

A SZOVJET SZOCIALISTA TÁRSADALOM

SZIKRA

FRANKLIN NYOMDA N. V.

Minőségileg rendben

Ellenőrizte: *L. G. N. 21*

A SZOVJET SZOCIALISTA TÁRSADALOM

CIKKGYŰJTEMÉNY

SZIKRA

BUDAPEST 1950

A mű eredeti címe:

О СОВЕТСКОМ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОМ ОБЩЕСТВЕ
(СБОРНИК СТАТЕЙ)
ГОСПОЛИТИЗДАТ 1949

A szovjet társadalom elméletével kapcsolatos kérdések rendszeres és alapos kidolgozása filozófiai tudományunk egyik legfontosabb feladata.

A Szovjetunióban Lenin és Sztálin pártjának vezetésével felépítettük az új, a történelemben eddig nem látott, szocialista társadalmat, lényegében megvalósítottuk a kommunizmus első szakaszát. Ez a társadalom, amelyben már nincsenek kizsákmányoló osztályok, gyökeresen különbözik minden előző, antagonisztikus osztályokra tagolt társadalomtól. A szocialista társadalomban, ellentétben a kapitalista társadalommal, „nincsenek antagonisztikus, ellenséges osztályok, a kizsákmányoló osztályokat felszámoltuk, a munkások, parasztok és értelmiségiek pedig, akik a szovjet társadalmat alkotják, a baráti együttműködés szellemében élnek és dolgoznak“ (*Sztálin*).

A társadalmunk gazdasági és osztályszerkezetében végbe ment mélyreható változásokkal együtt, fejlődésünk törvényszerűségei is gyökerestől megváltoztak. A szovjet szocialista társadalomban új megvilágításban merülnek fel a termelőerők és a termelési viszonyok fejlődésének törvényszerűségeivel, az államnak a gazdaság fejlesztésében betöltött szerepével, az alap és a felépítmény kölcsönhatásával, a társadalmi tudat szerepével stb. összefüggő kérdések.

Mindezen kérdések tanulmányozásának és kidolgozásának nemcsak elméleti, hanem óriási gyakorlati jelentősége is van. A szovjet szocialista társadalom fejlődési törvényszerűségeinek ismerete felvértezi kádereinket a Lenin és Sztálin pártja által kitűzött nagyszerű feladatok megvalósítására: a szocializmus építésének befejezésére és a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenetért folyó harcra.

A Szovjetunió szocialista építése terén szerzett tapasztalatok tanulmányozásának és általánosításának szintén óriási nemzetközi jelentősége van. Napjainkban „a népek életében napirendre került a szocializmus“ (Zsdanov). Az új népi demokratikus országok a Szovjetunió tapasztalataira támaszkodva a szocializmus felé haladnak és lerakják a szocialista fejlődés alapját.

E gyűjtemény cikkeiben kíséreljük meg első ízben, hogy Lenin és Sztálin főbb munkáira támaszkodva, általánosítsuk a szovjet társadalom elméletének néhány fontosabb kérdését. Ezek a cikkek megvilágítják a szocialista társadalom termelőerőinek és termelési viszonyainak fejlődésével a szocialista állam gazdasági szerepével, a szovjet demokrácia fejlődésével, Lenin és Sztálin pártjának, a szocialista állam irányító erejének vezető és lelkesítő szerepével összefüggő kérdéseket. A gyűjtemény továbbá rámutat azokra a mélyreható változásokra, amelyek társadalmunk osztályszerkezetében és a nemzetek kölcsönös viszonyában végbementek és amelyek a szocializmus győzelmének eredményei. Több cikk a tömegek szocialista tudatának növekedésével és a szovjet ideológiának társadalmunk fejlődésében betöltött szerepével foglalkozik. A gyűjtemény megvilágít néhány olyan problémát is, amelyek a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet feltételeivel és útjaival függnek össze.

A cikkek nagyrészt e gyűjtemény számára írták, néhány cikk pedig már régebben megjelent különböző folyóiratokban. Ezeket az utóbbiakat újra átnéztük és a gyűjtemény feladatainak megfelelően kiegészítettük. Mivel a cikkeket különböző szerzők írták, elkerülhetetlen volt, hogy egyes részek ne ismétlődjenek.

A gyűjteménybe foglalt cikkek semmiképpen sem tekinthetők a szovjet társadalom elméletével kapcsolatos sokágú és bonyolult kérdéskomplexum kimerítő megvilágításának, mert ehhez külön monográfiákra volna szükség. A szerzők mégis azt remélik, hogy szovjet értelmiségi kádereink elméleti ismereteit gyarapítani fogja ez a gyűjtemény.

Moszkva, 1948 június—november.

A SZOVJET TÁRSADALOM FEJLŐDÉSÉNEK LEGFŐBB FORRÁSA

(A TERMELŐERŐK ÉS TERMELÉSI VISZONYOK
ÖSSZHANGJA A SZOVJETUNIÓBAN)

A Szovjetunióban felépült a szocialista társadalom. A szocializmus, mint új társadalmi rendszer, már sajátos gazdasági alapon fejlődik, gazdasági és politikai fejlődését pedig ennek megfelelően sajátos törvények irányítják.

A szocializmus új, fejlettebb és minden tekintetben haladóbb társadalmi rendszer, mint a kapitalizmus.

Ezt teljes mértékben bebizonyította a szovjet társadalom 30 éves történelme.

Történelmi törvényszerűség, hogy a társadalmi fejlődés folyamata egyre gyorsul, amint az egyik társadalmi rendszer egy másik, fejlettebb társadalmi rendszerbe megy át. Ezzel összefüggésben megrövidülnek azok a történelmi időszakok is, melyek elkerülhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy az új társadalmi rend megerősödjék és bizonyítékát adja felsőbbrendűségének a megelőző, elavult rendszerrel szemben.

Mintegy két évszázad kellett ahhoz, hogy a feudális rendszer győzedelmeskedjék a rabszolgatársadalom felett, mivel akkor rendkívül lassú volt a történelmi fejlődés üteme.

Ahhoz, hogy a kapitalizmus győzelmének minden feltétele kialakuljon, mintegy 100 év kellett (Angliában ez a folyamat csaknem az egész XVIII. századot betöltötte, Franciaországban a XIX. század második negyedéig, Németországban a XIX. század közepéig, Oroszországban pedig egészen a XIX. század végéig tartott). Ilyen hosszú időre volt szük-

ség, pedig a kapitalista termelési mód lényegében már kialakult és a burzsoázia politikailag uralkodó osztállyá lett.

Ahhoz, hogy a szocializmus győzelmének minden feltétele kialakuljon, aránytalanul rövidebb történeti időszak kellett. Az oroszországi szocialista forradalom győzelme után a szocializmus — mindössze 30 év alatt — hallatlanul gyorsan fejlődött, ütem tekintetében maga mögött hagyva valamennyi kapitalista országot.

A szocialista termelési mód szigorúan véve, lényegében a Nagy Honvédő Háborút megelőző 13 év alatt bontakozott ki. Ebben az időszakban hazánk agrárországból korszerű, magasan fejlett ipari országgá, szocialista alapon felépülő, nagy, gépesített mezőgazdasággal rendelkező országgá alakult át.

A Szovjetunió rohamos ütemű és hatalmas méretű gazdasági növekedése, a szovjet kormány, a szovjet demokrácia fejlődése és megerősödése, a szovjet társadalom szocialista kultúrájának virágzása bizonyítja a szovjet társadalom és államrendszer életerejét és felsőbbrendűségét a kapitalista rendszer felett.

Ezt a második világháború sohasem látott erővel igazolta.

A szovjet társadalom ebben a háborúban minden vonatkozásban bebizonyította előnyeit a kapitalizmussal szemben. A szovjet társadalmi és államrendszer a legszilárdabbnak mutatkozott.

A szocialista társadalom felépítése folyamán a gazdasági és politikai fejlődésnek új törvényei keletkeztek. Ezek a törvények azonban csak annak a harcnak folyamán emelkedtek az egész társadalom fejlődési törvényeinek erejére, melyet a szocializmus vívott hazánkban minden vonalon és minden irányban a kapitalizmus ellen, a munkásosztály diktatúrája, a kiélesedett osztályharc viszonyai között.

„A proletariátus diktatúrája az új osztály legádázabb és legkíméletlenebb háborúja a hatalmasabb ellenség ellen, a burzsoázia ellen, amelynek ellenállását megtízszerezte...“* a vereség.

„A proletariátus diktatúrája szívós harc, véres és vér-

* Lenin. „Baloldaliság“ — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd Lenin. Válogatott művek 2 köt. Szikra 1949 680 old

telen, erőszakos és békés, katonai és gazdasági, pedagógiai és adminisztrációs harc a régi társadalom erői és hagyományai ellen.“*

A kibontakozó szocializmus harca a kapitalizmus ellen, a szovjet társadalom és állam fejlődésének alapvető törvényszerűsége a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakában.

A polgárháború korszaka a belső és külső ellenforradalom elleni fegyveres harccal telt el. E harc eredményeként a szovjet állam politikai győzelmet aratott ellenségei felett. Gazdasági tekintetben azonban a szocializmus még távolról sem volt uralkodó erő.

Gazdasági, kulturális és ideológiai téren ezután kezdődött a szocializmus és kapitalizmus közötti elkeseredett harc hosszú időszaka. Ezzel a harccal volt telítve az egész „Nep-korszak“ — a polgárháború befejezésétől egészen a városi és falusi tökéssosztály teljes felszámolásáig. A szocializmusnak e harcban aratott győzelmét tökéletesen kifejezésre juttatta és lerögzítette a Sztálini Alkotmány.

Sztálin elvtárs zseniális meghatározása szerint a „Nep“-et a szocialista és kapitalista elemek harcára szánták, a szocializmus győzelmére a kapitalizmus felett. Az új gazdasági politika megvalósításának időszakában alakult ki a szocialista termelési mód, törvényeivel együtt.

Míg a földbirtokokat már a szocialista forradalom legelején kisajátították, addig az ipar nem kevesebb mint 20 százaléka 1924-ben még a tökések kezén volt, a kereskedelmi forgalomnak körülbelül a felét magánosok bonyolították le, a falun pedig továbbra is megvolt a legnagyobb létszámú tökés osztály, a kulákság.

A Szovjethatalom kezében volt a legfelső vezetés; a politikai hatalom teljesen a munkásosztály kezében volt; az államé volt az ipar mintegy 80 százaléka, a nehézipar, a vasúti és vízi szállítás, a bankok, a föld és a föld méhének minden kincse. A Kommunista Párt és a Szovjethatalom a munkásosztályra és a dolgozó parasztságra támaszkodva egyenesen

* Ugyanott, 700. old.

haladt a gazdaság szocialista szektora megerősítésének útján.

A SzK(b)P XIV. kongresszusa után, melyen elfogadták az ország szocialista iparosításának ötéves tervekben megnyilvánuló sztálini programját, az országban nagyszabású munka bontakozott ki a leghaladóbb technikán alapuló, hatalmas szocialista ipar megteremtésére.

Valóságos technikai forradalom volt ez, mely új termelőerőket hozott létre országunkban. Az új termelőerők megteremtése megnyilvánult a szocialista ipar mindenirányú fejlesztésében, elsősorban a termelési eszközöket előállító ipar, a nehéz vas- és gépipar megteremtésében és fejlesztésében. Ezzel párhuzamosan nagyarányú fejlődésnek indult az ipar többi ága is. Az országban a termelési eszközök és fogyasztási cikkek minden válfaját előállító elsőosztályú gyárak hatalmas hálózata épült ki. Új munkások millióit neveltük ki, akik elsajátították a korszerű technikát. Egészben véve, ez a szocializmus termelőerői létrehozásának és fejlesztésének hatalmas, ugrásszerű előrehaladása volt.

A szocializmus előnyomulásának eredményeképpen a kapitalista szektor teljesen kiszorult az iparból.

A szocializmus hatalmas ipari bázisának megteremtése azonban csak egy része — igaz ugyan, hogy döntő része — volt annak a feladatnak, hogy az ország egész gazdasági életét szocialista elvek szerint alakítsuk át. A mezőgazdaságot is a szocializmus vágányára kellett átállítani. E feladat megoldása rendkívüli nehézségekkel járt. A teljes kollektivizálásig mintegy 25 millió egyéni parasztgazdaság volt a falun. A szovjet kormány nem támaszkodhatott sokáig két különböző gazdasági alapra: a szocialista iparra és az elmaradt egyéni mezőgazdaságra.

Másfelől, a növekvő szocialista ipar már abban a helyzetben volt, hogy új technikai alapot teremtsen a mezőgazdaság számára. A szovjet kormány tervszerűen bevezette az új mezőgazdasági technikát. Traktorok, kombájnok és más gépek gyártására elsőosztályú gyárakat építettek. A gyárak óriási tömegben kezdték gyártani a mezőgazdasági gépeket. Ez az egész műszaki felszerelés falura került.

Az új technika nem illeszkedhetett be a régi termelési viszonyok, az egyéni gazdálkodás kereteibe. A mezőgazdaságban megjelent új termelőerők a termelőerők társadalmi jellegének megfelelő új termelési viszonyokat követeltek meg.

A falun hatalmas átalakulás ment végbe. A parasztság a már korábban nagy gazdaságokkal rendelkező szovhozok és kolhozok tapasztalatának hatására, a párt útmutatásai alapján önkéntesen lemondott az egyéni gazdálkodásról és a szovjet állam szervező, gazdasági, valamint pénzügyi támogatása mellett kolhozokba tömörült. A kolhozok a falu termelési viszonyainak új típusát, a szocialista termelési viszonyokat jelentik.

A falvakban az állam gép- és traktorállomások széles hálózatát építette ki, melyeken keresztül — a traktorok, kombájnok és más mezőgazdasági gépek segítségével — biztosítja a mezőgazdasági munka alapvető és legtöbb munkát igénylő műveleteinek szervezett módon való elvégzését. Emellett a kolhozok maguk is rendelkeznek saját felszereléssel és termelési eszközökkel.

A mezőgazdaság kollektivizálása és új technikája következtében a mezőgazdasági munka jelentős részben az ipari munka válfajává alakult át. A kulákságot, mint társadalmi osztályt a teljes kollektivizálás alapján felszámoltuk. A mezőgazdaságban is győzedelmeskedett tehát a termelés szocialista módja.

Nemcsak a városokban, a falun is megteremtettük a szocialista termelőerőket és a megfelelő szocialista termelési viszonyokat. Ezáltal megvetettük a szocializmus gazdasági alapiát.

Sztálin elvtárs már a SzK(b)P XVI. kongresszusán — amikor mérleget állított fel a szovjet népnek a gazdasági élet átalakítása terén kifejtett hősi erőfeszítéseiről — kijelentette, hogy *a Szovjetunió belépett a szocializmus szakaszába.*

*

A marxizmus-leninizmus tanítása szerint *a termelési mód, amely a társadalom gazdasági alapja, határozza meg*

egy bizonyos társadalmi-gazdasági alakulat fejlődési törvényszerűségeinek jellegét.

A termelési mód: a termelőerők és a termelési viszonyok, egységükben, hatásukban, mozgásukban és fejlődésükben véve.

A termelési módon mint alapon, különböző társadalmi felépítmények keletkeznek: a politikai rendszer, a jog, az erkölcs, a vallás, a művészet, a tudomány, a filozófia.

A termelési mód, a rajta keletkező valamennyi társadalmi felépítménnyel együtt alkotja a társadalmat fejlődése meghatározott fokán, vagy másképpen, a *társadalmi-gazdasági* alakulatot.

Lenin rámutatott, hogy Marx tanítása a társadalmi-gazdasági alakulatról, lehetővé teszi, hogy a társadalmat, a társadalmi élet történetét természettudományos-történelmi, azaz teljességgel törvényszerű folyamatnak tekintsük. Ezzel Marx véget vetett annak a nézetnek, amely szerint a társadalom egyénekből álló mechanikus gépezet, amelyet kívánságra bármely irányban meg lehet változtatni.

A marxizmus minden egyes társadalmi-gazdasági alakulatot, köztük a kommunista társadalmat is, élő, fejlődésben lévő termelési szervezetnek tekint, amelynek megvannak a maga keletkezési és fejlődési törvényei. A marxizmus véget vetett a régebbi és jelenlegi burzsoá nézeteknek, amelyek a történelmet kaosznak, a különféle véletlenek halmazának és játéknak tekintik.

Ennek eredményeként a történelemfelfogás elsősorban vált tudományossá, a szociológia elsősorban lett tudománnyá.

A szocializmus a Szovjetunióban úgy jött létre, mint az új, kommunista társadalmi-gazdasági alakulat első szakasza. Minden egyes társadalmi-gazdasági alakulatnak megvannak a maga saját, külön gazdasági és politikai fejlődési törvényei. A kapitalizmus törvényei eltérnek a feudális társadalom törvényeitől. A szocialista társadalom törvényei pedig elvileg különböznek a kapitalizmus törvényeitől és minden megelőző társadalmi forma törvényeitől.

Minthogy a termelési mód a társadalom gazdasági alapja, anyagi fundamentuma, a termelési mód fejlődési törvényei az alapvetőek minden egyes társadalom, így a szocialista társa-

dalom számára is. Ezek határozzák meg társadalmunk egész szerkezetét éppúgy, mint fennállásának és fejlődésének, a kommunizmus magasabb szakaszához való előrehaladásának törvényszerűségeit. Egy adott társadalom minden törvényszerűségének jellegét a termelőerők és a termelési viszonyok közti kölcsönös viszony szabja meg. Ennek az a lényege, hogy a termelőerők (a termelési eszközök, amelyek segítségével az anyagi javak termelése végbemegy, az emberek, akik a termelési eszközöket mozgásba hozzák, a termelési tapasztalataik és ügyességük, aminek segítségével az anyagi javak termelését megvalósítják) határozzák meg a termelési mód fejlődését. A termelési eszközök megmutatják a társadalom termelőerőinek fejlettségi fokát. A gazdasági formák abban különböznek egymástól, hogy hogyan, milyen munkaeszközökkel termelik az emberek az anyagi javakat, nem pedig abban, hogy mit termelnek. A termelőerők a termelés anyagi folyamatának csak egyik oldala. Ennek a folyamatnak másik oldalát a termelési viszonyok képezik. A termelési viszonyok anyagiak, objektívek és az emberek tudatán kívül, az emberek tudatától és akaratótól függetlenül fennállnak. A termelési viszonyok a termelés anyagi folyamatának társadalmi formája.

Ahhoz, hogy a termelőerők funkcionálhassanak, működ-hessenek, a termelési eszközöknek egyesülniök kell a termelőkkel. Az a sajátos *mód, ahogy ezek egyesülnek*, szabja meg a termelési mód és az egész társadalmi rendszer jellegét.

A termelési eszközök egyesítésének módja azokkal, akik az anyagi javakat közvetlenül termelik, azaz a dolgozókkal, különböző lehet. Így például a rabszolgatartó korszakban nemcsak a termelési eszközök, hanem az anyagi javak termelője — a dolgozó — is a termelési eszközök birtokosának tulajdonában volt. A feudális korszakban az alapvető termelési eszköz a föld volt, amely a földesurak tulajdonában volt, a parasztokat pedig a földhöz kötötték, azaz jobbággyá tették. A burzsoá társadalomban a dolgozó meg van fosztva minden termelési eszköztől. A termelési eszközök és a dolgozók egyesítése itt úgy megy végbe, hogy a munkafolyamatban, a munka időtartamára a munkaerőt eladják a tőkésnek. A termelési

eszközök idegen erőként, a kizsákmányolás eszközeként állnak szemben a munkással.

A termelési eszközök és a termelők eme „szétválasztásában“ van a forrása a termelőerők és a termelési viszonyok közti ellentmondásnak, annak az ellentmondásnak, amely a termelési eszközök magántulajdonán alapuló társadalmi alakulatokban mindig fönnállt.

Ez az antagonisztikus ellentmondás abban áll, hogy a legfőbb termelőerő — az ember — aki az összes anyagi javakat termeli, „el van szakítva“, meg van fosztva a termelési eszközöktől, melyek a kizsákmányoló osztályok kezében a kizsákmányolás eszközeivé válnak.

A termelőerők és a termelési viszonyok közti antagonizmus foka ugyanazon társadalom keretén belül is változik. Változnak megnyilvánulási formái, mélysége és élessége. Például, amikor a kapitalizmus még haladó termelési mód volt, amikor pályája még felfelé ívelt, a termelőerők és termelési viszonyok közti ellentmondás kevésbbé volt mély, mint később, amikor a kapitalizmus lefelé hanyatlik.

Az antagonisztikus ellentmondások ténye a társadalomban és a termelési módban nem zárja ki a viszonylagos (nem teljes) és ideiglenes összhangot a termelőerők és a termelési viszonyok között. Ahhoz, hogy a termelőerők eredményesen fejlődhessenek, összhangban kell lenniök meghatározott termelési viszonyokkal. Ez az összhang az antagonisztikus termelési mód felfelé menő időszakában van meg. De fejlődésük bizonyos fokán a termelőerők ellentétbe kerülnek, összeütköznek a termelési viszonyokkal, amelyek ölen fejlődtek — meg bomlik a köztük lévő összhang.

A termelőerők és termelési viszonyok ellentmondása olyan mélyvé és élessé válik, hogy a termelési viszonyok, amelyek túlélték önmagukat, a termelőerők fejlődésének béklyóivá, bilincseivé lesznek.

Tekintetbe kell venni, hogy az új termelési mód keletkezése mindig új termelőerők létrejöttével kezdődik. Megjelennek az új termelőerők, de a termelési viszonyok, mint a termelés társadalmi formája, nem változnak meg nyomban; elmaradnak a termelőerők fejlődésétől. Ennek oka az, hogy a

régi uralkodó osztályok továbbra is ragaszkodnak tulajdonukhoz, kezükben tartják a politikai hatalmat és minden eszközzel szembeszegülnek annak, hogy a tulajdon és a politikai hatalom az új termelési mód hordozóinak kezébe menjen át.

Igy például: amikor a feudalizmus méhében az új termelőerők és a kapitalista termelési viszonyok kifejlődtek, a feudálisok, a földesurak, még a föld tulajdonosai voltak; a legtöbb termelőerő, a dolgozók, jobbágyi függésben voltak tőlük. A kapitalizmus fejlődése megkövetelte a feudális kötöttségektől mentes munkásokat, a feudális földtulajdon megsemmisítését.

Ez az ellentét a termelőerők fejlődésének szükségletei és a feudális viszonyok között, a burzsoá forradalmak eredményeképpen megoldódott. A feudális termelési viszonyokat megsemmisítették. Győzött a tulajdon burzsoá formája. A politikai hatalom a burzsoázia kezébe ment át. A polgári termelési viszonyok kezdetben teret engedtek a termelőerők fejlődésének; bizonyos összhang jött létre a termelőerők és a termelési viszonyok között és a termelőerők fejlődésében hatalmas ugrás ment végbe.

Bár a termelési viszonyok bizonyos viszonylagos összhangba jutottak a termelőerőkkel, mégis, ennek az összhangnak a keretein belül, a régi ellentétek helyébe a kapitalista termelési mód szülte új ellentétek kerültek. Ezek az új ellentmondások, ellentétek, még mélyebbnek mutatkoztak.

A feudális termelési mód fő antagonizmusa a feudális földesurak és a jobbágyparasztok közötti ellentét. A jobbágyparasztok azonban nem képviselik az új termelési módot. A halódó feudális rend *régi* termelési viszonyai és az *új* termelőerők közötti ellentmondás úgy is jelentkezik, mint az új termelőerőket és termelési viszonyokat képviselő burzsoá osztály és a feudális osztály közötti ellentmondás. Mindkét osztály kizsákmányoló volt.

Most a kapitalizmusban antagonisztikus ellentmondás keletkezett a burzsoázia által képviselt halódó kapitalista termelési viszonyok és a munkásosztály által képviselt új termelőerők közt. Ez az ellentmondás most a meg nem alkuvó

osztályharc, a burzsoázia és a proletariátus közötti harc formájában nyilvánul meg.

A burzsoázia, a termelési eszközöket birtokló osztály, nem fér össze a társadalmi jelleget öltött termeléssel, a munkásosztály pedig, amely a termelés társadalmi jellegének megfelelő új, szocialista termelési viszonyok megteremtésére képes, még elnyomott és kizsákmányolt osztály.

A kapitalizmus termelőerői és termelési viszonyai közti ellentmondás megnyilvánul az időszakos túltermelési válságokban, a háborúkban, a munkanélküliségben és sok egyébben. De legélesebben, legantagonisztikusabban a burzsoázia és a proletariátus közti osztályharcban jut kifejezésre.

A tőkés termelési mód ellentmondásainak antagonisztikus jellege meghatározza a tőkés társadalom összes törvényszerűségeit, amelyek ennek következtében szintén antagonisztikus jellegűek.

Ez az antagonizmus a tőkés termelési mód, az egész kapitalista társadalom mozgásának, fejlődésének jellemzője. A tőkés a profit utáni hajszában, a mind több és több értéktöbblet kisajtolása érdekében kénytelenek tőkéletesíteni a termelés technikáját és megjavítani a termelés szervezetét. Ez a termelőerők újabb fejlődéséhez vezet, de ezzel együtt a munkásosztály fokozottabb kizsákmányolásához is. Minden újabb lépés a termelőerők fejlődésében, bővített méretekben újratermeli ezeket az ellentmondásokat, mélyíti az osztályok harcát, a burzsoázia és a proletariátus közti harcot.

Ilyképpen, a kapitalizmus fejlődése a tőkés termelési módban rejlő ellentmondások kimélyülésének folyamata. Ezeknek az ellentmondásoknak antagonizmusa annyira elmélyül és kiéleződik, hogy a burzsoá tulajdon, azaz a burzsoá termelési viszonyok a termelőerők további fejlődésének béklyóivá, legfőbb akadályaivá válnak. A termelőerők és termelési viszonyok között összeütközés keletkezik, amelyet csak forradalmi úton, szocialista forradalommal lehet megoldani.

A burzsoázia nem képes megoldani a termelőerők és a termelési viszonyok közti összeütközést. Az Egyesült Államokban, Angliában és a többi országokban a kapitalizmus jelenlegi főkolomposainak minden kísérlete, hogy ebből a kon-

fliktusból és ellentmondásból a „tervgazdaság“ segítségével kiutat találjanak — burzsoá utópia. Ezt az ellentmondást leküzdeni, a konfliktust megoldani, a tőkés termelési mód anarchiáját kiküszöbölni nem képes az ipar néhány ágának államosítása sem, amelyet Anglia „munkáspárti“ kormánya hajtott végre. Csak olyan termelési ágakat államosítottak, amelyekre a tőkések ráfizettek és ezek az államosítást a saját érdekükben használják fel. A többi termelési ág a tőkés trösztök és bankok kezében marad. Ez a részleges államosítás érintetlenül hagyja a termelési eszközök burzsoá tulajdonát, a munkáosztály — a legfőbb termelőerő — és a tőkésosztály, valamint a tőkés állam, mint a termelési eszközök tulajdonosa, közti ellentétet. A termelőerők és a termelési viszonyok közti ellentmondást, összeütközést nem oldja meg, nem küzdi le, hanem még jobban elmélyíti, kiszélesíti és kielezi.

Ez az ellentmondás csak akkor oldódik meg, ha a termelési eszközök társadalmi tulajdonná válnak és ennek alapján felszámolják a kizsákmányoló osztályokat.

Ezáltal, a történelemben első ízben, teljes összhang létesül a termelőerők és a termelési viszonyok között, minthogy a termelési eszközök társadalmi jellegét itt alátámasztja társadalmi tulajdonuk.

A szocializmus mindenekelőtt azt jelenti, hogy minden termelési eszköz társadalmi tulajdonná vált. A szocializmusnak ezt a legfőbb gazdasági alapját rögzíti le a Sztálini Alkotmány (4, 5, 6, 7. cikkely).

A termelési eszközök társadalmi (össznépi és szövetkezeti) tulajdonná változtatása azt jelenti, hogy a Szovjetunióban az összes kizsákmányoló osztályokat megsemmisítették.

Ilyképpen, a Szovjetunióban a termelési eszközök egyesültek a dolgozókkal, azokkal, akik az összes anyagi javakat termelik. Ezáltal megszűnt, megsemmisült a termelőerők és termelési viszonyok közti sokévszázados antagonizmus. A dolgozók és a termelési eszközök között többé már nem állnak a kizsákmányolók — a termelési eszközök magántulajdonosai: a rabszolgatartók, a hűbérurak, a tőkések.

Sztálin elvtárs ezt a legteljesebb tudományos pontossággal fejezte ki, amikor rámutatott arra, hogy a Szovjetunióban a

termelési viszonyok teljességgel megfelelnek a termelőerők jellegének, minthogy itt a termelési eszközök társadalmi tulajdona teljes összhangban van a termelési folyamat társadalmi jellegével. Sztálin elvtárs, a szocializmus felépítésének tapasztalatait általánosítva, ebben a tételben a kommunista társadalmi-gazdasági alakulat új, alapvető fejlődési törvényszerűségét fogalmazza meg.

Marx zseniálisan előre látta, hogy a burzsoá termelési viszonyok: a társadalmi termelési folyamat utolsó antagonisztikus formája. Ez az antagonizmus nem általában a termelés antagonisztikus természetéből ered, hanem a termelési eszközök *magántulajdonán* alapuló termelés különleges társadalmi feltételeiből. A kapitalizmus megteremti az előfeltételeket ennek az antagonizmusnak megsemmisítésére, a szocializmus pedig megszünteti ezt az antagonizmust.

Marx, gondolatát általános elméleti, mintegy algebrai megfogalmazásban fejezte ki. Sztálin elvtárs feltárta és konkretizálta ezt a megfogalmazást, új tartalommal töltötte meg, amely kifejezi a termelőerők és a termelési viszonyok közti új viszonyt a szocialista társadalomban.

A Szovjetunióban megszüntették a termelőerők és a termelési viszonyok közti ellentétet és teljes összhangot teremtettek közöttük. Ez hatalmas lépés előre a társadalom történeti fejlődésében és a szocialista termelési mód fölényét jelenti a kapitalizmus felett. Magában ebben az összhangban, azaz a termelőerők és a termelési viszonyok közti viszony új típusában, ezek dialektikus egységében, a termelőerők fejlődésének kimeríthetetlen lehetőségei rejlenek.

A kapitalizmus termelőeri és termelési viszonyai közti ellentmondás kifejezésre jut az időszakos túltermelési válságokban, amelyek a termelőerők pusztulásához vezetnek: az emberek milliói vannak munkanélküliségre és éhínségre ítélve. Ahhoz, hogy a termelőerők tovább fejlődhessenek, le kell küzdeni, ki kell küszöbölni az ellentmondásokat és válságokat. Ezeket a válságokat a termelés új feltételei révén hidalják át és pedig új technika, a munka termelékenységének emelése, a termelési költségek csökkentése, a korábban alkotott termelő-

erők elpusztítása, új nyersanyagforrások és új piacok meghódítása révén.

A történelem arra tanít, hogy a tőkéseknek időlegesen sikerül leküzdeniök a válságot, főképp úgy, hogy annak minden terhét a dolgozó tömegekre hárítják át.

Azonban a fellendülés, ami a válságok időleges leküzdése után következik a termelőerők fejlődése terén, nem küszöböli ki a tőkés termelésben rejlő ellentmondásokat, hanem még nagyobb méretekből újratermeli őket.

Ezért van az, hogy az időszakos túltermelési válságok a kapitalizmus történetének előrehaladásával mind gyakoribbakká és pusztítóbbakká válnak. Az imperializmus korában pedig a gazdasági válságok kiterjednek az egész világ tőkés gazdaságára, az ipari válság összefonódik a mezőgazdasági válsággal. Jelenleg az Egyesült Államok, a gazdasági válság elhárítására, megkísérli az összes többi országot gazdaságilag és politikailag uralma alá hajtani, hogy ez országok népeinek tönkremenése árán elkerülje saját válságát.

A szocialista termelési mód, amely a történelemben először a Szovjetunióban jött létre, *teljes összhangot* jelent a termelőerők és a termelési viszonyok között. Ezért nálunk nincsenek sem túltermelési válságok, sem munkanélküliség, sem osztályellentétek. Ezért a termelőerők mentesek mindazoktól a béklyóktól, amelyek azelőtt megkötötték őket.

A szocialista termelési viszonyok határtalan teret nyitnak a termelőerők fejlődése előtt. Következésképp, a termelőerők és a termelési viszonyok közti ellentét megsemmisítése s ezek teljes összhangja a szocialista társadalom, a szocialista termelési mód hatalmas előnye a kapitalizmussal szemben. Ez a gyökeres különbség a szocialista termelési mód és valamenynyit antagonisztikus termelési forma között. Ez a szocialista termelési mód alapvető törvényszerűsége, amely meghatározza a szovjet társadalom gazdasági és politikai fejlődésének valamenynyit törvényszerűségét.

Ilymódon beigazolódik Engels előrelátása, amely szerint a termelőerők megszabadítása a kapitalizmus bilincseitől az egyetlen előfeltétele akadálytalan, állandóan gyorsuló fejlődésnek.

désüknek, s ennek következtében gyakorlatilag a termelés határtalan kiszélesítésének is.

A kapitalizmus nem tudja teljesen felhasználni a modern tudomány és technika felfedezéseit és eredményeit. A termelést forradalmasító felfedezéseknek, mint például a szén földalatti gázosításának és az atomenergiának alkalmazása a kapitalizmus viszonyai között hatalmas akadályokba ütközik, mivel ezeknek a felfedezéseknek széleskörű ipari felhasználása ellentétben van a monopolizáció hatalmas egyesüléseinek érdekeivel. E felfedezések széleskörű felhasználását a monopolegyesülések magántulajdonának joga korlátozza. Például, a szén földalatti gázosítása egyes parcellákon nem célszerű, csakis a szénréteg egész vidékén. *E folyamat eredményeként nyert energia felhasználása akkor előnyös, ha egy hatalmas területet egy központból lehet elektromos energiával ellátni.*

Azonban az egyes tőkések és egyes konszernek magánérdekei megakadályozzák ezeknek a társadalom számára oly szükséges és hasznos rendszabályoknak megvalósítását. Az atomenergia békés célokra való ipari kihasználását mindenképpen akadályozzák azok a tőkés egyesülések, amelyek érdekeinek ez ellentmond. Ezek az atomenergia háborús felhasználására ösztönöznek.

Csakis a szocializmus biztosítja a tudomány és technika valamennyi eredményének teljes felhasználását a népgazdaság javára, a dolgozók érdekében. A szocializmus határtalan teret nyit a tudomány és a technika fejlődésének, a termelésben való gyakorlati alkalmazásának.

Mindezt, végső fokon, az teszi lehetővé, hogy a Szovjetunióban a termelőerők és a termelési viszonyok között teljes összhang van. Ez az összhang kifejezésre jut abban is, hogy az emberek egymáshoz való viszonya a termelési folyamatban a kizsákmányolástól mentes dolgozók elvtársias együttműködésén és kölcsönös szocialista segítségével alapul.

A kapitalizmus viszonyai közt a termelés célja a profit termelése. A szocializmusban a termelést alárendelik a társadalmi és személyes fogyasztás érdekeinek és céljainak, a társadalom, a szocialista állam érdekeinek.

A termelési eszközök szocialista tulajdonának, a termelési viszonyok és a termelőerők jellege közti teljes összhangnak és a szocialista állam fennállásának eredményeként lehetővé vált, hogy e hatalmas ország egész gazdaságát tervszerűen, észszerűen irányítsuk, s teljes mértékben felhasználjuk a szovjet társadalom valamennyi anyagi és szellemi erejét, a tudomány és technika minden eredményét. A történelemben elsőkben, a termelés és a tudomány nem ösztönösen, hanem tervszerűen, észszerűen egyesült, a tudomány most teljes mértékben a szocialista termelés érdekeit, vagyis maguknak a dolgozóknak érdekeit, az egész nép érdekeit szolgálja, ami szintén fontos tényezője a termelőerők és az egész társadalom fejlődése meggyorsításának.

A szocialista termelési mód előnyei, amelyek a termelési viszonyok és a termelőerők teljes összhangjából fakadnak, abban állnak, hogy a szovjet állam tudatosan irányíthatja és meghatározhatja társadalmunk termelőerőinek tervszerű fejlődését. A termelési eszközök társadalmi tulajdona, a szovjet társadalmi rendszer a szovjet államnak és a pártnak hatalmas vezető, irányító és szervező szerepet biztosít.

Sztálin elvtárs minden oldalról megalapozta a szovjet állam gazdasági-szervező és kulturális-nevelő szerepét a szocialista társadalom fejlődésében. A szovjet állam az a *fő eszköz*, amelyen keresztül a párt, a szovjet társadalom vezetőereje, ez utóbbi egész fejlődését irányítja. A Kommunista Párt politikája, amely tudományosan fejezi ki a tömegek alapvető érdekeit és társadalmunk fejlődési törvényszerűségeit, ezért a szovjet rendszernek létalapja.

A politika a gazdasági élet koncentrált kifejezése, általánosítása és betetőzése. A kapitalizmus és valamennyi antagonisztikus társadalmi alakulat gazdasági élete azonban egymással szembenálló, kibékíthetetlenül ellenséges osztályok harcában fejeződik ki. Ezekben a társadalmakban egységes politika sem lehetséges. Ott a politika a társadalom ellentétes osztályainak érdekeit fejezi ki.

A mi szovjet társadalmunkban már nincsenek ellentétes osztályok, a szocialista termelési mód kizárja az osztályellentéteket és azokat az okokat, amelyek az osztályokat létrehoz-

zák; a szocialista termelési mód a gazdasági alapja az osztálykülönbségek valamennyi maradványa eltörlésének, a munkásosztály és a parasztság közti gazdasági és politikai ellentmondások maradványai eltörlésének. A Párt és a szovjet állam politikája — az egységes, tervszerű szocialista gazdaságnak sürített kifejezése, általánosítása és betetőzése.

Ezért a történelem folyamán soha még egyetlen párt és egyetlen állam sem játszott, nem is játszhatott olyan nagy, döntő szerepet a termelőerők fejlesztésében, mint a mi pártunk és a szovjet állam. Ez rendkívüli erőt és hatalmat ad államunknak az országon belül éppúgy, mint nemzetközi viszonylatban. Az egész gazdasági fejlődés tervszerű irányítása a szovjet állam részéről, *objektív történelmi szükség-szerűség*, amely a szocialista gazdaságnak, mint nagyüzemi, társadalmi gazdaságnak, természetéből fakad, minthogy ez a gazdaság nem fejlődhet tudományosan megalapozott terv nélkül. Ez a szovjet állam fejlődésének teljességgel objektív törvényszerűsége. A tervgazdaság, amely a szocialista gazdaság természetét fejezi ki, a szocialista termelési módnak a legfontosabb és legszemmel láthatóbb fölényét jelenti a kapitalizmus, a tőkés termelés anarchiája felett.

A szovjet állam irányító és szervező szerepe a szocialista társadalom gazdaságának és egész életének fejlesztésében, a szocialista rendszer sajátosságának kifejeződése és a szocializmus egyik alapvető törvényszerűsége.

A szovjet állam a szocializmus felépítésének és a kommunista társadalom építésének főereje, legfőbb eszköze.

Ez a magyarázata annak, hogy a szovjet állam minden eszközzel való erősítése a legfőbb feladat, jelenleg éppúgy, mint a kommunista társadalom építésére irányuló további munkában.

A kommunista társadalom a gazdasági és társadalmi élet magasabb típusú szervezete. Ilyen szervezettséget csakis a szovjet állam teremthet meg és fejleszthet ki.

Az állam csakis a nemzetközi méretekben győzelmet aratott kommunizmus viszonyai között halhat el. A szovjet állam gazdasági-szervező és kulturális-nevelő funkciói minden irányú kifejlődésük során annak idején majd az egész társa-

dalom természetes igazgatási, gazdasági és nevelő funkcióivá válnak. Más szavakkal ez azt jelenti, hogy — miután semmiféle osztály nem lesz s mindenféle osztálykülönbség teljes mértékben elmosódik — a társadalom igazgatása elveszti *politikai* jellegét.

A szovjet állam hathatós erősítése *elengedhetetlen feltétele* a szocializmus és a kommunizmus felépítésének — ez ugyancsak egyik legfontosabb törvényszerűsége a szovjet társadalom fejlődésének.

A burzsoá közgazdászok egyik érve a szocializmus ellen mindig az volt, hogy a szocializmus megöli az emberek közti versenyt. Elhallgatták azt, hogy éppen a szocializmus teremti meg a verseny hatalmas ösztönzőit.

A Szovjetunió tapasztalatai megmutatják, hogy éppen a szocialista termelési mód az első, amely megteremtette maguknak a termelőknek, vagyis az egész szovjet társadalomnak igazi érdekelttségét a termelés fejlesztésében. Sztálin elvtárs tanítása szerint az a tény, hogy a dolgozók tudják: nem a kizsákmányolóknak, hanem maguknak, a saját államuknak dolgoznak, hatalmas mozgóereje a termelőerők fejlesztésének és tökéletesítésének. Az, hogy a munkás tudja, övé a gyár, hatalmas motorja fejlődésünknek.

Lenin már a Szovjethatalom fennállásának legelső éveiben zseniálisan megmutatta, hogy a szocializmus megteremt minden feltételt a szocialista verseny fejlesztésére, amely elvileg különbözik a burzsoá rendszer által létrehozott konkurenciától.

A Szovjetunió dolgozóinak szocialista versenye állandó, hatalmas mozgóereje fejlődésünknek, a kommunizmus felépítésének alapvető módszere. A tömegek szocialista versenye nemcsak a termelés fejlesztésének hatalmas forrása, olyan, amilyen azelőtt soha nem volt és amely a burzsoá rendszer számára elérhetetlen — a verseny ezenkívül egyik legfontosabb eszköze a dolgozók kommunista szellemben történő nevelésének.

A termelőerők és a termelési viszonyok egyesülésének új, szocialista típusa, a termelők és a termelési eszközök egyesülésének új típusa, maguknak a termelési viszonyoknak,

a szocialista viszonyoknak új típusa meghatározza a munkáért járó juttatás haladó jellegű elvét. Ha egyszer a termelőerők az egységbe tömörült termelők kezében vannak, akkor nincs többé kizsákmányolás, akkor minden előállított termék a társadalomnak és maguknak az egységbe tömörült termelőknek áll rendelkezésére. Ez teszi lehetővé a szocializmus elvének megvalósítását: mindenki képessége szerint, mindenkinek munkája szerint.

A szocializmus fejlődésének jelenlegi fokán a munkáért való juttatásnak ez az elve biztosítja a legmegfelelőbb módon a szovjet polgárok társadalmi és személyi érdekeinek összekapcsolását. A munkáért való juttatásnak ez az elve olyan ösztönzést ad a termelőerők fejlődésének, aminőt a múltban egyetlen társadalmi-gazdasági alakulat sem ismert.

Az új, szocialista törvényszerűségek a szocializmus felépítésének folyamatában, a szovjet társadalom gazdasági és politikai életében lévő tökések elemek megsemmisítésének során alakultak ki. Minden egyes lépés a szocializmus megszilárdításának útján azt jelentette, hogy a társadalmi élet régi, a termelési eszközök magántulajdonán alapuló törvényszerűségei megsemmisülnek és átalakulnak új törvényszerűségekkel, amelyek a termelési eszközök társadalmi tulajdonán alapulnak. Így például a Szovjetunióban nem érvényesülnek többé a tökések gazdaság törvényszerűségei, amelyek az embernek ember által történő kizsákmányolását fejezik ki: az értéktöbblet-törvény, a tőkefelhalmozás törvénye, az árak kialakulásának törvényei stb.

A szocialista termelési mód leküzdötte a kapitalizmusnak ezeket a fejlődési törvényszerűségeit és új fejlődési törvényeket hozott létre. A gazdasági fejlődés korábbi, legáltalánosabb törvényszerűségei közül néhány megmaradt, azonban gyökeresen megváltozott, minthogy jelenleg új, szocialista termelési viszonyokat fejez ki.

Így például a szovjet társadalomban is hat az értéktörvény, de ez már lényegét és megnyilvánulási formáját tekintve új törvény. A szocializmus gazdasági viszonyait fejezi ki. Az értéktörvény a Szovjetunióban az egész gazdasági fejlődésnek a szovjet állam részéről történő uralkodó, tervszerű veze-

tése alapján keletkezik és hat. A szovjet társadalomban érvé nyesülő értéktörvény már nem kizsákmányolási viszonyt, nem a különálló magántermelők viszonyait fejezi ki. Már nem ösztönösen ható erőként jelentkezik, hanem a szocialista állam tudatosan alkalmazza és felhasználja.

A szovjet társadalomban is van munkabér. A burzsoá társadalomban a munkabér törvényei visszatükrözik a munkásnak tőkés által való kizsákmányolását. A szocialista társadalomban a munkabér színvonalát megszabó elvek és törvényszerűségek a szocialista munkaviszonyokat fejezik ki a társadalom, mint a termelési eszközök tulajdonosa és az egyes dolgozók, a társadalom tagjai között. A szovjet társadalomban pénz és kereskedelem is van. Azonban a pénz, éppúgy, mint a kereskedelem, a Szovjetunióban elvileg más társadalmi viszonyokat fejez ki, mint a kapitalizmusban. A pénz és a kereskedelem a szovjet állam eszköze a forgalom, elosztás, gazdasági elszámolás és nyilvántartás megszervezésére, a szocialista gazdaság fejlesztésének eszköze.

A termelési viszonyok teljes összhangja a termelőerők jellegével, teszi lehetővé, hogy a szovjet társadalom termelőerőinek fejlődése a szocialista bővített újratermelés törvényeinek megfelelően menjen végbe, mind az iparban, mind a mezőgazdaságban.

A szocialista bővített újratermelés azt jelenti, hogy a szocialista termelőerők — az ipar és a mezőgazdaság — minden újabb körforgásban kibővítetten és növekvő méretekben termelődnek újra. Újratermelődnek, megerősödnek és továbbfejlődnek a szocialista termelési viszonyok; a szocialista társadalmi rendszer még szilárdabbá válik; mind kibővítettebb méretekben termelődnek újra az ipar és a mezőgazdaság szakképzett káderei, növekszik kultúrájuk; mind magasabbra emelkedik a nép kulturális-technikai színvonala; megszilárdul a szovjet társadalom erkölcsi-politikai egysége, erősödik a népek barátsága, a szovjet hazafiság, érettebbé, fejlettebbé válik az egész szovjet nép kommunista tudata.

A szocialista újratermelés és a tőkés újratermelés elvi különbsége abban van, hogy a kapitalizmusban az újratermelés folyamata 1. ösztönösen, terv nélkül valósul meg; 2. ez a

folyamat újratermeli, elmélyíti és kiszélesíti a kapitalizmus összes ellentéteit, ez pedig újabb válságokhoz és kataklizmákhoz s végül a tőkés társadalom ellentmondásainak kikerülhetetlen, erőszakos kiküszöböléséhez — a szocialista forradalomhoz vezet.

A szocialista bővített újratermelési terv szerint folyik, nem ismeri a válságokat, a termelés anarchiáját, a pangást és visszaesést. Ez az újratermelés szakadatlanul előre és felfelé halad.

Ezek a szovjet társadalom fejlődésének sajátosságai, amelyeket e társadalom *gazdasági rendszere*, a szocialista termelési mód, a szocialista termelési viszonyok és szocialista termelőerők teljes összhangja határoz meg.

Ezek a sajátosságok a szocialista termelési mód hatalmas förlényét biztosítják a tőkés termelési mód felett.

Éppen ez a förlény az, ami biztosította, hogy társadalmunk gazdasági fejlődése olyan gyors ütemben menjen végbe és országunk rövid történelmi időszak alatt hatalmas ipari országgá váljék. Ennek a förlénynek köszönhető, hogy a szovjet állam igen rövid idő alatt és nagyon nehéz viszonyok közt mozgósítani tudta hatalmas termelőerőit, amikor a hitleri Németország és szövetségeseinek hordái hitszegően megrohanták a Szovjetuniót. Már folyt a háború, amikor a szovjet állam gyorsan át tudta állítani gazdaságát háborús vágányra, meg tudta szervezni a fegyverek és a lőszer gyártását egyre növekvő méretekben s lényegesen túlszárnyalta ezen a téren összes ellenségeit.

A háború után a szovjet állam a legrövidebb idő alatt átállította gazdaságát békés vágányra. A szovjet társadalom termelőerőinek fejlődése ismét olyan ütemben folyik, ami már túlhaladja a háborúelőtti, míg ugyanakkor a legerősebb és legfejlettebb tőkés országok gazdasága is egyhelyben topog, vagy visszaesik és a soronkövetkező gazdasági válsággal küszködik. Az egész kapitalizmus mély, általános válságot él át.

A háborúutáni ötéves terv első két évére eső terv végrehajtása arról tanúskodik, hogy termelőerőink valóban képesek a legközelebbi esztendőekben messze túlszárnyalni a háborúelőtti színvonalat.

A termelési viszonyok és a termelőerők teljes összhangja egyáltalán nem jelenti azt, hogy a szovjet társadalomban nincsenek ellentmondások. Ez az egység, éppúgy mint az élő, fejlődő szervezet minden egysége, egyáltalán nem zárja ki az ellentmondásokat, amint ezt azok a metafizikusok és skolasztikusok képzelik, akik meghatározott sablónok szerint gondolkodnak és nem veszik észre magának az életnek reális ellentmondásait. A szocializmus és a kommunizmus nem szünteti meg a fejlődés általános törvényeit, ezen belül nem szünteti meg az ellentmondásoknak, mint minden mozgás és fejlődés forrásainak törvényét sem.

Azonban, először is, nem lehet a fejlődés általános törvényévé tenni az ellentmondásoknak azokat a különös formáit, amelyek csakis az osztálytársadalom meghatározott fejlődési fokaira jellemzők. Ilyen például az osztályok ellentéte és az osztályharc törvénye, a város és a falu, a fizikai és szellemi munka ellentéte.

Másodszor: különféle típusú ellentmondások vannak. Az ellentmondás és az antagonizmus — nem egy és ugyanaz. Vannak antagonisztikus és nem antagonisztikus ellentmondások. Az antagonizmus a szocializmusban az országon belül eltűnt, amint ezt Lenin előre látta, az ellentmondások viszont megmaradtak.

Harmadszor: ha minden mozgás forrása az ellentmondás, ez még nem jelenti azt, hogy a marxistáknak-leninistáknak, az idealistákhoz, hegelianusokhoz hasonlóan, isteníteniök kell az ellentmondást, valamilyen történelemfeletti sémává vagy holt, örök, isteni „absztrakcióvá“ kell változtatniok. A marxista nem költi, nem gondolja ki az ellentmondásokat, nem az újjából szopja őket. A marxista az élet reális ellentmondásait tanulmányozza, s megmutatja, hogyan kell azokat gyakorlatilag leküzdeni, s hogy az ellentmondások fejlődésének és leküzdésének alapján hogyan megy végbe a társadalom reális előrehaladása.

Az ellentmondások feltárása és leküzdése minden fejlődés általános törvénye, ezen belül valamennyi társadalmi alakulat — beleértve a kommunista társadalmat is — fejlődésének törvénye. A kérdés csak az, hogy milyen jellegűek ezek az ellent-

mondások, milyen úton, eszközökkel és formákban tárják fel és oldják meg ezeket az ellentmondásokat.

A marxizmus-leninizmus tanítása szerint a dialektika törvényei konkrét jellegűek. A külső világ különböző területein és fejlődésének különböző fokain különbözőképpen nyilvánulnak meg.

Mások a szervetlen világban rejlő ellentmondások, s megint mások a szerves világban rejlő ellentmondások. S minőségileg mások a társadalmi életben rejlő ellentmondások. De még ezen belül is különböző jellegűek, attól függően, milyen termelési módról van szó, továbbá, hogy egyik vagy másik társadalmi rendszer fejlődésének melyik szakaszában van. Mások voltak a kapitalizmus ellentmondásai abban a korszakban, amikor még haladó termelési mód volt, s megint mások most, amikor a kapitalizmus utolsó szakaszába lépett és pusztulásának küszöbén áll. Az imperializmus és a proletárforradalom korszakában a kapitalizmus régi ellentmondásai elmélyültek, kiéleződtek, új ellentmondások jelentek meg, amelyek azelőtt nem voltak.

A szovjet társadalomban rejlő ellentmondások sem egyszerűsrimindenkorra adóttak és változatlanok, hanem szintén változnak. Egyes ellentmondások elmosódnak, megszűnnek, mások megváltoznak és végeredményben szintén leküzdjük őket. Ebben jut kifejezésre a fejlődés általános, törvényszerű menete.

Egyet azonban mindig szem előtt kell tartani: az ellentmondások a Szovjetunióban elvileg különböznek a kapitalizmus ellentmondásaitól. Ez a különbség abban rejlik, hogy a kapitalista ellentmondások antagonisztikus jellegűek és nem oldhatók meg a kapitalizmus talaján. A kapitalizmus ellentmondásai olyan ellentmondások, amelyek a kapitalizmus pusztulásához vezetnek — *katasztrofális* ellentmondások.

A Szovjetunióban az ellentmondások nem antagonisztikusak. Minden ellentmondás, ami a szovjet társadalomban fennáll és megjelenik, a növekedés, az előrehaladás ellentmondása és magában hordja a lehetőséget a szovjet rendszer talaján, fejlődésének és megerősödésének alapján történő leküzdésére.

Vannak-e ellentmondások a szocialista termelési módban?

Természetesen, vannak. A szovjet társadalom termelőerőit átmeneti ellentmondások, a növekedés ellentmondásai jellemzik. Így például az iparosítás időszakában igen komoly ellentmondás keletkezett a hatalmas méretekben fejlődő új technika és a szakképzett munkások hiánya között. Ez az ellentmondás megállást okozhatott volna fejlődésünkben, ha a párt és a kormány nem foganatosította volna a szükséges intézkedéseket leküzdésére. Sztálin elvtárs a rekonstrukciós időszakban megszabta az irányt ennek az ellentmondásnak a leküzdésére. Kiadta a jelszót: „Minden a kádereken múlik.” A szovjet állam hatalmas erőfeszítéseket tett, óriási munkát végzett a szakképzett munkások, technikusok, mérnökök millióinak kiképzése terén. Ezáltal az ellentmondást kiküszöböltük, s iparunk hatalmas lépést tett előre.

A legáltalánosabb ellentmondás minden fejlődésben a régi, halódó és az új, születő közti ellentmondás. Az új mindig a régivel folytatott harcban születik.

Az ellentmondásnak erre a fajtájára példa a kolhozrendszer fejlődése. A parasztság, amikor belépett a kolhozokba, rengeteg különféle régi szokást, csökevényt hozott magával.

A kolhoz — szocialista gazdasági forma. A parasztság azonban, tudatát tekintve, eleinte távolról sem volt szocialista. Nehéz utat kellett megtennünk, amíg kolhozparasztjaink tudatát átalakítottuk. És még jelenleg sem lehet túlbecsülni az összes kolhozparasztok szocialista tudatosságának fokát, annak ellenére, hogy a kolhozparasztság szilárdan rálépett a szocializmus útjára és a szocializmus iránti hűségét ragyogóan bebizonyította a Nagy Honvédő Háború idején is.

A régi és az új közti ellentmondás szembetűnő példája volt a kolhozok fejlődésében az az egy időben fellepett irányzat a kolhozparasztok között, hogy egyéni kisegítő gazdaságukat a kolhoztermelés rovására erősítsék. A párt és a kormány kijelölte az utat ennek az ellentmondásnak kiküszöbölésére; az eredmény az volt, hogy a kolhozrendszer megerősödött és újabb lépéssel haladt előre a szocialista rendszer megszilárdulása.

A szocialista államnak és a Bolsevik Pártnak még most is harcolnia kell a kispolgári csökevények ellen.

Vannak ellentmondások a szovjet termelési viszonyokban is. Ezeket az ellentmondásokat az határozza meg, hogy a Szovjetunióban két osztály van: a munkásosztály és a parasztság. Mindkét osztály résztvevője a szocialista termelési módnak.

Az egységes szocialista tulajdon keretén belül is vannak különbségek. Az állami, össznépi tulajdon a következetesen szocialista típusú gazdaság alapja. A kolhoztulajdon a szövetkezeti, artel-elvből következik és a szocialista tulajdon másik formája.

Éppen a szocialista tulajdonnak ez a két formája képezi a munkásosztály és a parasztság közti bizonyos különbségek gazdasági alapját. E két osztály között gyökeres ellentmondások nincsenek, azonban különbségek még vannak. Ez azt jelenti, hogy még megmaradtak a köztük levő ellentmondások csökevényei. Ezen ellentmondások csökevényeinek általános alapja a város és a falu közti — a szocializmus által kiküszöbölhető — ellentét, amely már alá van ásva, egyre jobban elmosódik, azonban még távolról sem tűnt el teljesen.

A munkásosztály és a parasztság közti különbségek és bizonyos ellentmondások számos mozzanatban megnyilvánulnak: a város és a falu kulturális színvonalának különbségében, a szocialista tudatosság fokában, a kolhozpiac és a piaci árak meglétében, ami kétségtávol bizonyos mértékben hatást gyakorol a kolhozparaszt anyagi helyzetére és lelki beállítottságára. A kolhozparaszt eladóként lép fel, a munkás pedig vevőként.

De ezek, s a munkásosztály és a parasztság közötti többi különbség nem gyökeres különbségek. A földolgokban, a gazdaságban és a politikában, a munkásosztály és a parasztság — egymással baráti osztályok, közös erőfeszítéssel építik a szocialista társadalmat.

Ezeket a különbségeket és ellentmondásokat a szocializmus építésének befejezése során fokról-fokra kiküszöböljük. A kommunizmushoz való átmenettel, a kommunizmus további fejlődése során ezek az ellentmondások teljes mértékben eltűnnek.

Feltétlenül ellentmondás rejlik abban is, hogy termelésünk

színvonala még távolról sem elégíti ki társadalmunk szükségleteit. Ez az ellentmondás különösen érzékelhetővé vált a háború következtében, amikor is gazdaságunk hatalmas kárt szenvedett. Ezt az ellentmondást a termelőerők sikeres fejlesztésének mértékében számoljuk fel. A termelés és a szükséglet közti ellentmondás felszámolása minden esetben újabb sikereket fog jelenteni a kommunizmushoz vezető úton.

Társadalmunk egyik ellentmondása abban rejlik, hogy a Szovjetunió dolgozói, a termelési eszközökhöz való viszonyukat, a termelésben elfoglalt helyüket tekintve, a szocializmus emberei, viszont ugyanakkor sok szovjet ember tudatában megvannak még a régi rendszer csökevényei. Ezért van különös jelentősége a kapitalizmus csökevényei elleni harcnak és a dolgozók kommunista szellemben történő nevelésének.

Még számos olyan ellentmondást lehetne megnevezni és kimutatni, ami társadalmunkban fellelhető. Az ellentmondások a mozgás és fejlődés lényegéből fakadnak. A mozgás és a fejlődés mindig valami új születését jelenti, új pedig mindig a régivel folytatott harcban születik.

A szovjet életben minden lépésnél találkozunk az újjal és a régivel: a gazdaságban, a technikában, a mindennapi életben, a tudatban stb., stb. Azonban mindezek az ellentmondások a termelőerők és a szocialista termelési viszonyok közti összhang keretén belül állnak fenn. A termelőerők fejlődésük folyamán idővel ellentmondásba kerülnek, majd a tulajdon kolhozformájával, s ekkor merül fel az artelről a kommunára való áttérés szükségessége. Jelenleg a mezőgazdasági artel és a tulajdon kolhoz-formája a mezőgazdaság szocialista fejlődésének nélkülözhetetlen formája. Idővel bekövetkezik a fejlődésnek olyan szakasza is, amikor a munka arányában való fizetés elve már nem felel meg a termelőerők elért fejlődési színvonalának és felmerül a lehetősége és a szükségessége annak, hogy áttérjünk a kommunizmus alapelveire: mindenki képességei szerint, mindenkinek szükségletei szerint. Jelenleg viszont a szocialista termelési módnak, a termelőerők elért fejlődési fokának és a dolgozók tudatossága fokának teljesen megfelel a szocializmus alapelve: a munka arányában való fizetés. Ez az elv a termelőerők fejlesztésének hatalmas ereje,

ösztönzője. S csak megcsontosodott skolasztikusok, könyvmolyok, akik minden áron ellentmondásokat akarnak találni ott is, ahol nincsenek, próbálnak „feltárni” ellentmondást a szocialista termelési mód és a munka díjazásának szocialista elve között, a termelés módja és az elosztás módja között. A régi és az új reális ellentmondásait kell feltárni, meglátni, nem pedig ellentmondásokat kiagyalni. Van marxi dialektika és van hegeli dialektika.

Sztálin elvtárs sokszor rámutatott arra, hogy a régi és az új közti harc fejlődésünk tartalma, hogy ez a fejlődés nem az ellentmondások elkenésének, hanem bátor feltárásuk alapján megy végbe, hogy társadalmunkban az ellentmondások feltárásának legfőbb módszere a bíráló és önbírálat. A bíráló és önbírálat nem csupán a marxizmus-leninizmus forradalmi módszerének jellemző vonása, hanem a pártkáderek nevelésének alapvető módszere, a proletárforradalom, a proletárdiktatúra, a szocialista állam, az egész szovjet társadalmi rend megerősítésének és fejlesztésének alapvető módszere.

Zsdanov elvtárs a filozófiai vita során elmondott hozzájárulásában tudományosan megalapozta a bíráló-önbírálatról, mint az ellentmondások feltárásának és kiküszöbölésének fegyveréről szóló tételt. A bíráló és önbírálat a szovjet társadalom fejlődésének új típusú, dialektikus törvényszerűsége.

A termelőerők és a termelési viszonyok közti teljes összhang és a köztük lévő ellentmondás hiánya az alapja annak, hogy a szocialista társadalomban keletkező valamennyi ellentmondás nem antagonisztikus jellegű. Ezek az ellentmondások a *növekedés ellentmondásai*. Leküzdésük a kommunizmus építése folyamatában, a szocialista gazdaság, technika, tudomány, művészet, kultúra tervszerű fejlesztésének alapján, az új, kommunista formák és az elavult, régi szokások, nézetek, hagyományok közti harc segítségével — ez a legáltalánosabb belső törvényszerűsége a szovjet társadalom fejlődésének a kommunizmus első, legalsó szakaszától a felsőig.

A szovjet társadalom fejlődése konkrét nemzetközi környezetben, a szocializmus és a kapitalizmus közötti elkeseredett harc feltételei között megy végbe. Itt antagonisztikus jellegű ellentmondások vannak. Ezeknek az ellentmondásoknak

feltétlenül bizonyos hatást kell gyakorolniok a szovjet társadalom fejlődésére: parancsolóan megkövetelik a gazdasági fejlődés gyorsabb ütemét, államunk védelmi képességének maximális megerősítését, megkövetelik, hogy fokozzuk az ideológiai harcot a kapitalista környezetnek arra irányuló kísérletei ellen, hogy támogassák és felélesszék az emberek tudatában található kapitalista csökevényeket.

*

A Szovjetunió, miután felépítette a szocialista társadalmat, tovább halad a szocialista építés befejezésének és a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenetnek útján.

A *kommunizmusba való fokozatos átmenet* a Szovjetunió számára jelenleg *gyakorlati* kérdés, amely igen rövid történelmi időszak alatt megoldódik.

A háborúutáni ötéves tervek feladata: megteremteni az összes anyagi és szellemi javak bőségét a szovjet nép számára. Az ötéves tervek fokozatosan a szükségleti cikkek bőségéhez vezetnek minden területen.

A kommunizmusba való átmenet a gazdaság szocialista elveinek nagyszabású kibontakozása alapján fog megvalósulni. A szocializmus építésének gyakorlata és összes lehetőségeinek kibontakozása azt mutatja, hogy a kommunizmusba való átmenet a fogyasztási cikkek bőségének növekedésével párhuzamosan megy végbe. A fogyasztási cikkek bőségének eredményeképpen a lakosság szükségletei teljes mértékben kielégíthetők lesznek. Ez a folyamat fokozatos lesz, vagyis nem egyszerre jön létre a bőség valamennyi szükségleti cikkben, hanem először azokban a cikkekben, amelyek az egész nép számára a leginkább szükségesek.

A kommunizmusba való átmenet akkor válik lehetővé, amikor a szovjet termelők elérik azt a színvonalat, amelyről Sztálin elvtárs beszélt a XVIII. pártkongresszuson és 1946 február 9-i, a Nagy Honvédő Háború eredményeivel foglalkozó választási beszédében.

Ez ugyanakkor azt is jelenti, hogy megoldottuk a fel-

adatot: túlhaladni a vezető kapitalista országokat gazdasági tekintetben, vagyis az egy főre eső termelés színvonalában.

A kommunizmus a Szovjetunióban létrehozott társadalmi rendszernek — a szocializmusnak — felsőbb szakasza. A kommunizmus első, a Szovjetunióban elért szakasza és a második, magasabb szakasza között a különbség a társadalom gazdasági érettségének és az emberek szocialista tudatosságának fokában van. Ezért a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet a társadalomban forradalmi fordulat nélkül fog megtörténni. Ez az átmenet fokozatosan valósul meg. Számos állomáson halad keresztül, amilyen mértékben a népgazdaság fejlődik, a munka termelékenysége emelkedik, a tömegek kommunista tudatossága növekedik és a szovjet állam ereje tovább fokozódik.

A kommunizmusban a termelőerők még soha nem látott magas fejlődési fokot érnek el, a munka termelékenysége pedig túlszárnyalja mindazokat a mértékeket és elképzeléseket, melyeket a kapitalista társadalom a munka termelékenységről alkotott. Mindez biztosítja a fogyasztási cikkek bőségét és lehetővé teszi az átmenetet a szocializmus alapelvéből: mindenki képessége szerint, mindenkinek munkája szerint — a kommunizmus elvéhez: mindenki képességei szerint, mindenkinek szükségletei szerint.

A tudomány, a technika és a kultúra fejlődése olyan fokot ér el, hogy a kommunista társadalom tagjainak mindennapi élete és munkafeltételei gyökeresen megváltoznak. A kommunizmus felső szakaszában mindezekben a területeken hatalmas történelmi ugrás fog bekövetkezni.

A Szovjetunióban minden feltétel megvan a teljes kommunista társadalom felépítésére.

A Sztálin elvtárs vezette Kommunista Párt és szovjet kormány, miután teljesítette Lenin végső akaratát a szocializmus felépítéséről országunkban, gyakorlati feladatként tűzte ki az osztály nélküli szocialista társadalom építésének befejezését és a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet megvalósítását. Sztálin elvtárs tudományos pontossággal határozta meg a szovjet termelőerők fejlettségének azt a szintjét, amely biztosítja a kommunizmusba való átmenetet.

Hogy megvalósíthassuk a kommunizmusba való átmenetet, meg kell oldanunk a Szovjetunió alapvető gazdasági feladatát, vagyis el kell érniünk és túl kell szárnyalnunk a fő kapitalista országokat az ipari termékek előállításának egy lakosra eső mennyisége tekintetében. El kell érniünk, hogy iparunk évente legalább 50 millió tonna nyersvasat, 60 millió tonna acélt, 500 millió tonna szenet, 60 millió tonna nyersolajat termeljen. A termelőerők fejlettségének ez a színvonala gyakorlatilag lehetővé teszi a Szovjetunióban a kommunizmusba való átmenet megvalósítását.

E feladat megoldása a nehézipar, mindenekelőtt a fémkohászat, gépgyártás, vegyiipar, fűtőanyagipar, energetikai bázis további fejlesztése — mert ezek az alapjai a népgazdaság gyors fejlődésének.

A szocialista ipar további fejlesztése a nagy technikai forradalom kiteljesedését, a kommunizmus fejlett technikájának létrehozását, a munka termelékenységének újabb, jelentős emelkedését, a kommunista társadalom anyagi javainak bőségét fogja eredményezni.

Az egész népgazdaságot, beleértve a mezőgazdaságot is, új technikai alapokra fektetjük, ahol a főszerepet az elektromos energia fogja játszani.

A termelési folyamatokat az ipar, közlekedés, mezőgazdaság minden ágában gépesíteni fogják. Széles körben alkalmazzák és továbbfejlesztik a termelés legújabb technikáját és automatizálását. Az atomenergia, a rádióirányító, a fotóelektronika, a reaktív technika stb. határtalan lehetőségeket nyitnak a munka termelékenységének emelése előtt. Ezzel kapcsolatban a munka jellege is élesen megváltozik. A munka magasabb fokra emelkedik és a szakképzettséget nem igénylő munka mindinkább megszűnik.

A legújabb technika sokoldalú és hallatlanul magas fejlettsége, valamennyi munkafolyamat automatizálása és gépesítése a régi munkamegosztás megszüntetéséhez vezet.

El kell vetni azokat a vulgáris elképzeléseket, amelyek szerint a marxizmus-leninizmus általában a munkamegosztás megszüntetését hirdeti, amelyek szerint a kommunizmusban nem lesz bizonyos specializálódása a munkának.

A kommunizmusban is meg lesz a munka specializálása, következésképp lesz munkamegosztás is. Azonban más jellegű lesz, mint a kapitalizmusban. az új technikán fog alapulni, nem lesz osztályjellege és nem vezet az egyéneknek ahhoz a korlátozottságához, amit a kapitalista munkamegosztás hoz létre.

A kommunizmus biztosítja az ipar és a mezőgazdaság egységes, közös technikai bázisát. Ennek folytán a kommunizmusba való átmenet gyökerében megsemmisíti az ipari és mezőgazdasági munka jellegének különbségét. A mezőgazdaság véglegesen az ipari termelés egyik válfajává válik. A termelőrök észszerű és tervszerű szétosztása, a termelés közelebb vitele a nyersanyagforrásokhoz és fogyasztási helyekhez véglegesen eltörli az ipari és mezőgazdasági területek közötti különbséget.

Ilyen a szovjet termelőrök jellege és fejlődési iránya.

A termelőrök fejlődésének és változásának megfelelően a termelési viszonyok is változni és fejlődni fognak.

A termelési viszonyok változása mindenekelőtt a munkásosztály és a parasztság közti különbségek megszüntetésének, elmosódásának vonalán fog haladni.

E különbségek elmosódásának alapja a város és falu közti ellentét további megszüntetése, a tulajdon két formájának — az össznépi (állami) és szövetkezeti (kolhoz) tulajdonnak — további közeledése lesz.

A termelőrök hatalmas fejlődése a falun idővel azt eredményezi, hogy a tulajdon szövetkezeti formája átnő a magasabb formába, az össznépi tulajdonba. Ez hosszadalmas folyamat: az átnövés csak a kommunista társadalomban fejeződik be.

A fejlett kommunista társadalomban a tulajdon egységes, össznépi, kommunista formája fog fennállani. Akkor már nem lesz különbség sem a város és a falu, sem a munkások és a parasztok között. A termelési viszonyok megváltozása és fejlődése a szellemi és fizikai munka közötti ellentétek megszűnésében is kifejezésre fog jutni. Nem szabad megfeledkeznünk Lenin tanításáról, hogy ez az ellentét a társadalom osztály-

tagozódásának legmélyebb kifejezője, vagyis, hogy ez a társadalmi termelési viszonyok egyik oldala.

A kommunista társadalom építése közvetlenül összefügg népünk kulturális-technikai színvonalának emelkedésével. A kommunizmusban az egész nép művelt lesz. E feladat megoldása sokféle módon történik.

A középfokú oktatás a legközelebbi jövőben kötelező lesz az egész országban, a városban és a falun egyaránt. A felső oktatás a Szovjetunióban olyan ütemben fejlődik, hogy a főiskolák és a főiskolai hallgatók száma tekintetében elsők vagyunk a világon.

Az esti és levelező tanfolyamok, intézetek, egyetemek, technikumok, iskolák hatalmas száma tíz- és tízmillió embert ölel fel. Ha emellett még számbavesszük az önképzéssel foglalkozók sokmilliós hadseregét, akkor világossá válik, milyen hétmérföldes léptekkel emelkedik fel népünk napról-napra a modern kultúra csúcsaira.

E feladat hatalmas méretekben való megoldása ezenkívül olyan módon történik, hogy az emberek újabb és újabb millióit ismertetjük meg az élenjáró technikával. A bonyolult korszerű technika elsajátítása egyben a munkások kulturális-technikai színvonalának emelkedési folyamata.

A szellemi és fizikai munka közti ellentét megszüntetésének legfőbb emeltyűje a szocialista verseny és az élmunkásmozgalom. Sztálin elvtárs annakidején rámutatott, hogy a Sztahanov-mozgalom magában rejti az ellentét megszüntetésének magvát. Sztahanovistáink olyan emberek, akik elsajátították az élenjáró technikát és a termelés megszervezésének fejlett módszereit. Sokkal magasabb a színvonaluk, mint az átlagmunkásoké. Kulturális-technikai színvonaluk tekintetében gyakran igen közel állnak a mérnökökhöz és technikusokhoz.

A szellemi és fizikai munka közti ellentét végleges megszüntetése csak a fejlett kommunista társadalomban fog bekövetkezni. Ez bonyolult és hosszadalmas folyamat.

A szocialista termelési viszonyok szakadatlanul oly mértékben fognak fejlődni és tökéletesedni, amilyen mértékben fejlődnek a szocialista termelőerők. Ez a tökéletesedés a munkaszervezés, a termelés szervezett formáinak tökéletesítése irá-

nyában halad; az embereket újból átcsoportosítják a termelési tevékenység fajtái szerint stb. Mindezek a tökéletesítések a termelési viszonyok terén, hatással lesznek a szocialista termelőerők további fejlődésére és előkészítik a kommunizmusba való átmenet feltételeit.

*

A szocializmus nagy történelmi győzelmeinek alapján megszilárdult a szocialista szovjet állam, kifejlődött a szocialista demokrácia. A szovjet nép hallatlan eredményeket ért el a gazdasági, politikai és kulturális élet minden területén.

A szocialista rendszer felvirágzása új hajtóerőket hozott létre, olyanokat, amilyenek nem voltak és nem is lehettek a szocializmus előtt. Ezek az új hajtóerők: a szovjet nép erkölcsi-politikai egysége, a népek barátsága, a szovjet hazafiság. A szocializmus nemcsak új társadalmi viszonyokat hozott létre, hanem megteremtette az új, szocialista embert is.

A Szovjetunióban a nép és a kommunizmus egységes, törhetetlen erővé olvadt össze. Ez azt jelenti, hogy társadalmi és politikai rendszerünk életszükségletévé vált a szovjet népnek, hogy a kommunizmus útján való fejlődés fejlődésének természetes törvényévé vált, hogy az egész szovjet nép a Kommunista Párt és a kormány köré tömörülve halad előre, a kommunizmus felé.

A szocializmus győzelme egyben a lenini-sztálini nemzeti politika győzelmét is jelenti. Teljesen megsemmisítettük a régi Oroszország népeinek korábbi nemzeti egyenlőtlenségét, megvalósítottuk az összes szovjet nemzetek és népek teljes egyenjogúságán és önkéntes baráti együttműködésén alapuló állam lenini-sztálini eszméjét. A szovjet szocialista köztársaságok összes népeinek önfeláldozó részvétele a Nagy Honvédő Háborúban még jobban megerősítette a soknemzetiségű szovjet állam népeinek megbonthatatlan barátságát és testvériségét.

A burzsoá államok az elmúlt harminc év alatt semmit sem jegyezhettek fel az emberi haladás történelmi évkönyveibe. Ebben az időszakban a tőkés világ még jobban fokozta a dolgozók kizsákmányolását, még erősebben támadta a demokráciát és a népek nemzeti függetlenségét. Szembetűnő példa erre

Amerika politikája, amely a szabadság és demokrácia elnyomására irányul az egész világon. Az Egyesült Államok és Anglia politikája Görögországban, Törökországban, Indiában, Indonéziában, Olaszországban, Nyugat-Németországban és más országokban — szembetűnő megnyilvánulása a jelenlegi történelmi szakasz imperialista reakciójának.

Az Egyesült Államok és Anglia reakciós, imperialista körök zsarnokian igyekeznek beavatkozni Európa burzsoá államainak gazdasági és politikai életébe. Támogatják és megvédik a fasiszta bűnözőket, mint a népi tömegek szocialista és demokratikus mozgalmának elnyomására szolgáló erőket. Az Egyesült Államok és Anglia imperialista körök mindenütt pártfogolják a fasizmust.

A régi burzsoá világ az elmúlt harminc év alatt végérvényesen bebizonyította, hogy nem képes többé biztosítani a történelmi haladást. Az imperialista világ rothadásának jele volt a fasizmus és annak egész embergyűlölő, kannibál világnézete és politikája.

A második világháború és az imperializmus háborúutáni politikája világosan mutatja, hogy az imperializmus még valamennyire sem képes másképpen megszilárdítani helyzetét, mint háborúk, elnyomás, erőszak és a gyarmatok kizsákmányolása, valamint az európai burzsoá demokratikus országok gyarmattá változtatása útján.

A háború megmutatta, hogy bármennyire igyekeztek is az imperialista politikusok megakadályozni a modern társadalom fejlődését a szocializmus és a demokrácia útján — azon az úton, melyen a dolgozók felszabadulnak a tőke igrája alól — ez nem sikerült nekik.

Míg az első világháború következtében a kapitalizmusról levált egy olyan ország, mint Oroszország, a Föld egyhatodrésze, a második világháború következtében levált az imperialista táborról az európai államoknak csaknem fele. Ezek az államok az új demokrácia útjára léptek. A népi demokratikus országok fennállásának első éveit megmutatták, hogy azok a népek, amelyek erre az útra léptek, helyes úton haladnak a szocializmus felé, a gazdasági, kulturális és politikai felvirágzás útján.

Ezekkel az országokkal ellentétben, az angolszász imperializmus befolyása alá került burzsoá országok (Görögország, Ausztria, Olaszország, Franciaország) nyomorúságosan tengődnek, mindmáig nem tudtak kijutni a gazdasági és politikai újjászületés útjára abból a hanyatlásból, amelybe a fasizmus taszította őket. A burzsoá országokban, ahol az imperialista főkolomposok maradtak hatalmon (elsősorban az Egyesült Államok és Anglia), a burzsoá demokrácia, burzsoá kultúra és ideológia rothadása és bomlása megy végbe.

A kapitalizmus egyenlőtlen fejlődése, a kapitalista rendszer válsága új kataklizmák és háborús összeütközések veszélyét rejti magában.

Minél tovább fejlődnek a kapitalizmus termelőerői, minél előbbre halad a tudomány fejlődése, minél több új, nagy technikai felfedezés történik, annál mélyebbé válik a kapitalizmus alapvető ellentmondása — a termelőerők és a termelési viszonyok közti ellentmondás.

Egyre határozottabban és elkerülhetetlenebbül kerül napirendre az a szükségesség, hogy a régi, burzsoá rendszert felváltsa az új, szocialista rendszer. A kapitalizmus elvesztette hatalmát a társadalom jelenlegi termelőerői felett.

Az egész haladó emberiség a Szovjetunióban látja a tőkés rabság és az imperialista reakció alól való felszabadulásért vívott harcának megbízható és szilárd támaszát.

A szovjet nép a szocialista forradalom óta eltelt 30 év alatt világtörténelmi sikereket ért el. Élén halad az egész haladó emberiségnek.

A szovjet nép minden nagy győzelmét a Kommunista Párt vezetésével érte el. A Párt lelkesítette és lelkesíti a szovjet népet nagy történelmi hőstettekre.

A Kommunista (bolsevik) Párt, Lenin—Sztálin pártja a munkásosztály élcsapata, a szovjet nép élcsapata, a szovjet társadalom és állam irányító és vezető ereje.

A SZOVJET ÁLLAM SZEREPE A SZOVJETUNIÓ GAZDASÁGÁNAK SZOCIALISTA ÁTALAKÍTÁSÁBAN

A szovjet állam a gazdasági élet, a technika és a kultúra minden területén kivívott világtörténelmi jelentőségű, ragyogó győzelmek közepette érkezett el harmincéves fennállásának évfordulójához. Megmutatta az egész világnak hatalmas szervező erejét.

A szovjet állam szervező és átalakító ereje rendkívül világosan nyilatkozott meg országunk gazdasági életének szocialista átalakításában.

I

A szovjet társadalmi rendszer nagyszerű gazdasági sikerei nem önmaguktól keletkeztek, hanem a párt és a szovjet állam hatalmas vezető és szervező munkájának eredményeként jöttek létre. A szocializmus építésének harmincéves gyakorlata országunkban meggyőzően bebizonyította, hogy a szovjet társadalmi rendszer vezető ereje a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja, a szocializmus építésének eszmei ihletője és szervezője. Ezzel együtt azt is megmutatta, hogy a szovjet társadalmi rendszer igen fontos sajátja a szovjet állam szerepe az ország gazdaságának fejlesztésében. A szovjet állam szerepe alapvetően különbözik a burzsoá állam gazdasági szerepétől.

A burzsoá állam szerepe a tőkés gazdaság fejlődésében csak arra korlátozódik, hogy vagy elősegíti a gazdasági fejlődés spontán folyamatát, vagy akadályozza azt. Az imperial-

izmus szakaszában a burzsoá állam mint a társadalom fejlődését gátló reakciós erő működik.

A szovjet állam gazdasági szerepe nem korlátozódik csupán a gazdasági fejlődés elősegítésére. A Bolsevik Párt által vezetett szovjet állam az az alapvető és döntő erő, mely a szocializmus gazdasági törvényei alapján tudatosan és tervszerűen meghatározza a szocialista gazdaság fejlődését.

A szovjet állam jellemző sajátossága, hogy — a burzsoá államtól eltérően — valóban a munkások, parasztok és értelmiségiek népi állama, ahol a politikai hatalom mellett még a legfontosabb termelési eszközök is a nép birtokában vannak.

A szovjet állam a politikai és gazdasági hatalom egységének megtestesítője.

A szocialista társadalmi rendszer új, kölcsönös viszonyt teremt a gazdasági élet és a politika között. A párt és a szovjet állam politikájának a gazdasági életre gyakorolt befolyása nemcsak óriási mértékben fokozódik, hanem minőségi változáson is keresztülmegy. Ezt a befolyást a következő alapvető vonások jellemzik:

1. Engels meghatározása szerint a gazdasági törvények a kapitalizmus viszonyai között — a magántulajdon, a kapitalista kizsákmányolás és anarchia uralma következtében — az emberek akarata felett uralkodó, démoni parancsolókként lépnek fel.

A termelési eszközök társadalmi tulajdonán alapuló szocialista termelési mód a gazdasági törvényeket démoni parancsolókból a társadalom szolgálivá változtatja. Hatásukat nem, mint az emberek akarata felett uralkodó spontán erők, hanem, mint a gazdasági élet tervszerű irányításának gyakorlatában tudatosan alkalmazott erők, fejtik ki.

A szocializmus gazdasági törvényeinek, mint szükség-szerűségnek, jellemző sajátossága abban áll, hogy e törvények tudományos kifejezést nyernek a párt és a szovjet állam politikájában, hatásukat pedig e politika gyakorlati megvalósítása során fejtik ki azáltal, hogy a szovjet állam és a párt a népgazdaságot tervszerűen irányítja. A párt politikája tehát a szovjet rendszer létalapja.

Következésképpen, a szocializmus viszonyai között külö-

nős jelentőséget nyer nemcsak a szocializmus gazdasági törvényeinek ismerete, hanem az a képesség is, hogy e törvényeket a szocializmus építésének gyakorlatában felhasználják. A szovjet gazdasági élet nem fejlődhetne, ha a Kommunista Párt vezette szovjet állam, gazdasági és politikai intézkedéseiben tudatosan nem alkalmazná és nem használná fel a szocialista gazdaság törvényeit.

2. A kapitalizmus viszonyai között a gazdasági mozgásra — miként Engels írta Schmidtchez intézett egyik levelében — befolyást gyakorol egyfelől az államhatalom, másfelől pedig a vele egyidejűleg keletkezett ellenzék. Ennélfogva a kapitalista gazdaság gyakran a Krilov meséjéből ismert szekér helyzetében van, melyet a hattyú, a rák és a csuka akart húzni. Az ellentétes, antagonisztikus politikai erők harca következtében gyakran olyan eredmény születik, amit senki sem akart.

Teljesen másként áll a helyzet a szocialista társadalomban.

Az osztály- és nemzeti ellentétektől mentes szocialista társadalomban megtaláljuk a nép morális és politikai egységét, mely a szocialista tulajdon két formájának egyöntetűségében gyökerezik. Ez az egység abban jut legvilágosabban kifejezésre, hogy a vezető erő egyetlen politikai párt, a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja, mely óriási tekintélynek örvend és az egész szovjet nép önzellen támogatását bírja.

A párt és a szovjet állam politikájának a gazdasági életre gyakorolt tevékeny befolyása az egyetlen erőteljes behatás, mely nemcsak hogy nem kerül antagonisztikus ellentmondásokba a nép érdekeivel, hanem ellenkezőleg, teljesen egybevágh azokkal és a nép tevékenyen támogatja.

3. A párt és a szovjet állam politikájának szerepe a gazdasági élet fejlődésében, óriási mértékben növekszik annak következtében, hogy a tömegek tevékenyen résztvesznek a politika megvalósításában.

A szocialista társadalom alapvető termelőereje — a munkások és a parasztok — államukon keresztül a termelési eszközök kollektív tulajdonosai. Ennélfogva a termelési eszközök nem úgy állnak szemben a munkásokkal és parasztokkal, mint a tőke ellenséges erői. Ez az anyagi alapja annak, hogy

a tömegek tevékenyen résztvesznek a párt és a szovjet állam politikájának megvalósításában.

Ebből keletkezik korunk ellenállhatatlan erejű mozgalma, a tömegek alkotó kezdeményezésének kimeríthetetlen forrását feltáró szocialista munkaverseny, amely a munkások találmányaiiban, újító-mozgalmában, a munkaszervezés állandó javulásában és a termelési technika tökéletesítésében jut kifejezésre. Mindez előreviszi a tudományt és a technikát, feltárja a szocialista felhalmozás egyre újabb tartalékait és biztosítja a szocialista társadalom termelőerőinek példátlanul gyorsütemű fejlődését.

4. Pártunk politikája a szovjet rendszer létalapja. A szovjet nép morális, politikai és világnézeti egysége a legélenjáróbb, valóban tudományos világnézetnek, a marxizmus-leninizmusnak uralmában jut kifejezésre.

A termelési eszközök szocialista tulajdona, a szovjet nép morális, politikai és világnézeti egysége folytán államunk a közös cél elérésére mozgásba tud hozni minden gazdasági, politikai és ideológiai tényezőt a szocialista építés tervének megvalósítására. Mindez óriási mértékben fokozza a párt és a szovjet állam politikája szervező és átalakító erejének hatását a gazdasági életre.

Valamennyi erő ilyen összpontosítása az antagonisztikus osztályellentmondásoktól szétforgácsolt burzsoá társadalomban lehetetlen.

A párt és a szovjet állam politikája a gazdasági fejlődésre, a szocializmus gazdasági törvényei alapján, tervszerűen irányító és szervező erőként hat.

Az a befolyás, melyet a gazdasági bázis a politikai és ideológiai felépítményekre gyakorol, a szocializmus viszonyai között új módon jelentkezik. A szocializmus építésének gyakorlatában a párt és a szovjet állam most tudatosan alkalmazza a történelmi materializmus elméletében feltárt és a történelemben eddig csak spontán módon ható törvényt, hogy a termelési mód határozza meg a politikai, jogi és ideológiai felépítményeket. Ez abban jut kifejezésre, hogy a párt és a szovjet állam a politikai irányvonal kidolgozásánál számbaveszi a gazdasági fejlődés újabb követelményeit és haladó irányza-

taik, s politikáját a szocializmus gazdasági törvényeinek tudományos elemzése és tudatos felhasználása alapján építi fel.

Ez lehetővé teszi a szovjet államnak, a szovjet embernek, hogy előrevigye a termelőerők fejlődését olyan költségek és megrázkódtatások nélkül, melyek a kapitalista gazdaság elkerülhetetlen velejárói; lehetővé teszi a gazdasági fejlődés irányítását — Marx szavaival élve — „a legkisebb erőfeszítéssel és az emberi természethez legméltóbb és legmegfelelőbb viszonyok között”.

Ebből következik, hogy a gazdasági életben végbemenő folyamatok tanulmányozása a helyes politikai irányvonal kidolgozásának igen fontos előfeltétele.

Másrészt a gazdasági folyamatokat és intézkedéseket politikusan, az állami feladatok összessége szempontjából kell értékelni.

A politikai és gazdasági élet egysége tehát a szocialista építés irányításának igen fontos alapelve.

II

A szocialista gazdasági rendszer viszonyai között a szovjet állam gazdasági-szervező funkciónak óriási a jelentősége.

A szovjet állam irányító, szervező és átalakító szerepe nélkül nem lehet felépíteni a szocialista gazdasági rendszert és továbbhaladni a kommunizmus felé vezető úton.

Lenin előrelátta, hogy azok a funkciók, melyeket a szocialista állam a népgazdaság vezetésében betölt, a szocializmus fejlődése arányában alakulnak ki. 1918 május 26-án, a Népgazdasági Tanácsok I. kongresszusán tartott beszédében Lenin azt mondta, hogy az államunk által betöltött sok funkció közül éppen a gazdasági funkcióknak kell különösképpen növekedniök, fejlődniök és erősödniök.

Sztálin elvtárs a SzK(b)P XVIII. kongresszusán tartott előadásában, Leninnek a szovjet állam funkcióiról szóló tanítását továbbfejlesztve, rámutatott arra, hogy a szovjet állam fejlődése folyamán két szakaszon ment keresztül. Az első szakaszban az állam gazdasági-szervező és kulturális-nevelő funkciója még nem fejlődött ki teljesen; a második szakasz-

ban, a kizsákmányoló osztályok felszámolása után „...államunk főfeladata az országon belül a békés gazdasági-szervező és kulturális-nevelő munkában rejlik“.*

A szovjet állam gazdasági szerepe alapvetően különbözik a burzsoá állam gazdasági szerepétől.

A kapitalista társadalomban a gazdasági élet irányítása nincs az állam kezében. Ellenkezőleg, az állam van a tőkések kezében.

A burzsoá állam csupán közvetett úton hat a spontán módon fejlődő kapitalista gazdaságra, úgy, hogy erőszakszerveire támaszkodva, egyes intézkedéseivel beavatkozik a gazdasági életbe. A gazdálkodás közvetlen vezetése és irányítása nem tartozik a burzsoá állam funkciói közé, az a magánvállalkozók működési területe.

A szovjet állam az egész népgazdaságot tervszerűen vezeti. A népgazdaság tervszerű vezetése a szovjet állam gazdasági-szervező funkciójának igen fontos alkotórésze.

A szovjet állam az egész népgazdaság tervszerű vezetése során egyben a szocializmus gazdasági törvényét valósítja meg. A szocialista tervgazdálkodás mindenekelőtt azért bír a szocializmus gazdasági törvényének erejével, mert a termelési eszközök társadalmi tulajdonán alapuló szocialista gazdálkodás számára objektív szükségszerűséget jelent.

A tervezés lényege az, hogy a párt és a szovjet állam az emberek millióinak munkáját szervezi és irányítja országszerte; a dolgozó tömegeket a távlatok világos ismeretével fegyverzi fel, s e távlat feltárásával magával ragadja őket, felébreszti alkotó kezdeményezésüket és ezáltal a feladatok teljesítésében és túlteljesítésében a terv hőstettekre lelkesíti őket a munka területén.

Csak bürokráták gondolhatják — amint erre Sztálin elvtárs rámutatott — hogy a szocialista terv, mint a gazdaság mozgási törvényének lényege, csupán számok és feladatok felsorolása. *A szocialista terv azoknak az embermillióknak eleven, tevékeny munkájában testesül meg, akik a Párt és a szovjet állam vezetésével a tervet megvalósítják.*

* Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 713 old.

Lenin és Sztálin mindig rendkívüli jelentőséget tulajdonított a szocialista tervezés irányító, szervező erejének.

Ezt az erőt a szovjet állam nagyszerű eredménnyel használja fel: 1. országunk gazdasági függetlenségének biztosítására és honvédelmi képességének megerősítésére; 2. a szocialista termelési viszonyok osztatlan uralmának megszilárdítására és a kommunizmus legfelsőbb foka felé való további előrehaladásunk biztosítására; 3. népgazdaságunk fejlődésében olyan arányok létrehozására, melyek biztosítják az említett feladatok sikeres megoldását, továbbá, a termelési eszköz- és munkaerőtartalékok segítségével, az aránytalanságok ellen folytatott harcra.

A kapitalizmus viszonyai között a társadalmi újratermelésnek és a társadalmi termék értékesítésének arányai spontán módon alakulnak ki a piaci áraknak a termelési árak körüli ingadozásán keresztül. A kapitalizmus törvényei állandó zökkenők, elhajlások és aránytalanságok közepette valósulnak meg. Az időről-időre visszatérő túltermelési válság — ez az egyetlen eszköz, amely ideiglenesen megoldja a kapitalista termelésnek azon aránytalanságait, melyek a kapitalizmus antagónisztikus ellentmondásait fejezik ki.

A szocialista újratermelés a nyersanyag-kitermelő és feldolgozó ipar között, az ipar és mezőgazdaság között, a közlekedés és a népgazdaság egyéb ágai között, a termelés növekedése és a szükségletek növekedése között stb., tudatosan létesített arányok alapján megy végbe.

A szocialista tervgazdálkodás kiemelkedő sajátossága az, hogy a termelés fejlesztésének arányosságát a szakadatlan és egyre gyorsuló haladással párosítja.

A szovjet állam, miközben tervszerűen irányítja a népgazdaság fejlődésének meghatározott arányait, nem tekinti azokat megváltozhatatlannak. Minden lehető módon fejleszti és serkenti a tömegek alkotó kezdeményezését a tervek túlteljesítéséért folytatott harcban. Ez szükségessé teszi a kész tervek módosítását.

Mivel a szovjet állam tartalékokkal rendelkezik a termelési eszközök és a munkaerő területén, megvan a lehetősége arra, hogy a népgazdasági terveket menetközben, szükség sze-

rint módosítsa, hogy új arányokat állítson fel és ezáltal biztosítsa az emberiség történetében soha nem látott ütemű haladást. Ez az előrehaladás nem jár együtt azokkal a gazdasági megrázkódtatásokkal, amelyek a kapitalizmus viszonyai között elkerülhetetlenek

III

A szovjet állam gazdasági-szervező funkciói nem merülnek ki a szocialista népgazdaság tervezésében. Ezek a funkciók magukban foglalják az állami szocialista üzemek közvetlen igazgatását és a kolhoztermelés fejlesztésének mindennapi operatív vezetését, mely a mezőgazdasági artelek választott szerveinek rendszere révén valósul meg.

Tudjuk, hogy a szocialista terv a szovjet gazdaságban törvényerejű.

A népgazdaság fejlesztésének meghatározott időre — egy évre, öt évre — szóló terve, melyet a Legfelsőbb Szovjet ülésén hagynak jóvá — törvény. Ez a körülmény a népgazdasági terveknek kötelező erőt és óriási tekintélyt kölcsönöz.

Abból, hogy a népgazdasági terv törvényerőre emelkedett, az következik, hogy minden vállalat köteles a tervet teljesíteni, hogy felelősséggel tartozik az államnak a terv teljesítéséért, ezt a felelősséget törvény mondja ki, s az állam kényszerintézkedéseket foganatosít *a tervfegyelem megsértőivel szemben*.

A szovjet államban az állami kényszerrendszabályok természetű és jellege alapvetően megváltozik.

A kapitalizmus viszonyai között az állami kényszer a dolgozó tömegek elnyomására és kizsákmányolásuk minden lehető módon való fokozására szolgáló eszköz.

A szocializmus viszonyai között az állami törvény kényszerítő erejét a nép érdekében alkalmazzák, a terv és munkafegyelem megvédésére és biztosítására. Az állami törvény kényszerítő ereje azok ellen irányul, akik megszegik a terv- és munkafegyelmet, a szabotálók ellen, akik arra törekednek, hogy minél kevesebbet adjanak a szocialista hazának és a lehető legtöbbet kapják tőle.

A Szovjetunió polgárainak túlnyomó többsége elismeri

annak szükségességét, hogy a szovjet állam intézkedéseit és rendeleteit pontosan végre kell hajtani és szabadon, önként aláveti magát azoknak. Lenin találó kifejezése szerint az állami törvény kényszerítő ereje ebben az esetben — olyan, mint egy jól megszervezett zenekarban a karmester vezénylese. Az állami törvény kényszerítő ereje csak a terv- és a munkafegyelem megszegőivel szemben ölt szigorúan diktatórikus jelleget.

Marx a kisajátítók kisajátítására irányuló állami erőszakot gazdasági hatóerőnek tekintette a proletárdiktatúra időszakában.

Engels azt írta Schmidthez intézett levelében: „És miért küzdenénk a proletariátus politikai diktatúrájáért, ha a politikai hatalom gazdaságilag tehetetlen? Az erőszak (vagyis az államhatalom) ugyancsak gazdasági hatalom.“*

Azoktól az adminisztratív és szervező eszközöktől, amelyeket a szovjet állam szervei alkalmaznak, meg kell különböztetnünk a gazdasági eszközöket. Ezek lényege abban rejlik, hogy a szocialista termelés és elosztás gazdasági emelőiként használják fel őket.

A tervszerű vezetés gazdasági emelőinek alapjául szolgál: 1. az anyagi érdekelttség tényezőjének felhasználása a szocialista termelés emelkedése érdekében és 2. a munkaegyenérték elvének alkalmazása, mind a munkabér tekintetében, mind pedig a szocialista üzemek közötti viszonylatban.

A burzsoá tudósok nem tudják elképzelni a termelés fejlődését konkurrencia és haszonért folyó hajsza nélkül. A burzsoá tudósok a szocialista gazdasági rendszer bukását jóslgatják arra hivatkozva, hogy az megöli az emberi társadalom termelőerőinek fejlődését előmozdító anyagi ösztönzőket. A valóságban azonban a szocializmus, miután megsemmisítette a termelés fejlődésének magánkapitalista hajtóerejét, a szocialista termelés emelkedésének olyan új, hatalmas anyagi ösztönzőerőit bontakoztatja ki, aminőket a szocializmus előtti rendszerekben nem is ismertek. A szocializmus megteremti a munkásnak munkájában való igazi érdekelttségét, mely a szo-

* Marx—Engels. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 496. old.

cialista gazdasági rendszer fejlődésének egyik döntő mozgatóereje.

Először, a szocialista társadalomban a munka közös ügy, önmagunk s a társadalom számára, és nem a tőkéseknek végzett munka.

Másodszor, Engels meghatározása szerint, a szocializmus felszabadítja a munkaerőt attól, hogy áru szerepét töltsse be, ami azt jelenti, hogy a szocialista társadalom munkásának a társadalmi termékben való részesedése nem munkaerejének értékétől, hanem annak a munkának mennyiségétől és minőségétől függ, melyet a társadalom javára végez.

Harmadszor, a munkások munkájával létrehozott termék-többlet a szocialista társadalomban nem az élősködő, kizsákmányoló osztályok fenntartását, nem a kapitalista kizsákmányoló viszonyok kiszélesítését szolgálja. A szocialista társadalomban a termék-többletet a dolgozók társadalmi szükségleteire, a szocialista bővített újratermelésre, a dolgozók anyagi és kulturális színvonalának emelésére és az ország honvédelmi képességének megerősítésére fordítják, a dolgozók érdekében.

A munka szerinti elosztás szocialista elve a történelem folyamán először teremti meg az összes szükséges feltételeket ahhoz, hogy az egyéni érdekeket a társadalmi érdekekkel helyesen egybeolvasszuk, összeegyeztessük.

A szovjet állam a munka szerinti elosztás elvét a szocializmus gazdasági törvényeként alkalmazza. A munkabér különböző formái állnak fenn: teljesítménybér és egyéb formák az állami üzemekben, munkaegység szerinti elosztás és munkadíjpótlék a kolhozokban. A munka szerinti elosztásnak e különböző konkrét formái a szovjet állam kezében az ipar és mezőgazdaság fejlesztésének döntő emelői.

Rendkívül fontos szerepe van a szocialista termelés emelkedését előmozdító tényezőknek az új sztálini ötéves tervben (1946—1950). Az új ötéves tervben fokozódik a kolhoztermelés növekedését fellendítő gazdasági emelők jelentősége.

A személyes anyagi érdekelttség elvét alkalmazza a szovjet állam az állami vállalatok vezetésében és igazgatásában is, ami a gazdaságos számvetésben jut kifejezésre. Lenin monddta a politikai nevelőmunkások II. összoroszországi kon-

gresszusán: „...a népgazdaság minden nagy ágazatát az egyéni érdekeltségre kell felépíteni.“ A népgazdaság minden nagy ágazatának az egyéni érdekeltségre való felépítése azt jelenti, hogy minden egyes munkás fizetését munkájától függően, minden üzem anyagi helyzetét pedig az illető üzem munkájától függően kell megszabni.

A szocialista vállalatnak párhuzamot kell vonnia kiadásai és bevételei között, szem előtt kell tartania a takarékosági rendszer követelményeit, emelnie kell a munka termelékenységét, csökkentenie kell az önköltséget, fokoznia kell a jövedelmezőséget, teljesítenie és túlteljesítenie kell a tervet. Az állami üzemek részére engedélyezett anyagi eszközök mértéke az illető üzem munkájától, a terv teljesítésének mértékétől függ.

A vállalat jó munkáját anyagilag jutalmakkal, erkölcsileg pedig vándorzászlók odaítélésével, érdemrendekkel stb. serkentik.

Másfelől, a munka szerinti elosztás és a gazdaságos számvetés elvének alapja a munkaegyenérték elve, melyet az érték és az áru — pénz-viszonyok törvényének segítségével valósítottunk meg.

Amint Marx „A gothai program kritikájá“-ban bebizonyította, a munka szerinti elosztás szocialista elvének alapjául a munkaegyenérték ugyanazon elve szolgál, ami az áruk cseréjének is alapja. A munkaegyenérték elve a munkabérre alkalmazva azt jelenti, hogy „minden munkás... annak a munkamennyiségnek a levonása után, amely a társadalmi alapnak jut, annyit kap a társadalomtól, amennyit adott neki“.*

A kommunizmustól eltérően, a szocializmust a munkabérek olyan formája jellemzi, mely közvetlenül a munka mennyiségétől és minőségétől függ. A munka szerinti juttatás, pénz formájában valósul meg.

A munka díjazásának pénzformája a legalkalmasabb mindaddig, amíg a szükségleti cikkek bősége bekövetkezik. Ez lehetőséget ad arra, hogy következetesebben valósuljon meg a

* Lenin. Állam és forradalom. 5. fejelet. Lásd *Lenin. Válogatott művek.* 2. kötet. Szikra 1949. 231. oldal.

munka szerinti elosztás szocialista elve és jobban kielégíthessük a szocialista társadalom munkásainak különféle igényeit.

A szovjet állam eszközként alkalmazza az áru-pénz-viszonyokat és az alapjukat képező értéktörvényt, mellyel megvalósítja az állami szocialista vállalatok igazgatásának gazdaságos számvetési módszerét.

A bővített újratermelés megvalósítására a szocialista vállalatnak, mind természetben, mind pénz formájában, meg kell kapnia a társadalomtól a ráfordított munka ellenértékét. Eszerint az állami vállalatok igazgatásában a gazdaságos számvetés módszere alapját minden egyes vállalat munkaráfordítása egyenértékű megtérítésének elve képezi, mely az értéktörvény alkalmazásának alapján, pénz formájában valósul meg.

Marx rámutatott arra, hogy minden takarékoság végeredményben időmegtakarításra vezethető vissza.

Ezt a feladatot a gazdaságos számvetés segítségével, az értéktörvény alkalmazása alapján oldjuk meg. A gazdaságos számvetésnek, mint az állami vállalatok igazgatása módszerének, jelentősége abban van, hogy ösztönzést ad a termelés takarékos, gazdaságos vezetésére, a termékek önköltségének csökkentésére és az üzem jövedelmezőségének emelésére.

A szocialista termelés fokozására szolgáló gazdasági emelők között különös jelentőségű a szovjet állam által szigorúan követett irányvonal a termelési költségek csökkentésére. Azáltal, hogy a szovjet állam az ötéves tervekben megtervezi a termelési költségek bizonyos százaléku csökkentését, gazdasági vezetőinket a termelés szocialista racionalizálásának útjára, a technikai haladás útjára viszi.

Az árutermelés költségeinek csökkentése az alapja a szovjet állam árcsökkentésre irányuló politikájának, mely a pénzforgalom megerősödéséhez, a reálbér emelkedéséhez, az ipari és mezőgazdasági piac felvevőkéességének bővüléséhez, a szocialista felhalmozás növekedéséhez vezet.

Az értéktörvényt alkalmazzák továbbá a szovjet állami, szövetkezeti és kolhozkereskedelemben, a hiteléletben, a termelésnek és elosztásnak rubellel való ellenőrzésében, a pénzforgalomban stb.

A szocialista gazdasági rendszernek mérhetetlen előnye az, hogy a szovjet állam, a termelési eszközök társadalmi, szocialista tulajdonára támaszkodva, az értéktörvényt az emberek akarata felett uralkodó spontán erőből a népgazdaság tervszerű vezetésének eszközévé változtatta.

Ezek azok a gazdasági emelők, melyeket a szovjet állam a népgazdaság tervszerű vezetése és a szocialista üzemek igazgatása során alkalmaz.

IV

A Kommunista Párt által vezetett szovjet állam, fennállásának harminc éve alatt, a népgazdasági tervezés, valamint a gazdasági emelők és a szocialista termelési mód által létrehozott újabb mozgatóerők avatott felhasználásával világtörténelmi sikereket ért el.

Az első ötéves terv a szocialista gazdasági rendszer meg alapozásának ötéves terve volt.

A szovjet állam, megvalósítva az ország iparosításának politikáját, felszámolta az átmeneti időszak egyik alapvető ellentmondását — a politikai hatalom leghaladottabb formája és az elmaradott gazdaság közötti ellentmondást.

A szovjet állam, megvalósítva a parasztgazdaságok zömének kollektivizálási politikáját, kiküszöbölte a szocialista ipar és az elkerülhetetlenül kapitalista elemeket szülő, szétszórt kisparasztgazdaságok közötti ellentmondást.

Ezzel előkészítettük a talajt a második ötéves terv számára, mely feladatául tűzte ki a kizsákmányoló osztályok felszámolását, az ország technikai újjáépítésének befejezését s lerakta a szocialista társadalom alapjait.

A második ötéves terv teljesítésének eredményeként, lényegében befejeztük az ipar és a mezőgazdaság technikai újjáépítését az új technika alapján.

Társadalompolitikai téren a második ötéves tervnek igen fontos eredménye volt a kizsákmányoló osztályok maradványainak felszámolása, a munkások, parasztok és az értelmiség egységes munkafrontba való tömörítése, valamint a Szovjetunió népei morális és politikai egységének, barátságának megerősítése.

Ezzel előkészítettük a talajt az ország politikai életének teljes demokratizálására, az ország gazdasági bázisának a politikai felépítmény megfelelő változásaival való betetőzésére.

Sztálin elvtárs már a Párt XVII. kongresszusán mondott beszédében megfogalmazta ezt a feladatot: „A tények arról beszélnek, hogy a szocialista társadalom talapzatát a Szovjetunióban már leraktuk és csak az marad hátra, hogy betetőzzük a felépítménnyel — ami kétségkívül könnyebb feladat, mint a szocialista társadalom talapzatának lerakása.”*

Ezt a feladatot az új Sztálini Alkotmány bevezetése oldotta meg. Itt világos példáját látjuk annak, hogy a párt és a szovjet állam, a szocialista társadalom gazdasági alapjában és társadalmi felépítésében beállott változásokat számbavéve, a politikai felépítményeket is összhangba hozza ezekkel a változásokkal.

A Sztálini Alkotmány, mely a szovjet társadalom gazdasági rendszerében és társadalmi szerkezetében végbement mély változások eredménye, óriási hatást gyakorolt a szocialista gazdasági rendszer fejlődésére és a szovjet állam gazdasági és politikai erejét hallatlan mértékben megerősítette.

E ragyogó győzelmeket a párt és a szovjet állam az ország gazdasági elmaradottságával kapcsolatos óriási nehézségek leküzdésének kemény harcában érte el, melyet ellenséges kapitalista környezetben, az imperialista és polgárháború sokéves, nagyméretű pusztításai közepette vívott. De ugyanakkor harcolt a párt és a szovjet állam a nép legádázabb ellenségei, a trockisták és buharinisták, a külföldi kém szervezetek e fizetett ügynökei ellen is, akik minden erejükkel arra törekedtek, hogy a szocializmus építését országunkban megghiúsítsák, az országot visszatereljék a kapitalista fejlődés útjára és az imperialista hatalmak gyarmatává süllyesszék.

A Kommunista Párt és a szovjet állam vezetése alatt megteremtett szocialista gazdasági rendszer, dicsőséges fennállásának harminc éve alatt bebizonyította hatalmas progresszivi-

* *Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 536. old*

tását, életerejét és óriási előnyeit a kapitalista rendszerrel szemben.

A szocialista rendszer azért olyan fejlődőképes, mert határtalan lehetőséget nyit meg a termelőerők fejlődése számára.

A szocialista gazdaság törvényeit a szovjet állam a tervek teljesítésével és tervszerű vezetéssel viszi át a gyakorlatba. Ezek a törvények a népgazdaság fejlesztésének terveiben tudatosan kitűzött feladatokként jelentkeznek.

A termelés ciklikus fejlődésének kapitalista törvényével szemben, melynek döntő momentuma a gazdasági válság, a szocialista gazdálkodás törvénye a termelőerők szakadatlan emelkedése a népgazdaság minden ágában. A szocialista gazdasági rendszernek ez a törvényszerűsége — melyet a szovjet állam tudatosan vált valóra — vörös fonálként vonul végig valamennyi sztálini ötéves terven.

A szocialista termelés fejlődésének hallatlanul gyors ütemét világosan jellemezte Sztálin elvtárs, választói gyűlésén, 1946 február 9-én mondott beszédében. Sztálin elvtárs ezt mondotta: „...országunk agrárországból ipari országgá való átalakulása mindössze tizenhárom esztendő telt igénybe.

El kell ismerni, hogy tizenhárom év hihetetlenül rövid idő egy ilyen nagyméretű változás keresztülvitelére.“*

A háború még nagyobb erővel világított rá arra, a szocialista gazdasági rendszert jellemző irányzatra, hogy a termelőerők szakadatlanul fejlődnek. A mérhetetlen nehézségek, óriási pusztítások és veszteségek ellenére, melyeket az ellenség a háború folyamán népgazdaságunknak okozott, továbbra is folytatódott a szocialista termelés emelkedése az iparban és a mezőgazdaságban.

A népgazdaság helyreállításának és fejlesztésének ötéves terve — a szocialista társadalom termelőeri szakadatlan fejlődésének vonalán haladva — jelentős lépést tesz előre a szocialista termelés fejlesztése terén.

Míg a szocialista gazdasági rendszer megerősödve került

* Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 211. old.

ki a háború súlyos megpróbáltatásaiból és biztosan halad előre a termelőerők szakadatlan fejlődésének útján, addig a kapitalista világ termelése, a háború által előidézett feiélénkülés után, tovább halad a ciklikus fejlődés útján, melyet a termelési színvonal csökkentése, a munkanélküliség növekedése jellemez. Aggodalommal néz a fenyegető túltermelési válság és a válsággal együttjáró jelenségek elé.

A szovjet szocialista gazdasági rendszer, fennállásának harminc éve alatt bebizonyította, hogy ez az egyetlen rendszer, mely a dolgozó emberiséget megszabadítja a bérrabszolgaságtól, az éhségtől, a nyomorúságtól és a nép anyagi és kulturális színvonalának emelkedését a gazdasági fejlődés törvényévé teszi.

A szocialista állam célja a dolgozók anyagi és kulturális színvonalának emelése s ezt meg is valósítja. A szocialista állam a munkások és parasztok állama, éppen ezért a dolgozók anyagi és kulturális színvonalának emelése egyben a szocializmus gazdasági törvénye is. A dolgozók életszínvonala emelésének gazdasági szükségszerűsége abból folyik, hogy ösztönző erőt teremt a munka termelékenységének fokozására és egyike azoknak az alapvető tényezőknek, melyek biztosítják a kereslet szakadatlan növekedését az ipari és mezőgazdasági termékek iránt és ezáltal megszűnik a túltermelési válságok lehetősége.

A dolgozók anyagi és kulturális színvonalának emelése a szocialista gazdasági rendszer egyik fő sajátossága.

A Nagy Honvédő Háború alatt a Szovjetunió dolgozóinak a személyi szükségletek terén nagy megszorításokat kellett vállalniuk, hogy kivívják a győzelmet. Most, a háború győzelmes befejezése után, a szovjet állam előtt ismét felvetődik a dolgozók anyagi és kulturális színvonalának emelésével kapcsolatos feladat.

A szocialista gazdasági rendszernek a szovjet állam által a népgazdaság öt éves terveiben tudatosan realizált igen fontos törvényszerűsége: a dolgozók személyes szükségletének a lehető legjobb egybekapcsolása a szocialista felhalmozás magas normájával, amely norma túlszárnyalja a tőkés felhalmozásnak a kapitalizmus virágkorában elért legmagasabb normáit

is. Ezek annak a szocialista gazdasági rendszernek fő jellemvonásai, melyet a szovjet nép a Kommunista Párt vezetésével teremtett meg.

*

Napjainkban a Lenin—Sztálin pártja által vezetett szovjet állam egészen közeljutott a nagyszerű történelmi feladatnak, a szocializmusból a kommunizmus legmagasabb fokára való fokozatos átmenet feladatának megoldásához.

Sztálin elvtárs, 1946 február 9-én mondott történelmi beszédében a szocialista termelés és kultúra emelkedésének oly nagyszerű távlatát rajzolta meg, ami lehetővé teszi számunkra azt, hogy gazdasági tekintetben elérjük és túlszárnyaljuk a leghaladottabb kapitalista országokat és megvalósítsuk a fokozatos átmenetet a kommunizmus legmagasabb fokára.

A legközelebbi ötéves tervek konkrét feladataiként olyan problémák merülnek fel a szovjet nép előtt, mint a kommunizmus technikai termelőbázisainak megteremtése, a szellemi és testi munka, a város és falu közötti különbség kikuszöbölése, a közszükségleti cikkekben olyan bőség megteremtése, mely a szükségletek szerinti elosztáshoz való átmenet szempontjából elengedhetetlen stb. A termelőerők növekedése és a közszükségleti cikkek bőségének megteremtése arányában a szovjet nép szükségleteinek teljes és mindenirányú kielégítésével kapcsolatos feladat egyre nagyobb mértékben szabja majd meg a szocialista termelés minden irányát.

Ezek a feladatok óriási méretűek, ezenkívül számolnunk kell az ellenséges imperialista táborral is, tehát e feladatok megoldásához szükségünk van az egész szovjet nép megfeszített, hősi munkájára, hogy a nehézségeket leküzdhessük. Ugyanakkor, a feladatok megoldása közben még sohasem látott lehetőség nyílik meg a munkások, parasztok és az értelmiség kezdeményezése és alkotó tevékenysége előtt, a technika további fejlesztése, a természet erőinek meghódítása és a kultúrának az általános haladás érdekében való felhasználása terén.

A szovjet állam döntő szerepre hivatott a kommunista társadalom felépítésében. Gazdasági és kulturális-nevelő funkciói óriási méretet öltenek.

A népgazdaság állami irányítása egyre jobban és jobban magára ölti majd — Lenin kifejezésével élve — a karmesteri vezénylet formáját a jól megszervezett és jól összehangolt zenekarban, abban a mértékben, amint kivesznek a kapitalizmus maradványai a gazdasági rendszerből és az emberek tudatából.

Az állami rendeletek és intézkedések ereje az állami vezetésnek a szovjet nép szemében mind nagyobb mértékben fokozódó tekintélyére, a dolgozók fejlett öntudatára támaszkodik. Ezzel párhuzamosan a kommunizmus gazdasági alapzatának megteremtése megkívánja, hogy minden lehető módon megerősítsük azt a szerepet, amit a szocialista termelés és elosztás gazdasági tényezői betöltenek.

Minél közelebb kerülünk a szocialista rend felállításához — mondotta Lenin — annál kevésbbé lesz szükség tisztán adminisztratív államgépezetre. „Ez az apparátus arra van ítélve, hogy miután véglegesen megtörtük a kizsákmányolók ellenállását, miután a dolgozók megtanulták szervezni a szocialista termelést — a régi államnak ez az apparátusa arra van ítélve, hogy meghaljon, az olyan apparátusnak pedig, amilyen a Legfőbb Népgazdasági Tanács, az a rendeltetése, hogy növekedjék, fejlődjék és erősödjék, s maradéktalanul elvégezze a szervezett társadalom legfőbb tevékenységét.”*

A szocialista építés későbbi tapasztalata igazolta Leninnek azt az előrelátását, hogy az állam gazdasági-szervező szerveinek jelentősége növekedni fog. Ez a tapasztalat egyszersmind azt is megmutatta, hogy az állam nem halhat el addig, amíg fennáll a kapitalista környezet. Sztálin elvtárs, továbbfejlesztve a marxi-lenini államelméletet, arra a következtetésre jutott, hogy az állam a kommunizmusban is fenn fog maradni, ha addig a kapitalista környezet nem semmisül meg, ha azt nem váltja fel szocialista környezet. Ebből következik, hogy továbbra is erősíteni kell a szocialista államot, a kommunizmus építésének fő eszközét.

A Szovjethatalom fennállásának harminc esztendeje alatt

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXIII. köt. 36. old. (oroszul).

aratott világtörténelmi győzelmek megerősítik bennünk azt a rendíthetetlen hitet, hogy a szovjet állam, Lenin—Sztálin pártjának tapasztalt vezetésével, sikeresen fogja megoldani a kommunista társadalom felépítésének előttünk álló nagyszerű feladatát és az egész világ fényes bizonyítékot kap ismét a szovjet állam hatalmas gazdasági, szervező és átalakító erejéről.

A KIZSÁKMÁNYOLÓ OSZTÁLYOK FELSZÁMOLÁSA A SZOVJETUNIÓBAN

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme lerakta az új, szocialista világ építésének alapjait. A történelemben először jutottak az állam vezetéséhez azok az osztályok, melyeket azelőtt a legjobban megaláztak és elnyomtak. A *politikai* uralom először ment át a kizsákmányolók kezéből a munkásosztály által vezetett kizsákmányoltak kezébe. Szívós harc és munka eredményeként országunkban megszilárdult az új, szocialista gazdasági rendszer, ami a társadalom *gazdasági* alapjának gyökeres átalakulását jelenti. Ezen az alapon gyökeres változás ment végbe a szovjet társadalom egész rendszerében.

A szocializmus kora fordulóponthoz jelent az emberiség történetében. A kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet azt jelenti, hogy az évezredek folyamán fennállott antagonisztikus osztálytársadalmat új társadalom váltja fel, melyben nincsenek antagonisztikus osztályok és ember az embert nem zsákmányolja ki.

A kizsákmányoló osztályok felszámolása igen fontos eredménye azoknak a mélyreható társadalmi és gazdasági átalakulásoknak, melyeket a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után országunkban megvalósítottunk.

„Csakis az Októberi Forradalom — mondja Sztálin elvtárs — tűzte ki céljául *minden* kizsákmányolás megszüntetésé-

sét, minden néven nevezendő kizsákmányoló és elnyomó felszámolását.“*

Miután országunkban befejeztük a kizsákmányoló osztályok felszámolását, megvalósítottuk ezt a célt.

A történelemben nem fordult még elő, hogy egy haladó elmélet alapján, tudatosan és tervszerűen átalakították volna mind az anyagi létfeltételeket, mind pedig egész osztályok öntudatát, lelkialkatát.

A szocializmus győzelme a Szovjetunióban a marxi-lenini elmélet hatalmas diadala, mely először mutatta meg az utat a kizsákmányoló osztályok megszüntetésére és valamennyi osztályellentét teljes kiküszöbölésére.

A Szovjetunió győzelmes szocialista építésének tapasztalata nemzetközi viszonylatban igen nagyjelentőségű és iránytűként szolgál más országok dolgozói számára.

I

A kommunista párt végcélja az osztályok megszüntetése és a kommunista társadalom megteremtése. Ezt a célt hirdette a kommunisták első szervezete, a „Kommunisták Szövetsége“, melyet Marx és Engels alakított meg. E szövetség 1847-ben hozott alapszabályzatának első cikkelye így szól: „A Szövetség célja a burzsoázia megbuktatása, a proletariátus uralma, a régi, osztályellentéteken alapuló polgári társadalom megszüntetése és egy új, osztály- és magántulajdon nélküli társadalom megalapítása.“**

Az osztályellentétek igazságtalanságát már régen, Marx és Engels előtt is felismerték egyesek és felhívásokban követelték az osztályellentétek megszüntetését. Azonban ezek, az osztályegyenlőtlenség és osztályellentétek megszüntetését célzó felhívások a múltban csak az erkölcs és igazságosság elvont követelményein alapultak. Már csak ezért sem válhattak ki az osztályok megszüntetésére irányuló, széleskörű társadalmi mozgalmat.

* Sztálin. Beszéd az élmunkás kolhozparasztok első szovjetuniói kongresszusán. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 491. old.

** Marx—Engels. A kommunista kiáltvány. Szikra 1948. 78. old.

Az osztályok megszüntetését hirdető jelszó csak a kapitalizmus korában kapott valóságos tartalmat, amikor már megérett a magasabb, a kommunista társadalmi rendbe való átmenet gazdasági szükségessége. Ez a jelszó egyes elszigetelt, haladószerű gondolkodók követeléséből a nagy proletár tömegek követelésévé alakult át, millió és millió proletárt felölelő *tömegmozgalom* jelszava lett. Ennek az a magyarázata, hogy csak a kapitalista nagyipar fejlődése teremtette meg a szocializmus anyagi feltételeit. A proletariátus volt az első forradalmi osztály, mely nem egyik vagy másik kizsákmányoló osztály megszüntetését, hanem általában az osztályok megszüntetését, a kommunizmus megvalósítását tűzte ki céljául. Ennek a magyarázata abban rejlik, hogy a kapitalista nagyipar fejlődésével a burzsoázia olyan osztállyá alakult át, amely már nem képes uralkodni az éppen általa életrekellett és a kapitalizmus termelési viszonyainak szűk kereteibe már bele nem férő termelőerők felett.

A marxizmus határozta meg először tudományosan az osztályok megszüntetésének feltételeit és útjait; megmutatta, milyen társadalmi változtatásokat kell keresztülvinnünk ahhoz, hogy lehetetlenné tegyük az osztálykülönbségek keletkezését és létezését.

Amint Marx tanítja, az osztályok létezése csupán a termelés fejlődésének meghatározott történeti szakaszaival, azaz meghatározott termelési módokkal kapcsolatos. Marx aszerint különbözteti meg a történeti korokat, hogy az emberek milyen módon termelik a szükséges anyagi javakat. A termelőerők fejlődésében elért színvonalnak megfelelően keletkeznek a termelési viszonyok. E termelési viszonyok jellegét az határozza meg, hogy kinek a birtokában vannak a termelési eszközök, az egész társadalom rendelkezik-e azokkal, vagy csak egyes személyek, csoportok, osztályok, melyek a termelési eszközöket más személyek, csoportok, osztályok kizsákmányolására használják fel. A termelési viszonyok lényegükben a termelési eszközök tulajdonviszonyai.

A termelés bármely módja egyben feltételezi a termelési eszközök meghatározott felosztását a társadalom tagjai között. Ez a felosztás a társadalom fejlődése folyamán változik. Az

osztálytársadalom fő ismertetőjele az, hogy a társadalom olyan csoportokra oszlik, amelyek közül egyesek a termelési eszközök birtokában vannak, mások pedig, részben vagy teljesen, meg vannak fosztva tőlük. Ez lehetőséget ad a társadalom egy részének arra, hogy a másik rész munkáját kisajátítsa.

Az osztályok létezése tehát a termelés feltételeiben gyökerezik; az osztálytagozódás előfeltétele a termelési eszközök magántulajdona, amely ezeknek a termelési eszközöknek a társadalom tagjai közötti egyenlőtlen elosztásához vezet. Következésképpen az osztályok megszüntetése feltételezi a termelési eszközök magántulajdonának felszámolását és társadalmi tulajdonba vételét. „Az osztályok megszüntetése — írta Lenin — azt jelenti, hogy *minden* polgárt *egyforma* viszonyba helyezünk az egész társadalom *termelési eszközeihez*, ez azt jelenti, hogy minden polgárnak *egyforma* lehetősége van ahhoz, hogy a társadalmi tulajdonban lévő termelési eszközökkel, a társadalmi tulajdonban lévő szántóföldön, gyárakban stb. dolgozhasson.“*

A marxi-lenini elmélet, feltárva a társadalom osztálytagozódásának legmélyebb gyökereit, világos útmutatást adott a pártnak, hogy az osztályok megszüntetésére milyen irányban fejtse ki tevékenységét. Az elavult kapitalista termelési mód megszüntetése, új, szocialista termelési móddal való helyettesítése olyan feladat, melynek megvalósítása elengedhetetlen a kizsákmányoló osztályok megszüntetéséhez.

Marx és Engels tudományosan megindokolták az osztályok megszüntetésének szükségszerűségét és kimutatták, hogy e feladat megvalósításának fő eszköze a proletárdiktatúra. Marx és Engels azonban az osztályok megszüntetésének kérdését még általános formában vetették fel, ami teljesen érthető, mivel ők a szocialista forradalom előtti időben éltek és a győzelmes szocialista forradalom tapasztalata nem állott rendelkezésükre.

Lenin és Sztálin általánosították a Nagy Októberi Szocialista Forradalom tapasztalatát a Szovjetunióban, kifejtették, konkretizálták az osztályok megszüntetésének kérdését, kon-

* *Lenin Művei*. 4. kiad. 20. köt. 128. old. (oroszul).

krét utakat jelöltek ki e feladat megvalósítására, részletesen kidolgozták a szocializmus eredményes építésének formáit és módjait.

„Mi tettük fel először gyakorlatilag az osztályok megszüntetésére vonatkozó kérdést“* — mondotta Lenin, amikor a szocialista építés tapasztalatairól beszélt. Nekünk az osztályok megszüntetésének feladatát sokkal bonyolultabb történelmi viszonyok között kellett megoldanunk, mint ahogy azt Marx és Engels feltételezték.

Először is mi akkor fogtunk hozzá ennek a feladatnak a megvalósításához, amikor a szocialista forradalom *egy* országban győzött, és ez az ország kapitalista környezetben volt. Ezt Marx és Engels nem látták és nem is láthatták előre. Mint ismeretes, az imperializmus kora gyökeres változást hozott abban a kérdésben, hogy lehetséges-e a szocializmus és a kommunizmus győzelme *egy* országban. Míg azelőtt, az imperializmus előtti kapitalizmus korában, a marxisták lehetségesnek tartották a szocializmus egyidejű győzelmét valamennyi civilizált országban és lehetetlennek tartották a szocializmus győzelmét *egy* országban, addig az imperializmus korában, amint Lenin kimutatta, lehetetlen lett a szocializmus egyidejű győzelme valamennyi országban és lehetséges lett a szocializmus győzelme egy különálló országban.

Gyakorlatilag mi következik ebből az osztályok megszüntetésének megoldása szempontjából?

Elsősorban az, hogy a rendkívül éles és ádáz osztályharc elkerülhetetlen lett a kapitalista környezetben lévő győzelmes szocialista forradalom országában. Marx és Engels is úgy tekintették a proletárdiktatúra korát, mint forradalmi összeütközésekkel, polgárháborúkkal teli, többé-kevésbé hosszú korszakot. Természetes, hogy a szocialista forradalom *egy* országban kivívott győzelmének viszonyai között ezeknek az összeütközéseknek rendkívül élessé kellett válniuk, mert itt az országon belül az osztályellenségek ellenállásának elfojtása a legszorosabban összefonódott a külső kapitalista környezet elleni harccal. „Az osztályok megszüntetése — tanította Lenin

* *Lenin Művei* 3. kiad. XXVI. kot. 266. old. (oroszul).

— hosszú, nehéz, makacs *osztályharc* műve, amely a tőke uralmának megdöntése után, a burzsoá állam lerombolása után, a proletárdiktatúra létesítése után *nem tűnik el* (miként azt a régi szocializmus és a régi szociáldemokrácia sekélyes képviselői képzelik), hanem csak formáit változtatja és sok tekintetben még elkéseredettebbé válik.“*

Másodszor, a Szovjetunióban az tette nagyon nehezzé és bonyolulttá az osztályok megszüntetésének feladatát, hogy mi kapitalista szempontból kevésbé fejlett, gazdasági tekintetben viszonylag elmaradott országban kezdtünk hozzá megoldáshoz. Ez a gazdasági elmaradottság a régi Oroszország osztályfelépítésére is rányomta bélyegét. Mint ismeretes, Oroszországban a mai kapitalista társadalom osztályai — a burzsoázia és a proletariátus — mellett a kapitalizmus előtti társadalom osztályai — földesurak és parasztok — is megvoltak. A lakosság túlnyomó részét a kezdetleges termelési eszközökkel rendelkező parasztság képezte.

Gyakorlatilag mi következett ebből?

Elsősorban az, hogy hosszabb időre és bonyolultabb átmeneti szakaszokra volt szükség az osztálynélküli társadalom megteremtéséhez. Lenin felhívta a figyelmet arra, hogy olyan országban, ahol túlnyomó a parasztlakosság, ott az osztályok elkerülhetetlenül sokáig, hosszú évekig fennmaradnak. Az osztályok megszüntetése olyan feladat, melynek megvalósítása egész korszakot kíván és csak a kommunizmus legfelsőbb szakaszába való átmenettel fejeződik be.

Általánosítva a szocialista forradalom tapasztalatait, Lenin rámutatott arra, hogy a feladat megoldásának fő nehézsége nem a kizsákmányoló osztályok megdöntésében, hanem azoknak a feltételeknek megteremtésében rejlik, melyek a kisárutermelők, kiváltképpen a parasztság tömegeinek szocialista átalakításához szükségesek. Ezzel kapcsolatban Lenin a következőképpen fogalmazta meg az osztályok megszüntetésének feladatát: „Hogy az osztályokat meg lehessen szüntetni, elsősorban meg kell dönteni a földesurakat és a kapitalistákat.

* *Lenin*. Üdvözet a magyar munkásoknak. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 565. old.

A feladatnak ezt a részét végrehajtottuk, ez azonban a feladatnak csak egy része, még pedig *nem* is a legnehezebb része. Hogy az osztályokat meg lehessen szüntetni, ahhoz másodszor, meg kell szüntetnünk a munkás és a paraszt között fennálló különbséget — legyen mindegyik: *dolgozó*. Ezt nem lehet egyszerre megcsinálni. Ez hasonlíthatatlanul nehezebb és szükségszerűen hosszantartó feladat. Olyan feladat ez, hogy akármilyen osztályt döntünk is meg, azzal ezt nem lehet megoldani. Csak az egész társadalmi gazdaság szervezett átépítésével lehet ezt a feladatot megoldani, azzal, hogy a magános, elkülönített, kisüzemű árugazdaságról áttérünk a nagyüzemű társadalmi gazdaságra.“*

Miként Lenin rámutatott, az osztályok megszüntetése két egymással összefonódó, jöllehet különmemű feladat megoldását jelentette: először, a kizsákmányoló osztályok felszámolását és másodszor, a munkásosztály és a parasztság közötti különbségek megszüntetését.

Ahhoz, hogy felszámolhassuk a kizsákmányoló osztályokat, mindenekelőtt meg kellett fosztani őket a *politikai* hatalomtól, amit a Nagy Októberi Szocialista Forradalom meg is tett. Továbbá ki kellett ragadnunk kezükből a *gazdasági* uralmat, hogy megsemmisítsük termelési bázisukat, azaz kisajátítsuk tulajdonukat és népi tulajdonná változtassuk azt, hogy felszámoljuk a kapitalista gazdasági rendszert és szocialista gazdasági rendszerrel helyettesítsük. Végül az kellett, hogy ne csak felszámoljuk a kizsákmányoló osztályokat, hanem lezárjuk azokat a *csatornákat* is, melyeken keresztül a felszínre jöttek, megsemmisítsük azokat az *okokat* is, melyek az osztálykizsákmányolást szülik.

A kizsákmányoló osztályok felszámolása olyan feladat, mely, éppen lényegénél fogva, erőszakos intézkedéseket követel. A győzelmes proletariátusnak nyílt küzdelemben kell megtörnie a kizsákmányolókat, különben lehetetlen megteremteni a teljes felszámolásukhoz szükséges feltételeket. Lenin és Sztálin mindig könyörtelenül harcolt azok ellen az oppor-

* Lenin. Gazdaság és politika a proletárdiktatúra korszakában. Lásd Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 627. old.

tunista illúziók ellen, hogy a kizsákmányolókat „rá lehet beszélni“ állásaik önkéntes átengedésére. „A kommunisták abból a gazdag történelmi tapasztalatból indulnak ki, amely azt tanítja, hogy az elhaló osztályok nem távoznak önként a történelem színpadáról... — mondotta Sztálin elvtárs. — Arról van szó, hogy azok az osztályok, melyeknek el kell hagyniuk a történelem színpadát, legutoljára jönnek rá arra, hogy szerepük véget ért. Lehetetlen őket erről meggyőzni.“*

Erőszak nélkül lehetetlen elsöpörni a történelem színpadáról a kizsákmányoló osztályokat; de ezt a feladatot kizárólag erőszakkal nem lehet megoldani. Egyik vagy másik osztály erőszakos kiküszöbölésének lehetőségét a gazdasági fejlődésnek kell előkészítenie. A marxista szocializmus többek között abban is különbözik a kispolgári forradalmiságtól, hogy a marxizmus nem igazodik ahhoz a leegyszerűsített elképzeléshez, mintha a kizsákmányolás pusztán erőszakos beavatkozással kiküszöbölhető lenne.

A történelem arra tanít, hogy minden uralkodó osztály megőrzi uralmának alapjait mindaddig, amíg az összes, vagy a döntőfontosságú termelési eszközök tulajdonosa. Uralkodó szerepét azonban csak addig tudja megtartani, amíg nem válik tökéletesen fölöslegessé, élősdí kinövássé a termelésben. Fennállása azonban nemcsak fölöslegessé, hanem ártalmassá, veszélyessé is válik a társadalom fejlődésére. Erőszakkal kell tehát kiküszöbölni azért, hogy a társadalom élhessen és fejlődhessen.

A kapitalizmus fejlődése a nagyiparban a burzsoázia növekvő élődiségéhez vezet; ez a fejlődés nemcsak azt mutatja, hogy a termelésnek nincs szüksége kapitalistákra, hanem azt is, hogy a kapitalisták egyenesen hátráltatják a termelést. Mi több, a kapitalisták veszélyeztetik a társadalmat véres irtóháborúkra szító politikájukkal, mely pusztulással fenyegeti az egész civilizációt és magát az emberiséget. Másfelől, a kapitalizmus fejlődése előkészíti a szocializmus valamennyi anyagi előfeltételét, társadalmasítja a termelést és bankok formájában megteremti az egész társadalmi termelés

* *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 10. kiad. 608, 609. old (oroszul).

számbavételére szolgáló apparátust. Ennek következtében lehetőség nyílik arra, hogy egycsapással „kiküszöböljük” a kapitalista felső réteget, a nép tulajdonává tegyük az ipart, vasutakat, bankokat és ilymódon felszámoljuk a nagyburzsoáziát.

Nem lehet azonban egyszerre felszámolni valamennyi kapitalista osztályt és egyszerre megsemmisíteni a kizsákmányolást a népgazdaság minden ágában. Csak elvont módon képzelhetjük el magunknak a kapitalizmust olyannyira fejlettnak, hogy a termelés valamennyi ágát társadalmasította és megsemmisítette a termelés összes kapitalizmuselőtti formáit. Valójában ez egyetlen kapitalista országban sem történt meg. Még kevésbé volt ez így Oroszországban, ahol a fejlett kapitalista ipar egy olyan rendkívül elmaradott földműveléssel párosult, melyet a kapitalizmuselőtti viszonyok hálózata szőtt át. Lenin kiemelte, hogy a szocialista forradalom nem kapja készen az új gazdasági viszonyok formáit, „...hacsak nem vesszük a kapitalizmus legfejlettebb formáit, amelyek lényegében csak az ipar keskeny felső rétegében vannak meg és igen kevésbé érintették még a mezőgazdaságot”.* Ezért lehetett az iparban egycsapásra felszámolni a kapitalistákat. A mezőgazdaságban és a népgazdaság más ágaiban azonban ez nem volt lehetséges. A kapitalista osztályok erőszakos kisajátításának lehetőségét itt még *gazdaságilag* kellett előkészíteni.

Már ebből kiviláglik, hogy a különböző kizsákmányoló csoportokat (földbirtokosok, nagypolgárság, kulákok stb.) nem lehetett egyidejűleg felszámolni.

Az osztályokat nem lehet hirtelenében sem „hatálytalannítani”, sem megszüntetni. A politikai átalakulások viszonylag rövid idő alatt mehetnek végbe. Hónapok, sőt napok alatt is. A termelési mód átalakításához azonban — mely az osztályok gazdasági alapjait változtatja meg — mindig hosszabb időre van szükség. Ez az oka annak, hogy a szocialista forradalom nem oldhatja meg feladatait egycsapásra. Míg a korábbi forradalmak rendszerint a régi társadalom politikai felépítményének átalakítására szorítkoztak és ennek folytán viszonylag

* *Lenin*. Előadói beszéd a háborúról és a békéről az OK(b)P VII. kongresszusán. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 338. old.

gyors lefolyásúak voltak, addig a gazdasági alapba mélyen belenyúló szocialista forradalom teljes történeti korszakot fog át. A szocialista forradalom a politikai hatalom megragadásával kezdődik, ezt a hatalmat eszköznek, emelőnek használja fel arra, hogy a társadalom gazdasági alapjában mélyebb és egyszerűsre tartósabb átalakulást hozzon létre.

A gazdasági alap átalakulásával a milliós tömegek pszichológiája is átförmálódik. Már Marx is előre látta, hogy a proletároknak hosszú évekig tartó harcokon kell átmenniök ahhoz, hogy ne csak a fennálló viszonyok, hanem ők maguk is megváltozzanak és alkalmassá váljanak a politikai uralomra. Folytatva és továbbfejlesztve Marx gondolatát, Lenin a proletárdiktatúra feladataként éppen a proletárok nevelését és megedzését jelölte meg, „...akik saját kispolgári előítéleteiktől nem egyszerre szabadulnak meg, nem csoda útján, nem a szüzanya parancsára, nem valami jelszó, határozat, rendelet parancsára, hanem csak a kispolgári tömegbefolyások ellen folytatott hosszú és fáradságos tömegharc útján”.* Még bonyolultabb feladatok állnak a proletárdiktatúra előtt a dolgozók nagy tömegei, különösképpen a kispolgári rétegek átnevelése, átförmálása terén, a szocialista termelés szervezetének biztosítására. Ezekről a feladatokról Lenin így írt: „... a proletárdiktatúra alatt parasztok és kistulajdonosok millióit, az alkalmazottak, hivatalnokok, burzsoá értelmiségiek százezreit kell átnevelni, valamennyiüket a proletár államnak és a proletár vezetésnek kell alárendelni..., le kell bennük győzni a burzsoá szokásokat és hagyományokat...“**

Mint ebből kiviláglik, az osztályok megszüntetése bonyolult és sokrétű feladat, amely különféle eszközök — erőszakos és békés, politikai és gazdasági, kényszerítő és eszmeileg ható eszközök alkalmazását követeli meg. Ez a feladat nem oldható meg a kizsákmányolók erőszakos elnyomására irányuló intézkedésekkel, hanem olyan gazdasági viszonyok megteremtését is feltételezi, melyek lehetetlenné teszik az osztálykülönbségek keletkezését.

* *Lenin*. „Baloldaliság“ — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 767. old.

** Ugyanott, 768. old.

II

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom döntő csapást mért a kizsákmányoló osztályokra és elindította országunkban az osztályok megszüntetésének folyamatát.

A földesurak és a burzsoázia voltak a forradalomelőtti Oroszországban a legnagyobb kizsákmányoló osztályok. Az utóbbi néhány igen fontos kapitalista csoportot foglalt magában: az iparban a tőkéseket, a kereskedelemben a kereskedőket és spekulánsokat, a mezőgazdaságban pedig a kulákokat. 1913-ban a kizsákmányoló osztályok létszáma összesen 22 100 000 ember volt (családtagokkal együtt), ami az ország lakosságának 15,9 százalékát tette ki.

A földbirtokosok uralmának gazdasági alapja a nagy hűbéri földbirtok volt. Lenin számításai szerint, aki felhasználta az 1905. évi hivatalos statisztika adatait, 27 833 nagybirtokosnak volt 500 gyeszjatyinán* felüli földbirtoka. Mintegy 62 millió gyeszjatyina volt az övék. Ezeknek a latifundiúmoknak túlnyomó többsége, és pedig 18 102 birtok, a nemeseké volt.** Ha ehhez hozzáadjuk a hűbéri földeket és az urali gyárosok igen nagy birtokait, úgy a földesúri földbirtokok összterjedelme 70 millió gyeszjatyinát tett ki. „Alig találunk Európában, sőt, az egész világon, olyan országot, ahol ilyen szörnyű mértékben fennmaradt a nagy hűbéri földbirtoklás“*** — írta Lenin 1913-ban. Ahogyan a kapitalizmus Oroszországban fejlődött, a földesurak egy része kapitalista gazdálkodási módszerekre tért át, elpolgáriasodott. Ám egészen a forradalomig a földesúri gazdálkodás, jelentős részében, félféudális módszerekkel folyt. A parasztokat robottal igába hajtották, a földesúri földeket a parasztok termelési eszközeivel műveltették. Oroszországban a földesurak az önkényuralom megdöntése előtt politikailag uralkodó osztályt képviseltek. Azoknak a hatalmi eltolódásoknak ellenére, melyek a kapitalizmus fejlődése során bekövetkeztek, az orosz önkényuralom alapjában továbbra is a földesurak hatalmát fejezte ki.

* Gyeszjatyina — régi orosz földmérték — 1,09 hektár. — Szerk.

** Lenin Művei. 4. kiad. 13. köt. 202. old. (oroszul).

*** Lenin Művei. 4. kiad. 19. köt. 168. old. (oroszul).

Miként más országokban, úgy Oroszországban is, a burzsoázia, gazdasági erejének növekedésével párhuzamosan, utat tört magának a politikai hatalom felé és befolyást szerzett az államügyekre. Az orosz burzsoázia sajátossága volt azonban az abszolutizmustól való nagy függősége. A gazdaságilag gyenge orosz burzsoázia a kormány rendelkezéseitől függött. Lenin megjegyezte, hogy „az önkényuralom ösidők óta táplálta a burzsoáziát“.* Az orosz burzsoázia, mely később alakult ki, mint a nyugateurópai országok burzsoáziái, már legelső lépéseitől kezdve rettenetes ellenféllel, az orosz proletariátussal találta magát szembe, amely már önálló harcot indított osztályérdekeiért. Ez arra készítette a burzsoáziát, hogy egyességre lépjen a cárizmussal, melyben alkalmas erőt látott arra, hogy megvédje a forradalmi munkásoktól és parasztoktól.

Az orosz burzsoázia másik jellemző sajátossága volt a külföldi tőkétől való függése. A cári Oroszország gazdasági és politikai elmaradottsága az orosz kapitalizmust a nyugateurópai kapitalizmus egyenes függvényévé tette. 1914-ben a külföldi tőkék részesedése a részvénytőkék teljes összegében, 43 százalékot tett ki. A nemzetgazdaság olyan döntő ágai, mint a vasipar, kőszénbányászat, nyersolajipar, csaknem teljesen a külföldi tőke kezében voltak.

Ennek következtében a Nagy Októberi Szocialista Forradalomnak, miközben megsemmisítő csapást mért az orosz földbirtokosokra és kapitalistákra, egyszersmind csapást kellett mérnie a nemzetközi imperializmusra is. Már ez a körülmény is megszabta az osztályharc belső és külső arcvonalainak egybefonódását Október után.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom Oroszországban örökre megsemmisítette a földbirtokosok és kapitalisták *politikai* uralmát. Az imperialista Ideiglenes Kormány megdöntése, a rendi társadalom és a nemzeti elnyomó rendszer maradványainak eltörlése, az ellenforradalmi sajtó és ellenforradalmi szervezetek felszámolása, végül a burzsoá alkotmányozó

* *Lenin Művei.* 4. kiad. 15. köt. 320. old. (oroszul).

országgyűlés feloszlataa biztosította a kizsákmányoló osztályok tényleges kikapcsolását a politikai hatalomból. A Szovjet-köztársaság legelső rendeletei megerősítették az elért eredményt, amikor nyíltan kihírdették, hogy a kizsákmányoló osztályokat megfosztották politikai jogaiktól. A dolgozó és kizsákmányolt nép jogairól szóló deklarációban, melyet 1918-ban, a Szovjetek III. kongresszusán hirdettek ki, ez állt: „... most, amikor a kizsákmányolók ellen döntő harc folyik, a kizsákmányolóknak nem lehet helyük sehol a hatalom szerveiben. A hatalomnak teljesen és kizárólag a dolgozó milliók kezében kell lennie...”*

A földesurak és kapitalisták *gazdasági* ereje ezeknek az osztályoknak erőszakos kisajátítása következtében rendült meg. Már az Októberi Forradalom győzelmét követő napon dekrétumot hoztak a földre vonatkozóan, mely szerint a földesúri földtulajdon minden válság nélkül, azonnali hatállyal megszűnt. A föld magántulajdonát egyszersmindenkorra eltörölték és helyébe a népi, állami földtulajdon lépett. A földesúri, kincstári és egyházi földek a dolgozók ingyenes használatába mentek át.

Már a nagy októberi átalakulás előestéjén, 1917 szeptemberében és októberében, a parasztmozgalom a földesúri birtokok kisajátítása, a földesurak elleni felkelés formáját öltötte.

Igy Szicsjovka községben (Tambov tartomány, kozlovi kerület) 1917 szeptemberében a parasztok felgyújtották és kifosztották Romanov földesúr birtokát. „A tűzzel — amint az események egyik résztvevője elbeszéli — áttért más falvakra is... és szeptember 8-án éjjel járásunkban valamennyi földesúri birtok lángtengerben úszott.” Ezt a mensevik Ideiglenes Kormány megtorolta: büntető osztagokat küldött a járásba. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom elvette a földet a földesuraktól. Ugyancsak szemtanú beszéli el: „Az Októberi Forradalom első dolga az volt, hogy áttért a szavakról a tettekre. Megkezdtek a föld szervezett kisajátítását a földes-

* A Szovjetunió polgárháborújának történetére vonatkozó okmányok. 1. köt. 1940. 72. old. (oroszul).

uraktól és a dolgozó parasztság kezébe adták. A parasztság megnyugodott...“*

A földről szóló dekrétummal a Szovjethatalom egyszerre és forradalmi úton valósította meg a földért küzdő parasztság reményeit. Teljesen és végleg megszűnt a földesúri földbirtoklás, amely a hűbériség legnyomasztóbb maradványa volt.

A földről szóló dekrétum, melyet a Szovjetek II. kongresszusán hoztak, kimondta, hogy a földesúri birtokok, minden élő és holt felszerelésükkel, az udvari épületekkel és egyebekkel együtt, a járási földbizottságok és a Parasztküldöttek kerületi Szovjetjeinek rendelkezésébe mennek át. A dekrétum kimondotta továbbá, hogy súlyos bűncselekménynek nyilvánít minden néven nevezendő kártevést az elkobzott ingatlanon, amely immár az egész népé.

1917 novembere és 1918 januárja közötti időben a legtöbb tartományban, ahol a Szovjethatalom megszilárdult, elkobozták a földesúri birtokokat minden felszerelésükkel együtt.

A földesúri földbirtoklás felszámolása és a földesurak gazdaságainak elkobzása, ami a Nagy Októberi Szocialista Forradalom első hónapjaiban ment végbe, halálos csapást mért a földesúri osztályra.

A földesuraknak, mint osztálynak teljes felszámolása — ha számbavesszük a földesúri földbirtoklás visszaállítására irányuló kísérleteket azokban a járásokban, melyek a fehér-gárdisták és a külföldi beavatkozók hatalmába kerültek — a polgárháború végére fejeződött be.

A föld államosítása önmagában véve, jellege szerint polgári demokratikus átalakulást jelentett, amely felszámolta a jobbagyság maradványait és aláasta a földesúri osztály létének gazdasági alapját. De egyszersmind — ahogy azt Lenin előrelátta — a föld államosítása lépés volt a szocializmus felé, a falu szocialista átalakításának egyik legfontosabb előfeltétele volt.

A szocialista forradalom során a nagytőkések erőszakos kisajátítását is végrehajtottuk. 1917 utolsó hónapjaiban és 1918

* 1917 falun. A parasztok visszaemlékezései. Giz. M.—L. 1929. 72. old (oroszul).

első felében államosítottuk a nagyipar minden ágát: a szénbányászatot, a vas-, olaj-, vegyi-, gépgyártó-, textil-, cukoripart stb. Államosítottuk a bankokat, a gazdasági élet idegrendszerét. „A bankokat kivettük a burzsoázia kezéből és az utóbbi, hogy úgy mondjuk, lélek nélkül maradt.”*

A kapitalisták elkeseredett ellenállása, a volt vállalattulajdonosok, a régi mérnökök és a műszaki személyzet szabotázsra arra kényszerítette a Szovjethatalmat, hogy a legerélyesebb intézkedéseket hozza a burzsoázia gazdasági erejének megtörése céljából. Ezáltal meggyorsította az ipar államosítását. 1918 június végéig 1553 vállalatot államosítottak. Az ipar államosítása 1919-ben és 1920-ban fejeződött be, amikor is az állam kezében összpontosult nemcsak a nagyipar, hanem a közép- és kisipar is.

Az ipar és a bankok államosítása nemcsak az orosz burzsoáziára mért csapást, hanem a külföldre is. A Szovjethatalom az egész idegen kézen levő ipart államosította 2 milliárd rubelen felüli értékben, felfüggesztette a kölcsönöket, eltörölte a külföldi kapitalisták osztalékait és nyereségeit. Nem érdektelen ezzel kapcsolatban, hogy „...a londoni tőzsde 1919-es évkönyve «Orosz számlák» címszó alatt a következőket jegyezte fel: «Az 1918-ra esedékes és azóta járó kamatok hátralékosak.»***

Meg kell említeni a forradalom első éveiben végrehajtott államosítások jellemző sajátosságait, azokat a sajátosságokat, melyek folytán az államosítás döntő jelentőségű lett a kizsákmányoló osztályok felszámolása szempontjából.

Először: a föld, az ipar, a bankok stb. államosítását nálunk *szocialista* állam hajtotta végre, mely a munkások és parasztok, azaz a nép döntő többségének hatalmát képviselte.

Másodszor: a földesúri és tőkés tulajdon államosítása nálunk a legkövetkezetesebb, a legteljesebb és a leghatározottabb formában történt, vagyis a volt tulajdonosok vagyoni

* *Sztálin*. A proletárdiktatúra három éve. Előadói beszéd a Bakui Szovjet ünnepi ülésén, 1920 november 6-án. Lásd *Lenin—Sztálin*. Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 156. old.

** *Sayers—Kahn*. A nagy összeesküvés. Szikra 1949. 109. old.

értékeinek mindennemű kártalanítása nélkül, *elkobzás* formájában.

Az effajta, forradalmi módszerekkel végbement államosításnak semmi köze sincs ahhoz a részleges államosításhoz, melyet az angol munkáspártiak reformista módszerekkel hajtottak végre és amit ők hazug módon „szocializmus felé vezető lépésnek” neveznek.

Mint ismeretes, a gazdasági fejlődés ellentmondásai és nehézségei a háború után Angliában arra indították a Munkáspártot, hogy a szénbányák, villamossági vállalatok és az Angol Bank államosítása mellett döntsön. Ez az államosítás azonban a legkisebb mértékben sem veszélyezteti a kizsákmányoló osztályok érdekeit. Az ipar egyes ágainak a kapitalista kormány által végrehajtott államosítása csak abban az irányban jelent lépést, hogy a magánmonopolkapitalizmust állami monopolkapitalizmus váltotta fel, de nem változtatta meg a gazdasági rendszer jellegét, természetét. A burzsoázia hatalmának megtartása mellett, a részleges államosítás, amely ráadásul az iparnak csupán egyes veszteséges ágait öleli fel, nem ássa alá, hanem megerősíti a tőke helyzetét.

Az ipar néhány ágának államosítását Angliában úgy hajtották végre, hogy a kapitalisták semmiféle kárt nem szenvedtek, *teljes kártalanítást* kaptak tulajdonaikért. A villamossági vállalatok részvénytulajdonosai kártalanítás fejében 450 millió fontsterlinget kaptak. Ezt az összeget részvényeik tőzsdei árfolyama alapján számították ki. A bányatulajdonosok az államosított bányákért 165 millió fontsterlinget kaptak, ami bőkezű kártalanítást és magas jövedelmet biztosít nekik. Az effajta államosítás szinte semmit sem változtat a nemzeti jövedelem megoszlásán. A termelés szervezetében sem hoz létre mélyreható átalakulásokat, minthogy a volt tulajdonosok, mint igazgatók, régi helyükön maradnak. Ennek folytán a részleges államosítás Angliában semmiképpen sem veszélyezteti a kizsákmányoló osztályok gazdasági erejét, sőt ellenkezőleg, érdekeiket szolgálja.

Felmerül a kérdés, mit is ér ezek után Karl Rennernek, a szocializmus árulójának, minden okoskodása, aki Angliában felfedezte a nemzetgazdaság „szocializálását”! Renner a leg-

kisebb zavarban sincs, amikor kijelenti, hogy a két legnagyobb államot — az orosz és a brit birodalmat — a munkásosztály vezeti.* Renner szemfényvesztő módon elhallgatja és eltitkolja azt aényt, hogy Angliában fenntartják a kapitalista rendszert, ugyanakkor a Szovjetunióban ezt a rendszert felszámolták és szocialista rendszerrel váltották fel. A munkáspártiak hatalomrajutása Angliában mit sem változtatott az államrendszer jellegén, amennyiben az egész régi államgépezet változatlan formában megmaradt, maguk a munkáspártiak pedig továbbfolytatják a brit imperializmus hagyományos politikáját és annak hűséges kiszolgálói.

Ahhoz azonban, hogy az államosítás a kizsákmányolók gazdasági erejének megrendítésére szolgáló eszközként felhasználható legyen, az első előfeltétel az, hogy az államrendszer megváltozzék, a hatalom a kizsákmányolók kezéből a kizsákmányoltak kezébe menjen át. Az állam osztályjellege határozza meg az államosítás tartalmát, méreteit és eredményét. Csak az állam osztálytermészetének gyökeres változása biztosítja azt a lehetőséget, hogy az államosítás a dolgozók *érdekében* és a kapitalisták *érdekei ellen* történjék.

Míg a kapitalista rendszer keretein belül, a kapitalisták politikai hatalmának megtartása mellett, a részleges államosítás a gazdasági *reform* jellegét viseli magán, amely nem képes gyökeresen megváltoztatni a termelési mód régi alapjait, addig a hatalomnak a dolgozók kezébe való átmenete után az államosítás a gazdasági *forradalom* jellegét ölti magára, mely mélyen belenyúl a termelés szférájába. Ez szétrobbantja a kapitalista termelési módot és megveti a szocialista termelési mód alapjait.

Ilyen feltételek mellett, amikor a politikai hatalom a dolgozók kezében van, különféleképpen oldható meg a termelési eszközök részleges megváltásának kérdése, attól függően, hogy milyenek a konkrét körülmények. Engels is rámutatott arra, hogy „mihelyt pártunk az államhatalom birtokába jut, egy-

* *Karl Renner*. Die neue Welt und Sozialismus (Az új világ és a szocializmus.) Wien, 1946.

szerűen ki kell sajátítania a nagybirtokosokat, csakúgy, mint az iparban a gyárosokat. Hogy ez a kisajátítás kártérítéssel vagy anélkül történik-e, ez nagyrészt nem tőlünk fog függeni, hanem azoktól a körülményektől, amelyek között a hatalom birtokába jutunk, nevezetesen maguknak a nagybirtokosoknak a magatartásától is. A kártérítést semmiesetre sem tartjuk minden körülmények között elvetendőnek; Marx nekem — és pedig hányszor! — mondta, hogy nézete szerint számunkra az volna a legolesőbb megoldás, ha az egész bandát kifizethetnénk.“*

Világos azonban, hogy a volt tulajdonosok részleges kártalanításával végrehajtott államosítás hosszabb fejlődési utat tételez fel, amelynél egy időre fennmarad még a nagytőkés osztály, ha csak járadékot élvező réteg formájában is. Ugyanakkor a megváltás nélküli államosítás, az elkobzás, döntő módon, éppen alapjaiban vágja el ennek az osztálynak létezését. A mi forradalmunkban az osztályharc rendkívül éles és elkeseredett formája elkerülhetetlenné tette, hogy a Szovjet-hatalom a legerélyesebb eszközöket alkalmazza a nagy föld- és gyártulajdonosok felszámolására.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalmat követő első évek folyamán végbement mélyreható politikai és gazdasági átalakulások következtében a legfőbb kizsákmányolókat — a földesurakat és a nagytőkéseket — felszámoltuk. A kizsákmányoló elemek elvesztették döntő pozícióikat az ország gazdasági életében és másodrangú, *nem alapvető* osztállyá lettek.

III

A Nagy Októberi Szocialista Forradalmat követő első években ugyancsak súlyos csapást mértünk a falu kapitalista elemeire, a kulákságra is. A forradalom előtt, 1913-ban, a kulákok száma (családtagokkal együtt) 17 100 000 volt. A parasztság társadalmi rétegek szerinti megoszlása a következő volt:

* Engels. A parasztkérdés Franciaországban és Németországban. Lásd Marx—Engels. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 436—437. old.

szegényparasztok		65%
középparasztok		20%
kulákok		15%*

Következésképpen, a szegényparasztok a parasztságnak mintegy kétharmad részét képezték, vagyis a falusi lakosság túlnyomó többségét. A tőke közös járma, amely a proletariátust is, a félproletár tömegeket is elnyomta, reális alapot teremtett a proletariátus és a szegényparasztság közötti szövetség számára. „A munkásság és szegényparasztság közötti szövetség eldöntötte a középparasztok magatartását is, akik sokáig ingadoztak és csak az októberi felkelés előtt fordultak igazán a forradalom felé, csatlakozva a szegényparasztsághoz”*** — mondotta Sztálin elvtárs.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme gyökeresen megváltoztatta a parasztságnak a társadalomban elfoglalt helyzetét és fejlődésének feltételeit. A földről szóló dekrétum alapján, melyet a Szovjetek II. kongresszusa elfogadott, a parasztság több mint 150 millió gyeszjatyina földet kapott, mely azelőtt a földesurak, a burzsoázia, a cári család, a kolostorok és egyházak kezén volt. A parasztok felszabadultak a földesuraknak járó évi földbér fizetése alól, amely mintegy 500 millió aranyrubelt tett ki.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom sajátossága abban rejlett, hogy alapvető szocialista feladataival egyidejűleg megoldatlan polgári-demokratikus feladatokat kellett megoldania, befejeznie. „A polgári forradalom végigvitele nem egyszeri művelet. Valójában egész időszakra húzódott el és nemcsak 1918 darabkáit foglalta magában..., hanem 1919 (Volgamente—Ural) és 1919—1920 (Ukrajna) darabkáit is.”*** Ez a körülmény döntő jelentőségű volt a falura nézve; ez biztosította a parasztháborúk egyesülését a proletárforradalommal, melyről Marx már a múlt század második felében beszélt. S bár a proletárforradalomnak „menet közben” kellett meg-

* A Szovjethatalom 20 éve. Gyűjtemény. Goszpolitizdat. 1938. 46. old. (oroszul).

** A SzK(b)P története. Szikra 1949. 225. old.

*** Sztálin. A párt három főjelszava a parasztkérdésben. Lásd *Lenin—Sztálin*. Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 249. old.

oldania a polgári forradalom befejezetlen feladatait, biztosítva volt számára az *egész* parasztság támogatása.

A parasztság azonban egységesen csak a forradalom első szakaszában léphetett fel, amíg a közös ellenség, a földesúr ellen folyt a harc, amíg a polgári forradalom feladatai teljesen be nem fejeződtek. Mihelyt végrehajtották ezeket a feladatokat, a parasztságon belül előtérbe lépett a szociális antagonizmus, az elkeseredett harc a falusi burzsoázia — a kulákság — és a falusi félproletariátus, proletariátus — a szegény-parasztok, földmunkások — között. Ez az osztályharc a súlypontáthelyeződésnek olyan törvényszerű folyamata volt, amely a forradalom feladatainak változásával és elmélyülésével összhangban ment végbe.

Ennek illusztrálására megemlíünk néhány adatot az osztályharc kifejlődéséről a Központi Feketeföld területén. Novemberben és decemberben Voronyezs és Tambov tartományok 53 kerülete közül 34-ben (azaz a kerületek 65 százalékában) felkelés tört ki a földesurak ellen; januárban és februárban 14, március-májusban 5 kerületben tört ki felkelés. A földbirtokosok elleni felkelések száma tehát 1917 végétől 1918 elejéig csökkent. Ezzel szemben a kulákok elleni felkelések hónapról-hónapra szaporodtak. 1918 március-júniusban a nincstelen parasztság a földesurak ellen folytatott harcból átment a kulákság elleni harcba és nyomban végrehajtotta a földek és rétek felosztását, újra szétosztotta a földbirtokok felszerelését. 1918 közepétől a Központi Feketeföld területén — miként az ország más területein is — a kulákság elleni harc teljes szélességében kibontakozott és rendkívül elkeseredett jelleget öltött.

A kulákság elleni osztályharc szervei a Szegényparaszt Bizottságok voltak, amelyek a Szovjethatalom 1918. évi június 11-i dekrétuma alapján jöttek létre. A Szegényparaszt Bizottságok fontos szerepet játszottak a kulákság elleni harcban és a munkásközpontok, valamint a Vörös Hadsereg élelmezésében. A Szegényparaszt Bizottságok kisajátították a kulákságot és ezzel döntő gazdasági csapást mértek a falusi burzsoáziára. Az Októberi Forradalom győzelme után a kulákság kihasználta azokat az előnyöket, amelyeket a földesurak

felszámolása hozott a parasztságnak. A földesúri gazdaság felszámolásakor a kulákságnak olykor sikerült saját hasznára megkaparintania a legjobb termelési eszközöket. A kulákok gyakran megkaparintották vagy potom áron felvásárolták az élő és holt felszerelést, lovakat, tenyészállatokat és így tovább. „Míg a városokban már sikerült gyakorlatilag megsemmisíteni a nagyburzsoáziát, addig ezt egyelőre még nem mondhatjuk el a faluról” — mondotta J. M. Szverdlov az Összszövetségi Központi Végrehajtó Bizottság 1918 május 20-i ülésén.* A Szegényparaszt Bizottságok lehetőséget adtak arra, hogy ezt a feladatot a falun is megoldjuk. Ezek a bizottságok a földesuraktól kisajátított termelési eszközöket újra szétosztották és a kisajátítás eredményét összhangba hozták a szegény- és középparasztság érdekeivel. Ugyancsak kisajátították azoknak a termelési eszközöknek jelentős részét is, amelyek azelőtt a kulákság birtokában voltak. Már 1918 tavaszán, a földbirtokosoktól elvett földek felosztása mellett, sok járásban kulákföld is felosztásra került. 80 millió hektár földből, amely a forradalom előtt a kulákságé volt, összesen 50 millió hektárt vettek el. A föld kisajátítása után ki kellett sajátítani a kulákok egyéb termelési eszközeit is. Ennek a végrehajtása annál is inkább fontos volt, mert a szegényparasztoknak nem volt semmijük, amivel megműveljék a juttatott földet. A kisajátítást szükségessé tette továbbá az is, hogy meg kellett törni a kulákság ellenállását, amely kenyérszabotázst szervezett. 1918 nyarán és őszén a Szegényparaszt Bizottságok elkobozták a kulákságtól a termelési eszközök jelentős részét. A Szegényparaszt Bizottságok végrehajtották a kulákvagyonok kisajátítását és végetvetettek spekulációs piaci tevékenységüknek. 1918 szeptemberében a kormányzósági gyűlés képviselőjének utasításában megtaláljuk a Tambov tartomány Szegényparaszt Bizottságai egyikének működésére vonatkozó eredményeket: „A ribini járásban a legszegényebb parasztság (proletariátus) a burzsoáziát teljesen maga alá gyűrte... Gyors ütemben valósul meg a proletárdiktatúra... A gazdag kulákoktól

* J. M. Szverdlov. Válogatott cikkek és beszédek 1917—1919. Szikra 1950. 95. old.

már régen elvettük a felszerelést... A magánkereskedelem gyökerében megsemmisül. A magánszemélyeknél, gazdag kulákoknál levő árut elrekviráltuk és átadtuk a szövetkezetnek. A gabonafeleslegeket a parasztok önként adják a közös magtárba, hogy fejenként 12 pudot osszunk szét az éhezők között.“*

A kulák gazdasági hatalmának aláásásával párhuzamosan a Szegényparaszt Bizottságok igen súlyosan megrendítették a kulákság politikai befolyását is. A kulákelemek eltűntek a helyi Szovjet-szervekből, amelyek újraválasztások útján megtisztultak.

A Szegényparaszt Bizottságok szervezete új szakaszt jelentett a szocialista forradalom kibontakozásában a falun. Lenin kiemelte:

„Ezzel átléptük azt a határt, amely elválasztja a burzsoá forradalmat a szocialista forradalomtól, mert csupán a munkásosztály győzelme a városban és egymaga az, hogy az összes gyárak a proletár állam kezébe mentek át, nem lett volna képes megerősíteni és megteremteni a szocialista rend alapjait, ha nem teremtetünk volna magunknak a falun is, nem általános paraszti, hanem valóban proletár támaszt.“** A falusi szegényparasztság szervezete megteremtette a falun ezt a proletár támaszt.

A falusi proletariátus és félproletariátus szervezetében döntő szerepet játszott a városi proletariátus. A Bolsevik Párt munkásokat küldött falura. A munkásbrigádok, melyek mint „a szovjet hatalom öntudatos szószólói“ (Lenin) mentek a falura, segítettek a szegényparasztságnak a szervezkedésben és a kulákság elleni döntő harcra buzdították őket. Jellemző, hogy a Szegényparaszt Bizottságok vezetői között számottevő proletár mag volt. Így például Tambov tartományban a járási Szegényparaszt Bizottságok vezetői között 22,4 százalék, a falusi Szegényparaszt Bizottság vezetői között pedig 26 százalék munkás volt. Így volt ez a későbbiek folyamán is a szocialista forradalom kifejlődésének döntő pillanataiban a falun,

* Szegényparaszt Bizottságok. Anyaggyűjtemény. 2. köt. 1933. 62—63. old. (oroszul).

** Lenin Művei. 3. kiad. XXIII. köt. 460. old. (oroszul).

amikor „... az élenjáró munkás, *mint a szegények vezetője, mint a falusi dolgozó tömegek vezére, mint a munka államának építője*, «a nép» közé ment“.* Így volt ez 1918-ban, a szovjet hatalmat fenyegető évben is, amikor a forradalom megmentése a kulákság szétzúzásától, a városoknak kenyérrel való ellátásától függött. Így volt ez — más történelmi viszonyok között — 1929-ben is, amikor a falun mélyreható forradalmi átalakulás következett be és amikor a kollektivizálás ügyét „... országunk legelőrehaladottabb munkásai vették a kezükbe“.**

1918 nyara és ősze a polgári demokratikus átalakulásokból a szocialista átalakulásokba való átmenet kezdete volt a falun. Lenin ezt így fejezte ki: „Aki megfigyelte a falusi életet, aki a falu paraszttömegeivel érintkezett, azt mondja: a városok Októberi Forradalma a falu számára igazi Októberi Forradalommal csak 1918 nyarán és őszen vált.“*** Amíg a városban a burzsoázia kisajátítása nyomban az Októberi Forradalom győzelme után végbement, ez a folyamat a falun fél évvel később, a parasztbizottságok idején kezdődött.

Itt meg kell említeni a burzsoázia kisajátításának méreteiben és módjaiban mutatkozó különbségeket, amelyek a város és falu viszonyai közötti különbségekből következtek.

Először, a várossal szemben, ahol a nagypolgárságot teljesen kisajátították, a falun a kulákság kisajátítása még nem jelentette a kulákság teljes felszámolását. A „kuláktalanítás“ kifejezésen nem a kulákság teljes kisajátítását értették abban az időben, hanem vagyonának részleges elkobzását, mint kizsákmányolónak, uzsorásnak, felvásárlónak stb. ártalmatlanná tételét.

Másodszor, a kuláktól kisajátított termelési eszközöket nem tették népi, állami tulajdonná, miként ez a nagypolgárság termelési eszközeivel történt az iparban, hanem azokat felosztották a nincstelen parasztek között. Ezeknek az eszközök-

* *Lenin*. Az éhínségről. Levél a petrográdi munkásokhoz. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 405. old.

** *Sztálin*. A nagy fordulat éve. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 327. old.

*** *Lenin*. A Munkás-, Paraszt-, Kozák- és Vöröskatonaküldöttek Szovjetjeinek VI. Összoroszországi Rendkívüli Kongresszusa. Lásd *Lenin—Sztálin*. Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 64. old.

nek csak egy részét (például malmok, cséplőgépek, olajütők stb.) használták fel a parasztgazdaságok közös szükségleteire, vagy a megalakult mezőgazdasági kommunák részére. Nagy részük azonban kis egyéni gazdaságok birtokába került. Ez elkerülhetetlen volt, mivel falun még nem voltak meg a társadalmi gazdálkodás széleskörű megszervezéséhez szükséges feltételek.

Ennek következtében a Szegényparaszt Bizottságok működésének eredménye a falu „középparasztosítása“ volt. A kulákság fajsúlya csökkent, mert a kulákok egy részét kisajátították. Csökkent a szegényparasztság fajsúlya, mert a szegényparasztok egy része, amely földet és termelési eszközöket kapott, a középparaszt színvonalára emelkedett.

Lenin, 1921-ben, amikor lemérte ezeknek, a parasztság szociális összetételében bekövetkezett változásoknak a jelentőségét, rámutatott arra, hogy a forradalom ideje alatt a falu „kispolgárabb“ lett. A proletárdiktatúra segítségének köszönhető, hogy a parasztság főtömege hallatlan gyorsasággal elsöpörte a földesurak uralmát. Azonban minél gyorsabban eltörölték a dolgozó parasztok a földesurak uralmát, minél határozottabban leszámoltak a kulákok csekély kisebbségével, ők maguk annál gyorsabban változtak át kistökéseké.

Ílymódon országunk szociális összetétele megváltozott abban az értelemben, hogy a munkásság mellett a parasztság bizonyult annak a főerőnek, melytől országunk fejlődése függött. Lenin a taktikáról szóló téziseiben, melyeket 1921-ben, a Kommunista Internacionále III. kongresszusán terjesztett elő, azt írta, hogy a Szovjetországban fordult elő első ízben a világtörténelem folyamán, hogy a proletariátus és a kisparasztság, amely a lakosság óriási többségét alkotja, már évek óta mint két alapvető osztály áll fenn. Sztálin elvtárs is rámutatott erre: „Két alapvető osztály áll előttünk: a proletárok osztálya és a magántulajdonosok osztálya, vagyis a parasztság.“*

A parasztság, amely a kapitalizmus viszonyai között szakadatlanul széthullóban van és ennél fogva elveszti önálló osz-

* Sztálin. A szocializmus sorsa a Szovjetunióban. „Az OK(b)P XIV. konferenciája munkájának eredményeihez“ című előadás 4. fejezete. Lásd Sztálin. A Szovjetunió agrárpolitikájáról. Szikra 1949. 70. old.

tályjellegét, a szovjet rendszer viszonyai között a kisárutermelők többé-kevésbé zárt tömegévé lett. A dolgozó parasztsággal, főként a középparasztsággal való kölcsönös kapcsolatoktól függött a Szovjetország egész sorsa, egész jövője. Ebben az értelemben mondotta Lenin, hogy a munkásosztály szövetsége a parasztsággal, a Szovjethatalom alfája és omegája, szilárdságának „szükséges és elegendő” feltétele.

Lenin kihangsúlyozta a proletariátus vezető szerepét ebben a szövetségben és ezt az utasítást adta: „Most a proletariátus tartja kezében a hatalmat, amellyel vezet. Vezeti a parasztságot. Mit jelent — vezetni a parasztságot? Ez először, azt jelenti, hogy az osztályok megsemmisítésére, nem pedig a kistermelőre vesszük az irányt... A proletariátus vezeti a parasztságot, ezt az osztályt azonban nem lehet elkergetni úgy, miként elkergettük és megsemmisítettük a földesurakat és kapitalistákat. Hosszú és kemény munkával és nagy nélkülözések árán kell átformálni...”*

IV

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme az *első* lépés volt az osztályok eltörlése útján, mivel ez a földbirtokosok és a nagypolgárság teljes felszámolásához vezetett. Ezzel azonban még nem oldódott meg a kizsákmányoló osztályok felszámolásának feladata; fennmaradt még e feladat legnehezebb része. Meg kellett tenni a *második* lépést, le kellett számolni a legnépesebb kizsákmányoló osztállyal, a kuláksággal és egyszersmind a kapitalista elemekkel általában. Ez a második lépés az osztályok eltörlése útján, jelentette a szocializmus győzelmét a Szovjetunióban.

Ezt a második lépést nem lehetett azonnal, közvetlenül az első lépés után megtenni. Nem lehetett már csak azért sem, mert a kizsákmányoló osztályok teljes felszámolása megkövetelte az egész népgazdaság átállítását, a sokalakulatú gazdasági rendszer kiküszöbölését és egységes szocialista gazdasági rendszer létesítését falun, városon egyaránt. Enélkül lehetet-

* Lenin Művei 3. kiad. XXVI. kot. 399—400. old. (oroszul)

len volt kiirtani a kapitalizmus gyökereit országunk gazdasági rendszeréből. „Letartóztathattok és elűzhetek száz és százezer kulákot — mondotta Sztálin elvtárs — de ha ezzel egyidejűleg nem követték el mindent, hogy az új gazdasági formák felépítése meggyorsuljon; hogy az új gazdasági formák helyettesítsék a régi kapitalista formákat; hogy aláássátok és felszámoljátok a falun a kapitalista elemek gazdasági létezésének és fejlődésének termelési forrásait — akkor a kulákság újraéled és gyarapodni fog.“*

A Szovjethatalom természetesen maga elé tűzte azt a feladatot, hogy egyszersmindenkorra végez a kapitalista elemekkel. De ez hosszadalmas munkát követelt és csak az általános nagy feladatnak, a szocializmus építésének szerves alkotórészeként volt megvalósítható.

Az Októberi Forradalom győzelme után, amely megdöntötte a kapitalisták hatalmát, olyan időszak következett, amelyben a kizsákmányolóknak, mint osztálynak, létezése elkerülhetetlen volt.

Ebben az időszakban a szovjet állam és a Bolsevik Párt politikája arra irányult, hogy előkészítse a kapitalista elemek végleges felszámolásának összes előfeltételeit. Evégből számos politikai és gazdasági intézkedéssel korlátoznunk kellett a kapitalista elemek növekedését, részben pedig ki kellett küszöbölni őket; meg kellett erősíteni a munkásosztály és a parasztság szövetségét, melyben a vezetőszerp a munkásosztályé, minden lehető módon fejleszteni kellett a szocialista ipart, melynek az volt a rendeltetése, hogy a Szovjetunió egész nép-gazdasága szocialista átalakításának alapvető rúgója legyen. A fokozatos erőgyűjtésnek ez az időszaka végeredményben előkészítette országunkban a kapitalizmus utolsó pilléreinek ledöntését, vagyis egy újabb igen nagy lépést készített elő az osztályok eltörlésének útján.

A proletariátus *politikailag* már 1917 októberében legyőzte a kapitalizmust. A polgárháború folyamán pedig visszaverte a burzsoázia és a földesurak arra irányuló kísérleteit, hogy a külföldi beavatkozók segítségével visszaállítsák politikai

* *Sztálin*. A leninizmus kérdései. 10. kiad. 390—391. old. (oroszul).

uralmukat. A buzsoáziát és földesurakat támogató kispolgári pártok, az eszerek, mensevikek, anarchisták, nacionalisták, szétzüllöttek. Gazdasági téren azonban még nem dönt el a „ki-kit győz le“ kérdése. A kapitalizmus gyökerei megmaradtak az ország gazdasági életében, elsősorban a kisárutermelés formájában, amely állandóan kapitalista elemeket termelt ki magából. Itt még hátra volt a kapitalizmus elleni döntő harc, amelyben győzelmet kellett aratni a kapitalista elemek felett, hogy *gazdaságilag* végérvényesen szétverjük a kapitalizmust.

A munkásosztály, miután tartósan megszilárdította politikai hatalmát és megtartotta a népgazdaság parancsnoki magaslatait, a bankokat, a nagyipart, a vasutakat, a külkereskedelmet stb., birtokában volt a feladat megoldásához szükséges tényezőknek. A „nep“ első évében történt rövid ideig tartó visszavonulás után a Szovjethatalom megerősítette pozícióit a gazdaság területén és újból a kapitalista elemek elleni támadásba ment át.

Fokozott adóztatással, az árak szabályozásával, a munkaerő felvételét szabályozó törvényekkel stb. a Szovjethatalom határt szabott a kapitalista elemek növekedésének és részben kiszorította őket.

A magántőke elleni támadás legelőször a kereskedelem területén bontakozott ki. 1925—26-ban a magánkereskedők kezében volt még a kiskereskedelmi forgalomnak mintegy 42 százaléka. De 1927—28-ban már a magántőke részesedése a kiskereskedelmi forgalom 24,8 százaléka-ra esett vissza. 1927-től kezdődően a magánkereskedelem forgalma nemcsak százalékos arányban kezdett csökkenni, hanem abszolút módon is. A szocialista ipar, az állami és szövetkezeti kereskedelem fejlődése következtében a kis- és középtőkések ezerszámra szorultak ki. A SzK(b)P XV. kongresszusán, 1927 végén, Sztálin elvtárs megállapította, hogy a „ki-kit győz le“ kérdése a *kereskedelem* terén már eldőlt a szocialista elemek javára. Sztálin elvtárs kijelentette, hogy ez a probléma most a kereskedelem területéről a *termelés*, mindenekelőtt a piacra dolgozó kisipari termelés területére tevődik át. A magántőke szerepe a nagyiparban már akkor is jelentéktelen volt. A kisiparban azonban még szerepe volt. A párt XV. kongresszusán Sztálin elvtárs rámu-

tatott arra, hogy „a piacra dolgozó kisipar területén általában, különösképpen a bőr- és textiliparban, nem csekélyszámú új milliomos van, akik igájukba hajtják a kisiparosokat és általában a kisárutermelőket“.* A szocialista ipar fejlődése, a kisipar szövetkezése a későbbi évek folyamán kiszorította a magántőkét az ipar területéről. 1930-ban, a SzK(b)P XVI. kongresszusán Sztálin elvtárs kiemelte, hogy a „ki-kit győz le“ kérdése lényegében megoldódott az ipar szocialista formái javára.

A szocialista iparosításnak döntő jelentősége volt abban, hogy megteremtettük a kizsákmányoló osztályok felszámolásához szükséges anyagi előfeltételeket. Miként Sztálin elvtárs mondotta, szocialista iparunk vezérelvvé lett a Szovjetunió népgazdasága egész rendszerében, magával ragadta az egész népgazdaságot, beleértve a mezőgazdaságot is. A szocialista iparosítás nagyszabású programjának megvalósítása, amelyet Sztálin elvtárs vezetése alatt dolgoztunk ki, előkészítette a mezőgazdaság kollektivizálásának kibontakozását.

A kereskedelemben és az iparban indított támadás után a párt és a szovjet állam a *mezőgazdaság* terén is megkezdte a támadást a kapitalista elemek ellen. Most itt dőlt el a „ki-kit győz le“ sarkalatos kérdése. E kérdés sikeres megoldása a mezőgazdaságban, a kulák megtörése, egyszersmind a szocializmus győzelmét jelentette, mivel a Szovjetunióban a kulák-ság volt az utolsó és legnépesebb kizsákmányoló osztály.**

A kizsákmányoló osztályok elleni sikeres támadás egyik legfontosabb előfeltétele az volt, hogy a párton belüli ügynökeiket széttűzzük.

Nem tudtuk volna teljes szélességében kibontakoztatni a város kapitalista elemei elleni támadást, ha nem tűzzük szét a trockistákat és zinovjevistákat, akik az 1925 és 1927 között a tönkrement városi burzsoázia ügynökei voltak. „A trockisták lényegében arra törekedtek, hogy megalapítsák a Szovjetunió-

* A SzK(b)P XV. kongresszusa. Gyorsírói jegyzet. 1928. 59—60. old. (oroszul).

** 1928-ban a kizsákmányoló osztályok 6 801 000 főt számláltak, ami az összlakosság 45 százalékát tette ki: Ebből a kulákok száma 5 618 000 volt, vagyis a lakosság 3,7 százaléka.

ban az új burzsoázia politikai szervezetét, egy másik pártot — a kapitalista restauráció pártját.“*

Nem törhettük volna meg nyílt harcban a falu kapitalista elemeit, ha nem számolunk le a Buharin—Rikov csoporttal, amely a kulákok ügynöksége volt a pártban. A buharinisták, a trockistákhoz hasonlóan, a munkásosztály és a dolgozó parasztság eszmei lefegyverzését tűzték ki célul és a kapitalizmust akarták visszaállítani országunkban. Mindezek a volt ellenzéki csoportocskák, miután vereséget szenvedtek és a párt szétverte őket, politikai kétkulacosok bandájává változtak át, akik idegen kémiszolgálatba szegődtek és a nép elleni harcban semmiféle eszköztől sem riadtak vissza.

A párt, miután megtisztította magát ettől a szennytől, biztosította sorainak eszmei és szervezeti egységét, amire a minden fronton való szocialista támadás kibontakoztatásához szüksége volt.

Sztálin elvtárs, továbbfejlesztve a marxi-lenini osztály- és osztályharcelméletet, kimutatta, hogy az osztályok megszüntetésének egyetlen útja a proletariátus rendíthetetlen osztályharca. Az osztályok megszüntetése nem az osztályharc csillapítása révén érhető el, miként ezt a buharinista árulók állították, hanem az osztályharc kiélesedése által.

„Nem volt még a történelemben olyan eset — mondotta Sztálin elvtárs — hogy halódó osztályok önként hagyták volna el a színteret. Nem volt még a történelemben olyan eset, hogy a halódó burzsoázia ne vetette volna latba erőinek minden maradékát abból a célból, hogy létét megvédje... előrehaladásunk, támadásunk csökkenteni fogja a kapitalista elemeket és ki fogja őket szorítani, a halódó osztályok pedig, bármi történjék is, ellen fognak állani.

Ez az osztályharc kiélesedésének szociális alapja.“**

Sztálin elvtárs ezen útmutatásainak felbecsülhetetlen jelentőségük volt a munkásosztály és a dolgozó parasztság erőinek, az osztályellenségek elleni mozgósítása szempontjából.

A kulákságot, a legnépesebb kizsákmányoló osztályt

* A SzK(b)P története. Szikra 1949. 293. old.

** Sztálin. A jobboldali elhajlás a SzK(b)P-ban. Lásd Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 282. old.

csakis a mezőgazdaság kollektivizálása alapján lehetett felszámolni, mert a kapitalizmus a kis magángazdaságban gyökerezett, ami nap, mint nap szüli a kapitalizmust.

1929 második felében a falun kolhoz-tömegmozgalom bontakozott ki, amit a párt egész korábbi politikája, a szocialista ipar növelése, a mezőgazdasági szövetkezés fejlesztése, az első kolhozok és szovhozok jó tapasztalata, valamint az 1928. és 1929. évi gabonabegyűjtési kampány idején a kulákság ellen folytatott döntő harc készített elő.

A teljes kollektivizálás keresztülvitele új szakaszt jelentett az osztályharc fejlődésében a falun. Miként Sztálin elvtárs mondta, a teljes kollektivizálásba való átmenet nem úgy ment végbe, hogy a parasztok egyszerűen és békésen beléptek a kolhozokba, hanem oly módon, hogy a parasztok tömegharcot indítottak a kulákság ellen. A teljes kollektivizálás nyomban erőteljes kulákellenes lavina jellegét öltötte.

Ez azt jelentette, hogy a falu fejlődésében megérett a mély forradalmi átalakulás, amelynek az utolsó és legnépesebb kizsákmányoló osztály, a kulákság felszámolásához kellett vezetnie.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme megteremtette a kizsákmányoló osztályok felszámolásának alapjait; a kolhozrendszer győzelme biztosította a történelmi feladat befejezését. „Míg a földesúri földek elkobzása az Októberi Forradalom *első* lépése volt a falun — mondja a SzK(b)P XVI. kongresszusának határozata — addig a kolhozokra való áttérés a *második*, mégpedig a döntő lépés, amely igen fontos szakaszt jelent a szovjetunióbeli szocialista társadalom alapjának lerakása szempontjából.“*

Az a forradalmi átalakulás, amely a falun 1929-ben vette kezdetét, az 1917. évi októberi forradalmi átalakulásnak folytatása és betetőzése volt. Éppen ez magyarázza meg sajátosságát, amely minden multbeli forradalomtól megkülönbözteti.

Míg a multban a forradalmi átalakulások a leghaladottabb osztályok *alulról* jövő nyomására valósultak meg, amely ledön-

* A SzK(b)P kongresszusainak, konferenciáinak és Központi Bizottsága teljes üléseinek határozatait és döntései. II. rész. 6. kiad. 1941. 428. old. (oroszul).

tötte a halódó rendszer pilléreit, addig ez az átalakulás „...*felülről* ment végbe, az államhatalom kezdeményezésére, amelyet *alulról* a kuláknyűg ellen, a szabad kolhozélet megteremtéséért harcoló milliós paraszttömegek egyenes támogatása kísért“.*

Meg kell említeni, hogy a multban is minden olyan győzelmes forradalomban, amelyben a forradalmi osztály hatalomra jutott, a tömegek alulról jövő befolyását felülről jövő befolyás fejezte be és erősítette meg. Sztálin elvtárs is 1905-ben, az oroszországi polgári demokratikus forradalom idején, a men-sevikeket bírálva, rámutatott arra, hogy a régi hatalom megdöntése és az új hatalom megteremtése után „... az «alulról» jövő befolyást ki kell egészítenünk a «felülről» jövő befolyással, hogy így a nyomás sokoldalúbb legyen“.** De akkor olyan felülről jövő befolyásról volt szó, mely a már győzelemmel koronázott alulról jövő mozgalmat egészítette volna ki és zárta volna le. Most azonban a kolhozmozgalomban az államhatalom, felülről jövő befolyásával kezdettől fogva úgy lépett fel, mint kezdeményező, mint a falu forradalmi átalakulásának elindítója, mint az alulról jövő tömegmozgalom szervezője. Az államhatalom tervszerű befolyásának és a tömegek hatalmas alkotó lendületének éppen ez az egyesülése biztosította a falun a szocialista átalakulás sikerét. Ez lehetőséget adott arra, hogy megoldhassuk a szocialista forradalomnak a hatalom megszerzése utáni legnehezebb feladatát, a parasztok tízmillióinak a szocializmus útjára való átállítását.

„E történelmi feladat megvalósítása rendkívül gondos előkészítést igényelt, amelyet mélysége és mérete tekintetében joggal lehet egy sorba állítani a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előkészítésével.“*** Sztálin elvtársnak, a proletárforradalom nagy stratégiájának vezetésével, a Bolsevik Párt hajtotta végre ezt az előkészítést és valósította meg a történelmi fordulatot a falu fejlődésében.

E fordulat sikeres megvalósítását az biztosította, hogy a

* A SzK(b)P története. Szikra 1949. 320. old.

** Sztálin. Az ideiglenes forradalmi kormány és a szociáldemokrácia. Lásd Sztálin Művei. 1. köt. Szikra 1949. 154. old.

*** Sztálin. Rövid életrajz. Szikra 1949. 107. old.

párt és a szovjet állam helyesen vetett számot a társadalom anyagi életének sürgető követelményeivel. Minden forradalom mélyreható alapja a növekvő termelőerők és a régi, halódó termelési viszonyok közötti ellentmondás, amely gúzsba köti a termelőerők fejlődését. Ez volt a falu fejlődésében bekövetkezett forradalmi átalakulásnak is az alapja. Már 1927—1928-ban ki-tűnt, hogy az elmaradt kis parasztgazdaságok akadályt gördí-tenek a Szovjetunió termelőerőinek további fejlődése elé. A kis parasztgazdaság nemcsak, hogy a bővített újratermelést, hanem az egyszerű újratermelést sem tudta mindig megvalósítani. Ennek következtében megérett a bővített szocialista újra-termelés törvényei szerint gyorsított ütemben fejlődő szocia-lista nagyipar és a rendkívül lassan fejlődő, az ipar mögött rendszeresen lemaradó kis egyéni gazdaság közötti ellentmon-dás. A nagyüzemi gazdálkodásra való áttérés a szovjet társa-dalom anyagi életének fejlődése szempontjából sürgős követel-ménnyé lett. A Bolsevik Párt Sztálin elvtárs vezetésével helye-sen fogta fel ezt a sürgős gazdasági követelményt és a paraszt-ság milliós tömegeit tudta a kollektivizálás útjára téríteni.

A szocialista iparosítás döntő eredményeinek alapján létrejöttek a mezőgazdaság kollektivizálásának előfeltételei. Néhány év alatt a Bolsevik Párt és a szovjet állam „... új ter-melőerőket hozott létre a falun, bevezette a modern technikát, traktorokat, kombájnokat stb., a szocialista mezőgazdaság szá-mára kádereket nevelt, embermilliókat, akik a modern techni-kát elsajátítják... A falun létrehozott új termelőerők elkerül-hetetlenül új, szocialista viszonyt teremtettek az emberek között.”* A forradalmi átalakulás, amely nálunk a falun 1929-ben kezdődött, lerombolta a régi, kispolgári termelési viszonyo-kat és a falun új, szocialista termelési viszonyokat hozott létre.

Amikor a múltban mélyreható forradalmi átalakulások kö-vetkeztek be, akkor azok anyagi előfeltételeit spontán gazda-sági fejlődés készítette elő, amely nem függött az emberek aka-ratától és tudatos cselekvésétől. Nálunk a falu fejlődésében bekövetkezett forradalmi átalakulás sajátossága abban rejlett, hogy az anyagi előfeltételeket nem spontán gazdasági fejlődés

* I. V Sztálin Rövid életrajz. Szikra 1949. 119—120. old.

készítette elő, hanem a Bolsevik Párt és a szovjet állam tudatosan teremtetten meg azokat.

A mezőgazdaságnak a szocializmus vágányára való átváltását, mint gyakorlati feladatot, a párt már 1927 végén, a SzK(b)P XV. kongresszusán kitűzte. Sztálin elvtárs a XV. kongresszuson javasolta, hogy „...*falusi építőmunkánk soronlevő gyakorlati feladataként ki kell tűzni a szétforgácsolt paraszti gazdaságoknak az egyesített nagygazdaságok vágányára, a föld kollektív megművelésére való fokozatos átállítást a földművelés belterjesítése és gépesítése alapján azzal a számítással, hogy ez az út a legfontosabb eszköz a mezőgazdaság fejlődési ütemének meggyorsítására és a falu kapitalista elemeinek leküzdésére*“.* Éppen ez határozta meg a falu kapitalista elemei elleni főcsapás irányát. Abból a szempontból azonban, hogy a falu forradalmi átalakulása sikeresen megvalósulhasson, nem kisebb jelentőségű volt annak meghatározása, hogy *mikor* mérjük ezt a csapást.

Lenin már az OKP(b) XI. kongresszusán rámutatott arra, hogy előttünk áll az utolsó és döntő harc az orosz kapitalizmus ellen, az ellen a kapitalizmus ellen, amely a kis parasztgazdaságból nő ki. Akkor azonban még nem lehetett pontosan megmondani, hogy mikor induljon meg ez a harc. Sztálin elvtárs hatalmas érdeme, hogy teljes pontossággal meghatározta ennek, a falu kapitalista elemei elleni utolsó és döntő harcnak időpontját és zseniálisan megalapozta annak szükségességét, hogy a kulákelemek korlátozásának régi politikájáról az új politikára, a kulákságnak mint osztálynak a felszámolására kell áttérni.

Azokban a napokban, amikor a hatalmas forradalmi átalakulások időszerűvé válnak, éppenúgy mint a háborúban, amikor döntő csatákra készülünk, a harc kimenetele nagymértékben attól függ, hogy helyesen válasszuk meg az időpontot, amikor a döntő csapást mérjük az ellenségre. 1929 végén Sztálin elvtárs, az öt jellemző zseniális éleslátással kimutatta, hogy elérkezett a kulákság elleni döntő harc időpontja.

* A Központi bizottság politikai beszámolója a SzK(b)P XV. kongresszusának. Lásd *Sztálin. A Szovjetunió agrárpolitikájáról*. Szikra 1949. 204. old.

Miből indult ki Sztálin elvtárs, amikor ezt az időpontot meghatározta?

Mindenekelőtt abból a tényből, hogy a parasztság a kollektivizálás felé fordult. A parasztságnak már nemcsak egyes csoportjai léptek be a kolhozba, mint azelőtt, hanem egész falvak, járások, sőt, egész kerületek. Miként Sztálin elvtárs „A nagy fordulat éve” című cikkében rámutatott, ez azt jelentette, hogy a *középparaszt* belépett a kolhozba. A paraszti tömegek meggyőződtek a kollektivizálás jelszavának helyességéről, amelyet a párt a SzK(b)P XV. kongresszusán hirdetett ki és magukévá tettek, mint tulajdon jelszavukat. Következésképpen a paraszti tömegek készséggel támogatták a pártot és a Szovjethatalmat abban, hogy a kulákságot eltöröljék a föld színéről.

Sztálin elvtárs, amikor meghatározta a kulákság elleni utolsó és döntő harc időpontját, szükségesnek tartotta, hogy meglegyen az anyagi alapunk ahhoz, hogy végezzünk a kuláksággal, megtörjük ellenállását, felszámoljuk mint osztályt és termelését a kolhozok, szovhozok termelésével helyettesítsük. Sztálin elvtárs „A Szovjetunió agrárpolitikájának kérdéseihez” című beszédében rámutatott arra, hogy még 1927-ben a kulákság több, mint 600 millió pud gabonát termelt és ebből mintegy 130 millió pud került piacra. A kolhozok és szovhozok akkor mintegy 80 millió pudot termeltek, amelyből mintegy 35 millió pud került piacra. Abban az időben még nem lehetett a kolhozok és szovhozok termelésével és árugabonájával helyettesíteni a kuláktermelést és a kulák árugabonát. 1929-ben azonban a Bolsevik Párt határozott kolhoz- és szovhozfejlesztő politikája és a mezőgazdaságot gépesítő szocialista ipar eredményei folytán a helyzet megváltozott. 1929-ben a kolhozok és a szovhozok termelése nem kevesebb, mint 400 millió pudot tett ki, amelyből több mint 130 millió pud gabona került a piacra, több, mint amennyit a kulák 1927-ben adott. 1930-ban a kolhozoknak és a szovhozoknak 400 millió pudnál több árugabonát kellett adniok (és valóban adtak is), azaz összehasonlíthatatlanul többet, mint amennyit 1927-ben a kulákság adott. „Látjuk — mondotta Sztálin elvtárs 1929 decemberében — hogy

most megvan az anyagi alapunk ahhoz, hogy a kulák termelését a kolhozok és szovhozok termelésével *helyettesítsük*.“*

Az ország gazdasági rendszerében és az osztályerők egymáshoz való viszonyában bekövetkezett változások lehetővé tették, hogy a párt és a Szovjethatalom áttérjen a falu kapitalista elemei korlátozásának és kiszorításának politikájáról a kulákságnak mint osztálynak felszámolására, a teljes kollektivizálás alapján.

A kulákság mint osztály felszámolásának politikáját a falu kapitalista elemei korlátozásának és kiszorításának egész megelőző időszaka készítette elő. E felszámolás politikája azonban *gyökeresen* különbözött a falu kapitalista elemei korlátozásának és kiszorításának politikájától; nemcsak egyszerű *folytatása* volt ennek a politikának.

A kulákságnak mint osztálynak felszámolása csakis a szovjet falu fejlődésében bekövetkezett forradalmi átalakulás keretében volt keresztülvihető. Ez szükségessé tette azt, hogy felhagyjunk a falu kapitalista elemei korlátozásának és kiszorításának helyi politikájával és áttérjünk a kulákság mint osztály felszámolásának politikájára.

Ennek a fordulatnak szükségességét a párt politikájában, két fő ok határozta meg.

Először, a falu kapitalista elemeinek korlátozása és kiszorítása révén a kulákságnak csak egyes csoportjait lehetett eltávolítani, de nem lehetett végezni vele mint *osztállyal*. „... nem lehet kiszorítani a kulákságot mint osztályt adó- és egyéb korlátozó rendszabályokkal, ha *meghagyjuk* ennek az osztálynak a kezében a munkaeszközöket a szabad földhasználat jogával, és ha gyakorlatunkban *fenntartjuk* a falusi bér-munkáról szóló törvényt, a bérletről szóló törvényt és megtiltjuk a kulákok kisajátítását“** — mondotta Sztálin elvtárs.

A kulákságnak mint osztálynak kiszorításához más intézkedések kellettek, mint a városban még megmaradt kapitalista elemek kiszorításához. A városban a burzsoáziát már a Nagy Októberi Szocialista Forradalom kiverte a termelésben elfog-

* *Sztálin*. A Szovjetunió agrárpolitikájának kérdéseihez. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 352. old.

** Ugyanott, 358. old.

lalt főállásaiból. Minthogy a továbbiak folyamán a legfőbb vezetőhelyek a munkásosztály kezében maradtak, a burzsoázia másodrendű állásokba szorult vissza. Másképp állt a dolog a falu kapitalista elemeivel, melyek még megtartották pozícióikat a termelésben.

„Látnunk kell a nepmanok* és a kulákok közötti különbséget — figyelmeztetett Sztálin elvtárs 1930 elején. — A nepmanok alapjában véve már régen elveszítették *termelési* bázisukat és ennél fogva nincs komoly jelentőségük gazdasági életünkben. A kulákoknak azonban mindmáig óriási gazdasági súlyuk volt a falun és *csak most* fosztjuk meg őket *termelési* bázisuktól.“**

Ez megmagyarázza azt is, hogy annak a városi burzsoáziának maradványait, amely már a múltban erőszakos kisajátítás alá került, lényegében ki lehetett szorítani a gazdasági befolyás eszközeivel, ugyanakkor a kulákság mint osztály kiszorítása a gazdasági befolyás eszközein kívül a kényszerítés legsúlyosabb eszközeinek alkalmazását kívánta meg. Meg kellett *fosztani* a kulákságot létezésének termelési forrásaitól (a föld szabad használata, a termelési eszközök, a bér munka alkalmazásának joga stb.), erőszakosan kellett kisajátítani. Ez a feladat azonban csakis forradalmi átalakulás útján volt megvalósítható.

Másodszor, ahhoz, hogy a kulákságot mint osztályt felszámoljuk, nyílt harcban kellett megörni ellenállását.

Ebben a vonatkozásban is lényeges különbség volt a kapitalista elemek helyzete között a falun és a városban.

A városi burzsoázia ezidőtájt már elszigetelődött, a tömegek nem álltak mögötte. Ennél fogva végezni lehetett vele a gazdasági és egyéb befolyásnak azokkal az eszközeivel (beleértve a közigazgatási intézkedéseket), amelyek a szovjet állam kezében voltak.

Másképpen állt a dolog a falu kapitalista elemeivel, akiknek még lehetőségük volt arra, hogy a parasztság nagy töme-

* *Nepman*: magánvállalkozó, kereskedő, spekuláns az új gazdasági politika első szakaszában. — Szerk.

** *Sztálin*. Válasz a Szverdlov-egyetemista elvtársaknak. Lásd *Sztálin* Művei. 12. köt. Szikra 1950. 200—201. old.

geit befolyásolják. Ahhoz, hogy a kuláksággal végezzünk, nemcsak az kellett, hogy az állam befolyásának egész erejét latbavesse, hanem az is, hogy alulról, a szegény- és középparasztok nagy tömegei részéről támogatást kapjunk. Ez pedig a *forradalom* szükségszerűségét is jelentette, melyben a parasztok milliós tömegeinek tevékeny részt kellett venniük. Meg kellett indítaniuk a harcot a kulákelnyomás ellen.

Mint minden forradalom, így ez is szükségessé tette a forradalom alapvető feladatainak megvalósítására alkalmas politikai hadsereg megteremtését. A párt a maga hadseregét rendszerint „...a harc folyamán, az osztályok összeütközései folyamán teremti meg, abban a mértékben, ahogy maguk a tömegek, saját tapasztalatukból, meggyőződnek a párt jelszavainak helyességéről, politikájának helyességéről”.* E hadsereg megteremtése szempontjából döntő jelentősége volt a kulákság elleni támadásnak az 1928. évi begyűjtési válság idején, amikor a Szovjethatalomnak lehetősége nyílt arra, hogy „a falu spekuláns kulákelemei elleni döntő harcot összekapcsolja a dolgozók nagy tömegeinek létérdekeivel és miután összekapcsolta ezeket, magával tudta ragadni a falu dolgozó tömegeinek többségét és elszigetelte a kulákat”.** Ennek következtében a szegény- és középparasztok csatlakoztak a kulákság elleni döntő harchoz, a kulákságot elszigetelték, a Szovjethatalom pedig olyan tömegtámogatást kapott alulról, amely szükséges volt ahhoz, hogy az utolsó halálos csapást mérjük a kizsákmányolókra.

A munkásosztály vezető szerepének óriási jelentősége van abban, hogy a parasztság áttért a kolhozgazdálkodásra. A munkásosztály, mint társadalmunk legelőrehaladottabb osztálya, maga után vonta a parasztságot. Ez, többek között, abban jutott kifejezésre, hogy a parasztság közvetlen támogatására a kollektivizálásban, munkásbrigádokat küldött ki. Ilyen brigádok a munkások kezdeményezésére már 1929 nyarán és őszén falura indultak. Amikor pedig a SzK(b)P Köz-

* *Sztálin*. Az Októberi Forradalom és az orosz kommunisták taktikája. Lásd *Lenin—Sztálin*. Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949 224. old.

** *Sztálin*. A KB és KEB egyesített áprilisi plenumának munkájáról 1929 30. old. (oroszul)

ponti Bizottságának novemberi plénuma úgy határozott, hogy 25 000 munkást küld falura, a párt felhívásának rövid idő alatt mintegy 70 000 élenjáró munkás — többségükben pártonkívüli — tett eleget. Az élenjáró munkások falura vitték a szocializmus eszméjét, átadták a dolgozó parasztságnak a munkásosztály politikai és szervezési tapasztalatát, mozgósították a szegény- és középparasztokat a kulákság elleni harcra.

A falu kapitalista elemei elleni harc rendkívül elkeseredett jelleget öltött. A kulákok, közeli pusztulásukat érezve, a legélesebb harci eszközökhöz nyúltak: felgyújtották a kolhozokat, rablótámadásokat szerveztek, galádul legyilkoltak kolhozaktivistákat, igyekeztek megfélemlíteni a parasztokat, hogy visszatartsák őket a kolhozokba való belépéstől.

A kulákság ellenállását sikerült letörni, mert a dolgozó parasztság milliós tömegei tevékeny támogatást nyújtottak a szocialista államnak, amely minden erejét latbavetette a kulákság ellen.

A kulákság felszámolásának tapasztalata a Szovjetunióban teljesen igazolta Leninnek és Sztálinnak azt a tételét, hogy az osztályharc az átmeneti időszakban nem csillapodik, hanem kiélesedik. Ezek a tételek óriási jelentőségűek a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakába lépő népi demokratikus országok (Csehszlovákia, Lengyelország, Bulgária stb.) dolgozói számára is. A népi demokratikus országok dolgozóinak is irányt mutatnak a Szovjetunió dolgozói által bejárt út tapasztalatai, különösképpen az olyan következtetések, mint az osztályharc kiélesedésének elkerülhetetlensége az átmeneti időszakban, a munkásosztálynak és pártjának vezető szerepe a szocializmusért folyó harcban. Az osztályharc „megszüntetésének” politikája, amelyet Tito áruló, nacionalista klikkje hirdetett Jugoszláviában, hitszegő, opportunistá politika. Ez a politika azzal, hogy az „osztálybékét” prédikálja, azzal, hogy a kizsákmányolók és a kizsákmányoltak egységes „nemzeti” arcvonalban való „egyesülését” hirdeti, a nacionalizmus kifejezője. A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának „A Jugoszláv Kommunista Párt helyzetéről” szóló határozata a legélesebben elítélte ezt az áruló politikát, amely a marxizmus-leninizmus útjáról való letérést,

az osztály és osztályharc elméletének teljes tagadását jelenti.

A kulákság felszámolásának tapasztalata a Szovjetunióban azt mutatja, hogy ezzel a legnépesebb kizsákmányoló osztállyal való végleges leszámolás gondos és hosszas előkészítést igényel. 1926—1927-ben a zinovjevista-trockista ellenzék a kulákság elleni kalandor rajtaütések politikáját akarta a pártra erőltetni.

A párt határozottan elutasította ezt a politikát, mint igen veszedelmes kalandot, melynek semmi köze sem volt a kulákság elleni tényleges támadáshoz. A kulákság mint osztály felszámolásának politikája, melyre a párt 1929 végén tért rá, az osztályerők egymáshoz való viszonyának pontos számbavételén alapult és teljes mértékben időszerű volt.

A párt politikája 1929—30-ban lényegesen különbözött a kuláksággal szembeni 1918. évi politikától. A párt politikája akkor arra irányult, hogy megtörje a kulákság ellenállását, korlátozza kizsákmányoló tevékenységét, de nem tűzte ki feladatául a kulákság gyökeres kiirtását. Most azonban a párt politikája arra irányult, hogy felszámolja a kulákságot mint osztályt. 1918-ban megengedték az elkobzott kulákvagyon szétosztását a szegényparasztok között — ami a kollektív gazdálkodás fejletlensége miatt elkerülhetetlen volt. 1929—30-ban a kulákságnak mint osztálynak felszámolása a teljes kollektivizálással legszorosabb kapcsolatban ment végbe, az elkobzott kulákvagyon pedig a kolhozok kollektív tulajdona lett. „A kulákság mint osztály felszámolásának fő módszere a tömeges kollektivizálás módszere”^{*} — mutatott rá Sztálin elvtárs. Emellett hangsúlyozta, hogy ha úgy engednék meg a kulákság felszámolását, hogy az ne legyen összefüggésben a kollektivizálással, hogy ne legyen a kollektivizálás része — ez azt jelentené, hogy „... azt a politikát, mely az elkobzott kulák vagyonnak a kolhozokban való *társadalmasítását* célozza, olyan politikával helyettesítenők, amely e vagyonnak egyes parasztok egyéni meggazdagodását szolgáló *szétosztására* irányul. Ez visszafelé tett lépés lenne, nem pedig haladás.”^{**}

^{*} Sztálin. Válasz a Szverdlov-egyetemista elvtársaknak. Lásd *Sztálin Művei* 12. köt. Szikra 1950. 201—202. old.

^{**} Ugyanott, 203. old.

1930 nyarán a kolhozok 400 millió rubel értékű kulákoktól kisajátított vagyont kaptak. A kulákoktól kisajátított vagyon értéke a kolhozok állóalapjának körülbelül 15 százalékát tette ki. A kolhozok állóalapjának többi része a kolhozokba belépett parasztok pénzforrásainak egyesítése (az állóalap mintegy 65 százaléka), a hitelekkel és gépekkel való állami segítség (mintegy 20 százalék) révén képződött.*

Ilymódon, a forradalmi átalakulás megvalósulása következtében, a falun kisajátítottuk a kulákságot, hasonlóan ahhoz, amint 1918-ban kisajátítottuk a kapitalistákat az iparban. A különbség csak az volt — mondotta Sztálin elvtárs — hogy ez alkalommal a kizsákmányolóktól elvett termelési eszközök nem az állam kezébe, hanem az egyesült parasztság, a kolhozok kezébe mentek át.

A polgári gondolkozású, szűklátókörű emberek nem tudták felmérni ennek a forradalmi átalakulásnak teljes nagyságát és jelentőségét. Az *Economist* című angol folyóiratban 1930 elején cikk jelent meg ezzel a címmel: „Ujjáépítés Oroszországban — traktorforradalom“. Ebben a cikkben ez állt: „Akár megvalósul ez a remény, akár nem, az orosz agrárforradalom egyre fokozza lendületét és az a kísérlet, amely most egymillió orosz faluban folyik, egyik legkiemelkedőbb jelensége napjaink gazdaságtörténelmének.“** E cikk szerzője szerint a szovjet falun végbement mélyreható átalakulások „traktorforradalomhoz“, a mezőgazdaság technikai megváltozásához vezettek.

A valóságban ez összehasonlíthatatlanul nagyobb dolog volt, mint egy „traktorforradalom“. Miként Sztálin elvtárs tanítja, ez igen mélyreható forradalmi átalakulás, a társadalom régi minőségi állapotából új minőségi állapotába való ugrás volt, ami következményeire nézve ugyanolyan jelentőségű, mint az 1917. évi októberi forradalmi átalakulás.

Sztálin elvtárs, e forradalom nagy, történelmi jelentőségét méltatva, rámutatott arra, hogy ez a szocializmus építésének három sarkalatos kérdését oldotta meg egycsapásra:

* A SzK(b)P XVI. kongresszusa. Gyorsírói jegyzet. 32, 574. old. (oroszul).

** [Idézet Molotov „Új szakaszban“ című brosúrájából Goszpolitizdat 1930. 67. old. (oroszul).]

„a) felszámolta országunk legnagyobb számú kizsákmányoló osztályát, a kulákok osztályát, a kapitalizmus visszaállításának ezt a bástyáját;

b) az ország legnagyobb számú dolgozó osztályát, a parasztságot osztályát, átvitte a kapitalizmust szülő egyéni gazdálkodás újáról a társadalmi, szocialista kolhozgazdálkodás útjára;

c) szocialista alapot adott a Szovjethatalomnak a népgazdaság legszélesebb és legéletbevágóbb fontosságú, de egyúttal legelmaradottabb ágában, a mezőgazdaságban.“*

A mezőgazdaság volt a népgazdaság utolsó nagy területe, ahol a termelési eszközök magántulajdona még túlsúlyban volt. A kolhozrendszer győzelmével a mezőgazdaságban is megerősödött a termelési eszközök társadalmi tulajdona.

Ennek következtében gyökeresen megváltozott a viszony a különböző társadalmi-gazdasági formák között.

FŐ TERMELÉSI ALAPOK SZOCIÁLIS SZEKTOROK SZERINT (százalékban)

	1925	1934
Szocialista gazdaság	48,8	95,81
Kisárutermelői szektor	44,7	4,10
Kapitalista szektor	6,5	0,09
	100,0	100,00

Ezekből az adatokból kitűnik, hogy 1934-re ténylegesen felszámoltuk a gazdaság kapitalista formáját, a kis árutermelést másodrendű állásokba szorítottuk vissza, a szocialista forma pedig népgazdaságunk egyeduralgó és egyedül vezérlő erejévé lett.

Ezek, az ország gazdasági rendszerében bekövetkezett igen mélyreható változások gyökeres változást idéztek elő az osztályerők viszonyában. Az alábbi táblázat bemutatja a lakosság osztályösszetételében történt változásokat az 1928 és 1934 közötti időszakban.

* A SzK(b)P története. Szikra 1949 320. old.

A LAKOSSÁG OSZTÁLYÖSSZETÉTELE 1928-BAN ÉS 1934-BEN

A lakosság osztályok szerinti megoszlása	1928 1934 (január 1.)			
	Számokban	Szá- zalék- ban	Számokban	Szá- zalék- ban
I. Proletariátus (munkások és alkalmazottak, mérnökök, műszaki dolgozók és a többi proletár lakosság)	26 343 000	17,3	47 118 000	28,1
Ebből:				
a) ipari proletariátus és alkalmazottak	24 124 000	15,8	41 751 000	24,9
b) mezőgazdasági proletariátus	2 219 000	1,5	5 367 000	3,2
II. Kolhozparasztok és szövetkezeti kisiparosok ...	4 406 000	2,9	77 037 000	45,9
III. Egyénileg gazdálkodó parasztok és szövetkezeten kívül dolgozó kisiparosok	111 131 000	72,9	37 902 000	22,5
IV. Burzsoázia	6 801 000	4,5	174 000	0,1
Ebből:				
kulákok	5 618 000	3,7	149 000	0,09
V. Egyéb lakosság (tanulók, hadsereg, nyugdíjasok stb.)	3 671 000	2,4	5 769 000	3,4
Egész lakosság.....	152 352 000	100	168 000 000	100*

* Molotov. „Cikkek és beszédek“ című könyvében (1937; 43, 45, 70. old.) közölt adatok alapján összeállított táblázatok.

A szocializmus győzelme következtében megváltozott társadalmunk osztályösszetétele, a kapitalista elemeket felszámoltuk és társadalmunkban csak két osztály maradt fenn: a munkásosztály és a parasztság.

A Szovjetunió lakosságának túlnyomó többsége ezidőtájt már szilárdan összefonódott a szocialista gazdasági formákkal. Ha a két alapvető társadalmi csoportot — a munkásosztályt és a kolhozparasztságot — vesszük, úgy azok 1934 elején az ország lakosságának háromnegyed részét képezték.

A kolhozparasztok és a szövetkezetbe tömörült kisiparosok száma 77 037 000-re nőtt, az egyénileg gazdálkodó parasztok és a szövetkezeten kívüli kisiparosok száma pedig 37 902 000-re csökkent. Ez azt jelentette, hogy a dolgozó parasztság zöme már szakított a magántulajdonon alapuló termelési móddal és a szocializmus útjára lépett. A parasztság ezen alapvető része mellett fennállott egy másik része is, az egyénileg gazdálkodó parasztoknak számra nézve egyre inkább csökkenő rétege, amely elmaradt a kollektív mozgalmától és a régi termelési módok talaján maradt. Ennek a parasztrétegnek jelentősége a mezőgazdasági termelésben rohamosan csökkent és olyan másodrangú erővé lett, mely kénytelen volt a kolhozrendszerhez igazodni.

„El kell ismerni — mondta Sztálin elvtárs — hogy a dolgozó parasztság, a mi szovjetparasztságunk, végleg és visszavonhatatlanul a szocializmus vörös zászlaja alá állott.“*

Gyakorlatban cáfoltuk meg tehát a leninizmus ellenségeinek azon állításait, hogy a parasztság képtelen a szocialista fejlődésre. A forradalom gyakorlata ragyogóan igazolta Lenin és Sztálin előrelátását, hogy a parasztságnak a szocialista fejlődés útjára kell lépnie és feltétlenül erre az útra is lép, mert nincs számára más kiút a nyomorból és elszegényedésből, mint a munkásosztállyal való szövetség. Tömeges szövetkezés révén be kell illeszkednie a szocialista fejlődés közös medrébe. Millió és millió ember tapasztalata bizonyította be, hogy lehetséges a *közvetlen átmenet* (vagyis a parasztság tömegeinek előzetes el-

* Sztálin. Beszámoló a Párt XVII. kongresszusán a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról. Lásd *Sztálin A leninizmus kérdései* Szikra 1950. 536. old

proletarizálódása és elszegényedése nélküli átmenet) az elmaradt, alacsony termelékenységű kis és törpe egyéni parasztgazdaságról a nagy, kollektív, magastermelékenységű szocialista gazdaságra.

A parasztság, amely azelőtt helyzeténél fogva nem volt szocialista osztály, azáltal, hogy rátért a kolhozok útjára, a szocializmus közvetlen építője lett. Míg azelőtt a falun a Szovjethatalom támasza a szegényparaszt volt, addig most a Szovjethatalom egy új, szilárd támaszt kapott a parasztság zömét alkotó kolhozparasztokban. A kolhozparasztság „a Szovjethatalom valóságos és szilárd támasza lett”^{*} — miként a SzK(b)P XVI. kongresszusa megállapította.

V

1939 márciusában, a SzK(b)P XVIII. kongresszusán, Sztálin elvtárs országunk társadalompolitikai fejlődése terén a legfontosabb vívmányként említette „... a kizsákmányoló osztályok maradványainak végleges felszámolását, a munkások, parasztok és az értelmiség egybeforrását egységes munkafrontba, a szovjet társadalom erkölcsi és politikai egységének megerősítését, az országunk népei közti barátság megerősödését...”^{***}

Ebben az időben országunk lakosságának szociális összetétele a következőképpen festett: a városi és falusi munkások és alkalmazottak a lakosság 49,7 százalékát, a kolhozparasztok és szövetkezetbe tömörült iparosok a lakosság 46,9 százalékát, az egyénileg gazdálkodó és nem szövetkezett iparosok a lakosság 2,6 százalékát, a nemdolgozók a lakosság 0,04 százalékát tették ki.^{***}

* A SzK(b)P kongresszusainak, konferenciáinak és Központi Bizottsága teljes üléseinek határozatai és döntései. II. rész, 6. kiad. 1941. 422. old. (oroszul).

** Sztálin. Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 678. old.

*** Az 1939. évi népszámlálás adatai szerint (Ukrajna és Belorusszia nyugati területei, valamint az új köztársaságok lakossága nélkül).

A szocializmus győzelme következtében tehát országunkban valamennyi kizsákmányoló osztályt felszámoltuk.

Magától értetődik, hogy ez még nem jelentette az osztálykülönbségek teljes eltörlését, mivel két különböző osztályként még fennmaradt a munkásság és a parasztság, valamint külön, közbeeső rétegeként az értelmiség. De mégis elértük azt, hogy országunk egész lakossága (elenyésző kivétellel) dolgozókból állott, s így a fő és döntő szakasz az osztályok eltörlésének útján már mögöttünk volt.

Lenin az osztálytagozódás lényegét meghatározva, rámutatott arra, hogy „az osztályok olyan embercsoportok, amelyek közül egyik eltulajdoníthatja a másik munkáját annak következtében, hogy a társadalmi gazdaság adott rendszerében különböző a helyzetük“.*

Lenin szerint a társadalom osztálytagozódásának fő jellegzetessége abban rejlik, hogy a társadalom egyik része kizsákmányolja a másikat. És általában mit jelentenek az osztályok? — tette fel a kérdést Lenin az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség III. kongresszusán mondott beszédében. Azt, ami lehetővé teszi, hogy a társadalom egyik része a másik rész munkáját kisajátítsa.

A Szovjetunióban már nem maradtak fenn olyan társadalmi csoportok, melyek közül az egyik kisajátíthatná a másik munkáját. Országunkban tehát eltűnt az osztálytársadalom fő jellegzetessége, ámbar az osztálykülönbségek még nem szűntek meg teljesen a dolgozók között.

Miben rejlik a kizsákmányoló osztályok felszámolásának történelmi jelentősége?

Először, a földesurak és kapitalisták hatalmának megdöntése és a munkásosztály hatalomrajutása elhárította mindazokat az akadályokat országunk fejlődése elől, amelyek a múltban útját állták annak, hogy véget vessünk évszázados gazdasági és kulturális elmaradottságunknak és amelyek országunkat a fejlettebb nyugateurópai kapitalista országoktól való szolgai függőségre kárhoztatták. A régi Oroszországban az uralkodó kapitalista osztályok, a földbirtokosok és nagytőké-

* Lenin A nagy kezdeményezés Lásd Lenin. Válogatott művek. 2. köt Szikra 1949. 578 old

sek voltak országunk fejlődésének legnagyobb kerékkötői. A cárizmus szélsőséges reakciós politikája, a jobbágyrendszer, a külföldi tőke feltülkerekedése, mely maga alá rendelte az egész oroszországi gazdasági életet és úgy gazdálkodott Oroszországban, mint gyarmatán — mindez súlyos bilincsékként nehezedett az ország fejlődésére. Oroszország (gazdasági tekintetben) évről-évre, egyre jobban és jobban elmaradt a vezető kapitalista országok mögött.

Csak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom szabadította ki az országot félgyarmati helyzetéből azáltal, hogy földig lerombolta a nemesi-földesúri és burzsoá Oroszország egész államgépezetét. A munkások és parasztok Lenin—Sztálin pártjának vezetésével megdöntötték a földesurak és kapitalisták hatalmát, megvédték hazájuk nemzeti függetlenségét.

Sztálin elvtárs rámutatott arra, hogy a régi Oroszország uralkodó osztályai közül sem a feudális arisztokrácia, sem a burzsoázia nem tudta felszámolni országunk elmaradottságát. Mi több, még arra is képtelenek voltak, hogy ezt a feladatot valamilyen kielégítő formában kitűzzék. Ezek a reakciós osztályok. Nyugat-Európa előtt hajbókolva, népünkre erőszakolták az oroszok kulturális és szellemi „kisebbségi” felfogását, terjesztették azt az esztelen elképzelést, hogy az oroszoknak mindig a „tanulók” szerepét kell játszaniuk a nyugateurópai „tanítók” előtt.

Csakis a munkásoztság volt képes, diktatúrája révén, kitűzni és sikeresen megoldani azt a feladatot, hogy felszámolja országunk évszázados ipari, mezőgazdasági, honvédelmi és kulturális elmaradottságát. 1929 januárjában, amikor kezdetét vette a széleskörű ipari építés, Sztálin elvtárs azt mondotta: „A régi és az új orosz politikusok közti különbség többek között abban rejlik, hogy míg a régi politikusok elmaradottságunkat úgy tekintették, mint az ország pozitív jellemvonását, «nemzeti sajátosságot», «nemzeti büszkeséget» látva benne, addig az új emberek, a szovjet emberek, úgy harcolnak ellene, ez ellen az elmaradottság ellen, mint olyan rossz ellen, amit gyökerestől ki kell irtani. Ez sikerünk biztosítója.”

És a szovjet emberek valóban sikert arattak. A kizsákmányoló osztályok felszámolása felszabadította a dolgozó nép alkotó erőit. A dolgozó nép pedig bebizonyította, hogy nemcsak a régi lerombolására képes, hanem képes arra is, hogy felépítse és megteremtse az újat. A magunk kezével építünk a burzsoázia nélkül és a burzsoázia ellen! Országunk történelmi viszonylatban hallatlanul rövid idő alatt — mintegy 13 év alatt — gyökerestől átalakította arculatát, elmaradott országból a legelőrehaladottabb orszaggá, agrárországból ipari orszaggá alakult át. Összehasonlítva az 1940. év — a második világháború előestéje — adatait, az 1913. év — az első világháború előestéje — adataival, Sztálin elvtárs kimutatta, hogy milyen messzire jutott előre országunk.

A második világháború előestéjéig országunk nyersvas-termelése csaknem négyszeresére, az acéltermelés négy és félszeresére, a széntermelés öt és félszeresére, az olajtermelés három és félszeresére stb. emelkedett az 1913. évi termeléshez viszonyítva.

„A termelés ilyen hallatlan növekedését — mondotta Sztálin elvtárs — lehetetlen az ország egyszerű és szokásos fejlődésének tartani a haladás útján az elmaradottságból. Ez ugrás volt, amellyel Hazánk elmaradott országból élenjáró orszaggá, agrárországból ipari orszaggá lett.“*

A marxizmus-leninizmus megalapítói nem hiába nevezték a forradalmakat a történelem mozdonyainak. A forradalmi korszakokat — a dialektikus ugrások korszakait a történelemben — a társadalmi fejlődés rendkívüli meggyorsulása jellemzi. Ez az oka annak, hogy a kizsákmányoló osztályok felszámolása, amely a történelem folyamán a társadalom legmélyrehatóbb forradalmi átalakulását jelentette, egyszersmind a társadalmi fejlődés menetének soha nem látott meggyorsulásával járt.

Másodszor, az élősdi osztályok felszámolása eltüntette az embernek ember által való kizsákmányolását. Az osztály-

* Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 211. old.

elnyomás hosszú évszázadai és évezredei után először szabadultak fel teljesen a dolgozók a kizsákmányolás alól.

A kapitalista osztályok felszámolásával a Szovjetunió munkásosztálya megvalósította felszabadulását. Nálunk nincsenek többé kapitalistáktól kizsákmányolt proletárok, mert nincsenek magánkapitalista vállalatok; nincsenek kulákoktól kizsákmányolt mezőgazdasági proletárok, mezőgazdasági cselédek (1928-ban bizony még 1 300 000 volt a mezőgazdasági cselédek száma). Parasztságunk felszabadult a földesurak, kulákok, kereskedők, spekulánsok, uzsorások stb. kizsákmányolása alól; egyszersmindenkorra megszűnt a parasztság rétegződése és ezzel együtt a falu nyomora is.

Az ember ember általi kizsákmányolásának eltörlése azt jelenti, hogy országunk dolgozói már nem a kizsákmányolóknak, hanem önmaguknak, társadalmuknak dolgoznak. Megszűnt tehát a társadalomnak dolgozókra és henyélőkre tagozódása, akik közül az előbbieket nem élvezik munkájuk gyümölcsét, míg az utóbbiak az élet minden áldását élvezik.

Az élődsi osztályok felszámolása a nemzeti jövedelem gyökeres újrafelosztásához vezetett.

A kapitalista országokban a kizsákmányoló osztályok, melyek a lakosság jelentéktelen kisebbségét képezik, a nemzeti jövedelem nagy részét (legalább 50—60 százalékát) kisajátítják maguknak. Az 1908. évi adatok szerint a cári Oroszországban a burzsoázia az adómentes gyáripari jövedelemnek nem kevesebb mint 56,4 százalékát, az adó alá eső ipari jövedelem 75 százalékát sajátította ki. Végeredményben a lakosság 15,9 százalékát kitevő kizsákmányoló osztályoknak az egész nemzeti jövedelem 75 százaléka jutott, míg a dolgozók, akik az ország lakosságának 84,1 százalékát alkották, a nemzeti jövedelemnek mindössze 25 százalékát kapták.

Éppen ilyen égbekiáltóan igazságtalan ma is a nemzeti jövedelem megoszlása a kapitalista országokban. F. Landberg, amerikai publicista, világos, jellemző képet festett az Egyesült Államok hatvan leggazdagabb családjáról, amelyek a nemzeti vagyon és jövedelem nagy részét kisajátítják. Az 1926. év adatai szerint a leggazdagabb réteg, mely az ország lakosságának 1 százalékát tette ki, az Egyesült Államok nemzeti vagyo-

nának 59 százalékát tartotta kezében. 1929-ben 14 816 amerikai tőkésnek mintegy 4,5 milliárd dollárt kitevő jövedelme volt, vagyis éppen annyi, mint amennyit 3 339 000 munkás kapott.

A kizsákmányoló osztályok felszámolásával társadalmunk végetvetett ennek az igazságtalanságnak. A szocialista társadalom óriási előnye az, hogy itt „a nemzeti jövedelem elosztása nem a kizsákmányoló osztályok és nagyszámú élősdikiszolgálóik meggazdagodása érdekében, hanem a munkások és parasztok anyagi helyzetének rendszeres javítása és a szocialista termelés kibővítése érdekében történik városban, falun egyaránt“.*

Ahogy a kizsákmányoló osztályok elvesztették hadállásaikat az ország gazdasági életében, úgy csökkent részesedésük is a nemzeti jövedelemből. 1927—28-ban a kulákok és tőkésrészesedése a nemzeti jövedelemnek 8,1 százalékát, 1928—29-ben 6,5 százalékát, 1929—30-ban 1,8 százalékát tette ki. A későbbi évek folyamán pedig részesedésük teljesen megszűnt. Ez azt jelenti, hogy most maguknak a dolgozóknak kezében marad mindaz a jövedelem, amelyet azelőtt a kapitalisták a nép munkájából sajtoltak ki. A szocializmusban az egész nemzeti jövedelmet a dolgozók társadalmi és személyi szükségleteire fordítják.

A nemzeti jövedelem e gyökeres újrafelosztásának eredménye elsősorban az, hogy a dolgozók — a munkások és parasztok — anyagi helyzete rendszeresen javul. A békés építőmunka éveitől kezdve, amikor a javulás gyümölcsei a legvilágosabban megmutatkoztak, Sztálin elvtárs rámutatott arra, hogy a mi Októberi Forradalmunk volt az egyetlen forradalom a történelemben, amely anyagi eredményeket mutathatott fel a népnek, amely a politikai szabadságon kívül még a jó módú élet és a művelődés lehetőségét is megadta a dolgozóknak. Az Októberi Forradalomnak ez a sajátossága elválaszthatatlanul összekapcsolódik azzal, hogy leszámolt a kizsákmányoló osztályokkal, végetvetett az ember ember által való kizsákmányolásának.

Ugyancsak a nemzeti jövedelem gyökeres újrafelosztása-

* Sztálin A leninizmus kérdései 10 kiad 397 old. (oroszul)

nak eredménye a társadalmi újratermelés ütemének meggyorsulása. A társadalom, amelynek már nem kell a kizsákmányoló osztályokat és azok nagyszámú cselédeit kitartania, a nemzeti jövedelemnek jóval nagyobb hányadát fordíthatja a termelés bővítésére. Ez kifejezésre jut a felhalmozási alap növelésében. A felhalmozásra eső rész a cári Oroszországban nem haladta meg a nemzeti jövedelem 9 százalékát. A vezető kapitalista országokban a felhalmozásra eső rész csak a legerőteljesebb fejlődési időszakokban volt 10 százaléknál több. Az első világháború után ezekben az országokban lényegesen csökkent a felhalmozás arányszáma: az Egyesült Államokban 1,4 százalékra (1929—1937), Angliában 6,7 százalékra (1937), Németországban 5 százalékra (1925—1932) süllyedt le. Ezzel szemben a Szovjetunióban a felhalmozás színvonala erősen emelkedett. Itt figyelembe kell vennünk, hogy a kapitalista országoktól eltérően, nálunk a felhalmozás forrásai kizárólag belső erőforrások. 1932-ben a Szovjetunióban a nemzeti jövedelem 26,9 százaléka (a tartalékok gyarapodásával együtt), 1937-ben 26,4 százaléka halmozódott fel; 1950-ben a nemzeti jövedelem 27 százalékát fordítjuk felhalmozásra. Ez azt jelenti, hogy óriási mértékben meggyorsul a termelőerők növekedésének üteme és vele együtt az egész társadalmi fejlődés üteme.

Harmadszor, a kizsákmányoló osztályok felszámolása az osztályantagonizmusok eltörléséhez vezetett az országon belül.

Hosszú évszázadok és évezredek folyamán a társadalom egymással szemben ellenséges, antagonisztikus osztályokra tagozódott, amelyek között szakadatlan harc folyt. Emlékezzünk a „Kommunista Kiáltvány”-nak arra a megállapítására, hogy szabad ember és rabszolga, patrícius és plebejus, földesúr és jobbágy, burzsoá és proletár, egyszerűval elnyomó és elnyomott örökös antagonizmusban álltak egymással. Hol rejtett, hol nyílt formában, szakadatlanul harcot vívtak egymás ellen.

Az elnyomóknak és elnyomottaknak ezt az ősrégi antagonizmusát társadalmunkból örökre kiküszöböltük. Új, szocialista társadalmat hoztunk létre, melyen belül nincs és nem is lehet osztályantagonizmus. „A jelenlegi szovjet társadalom valamennyi kapitalista társadalomtól eltérő sajátossága abban

rejlik — mondotta Sztálin elvtárs — hogy ebben a társadalomban nincsenek többé antagonisztikus, ellenséges osztályok, a kizsákmányoló osztályokat felszámoltuk, a munkások, parasztok és az értelmiség viszont, akik a szovjet társadalmat alkotják, barátságos együttműködés alapján élnek és dolgoznak.“*

A kizsákmányoló osztályok felszámolása következtében megszűnt mindaz, ami azelőtt útját állta annak, hogy a dolgozók közeledjenek egymáshoz, ami viszályt és harcot szült a dolgozók között. A szocialista rendszer győzelme alapján megváltozott országunk dolgozóinak, a munkásosztálynak, a parasztságnak, az értelmiségnek arculata. Mint a szocialista társadalom szorgalmas építői, közeledtek egymáshoz, csökkent a távolság közöttük, a határok kezdtek elmosódni.

Ezzel megnyílt az országunkban még fennálló osztálykülönbségek fokozatos eltörlése felé vezető út.

A szocialista gazdasági rendszer győzelme előtt nem beszélhattunk az osztályok közötti különbségek fokozatos eltörléséről. Az osztályok megszüntetésének feladatát akkor *forradalmi átalakulás* oldotta meg, mert erőszakos úton kellett felszámolni a kizsákmányoló osztályokat. Ugyancsak nem beszélhattunk a munkásosztály és a parasztság közötti határok fokozatos eltörléséről sem, mivel ezen osztályok között még alapvető különbség volt. A parasztság a kisárutermelők, magántulajdonosok tömege maradt. Ezért nevezte Lenin az „utolsó kapitalista osztály“-nak a parasztságot. A kizsákmányoló osztályok erőszakos felszámolása után a parasztság zöme a szocializmus útjára lépett. A szocialista rendszer teljes megszilárdulásával a helyzet megváltozott. Az országban most már csak dolgozó osztályok maradtak, amelyek között a lényeges különbségek már megszűntek, a megmaradt felszínes, nem alapvető különbségek pedig fokozatosan elmosódnak. Éppen ezért a Szovjetunióban az osztálykülönbségek végleges kiküszöböléséhez már nem szükséges forradalmi átalakulás. A munkásosztály és a parasztság, valamint ezek az osztályok és az értelmiség közötti határ fokozatosan eltűnik

* Sztálin. Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 694. old.

a szocializmus építésének betetőzése és a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet folyamán.

Negyedszer, a kizsákmányoló osztályok felszámolása az országunkat benépesítő nemzetek és népek közötti konfliktusok és összeütközések megszüntetéséhez vezetett.

Sztálin elvtárs több ízben rámutatott arra, hogy a nemzeti elnyomás fő képviselői a kizsákmányoló osztályok, elsősorban a földbirtokos- és pénzarisztokrácia. A nemzeti elnyomás megszüntetése végett mindenekelőtt meg kell tisztítani a talajt és el kell sópörni a föld színéről ezeket az osztályokat. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom, mely véget vetett a nemzeti elnyomás rendszerének és valamennyi népet egyenjogúnak nyilvánított, ezt valóban meg is valósította. A későbbi szocialista átalakulások során a Szovjethatalom felszámolta az összes kizsákmányoló osztályokat és ezáltal biztosította a Szovjetunió népeinek további közeledését egymáshoz. Sztálin elvtárs, rávilágítva a szovjet nemzetiségi politika győzelmének okaira, ezt mondta: „Az, hogy nincsenek kizsákmányoló osztályok, amelyek fő szervezői voltak a nemzetek egymásközi viszályainak; az, hogy nincs kizsákmányolás, amely a kölcsönös bizalmatlanságot ápolta és szította a nacionalista szenvedélyeket; az, hogy a munkásosztály van hatalmon, amely minden elnyomás ellensége és hűséges hordozója a nemzetköziség eszméjének; az, hogy a népek valóban kölcsönösen segítik egymást a gazdasági és társadalmi élet minden területén; végül az, hogy föllendült a Szovjetunió népeinek nemzeti kultúrája, amely formájára nemzeti, tartalmára szocialista — mindezek és más ezekhez hasonló tényezők odavezettek, hogy a Szovjetunió népeinek képe gyökeresen megváltozott, eltűnt náluk a kölcsönös bizalmatlanság érzése, kifejlődött a kölcsönös barátság érzése s ily módon megalapozódott a népek igazi testvéries együttműködése az egységes szövetségi állam rendszerében.”*

Ily módon a kizsákmányoló osztályok felszámolása a szovjet társadalom morális és politikai egységének megteremtésé-

* Sztálin. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmánytervezetéről. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 607. old.

hez és megerősödéséhez vezetett és ezáltal biztosította a szovjet rendszer további megszilárdulását.

Társadalmunk alapvető sajátossága abban rejlik, hogy mentes az osztályösszeütközésektől és az egész nép egységének és összefogásának képét tárja elénk. A szovjet társadalomnak ez a sajátossága teljes fényében megmutatkozott a Nagy Honvédő Háború évei alatt. A háború megmutatta, mennyire hiú volt ellenségeinknek az a reménye, hogy sikerül szakadást, egyenetlenséget szítaniok a munkások és parasztok között, konfliktusokat és összeütközéseket szervezniök nemzeteink közt, rést találniok szovjet rendszerünkön. A valóság mást mutatott: a közös ellenséggel szemben még szorosabbra tömörült minden szovjet ember, még szilárdabb lett a munkások és parasztok szövetsége, melyet dolgozó értelmiségünk is megerősített. Sztálin elvtárs a háború alatt mondott beszédeiben sokszor említette, milyen nagy kincs az, amivel munkáosztályunk, kolhozparasztágunk és értelmiségünk hozzájárult az ellenség szétzúzásához. A háború éveiben bebizonyosodott, milyen hatalmas erőt képvisel a Szovjetunió népeinek barátsága, amely kiállott minden nehézséget, megpróbáltatást és amely a háború idején a Szovjetunió népeit egységes, megbonthatatlan táborrá kovácsolta, mely önfeláldozóan támogatta a Szovjet Hadsereget. Az együttműködés fejlődése valamennyi társadalmi csoport között, a Szovjetunió valamennyi népe között, társadalmunk *teljes* morális és politikai egységének megerősödéséhez vezetett.

Tudjuk, hogy a kapitalista országokban, amelyekben a társadalom egymással szembenálló, ellenséges osztályokra tagozódik, még a fenyegető nemzeti veszedelem idején is lehetetlen az *egész* lakosság szilárd összefogása. Mindazokban az európai országokban, amelyeket a hitleri Németország 1939 és 1941 között legázolt, az önző érdekeket hajhászó kizsákmányoló osztályok voltak a hitszegés és árulás támaszai. És ez természetesen nem véletlen.

A történelem nem egyszer igazolta a régi igazságot: a kizsákmányolók szívesen odadobják a közös nemzeti érdekeket akkor, amikor osztályérdekeik veszélyben forognak. Így volt

például Franciaországban 1870-ben, amikor Párizst csak úgy lehetett volna megvédeni a támadó poroszok ellen, ha felfegyverzik a proletariátust, ami azt jelentette volna, hogy felfegyverzik a forradalmat. „Ebben, a nemzeti kötelesség és az osztályérdek között felmerült összeütközésben — írta Marx — a nemzeti védelem kormánya pillanatig sem habozott, hogy a nemzeti árulás kormányává alakuljon át.”* A Thiers-kormány egyik tagjának beismerése szerint „nem a porosz katona, hanem a párizsi munkás” volt az igazi ellenség, aki ellen a kormány védekezett. És vajjon nem ismétlődött-e meg néhány évtized múltán ugyanez a kép, amikor a népi mozgalom növekedésétől megrémült francia pénzmágnások Hitler igájába hajtották hazájukat? A. Simon, a „Vádolok” című könyv szerzője, helyesen jegyezte meg Franciaország legnagyobb kapitalistáiról: „Elég világosan megmutatták békében és háborúban egyaránt, hogy számukra a nemzeti érdekek csak akkor értékesek, amikor azok egyéni érdekeikkel egybevágnak.”

A híres „200 család” Franciaországban, a nagy földbirtokokosok, élükön Beck „ezredeseinek” kormányával Lengyelországban, az uralkodó dinasztia, valamint a földesurak és kapitalisták uralkodó osztályai Jugoszláviában, Bulgáriában és így tovább — ezek azok, akik támogatták és táplálták a hitsszegést és a nemzeti árulást. Ezen a szociális talajon tudták a hitleristák létrehozni széleskörű és szerteágazó „ötödik hadoszlopukat”.

A Szovjetunióban nem volt talaja az árulásnak és az ellenséggel való együttműködésnek, éppen azért, mert a kizsákmányoló osztályok és uszályhordozóik teljesen megsemmisültek.

A háború évei világosan megmutatták azt, hogy a társadalmi egység országunknak mekkora előnye. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborúja a történelemben soha nem látott képet tárt elénk, amikor az *egész* nép egy emberként, önfeláldozóan és férfiasan állt ki hazája védelmére. És míg azelőtt, a szocializmusnak a Szovjetunióban aratott győzelme előtt, csak elmé-

* Archiv Marksza i Engelsza 3. kot 1934 380 old

letileg lehetett megindokolni azt, hogy a társadalomra milyen előnyökkel jár az osztályellentétek kiküszöbölése, addig most ezeket az előnyöket a gyakorlat bizonyította be.

VI

Az új társadalmat felépítő szovjet nép nagy vívmányai világtörténelmi jelentőségűek. Tapasztalatunk megmutatja azt, hogy milyen úton küzdhetők le hatásosan az emberi társadalmat szét tépő osztály- és nemzeti ellentétek.

Ma már a kapitalizmus ideológusai és védelmezői sem titkolhatják el azt aényt, hogy a kapitalista társadalmat mély, belső ellentmondások marcangolják. Az előtt sem hunyhatják be szemüket, hogy ezek az ellentmondások a kapitalista társadalom belső gyengeségének forrásai és hogy a kapitalista társadalmat súlyos veszélyekkel fenyegetik, különösen háború idején. Annál buzgóbban igyekeznek becsapni a dolgozókat „a szociális békéről“ szóló hazug prédikációval.

Angell, a neves amerikai szociológus, „Az amerikai társadalom integrációja“ című könyvében (megjelent 1941-ben) szomorúan állapította meg „a társadalmi bomlás veszélyét“, vagyis az érdekek és nézetek eltérésének, a különböző társadalmi rétegek elkülönülésének veszélyét. Nálunk hiányzik „a közös orientáció“ — szögezte le Angell. „A nagyipari kapitalizmus... eltérést hozott létre a munkaadó és a munkaerő orientációja között.“ „...az osztályok különböző világban élnek. A Park Avenue-n élő lakosságnak nincs és bizonyára nem is lehet ugyanolyan elképzelése az emberi méltóság elvének határaitól és korlátairól, mint a newyorki munkáskerületek lakóinak.“* Angell bánkodik amiatt, hogy nincs egység a különböző osztályok nézetei között és kényszeredetten bevallja, hogy aggodalmának mi az oka. Mint kiderül, különösen az nyugtalanítja őt, hogy „a munkaerő kezdi elveszíteni a kapitalizmus elveibe vetett bizalmát“.** Itt van a kutya eltemetve! Hogyne nyugtalanodnék a kapitalizmus hűségese védelmezője,

* R. C. Angell. The integration of American society. (Az amerikai társadalom integrációja.)

** Ugyanott, 211. old.

amikor a munkás kezdi elveszíteni a kapitalista rendszer „legszentebb elvei“ iránti bizalmát.

Harcolni kell a társadalmi rendszer oszthatatlanságáért — hirdeti Angell. Evégből fenn kell tartani a „közös, elismert értékeknek“, vagyis azoknak az eszméknek tekintélyét és jelentőségét, amelyek minden osztálynak drágák. A közös értékek — jegyzi meg szomorúan Angell — azok az „egyedüli szálak, melyek visszatartanak minket a szakadék széléről“.* Másfelől Angell azt tanácsolja, hogy mozdítsuk elő az osztályok közötti kölcsönös megértést, ámbár azt is elismeri, hogy ennek útjában áll a jövedelmek és a tulajdon egyenlőtlen megoszlása. Angell nem látja az utat ennek az egyenlőtlenségnek gyors leküzdésére és csak abban reménykedik, hogy az egyenlőtlenség fokozatosan csökkenni fog. Egyelőre azonban nincs más hátra, mint megszervezni a gyermekek megfelelő nevelését az iskolákban, előmozdítani a munkaadók és munkások kapcsolatát, a jótékonyság fejlődését stb. stb.

Nem bocsátkozunk az Angell által javasolt receptek bírálatába. A burzsoázia tudós szolgájától nem kívánhatjuk, hogy elfogulatlanul ítélje meg az amerikai valóságot.

Az amerikai élet minden elfogulatlan szemlélője számára nyilvánvaló, hogy Amerikában nemcsak hogy nem törekednek „a jövedelem és tulajdon megoszlásában fennálló egyenlőtlenség“ kiegyenlítésére, hanem ellenkezőleg, annak fokozására és elmélyítésére törekednek. A vagyonok növekvő koncentrációja „60 család“ kezében, akik a nemzeti vagyon nagy részét birtokolják; a kis vállalkozók, a farmerek stb. százezreinek pusztulása; a munkanélküliség és nyomor növekedése — ez a valóság az Egyesült Államokban.

Angell okoskodásai más szempontból érdekelnek minket. Angell írása tipikus példája annak az útnak, melyet a burzsoá szociológia hirdet az osztályellentétek leküzdésére. Mintha az osztályok „kibékítésének“, „egyesítésének“, a „közös értékek“ keresésének útja alkalmas volna arra, hogy egyesítse a kibékíthetetlenül ellenséges osztályokat. Ezt az eszmét a burzsoá szociológiában különböző módon magasztalják. Min-

* Ugyanott, 215 old.

den lehető eszközt és receptet ajánlanak, hogy kiküszöböljék a kapitalista társadalom „dezintegrációját” és egyesítsék a különböző osztályokat.

A második világháború után kísérleteket tesznek arra, hogy újszerűen alapozzák meg ezt az eszmét. Mint ismeretes, a második világháború idején a hitleri Németország ellen küzdő polgári demokratikus országokban, például Angliában és az Egyesült Államokban, a munkások átmenetileg lemondtak a sztrájkokról, igyekeztek munkájuk termelékenységét emelni azért, hogy előmozdítsák a fasizmus feletti győzelem kivívását. Ha ez lehetséges volt a háború alatt, akkor miért nem lehet békében is létrehozni az egységet? — teszi fel a kérdést sok burzsoá szociológus.

A háborúutáni helyzet azonban, amely az elkeseredett osztályharc képét tárja elénk, kiábrándítja őket. Muelder, amerikai professzor, keserűen jegyzi meg: „Az elcsendesedett csaták után a demokratikus ábrándok elhalványodnak a hétköznapi szürkeségében. A nép nagy nemzeti célok nélkül marad és a társadalmi törekvésekben feltűnnek a társadalmi konfliktusok. A nemzetnek nagy szüksége van arra, hogy a társadalom erőit az alkotó tevékenység területére irányítsuk és ezáltal megoldjuk az egyes csoportok közötti konfliktusokat és leküzdjük ezek előftételeit.”*

Muelder abban látja a kivezető utat, hogy terjeszteni kell a tömegek között az „amerikai credót”, amely alkalmas arra, hogy egyesítse az egész népet. „A nemzet óhajtja, szükségét érzi annak, hogy figyelmét elfordítsa azokról az értékekről, melyek követése megbontja egységét és figyelmét olyan értékek felé fordítsa, melyek követése egységbe forrasztja” — állapítja meg Muelder.

Hasonló gondolatokat tükröz vissza a publicisztikai irodalom is. *Priestley*, angol író, „Három új ruha” című háborúutáni művében egyik hősét, a leszerelt katonatiszt Alan Street-et, szólaltatja meg. Alan Street azt mondja, hogy a had-

* *W. G. Muelder. National Unity and National Ethics. The Annals of the American Academy of Political and Social Science. (Nemzeti egység, nemzeti etika. Az amerikai Politikai és Társadalomtudományi Akadémia évkönyve 1946 márc)*

seregben volt valami jó „mert a hadsereg egyesíti az embereket. Az emberek egy cél felé haladnak.“ Street nem adja fel a reményét, hogy ez az egység békében is lehetséges: „Ha együttesen tudunk rombolni és ölni, úgy feltétlenül tudunk együtt építeni és új életet teremteni. Ha pedig nem, akkor nem sokáig húzzuk. Előttünk a választás és nem térhetünk ki előle. Ugyanúgy mint kilencszáznegyvenben... Most ismét választanunk kell. Úgy cselekszünk-e ismét, mint egy nagy nép, vagy elmerülünk a sötétségben, átkozva és marcangolva egymást?“

Ez a labourista ábrándok szellemétől áthatott okoskodás elhallgatja azt a mélyreható különbséget, mely az egyes osztályok célkitűzéseiben és törekvéseiben a háború idején is fennállott.

A történelem több olyan példát ismer, amikor a közös ellenség átmenetileg megszabta a természetükben különböző osztályok együttes cselekvését. Am az ilyen együttes cselekvéseket általában nem lehet mesterségesen létrehozni, még azzal sem, hogy a legügyesebb prédikációk hangzanak el „közös értékekről“. az amerikai vagy angol „credo“-ról és így tovább. A közös akciók csak akkor következnek be, amikor maga a történelmi fejlődés állít a nép elé közös nemzeti feladatokat.

Még senkinek sem sikerült olyan bűvészmutatványt végeznie, hogy ezeket a közös nemzeti feladatokat valami fellegekben járó, világnézeti „közös értékekkel“ helyettesítse!

A leglényegesebb azonban az, hogy akkor is, amikor a különböző osztályok átmenetileg együttesen lépnek fel a közös ellenség ellen, mindegyikük a maga módján cselekszik, a maga célját és érdekeit követi. Lenin rámutatott arra, hogy nem szabad megfeledkezni annak szükségességéről, hogy a „*különböző*“ osztályoknak azokat a különböző érdekeit, melyek bizonyos meghatározott és korlátozott közös feladatokban meg-egyeznek, pontos analízis“* alá vegyük. És a felszabadító háború idején, amikor az ország megvédelmezése a külső ellenséggel szemben, bizonyos időre megszabja a különböző osztályok együttes cselekvését, mindegyikük magatartását szociális

* Lenin Művei. 4. kiad. 12. köt. 363. old. (oroszul)

természetük, társadalmi helyzetük határozza meg. Elegendő például felidézni, hogy 1942—1943-ban, az angliai népi tömegek, amelyeknek érdekük volt a háború mielőbbi befejezése, mennyire követelték a második arcvonal haladéktalan megnyitását. Ugyanakkor, az uralkodó körök, melyek a monopolizáció érdekeit képviselték, arra törekedtek, hogy elodázzák a második front megnyitását, elnyujtsák a háborút. Vitathatatlan, hogy ezek az eltérések abban a kérdésben, hogy *hogyan* viseljék a háborút, nem egyszerű nézeteltéréseket tükröztek vissza, hanem a célok és *osztályérdekek* különbözőségét is. A háború befejezése azonban a kapitalista országokban teljesen törvényszerűen és szükségszerűen az osztályharc kiélesedéséhez vezetett a proletariátus és burzsoázia között.

Vajjon nem erről beszélnek-e a legutóbbi idők eseményei Angliában és az Egyesült Államokban? Egyrészt a munkássztrájkok növekedése, melyek száma az Egyesült Államokban 1946-ban közel 5000 volt, másfelől a reakció támadása a munkásosztály pozíciói ellen, a munkásellenes törvényjavaslatok, melyek mindjobban szaporodnak a szenátus és a képviselőház bizottságaiban (már több mint 200 ilyen törvényjavaslat van) — mennyire nem hasonlít ez a kép a reformisták által magasztalt „békés együttműködéshez“!

Napjaink sok ábrándot osztanak szét. Ezek között az illúziók között, amelyek teljesen szétfoszlanak, mihelyt a valósággal szembetalálják magukat, elsősorban azt a koholmányt kell felemlíteni, mely szerint a társadalmi ellentétek leküzdéséhez a reakciós osztályok „megbékítésén“ keresztül vezet az út. „Engedjétek a társadalmi béke megóvása nevében!“ „Mérsékeljétek követeléseiteket, hogy ne háborítsátok fel gazdáitokat!“ — hányszor hívták fel a dolgozókat a reakció ügyes szószólói az engedékenységre. És mennyi nélkülözésen kellett a dolgozóknak átmenniük ott, ahol ez a mérgező prédikáció eredménnyel járt!

Idézzük fel a vitathatatlan és megmásíthatatlan történelmi tényeket. Németországban és Ausztriában a szociáldemokrata pártok, amelyek éveken át hatalmon voltak és amelyek a reakcióval való megegyezés politikáját folytatták, a fasiszmus útját egyengették. Angliában, Franciaországban, Belgiumban és

más országokban, ahol a szocialista pártok többször is álltak a kormány élén, „megbékélési“ politikájukkal tápot adtak a reakció támadásának. Ennek eredménye volt az, hogy a fasismus kifosztotta Európa nagy részét, amelynek későbbi felszabadítása csak a Szovjetunió hősie harcának volt köszönhető.

Amikor az olyasféle jobboldali szocialisták, mint Blum Franciaországban, Attlee és Bevin Angliában, Schumacher Németországban, Renner és Schärf Ausztriában és a többi, az „egységet“ prédikálják, akkor voltaképpen a munkásosztály cselekvései ellen, a dolgozók nagy tömegeinek egyesülése ellen lépnek fel. Úgy cselekedtek és cselekszenek, mint az imperialisták hűséges segítőitársai, akik a munkásosztály soraiba egyenlenséget visznek és ott szakadást idéznek elő. Az imperialistákkal való „egység“ mellett állottak és állanak ma is, hogy a dolgozók érdekeit alárendeljék az imperialista reakció érdekeinek.

A történelem tapasztalata arra tanít, hogy az egész lakosság szilárd összefogása, az egész nép egysége csakis azután érhető el, miután megszüntettük a társadalom antagonisztikus osztályokra való tagozódását. Az út ehhez az egyesítéshez nem általános „megbékélésen“ keresztül vezet, hanem a kíméletlen osztályharcen keresztül, a szocialista forradalmon át, amely felszámolja a kizsákmányoló osztályokat. Az első lépés ezen az úton a kizsákmányoló osztályok erőszakos megfékezése, melyek az országon belül a reakció támaszát jelentik és a nemzeti árulás melegágyát képezik. Így és csakis így biztosítható a társadalom egysége és ellenállóképessége a külső ellenség támadásával szemben.

Ezen az úton vezette és vitte döntő győzelemre a Bolsevik Párt a Szovjetunió dolgozóit.

A Bolsevik Párt 1917 októberében világtörténelmi győzelmet aratott, szétzúzta a szocializmus árulóit, a mensevikeket, eszereket és másokat, akik a kapitalizmus épségéért és fenntartásáért szálltak síkra, akik széthúzást szítottak a munkásosztály soraiban.

A Bolsevik Párt, miután leszámolt a trockista-zinovjevista és buharinista árulókkal, akik visszafelé, a kapitalizmus

visszaállítása felé húzták az országot, előkészítette és biztosította a szocializmus győzelmét a Szovjetunióban.

E világtörténelmi győzelem gyümölcseit most az egész világ látja.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom szülte társadalmi rendszer, a szovjet rendszer, országunk hatalmas erőforrása lett. A kizsákmányolás igája alól felszabadult és az osztályösszeütközésektől mentes szovjet társadalom a történelemben soha nem látott ellenállóképességről és életerőről tett tanúságot. A Nagy Honvédő Háborúban aratott győzelmünk különösen szemléltetően bebizonyította, hogy a szovjet rendszer olyan társadalmi forma, amely biztosítja a nép igazi egységét, a legjobban megfelel valamennyi nemzet és nép fejlődése érdekeinek és — bármilyen más rendszerrel összehasonlítva — a legnagyobb szilárdságot és védelmi képességet nyújt az országnak. „Most már nem arról van szó, hogy életképes-e vagy nem életképes a szovjet társadalmi rend — mondotta Sztálin elvtárs 1946 február 9-én — mivel a háború szemléltető leckéi után ezek közül a kételkedők közül egy sem merészei többé a szovjet társadalmi rend életképességét kétségbevonni. Most már arról van szó, hogy a szovjet társadalmi rend életképesebbnek és szilárdabbnak bizonyult, mint a nem szovjet társadalmi rend, hogy a szovjet társadalmi rend a társadalmi szervezet jobb formája, mint bármely más nem szovjet társadalmi rend.“*

A szovjet rendszernek ezeket a nagy előnyeit mindenneke előtt annak köszönhetjük, hogy országunkban felszámoltuk valamennyi kizsákmányoló osztályt, hogy Lenin és Sztálin nagy pártjának vezetése alatt a szocializmus győzelmet aratott.

* Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén
Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiadás
I rész Szikra 1949 205 old

A NEMZETI EGYÜTTMŰKÖDÉS KÉRDÉSÉNEK MEGOLDÁSA A SZOVJETUNIÓBAN

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom egyik leghatalmasabb vívmánya a nemzeti kérdés megoldása a Szovjetunióban.

A burzsoá ideológusok azt állítják, hogy a nemzetek közötti viszály és ellenségeskedés kiküszöbölhetetlen, miután ez a történelem örök törvénye s kitartanak amellett, hogy a nemzeti kérdés megoldhatatlan. A valóságban azonban a nemzeti kérdés csak a régi, kapitalista világ számára megoldhatatlan.

Az oroszországi Nagy Októberi Szocialista Forradalom mutatta meg először az utat és a módot a nemzeti kérdés sikeres megoldására.

A nemzeti kérdés tudományos értelmezésével felfegyverzett Bolsevik Párt, amikor hatalomra jutott, a gyakorlatban valósította meg a nemzetek baráti együttműködésének leninisztálini elméletét. A gyakorlat pedig, amely az elmélet igazságának utolsó és legmegbízhatóbb kritériuma, teljességgel igazolta a bolsevik elmélet és a leninisztálini nemzetiségi politika helyességét.

Lenin—Sztálin pártjának nagy érdeme, hogy a mult legdurvább és legembertelenebb nemzeti elnyomásának és jogtalanságának főfészke, Oroszország, a nemzetek közötti új kapcsolatok hazája lett, példája annak, hogyan kell a nemzetek igazi egyenjogúságát megvalósítani. Az az ország lett, ahol először sikerült megoldani a nemzeti kérdést.

Lenin és Sztálin, a Bolsevik Párt vezeterei, a legértékesebb kinccsel gyarapították a társadalomtudományt, amikor kidolgozták a nemzeti kérdés marxista elméletét és ezzel megteremtették az egyik legnehezebb probléma — a nemzeti kérdés — gyakorlati megoldásához szükséges elméleti alapot.

A Bolsevik Párt tanítása a nemzeti kérdéstről, képezi a Szovjetunió népei együttműködésének ideológiai alapját. Lenin és Sztálin, a párt vezeterei, kidolgozták a nemzeti kérdés elméletét és programját; feltárták a nemzeti kérdés összefüggését a szocialista forradalom kérdésével, valamint az imperializmus bukásának és a nemzeti-gyarmati elnyomás felszámolásának kérdésével. A nemzeti kérdést egybekapcsolták a gyarmati kérdéssel.

A bolsevikok abból indultak ki, hogy a proletárpártok első kötelessége a leigázott népek szabadságharcának támogatása; hogy „nem lehet szocialista az a proletariátus, amely belenyugszik abba, ha az «ő» nemzete a legkisebb erőszakot is alkalmazza más nemzetekkel szemben“;* hogy „... a «nemzetek egyenlőségéről» szóló deklarációk, melyeket a proletárpártok az elnyomott népek felszabadító harcának közvetlen támogatásával nem támasztanak alá, nem egyebek, mint üres és hazug deklarációk...“;** hogy „nem marxista, mégcsak nem is demokrata az, aki nem ismeri el és nem védelmezi a nemzetek és nyelvek egyenjogúságát, aki nem harcol mindenfajta nemzeti elnyomás vagy egyenlőtlenség ellen“.*.*

A bolsevikok kimutatták, hogy a nemzeti-gyarmati elnyomás felszámolása szervesen összefügg azzal a forradalmi harccal, mely a dolgozó tömegek részéről a politikai hatalom átvételéért folyik. Az imperializmus sajátosságainak tudományos elemzése lehetővé tette a bolsevikoknak, hogy meghatározzák a nemzeti kérdés helyét a proletariátusnak a hatalomért folytatott általános forradalmi harcában; hogy feltárják az összefüggést a nemzeti kérdés megoldása és aközött az általános harc között, melyet a népi tömegek a tőke hatalmának felszá-

* *Lenin Művei*. 4. kiad. 21. köt. 287. old. (oroszul).

** Sztálin. *A leninizmus alapjairól*. Lásd *Sztálin*. *A leninizmus kérdése*. Szikra 1950. 63—64. old.

*** *Lenin Művei*. 4. kiad. 20. köt. 12. old. (oroszul).

molásáért vívnak. Lenin és Sztálin megcáfolhatatlanul bebizonyították, hogy az imperializmus nem állhat fenn a gyarmatok és függő helyzetben lévő országok népeinek elnyomása és kizsákmányolása nélkül. Viszont az imperializmus igájának lerázása nélkül, proletárforradalom nélkül nem szabadíthatók fel a gyarmatok és függő helyzetben lévő országok népei. Továbbá bebizonyították, hogy a proletárforradalom győzelme az elnyomott és kizsákmányolt gyarmati népek támogatása nélkül lehetetlen.

A bolsevikok adtak először világos, pontos, következetesen forradalmi tartalmat a nemzetek önrendelkezését hirdető jelszónak, akkor, amikor leszögezték ennek a jelszónak tulajdonképpeni jelentését: az elnyomott népeknek joguk van a teljes elszakadásra, önálló állam alkotására. A II. Internacionále pártjai a legjobb esetben is csak úgy értelmezték az önrendelkezés jogát, mint autonómiára való jogot. K. Renner és O. Bauer, a II. Internacionále teoretikusai a nemzeti kérdésben, a politikai önrendelkezés fogalmát az úgynevezett „kulturális autonómia“ jogára zsugorították, ami azt jelentette, hogy meg hagyják a teljes politikai és gazdasági hatalmat az uralkodó nemzet kezében. Ilyen értelmezésben az önrendelkezés forradalmi jelszava, a nemzetek felszabadításának fegyvere, a nemzetek becsapásának eszközévé, az imperialista politika fegyverévé változott át.

A bolsevikok nemcsak a nemzetek jogi, hanem *tényleges egyenlőségének* szükségességét hirdették. Ez a *tényleges egyenlőség* szükségszerűen feltételezi, hogy a haladott nemzetek segítsék és támogassák az elmaradt nemzeteket, mert ez a nemzetek önkéntes egyesülésének és a nemzetek közötti baráti együttműködés megteremtésének egyik elengedhetetlen feltétele.

A bolsevikok leplezték azt a hazug legendát, hogy a világ ösidőktől fogva „alsóbbrendű“ és „felsőbbrendű“ fajokra oszlik, melyek közül az „alsóbbrendű“ fajok képtelenek a civilizációra és arra vannak kárhoztatva, hogy kizsákmányoltak legyenek; a „felsőbbrendű“ fajok pedig a civilizáció egyedüli hordozói és az előbbieket kizsákmányolására hivatottak. A forradalmi marxista-bolsevikok, a népek felszabadításáért vívott

egész harcuk folyamán bebizonyították, hogy az elnyomott népek gazdasági és kulturális elmaradottságának oka nem természetükben rejlő, „faji” sajátosságokban keresendő, hanem azokban a történelmi viszonyokban, melyek között éltek és fejlődtek, azoknak az imperialista országoknak elviselhetetlen gyarmati elnyomásában, melyek mesterségesen akadályozták a gyarmati népek gazdasági, politikai és kulturális fejlődését.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom megmutatta, hogy „... a szovjet fejlődés medrébe vont felszabadított nem-európai népek éppúgy előre tudják vinni a *valóban* élenjáró kultúrát és a *valóban* élenjáró civilizációt, mint az európai népek“.*

A reformisták azt tartották, hogy a nemzeti kérdés megoldásának egyetlen módja az a burzsoá mód, mely elidegeníti egymástól a nemzeteket, megbontja közöttük az egységet és a különböző népek dolgozó tömegei között fokozza a nemzeti gyűlölködést. Ezzel szemben viszont a bolsevikok bebizonyították, hogy lehetséges, sőt, szükségszerű a dolgozók nemzetközi szolidaritása. Bebizonyították, hogy a tőkés rendszer felszámolása következtében szükségszerűvé vált az egyenjogú nemzeti szovjetköztársaságok önkéntes állami és gazdasági-szervezeti egyesülése. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom gyakorlatilag igazolta a nemzeti kérdés új, proletár megoldásának olyan lehetőségét, melynél az egyenjogúságot nyert népek nemcsak, hogy nem különülnek el egymástól, hanem az előttük álló feladatok eredményesebb megoldása céljából önkéntesen egyesülnek. Az Októberi Forradalom egyik legfontosabb eredménye az a tény, hogy a gyakorlatban mutatta meg, hogy „... a legkülönbözőbb népek parasztjainak és munkásainak az *önkéntesség* és az *internacionalizmus* elvei alapján kötött *testvéri szövetsége* lehetséges és célszerű. Az, hogy fennáll a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, mely mintaképe a világ dolgozói jövőendő egyesülésének egy egységes világgazdaságban, feltétlenül egyenes bizonyítéka ennek.“**

Lenin és Sztálin elméleti útmutatásai a nemzeti kérdésben,

* Sztálin Az Októberi Forradalom nemzetközi jellege. Lásd *Lenin—Sztálin*. Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 273. old.

** Ugyanott

kijelölték a bolsevik nemzetiségi politika helyes irányát. A bolsevikok nem tudták volna eredményesen megoldani a nemzeti kérdést és a nemzetek együttműködésének problémáját hatalmas, soknemzetiségű államukban, ha nem lettek volna felszerelve az elmélet fegyverével, ha nem értelmezték volna helyesen a megoldás útjait és módjait, ha nem lettek volna meggyőződve arról, hogy a nemzetek közötti új viszony megteremtése lehetséges.

A nemzeti kérdés megoldásának bolsevik elmélete és gyakorlata nemzetközi szempontból igen nagy jelentőségű. Hatalmas fényszóróként világítja meg annak a harcnak az útját, melyet minden elnyomott nép szabadságáért és függetlenségéért folytat. Súlyos csapásokat mért és mér továbbra is arra a reakciós propagandára, mely azt hirdeti, hogy lehetetlen a nemzeti kérdés megoldása és elkerülhetetlen a világ felosztása elnyomott és elnyomó népekre.

Felbecsülhetetlen tudományos és gyakorlati jelentősége van annak, hogy a bolsevikok leleplezték a kapitalista országokban elterjedt hazug „fajelméleteket“.

Németország fasiszta pártja buzgalommal terjesztette a német nép körében azt az esztelen gondolatot, hogy a német népnek különös elhivatottsága van az uralkodásra, valamennyi többi nép pedig arra hivatott csupán, hogy a németek rabszolgája legyen.

A fasiszta „fajelmélet“ leleplezéséhez még a hitleri Németország összeomlása előtt erősen hozzájárult a Szovjetunió tapasztalata. A Szovjetunió népeinek a lenini-sztálini nemzeti-ségi politikára alapozott gyakorlata leleplezte a kannibál fasiszta „fajelmélet“ és politika imperialista, rabszolgatartó jellegét. A faji egyenjogúság és a népek barátságának szovjet ideológiája és politikája a háború folyamán tökéletes győzelmet aratott a hitlerista nacionalizmus és faji gyűlölet bűnös ideológiája felett. A „fajelmélet“ azonban még ma is él. Az Egyesült Államok és Nagybritannia imperialistái, akiket Churchill, Vandenberg és más, hozzájuk hasonlók buzdítanak, a „fajelmélet“ újabb változatát hirdetik, mely szerint az angol-szász a „felsőbbrendű“ faj. A „fajelmélet“ alkalmas eszköz a reakciós osztályok kezében arra, hogy igazolják a gyarmati

elnyomást és kizsákmányolást, új imperialista háborúkat készítsenek elő és robbantsanak ki. Ezért kell könyörtelenül lelepleznünk a fajelmélet minden változatát és hirdetőit, a sötétség, apostolait, akik egyben az újabb háború veszélyes gyújtogatói. Lenin—Sztálin pártja az imperialisták embergyűlölő, barbár faji ideológiájával és politikájával szembeállítja a faji egyenjogúság és a népek barátságának eszméjét, a proletár nemzetköziség eszméjét, a Szovjetunió szabad és egyenjogú népei testvéri együttműködésének eszméjét és politikáját.

*

A Szovjetunióban a nemzeti kérdés sikeres megoldásának politikai alapja a kizsákmányoló osztályok megdöntése, a proletárdiktatúra és a Szovjethatalom felállítása volt. Sztálin rámutatott arra, hogy a nemzeti elnyomás hordozói a lakosság meghatározott osztályai és rétegei. Így elsősorban a földbirtokos arisztokrácia és az imperialisták. Ezeknek sikerül uszályukba keríteni a kispolgárságot, az értelmiség és a munkárisztokrácia egy részét, akik részben szintén élvezői a nemzeti kizsákmányolás gyümölcseinek. „Ilymódon — mondja Sztálin elvtárs — a nemzeti elnyomást támogató társadalmi erőknek egész kórusát kapjuk, amelynek élén a földbirtokos és pénzarisztokrácia áll. Ahhoz, hogy valóban demokratikus rendet teremtsünk, mindenekelőtt meg kell tisztítanunk a talajt és ezt a kórust le kell söpörnünk a politika színpadáról.”*

Oroszországban a Nagy Októberi Szocialista Forradalom teljesítette ezt a nagy történelmi feladatot. A forradalom során likvidáltuk a fő kizsákmányoló osztályokat, a földesurak és a nagypolgárok osztályát. A politikai hatalom a dolgozók kezébe ment át. Oroszországban az állam új típusát alkottuk meg, proletárdiktatúrát teremtettünk az államhatalom új formájával — a Szovjetekkel.

„... a Szovjetek győzelme és a proletárdiktatúra megteremtése az az alap, az a fundamentum, amelyen, egy egységes

* Sztálin. Marxizmus és nemzeti-gyarmati kérdés Goszpolitizdat 1939
64 old (oroszul)

állami szövetség keretében, felépíthetjük a népek testvéri együttműködését** — mondotta Sztálin elvtárs.

A Szovjeteken keresztül megjelent a demokrácia új, legmagasabb formája, a dolgozók demokráciája, amely valódi politikai jogokat és az államigazgatásban döntő részvételt biztosított a népnek.

A kizsákmányoló osztályok megdöntése, a proletárdiktatúra és igazi, szovjet szocialista demokrácia felállítása volt az az elengedhetetlen politikai alap, amely nélkül nem lehetett volna sikeresen megoldani a nemzeti kérdést, a nemzetek teljes egyenjogúságát és szabad, önkéntes, baráti együttműködését.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom megvalósította és biztosította Oroszország valamennyi népének szabadságát és egyenjogúságát. 1917 október 25-én (november 7) az egész világon felcsendült a Szovjetek II. Összoroszországi Kongresszusának hangja, mely a „munkásokhoz, katonákhoz és parasztokhoz” intézett felhívásában hírül adta, hogy a hatalom a Szovjetek kezébe ment át és kinyilatkoztatta, hogy a Szovjethatalom az Oroszországot benépesítő valamennyi nép számára biztosítja az önrendelkezés igazi jogát. 1917 november 2-án (15), Lenin és Sztálin aláírásával, kihirdetésre került a „Nyilatkozat Oroszország népeinek jogairól”, amely leszögezte, hogy a Szovjethatalom nemzeti politikájának alapját a következő elvek képezik: Oroszország népeinek egyenlősége és szuverénitása; Oroszország népeinek szabad önrendelkezési joga, beleértve a különválás és önálló állam megalakításának jogát is; minden néven nevezendő nemzeti és vallási kiváltságok és korlátozás hatálytalanítása; az Oroszország területét benépesítő kisebb nemzetek és népcsoportok szabad fejlődése.

A Szovjethatalomnak ezek az első ténykedései a nemzeti kérdés megoldása terén, alapul szolgáltak Oroszország gyarmati és függő helyzetben levő népeinek valóságos felszabadításához. A Szovjethatalom a volt cári Oroszország minden népének teljes önállóságot és önrendelkezési jogot adott. Ez

* Sztálin. Marxizmus és nemzeti-gyarmati kérdés. Goszpolitizdat. 1939.
137 old. (oroszul)

nem az állam széthullásához vezetett — mint azt a bolsevikok ellenségei állították — hanem az állam megerősödéséhez, mert a cári Oroszország népeinek többsége nem akart elszakadni Szovjetországtól. A szovjet állam a régi, soknemzetiségű államoktól alapvetően eltérő, új típusú soknemzetiségű állammá alakult, mivel a nemzetek közötti új kapcsolatokon épült fel. A burzsoá soknemzetiségű államoktól eltérően, melyek a nemzeti egyesítés erőszakos módjára, a gyarmatok és függő helyzetben lévő országok népeinek az uralkodó osztályok által történő elnyomására és kizsákmányolására támaszkodnak, a szovjet soknemzetiségű állam valamennyi nemzet *egyenjogságának* és egységes állami szövetségben való szigorúan *önkéntes* egyesülésének megvalósítása alapján épül fel. A szovjet szocialista állam „... az állam új típusa, mely nem a dolgozó tömegek kizsákmányolásának és elnyomásának feladataira rendezkedik be, hanem arra, hogy ezeket a tömegeket minden elnyomás és kizsákmányolás alól teljesen felszabadítsa — a proletariátus diktatúrájának feladataira“.*

A polgárháború idején, amikor az intervenciós seregek egyes köztársaságok egész területét előzönlítették, hallatlan gazdasági nehézségek közepette a Szovjetek országának népei felépítették államukat, megerősítették szövetségüket és egységüket és a nemzeti államiság fejlesztésével egyidejűleg az együttműködés még szorosabb és még tökéletesebb formáit hozták létre. A szovjet állam építése folyamán kialakultak a nemzeti kérdés megoldásának legcélszerűbb formái, amelyek legjobban megfelelnek országunk népei alapvető létérdekeinek és életfeltételeinek. Ezek a népek harminc évvel ezelőtt a társadalmi fejlődés legkülönbözőbb fokán voltak. A nemzetek és nemzeti köztársaságok egyesítésének formáit azokhoz a feladatokhoz szabták, melyek közös szocialista hazájuk védelmét és annak gazdasági és kulturális fellendítését szolgálták.

Sztálin elvtárs a szovjet népek állami egyesülésének fejlődését jellemezve, azt mondta, hogy a forradalom első időszakában, amikor a különféle nemzetek dolgozó tömegei először érezték önálló nemzeti nagyságukat, a nemzetek együttműkö-

* Sztálin A leninizmus alapjairól. Lásd Sztálin A leninizmus kérdéseiről Szikra 1950 48. old.

désének még nem volt határozott, pontosan megállapított formája. Ebben az időben az intervenció közvetlen veszélye még nem fenyegetett. A polgárháború idején, amikor a nemzeti köztársaságok katonai védelmének érdekei nyomultak előtérbe, amikor a gazdasági építés kérdései még nem kerülhettek sorra, a szovjet népek együttműködése a *katonai szövetség* formáját öltötte. A békés időszakban, amikor a háborúban elpusztult termelőerők helyreállításának feladatai nyomultak előtérbe, a népek közötti katonai szövetséget *gazdasági szövetség* egészítette ki. Az együttműködés formájának legmagasabb fejlődési szakasza a nemzeti köztársaságok egyesülése a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségében. Ez a forma most a népeknek az egységes, sok nemzetet magábanfoglaló szovjet államban való *katonai, gazdasági és politikai* egyesülése jellegét öltötte.*

A nemzeti kérdés megoldása és szilárd, soknemzetiségű szovjet állam felépítése rendkívül nehéz feladat volt. A Szovjethatalom előtt példaképpen csak a kapitalista országok soknemzetiségű államainak sikertelen kísérletei állottak. S a Szovjethatalom, a feladat rendkívüli nehézségeinek teljes tudatában, mégis megkísérelte egy soknemzetiségű állam létesítését, mert tudta, hogy „... annak a soknemzetiségű államnak, amely a szocializmus alapján jött létre, minden megpróbáltatást ki kell állnia“.**

A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége a népek együttműködésének új és legmagasabb formája. Ezt a történelem igazolta. Ennek bizonyítéka az a tény, hogy ez a Szövetség már több mint huszonhat éve*** fennáll, szakadatlanul fejlődik és erősödik. 1922-ben, megszervezésekor, a Szövetség négy szövetségi köztársaságból állt, most pedig már tizenhat szövetségi köztársaság tartozik a Szovjetunióhoz. 1939-ben a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségéhez csatlakoztak Nyugat-Ukrajna és Nyugat-Belorusszia, 1940-ben pedig Lettország, Észtország és Litvánia népei, melyeket a külföldi

* Sztálin. Marxizmus és nemzeti-gyarmati kérdés. 137. old. (oroszul).

** Sztálin. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmánytervezetéről. Lásd Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 607. old.

*** Dunajeva a cikket 1948-ban írta. — Szerk.

imperialisták és az őket kiszolgáló nemzeti burzsoázia nyomása erőszakkal szakított el Oroszországtól a forradalom első éveiben. Ezek a népek csak a Szovjethatalom felállítása és a Szovjetunió népeinek testvéri családjába történt belépésük után nyerték el igazi nemzeti szabadságukat és függetlenségüket.

A Szovjetunió fennállásának huszonhat esztendeje óriási változást jelent a szovjet népek életében. Ebben az időszakban új szövetségi és autonóm köztársaságok alakultak, a szövetségi köztársaságok hatásköre számos kérdésben kibővült stb. Ezek a változások megszilárdították a Szövetség szervezetének alapelveit, megjavították és tökéletesítették az államigazgatást, összekapcsolták azt a társadalom gazdasági szerkezetének és osztályszerkezetének változásaival, a nemzetek egymáshoz való új viszonyaival, a népek közötti kapcsolatok és érintkezés elmélyülésével, a köztársaságok önállóságának növekedésével. Ezek a változások azonban nem érintették a soknemzetiségű Szovjetunió államberendezésének alapelveit.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom eredményeként felépített szovjet államrend tehát az a politikai alap, amely a nemzeti kérdés teljes és valóságos megoldása szempontjából elengedhetetlen volt. Ezen az alapon fejlődött a Szovjetunió népeinek nagy baráti szövetsége.

*

A Szovjetunióban a nemzetek együttműködésének *gazdasági alapja* a szocialista termelési mód. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után kezdetét vette Oroszország gazdasági rendszerének szocialista átépítése. A forradalom nem elégedett meg azzal, hogy a népeknek jogot adott az önrendelkezésre, a nemzeti elnyomás és jogegyenlőtlenség teljes felszámolására, hanem megteremtette azokat a szükséges feltételeket is, melyek nélkül a politikai önrendelkezés üres fikcióvá válik. A forradalom során, a szocializmus építése közben felszámoltuk a termelési eszközök magántulajdonát és létrehoztuk a társadalmi szocialista tulajdont. A Szovjetunióban ezáltal szilárd gazdasági alapra helyeztük a nemzeti kérdés megoldását.

A termelési eszközök magántulajdona az osztály- és nem-

zeti elnyomásnak, a népek közötti kizsákmányolásnak és ellenségeskedésnek gazdasági alapja. A kapitalizmus fejlődési iránya az, hogy megsemmisítse a nemzeti különállást, hogy gazdasági kapcsolatot létesítsen a nemzetek között. Mivel azonban a népek kapcsolata és gazdasági egyesülése a kapitalizmusban nem együttműködés révén, hanem oly módon jön létre, hogy egyes népek másokat maguk alá rendelnek, egyes nemzetek más nemzeteket elnyomnak és kizsákmányolnak, ennél fogva ez a népek közötti ellenségeskedéshez és ellentét-
hez vezet. „Gyarmati rablás és hódítás, nemzeti elnyomás és nemzeti egyenlőtlenség, imperialista önkény és erőszak, gyarmati rabszolgaság és nemzeti jogfosztottság, végül a «civilizált» nemzetek harca a «civilizálatlan» népek feletti uralomért — ilyen formákban ment végbe a népek gazdasági közeledésének folyamata.“* A nagy kapitalista államok maguk alá rendelik a kis és kevésbé fejlett országokat és még fokozottabban kizsákmányolják azokat. Mi hát a meglepő abban, hogy az imperialista államoknak nem érdeke a gyarmatok és függő helyzetben lévő országok népeinek gazdasági fejlődése? Mesterségesen akadályozzák és elnyomorítják a gyarmatok és a függő helyzetben lévő országok fejlődését azáltal, hogy azok gazdasági rendszerét imperialista érdekeiknek szorosan alárendelik, hogy ezeket az országokat áruik felvevő piacává, tőkéjük elhelyezési szférájává teszik. Az imperializmus elválaszthatatlanul összefonódik a gyarmatok és a függő helyzetben lévő országok kizsákmányolásával. Az imperializmus elképzelhetetlen, ha nincs gazdasági és politikai egyenlőtlenség a nemzetek között. Az imperializmus rendszerében elkerülhetetlen az elnyomott nemzetek harca felszabadulásukért, az őket elnyomó imperialista államoktól való elszakadásért. Az imperializmus viszonyai között a nemzetek „együttműködése“ valójában azt jelenti, hogy a finánc-tőke kizsákmányolja, kirabolja és elnyomja a gyarmatok és függő helyzetben lévő országok népeit. A nemzeti egyenjogúság, a nemzeti béke és a népek közötti baráti együttműködés elérhetetlen és lehetetlen a tőke uralma alapján.

* *Sztálin. Marxizmus és nemzeti-gyarmati kérdés.* 134. old. (oroszul).

Lenin és Sztálin a nemzeti kérdésben rámutatnak az imperializmust jellemző két tendenciára. Az első: a termelési mód és árucseré nemzetközivé tétele, a népek gazdasági közeledése és hatalmas területeknek egy egységes, összefüggő egészbe való egyesítése. A második: ezen egyesítés kényszer-formáinak megsemmisítése. Ez utóbbi tendencia abban a harcban jut kifejezésre, melyet a gyarmati és függő helyzetben lévő országok leigázott népei folytatnak az imperialista elnyomás alóli felszabadulásukért.

Sztálin elvtárs rámutatott arra, hogy ez a két tendencia az imperializmusban kibékíthetetlen ellentmondást jelent, mert az imperializmus csakis erőszakkal tudja „közelebb hozni” és „egyesíteni” a nemzeteket. „Az imperializmus számára — mondotta Sztálin elvtárs — ez a két tendencia kibékíthetetlen ellentmondást jelent, mert az imperializmus nem élhet kizsákmányolás nélkül, a gyarmatok erőszakos visszatartása nélkül az «egységes egész» keretében, mert az imperializmus a nemzeteket csak annexiók és gyarmati hódítások útján tudja egymáshoz közelíteni, ezek nélkül az imperializmus egyáltalán elképzelhetetlen.

Viszont a kommunizmus számára ezek a tendenciák csak két oldala egy és ugyanazon ügynek, az elnyomott népek felszabadításának az imperialista iga alól, mert a kommunizmus tudja, hogy a népek egységes világ gazdaságban való egyesítése csak kölcsönös bizalom és önkéntes megegyezés alapján lehetséges, hogy a népek önkéntes egyesülésének útja csak a gyarmatoknak az «egységes» imperialista «egész»-től való elszakadásán át vezet, önálló államokká alakulásán át.”*

A szocialista termelési mód a Szovjetunió népei önkéntes egyesülésének és együttműködésének szilárd gazdasági alapja. A szocializmusban a népek egyesítésének és közelebbhozásának irányzata harmonikusan társul az önálló, nemzeti szovjet köztársaságok erősítésével és fejlesztésével.

A nemzeti szovjet köztársaságok keretei között bontakoz-

* Sztálin. A leninizmus alapjairól. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 68. old.

nak ki a legjobban az egyes nemzetiségek alkotó képességei. A szocialista termelési mód alapján a nemzetek egyre közelebb kerülnek egymáshoz és ennek révén erősödik az egész soknemzetiségű szovjet állam. A szocializmus gazdasági alapja a termelési eszközök szocialista, társadalmi (állami és kolhoz-szövetkezeti) tulajdona, amely nem bontja szét az embereket ellenséges csoportokra, hanem ellenkezőleg, egyesíti őket a szocialista termelés folyamataiban. Míg a kapitalizmusban gazdaságilag elmaradt népek természetesen elkülönülésre törekednek, mert a nagy államok kizsákmányolják és elnyomják őket, addig a szocializmusban éppen olyan természetes az a törekvésük, hogy más népekkel egyesüljenek, mivel ez az egyesülés a fejlettebb népek gazdasági, politikai és kulturális segítségét biztosítja számukra.

A szövetségi államban való egyesülés közvetlen gazdasági előnyöket adott az egyes szovjet köztársaságoknak. Módot adott arra, hogy kifejleszthessék a belső erőforrásaik szempontjából legelőnyösebb termelési ágakat. Ez viszont lehetővé tette azt, hogy az egész országban köztársaságok szerint a legcélszerűbben helyezzük el a termelőerőket. Maga a szovjet társadalmi rendszer természete alkalmas arra, hogy a dolgozó tömegeket egy szocialista családban való egyesülésre készítse, mert ez a rendszer nem a tőke uralmán, hanem a munka uralmán alapul, nem a magántulajdonra, hanem a népi és a szövetkezeti-kolhoz tulajdonra, nem az embernek ember által való kizsákmányolására, hanem mindenféle kizsákmányolás felszámolására támaszkodik.

A hatalmon lévő munkásosztály minden néven nevezendő elnyomásnak ellensége és hű képviselője a nemzetköziség és a népek barátsága eszméjének. Ennélfogva, csakis a szocializmusban fejlődhet ki és valóban ki is fejlődött és megerősödött a szabad és egyenjogú nemzetek baráti együttműködése a gazdasági életben, és következésképpen a társadalmi élet minden más területén is.

*

A szovjet állam nemzetiségi politikájának harminc esztendeje alatt a történelemben soha nem látott eredményeket ért el.

A szovjet népek életének és fejlődésének példája megmutatja, milyen jelentősége van a nemzeti kérdés megoldásának; milyen hatalmas termelőerőket szabadított fel a Nagy Októberi Szocialista Forradalom, amely a föld egyharmad részén örökre végetvetett a nemzeti elnyomásnak; milyen fejlődési lehetőséget adott valamennyi népnek a szovjet államrendszer, mely valamennyi nemzet barátságán és testvéri együttműködésén épül fel.

A szovjet államiság hatalmas tényező volt azoknak a népeknek nemzeti megerősülésében, amelyeknek a forradalom idejéig még nem sikerült nemzetekké alakulniuk. A keleti szovjet köztársaságok fejlődésének és fennállásának egyik sajátossága tehát az, hogy ezeknek a köztársaságoknak népei nem a burzsoá rend, hanem a szovjet hatalom alatt fejlődtek és váltak egységes nemzetté. Ezt elsősorban a nemzeti körzetekben létrejött szocialista ipar tette lehetővé. Ennek alapján eltűntek a törzsi elszigeteltség maradványai, a törzsi életmód csökevényei, kifejlődött a tartalmára nézve szocialista nemzeti kultúra, kinevelődtek a nemzeti értelmiség káderei. A szovjet társadalmi rendszer alapján létrejött a fejlődésükben elmaradt népek területi, gazdasági, nyelvi és kulturális közössége. Ez az az út volt, amit Lenin jelölt ki: a népek nemkapitalista fejlődésének útja a szocializmusba, a leghaladottabb nemzetek munkásosztályának segítségével, a kizsákmányoló osztályokkal folytatott kitartó harc közepette. Az olyan népek, mint a turkmének, üzbekek, kazahok, tadzsikok, azerbajdzsánok stb., csak a szovjet viszonyok között keltek életre, fejlődtek önálló nemzetekké. A szocializmus megteremtette a legkedvezőbb feltételeket mindannak a megszilárdítására és fejlesztésére, ami az egyes népek hagyományaiban értékes és jó volt. A szovjet állam hallatlanul gyors ütemet biztosított a nemzetek fejlődésének, olyan ütemet, ami a kapitalizmus viszonyai között elképzelhetetlen.

A szovjet hatalom alatt, rövid időn belül, felismerhetetlenül átalakultak a cári Oroszország nyomorúságos és elmaradt határterületei. A szocializmus építése során az elmaradt kisebb nemzetek kifejlődtek és utólérték a fejlődésben élen-

járó nemzeteket. Új, baráti viszony alakult ki valamennyi szovjet nép között.

Attérintve azt az utat, melyet a szovjet népek harminc év alatt bejártak, büszkék vagyunk arra, hogyan nőtt és izmosodott valamennyi szovjet köztársaság népgazdasága, milyen erős és hatalmas lett Szovjet Szocialista Köztársaságunk Szövetsége.

A baráti együttműködés Oroszország minden népének dolgozó tömegei között legeelőször abban a harcban bontakozott ki, melyet mind a „saját“, mind az „idegen“ burzsoázia ellen, az imperialista intervenció és a burzsoá ellenforradalom ellen, a szovjet hatalom felállításáért és megszilárdításáért vívtak. És a polgárháború frontjain aratott hadisikerekkel és a megszállók kiűzésével párhuzamosan, a szovjet népek megszervezték nemzeti szovjet köztársaságaikat a népi tömegek akaratának és érdekeinek megfelelően.

A szovjet kormány lényegében az 1917 és 1921 közötti időszakban valósította meg országunkban a felszabadult és egyenjogúvá lett népek nemzeti államiságát és állami berendezését. Ez azonban csak kezdete volt a nemzeti kérdés megoldásával kapcsolatos feladatok elvégzésének. A polgárháború befejezése után erősíteni és fejleszteni kellett a népeknek azt az együttműködését, amely a Nagy Októberi Szocialista Forradalom első időszakában és a polgárháború idején jött létre. Meg kellett teremteni azokat a feltételeket, amelyek között a népek katonai és gazdasági együttműködése, a népek tartós és erős barátságává változhat át. Fel kellett számolni a népek közé gyűlölködést és bizalmatlanságot hintő nacionalizmus gazdasági és osztálygyökereit, el kellett törölni a nemzetek *tényleges egyenlőtlenségét*, ami a Szovjethatalom megvalósításának pusztá tényével nem volt eltörölhető. Ezt a feladatot a párt X. kongresszusa tűzte ki.

Sztálin elvtársnak „A párt soronlevő feladatairól a nemzeti kérdésben“ című előadásával kapcsolatos határozatban a X. kongresszus beható vizsgálat alá vette a nemzetiségek helyzetét, azokat a történelmi okokat, melyek a népek fejlődése során a *tényleges egyenlőtlenséget* előidézték és világosan meghatározta a párt soronlevő feladatait a nemzeti kérdésben.

A kongresszus megállapította, hogy Oroszország 65 millió nem nagyorosz lakosságából csak mintegy 35 millió ment át kisebb-nagyobb mértékben ipari fejlődésen. Ezek közé tartozik Ukrajna és Belorusszia, valamint Azerbajdzsán és Örményország egy része. Mintegy 30 millió ember, túlnyomórészt török (Turkesztán, Azerbajdzsán nagyobb része, Dagesztan, tatárok, baskirok, kirgizek, kazahok stb.), nem érkezett még el az ipari fejlődés szakaszához, nem fejlődött még ki ipari proletariátusa; többségük állattenyésztő gazdálkodást és patriárkális (törzsi) életmódot folytatott (Kirgizia, Baskiria, Észak-Kaukázus), vagy félpatriárkális, félf feudális életmódot (Azerbajdzsán, Krim stb.).

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom eredményeképpen azonban ezek a népek már bekapcsolódtak a szovjet fejlődés medrébe. Ilyen körülmények között a szovjet kormány azelőtt a nagyszabású feladat előtt állt, hogy biztosítsa a fejlődésükben elmaradt, volt oroszországi gyarmatok átmenetét a szocializmusba, kihagyva a kapitalista fejlődés szakaszát; hogy a szocializmus építése során felszámolja a tényleges nemzeti jogegyenlőtlenséget a társadalmi élet minden területén. „A nemzeti kérdés lényege az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaságban az, hogy megszüntessük egyes nemzeteknek azt a tényleges (gazdasági, politikai, kulturális) elmaradottságát, ami a multból örökségképpen maradt rájuk, megszüntessük azért, hogy lehetőséget adjunk az elmaradt népeknek a központi Oroszország utólérésére, mind állami, mind kulturális és gazdasági tekintetben“* — mondotta Sztálin elvtárs a kongresszuson.

A polgárháború befejezése után tehát a szovjet kormány nyomban hozzáfogott a tényleges egyenlőtlenség felszámolásához és az elmaradt nemzeteknek a leghaladottabbak színvonalára való felemeléséhez. A nemzeti köztársaságokban kibontakozott az állami, gazdasági és kulturális építés lüktető munkája. A nemzeti köztársaságok államgépezetének nemzeti káderekkel való igazgatása, nemzeti iskolák felállítása, nemzeti értelmiségi káderek kiválasztása és kiképzése különféle

* *Sztálin Művei*. 5. köt. 39. old. (oroszul).

tanfolyamokon, klubok, mozik és színházak létesítése, az írástudatlanság felszámolása a felnőtt lakosság körében és így tovább — ezek voltak az elmaradt nemzetek halaszthatatlan problémái, melyek megoldására a fiatal szovjet állam nagy figyelmet szentelt.

A szovjet állam gazdasági téren elsősorban arra törekedett, hogy a gazdag nyersanyaglelőhelyek területén, a nyersanyagkészletek feldolgozásával foglalkozó gyárak és üzemek létesítése révén, előmozdítsa a nemzeti köztársaságok termelőerőinek fejlődését. A határterületek iparosítására irányuló politikájával összhangban, a szovjet kormány segédkezett nyújtott a különböző kutatómunkákhoz, melyeket a helyszínen végeztek azzal a céllal, hogy ott új termelési ágakat szervezzenek. A határterületek ipari fejlődésének meggyorsítása végett Oroszország központi részéből kádereket, műszaki berendezést, egész gyárakat helyeztek át. A szovjet állam nagy figyelmet szentelt a földkérdésnek, mivel a mezőgazdaság volt az őslakosság főfoglalkozása. A parasztok földhözjuttatásával párhuzamosan, a szovjet kormány mezőgazdasági gépekkel és felszereléssel látta el a nemzeti köztársaságokat. Nagyszabású öntözési műveket létesített, melyek növelték a mezőgazdaságra alkalmas területet és emelték a jövedelmezőséget. Jelentős anyagi eszközöket irányozott elő gyárak és üzemek építésére, vasutak és műutak létesítésére, csatornázásra, villanytelepek építésére, városok és számos kulturális és szociális intézmény építésére a nemzeti köztársaságokban és területeken.

Valamennyi nemzeti szovjet köztársaság önzellen és rendszeres támogatást kapott az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaságtól a gazdasági és kulturális élet fel lendítésére irányuló munkájában. Az orosz nép minden lehető módon segítséget nyújtott valamennyi, korábban elnyomott oroszországi nemzetnek. Az orosz nép, miután hihetetlen erőfeszítéssel helyreállította a Szovjetköztársaság elpusztított népgazdaságát, nélkülözhetetlen gazdasági erőforrásokat juttatott és pénzügyi segítséget nyújtott a baráti népeknek, hogy támogassa őket a korábbi gazdasági és kulturális elmaradottság leküzdésében. Az orosz népnek ez a segítsége megtörte a

multban elnyomott népek történelmileg kifejlődött bizalmatlanságát és előmozdította a barátságon és együttműködésen alapuló új viszonyok kialakulását.

A gazdasági egyenlőtlenség felszámolásában jelentős tényező volt a Szovjetunió iparosítása. A sztálini öt éves tervek idején, amikor országszerte kibontakozott az óriási méretű ipari építkezés és az egész népgazdaság műszaki átállítása, teljes nagyságában felmerült a nemzeti szovjet köztársaságok gazdasági és kulturális felemelésének kérdése.

A mezőgazdaság kollektivizálása valamennyi nemzet dolgozó parasztjainak nagy tömegét vonta be a szocialista építésbe, megteremtette az élenjáró géptechnika mezőgazdasági termelésbe való bevezetésének feltételeit és erősebbé tette a legszélesebb dolgozó tömegek kapcsolatát a munkásosztállyal — a szocialista építés vezető erejével.

Országunk valamennyi népe résztvett abban a hatalmas munkában, amely a régi agrár Oroszországot egy új, szocialista, ipari hatalommá alakította át. A történelem során soha nem látott ipari és mezőgazdasági építés bontakozott ki országszerte; a Szovjetunió népei kivették részüket az olyan alkotásokból, mint a kuznyecki és magnyitogorszki gyárak, a sztálingrádi traktorgyár, a Dnyeprosztrój, a Farhadsztrój, a Sztálinról elnevezett fehértengeri csatorna, a nagy ferganai csatorna stb. Valamennyi nép hallatlan lelkesedéssel dolgozott a szocializmus építésén és azon fáradozott, hogy soknemzetiségű államának erejét és hatalmát erősítse. A közös munkában, a szovjet haza iránti közös gondoskodásban, a szocializmust építő együttműködésben megszűnt a cárizmus és kapitalizmus átkos öröksége — a népek közötti bizalmatlanság. A szocialista ipari üzemekben, kolhozokban és szovhozokban folyó munka közelebbhozta egymáshoz a különböző népek dolgozóit, ledöntötte azokat a válaszfalakat, melyek azelőtt elválasztották a nemzeteket egymástól és a multban legelmaradottabb nemzeteket a szocialista gazdaság és kultúra legnagyobb vívmányainak részesévé tette.

A szocializmus építése során a szovjet kormány sikerrel oldotta meg azt a feladatot, hogy a szovjet köztársaságokat gazdaságilag fejlessze és az elmaradott köztársaságok gazda-

ságát a leghaladottabbak színvonalára emelje. Eredményes volt a szovjet kormánynak az a törekvése, hogy biztosítsa az elmaradt járások számára a fejlődésnek nem kapitalista útját.

A szocializmus győzelme az ország gazdasági sokalakultságának megszűnését jelentette. 1937-ben az iparban már teljesen a szocialista szektor volt a döntő (a magánszektorra mindössze 0,03 százalék esett), a falun pedig a parasztgazdaságok 93,5 százaléka kolhozokban egyesült. 1937-ben a szocialista gazdaság részaránya a nemzeti jövedelemben 99,1 százalék, az egész ipar össztermelésében 99,8 százalék, a mezőgazdaság össztermelésében 98,6 százalék és az áruforgalomban 100 százalék volt.

A szocialista termelési mód lett valamennyi nemzeti szovjet köztársaság fejlődésének gazdasági alapja. Megszűnt a volt nemzetiségek lakta határvidékek népeinek korábbi gazdasági és kulturális elmaradottsága, megszűnt az éles különbség a szövetségi köztársaságok ipari fejlődésének színvonalában. A szovjet kormány biztosította a multban iparilag elmaradt nemzeti területek és köztársaságok fejlődésének gyors ütemét. Amíg az országban a nagyipar 1913-tól 1940-ig átlagosan majdnem 12-szeresére nőtt, addig ugyanezen időszak alatt a Kazah SzSzk-ban 19,6-szeresére, az Örmény SzSzk-ban 22,6-szeresére, a Grúz SzSzk-ban 26,9-szeresére, a Kirgíz SzSzk-ban 153-szorosára, a Tadzsik SzSzk-ban pedig 277-szeresére nőtt. Valamennyi szovjet köztársaságban kinevelődtek a lakosságból az ipari munkáskáderek. Kinevelődött nemzeti értelmiségük is. Azerbajdzsánban például a forradalom előtt mindössze 12 azerbajdzsán mérnök volt, 1939-ben pedig már több mint 3000. Üzbekisztánban a forradalom előtt egyáltalán nem volt képzett ember az öslakosság között. 1939-ben pedig már százezer volt az értelmiség száma.

Molotov elvtárs beszéde alapján, melyet a Szovjetunió népgazdaságának fejlesztésére irányuló harmadik ötéves tervről mondott, a párt XVIII. kongresszusa így fogalmazta meg a szövetségi köztársaságok ipari továbbfejlesztésének feladatát: „A harmadik ötéves tervben biztosítani kell a *nemzeti köztársaságok és területek* további gazdasági és kulturális

emelkedését a termelőerők elosztásának főfeladataival összhangban.“*

A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborúja idején, az ellenség által megszállt területekről számtalan nagyüzemet telepítettek át a keleti szovjet köztársaságokba és ott üzembe helyezték azokat. Ezekre a köztársaságokra hárult jelentős mértékben az a fontos feladat, hogy a frontot ellássák minden szükségessel. Ennélfogva ipari fejlődésük a háború folyamán még jobban erősödött. Példaképpen utalhatunk az Üzbek SzSzK-ra, ahol a sztálini ötéves tervek és a Nagy Honvédő Háború évei alatt az ipari termelés több mint tízszeresére nőtt, az ipari állóalapok pedig harmincháromszorosukra emelkedtek.

A szovjet kormány olyan ütemet biztosított a múltban elmaradt szövetségi köztársaságok ipari fejlődésének, hogy utólérhették a fejlett, élenjáró köztársaságokat és azokkal egy színvonalra jutottak.

A szovjet köztársaságok politikai és gazdasági fejlődése alapján hatalmasan fellendült a Szovjetunió népeinek kultúrája. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után a Bolsevik Párt és a szovjet kormány hatalmas erőfeszítést tett a népi tömegek kulturális színvonalának emelésére. A Szovjetunióban a szovjet hatalom évei alatt kulturális forradalom ment végbe, új, formájában nemzeti, tartalmában szocialista kultúra bontakozott ki.

A különféle iskolákban a tanulók száma, a forradalom előtti időkhöz viszonyítva, már 1938-ig erősen megnövekedett. Az iskolában tanuló gyermekek számát tekintve, a múltban elmaradt nemzeti köztársaságok utólérték a Szovjetunió leghaladottabb, legkulturáltabb területeit.

1938—39-ben minden ezer lakosból az alapfokú iskolákban, a nem teljes középiskolákban és a középiskolákban az Oroszországi SzFSzK-ban 187, az Ukrán SzSzK-ban 176, a Belorussz SzSzK-ban 192, az Azerbajdzsán SzSzK-ban 195, a Grúz SzSzK-ban 196, az Örmény SzSzK-ban 237, a Turkmen SzSzK-ban 163, az Üzbek SzSzK-ban 176, a Tadzsik SzSzK-

* A SzK(b)P XVIII kongresszusa. Gyorsírói jegyzet. 1939. 660. old. (oroszul).

ban 170, a Kazah SzSzk-ban 179 és a Kirgiz SzSzk-ban 204 ember tanult.*

Emelkedett a felső- és középfokú tanintézetekben tanulók száma is. Míg a forradalom előtt csak az Oroszországi SzFSzk-ban, Ukrajnában és Grúziában voltak felsőfokú tanintézetek, sőt, középfokú tanintézet sem volt minden köztársaságban, addig ma valamennyi szovjet köztársaság főiskolák és technikumok fejlett hálózatával rendelkezik melyekben a szükséges káderek közép-, illetve felsőfokú képezését nyernek.

Valamennyi szovjet köztársaságban kibontakozik a *nemzeti irodalom*. A forradalom előtt az olyan köztársaságokban, mint Belorusszia, Turkmenia, Tadzsikisztán, Kirgízia, egyáltalán nem jelent meg irodalom az őslakosság nyelvén. 1913-ban az Ukrajna területén megjelent könyvek 3,2 százalékát. 1933-ban viszont 70 százalékát adták ki ukrán nyelven.

A Szovjethatalom alatt a könyv a Szovjetunió valamennyi népének tulajdonává lett.

Valamennyi szovjet köztársaságban számos, tömegigényeket kielégítő könyvtár van. Így például 1939-ben az Oroszországi SzFSzk-ban 48 561, az Ukrán SzSzk-ban 17 018, a Belorussz SzSzk-ban 3682, a Grúz SzSzk-ban 1284, az Üzbek SzSzk-ban 1441, a Kazah SzSzk-ban 2581, az Azerbajdzsán SzSzk-ban 1098 könyvtár volt.

1913-ban a cári Oroszország területén 24 nyelven adtak ki újságokat és folyóiratokat. A Szovjetunióban már 1938-ban 69 nyelven jelent meg újság, 39 nyelven pedig folyóirat. Például Tadzsikisztánban, Turkmeniában, Kazahsztánban és Kirgíziában a forradalom előtt a lakosság anyanyelvén egyáltalán nem jelent meg újság. 1938-ban viszont tadzsik nyelven 44, kazah nyelven 133, kirgiz nyelven 37 és turkmen nyelven 36 újságot adtak ki.**

A Szovjetunió népeinek kulturális fellendüléséről tanúskodik az is, hogy a Szovjetunió Tudományos Akadémiáján és számos intézetén kívül tíz szövetségi köztársaságnak — Ukrajnának, Belorussziának, Örményországnak, Grúziának,

* Lásd A Szovjetunió kulturális építése. Gyűjtemény. Goszpolitizdat 1940. 29. old. (oroszul).

** Ugyanott, 142, 215, 220, 221. old.

Azerbajdzsánnak, Kazahsztánnak, Üzbekisztánnak, Litvániának, Lettországnak és Észtországnak — van saját tudományos akadémiaja. A többi köztársaságban a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának intézetei és helyi szervei végzik és hangozzák egybe a tudományos munkát. Ilyen intézetek vannak Kirgíziában, Turkmeniában, Tadzsikisztánban, a Karél-Finn SzSzk-ban, a Moldova SzSzk-ban, valamint néhány autonóm köztársaságban, a Tatár, a Komi ASzSzk-ban.

A Szovjetunió egyes népeinek multbeli kulturális elmaradottsága a feledés homályába merült. Ma valamennyi szovjet nép a kultúra és haladás élén áll.

Emellett hangsúlyoznunk kell, hogy a Szovjetunió népeinek kulturális fejlődése nem egyes emberek vagy a lakosság egyes csoportjainak kulturális előrehaladását jelenti, hanem valamennyi köztársaság legszélesebb dolgozó tömegeinek kulturális fejlődését.

Amikor a Szovjetunió bármelyik népe kifejleszti nemzeti kultúráját, iskoláit, színházait, irodalmi és tudományos életét, egyszersmind a Szovjetunió népeinek közös kulturális kincseit is gazdagítja.

A Szovjetunióban jelentős folyamat megy végbe a nemzeti kultúrák közeledése terén. Még emlékezetünkben élnek azok a színpompás moszkvai tíznapos bemutatók, melyek a testvéri köztársaságok nemzeti művészetéről és fejlett kultúrájáról tanúskodnak. A nagy írók és költők — Puskin, Sevcsenko, Rusztaveli — jubileumainak országos megünneplései, a „Dávid Szaszunszkij“ című örmény népi hősköltemény ezeréves évfordulójának megünneplése kiemelkedő esemény volt a Szovjetunió népeinek kulturális életében. Közelebb hozták egymáshoz országunk népeit, elmélyítették a tiszteletet és rokonszenvet a testvéri népek történelme és kulturális kincsei iránt.

„A népek kultúrájának minden igazi vívmányát, bármilyen messzire nyúlik is vissza a multba, a szocialista államban nagyrabecsülik, sőt, a mult kultúrvívmányait most megújnodva, igazi eszmei ragyogásukban ismerik meg a Szovjetunió népei. A bolsevikok nem felejtik el, hogy ők a nép fiai. Mi, bolsevikok, a nép közül jöttünk, megbecsüljük és szeret-

jük népünk és minden más nép történelmének dicső tetteit. Mi jól tudjuk, hogy az igazi haladásnak, mely csak a szocializmus alapján lehetséges, a népek egész történelmére és az elmúlt évszázadok vívmányaira kell támaszkodnia, fel kell tárnia a népek élete történetének igazi értelmét, hogy tökéletesen biztosítsuk népünk dicsőséges jövőjét és egyszersmind valamennyi nép fényes jövőjét** — mondotta Molotov elvtárs a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 22. évfordulóján tartott beszédében.

A Bolsevik Párt és a szovjet kormány tehát maga elé tűzte azt a rendkívül nehéz feladatot, hogy a multban elnyomott, fejlődésükben elmaradt népek gazdasági és kulturális elmaradottságát felszámolja — és viszonylag rövid idő alatt bámulatos eredményeket ért el.

Említsük meg példaképpen Oroszország két elmaradt népének, a kazahoknak és a kirgizeknek fejlődését: kik voltak azelőtt és most mivé lettek? A forradalom előtti Kazahsztán a cári Oroszország egyik legelmaradottabb gyarmata volt. A lakosság főfoglalkozása a nomád állattenyésztés volt. 44 millió hektár földből 15,6 millió volt a kazah lakosságé, a művelhető föld 88 százaléka a bájok** tulajdona volt. A kazah lakosságnak körülbelül csak 2 százaléka tudott írni-olvasni. Lásuk, hogyan jellemzik maguk a kazahok multbeli életüket abban a levélben, amit köztársaságuk 25. évfordulója alkalmából Sztálin elvtárshoz intéztek: „A Szovjethatalom előtt népünk élete olyan volt, mint a tavasz virág nélkül, mint a nap fény nélkül, mint a folyó víz nélkül. Értékes fémek rejtőztek a föld mélyén, az ember pedig faszerszámmal túrta az ugart. A tavak és folyók tágas partját elárasztotta a gleccserek életető vize, az ember pedig meghalt a szomjúságtól. Télen jégkéreg borította a legelőket és az állatok — az élet egyetlen támaszai — elpusztultak. Hónapok, évek kellettek ahhoz, hogy tájról-tájr bejárhassuk a kifürkészhetetlen országot. Az ember megszületett, élt és meghalt anélkül, hogy a nagyvilág

* Molotov. Az Októberi Forradalom 22 évfordulója. Goszpolitizdat 1939. 14—15 old. (oroszul).

* Báj — gazdag úr. Közép-Ázsiában a foldesurakat, kulákokat nevezték így. — Szerk.

életéről tudott volna. Az egész nép a sors súlya alatt görnyedt, mely zord volt, mint a sztyeppe hóvihara.“*

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom felszabadította a kazahokat a sokévszázados kizsákmányolás alól, megmentette a kihalástól és új életre keltette ezt a tehetséges népet. Miután Kazahsztán egyenjogú szovjet köztársaság lett, olyan óriási lépést tett a gazdasági és kulturális fejlődés terén, amilyenre hosszú történelme során soha nem volt képes. Kazahsztán nyomorúságos, elmaradt országból, melynek lakói pátriárkális-törzsi és nomád életet éltek, élenjáró, szocialista köztársaság lett. Már 1940-ben az ipar részaránya a népgazdaságban 60 százalék volt. A nagyipar termelése — 1913-hoz viszonyítva — már 1939-re 17-szeresére, a benne foglalkoztatott munkások száma pedig 8-szorosára nőtt. A Kazahsztánban épített hatalmas szocialista vállalatok — a karagandai szénmedence, a balhasi rézöntőgyár, mely a legnagyobb európai színesfémkohászati üzem, az embini olajművek, a csimkenti ólomgyár stb. — nemcsak a kazah nép, hanem az egész Szovjetunió büszkeségei. Réz, ólom, cink, ezüst, kadmium és sok egyéb ásványi nyersanyagkészlet tekintetében Kazahsztán az első helyet foglalja el a Szovjetunióban. Kazahsztán a Szovjetunióban nagyipari országnak és ritka ásványok kincstárának számít. Gyökeres változások történtek Kazahsztán mezőgazdaságában is. 1945-ben 6390 kolhoz, számos gabonatermelő és állattenyésztő szovhoz és 363 gépállomás volt a köztársaságban. Már 1940-ben traktorokkal művelték a köztársaságnak csaknem egész vetésterületét. A vetésterület és az állatállomány nagyságára nézve Kazahsztán az Oroszországi SzFSzK és Ukrajna után a harmadik helyet foglalja el a Szovjetunióban. Az öntözött földek területe 1945-ben 1 350 000 hektárt tett ki. Az új sztálini ötéves tervben Kazahsztán iparának teljesítőképessége szakadatlanul növekszik. Kazahsztán az új ötéves tervben az ipari fejlődés üteme tekintetében a második helyet, a népgazdaság fejlesztésére irányuló beruházások tekintetében pedig a harmadik helyet foglalja el a szövetségi köztársaságok között. Óriási mértékben fellendült

* Pravda. 1945. nov. 17.

a kazah nép kultúrája. Kazahsztán ma fejlett kultúrájú ország, ahol általános az írni-olvasni tudás. 1945-ben a köztársaságban 7735 alapfokú és középfokú iskola volt, melyekben több, mint 750 000 gyermek tanult. A felnőttek számára rendezett tanfolyamok útján már 1940-re teljesen felszámolták a köztársaságban a felnőtt lakosság írástudatlanságát. Kazahsztánban a forradalom előtt egyetlen felsőfokú tanintézet sem volt, a cári Oroszország főiskoláin pedig egyetlen kazah sem tanult. 1946-ban Kazahsztánban 23 főiskola volt, melyekben mintegy 12 000 diák tanult. A forradalmat megelőző hosszú évszázadok folyamán kazah nyelven mindössze 120 könyvet, még hozzá főképpen vallásos tárgyúakat, adtak ki. Most évente több mint 600 könyv, 134 ujság és 4 folyóirat jelenik meg kazah nyelven. A tudomány is széleskörű fejlődésnek indult Kazahsztánban. A köztársaságnak van Tudományos Akadémiája, melynek keretében 17 tudományos kutatóintézet és a laboratóriumok tucatjai működnek. Kazahsztán tudományos intézményeiben több mint 1 200 tudományos munkatárs dolgozik, akik közül 5 akadémikus és a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának levelező tagja, 85 a tudományok doktora és egyetemi tanár, 246 a tudományok jelöltje és egyetemi tanársegéd. Kazahsztánban most 41 színház van, közöttük a gyönyörű Operaház. Nagykiterjedésű mozhálózattal, művészeti és zenei iskolákkal, koreográfiai tanintézetekkel, filharmonikus zenekarral és énekkarral rendelkezik. A kazah nemzeti irodalom is fellendült.

A lenini-sztálini nemzeti politika megvalósításának eredményeként így fejlődött a kazah nép a szovjet rendszer viszonyai között.

Ugyanezt látjuk a Kirgíz SzSzk példájából is. Kirgízia a forradalom előtt ugyancsak egyike volt a cári Oroszország legelmaradottabb határvidékeinek, annak ellenére, hogy természeti kincsekben bővelkedik. Termékeny völgyei, kitzűnő hegyi legelői, igen gazdag ásványkészletei (szén, ólom, cink, cin, arany, ezüst, antimon, higany stb.) vannak. A cárizmustól elnyomott kirgíz nép a forradalom előtt mégis nyomorúságban élt. Kemény szükség honolt azelőtt a kirgíz nomádok sátraiban. A bájok és a cári hivatalnokok kizsákmányolása

elviselhetetlen volt. A kirgiz nép nomád életmódot folytatott, csaknem kivétel nélkül írástudatlan volt és a kihalás veszélye fenyegette. Kirgíziában két kis börgyár, egy olajütő üzem, egy sajtgyár és 50 kis háziipari vállalat volt, rendkívül kezdetleges berendezéssel.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom megnyitotta a kirgiz nép előtt a szabad nemzeti fejlődés és a szocialista élet építésének útját. Kirgízia pátriárkális-törzsi életet élő országból a Szovjethatalom idején ipari-agrár országgá lett. Az ipari termelés részaránya a köztársasági népgazdaságban 1945-ben körülbelül 70 százalékot tett ki. Az ipari termelés, 1913-hoz viszonyítva, csaknem 300-szorosára nőtt. A köztársaságban több mint 500 ipari vállalat van. A frunzei húsipari kombinát 1945-ben 20-szor annyit termelt, mint 1913-ban Kirgízia egész ipara. 1945-ben Kirgízia ipari termelése 35-ször annyi volt, mint 1926-ban. Az utolsó 20 év alatt a közséntermelés 12-szeresére emelkedett. Az erőműtelepek teljesítőképessége 1926-hoz viszonyítva több mint 100-szorosára nőtt. A kirgiz nép fiaiból nevelődtek ki az üzemi káderek. Kirgízia üzemeiben és gyáraiban fémeket és fát, gyapotot és gyapjút, gabonát és cukorrépát dolgoznak fel, selymet, posztót, cukrot állítanak elő. Fejlett dohány- és szőlőtermelés folyik. Kirgízia bányái kőszén- és olajat, higanyt és ólmot, vanádiumot, ként és ritka fémeket szolgáltatnak. A hegyvidéken elterülő köztársaságban, ahol még nemrég az egyetlen közlekedési út a kacsaringós hegyi ösvény volt, ott most vasutak, műutak, autóutak épültek. A vonat, autó, posta, távíró és telefon bevonult a kirgiz nép mindennapi életébe.

A Szovjethatalom évei alatt Kirgízia nomád gazdálkodása a leghaladottabb technikával felszerelt, nagyüzemi mezőgazdasággá változott át. Kirgíziában 1600 kolhoz, 42 szovhoz és számos gépállomás van. Kirgízia földjét ezer és ezer traktor és kombajn műveli. Az öntözött földek területe húsz év alatt csaknem megkétszereződött. Kirgíziában fellendült a gyapot, a cukorrépa és egyéb ipari növények termelése.

A csaknem teljesen írástudatlan kirgiz lakosság a szovjet hatalom alatt széles lehetőséget kapott a tanulásra és kultúrára. Kirgíziában 1946-ban 1531 iskola, 25 technikum, 6 fő-

iskola és 23 tudományos kutatóintézet működött. 1943-ban megalakult a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának kirgíziai intézete, mely a köztársaság tudományos életének központja. A köztársaságban kifejlődött a nemzeti irodalom és művészet és felnöttek a nemzeti értelmiség káderei. Kirgíziában 10 köztársasági, területi és járási színház van, közöttük a Lenin-renddel kitüntetett Kirgíz Állami Operaház. Van filharmónikus zenekara, zeneiskolája, állami drámai színháza. 507 klub, 271 könyvtár, 109 mozi, 328 olvasóterem működik. A forradalom előtt a kirgíz népnek még írása sem volt, most pedig 89 újság jelenik meg kirgíz, üzbek és orosz nyelven. Tankönyveket, a marxizmus-leninizmus klasszikusainak műveit, műszaki és egyéb irodalmi műveket adnak ki a lakosság anyanyelvén. Ilyen fejlődésen ment át Kirgízia népe a szovjet hatalom alatt.

„Büszkék vagyunk a mi drága, napfényes kirgíz hazánkra, mely fejlődésében túlszárnyalta azokat a velük határos keleti országokat, melyek népei a szociális egyenlőtlenség, jogfosztottság, nyomorúság és kapitalista rabság viszonyai között élnek“* — írták Sztálin elvtársnak Kirgízia dolgozói, amikor köztársaságuk húszéves fennállását ünnepelték.

Ugyanilyen gyors ipari és kulturális fejlődésen ment át az azerbajdzsán, örmény, üzbek, tadzsik, turkmen és a többi testvéri köztársaság népe is.

A Bolsevik Párt vezetésével, a Szovjetunió népeinek nagy baráti szövetségében, ahol az államhatalom a dolgozók kezében van, a múltban elmaradt nemzetek és nemzetiségek megteremtették nemzeti szovjet köztársaságaikat és azokat olyan vezető ipari országokká változtatták, melyek méltó helyet foglalnak el a Szovjetunió valamennyi testvéri köztársasága között. Mindez a párt és a szovjet állam lenini-sztálini nemzetiségi politikájának gyümölcse.

Éppen az ellenkező kép tárul elénk a keleti, függő helyzetben lévő és gyarmati országokban. Vegyük például most a Hindosztánra és Pakisztánra felosztott hatalmas Indiát, amely dominiumi jogokat kapott, de ténylegesen továbbra is félgyar-

* Pravda. 1946. márc. 1.

mati ország. India agrárország körülbelül 350 millió lelket számláló lakossággal (1931-ben). Lakosságának 67 százaléka foglalkozik mezőgazdasággal és csak 10 százaléka iparral. India szolgáltatja a világ rizstermelésének 60 százalékát, tea-termelésének körülbelül 40 százalékát, gyapottermelésének mintegy 15 százalékát, jutatermelésének körülbelül 99 százalékát és búzatermelésének 8 százalékát. Ezek a mutatószámok azonban nem tanúskodnak a mezőgazdaság magas színvonaláról. India mezőgazdasága az imperializmus és a feudális maradványok igája alatt továbbra is nyomorúságos helyzetben van, mert nem támasztja alá az ipar fejlődése. A nélkülözhetetlen nyersanyagok (gyapot, juta, olajosmagvak, kaucsuk, rizs, tea) termelésében érdekelt angol imperialisták elfojtották India ipari fejlődését, hogy megtarthassák gyarmatbirodalmuk nyersanyagforrásaként. Az ipari kulcspozíciókat az angol tőke kezében összpontosították. A parasztgazdaságok több mint 80 százaléka a kifizetetlen adósság miatt az uzsorások kezén van. Az eladósodás fokozódása odavezet, hogy a parasztgazdaságok tönkremennek, a parasztok földjeikről kiszorulnak és ezek a földek legnagyobb részét kulákok és uzsorások kezére jutnak. Évente embermilliók halnak éhen.

A második világháború előtt Indiában mintegy 18 millió ember foglalkozott iparral, akik közül csak 2 millió volt gyári, üzemi munkás, a fennmaradó 16 millió pedig kisiparos vagy kézierőre beállított ipari vállalatoknál dolgozó munkás volt. Főképpen a könnyű- és kitermelő ipar fejlődött ki, azonban ez a külföldi, nagyrészt angol tőke kezén van. India lakosságának túlnyomó része írástudatlan maradt. Az 1931. évi népszámlálás szerint az 5 éven felüli lakoságnak nem egész 10 százaléka tudott írni és olvasni. Az angol imperialisták több mint százéves „civilizáló” működésének ezek a gyümölcsei Indiában.*

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme nélkül keleti köztársaságaink népei nem lennének jobb helyzetben, mint India és a többi gyarmatok népei.

Az angol A. Campbell „Ez a ti birodalmatok” című, 1945-ben megjelent könyvében kedvezőtlen képet fest a brit gyarma-

* Lásd. A brit birodalom. Gisze 1943. 193, 194, 196, 199, 203, 232. old. (oroszul).

tok helyzetéről és azt ajánlja Angliának, hogy használja fel a Szovjetunió tapasztalatait, úgy tüntetve fel a dolgot, mintha a Brit Allamközösség népeinek helyzete és a Szovjetunió népeinek helyzete között nem volna elvi, alapvető különbség. Ezt írja: „A brit birodalom és a Szovjetunió tanulhatnak egymástól. Sztálin, úgylátszik, megoldotta a problémát a köztársaságok gazdasági és szociális helyzetének megjavítására vonatkozóan, ugyanakkor megőrizte mindegyikük megkülönböztető nemzeti kultúráját és hozzáidomította a közös szovjet kultúrához. Sztálin, széleskörű politikai autonómia létesítésével megteremtette a szovjet domíniumokat.”

Ha valóban nincs különbség a Szovjetunió népeinek helyzete és a Brit Allamközösség népeinek helyzete között, akkor viszont miért van olyan különbség fejlődésükben? Miért születtek újjá és indultak virágzásnak a szovjet köztársaságok a Szovjethatalom harminc éve alatt, miért tettek olyan óriási ugrást gazdasági és kulturális fejlődésükben, míg a brit birodalom gvarmati népeinek nincs szabadságuk és önállóságuk, jogfosztottak, faji megkülönböztetésnek, kíméletlen elnyomásnak és kizsákmánvolásnak vannak alávetve, nyomorúságosan tengetik életüket, éhhalál és betegség pusztítja soraikat? Ennek a magvarázata teljesen világos.

A Szovjetunió népei azért éledtek újjá és azért tettek olyan óriási ugrást gazdasági, politikai és kulturális fejlődésükben, mert valóban szabadok és egyenlőek lettek, mert a Szovjethatalom teljes és szabad önrendelkezési jogot adott a népeknek és ezzel egyszersmindenkorra végetvetett a nemzeti elnyomásnak. Ezen az alapon, a szocializmus győzelme alapján fejlődött és erősödött a Szovjetunió népeinek barátsága és baráti együttműködése a gazdasági, állami és kulturális építés minden területén.

A nemzeti kérdés megoldásának szovjet módszere nem titok, de gépiesen átültetni a szocialista talairól kapitalista talajra nem lehet. Ahhoz, hogy a szovjet köztársaságok által elért sikerekhez hasonló eredmények jöjjenek létre, a fejlődésnek ugyanazokat a feltételeit kell megteremtteni a népek számára, mint amelyeket a Szovjetunióban biztosítanak számukra. Csak így lehet felhasználni a Szovjetunió tapasztalatát. Ehhez

azonban meg kell semmisíteni az imperializmust, fel kell számolni a nemzeti-gyarmati elnyomást és kizsákmányolást.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom, a szovjet hatalom megvalósítása és a gazdaság szocialista alapon való megszervezése — ezek a szovjet szocialista köztársaságok gyors gazdasági és kulturális felemelkedésének és fellendülésének főforrásai.

Oroszországnak a múltban elnyomott, elmaradt népei nem érhatték volna el az ipari és kulturális fejlődésnek azt az ütemét, ami lehetővé tette, hogy utólérjék a leghaladottabb nemzeteket, ha a szocializmus építésében nem fogják össze erőiket és nem kapnak baráti segítséget a fejlettebb szovjet népektől, elsősorban az orosz néptől.

Valamennyi szovjet nép gyors fejlődésének és felvirágzásának mozgató ereje a népek tartós és megingathatatlan barátsága. A népek barátsága a forradalom felbecsülhetetlen vívmánya, mert ennek köszönhető, hogy országunk népei szabadok és legyőzhetetlenek. A Szovjetunió nem válhatott volna olyan hatalmas és erős állammá és nem állt volna ki minden megpróbáltatást, ha a nemzetiségek közötti viszály és ellenségeskedés bomlasztja erőit. Egy olyan gazdasági, katonai, kulturális tekintetben egyaránt hatalmas államnak, mint a Szovjetunió, felépítése harminc év alatt csak úgy volt lehetséges, hogy az ott élő népek nem sajnálták a fáradságot, hanem megfeszítették minden erejüket hazájuk építésének és megerősítésének közös ügye érdekében.

A Szovjetunió népeinek barátsága a Nagy Honvédő Háború idején mutatkozott meg a legszembetűnőbben. A hitleristák egyik legsúlyosabb számítási hibája az a remény volt, hogy a szovjet népek barátsága nem szilárd. Abban reménykedtek, hogy a háború és annak megpróbáltatásai ellenségeskedést és viszályt idéznek majd elő a népek között egy olyan soknemzetiségű államban, mint a Szovjetunió. A háború azonban fényesen bebizonyította, hogy a Szovjetunió népeinek barátsága megrendíthetetlen, mert az a szovjet szocialista állam sziklaszilárd alapján nyugszik. A német hódítók ellen folytatott háború rendkívül nagy veszedelmei és megpróbáltatásai nem tudták megtörni, még csak megingatni sem tudták

ezt a barátságot. Ellenkezőleg, a szocialista hazát fenyegető halálos veszedelem még jobban egybekovácsolta a szovjet népeket. Mihelyt az ellenség benyomult Ukrajna és Belorusszia területére, nyomban szemtől-szembe találta magát a Szovjetunió valamennyi népével. A Szovjet Hadsereg soraiban vállvetve küzdöttek a Szovjetunió népeinek legjobb fiai. Úgy védelmezték minden egyes szovjet köztársaság területét, mint egységes hazájuk, a Szovjetunió, egy részét. A szovjet népek még erősebben érezték, hogy egy egységes, egyetértő család tagjai és egyesítették minden erejüket az ellenség visszaverésére. A háború alatt fényesen megmutalkozott valamennyi szovjet köztársaság kölcsönös testvéri segítsége. Az ellenség megszállta Ukrajnát, Belorussziát, Lettországot, Észtországot, Litvániát, Moldvát és az Oroszországi SzFSzK egy részét. A Szovjetunió minden népe síkraszállt ezeknek a köztársaságoknak felszabadításáért. A távoli hátország szovjet köztársaságai és járásai befogadták és segítették üzembehelyezni az ellenség által megszállt köztársaságokból kiűritett fő ipari vállalatokat. A maximálisra fokozták és fejlesztették az ipar és a mezőgazdaság termelékenységét, hogy minden szükségessel ellássák az országot s az arcvonalat, és lehetőség szerint, a népgazdaság összesített mérlegében kiegyenlítsék azt a részt, amelyet a háború előtt az ellenségtől elfoglalt területek töltöttek be.

A Szovjetunió népeinek barátsága a háború folyamán még jobban megedződött és megerősödött. Mégjobban fellendültek és megerősödtek a szövetségi köztársaságok, melyek elé a háború sok új és nehéz feladatot állított. Ezeket a feladatokat ragyogóan megoldották. A szövetségi köztársaságok népei barátságának háborúalatti megerősödéséről tanúskodik a szövetségi köztársaságok jogainak kiszélesedése. Mint ismeretes, a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjének X. ülészsaka 1944 elején a szövetségi köztársaságokat teljhatalommal ruházta fel az idegen államokkal való külföldi kapcsolatok terén és jóváhagyta a nemzeti katonai alakulataik létrehozásáról szóló törvényt. A szövetségi köztársaságok felruházása ezekkel a jogokkal, világosan tanúskodik arról, hogy soknemzetiségű államunk szilárdsága sikerrel kiállotta a kemény háborús pró-

bát. „*Országunk népeinek barátsága* kiállta a háború minden nehézségét és megpróbáltatását s még jobban megedződött a szovjet embereknek a fasiszta hódítók ellen folyó közös harcában“* — mondotta Sztálin elvtárs.

A lángoló és éltető szovjet hazafiság egyik legmélyebb forrása a Szovjetunió népeinek barátsága. „A szovjet hazafiság ereje abban áll — mondja Sztálin elvtárs — hogy nem faji vagy nacionalista előítéletekre, hanem a népeknek a Szovjet Haza iránti lelkes odaadására és hűségére, az országunkban élő valamennyi nemzet dolgozóinak baráti szövetségére támaszkodik. A szovjet hazafiságban harmonikusan olvadnak egybe a népek nemzeti hagyományai és a Szovjetunió minden dolgozójának közös érdekei. A szovjet hazafiság nem választja el. hanem ellenkezőleg, egységes testvéri családba tömöríti országunk valamennyi nemzetét és népét. Ebben kell látnunk a Szovjetunióban élő népek megbonthatatlan és egyre szilárduló barátságának alapját.“**

A szovjet emberek különböző nyelveken beszélnek és különböző nemzetiségekhez tartoznak. Minden szovjet emberben van azonban valami közös, ami egyetértő, egységes családba olvasztja őket: mindannyian a nagy Szovjetunió polgárai. A szovjet emberek büszkéek arra, hogy szabad, szocialista országban élnek és a nagy szovjet néphez tartoznak. A szovjet ember büszkesége nem jelenti más népek lekicsinylését. Ez a büszkeség teljes összhangban van a más népek jogai és függetlensége iránti tisztelettel és azzal a törekvéssel, hogy békében és barátságban éljünk minden békeszerető néppel. A szovjet emberek büszkesége azokra a nagy vívmányokra támaszkodik, melyeket az új, fejlettebb társadalmi rend, az új, magasabbrendű, valóban emberi, formájában nemzeti, tartalmában szocialista kultúra építése során elértek.

A szovjet nép 1917-ben, a Bolsevik Párt és vezérei, Lenin és Sztálin vezetésével, az emberiség történetében először való-

* Sztálin. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 26. évfordulója. Lásd Sztálin. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949 113. old

** Sztálin. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulója. Lásd Sztálin. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949. 154—155. old.

sította meg a győzelmes szocialista forradalmat, felszámolta a földesurak és tőkések hatalmát és felépítette a szocialista társadalmat. Leküzdvé az óriási nehézségeket és a különféle ellenség ellenállását, a szovjet munkások és parasztok saját erejükől építették fel a régi félgyarmati Oroszország helyén a teljes egyenjogúságra és a népek barátságára támaszkodó, hatalmas, soknemzetiségű szocialista államot. A szovjet nép megvalósította azt, amiről az emberiség legjobbjai álmodoztak. Allamában eltörölte az elnyomó osztályokat és az embernek ember által való kizsákmányolását. Megteremtette azt a szocialista termelési módot, mely biztosítja a népgazdaság gyors fejlődési ütemét és az egész dolgozó lakosság anyagi és kulturális színvonalának állandó emelkedését. A szovjet nép teremtette meg először a világon a leghaladottabb soknemzetiségű államot, ahol létrehoztuk a népek rendíthetetlen barátságát és az egész nép, az egész szovjet társadalom teljes morális és politikai egységét.

Minthogy a Szovjetunióban megszüntettük a multban elnyomott nemzetek gazdasági és kulturális elmaradottságát, a szovjet állam nemzetiségi politikájának fő tartalma most az, *hogy még közelebb hozza egymáshoz a nemzeteket, minden lehető módon fejlessze köztük a baráti együttműködést, teljesen kitörölje az emberek tudatából a nacionalizmus maradványait, továbbfejlessze valamennyi nép gazdaságát és kultúráját.* valamennyi nemzet dolgozóit a szovjet hazafiság és a szovjet nemzeti büszkeség szellemében nevelje. Arra nevelje, hogy büszkék legyenek közös szocialista hazájukra, a kultúra és a haladás minden területén kivívott nagy világtörténelmi eredményeikre.

Sztálin elvtárs a párt XVIII. kongresszusán kitűzte a feladatot: „... erősítsük a szovjet társadalom morális és politikai egységét, a munkások, parasztok, értelmiségiek baráti együttműködését, erősítsük minden lehető módon a Szovjetunió népeinek barátságát, fejlesszük és ápoljuk a szovjet hazafiságot.”

A Szovjetunióban az egész szovjet társadalomnak olyan teljes morális és politikai egységével állunk szemben, ami a történelemben eddig ismeretlen volt. Hiba volna azonban, ha

ebből a tényből kiindulva, azt hinnők, hogy a mi előrehaladásunk során nem lesz semmiféle ellentmondás és nem lesz harc az új rend és a régi rendnek az emberek életmódjában és tudatában élő maradványai között. A szocializmus építésének befejezése és a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet megköveteli, hogy a gazdasági életből, az emberek életmódjából és tudatából maradéktalanul kitöröljük a kapitalizmus csökevényeit, közöttük a legveszélyesebb és a legszívósabb csökevényeket is, a nacionalizmus maradványait. A szocializmus győzelmével országunkon belül kihúztuk a politikai és gazdasági talajt a népek közötti mindenfajta ellenségeskedés és bizalmatlanság alól, a nacionalizmus és sovinizmus megnyilvánulása alól. Nem hunyhatunk szemet azonban afelett, hogy a szovjet társadalom tagjainak politikai öntudata és műveltsége nincs egységes színvonalon, lakosságunk egy bizonyos része még mindig idejétmúlt fogalmak, babonás előítéletek befolyása alatt áll. „... a kapitalizmusnak az emberek tudatában élő csökevényei jóval szívósabbak a nemzeti kérdés terén, mint bármely más téren. Szívósabbak, mert megvan a lehetőségük, hogy nemzeti viseletet öltve magukra, magukat jól álcázzák.”*

A burzsoá nacionalista ideológia csökevényei egész sor olyan történelmi műben megmutatkoztak és felszínre kerültek, melyeket a Kazah, Ukrán és Üzbek SzSzk-ban, a Tatár ASzSzk-ban és más nemzeti köztársaságokban adtak ki. Ha nem küzdünk a nacionalizmus maradványai ellen a történettudományban és az irodalomban, úgy azok új erőre kaphatnak és súlyos kárt okozhatnak a kommunista nevelés ügyének. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy a környező kapitalista világ reakciós erői különböző úton-módon igyekeznek becsmérszni a bomlasztó burzsoá világnézetet, igyekeznek feléleszteni és ápolni a kapitalizmus csökevényeit a szovjet emberek tudatában. Nem szabad, hogy a szovjet emberek megalkuvók legyenek a nacionalizmus bármely megnyilvánulásával és maradványával szemben, könyörtelenül le kell lepleszniök ezek-

* Sztálin Beszámoló a párt XVII. kongresszusán. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*, Szikra 1950. 562—563. old.

nek a csökevényeknek felélesztésére irányuló minden kísérletet. Gondoljunk arra, hogy a nacionalisták országunkban mindig a külföldi tőke ügynökei, a burzsoá ideológia szószólói voltak, és ma is azok. A szovjet hazafiság szellemében való nevelés egyszersmind azt jelenti, hogy a szovjet embereket a népek barátsága szellemében, mindenfajta nemzeti és faji ellenségeskedés, a reakciós burzsoá ideológia minden formája ellen irányuló harc szellemében neveljük.

A szovjet embereknek minden lehető módon fejleszteniök és erősíteniök kell a népek barátságát, mely a szovjet állam erejének és hatalmának egyik forrása, emlékezve Sztálin elvtársnak arra a figyelmeztetésére, hogy a Szovjetunió népei közötti barátság nagy és jelentős vívmány, hogy „amíg ez a barátság fennáll, országunk népei szabadok és legyőzhetetlenek lesznek. Senkitől, sem belső, sem külső ellenségtől nem félünk addig, amíg ez a barátság él és virul.” A népek barátsága hatalmas mozgató erő szocialista társadalmunk fejlődésében, hatalmas mozgató erő a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet időszakában.

A Szovjetunió valamennyi népének fáradhatatlanul fejlesztenie kell nemzeti köztársasága gazdaságát és kultúráját, szem előtt tartva egyúttal egész soknemzetiségű szovjet államunk hatalmának további erősítését.

Molotov elvtárs a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 28. évfordulója alkalmából mondott beszédében hangsúlyozta, hogy a szovjet államban valamennyi népnek joga van a függetlenségre és a szabad nemzeti fejlődésre, valamennyi nép az egymás iránti barátság és tisztelet szellemében nevelkedik, és azoknak az erőfeszítéseknek megfelelően értékeli a különböző népek érdemeit, melyeket azok nemzeti kultúrájuk fejlesztése és az egész szovjet állam további felemelkedése érdekében kifejtenek.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom hozta meg a nemzeti kérdés egyetlen helyes megoldását. A gyakorlatban bizonyította be, hogy a viszály és ellenségeskedés nem minden társadalom, hanem csakis a kizsákmányoló társadalom sajátja.

tossága, azé a társadalomé, mely az embernek ember által való elnyomásán és kizsákmányolásán épül fel. A nemzeti viszálynak és gyűlölködésnek nem lehet talaja a szocialista társadalomban, ott, ahol felszámolták a kizsákmányoló osztályokat és megszüntették azokat az okokat, melyek az embernek ember által való kizsákmányolását, az antagonizmust és az osztályok és nemzetek közötti harcot szülik.

A Szovjetunió történelmi tapasztalata azt mutatja, hogy csak a szocializmusban válik lehetővé az igazi nemzeti szabadság, a multban elnyomott nemzetek felemelkedése és felvirágzása, minden nemzet, minden nép egyenjogúsága, békéje és barátsága. Csak a szocialista termelési mód nyitja meg az utat a multban elnyomott nemzetek nemzeti kultúrájának fejlődése és felvirágzása előtt.

A második világháború után a nemzeti-gyarmati kérdés rendkívül fontossá és élessé vált, tekintettel a világuralomra törő amerikai imperializmusra és az Egyesült Államoknak azokra a próbálkozásaira, hogy a gyarmati uralom módszereit átvigve a háború következtében legyengült, nagy kapitalista államokkal való kapcsolatai területére. Kihasnálva Németország és Olaszország összeomlását, valamint Anglia és Franciaország legyengülését, az Egyesült Államok arra törekszik, hogy Nyugat-Európát amerikai gyarmattá tegye. Világosan kifejezésre jut ez az imperia'ista törekvés a nyugateurópai országok szuverénitását és függetlenségét közvetlenül fenyegető „Marshall-tervben“. A háborútól sújtott országoknak nyújtandó „gazdasági segély“ ürügyével a „Marshall-terv“ arra irányul, hogy Nyugat-Európa országait gazdasági és politikai tekintetben az amerikai ipari monopóliumok érdekeinek rendlje alá.

A Nyugat-Európa kifosztására irányuló amerikai terv megvalósítását ideológiai előkészítés kíséri: támadás a nemzeti szuverénitás elve ellen, felhívás a népek szuverén jogairól való lemondásra és a „világkormány“ eszméjének propagálása. A burzsoá tudósok most arról akariák meggyőzni a népeket, hogy a nemzetközi együttműködés elmélyítése összeegyeztethetetlen a nemzeti szuverénitásért és a nemzeti államiságért folyó harccal. „Ennek a hadjáratnak az a célja, hogy ken-

dözze a népek szuverén jogait kíméletlenül letipró amerikai imperializmus féktelen terjeszkedését, hogy az Egyesült Államokat az emberi törvények bajnokának szerepében tüntesse fel, azokat pedig, akik szembeszállnak az amerikai beavatkozással, úgy állítsa oda, mint az idejétmúlt «egoisztikus» nacionalizmus híveit.” (Zsdanov.)

A burzsoázia tehát most eldobta magától és lábbal tiporta a nemzeti szuverénitás védelmének zászlaját, melynek jegyében annakidején harcolt. A kapitalizmus általános válságának viszonyai között, amikor a kapitalizmus alapjai megrendülnek, a népi tömegek pedig egyre eltökéltebben szállnak síkra szociális felszabadulásukért, a szocializmus győzelméért, a burzsoázia feláldozza a nemzeti szuverénitást és az állam függetlenségét, hogy elfojtsa a dolgozók növekvő mozgalmát.

Ez azt mutatja, hogy a reakciós burzsoázia, amely osztályuralmát változatlanul fenn szeretné tartani, sőt, vissza szeretné állítani a háborúelőtti állapotokat — számos európai országban, Dél-Amerikában — már nem mer kizárólag belső erőire támaszkodni. A háború tanulságainak hatása alatt mérhetetlenül megnőtt a tömegek politikai érettsége. Szakadatlanul növekednek a demokrácia és szocializmus erői. Ilyen viszonyok között a reakciós burzsoázia számos országban az amerikai imperializmus segítségébe veti igazi reményét, hogy osztályuralmát fenntarthassa. Minél bizonytalanabb a burzsoázia helyzete, minél jobban erősödik a nép imperialistaellenes mozgalma, a burzsoázia annál gyorsabban és készségesebben bocsátja áruba az amerikai imperializmusnak országa nemzeti függetlenségét, hogy cserébe segítséget kapjon tőle a népi tömegek elleni harcra. A nemzeti érdekek elárulásának útjára lépve, a burzsoázia arra törekszik, hogy fenntartsa a legreakciósabb intézményeket és szervezeteket, veszettül szembeszáll minden demokratikus intézkedéssel és lázas buzgalommal védelmezi a monopoltőke pozícióit a gazdasági és politikai életben. A burzsoázia közvetlen segítséget és támogatást kap a jobboldali szociáldemokratáktól, akik népük érdekeinek árulói és az amerikai imperializmus hűséges kiszolgálói.

A függetlenség és a nemzeti szuverénitás élenjáró harcosa a kommunista pártok által vezetett munkásosztály.

Amikor a munkásosztály a tömegeket a külföldi imperializmus ellen mozgósítja, ugyanakkor az imperializmusnak a hazai burzsoázia soraiból kikerülő kiszolgálói ellen is harcol és ezáltal az országban előkészíti a talajt a tőke gazdasági és politikai uralmának felszámolására. Manapság a nemzeti függetlenség megóvásáért folyó harc szorosan összefonódik a tartós békéért, a népi demokráciáért, a szocializmusért folyó harccal, mivel a munkásosztály egyáltalán nem azért védelmezi országát függetlenségét, hogy a régi, háborúelőtti állapotokhoz való visszatérést biztosítsa és a nemzeti monopol-tőke osztályuralmát fenntartsa, hanem azért, hogy létrehozza az országban a demokratikus és szocialista átalakulást.

Amikor a világ népei jogaikat védelmezik és nemzeti függetlenségük fenntartásáért küzdenek, tekintetüket a Szovjetunióra vetik, mely fáradhatatlanul és következetesen védi minden nép tényleges egyenjogúságának és szuverén jogai tisztelbentartásának elvét, akár kicsi, akár nagy államról van szó.

A kapitalista világban vannak emberek, akik nem hisznek abban, hogy a nagy és kis államok között egyenjogúságon alapuló viszony állhat fenn. „Mi, szovjet emberek, azonban azt tartjuk, hogy az ilyen viszony lehetséges és szükséges. A szovjet emberek azt tartják, hogy minden nemzetnek — függetlenül attól, hogy kicsi-e avagy nagy — megvannak a maga jó tulajdonságai, a maga jellegzetességei, amelyekkel csak ez az egy nemzet rendelkezik s amelyek nincsenek meg más nemzeteknél. Ezek a tulajdonságok alkotják azt az értéket, amellyel minden egyes nemzet gyarapítja a világkultúra közös kincsházát s amely kiegészíti és gazdagítja ezt a kincsházat. Ebben az értelemben minden nemzet — a kis és a nagy nemzet egyaránt — egyenlő helyzetben van, s minden egyes nemzet egyenértékű bármely más nemzettel.”*

A Szovjetunió a nemzeti kérdés megoldásának példaképét szolgáltatta a világnak. A Szovjetunióban valamennyi nemzet és nép egyetértésben él és szabadon fejlődik. A Szovjetunió, miután az országon belül a nemzetek kölcsönös barátságának

* Sztálin elvtárs beszédéből, melyet a finn kormányküldöttség tiszteletére adott ebéden mondott 1948 április 7-én. Bolsevik. 7. szám. 1948 2. old.

lenini-sztálini politikája alapján következetesen megoldotta a nemzeti kérdést, most élén áll annak a harcnak, melyet a haladás erői a békéért, a népek demokratikus együttműködéséért folytatnak.

A Szovjetunió hatalmas, soknemzetiségű, szocialista állam, mely következetes lenini-sztálini nemzetiségi politikájával, a haladásért, a tartós, demokratikus békéért, a népek barátságáért és együttműködéséért folytatott harcaival kiérdemelte az egész haladó emberiség rokonszenvét.

A SZOVJET SZOCIALISTA DEMOKRÁCIA

I

A SZOVJET DEMOKRÁCIA A LEGFEJLETTEBB DEMOKRÁCIA

A demokrácia kérdésének az egész nemzetközi életben elsőrendű politikai jelentősége van. Politikusok, szociológusok, újságírók és írók csaknem minden nyilvános szereplésük alkalmával érintik a demokráciának és fejlődési távlatainak kérdését. A demokrácia fejlődési útjának kérdésében éles osztályharc folyik minden egyes burzsoá országban.

Már jóval a második világháború előtt is teljesen nyilvánvaló volt minden egyes modern állam demokráciájának jellege, szemmel látható volt a formális és hamis burzsoá demokrácia antidemokratikus volta, a háború után pedig még jobban megmutatkozott a mai államok demokráciájának igazi arculata és igazi jellege. A kilenc kommunista párt képviselői 1947 szeptemberében, Lengyelországban megtartott tanácskozásukon nyilatkozatot fogadtak el, amelyben mélyreható tudományossággal és rendkívül világosan jellemezték a mai nemzetközi erőviszonyokat és azt a magatartást, amelyet mind-egyik tábor a demokráciával szemben tanúsít. A nyilatkozatban megállapítják:

„Ilymódon két tábor alakult ki: az imperialista, demokráciaellenes tábor, melynek főcélja az amerikai imperializmus világuralmának megteremtése és a demokrácia szétfűzése és az imperialistaellenes, demokratikus tábor, melynek főcélja

az imperializmus aláásása, a demokrácia megszilárdítása és a fasizmus maradványainak felszámolása.“*

Az Egyesült Államok vezette imperialista tábor arcátlanul síkraszáll az amerikai imperializmus világuralmáért, azért, hogy az Egyesült Államokon belül és valamennyi többi országban elfojtsa és szétzúzza a demokráciát. A Szovjetunió és a népi demokratikus országok, Csehszlovákia, Bulgária, Lengyelország stb., harcolnak a demokrácia megszilárdításáért, a fasizmus maradványainak felszámolásáért és az imperializmus aláaknázásáért. Új erővel bontakozott ki az a harc, amelyet a demokrácia hívei és védelmezői a demokrácia ellenségei ellen folytatnak.

De a háború, s a háború után az a harc, amelyet a Szovjetunió a demokratikus békéért a világuralom új követelői ellen, az imperialista terjeszkedés ellen indított, óriási erővel feltárta a szovjet szocialista demokrácia nagy előnyét a polgári „demokráciával“ szemben. Korunk a legkomolyabb, mondhatnók, döntő vizsga elé állította a mai demokrácia minden formájának erejét és életrevalóságát. Ez érthető is. Az után a sokéves kemény harc után, amelyet a külföldi országok munkásosztályai az élet demokratikus alapjainak kiterjesztéséért, s a Szovjetunió dolgozói a szovjet demokrácia fejlesztéséért és megszilárdításáért folytattak, halálos veszedelem fenyegette magát a demokráciát is. A német, olasz és spanyol fasizmus, valamint a japán imperializmus nemcsak hogy elutasított mindenféle demokráciát, nemcsak hogy országában teljesen felszámolta a demokratikus intézményeket, hanem arra is mozgósította államának és hadseregének minden erejét, hogy a többi országokban is megsemmisítse a demokráciát. Mindannyian tudjuk, hogyan végződött ez a kísérlet. A hősiesszovjet nép szétzúzta a rátörő ellenséget, a demokrácia ellenségeit: a német, olasz és japán imperialistákat. A szovjet állam, a szovjet demokrácia, amely becsületesen kiállta a megpróbáltatásokat, a háború után még jobban megerősödött.

A demokrácia melyik formája bizonyult a leghaladottnak a második világháború idején?

* A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának Határozatai, Szikra 1950. 9—10. old.

A haladószellemű emberek óriási többsége, azoknak az embereknek többsége, akik nem adták el meggyőződésüket, akik bátran szembenéznek az igazsággal, erre a kérdésre válaszolva, a Szovjetunió felé fordítják tekintetüket. És nem csalódnak.

Sztálin elvtárs 1946 február 9-én választói előtt a következőket mondotta a második világháborúról: „Meztelenül mutatta meg a front és a hátsószög minden tényét és eseményét, könyörtelenül rántott le minden leplet, amely az államok, a kormányok, vagy a pártok valódi arcát fedte és álarc meg sallangok nélkül, minden fogyatékoságukkal és erényükkel együtt állította azokat az események színpadára. A háború bizonyos értelemben vizsgának vetette alá a mi szovjet rendszerünket, államunkat, kormányunkat, a mi kommunista pártunkat és összegezte munkájuk eredményét, mintha csak így szólt volna hozzánk: íme a ti embereitek és szervezeteitek, tetteikkel és műveikkel — nézzétek meg őket figyelmesen és bánjatok velük érdemük szerint.“* Szovjet államunk a hitleri Németország és az imperialista Japán ellen folytatott háborújában következetesen, állhatatosan és önzetlenül védelmezte az igazi népi, szocialista demokrácia érdekeit. Eppen a mi szocialista államunk volt az, amely, miután a vészterhes háborúban legyőzte az ellenséget, következetes és bátor politikát kezdett folytatni a demokratikus béke megteremtése érdekében. A szovjet emberek minden akadály ellenére, erélyesen harcolnak a fasiszmus mindenféle nyílt és leplezett követői és hívei ellen, a reakció minden rendű és rangú védelmezői és lakásai ellen.

Egészen más céljai voltak a háborúban az olyan országoknak, mint az Egyesült Államok és Anglia. Azért igyekeztek legyőzni Németországot és Japánt, hogy megszabaduljanak piaci versenytársaiktól és megszilárdítsák uralkodó helyzetüket. Az Egyesült Államok és Anglia a háborúutáni időszakban az imperializmus megszilárdítására és a demokrácia elfojtására fordította minden erőfeszítését.

* Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 207. old.

A demokrácia problémája most rendkívüli jelentőségre tett szert azzal kapcsolatban, hogy a mai politikai életben egy új tényező jelent meg. Ez a tényező azzal függ össze, hogy Csehszlovákiában, Lengyelországban, Bulgáriában, Albániában, Romániában és Magyarországon az állami élet új, demokratikus formáit teremti meg. Ennek az új tapasztalatnak nagy történelmi jelentősége van. Megmutatta, hogy számos európai nép, miután lerázta a hitleri zsarnokságot és szabadon választotta meg társadalmi életének rendszerét, elutasította a burzsoá parlamentáris demokrácia formáját, amely például Angliában vagy az Egyesült Államokban jelenleg is fennáll. Az említett országok népei nem akartak olyan demokráciát bevezetni, amely a lakosság többségének nem biztosítja a tényleges politikai jogokat, hanem ellenkezőleg, a dolgozók elnyomásának és elfojtásának eszközéül szolgál. Ezek a népek látták, hogy az ilyen demokrácia ellentmond a néptömegek létérdekeinek és követelményeinek. Napjainkban tehát a demokráciának egy új, a burzsoá-parlamentáris államnál fejlettebb formája keletkezett. A népi demokratikus országoknak, a Szovjetunió fennállása, győzelmes szocialista építésének tapasztalatai és a Szovjetunió támogatása eredményeképpen, lehetőségük nyílt arra, hogy a társadalmi élet modernebb, fejlettebb formájára, a szocializmusra térjenek át.

Az utóbbi évek eseményei új erővel mutatták meg a *szovjet demokrácia* leküzdhetetlen erejét.

Számos külföldi burzsoá állam reakciós körei szocialista forradalmunk első éveit óta ádáz *politikai harcot* folytatnak szovjet demokráciánk ellen.

Ez a harc nem ingatta meg a szovjet demokrácia erejét. Ellenkezőleg, a szovjet emberek megszerezték a szükséges politikai tapasztalatokat és megedződtek a szocializmus elleniségei ellen folytatott harcban. Szégyenletesen kudarcba fulladt az a kísérlet, hogy a Szovjetunió elleni politikai hadjárat szervezésével gyengítsék és megingassák a Szovjetuniót.

Ugyanakkor szovjet demokráciánk ellen *gazdasági harcot* is folytattak. Elegendő ha megemlítjük, hogy a külföldi burzsoá államok reakciós körei végnélkül kísérleteztek azzal, hogy gazdaságilag elszigeteljék a Szovjetuniót, mindenféle aka-

dályokat gördítettek a hitelnyújtás elé, „dollár“- és „gabona“-diplomáciát folytattak stb.

De a szovjet emberek férfiasan leküzdötték a nehézségeket. Kudarcba fulladtak a szovjet köztársaság ellenségeinek azok a reményei, amelyeket a szocialista társadalom demokráciájának gazdasági gyengeségéhez és szervezeti tapasztalatlanságához fűztek. A Bolsevik Párt által vezetett szovjet nép fejlett ipart teremtett, amely évről-évre növelte termelését, s az ipari fejlődés tekintetében messze túlszárnyalta a világ legtöbb államát. Sztálin, a szovjet nép nagy vezére, teljesen reális, gyakorlatilag megvalósítható feladatot tűzött a szovjet emberek elé: a legközelebbi jövőben túl kell szárnyalni a gazdaságilag legfejlettebb burzsoá országokat, többek között az Egyesült Államokat is.

Az imperializmus nem szorítkozott arra, hogy politikai és gazdasági nyomást gyakoroljon a szovjet köztársaságra, a szovjet demokráciára. A szovjet állam alig negyed évszázad alatt kétszer is, mégpedig hosszú időre, kénytelen volt fegyvert fogni, kénytelen volt karddal felcserélni a kalapácsot és az ekét. A nemzetközi reakció sem politikailag, sem gazdaságilag nem tudta megtörni a szovjet állam hatalmát és kísérleteket tett arra, hogy katonai erővel számolja fel az új, szocialista demokráciát. A szovjet állam az utóbbi harminc év alatt kétszer verte vissza a szovjet köztársaság fegyveres elfojtására irányuló kísérleteket és a harc mezején szétzúzta ellenségeit.

A Szovjetunió ellen folytatott hadjáratok sem tudták megingatni szovjet demokráciánk biztos tartóoszlopait. Ellenkezőleg, a Szovjetunió óriási tapasztalatokat szerzett a modern hadviselés terén, a szocialista államhoz méltó hadsereget szervezett, új haditechnikával szerelte fel ezt a hadsereget és hosszú időre elvette az imperialista ragadozók kedvét attól, hogy belügyeinkbe beavatkozzanak. Ezzel meghiúsította a szovjet demokrácia ellenségeinek azt a reményét, hogy katonai erővel meg tudják semmisíteni a szovjet államot.

A külföldi sajtó az utóbbi időben igen sokat foglalkozik a szovjet demokráciával, a bolsevik világnézettel, a kommunizmussal, s ennek megvannak a maga különös okai. Amikor

már a szocializmus megrögzött ellenségei is világosan látták, hogy a fejlődő szovjet köztársaság hatalmát sem politikai, sem gazdasági nyomással, sem pedig hadjáratokkal nem tudják megtörni, az Egyesült Államok, Nagybritannia, Kanada és más országok reakciói még nagyobb erővel kezdtek harcolni a szovjet világnézet, a szovjet demokrácia ellen. Nem riadnak vissza attól sem, hogy a legképtelenebb rágalmakat szórják a szovjet rendszerre.

A szovjet emberek nyugodtan és méltóságteljesen fogadják a hazugságoknak és rágalmaknak ezt az áradatát. Az elefánt nem ijed meg a kiskutya ugatásától! A szovjet emberek szilárdan hisznek a Szovjetunió erejében, meg vannak győződve Bolsevik Pártjuk politikájának helyességéről és tudják, hogy demokráciájuk minden tekintetben fölényben van. A demokráciánknak, rendszerünknek szóló gonosz rágalom és bírálat csak azt jelenti, hogy egészen esetben formában védelmezik rothadt, reakciós burzsoá politikai és társadalmi rendszerüket. Társadalmunk ereje mutatkozott meg abban a magatartásban is, amellyel a szovjet nép a szovjet demokrácia külföldi bírálatát fogadta. Ellenségeink ideológiai hadjárata, amelyet a szovjet élet alapjai, a kommunista világnézet ellen indítottak, azt követelte meg a lenini párttól, a szovjet értelmiségtől és egész népüktől, hogy politikailag és szellemileg még jobban egybeforrjon, s ez az egybeforrás tette lehetővé, hogy a szovjet emberek egy emberként szembeszálljanak a szovjet rendszer ellen irányuló reakciós támadásokkal.

Az utóbbi évek és különösen a második világháború évei igen komoly, kemény, döntő vizsga elé állították a demokrácia erőit. S a szovjet demokrácia volt a leghaladottabb, legelenebb és leghatalmasabb demokrácia, mert helyt tudott állni a viharban és a fasiszta rablóktól meg tudta védeni a modern civilizációt.

A burzsoá demokrácia teljesen leleplezte magát s így most már nyilvánvaló, hogy reakciós és ádáz ellensége a népnek. A külföldi országok munkássága, dolgozó parasztsága és haladászelleme értelmisége fájdalmas tapasztalatok árán győződhetett meg arról, hogy a polgári demokrácia csak az imperialistákat és lakójaikat szolgálja, hogy ez az ipari és pénz-

mágnások zsarnok diktatúrája, hogy a burzsoázia uralma alatt a nép számára ténylegesen nincsen sem politikai szabadság, sem demokrácia. Ez az oka annak, hogy most egyre jobban kibontakozik az a harc, amelyet a munkásosztály és a körülötte egyesült dolgozó parasztok, kisiparosok és értelmiségiek a hamis és reakciós polgári demokrácia ellen, a népi, szocialista demokráciáért folytatnak.

II

MI A SZOVJET DEMOKRÁCIA JELENTŐSÉGE A SZOCIALISTA TÁRSADALOM FEJLŐDÉSÉBEN?

A szovjet szocialista demokrácia minden tekintetben megcáfolhatatlanul bebizonyította óriási fölényét a burzsoá demokráciával szemben, bebizonyította, hogy teljesen új, sokkal magasabbrendű, fejlettebb és tökéletesebb formája a politikai életnek, mint bármely burzsoá parlamentáris rendszer.

A szovjet hatalom sikeresen és a nép érdekeinek megfelelően oldotta meg az igazi demokrácia fő kérdését: azt, hogy az egész dolgozó lakosság, a társadalom minden polgára ténylegesen résztvehessen a társadalmi élet tudatos és aktív építésében, hogy a dolgozók résztvehessenek az állam kormányzásában.

Az emberek vagyoni egyenlőtlenségének keletkezésével egyidejűleg kezdték hirdetni, hogy az emberek természetüknél fogva nem egyenlők és hogy ezért a társadalomban különböző hivatásuk van. Ezt talán Arisztotelész fejtette ki a legnyitabban és a leghatározottabban „Politika” című művében. Arisztotelész arról próbálta meggyőzni tanítványait, hogy a rabszolgának jó és hasznos az, hogy rabszolga. az úrnak pedig az, hogy úr. Azóta nem volt olyan nemzedék, amelyben az emberek társadalmi egyenlőtlenségének ne akadtak volna hirdetői és védelmezői.

Napjainkban a burzsoá politikusok és ideológusok alapigazságként hirdetik azt, hogy a nép emberei nem kormányozhatják az államot, hogy ezek az emberek nem élhetnek a tőkésosztály s a tőkésosztály mindenféle ügynökei és lakójai nélkül. A Szovjetunióban a nép emberei, a munkások, parasz-

tok és értelmiségiek, új anyagi és szellemi értékeket alkotnak, s ők kormányozzák az államot.

Ebből világosan látható, hogy *a szovjet rendszer a munkások, parasztok és értelmiségiek szempontjából a demokrácia maximuma.*

Sztálin elvtárs 1924 január 26-án, Leninnek szentelt történelmi jelentőségű beszédében, olyan szavakat mondott, amelyek mély gyökeret vertek a világ dolgozóinak tudatában: „Századok során számtalanszor kísérelték meg a dolgozók, hogy az elnyomókat nyakukról lerázzák s helyzetük uraivá legyenek. De mindannyiszor kénytelenek voltak leverve és megszégyenítve visszavonulni, lelkükben sérelmet és megalázottságot, haragot és kétségbeesést rejtegetve s tekintetüket az ismeretlen égre emelve, ahol megváltást reméltek találni. A rab-ság láncai érintetlenek maradtak, vagy a régi láncokat éppoly súlyos és megalázó új láncokkal váltották fel. Csak a mi országunkban sikerült a dolgozók elnyomott és letiport tömegeinek a fő' desurak és kapitalisták uralmát lerázníok s helyére a munkások és parasztok uralmát tenniök.”*

A mi szovjet demokráciánk és a burzsoá-parlamentáris demokrácia között az alapvető különbség az, hogy a Szovjet-unióban maga a nép kormányozza az országot s építi szocialista életét, a burzsoá-parlamentáris demokrácia viszonyai között pedig az ország felnőtt lakosságának többsége, a nép nem gyakorolhat valamennyire is jelentős, s még kevésbé *döntő, alapvető* befolyást országának társadalmi berendezésére, az állam kormányzására, ennek az államnak fejlődési útjaira és a kormány politikájának alakulására. A munkáosztály, a nép csak akkor tudja megteremteni népi demokráciáját, ha a kommunista pártok vezetésével szervezkedik s felszámolja a burzsoá társadalmi és politikai rendszert.

Napjaink társadalmi fejlődésének nagy, forradalmi átalakulása, az államépítés terén szerzett új tapasztalat abban áll, hogy *a politikai történelemben, vagyis az állam keletkezése óta, először alakult ki olyan társadalom, amelyben minden polgárt bevonnak abba, hogy „állandóan és feltétlenül, még-*

* Sztálin Leninről. (A marxizmus-leninizmus kis könyvtára 36. szám.)
Szakra 1950. 19. old.

*pedig döntő módon, résztvegyen az állam demokratikus kormányzásában“.**

Ez azért volt lehetséges, mert a Szovjetunió a munkások és parasztok szocialista állama. A Szovjetunió politikai alapját a dolgozók küldötteinek Szovjetjei, gazdasági alapját pedig a szocialista gazdasági rend és a munkaeszközök és termelési eszközök szocialista tulajdona (a Szovjetunió Alkotmánya, 1, 2, 3, 4. cikkely) alkotják.

A szovjet demokrácia a nemzetek kölcsönös viszonyának kérdését is teljesen új módon oldotta meg. A szovjet demokrácia megszüntette a népek egyenlőtlenségét és törvénybe foglalta, hogy az ország minden népének egyenlő politikai jogai vannak. A szovjet demokrácia nagyszerűsége abban rejlik, hogy óriási anyagi és kulturális eszközöket és erőket mozgósított a korábban elmaradott nemzetek és népcsoportok gyors és mindenirányú fejlesztésére. Ezzel az volt a célja, hogy az elmaradott nemzetek egy sorba lépjenek államunk élenjáró nemzeteivel és népeivel s az új élet építésében ténylegesen érvényesíteni tudják jogukat. Sztálin elvtárs a Szovjetunió Alkotmányának tervezetéről szóló előadói beszédében megjegyezte, hogy a szocializmus talaján sikerült soknemzetiségű államot teremteni. „Kétségtelen győzelme ez a lenini nemzetiségi politikának.“**

A Nagy Honvédő Háborúban még jobban megszilárdult a Szovjetunió népeinek barátsága, a szovjet demokrácia pedig új erőt merített ebből a történelmi vizsgából. Sztálin elvtárs 1946 februárjában ezt mondotta: „A háború megmutatta, hogy a soknemzetiségű szovjet államrend sikerrel állotta ki a próbát, a háború folyamán még jobban megszilárdult és teljesen életképes államrendnek bizonyult... Most már nem a szovjet államrend életképességéről van szó, mivel annak életképességéhez nem férhet többé kétség. Most már arról van szó, hogy a szovjet államrend a soknemzetiségű államok mintájának bizonyult, hogy a szovjet államrend az államszervezet olyan rendszerét képviseli, amelyben a nemzetiségi kérdés és a nemzetek

* *Lenin* Művei. 3. kiad. XXIV. köt. 13. old. (oroszul). — Az én kiemelésem. — *G. A.*

** *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 607. old.

együttműködésének problémái jobban vannak megoldva, mint bármely más soknemzetiségű államban.“*

A nemzeti kérdésnek az a megoldása, amelyet a szovjet demokrácia, a szovjet állam adott, az emberiség egyik legnagyobb szociális vívmánya volt.

A Bolsevik Párt, munkásosztályunk és valamennyi dolgozónk legkiválóbb vívmányainak történetébe belekerült ez a rendkívüli történelmi jelentőségű példa, amely megmutatja, hogyan kell megoldani a népek barátságának és testvéri együttműködésének. gyors kulturális és állami fejlődésének kérdését.

A szovjet demokrácia egyik nagy vívmánya, amely haladó jellegét meghatározza, az, hogy ragyogóan megoldotta a szellemi és politikai tekintetben egységes, egybeforrott, szocialista nemzet megteremtésének kérdését.

Szovjet társadalmunk morális és politikai tekintetben egységes. Két baráti osztály, a munkásosztály és a parasztság szövetségéből áll, amelyet ezeknek az osztályoknak a szovjet értelmiséggel való szövetsége erősít. A szovjet társadalomban sem politikai, sem kulturális érdekek nem osztják meg a munkásokat, parasztokat és értelmiségieket. A munkások, parasztok és értelmiségiek szoros együttműködésben építik a kommunista társadalmat. A szovjet társadalomnak ez a politikai egysége nem jelent meg kész formában. azonnal az Októberi Szocialista Forradalom után. Az egész népnek, Lenin és Sztálin pártjának vezetésével, komoly harcot kellett folytatnia és nehéz építőmunkát kellett elvégeznie, hogy felszámolja a kizsákmányoló osztályokat, hogy eltüntesse azokat a feltételeket, amelyek kizsákmányolást szültek és amelyek lehetővé tették az idegen munka kisajátítását. Meg kellett szüntetni azt, hogy országunk gazdasági életében több gazdasági alakulat legyen, szükség volt arra, hogy az állam gazdasági életét egyesítsük és egységes szocialista alapon építsük fel. Lenin és Sztálin terve szerint és az ő vezetésükkel építettük fel a szocialista társadalmat. A szovjet társadalom politikai és szellemi egysége

* Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I rész. Szikra 1949. 208—209. old.

országunk fejlődésének abban az időszakában jött létre, amikor a Bolsevik Párt és az egész nép kemény munkával építette a szocializmust, amikor már világosan kirajzolódtak az új társadalmi rend — a szocializmus — körvonalai, amikor országunk 200 milliós lakosságának munkatapasztalataira és életére támaszkodva, már lehetett szocializmusról beszélni.

Szovjet társadalmunk morális és politikai egysége a szovjet demokrácia egyik legnagyobb vívmánya, a lenini-sztálini párt politikájának egyik legkomolyabb győzelme.

Sztálin elvtárs zseniális éleslátással feltárta, hogy a nép morális és politikai egységének, mint a szovjet társadalom hatalmas mozgóerejének, óriási jelentősége van. A szovjet társadalom morális és politikai egysége, ennek a társadalomnak mély tartalma, lehetőségei és előnyei a legkülönbözőbb formákban jelentkeznek. Ez az egység ragyogóan jut kifejezésre a magasabbrendű szovjet hazafiságban, abban, hogy az új társadalom tagjai odaadók rendszerük, államuk iránt, amelyben megszűnt az embernek ember által való kizsákmányolása. A szovjet társadalom már néhány évvel a második világháború előtt elérte ezt a fejlődési színvonalat. Országunk abban az időben a szocialista építés befejezésének és a kommunizmushoz való fokozatos átmenetnek a szakaszába lépett. Éppen abban az időben még nagyobb erővel és még szélesebb körben fejlődött ki a szovjet emberek lángoló hazafisága, még erősebb lett a Szovjetunió népeinek őszinte barátsága. Az új rendszer emberére jellemző kiváló tulajdonságok, amelyek ebben a rendszerben alakultak ki és fejlődtek, általánosan elterjedtek és visszatükrözték a szovjet társadalom, a szovjet demokrácia legbensőbb sajátosságait.

Az új, szocialista társadalom tagjait az jellemzi, hogy határtalan odaadással szolgálják hazájukat, államukat, népüket, hogy az egyéni érdekeknél előbbre helyezik az egész nép, az állam érdekeit, hogy újításokat visznek a termelésbe, hogy bátran és kitartással harcolnak a kitűzött célok eléréseért, hogy hőiesen építik a szocializmust, hogy a szocializmus ellenségei ellen folytatott harcukban meg tudják védeni nemes eszményképük tisztaságát, hogy le tudják küzdeni az állandó előrehaladással járó nehézségeket és tevékenyen alakítják az

új életet. Mindezek új erkölcsi elvek. Ezek új tulajdonságok, amelyek ma a Szovjetunió sokmillió polgárát, szovjet társadalmunk erkölcsi arculatát jellemzik. A szovjet embereknek ezek a tulajdonságai arról tanúskodnak, hogy a szovjet emberek minden tekintetben fölényben vannak a burzsoá világ embe-reivel szemben. Nem csoda hát, hogy a szovjet emberektől oly távol áll a burzsoá Nyugat előtti hajbókolás; nem csoda, hogy megvetik a züllött burzsoá „kultúra“ minden talpnyalóját.

Tehát, *a szovjet nép morális és politikai egysége jellemzi a társadalomnak, a politikai életnek azt az állapotát, a civilizációnak, a nép fejlettségének, tudatosságának és kultúrájának azt a magas fokát, amely megfelel a szocializmusnak, a kommunizmus első szakaszának.* Csak a szovjet rendszer, a szovjet demokrácia tudta ezt az egységet megteremteni. A nagy Lenin nem ok nélkül hangoztatta: „Amit a szovjet alkotmány ad, azt egyetlen állam sem tudta 200 év alatt megadni.“*

A szovjet demokrácia előtt nagy és nemes feladat áll: továbbra is meg kell szilárdítania a szovjet társadalom morális és politikai egységét. A Bolsevik Pártnak az a harca, amelyet a szovjet társadalom politikai és eszmei egységének továbbfejlesztéséért és megszilárdításáért folytat, szorosan összefügg a szovjet emberek kommunista tudatosságának és kultúrájának fejlesztése terén végzett munkájával. A Bolsevik Párt azon dolgozik, hogy hatalmas mértékben emelje a szovjet polgárok kulturális színvonalát és az élenjáró szovjet emberek politikai és kulturális színvonalára emelje a szovjet polgárokat. A Bolsevik Párt megszervezi azt a munkát, amely a tudomány és a kultúra vívmányainak legszélesebbkörű elterjesztésére irányul.

Bolsevik Pártunk, és annak Központi Bizottsága minden fronton óriási nevelőmunkát fejtett ki, hogy eszmeileg acélozza és növelje egész népünk hazafiságát, hogy a szovjet emberekben továbbfejlessze azokat a kitűnő jellemvonásokat, amelyek a szovjet embereket a burzsoá világ emberei fölé emelik.

* Lenin Művei. 3. kiad XXV. köt. 144. old. (oroszul).

Sztálin elvtárs és a Bolsevik Párt gyakorlati feladatként tűzte ki azt a célt, hogy kulturáltakká és műveltekké tegyék a munkásokat és parasztokat.

Melyik politikai párt, melyik kormány és állam mikor és milyen politikai forma mellett, milyen demokráciában tudott ilyen nagy történelmi feladatokat az emberiség elé kitűzni? Sőt, nemcsak kitűzni, hanem sikeresen meg is oldani? Ilyen pártok, kormányok és államok, ilyen demokráciák nem voltak eddig az emberiség történetében. Az első ilyen párt Bolsevik Pártunk, az első ilyen kormány lenini-sztálini kormányunk, az első ilyen állam a szocialista állam, az első ilyen demokrácia a szovjet demokrácia. Feltétlenül meg kell ma ismételnünk Lenin nagyszerű szavait: „A proletár demokrácia milliószor demokratikusabb minden burzsoá demokráciánál; a Szovjethatalom milliószor demokratikusabb a legdemokratikusabb burzsoá köztársaságnál.“*

A szovjet demokrácia az állami élet leghaladottabb politikai rendszereként szilárdult meg, amely meg tudja oldani a nagy társadalmi problémákat, többek között olyan problémákat, amelyekbe minden állami alakulat, minden burzsoá demokrácia beleütközött.

Szovjet demokráciánk bebizonyította, hogy vitathatatlan főlényben van a demokrácia minden régi és mai formájával szemben, mégpedig nemcsak az állam építésének, a népek politikai életének a területén, hanem gazdasági téren is, mert megteremtette a történelem első szocialista rendszerét és az emberek új gazdasági viszonyait — a kizsákmányolóktól és kizsákmányoltaktól mentes új termelési viszonyokat.

A rabszolgák forradalmi — mutat rá Sztálin elvtárs — felszámolták a munka rabszolgai kizsákmányolását, a rabszolgatartó társadalmi rendszert, a jobbágyparasztok forradalma felszámolta a feudális-földesúri rendszert, de a kizsákmányolás megmaradt, csak a formái változtak. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom volt az első, amely az ember ember által való kizsákmányolásának megszüntetését tűzte ki

* Lenin A proletárforradalom és a renegát Kautsky. Lásd *Lenin Válogatott művek*, 2 köt. Szikra 1949. 434. old.

feladatául és meg is valósította ezt a feladatot. A burzsoá társadalom uralkodó osztályai már ebből az egy tényből is látták, hogy halálos veszedelem fenyegeti őket. De az, ami halálos veszedelemmel fenyegette a kapitalizmust, életet és felvirágzást jelentett a szocializmus számára. A kizsákmányolás és a kizsákmányolók felszámolása végetvetett az emberiség előtörténetének; ezzel kezdődött a kizsákmányolástól mentes emberiség igazi története. A mi szovjet országunk sikeresen megoldotta ezt a világtörténelmi jelentőségű feladatot. A burzsoá civilizáció az emberek újabb millióit vonta be a termelésbe, meggyorsította a népek gazdasági fejlődésének ütemét. Nem tudta azonban bevonni a termelésbe mindazokat az alapvető anyagi erőket és tartalékokat, amelyekkel a társadalom rendelkezik. Sőt, a burzsoá társadalom az időszakonként megismétlődő gazdasági megrázkódtatások, válságok idején óriási mennyiségű anyagi termelőerőt von ki a termelésből. Ez óriási nyomorba sodorja a munkásosztályt és hihetetlen szenvedéseket okoz neki. A burzsoá társadalom meg sem tudja előzni a háborús katasztrófákat, a válságokat, amelyeket nem holmi természeti csapások okoznak, hanem az, hogy ennek a társadalomnak és gazdaságának szervezete hibás. Marx és Engels már „A Kommunista Párt kiáltványá”-ban megjegyezte, hogy a burzsoá társadalom olyan boszorkánymesterre hasonlít, aki nem ura többé azoknak az erőknek, amelyeket saját maga idézett fel.

A burzsoá demokrácia erősítette, szilárdította és védelmezte az emberek gazdasági viszonyainak tökéletes jellegét. A burzsoá demokrácia minden porcikájával a burzsoázia osztályát szolgálja. Hogy véget vessünk a kizsákmányolásnak, az elnyomásnak és annak a munkapazarlásnak, amelyet a kapitalizmus mélyreható hibái és fekélyei idéztek elő, meg kellett döntelnünk a kizsákmányolók uralmát, meg kellett teremtenünk a munkásosztály diktatúráját és egységes terv szerint kellett megszerveznünk a nép tevékenységét. Az emberi munka nagy energiáját a társadalom általános gazdasági és kulturális fejlődése szempontjából legcélszerűbb mederbe kell terelnünk. A burzsoá társadalom keretei között természetesen nem lehetett ezt a feladatot felvetni, s a burzsoá demokrácia, amely

hűségesen őrzi a tőkések és földesurak érdekeit, ebben a kérdésben is megmutatta, hogy mennyire népellenes.

Amit a burzsoá állam, a burzsoá demokrácia nem tudott elvégezni, azt elvégezte a szovjet állam, elvégezte a szovjet demokrácia. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom megszüntette a kizsákmányoló osztályokat. A szovjet társadalom tagjai nem dolgoznak már kizsákmányolóknak. Az emberek itt most már maguknak dolgoznak.

Sztálin elvtárs a Rendkívüli VIII. Szovjetkongresszuson megjegyezte, hogy az ember társadalmi helyzetét régebben vagyoni helyzete, rendi vagy osztálykiváltsága, hivatali helyzete, nemzetisége vagy neme határozta meg. A demokrácia gyümölcseihez ezért nem férhetett hozzá mindenki. Ebben nyilvánult meg a parlamentáris demokrácia formális jellege, mert ez a demokrácia fenntartja az emberek tényleges egyenlőtlenségét. A szovjet demokrácia, a magasabbrendű demokrácia viszonyai között az ember társadalmi helyzetét az határozza meg, hogy milyenek egyéni képességei és milyen munkát végez. Ez az egyszerű feltétel lehetőséget ad arra, hogy helyesen ítéljük meg a demokrácia igazi jellegét.

A szovjet társadalom az egész nép érdekében felhasználja polgárainak termelőmunkáját és a társadalom szolgálatába állítja mindazt, ami lehetőséget ad a termelés kibővítésére. A szovjet nép olyan gazdasági rendszert teremtett, amely nem ismer sem válságokat, sem munkanélküliséget, sem termelési anarchiát és lehetetlenné teszi, hogy válságok és munkanélküliség anyagi értékeket romboljanak szét, mint ahogy ez a burzsoá társadalomban e társadalom szervezete folytán történik. A szovjet társadalom a legcélszerűbb formában, tervszerűen irányítja népgazdaságának fejlődését, mégpedig az egész társadalom érdekében, azért, hogy az adott történelmi viszonyok között a leggyorsabb haladást érje el. Ez azt jelenti, hogy éppen a szovjet rendszer, a szovjet állam, a szocialista demokrácia oldotta és oldja meg a nagy történelmi jelentőségű feladatokat, a legnagyobb feladatokat, amelyek valaha is a társadalom vagy egyes osztályok előtt állottak. Ebben van demokráciánk ereje, ez adja meg haladó jellegét.

A szovjet társadalomnak nemcsak szociális és gazdasági

téren kellett egészen új feladatokat megoldania; ugyanolyan nagy történelmi jelentőségű feladatokat oldott meg a szovjet demokrácia kultúrája fejlesztése terén is. Társadalmunk itt is olyan feladatokba ütközött, amelyeket a társadalmi élet korábbi formáiban a hatalomra jutott osztályoknak, többek között a burzsoáziának, soha sem kellett megoldaniuk. A szovjet demokráciának az új társadalom számára teljesen új kádereket, új értelmiséget kellett nevelnie, olyan embereket, akik kezükbe tudják venni az ország kormányzását; műveltséget kellett terjesztenie a nép körében, fel kellett emelnie a lakosság általános kulturális színvonalát.

Sztálin elvtárs hangsúlyozta és műveiben továbbfejlesztette azt a tételt, hogy régebben a régi osztályok helyébe új, de szintén *vagyonos osztályok* kerültek, amelyeknek már megvoltak a maguk káderei és amelyeknek minden lehetőségük megvolt arra, hogy műveltségre tegyenek szert és magukévá tegyék a kultúrát. Ezek az osztályok, mint *vagyonos*, *kizsákmányoló osztályok*, a társadalmi fejlődés során uralkodó osztállyá lettek, de soha és semmi körülmények között nem tüzhették és valóban nem is tüzték ki azt a feladatot, hogy az egész népet felemeljék a kultúrának, műveltségnek, politikai tapasztaltságnak és aktivitásnak arra a színvonalára, amelyen ők vannak.

A szocialista forradalom nagysága, a szovjet demokrácia felülmúlhatatlan történelmi jelentősége abban rejlik, hogy az egész nép — a munkásság, parasztság és értelmiség — vette kezébe a politikai hatalmat és hogy az egész nép fejtett ki aktív tevékenységet. A szovjet demokráciának azonnal rendkívül bonyolult feladatot kellett megoldania: társadalmunk életének minden ágában nagyszámú új, népi kádert kellett nevelnie s népünk nagy tömegeiben el kellett terjesztenie a modern tudomány és kultúra vívmányait. Ez volt az új társadalom felépítésének terve, amelyet Lenin és Sztálin dolgozott ki. Pártunk elindult ezen az úton. Szovjet értelmiségünk nagy és becsületes munkát végzett ennek a komoly feladatnak a megoldása érdekében. A szovjet demokrácia ennek eredményeképpen megvalósította azt, amit a parlamentáris demokrácia feladatként sem tudott kitűzni. Ez adja meg a szovjet demo-

krácia kiemelkedő jelentőségét, ez az alapja annak, hogy fölényben van minden más társadalmi renddel szemben.

A szovjet társadalom előnyei minden más társadalmi renddel szemben, minden vonalon, politikai, gazdasági és kulturális téren egyaránt, tapasztalhatók.

A szovjet rendszer megmutatta, hogy a honvédelem terén is óriási fölényben van. A szovjet nép győzelme a Honvédő Háborúban, a szovjet rendszer nagy győzelme volt. Megmutatta, hogy „... a szovjet társadalmi rend életképesebbnek és szilárdabbnak bizonyult, mint a nem-szovjet társadalmi rend, hogy a szovjet társadalmi rend a társadalmi szervezet jobb formája, mint bármely más nem-szovjet társadalmi rend“.*

A szovjet demokrácia ereje, számtalan előnye, haladó jellege ma annyira nyilvánvaló, hogy csak megrögzött reakciók ecsetelhetik a burzsoá demokrácia „gyönyöreit“, csak ilyen reakciók fecseghetnek „tisztá demokráciáról“, arccal az elhaló mult felé fordulva. „Most nem hátrafelé kell nézni, hanem előre, a burzsoá demokráciának *proletár* demokráciával való felváltása felé“** — mondotta Lenin, a szovjet demokrácia nagy megalapozója.

Ezek a szovjet demokrácia fejlődésének tapasztalatai, ezek azok a nagy vívmányai, amelyeket a Szovjetunió Alkotmányában Sztálin elvtárs megfogalmazott.

A társadalomtudományokban a legutóbbi időkig igen el volt terjedve az a vélemény, hogy a társadalom és az állam politikai fejlődésének tapasztalatait csak néhány évtized, vagy talán évszázad elteltével lehet elméletileg általánosítani. A történelem tapasztalatai szerint a kizsákmányoló osztályok ideológusai állandóan azon igyekeztek, hogy a társadalom politikai fejlődésének olyan elméletét teremtsék meg, olyan államelméletet hozzanak létre, amelyek ez ideológusok osztályainak érdekeit fejezik ki.

A helyzet azonban az, hogy a korábbi elméletek, tanítá-

* Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 208. old.

** Lenin. A proletárforradalom és a renegát Kautsky. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 447. old.

sok, nézetek, amelyek a társadalom fejlődése során bizonyos történelmi feltételek és bizonyos osztályérdekek eredményeképpen keletkeztek, tudománytalanok, népellenesek voltak és nem tükrözhatték híven a társadalom történelmi fejlődésének és az osztályharcnak igazi folyamatát.

A társadalom fejlődéséről szóló marxista-leninista tudományunkat elsősorban az különbözteti meg a különféle idealista szociológiai elméletektől, hogy a marxista-leninista elmélet új módon magyarázza meg a társadalom fejlődését, amikor is megállapítja azt a megcáfолhatatlan tényt, hogy a társadalmi viszonyok alapját a társadalom anyagi életfeltételei alkotják. Ez a felfedezés lehetőséget adott arra, hogy a történelmi jelenségek törvényszerű kapcsolatát meglássuk, hogy ezer meg ezer nagy és kis eseményben felismerjük a társadalom törvényszerű fejlődését.

A marxista-leninista társadalomtudomány igazi forradalmi fordulatot jelentett az elméletben. Csak ez a tudomány adott pontos és teljes képet a társadalom törvényszerű fejlődéséről. A marxizmus-leninizmus nagy alkotó erőről tett tanúságot, amikor elméletileg megvilágította a szovjet társadalom fejlődésének tapasztalatait. Mint ahogy Marx összefüggő tudományos képet festett a kapitalizmus fejlődéséről, Lenin és Sztálin, a szocialista társadalom megalapozói, építői és zseniális teoretikusai, korunkban megteremtették a szovjet társadalom és állam, a szovjet demokrácia részletesen kifejtett, tudományosan kidolgozott és megokolt elméletét.

III

A SZOVJET DEMOKRÁCIA NÉHÁNY „KRITIKÁJA“

Napjainkban széles körben elterjedt, milliók tudatába ment át a marxista filozófia egyik legmélyrehatóbb és legtudományosabban kidolgozott tétele: az a tétel, hogy a dialektikus fejlődés az új szakadatlan harca a régivel. Sztálin elvtárs volt az, aki teljesen kidolgozta és tudományosan bebizonyította ezt a kiváló filozófiai felfedezést.

Az új és a régi harca, mint a társadalmi életnek és az egész történelmi fejlődésnek törvénye, lehetőséget ad arra,

hogy jobban megértsük, hogyan váltják fel egymást a társadalom történetében a demokrácia politikai formái.

Amikor a politikai intézmények és az államok harcának és váltakozásának történetét tanulmányozzuk, feltétlenül figyelemmel kell kísérnünk annak a harcnak általános és állandó jellegét, amelyet a társadalomban a kialakult, bizonyos erőre és befolyásra szert tett politikai intézmények a még csak keletkezőben levő és bizonyos mértékben a jövőt képviselő politikai szervezetek, intézmények ellen folytatnak. Ebben állandóan megnyilvánul az egymással szembenálló társadalmi osztályok harca. Azok az új politikai intézmények, amelyeket a történelem során a régi osztályokat felváltó új osztályok teremtettek, útjukban mindig óriási akadályokba ütköztek. A régi társadalom erői rávetették magukat a szervezet új formáira, minden befolyásukat latbavetették és gyakran csírájukban elfojtották ezeket. Az új, valóban haladó intézményeket rendszerint éles bírálatnak vetették alá. Ezeknek az új intézményeknek diszkreditálása és megsemmisítése céljából fellázították ellenük a közvéleményt s ebben felhasználták a rágalom, zsarolás és rosszakaratú tájékoztatás minden eszközét. A politikai élet új hajtásai és formái azonban, ha haladók voltak, végeredményben mégis győzedelmeskedtek.

Amikor például Franciaországban a XVIII. század végén megteremtették a polgári társadalmi rendet és a demokrácia megfelelő formáját, ez Európa reakciós erőinek heves támadását váltotta ki. A Franciaországon kívül élő korabeli politikusok, történészek és diplomaták véletlennek, időszerűtlennek, rövidéletűnek tartották a franciák kísérletét. A történelem azonban megcáfolta e politikusok ítéletét. A későbbi évtizedek alatt más európai országokban is végbement a polgári forradalom; ezekben az országokban is győzelemre jutott a burzsoá demokrácia. Ez a folyamat egy egész évszázadot töltött be.

Napjainkban gyorsabban forog a történelem kereke. Most már nem volt szükség egy egész évszázadra ahhoz, hogy egy új demokrácia, a szovjet demokrácia létrejöjjön. A szovjet állam harminc éve áll fenn. A külföld mai burzsoá politikusai, történészei, diplomatái és ujságírói, akik a tőkésosztály

hűséges szolgálói, ádáz harcot folytatnak a szovjet demokrácia ellen, noha kénytelenek leküzdhetetlen erejével számolni.

A politikai fejlődés fentebb vázolt sajátossága, a régi, elhaló örök harca, amelyet az új ellen vívnak, példátlanul éles és heves lett. S ez érthető is, mert nem volt még egyetlen társadalmi rend, amely keletkezésekor olyan mélyreható változásokat vitt volna véghez a fejlődésben és a társadalom egész életében, mint a szovjet rendszer. A múltban egyetlen forradalom sem számolta fel és nem is akarta felszámolni a dolgozó tömegek kizsákmányolását, elnyomását. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom felvetette és meg is oldotta ezt a feladatot.

Ez az oka annak, hogy a szocializmus ellenségeinek a Szovjetunió ellen folytatott harca olyan formákat öltött, amelyek ismeretlenek voltak abban az időben, amikor például a polgári társadalom felváltotta a feudális társadalmat. Ma csaknem minden reakciós, többnyire egészen műveletlen külföldi firkász korunk nagy szociális problémáival kapcsolatban igen részletes, hihetetlenül ostoba fejtegetéseket ad a demokrácia lényegéről, sőt, a szovjet rendszer bírálatával is próbálkozik. És ez nem véletlen, hanem ugyancsak az osztályharcnak, a régi és az új harcának egyik megnyilvánulása.

Semmi szükség sincs arra, hogy itt részletesen kifejtsük és bíráljuk mindazokat a badar bírálatokat és koholmányokat, amelyeket külföldi szerzők szovjet demokráciánkról terjesztenek. Csak egy-két példával foglalkozunk, amelyek politikai életünkkel kapcsolatban a legjobban elterjedtek. Ez elegendő lesz ahhoz, hogy megmutassuk, milyen módszerekkel dolgoznak a szovjet demokrácia ellenségei és ellenfelei, függetlenül attól, hogy életünk melyik területe nincsen ilyükre, életünk melyik területe váltotta ki újabb dührohamukat és hazugságáradatukat.

Az Egyesült Államokban, Angliában és más országokban az utóbbi időben sok „munka” jelent meg, melyekben a demokrácia, többek között a szovjet demokrácia kérdéseivel foglalkoznak.

A szovjet demokráciával foglalkozó burzsoá publicisztika

és szociológiai irodalom csaknem mindig egy és ugyanazon kérdéseket érinti. Ezért a „kritikai“ „vizsgálatoknak“ csupán két csoportjára térünk ki: 1. a demokrácia és az ország pártjainak száma között fennálló viszony kérdésére és 2. az úgynevezett megnyirbált sajtószabadság kérdésére.

A szovjet demokrácia valamennyi „bírálóját“ egy követelés egyesíti, amelyet ezek az emberek az úgynevezett „tisztá“, „igazi“ demokráciával szemben támasztani akarnak. A külföldi sajtóban — nemcsak a lapokban és folyóiratokban, hanem az utóbbi években megjelent könyvek közül is igen sokban — állandóan erőszakosan felvetik egy és ugyanazt a kérdést: „Ha a bol'sevikoknak igazuk van és ők valóban demokratikus elveket valósítanak meg, akkor mi az oka annak, hogy a Szovjetunióban csak egy politikai párt van? Vajjon az igazi demokráciának nem-e éppen az az ismertetőjele, hogy néhány párt állandóan harcol egymással? Vajjon nincs-e több lehetőség a szabad szólásra, szabad gyülekezésre, a társadalmi rend és a kormány által folytatott politika szabad megítélésére, akkor, amikor a kormány politikáját különféle társadalmi csoportok érdekeinek, különféle politikai elveknek és különféle pártoknak a szemszögéből vizsgálhatjuk?“

Vajjon a társadalom demokratikus berendezéséről tanúskodik-e az, hogy a társadalomban két vagy több párt létezik? Helyes-e az, a burzsoá politikusok körében elterjedt vélemény, hogy a demokrácia annál tökéletesebb és annál tágabb, minél több párt harcol egymás ellen az államhatalomért? És végül, vajjon célt találnak-e a szovjet demokrácia „bíráloinak“ nyilai, akik nem tartják demokratikusnak, hogy egy országban csak egy párt van?

A „demokrácia“, mint tudjuk, néphatalmat jelent. Azt hihegnők, hogy minden politikusan gondolkodó ember számára teljesen nyilvánvaló: demokrácián a társadalom politikai viszonyainak olyan rendszerét kell értenünk, amely biztosítja a társadalom fejlődését és azt, hogy a nép érdekében, magának a népnek a részvételével szervezzük meg a társadalmat. Ez annyira elemi igazság és annyira behatolt a tömegek tudatába, hogy még a legmisztikusabb burzsoá filozófusok leghomályo-

sabb érvelésein keresztül is utat tör magának.* A demokrácia a társadalom politikai felépítménye, államforma, minden állam pedig eszköz az uralkodó osztály kezében, amely az osztály-ellenségek elfojtására szolgál. A demokráciának korántsem az a lényege, hogy a kormányzás adott formája mellett, az adott állami rendszerben egy, két vagy több párt létezik-e. A demokráciának az a lényege, hogy melyik osztály van hatalmon, melyik osztály az uralkodó osztály, milyen viszonyban van ez az osztály és állama a dolgozó tömegekkel, a néppel. Tudjuk, hogy az időszámításunk előtti V—IV. századbéli Athénben és a régi Rómában az osztályok és a különféle társadalmi csoportok éles politikai harcot folytattak egymás ellen; tudjuk, hogy Athénben és Rómában sok volt a politikai szervezet, de ez még korántsem jelenti, hogy ezek a rabszolgarendszeren felépülő államok a társadalom demokratikus szervezetének mintaképei voltak.

Az angol és amerikai politikusok és szociológusok gyakran példaképpen emlegetik országukat, ahol lényegében két párt van s ezért szerintük teljesen demokratikus. A politikában azonban nem lehet ilyen érveléseket gondolkodás nélkül elfogadni. Hiszen sok „munkáspárti“ parlamenti küldött maga is megmondotta, hogy Anglia „Munkáspártja“ és Konzervatív Pártja között számos igen fontos aktuális kérdésben *nincsen elvi ellentét*. Egyesek konzervatívoknak nevezik magukat és nyílt imperialista, támadó politikát folytatnak, mások a Labour Party képviselőinek, szocialistáknak, munkáspártiaknak nevezik magukat, de ugyanazt az imperialista politikát követik.

Ugyanazt mondhatjuk az Egyesült Államokról is. Lenin már 1912-ben megjegyezte, hogy Amerikában az 1861—1865-ös polgárháború után két erős polgári párt volt: a korábbi rabszolgatartók pártja, az úgynevezett „Demokrata Párt“ és az

* „A demokrácia — írja Croce, olasz filozófus, „A politika és az erkölcs“ című könyvében — azt a tendenciát jelenti, hogy a politikai tevékenységben bizonyos jelentőséget biztosítsunk a tömegeknek, vagyis az egyszerű népnek.“ Nem tudjuk, hogy milyen tevékenységről van szó, ez nem egyéb, mint a burzsoá reakciós filozófia tipikus képviselőjének, az igazi demokrácia ellenségének szofisztikus szócsavarása.

ipari tőkésék pártja, amely a négerek felszabadításáért küzdött — ebből fejlődött ki a „Republikánus Párt“.

Lenin ezt írta: „A négerek felszabadítása után egyre kisebb lett a két párt közötti különbség. Ezek a pártok főképpen azért harcoltak egymással, hogy eldöntsék, milyen magas vámokat lehet kiszabni. Ennek a harcnak a néptömegek szempontjából semmiféle *komoly* jelentősége *nem volt*. A népet becsapták, két burzsoá párt hatásos és tartalmatlan *párbajával* elvonták a figyelmét égető szükségleteitől.

Amerikának és Angliának ez az úgynevezett «kétpárt-rendszere» volt a leghatalmasabb eszköz arra, hogy megakadályozzák egy önálló munkáspárt, vagyis valóban szocialista párt keletkezését.”*

Egyébként, ha a „kétpártos demokrácia“ mai hívei nem restelnek nekünk mindenféle, szerintük, „ravasz“ kérdéseket feladni, akkor mi, szovjet emberek, is szeretnénk néhány kérdéssel a demokrácia e mindenféle „szakértőihez“ fordulni, akik annyira szeretnek kérdéseket feltenni.

Ha két, három és több párt működése megfelel az igazi demokráciának, akkor mi az oka annak, hogy például a „munkáspártiak“ valósággal kikelnek magukból, amikor csak megemlítik az angol kommunistákat? Ha több párt létezése valóban ismertetőjele az igazi demokráciának, akkor például logikus volna, ha szabad véleménynyilvánításra adnának lehetőséget azoknak a pártoknak, amelyek a parlamentben nem kaptak többséget. Mindenki tudja azonban, hogy a „munkáspártiak“ nem járnak el e szerint az elv szerint; a „munkáspártiak“ hadjáratot indítottak Nagybritannia kommunista pártja ellen. Ki hiszi el a Laski-féle „munkáspárti“ teoretikusoknak és a demokrácia más „lovagjainak“, hogy érdekük, hogy politikai ellenfeleik legyenek és azok politikai tevékenységet fejtsenek ki? Csak az a helyzet, hogy a „munkáspártiaknak“ nincs elegendő erejük ahhoz, hogy végezzenek politikai ellenfeleikkel. A „munkáspártiak“, akik imperialista politikát folytatnak, nem is vonhatják a maguk oldalára az egész tár-

* *Lenin Művei*. 4. kiad. 18. köt. 373—374. old. (oroszul).

sadalmat, mert a néptömegek ellenségei az imperialistáknak és azok új világháborúra vezető politikájának.

Amíg a társadalom ellenséges osztályokra tagozódik, elkerülhetetlen a politikai pártok harca, amely az osztályharcot tükrözi. És ellenkezőleg, abban a társadalomban, amelyben nincsenek ellenséges osztályok, két vagy több pártnak sincsen helye. Ez, és csakis ez annak a kérdésnek a lényege, amelyet a külföldi irodalomban oly gyakran felvetnek: összeegyeztethető-e a demokrácia azzal, hogy a társadalomban csak egy párt legyen, s vajjon az igazi demokráciának nem az e az ismertetőjele, hogy a társadalomban több párt van?

A szovjet emberek félreérthetetlen választ adnak erre a kérdésre. A társadalmi élet, az állam, a kormánypolitika demokratikus vagy antidemokratikus voltát nem a pártok száma, hanem az adott állam politikájának lényege határozza meg, az, hogy kinek az érdekeit szolgálja ez a politika: a nép, a többség érdekeit vagy a kisebbség, az imperialisták érdekeit.

Ez a helyzet az első kérdéssel, vagyis azzal a kérdéssel, hogy egy vagy több párt jelenléte határozza-e meg az adott társadalom demokratikus vagy antidemokratikus voltát.

Érthető, hogy a demokrácia kérdésének külföldi „szakértői” érveléseikben csak azzal törődnek, hogy a Szovjetunióban csak egy párt van. Milyen összefüggésben van a szocialista társadalom igazi demokratikus elveinek megvalósítása azzal, hogy a szovjet társadalomban csak egyetlen párt, az irányító Kommunista Párt van?

A külföldi politikusok számtalanszor vetik fel a sajtóban ezt a kérdést s arcukon ravasz, kárörvendő mosollyal, elégedetten dörzsölik kezüket: na, hadd lássuk, mit tudnak a bolsevikok erre a kérdésre válaszolni! Ezek az emberek naivul azt gondolják, hogy már a kérdés feltevésével is „megcáfolják” a szovjet elveket és „leleplezik” a szovjet demokráciát. De a Hearst-lapok firkászai és a reakciós angol ujságírók túlságosan magabiztosan dörzsölik a kezüket és mosolyognak.

Sztálin elvtárs 1936-ban kiütötte a szovjet demokrácia ellenségeinek kezéből ezt a „súlyos” érvet.

„Ami a különböző politikai pártok szabadságát illeti — mondotta Sztálin elvtárs — e ponton mi némileg más véle-

ményen vagyunk. A párt az osztály egy része, élenjáró része. Több párt, tehát szabadság több párt részére, csak olyan társadalomban lehet, ahol antagonisztikus osztályok vannak, melyeknek érdekei ellenségesek és összeegyeztethetetlenek, ahol vannak, mondjuk, kapitalisták és munkások, földbirtokosok és parasztok, kulákok és szegényparasztok és így tovább. A Szovjetunióban azonban olyan osztályok, mint kapitalisták, földbirtokosok, kulákok stb. már nincsenek. A Szovjetunióban csak két osztály van, munkások és parasztok, akiknek érdekei nemcsak nem ellenségesek, hanem éppen ellenkezőleg — barátiak. Vagyis a Szovjetunióban nincs talaj több párt létezésére számára, tehát ilyen pártok szabadsága számára sincs. A Szovjetunióban csak egy párt, a Kommunista Párt számára van talaj. A Szovjetunióban csak egy párt létezhetik, a kommunisták pártja, amely bátran és mindvégig következetesen védi a munkások és parasztok érdekeit. S hogy ez a párt nem rosszul védelmezi ezeknek az osztályoknak érdekeit, abban aligha lehet valakinek kétsége.“*

A szovjet demokrácia a szocialista társadalom elveit tükrözi. Szocialista társadalom csak ott jön létre, ahol felszámolják, megszüntetik a kizsákmányoló osztályokat, a földbirtokosokat, gyárosokat, pénzmágnásokat, bankárokat, kulákokat, üzérkedőket és egyéb társadalmi csoportokat, amelyek munka nélkül szerzett jövedelmekből élnek, és ahol a munkásság, parasztság és értelmiség testvéri szövetsége talaján indul meg a társadalom fejlődése. Amíg kizsákmányoló osztályok lesznek, addig azok mindig igyekeznek majd megvédeni pártjaikat. A kizsákmányoló osztályoknak az a törekvésük, hogy megteremtsék politikai szervezeteiket, pártjaikat, amelyekkel megtudják védeni érdekeiket és ezeknek az érdekeknek tudják alárendelni a társadalom érdekeit. De amikor az új társadalmi rend, a szocialista rend már minden vonalon győzelmet aratott, a társadalomban nincs már helye az olyan osztályoknak, amelyek más osztályokat elnyomnak: eljön a népek nagy

* Sztálin A Szovjet Szocialista Koztársaságok Szövetségének Alkotmánytervezetéről Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései* Szikra 1950. 618—619 old

összefogásának, a társadalmi egység megteremtésének időszakai.

Az a párt, amely az egész társadalom legfőbb érdekeit tükrözi és megjelöli az új élet, a kizsákmányolóktól és naplopóktól mentes élet alapjai felépítésének reális tervét; az a párt, amely szervezőmunkájával maga köré tömöríti az egész társadalmat és azt új úton, a kommunista építés útján vezeti; az a párt, amely a nép önfeláldozó szolgálatával tekintélyre tett szert az egész társadalom előtt — az ilyen párt a lakosság óriási többségének legbensőbb kívánságait, életcéljait és eszményeit juttatja kifejezésre. A Szovjetunióban valóban létezik és a nép javát szolgálja egy ilyen egyedülálló párt: a kommunisták lenini pártja, amelyet nagy vezére, Sztálin elvtárs vezet.

A szovjet emberek egybeforrtak a Bolsevik Párttal, elfogadták ennek a pártnak a programját és eszméit, amelyek saját eszméiké lettek.

A szovjet társadalomban minden más pártnak csak olyan programja lehetne, amely visszafelé, a régi, népünk által felszámolt életmód felé fordítaná a történelem kerekét; ezek a pártok feltétlenül a szocializmus ellen harcolnának és elkerülhetetlenül az imperializmus ügynökségévé, ötödik hadoszlopává válnának.

Vagy talán éppen erre számítanak és ebben reménykednek a szovjet demokrácia mindenféle bírálói, amikor azt az elvet hirdetik, hogy a demokrácia elengedhetetlen feltétele a többpárt rendszer. Hiába reménykednek! A szovjet nép nagyon jól tudja, miféle pártok, miféle társadalmi csoportok voltak azok, amelyek a szocializmus ellen harcoltak; elég sokat szenvedett e pártok „tevékenysége“ miatt. A szovjet nép, nemes ügyének megvédése és a szocializmus biztosítása érdekében kénytelen volt felszámolni a kizsákmányoló osztályokat, trockista, buharinista uszályhordozóikat és a többi kártevő pártokat és szervezeteket.

Nem világos-e ezek után, hogy a Szovjetunióban már nincs szükség több pártra? Nem nyilvánvaló-e, hogy a szovjet emberek egyszersmindenkorra elhatározták, hogy a Kommunista Párttal, Lenin és Sztálin pártjával kapcsolják össze

sorsukat? Ki nem érti még most sem, hogy a szovjet emberek minden erejükkel támogatják a Bolsevik Pártot, amely azt tűzte ki céljául, hogy a gazdaság és a kultúra további felvirágzása felé vezeti népünket, hogy állandóan növeli országunk civilizációját, köztársaságunk hatalmát, hogy emeli népünk életszínvonalát, hogy fejleszti a szovjet ország dolgozóinak kultúráját és tudatosságát?

A burzsoá demokrácia lovagjai, a szovjet demokrácia ellenfelei és mindenféle „bíráloi“, akik síkraszállnak azért, hogy a társadalomban több párt legyen, s ezt a demokrácia lényegével azonosítják, örökkévalónak és megingathatatlanak tartják a többpártrendszert és a társadalom osztályokra tagolódását. Ezek az emberek egybenöttek az ellenséges osztályokra és politikai pártokra tagozódott burzsoá társadalommal, ennek a társadalomnak elengedhetetlen alkatrészeivé, a burzsoá állam politikai gépezetének csavaraivá lettek. Ezek az emberek, a rájuk jellemző cinizmussal és arcátlansággal olyan színben próbálják feltüntetni a dolgot, mintha a burzsoá parlamentáris demokrácia, minden jelentéktelen vonásával együtt, az igazi és az egyetlen lehetséges demokrácia lenne. Sőt, ezt a demokráciát példaképpen állítják a szovjet emberek elé.

Vajjon nem helyesebb-e, ha sokkal demokratikusabbnak tekintjük azt az elvet, amely nem örökíti meg, hanem felszámolja a szociális egyenlőtlenséget, amely nem szilárdítja meg a burzsoá államban fennálló osztályrendszert és egyik osztály uralmát a másik felett, hanem megszünteti ezt és megteremti a kizsákmányoló osztályoktól, az ingyenélőktől mentes társadalmat, az egyenjogú dolgozók társadalmát, a szocialista társadalmat! Nem helyesebb-e feltennünk, hogy az igazi demokrácia elvéért éppen az a társadalom és az a párt száll síkra, amely az élenjárók színvonalára akarja emelni az embereket és olyan társadalmi rendet akar létrehozni, amelyben egyáltalán nem lesznek osztályok, hanem csak fejlett és öntudatos dolgozók, vagyis kommunista rendszert akar teremteni?

Nem áll módunkban, hogy itt részletesebben foglalkozzunk a szovjet demokrácia bírálatának kísérleteivel s csak Harold Laskinak, az angol Munkáspárt egyik legismertebb mai teore-

tikusának, a Munkáspárt volt végrehajtóbizottsági elnökének, nemrég megjelent könyvére térünk ki.

Laski könyvének címe: „Gondolatok korunk forradalmáról.”

Laski a könyv második fejezetében az orosz forradalommal foglalkozik s azt magyarázza az olvasónak, hogy az emberek ma még nehezen tudják megítélni az Oroszországban végbement eseményeket, mivel a forradalom nemrégén zajlott le és a szenvedélyek még nem csitultak el. Laskinak az a véleménye, hogy a világ most két táborra oszlik: az egyik vakon gyűlöli, a másik pedig feltétel nélkül elfogadja a történeteket. Sajátmagát azok közé az emberek közé sorolja, akik objektív elemzést tudnak adni az orosz forradalomról.

Miben rejlik ez az „objektív elemzés”?

Laski első érvelése is figyelemre int már bennünket; Laski ugyanis megmagyarázza, mi az oka annak, hogy Oroszországban az Októberi Forradalom után megszilárdult a Bolsevik Párt. Három ilyen okot sorol fel: 1. a bolsevikok azzal a reménnyel kecsegtették az orosz népet, hogy joga lesz akarata szerint berendezni életét; 2. a külföldi intervenció „igen nagy segítséget nyújtott a bolsevikoknak”, mert a hazafiság érzését ébresztette a népben; 3. Leninnek és munkatársainak géniuszával az elhaló társadalom csak másodrendű kalandorokat tudott szembeállítani, akik a régihez való visszatérést ígérték.

Szembevetjük, hogy Laski mellözi azoknak a fő okoknak az elemzését, amelyek elősegítették a lenini párt politikájának győzelmét, a szovjet rendszer megszilárdulását és a szovjet demokrácia felvirágzását. Lehetséges volna, hogy a „munkáspárti” teoretikus nem ismerte államunk történetét? Nem, Laski könyve másról tanúskodik. Arról, hogy a reakciós politikai meggyőződésének igazolása és megvédése érdekében meghamisítja a legújabb történelmet.

Laski, mint a legtöbb külföldi szerző, aki a társadalmi élet szovjet rendszeréről ír, kénytelen a szovjet demokrácia néhány nagy vívmányát megemlíteni. Könyvében beszél arról, hogy emberek milliói juthattak hozzá a kultúra kincseihez, hogy Oroszország nagyszámú népeinek kulturális színvonala

óriási mértékben megnövekedett. Laski leírja a Szovjetunió nagy vívmányait, amelyekhez foghatókról a kapitalista országok nem is álmodhatnak. Hangsúlyozza, hogy ostobaság volna elvitatni ezeket a vívmányokat, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a szovjet nép támogatja a Bolsevik Pártot. A Szovjetunió vívmányainak leírása után Laski kifejti azokat az áldozatokat, amelyeket a szovjet nép ezekért a vívmányokért hozott.

Miért volt szüksége Laskinak arra, hogy a szovjet demokráciának ezeket a nyilvánvaló vívmányait felsorolja? Kitűnik, hogy korántsem azért, mintha le akarta volna vonni az ezekből a tényekből teljesen természetesen, logikusan adódó következtetést, azt, hogy ha a nép az adott politikai rendszerben olyan tág jogokat és olyan nagy lehetőségeket kapott a gazdasági és kulturális fejlődésre, ez azt jelenti, hogy a szovjet állam lehetőséget adott a népnek erőinek kibontakoztatására — s ezért igazi demokratikus állam. Laski, ezzel szemben, azt a megdöbbentő kijelentést teszi, hogy demokratikus életforma mellett hasonló szociális vívmányok lehetetlenek lettek volna és hogy a Szovjetunióban éppen azért tudtak ilyen nagy szociális átalakulásokat megvalósítani, mert a szovjet hatalom felszámolta a demokratikus intézményeket. Ez Laski logikája. S az ehhez hasonló zagyvaságokat úgy találja, mintha azok a „szocialista“ nézetek mintaképei lennének! Könyvében lábbal tiporja az igazságot arról az országról, amely hazáját megmentette! Ki nem tudja ma már azt, hogy ha nem lett volna a Szovjetunió, ha nem lett volna a hős szovjet nép, Nyugat-Európa népei, mégpedig nemcsak a belgák, franciák, norvégek, hanem az angolok is, már régen a német bárók rabságában sínylődnének?

Laski népünk „elmaradottságával“ magyarázza demokráciánk *szovjet* formáját. Olyan országban adja ki „munkáit“, ahol a munkásoknak nincsenek saját nyomdáik és nincsen papírjuk, ahol nincsenek gyűléstermek, ahol a Munkáspárt, amelynek szocialista politikát kellene folytatnia, a gyakorlatban olyan politikát folytat, mely semmiben sem különbözik a Konzervatív Párt reakciós, imperialista politikájától, és mégis azt meri állítani, hogy a „Szovjetunióban nincsen szólásszabadság, sajtószabadság és gyülekezési szabadság“.

A „munkáspárti“ teoretikus, aki a szovjet emberek barátjának köntösében tetszeleg, olyan állításokig sülyed le „tanulmányában“ (nyilván gyengeelméjűeknek tartja olvasóit), hogy a Szovjetunióban még a sztahanovisták kigúnyolásáért is halálra ítélik az embereket. Érthető, hogy Laski, amikor annyi aljas badarságot hordott össze a szovjet hatalomról, a szovjet demokráciáról, a szovjet rendszerről, kénytelen volt valahogyan mégis megmagyarázni, mi az oka annak, hogy a szovjet nép, a könyvben leírt „borzalmak“ ellenére is, hittel és szeretettel követi a Bolsevik Pártot és vezéreit. Ezeket a tényeket nem tudja tagadni, de azzal próbálja őket megmagyarázni, hogy a szovjet emberek hisznek valami fényes jövőben és félnek a mult visszatérésétől.

Felmerül a kérdés, hogy ha a Szovjetunióban valóban olyan a helyzet, ahogyan Laski leírja, akkor miért kell a szovjet embereknek félniök a mult visszatérésétől. Ugyanolyan jogos egy második kérdés is: hogyan lehetséges az, hogy az ország egész népe — 200 millió ember — a szebb jövő felé törekszik és hisz ebben a jövőben, ha a jelen, mint Laski állítja, semmi alapot nem ad erre a hitre?

Úgy látszik, végül Laski teljesen belezavarodott a kérdésbe! Nem tudósként és nem a Szovjetunió barátjaként írta meg könyvét. Reakciós előítéletei kedvéért elárulta az igazságot. Laski professzor, s amellet még szocialistának is tartja magát. Úgy látszik, a burzsoá országok egyes mai „szocialista“ professzoraira is teljesen ráillenek Lenin szavai: „... a professzorok társadalmi helyzete a burzsoá társadalomban olyan, hogy csak azokat engedik erre a tisztségre, akik a tőke érdekeinek szolgálatába állítják a tudományt, akik hajlandók a szocialisták ellen a legnagyobb zagyvaságokat, felelőtlen aljasságokat és badarságokat összehordani. A burzsoázia mindent megbocsát a professzoroknak, ha a szocializmus «megsemmisítésével» foglalkoznak.”*

A szovjet demokrácia ellen irányuló ugyanilyen erkölcstelen és rágalmazó állításoktól hemzseg William Beveridge, angol közéleti férfiúnak, *Europe-Amérique* című brüsszeli

* *Lenin Művei* 1. kiad. 20. köt. 129 old. (oroszul)

folyóiratban megjelent cikke, amely a következő igen érdekes címet viseli: „Mi Nagybritannia véleménye Oroszországról?” Beveridge szintén nem tud a tények ellen érvelni. Kénytelen elismerni, hogy a Szovjetunió a háború alatt bebizonyította óriási hatalmát és erejét a gazdaság minden területén; ez a hatalom azt az ipari forradalmat tükrözi, amely a Szovjetunióban soha nem látott gyorsasággal végbement. „Szovjet-oroszország — írja Beveridge — leckét adott a világnak. Megmutatta, hogy központi tervezéssel húsz év alatt ipari nagyhatalmat lehet teremteni, hogy háborús időkben és békében egyaránt emelni lehet az életszínvonalat és így meg lehet nyitni a kulturális haladáshoz vezető utat. A két világháború között és a második világháború alatt igen sok angol hajlott arra, hogy Szovjetoroszországot az új civilizáció előhírnökének és a gazdasági tervezés terén, valamint sok más területen is vezetőnek tekintse.”

Beveridge utolsó szavaiból kitűnik, hogy többekkel együtt, ő is hajlott arra, hogy a társadalmi élet sok területén az új civilizáció előhírnökének tekintse Szovjetoroszországot, de nyilván valamiért csalódott.

Miért?

Kitűnik, hogy a Szovjetunió, amely a gazdasági fejlődés terén óriási ugrást tett előre, ugyanakkor, ha hinni lehet Beveridge szavainak, „legalább száz évvel elmaradt” az „emberi jogok” elismerése és a „nemzetközi kapcsolatok” terén. Beveridge különösen elégedetlen a szovjet sajtóval, amely kertelés nélkül ostromozza a reakciósokat, a megvásárolható firkászokat és a műveletlen embereket, többek között az imperializmus uszályhordozóit és a szociális kérdésekben tájékozatlan embereket. Nincs kibékülve továbbá azzal, hogy a Szovjetunióban csak egy párt van, nem tetszik neki az, hogy a Szovjetunió biztonsági szervei éberren őrzik a nép érdekeit és megakadályozzák a szovjet demokrácia, a szocialista társadalmi rend ellenségeit reakciós aknamunkájukban. Nyugtalanítja a Szovjetunió az az álláspontja, amelyet a nemzetközi kölcsönös kapcsolatok terén elfoglal. Itt Beveridge a legféltetlenebb rágalmak közepette fejtegeti azokat a nehézségeket, amelyekbe az angolok állítólag beleütköztek, amikor köze-

ledni kívántak az orosz néphez, és kifogásolja, hogy az angol imperialisták, gyarmatosító sajtójukkal, tendenciózus rádiójukkal és gondosan megválogatott szovjetellenes propaganda-könyveikkel nem tudnak behatolni a Szovjetunióba. Véleménye szerint az a nép, amelynek nincs lehetősége arra, hogy államának életét és politikáját az angol imperializmus érdekeinek alárendelje, igen sokat veszít. A szovjet olvasó csak mosolyoghat Beveridge következő állításán: „Ha a szovjet kormány hajlandó lenne végetvetni ennek az állapotnak, akkor az emberiség valóban először reménykedhetne a békében.”

Ez is kitünő példa arra, hogy a burzsoázia lovagjai hogyan „elemzik” a szovjet demokráciát.

Ne lepjen meg bennünket az a hihetetlenül felfuvalkodott és fontoskodó hang, amelyen ezek a gyász-kritikusok szovjet rendszerünket bírálják. A tapasztalat eléggé világosan mutatja, hogy minél szemérmetlenebbül rágalmazták a reakciós burzsoá politikusok szovjet demokráciánkat, annál rosszabb a lelkiismeretük, annál kedvezőtlenebbül állnak saját ügyeik.

Laski és Beveridge úgy véli, hogy a Szovjetunióban nincs sajtószabadság, s ezért ott megszegik a demokrácia alapelveit.

A szólás- és a sajtószabadság kétségtelenül igen fontos ismertetőjele a társadalom demokratikus berendezésének. Csak az a kérdés, hogy mit értenek sajtószabadságon.

Természetes, hogy országunkban vannak bizonyos törvények, amelyek a sajtóra is kötelezőek. Ezeknek a törvényeknek az a céljuk, hogy megvédjék a nép demokratikus jogait. Alkotmányunk például tiltja a faji gyűlölködés és a nemzeti ellenségeskedés hirdetését. Országunkban nem engedik meg, hogy sajtó útján vagy bármilyen más eszközzel olyan demokráciaellenes nézeteket terjesszenek, amelyek azt hirdetik, hogy egy nemzetnek uralkodnia kell a többi nemzeteken. Igaz, hogy sok országban, többek között az Egyesült Államokban és Angliában, akadálytalanul folytatnak ilyen politikát. De a szovjet embereknek nem az az álláspontjuk, hogy a faji vagy nemzeti felsőbbrendűség sajtópropagandájának szabadsága az igazi demokrácia ismertetőjele. Ellenkezőleg, azt a nézetet vallják, hogy e propaganda megtiltása elengedhetetlen felté-

tele annak, hogy a népek egyenjogúságának elvét, ezt a rendkívül fontos demokratikus elvet, megvalósítsuk.

Országunkban nem engedik meg, hogy más országok ellen háborúra uszítsanak. Igaz, hogy olyan országokban, mint az Egyesült Államok vagy Nagybritannia, a háborús uszítók a sajtóban szabadon fejthetik ki propagandájukat. A szovjet emberek azonban azon a véleményen vannak, hogy a demokrácia legfőbb feltétele a népek közötti béke, hogy a háborús uszítók aknamunkájának megtiltása nem csorbítja, hanem ellenkezőleg, megvédi a demokráciát. A szovjet emberek azt a demokráciát tekintik igazi demokráciának, amely a nép és a világbéke javát szolgálja, nem pedig azt, amely ellenkezik a nép létérdekeivel és a béke ügyével.

A mi sajtónk teljes egészében a nép rendelkezésére áll.

Nem mondhatjuk ugyanezt a kapitalista országok sajtójáról. A mai nyugateurópai és amerikai politikai irodalomban általában az a vélemény alakult ki, hogy az úgynevezett sajtószabadság a burzsoá demokrácia egyik leglényegesebb sajátossága, és szerintük a sajtószabadság és szólásszabadság mintaképét a Nagybritanniaiban, az Egyesült Államokban és a tőlük függő országokban megvalósított rendszer adja meg.

De már Lenin is megírta: „A szovjet rendszer annak a burzsoá hazugságnak a megcáfolása, amely azt nevezi «sajtószabadságnak», hogy a gazdagok, a tőkésék szabadon megvásárolhatják a sajtót, megvesztegethetik a lapokat, hogy a tőkésék szabadon százával vásárolhatják fel a lapokat és így meghamisítják a «közvéleményt».”*

Ebben a tekintetben igen érdekes A. Mander 1944-ben, Ausztráliában megjelent könyve: „A sajtó — a köz ellensége.” Ebben a könyvében ténylegesen bebizonyítja, hogy a polgári demokratikus államokban nincsen sajtószabadság, nincsen szólásszabadság. Nem csoda, hogy ez a könyv éles, dühödt visszhangra talált az egész polgári sajtóban. A könyv példányait Ausztráliában az érdekelt társaságok felvásárolták és megsemmisítették, hogy Mander leleplezései ne váljanak a nagyközönség közkincsévé.

* *Lenin Művei* 3. kiad. XXV. köt. 307. old. (oroszul)

Mit bizonyított be Mander?

Bebizonyította, hogy a ma annyira emlegetett sajtószabadság tulajdonképpen csak azokat illeti, akiknek a birtokában van és akik ellenőrzik a sajtót. Véleménye tehát az, hogy helyes volna elvetni a „sajtószabadság” elnevezést és a „sajtótulajdonosok szabadsága” kifejezéssel helyettesíteni. Mander könyvében érdekes anyagot idéz arra vonatkozóan, hogy az ausztráliai sajtót, reakciós politikai uralkodó körök érdekében, hogyan irányítják a Szovjetunió ellen. Megállapítása szerint az a tény, hogy „húsz éven át állandóan elhallgatták az Oroszországról szóló pozitív híreket”, az újságírás történetében a legkirívóbban mutatja meg azt, hogy hogyan rendellék alá politikai körök reakciós érdekeinek a sajtót és az úgynevezett szólásszabadságot. Az ausztráliai újságok és folyóiratok, valamint a könyvkiadók, hosszú éveken át hamis információkat terjesztettek, amikor olyan híreket közöltek, amelyek „határtalan nyomorról és kudarcokról, az ipar megteremtésére irányuló eredménytelen kísérletekről” stb. számoltak be.

De kitört a háború. A háború éveiben a Szovjetunióval kapcsolatban az igazságnak megfelelő hírek jelentek meg az ausztráliai sajtó hasábjain. Kitűnt, hogy „az ipar megteremtésére irányuló kísérletek szégyenletes kudarcairól szóló, lépten-nyomon ismételtetett mesék ellenére, Oroszországban olyan hatalmas ipari fejlődés ment végbe, mint valóban eddig sehol a világon. Tudatlan rabszolgák elnyomott nemzete helyett olyan néppel találkoztunk, amely ég a lelkesedéstől, amely büszkén és bizalommal tekint a fényes jövő elé, amely kész áldozatokat hozni hazája ügyéért és az új, szocialista rendért, amelyet ő maga teremtet meg.”

A sajtó tulajdonosai — írja Mander — „féltek attól, hogy az ausztráliaiak megtudják: az ország a lapok magántulajdonosai, kereskedelmi reklámok és kalmár civilizáció nélkül is felvirágozhat, fejlődhet és fényes sikereket érhet el”. Mander idéz egy példát arra, hogy a legtekintélyesebb politikusok s bizonyos lapok és kiadványok vezetői elismerték, hogy a mai társadalomban lényegében nincsen sajtószabadság. John Swinthonra, az egyik amerikai lap szerkesztőjére hivatkozik, aki a nyugalomba vonulása alkalmából rendezett banketten ezt

mondotta: „Amerikában nincsen független sajtó. Ezt önök ugyano'yan jól tudják mint én. Önök, ujságírók között egy sincs, aki becsületesen meg merné mondani a véleményét. S ha mégis megtennék, igen jól tudják, hogy az sohasem látna nyomdafestéket. 250 dollárt kapok hetenként azért, mert nem mondom meg becsületesen a véleményemet abban a lapban, amelynek dolgozom. Az ujságíró kötelessége, hogy megsemmisítse az igazságot, hogy hazudjon, ferdítsen, ócsároljon s tényleg hajtsa a pénz bálványa előtt. Mi csak a színpad mögött álló gazdag emberek eszközei és vazallusai vagyunk. Önök tudják ezt, én is tudom, tehát ostobaság volna a «független sajtóra» üríteni poharunkat.“

Ugyanez vonatkozik Angliára is. Mander idéz egy esetet, amikor Angliában még Stanley Baldwin, konzervatív miniszterelnök is 1931-ben sok igazat mondott el az angol sajtóról. A *Daily Express*, *Daily Mail*, *Evening Post*, *Evening Standard*, *Sunday Express* és *Sunday Dispatch* című lapokkal kapcsolatban Baldwin kijelentette: „A Lord Rothermere és Lord Beaverbrook vezetése alatt álló lapok annak a propagandának az eszközei, amelyet két személy állandóan változó politikája, két személy törekvése, személyi kívánsága, pártfogása vagy rosszindulata érdekében folytatnak. Milyen módszereket használnak? A módszerük az, hogy hazudnak, kisebbitik, helytelenül világítják meg és elferdítik azt, amit a szónok mondani akart, mégpedig úgy, hogy egyes mondatokat ragadnak ki az összefüggő gondolatmenetből vagy szerkesztőségi cikkekben bírálják azokat a beszédeket, amelyeket a sajtóban nem közöltek. Ezeknek a lapoknak a tulajdonosai hatalmat akarnak, de felelősségmentes hatalmat, kiváltságokat a világtörténelem legnagyobb gazemberei számára.“

Ez az igazság a polgári államok sajtószabadságáról.

Még két megjegyzést kell tennünk, amelyek a szovjet demokráciát bíráló külföldi ujságírók módszerét jellemzik.

Az országunkkal kapcsolatos ítéletekben igen gyakran mindenféle epés megjegyzéseket tesznek arra vonatkozóan, hogy a Szovjetunióban ezt és ezt a kérdést még nem oldották meg, hogy országunkban ez és ez még nincsen. Igen, még sok minden nincs meg nálunk. S hiányosságok is vannak a mun-

kánkban. De az ilyen „bírálatra“ joggal válaszoljuk: ideje, urak, hogy megtanulják megkülönböztetni a nagyot a kicsinytől, az örökkévalót és nemeset az álmenetitől és jelentéktelentől!

S még egy körülményt kell az effajta „bírálok“ emlékeztetőbe idéznünk. Ezeknek az embereknek az ítélete rendszerint nem tényeken, hanem hangulaton, rokonszenven, kívánságokon alapszik. De ki nem tudja, hogy a történelmi jelenségek ilyen megítélése csak badarságokra vezethet! Lenin kitűnően feltárta, hogy milyen képtelenség a társadalmi élet jelenségeinek ilyen vizsgálata és azt írta: „A történelmi eseményeket, véleményünk szerint, a *tömegek* és az osztályok mozgalma, nem pedig egyes személyek vagy kis csoportok hangulata alapján kell megítélni.“*

A burzsoá szociológusok természetesen nem ismerhetik el, hogy „a népek és államok sorsát... elsősorban és főleg a dolgozók milliós tömegei“** döntik el, nem ismerhetik el, hogy a tömegek döntő szerepet játszanak a történelemben, mert a burzsoázia érdekei szöges ellentétben állanak a néptömegek érdekeivel.

Az említett példák bizonyítják, hogy a szovjet demokrácia „bíráloi“ milyen aljas „munkát“ fejenek ki ezen a téren. Megvetjük azokat a szüklátóköri embereket, akiket előítéleteik korlátoznak s egyáltalán nem tudják felismerni a mai politikai jelenségek tényleges értelmét.

Ami minket, szovjet embereket — munkásokat, parasztokat, tudósokat, a szocialista munka valamennyi szakmájának képviselőit — illet, mi pontosan ismerjük útunkat, a kommunista építés útját és mélységesen hiszünk ennek az útnak a helyességében. Ezt az utat dicső Alkotmányunk lerögzítette. Ezt az utat mutatja nekünk a Bolsevik Párt zászlaja. Ezt az utat jelölték meg nekünk a világ legnagyobb tanítói: Lenin és Sztálin. S mi bátran haladunk ezen az úton.

* *Lenin Művei*. 4. kiad. 18. köt. 287. old. (oroszul).

** Sztálin. Beszéd az élmunkás kolhozparasztok első szovjetuniói kongresszusán. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 503. old.

A SZOVJET DEMOKRÁCIA ÉS A BURZSOÁ DEMOKRÁCIA

A demokráciának, a demokrácia helyes értelmezésének, a szovjet szocialista demokrácia és a burzsoá demokrácia alapvető különbségének a kérdése napjainkban rendkívül időszerű kérdés.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom óta eltelt harminc év alatt világosan bebizonyosodott a szovjet szocialista demokrácia fölénye és a burzsoá demokrácia rothadása, válsága és teljes hanyatlása.

A Szovjetuniónak a hitleri Németország ellen viselt Nagy Honvédő Háborúja megmutatta a szovjet társadalmi és állami rend legyőzhetetlen erejét. A háború megmutatta, hogy „... a szovjet társadalmi rend a társadalmi szervezet jobb formája, mint bármely más nem-szovjet társadalmi rend”.^{*} A háború megmutatta, hogy a szovjet államrend a legjobb államrend, amelyet a történelem eddig ismert.

A szovjet állam, a szovjet szocialista demokrácia megerősödve került ki a háborúból. S most, a háború befejezése után, a szovjet demokrácia újból virul, újabb sikereket ér el.

Számos európai országban, Bulgáriában, Csehszlovákiában, Lengyelországban, Albániában, Romániában, Magyarországon, népi demokratikus rendszer jött létre. Ezeknek az

^{*} Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 208. old.

országoknak népei önfeláldozóan és hősieen harcoltak a fasiszta elnyomók ellen. Miután a Szovjet Hadsereg segítségével felszabadultak a hitleri iga alól, hozzáfogtak népi demokratikus rendszerük felépítéséhez és lemondtak a burzsoá parlamentáris demokrácia régi formáiról. Ezekben az országokban a demokrácia olyan új, fejlettebb formái keletkeztek, amelyek felülmúlták a régi, burzsoá parlamentáris demokráciát. A Szovjet Hadsereg által felszabadított országokban olyan mértékben fejlődött a demokrácia, amely a valóságban azt jelentette, hogy a munkásokat és parasztokat bevonják az ország kormányzásába és valóban a nép nagy tömegei számára hozzáférhetővé teszik a demokrácia kincseit. Ilymódon az állami berendezés új formája keletkezett, amely a burzsoá demokratikus államokhoz viszonyítva óriási előretett lépés volt és amely lehetőséget adott arra, hogy a népi demokratikus országok továbbhaladjanak a szocializmus útján.

A háború a demokrácia régi, burzsoá parlamentáris formájának nagy hibáit is feltárta. A történelmi események menete megcáfolhatatlanul bebizonyította, hogy a burzsoá demokratikus államok, amelyek a második világháború előtt kacérkodtak a fasizmussal és engedékenyek voltak vele szemben, a második világháború elején fegyvertelenül állottak a civilizáció vívmánvait, az országuk nemzeti függetlenségét fenyegető veszéllyel szemben. A háború megmutatta, hogy az európai civilizációt csak a Szovjetunió mentette meg a pusztulástól, mert döntő szerepet töltött be a fasiszta német rablók szétzúzásában.

*

A burzsoá demokrácia fő sajátossága, amint a marxizmus-leninizmus klasszikusai több ízben megállapították, az, hogy a kizsákmányoló kisebbség demokráciája, amely a többség ellen irányul. Lenin és Sztálin a burzsoá demokráciával kapcsolatban megjegyezte, hogy ez a demokrácia kétségtelesen haladást jelentett a feudalizmushoz, a középkorhoz képest. A munkásosztály felhasználta és most is igyekszik felhasználni a burzsoá demokrácia kereteit, hogy kifejlessze az osztályharcot, hogy megteremtse és megerősítse osztályszerveze-

teit. De Lenin és Sztálin, amikor a burzsoá demokráciának ezt a jelentőségét megállapítja, állandóan hangsúlyozza, hogy a termelési eszközök magántulajdonán felépülő burzsoá demokrácia formális, hamis és megnyirbált demokrácia. „A burzsoá demokrácia — írta Lenin — amely nagy történelmi haladás volt a középkorhoz képest — mindig megmarad — és a kapitalizmus alatt nem is lehet ez másként — szűknek, megnyirbálnak, hamisnak, képmutatónak; paradicsom marad a gazdagok, csapda és csalás a kizsákmányoltak, a szegények számára.“*

A burzsoá demokrácia védelmezői az „egyenlőségre“, „szabadságra“ és „testvériségre“ vonatkozó gyönyörű szövegekkel próbálják elkendőzni azt a tényt, hogy a kizsákmányolók uralkodnak a kizsákmányoltakon és hogy ez az elnyomás a termelési eszközök magántulajdonán épül fel.

Lenin több ízben rámutatott, hogy a szabadságról, egyenlőségről, demokráciáról szóló általános frázisok a gyakorlatban az árutermelési viszonyokat tükröző fogalmak szajkózását jelentik. „A proletariátus szempontjából — írta Lenin — a kérdés csak így tehető fel: melyik osztály elnyomása alól való felszabadításról van szó? melyik osztálynak melyik osztállyal való egyenlőségéről? demokrácia a magántulajdon talaján vagy pedig a magántulajdon megszüntetéséért folytatott harc alapján? stb.“**

Lenin és Sztálin a marxista elemzés szigorával rántja le a leplet a burzsoá demokráciáról és az egyetlen helyes és tudományos talajra állítják a kérdést.

Sztálin elvtárs a Szovjetunió Alkotmánytervezetéről szóló előadói beszédében hangoztatta: „Beszélnek az állampolgárok egyenlőségéről, de elfelejtik azt, hogy a valóságban nem lehet egyenlőség a munkáltató és munkás között, a földbirtokos és paraszt között, ha az előbbieknek vagyonuk van és politikai súlyuk a társadalomban, az utóbbiak pedig mindkettőtől meg vannak fosztva, ha az előbbiek kizsákmányolók, az utóbbiak

* Lenin. A proletárforradalom és a renegát Kautsky. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 429. old.

** Lenin. Gazdaság és politika a proletárdiktatúra korszakában. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 631. old.

pedig kizsákmányoltak. Vagy még valami: beszélnek a szó-lási, gyülekezési és sajtószabadságról, de elfelejtik azt, hogy a munkásosztály számára mindezek a szabadságjogok pusztá szavakká válhatnak, ha ez az osztály meg van fosztva annak lehetőségétől, hogy megfelelő gyűléstermek, jó nyomdák, elegendő mennyiségű papír stb. álljanak rendelkezésére.“*

A marxizmus-leninizmus klasszikusai tisztázták az egyes burzsoá országok demokráciáinak történetében és hagyományaiban mutatkozó sajátosságokat, de ugyanakkor mindig hangoztatták, hogy „...a *legdemokratikusabb burzsoá köz-társaság* is a burzsoázia gépezete a proletariátus elnyomására“.**

Az imperializmus korszaka abban különbözik az előző időszaktól, a szabadverseny korszakától, hogy az imperializ-mus idején az egész állami életben a politikai reakció felé fordulnak. Az imperializmus a külpolitikában és a belpoliti-kában egyaránt igyekszik a demokráciát felrúgni és megszilár-dítani a reakciót. Az imperializmusnak ez a reakciós törekvése egyre gyakrabban mutatkozik meg Anglia és az Egyesült Államok mai politikai életében. Az imperializmus védelmezői azonban szüntelenül mindenféle „szabadságjogokról“ beszél-nek, amelyek szerintük a burzsoá demokráciát jellemzik.

Vegyük például a burzsoá államok úgynevezett „sajtó-szabadságát“. Azt a tényt, hogy a külföldi országokban számtalan különféle irányzatú lap jelenik meg; hogy ezek a lapok egyik-másik részletkérdésben vitatkoznak egymással, külön-böző nézeteket vallanak; hogy ezekben a lapokban olykor bírálják a burzsoá hajó kormányosait — ezt a tényt lépten-nyomon dicsőítik a burzsoá demokrácia védelmezői, mert sze-rintük ez a burzsoá országok sajtószabadságáról tanúskodik.

A burzsoá társadalom úgynevezett „sajtószabadsága“ azonban a valóságban csupán azt jelenti, hogy a tőkések sza-badon kezükben tarthatják a sajtót és érdekeiknek megfelelően irányíthatják a közvéleményt. „A sajtószabadság — mondotta Lenin — a kapitalista társadalomban azt jelenti, hogy szaba-

* Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 612. old.

** Lenin Művei. 3. kiad. XXIII. köt. 220. old. (oroszul).

don kereskedhetnek a sajtóval és a néptömegekre gyakorolt befolyással. A sajtószabadság azt jelenti, hogy a tőke tartja fenn a sajtót, a néptömegek befolyásolásának leghatalmasabb eszközét.“* Ez a burzsoá sajtószabadság igazi értelme.

A burzsoá társadalom védelmezői, újságírók és szociológusok, gyakran kénytelenek elismerni, hogy a burzsoá társadalomban a szabadságjogok és különösen a sajtószabadság — hazugság.

Vagy vizsgáljuk meg például az úgynevezett „választási szabadságot“, amelyet a mai burzsoá demokrácia védelmezői oly buzgón magasztalnak. A burzsoá demokrácia lovagjai a valóban demokratikus államberendezés bizonyítékaként dicsőítik azt a tényt, hogy a választásokon különféle pártok vesznek részt, hogy ezek a pártok különféle programokkal lépnek fel és hogy éles harcot vívnak egymással. Ha viszont alaposabban szemügyre vesszük az úgynevezett „választási szabadságot“, akkor azt látjuk, hogy ez az agyondícsért „választási szabadság“ ugyanolyan csalás, mint a „sajtószabadság“.

Marx már „Louis Bonaparte brumaire tizenharcadikája“ című munkájában ezt írta, amikor a burzsoá alkotmányokat jellemezte: „Az alkotmány minden szakasza ugyanis magába foglalja saját ellentétét, saját felső- és alsóházát, t. i.: az általános frázisban a szabadságot, a széljegyzetben a szabadság megsemmisítését.“**

Lenin az új történelmi tapasztalatok alapján a következő szavakkal folytatta a burzsoá szabadságjogok jellemzését: „A burzsoá demokráciában a kapitalisták ezer fogással — amelyek annál ügyesebbek és annál biztosabban célravezetőek, mennél fejlettebb a «tiszt» demokrácia — *taszítják* el a tömegeket a kormányzásban való részvételtől, a gyülekezési és sajtószabadságtól stb. ... A burzsoá parlamentben (amely a burzsoá demokráciában *sohasem dönti el* a legkomolyabb kérdéseket: ezek felett a tözsde, a bankok döntenek) való részvételt ezernyi sorompó *zárja el* a dolgozó tömegek elől és a munkások nagyszerűen tudják és érzik, látják és érzékelik,

* Lenin Művei. 3. kiad. XXIV. köt. 423. old. (oroszul).

** Marx—Engels. Válogatott művek. 1. köt. Szikra 1949. 237. old

hogy a burzsoá parlament *idegen* intézmény, az *elnyomás eszköze* a burzsoázia kezében a proletariátus ellen, egy ellenséges osztály, a kizsákmányoló kisebbség intézménye.“*

Angliában és az Egyesült Államokban sokféleképpen korlátozzák a választásokat. A választójognak különféle korlátozásai vannak: műveltségi cenzus, szavazási adó stb., stb. Amerikában a törvény szerint joguk van a négereknek arra, hogy a választásokon résztvegyenek, de ötven év alatt csak egyetlen egy alkalommal sikerült négernek bejutni a parlamentbe. A választások előtt eléggé szigorú általános műveltségi és gyakran „politikai műveltségi“ vizsgákat rendeznek a négerek számára. Ezeknek a vizsgáknak az a céljuk, hogy a néger lakosság óriási többségét megfosszák a választójogtól.

Ezek a tények, amelyek a választási szabadság tényleges korlátozásáról tanúskodnak, közismertek. A burzsoá demokrácia sok hűséges védelmezőjének könyveiben és beszédeiben is bőven találunk olyan anyagot, amely megmutatja, milyen csalás a burzsoá államokban a „választási szabadság“.

1944-ben az Egyesült Államokban megjelent Jennings Perry „A demokráciával itthon kell kezdenünk“ című könyve. A szerző — a *Tennessean* című lap szerkesztője — Tennessee állam és általában a déli államok választási fejadójának kérdésével foglalkozik könyvében. A könyv igen érdekes képet fest a mai amerikai demokrácia szokásairól. Kitűnik, hogy az Egyesült Államokban 1889-től 1908-ig az államok egymásután bevezettek egy sajátos választási adót. Azt a szabályt állították fel, hogy az az állampolgár, aki nem fizette be ezt az adót, nem vehetett részt a választáson.

Hogyan hatott ez az adó a választásokra? 1936-ban Tennessee államban kormányzót választottak. 1 200 000 választó közül 352 000 szavazott. Bizonyos Cramp nevű kalandor és üzletember 60—70 000 szavazatnyi döntő erővel rendelkezett, s így kezében tartotta egész Tennessee államot. A *United Press* tudósítója, 1939-ben ezt írta róla: „Cramp élet- és vagyonbiztosító társaságában bármikor felveheti a telefon-

* Lenin. A proletárforradalom és a renegát Kautskv. Lásd *Lenin. Válogatott művek*. 2. köt. Szikra 1949 433. old

kagylót és egy szavába kerül, hogy a titkos választások idején 60 000 független demokrata teljesítse parancsát.“

A könyv szerzője, amikor ezeket az adatokat idézi, kimutatja, hogy Tennessee államban hogyan tűnt el fokozatosan a demokrácia. „Csakhamar oda fejlődtünk vissza, hogy néhány kiválasztott tartotta kezében a hatalmat“, a demokrácia oligarchiává változott.

Anglia általános választási rendszeréről és jellegéről R. Muir, liberálistársa politikusa „Hogyan kormányozzák Britanniát?“ című könyve alapján alkothatunk magunknak fogalmat. Muir nyíltan „igen igazságtalannak, elégtelennek és veszélyesnek“ nevezi az angol választási rendszert. „Ebben a rendszerben — írja — a választók szavazatainak nagyrésztét egyáltalán nem veszik számba. Ha számbavehetnők azokat, akiknek a szavazatai elvesztek, mert megbukott jelöltekre adták le azokat; akik tartózkodtak a szavazástól, mert a jelöltek közül eggyel sem értettek egyet; azokat, akik jobb híján olyan jelöltekre szavaztak, akik nem fejezték ki teljes mértékben a véleményüket, hanem csupán a legelfogadhatóbbak voltak a számukra, akkor valószínűleg azt mondhatnók, hogy a választók 70 százaléka vagy egyáltalán nem lehet hatással az események menetére vagy kénytelen olyan személyekre és eszmékre leadni szavazatát, amelyekkel maga sem ért egyet.“*

Az 1945-ös angliai parlamenti választásokon több mint nyolcemillió ember, vagyis a választók 25 százaléka, nem szavazott. Az Egyesült Államokban az 1946-os kongresszusi választásokon a választóknak csak 39 százaléka szavazott, s az amerikai sajtó még ezt is a választók igen nagy aktivitásának tekintette.

Ez a helyzet Anglia és az Egyesült Államok úgynevezett „általános választásával“. Mindezek az adatok világosan és meggyőzően tanúskodnak arról, hogy a burzsoá demokrácia államaiban a választások korántsem általánosak és hogy a burzsoá demokrácia képmutató, megcsönkített és hamis demokrácia.

* R. Muir. Hogyan kormányozzák Britanniát? Szocetkgiz. Moszkva 1936. 174. old. (oroszul).

Hogy mi az a burzsoá demokrácia és hogyan értelmezi a mai burzsoázia a politikai szabadságot, ezt 1948 áprilisában az olaszországi törvényhozói szervekbe való választások mutatták meg. Az Egyesült Államok vezette nemzetközi imperialista reakció, hogy Olaszország népfrentjának pártjaival szemben biztosítsa a burzsoá reakció győzelmét, fegyveres intervencióval fenyegetődött abban az esetben, ha Olaszországban a népfrent pártjai aratnak győzelmet.

Az amerikai külügyminisztérium kijelentette, hogy a népfrent győzelme esetén Olaszország nem kap több élelmiszert és iparcikket. Atombombákat dobnak majd azokra a városokra, amelyekben a lakosság a népfontra szavaz — írta az amerikai sajtó. Olaszország kikötőiben amerikai csapatszállító hajók horgonyoztak. Olaszország határain francia csapatokat vontak össze. De Gasperi kormánya, a békeszerződést megszegve, hatalmas, amerikai tankokkal, páncélkocsikkal, tüzérséggel felfegyverzett rendőrséget szervezett. Nyíltan terrorizálták, ijesztgették, fenyegették és félrevezették a népet, a haladó erőket — minden követ megmozgattak, hogy az olasz reakció győzelmét biztosítsák. A Vatikán, valamint papokból, szerzetesekből és apácákból álló, másfélmillió fekete hadserege, megszegte azt a törvényt, amely szerint nem avatkozhat be Olaszország politikai életébe és az olasz reakció oldalán bekapcsolódott a választási hadjáratba.

A világi és egyházi reakció azzal fenyegette a népet, hogy nem kap bűnbocsánatot és hogy a pokolban különféle kínokat kell majd kiállnia, s így kényszerítették, hogy a burzsoá reakció pártjaira szavazzon. De még a nyílt terror, az erőszak, a megtévesztés, a nép fokozott ideológiai meggyúrása és az amerikai kormány nyílt beavatkozása sem tudta a reakció győzelmét biztosítani. De Gasperi és minisztere, Scelba, ennek láttára különféle választási csalásokhoz folyamodott.

Az 1948 áprilisi olaszországi választások a demokrácia és a szabadság egyik legaljasabb és legvisszataszítóbb megcsúfolásaként kerülnek be a burzsoá demokrácia történetébe.

Lenin rámutatott, hogy az 1914—1918-as háború folyamán még az elmaradott munkások is világosan felismerték a burzsoá demokrácia igazi jellegét, látták, hogy ez az imperialista burzsoázia diktatúrája. A háború lerántotta a leplet a burzsoá demokráciáról és megmutatta, hogy az imperialista államok hódítási törekvései többmillió emberáldozatot követeltek. A háború után még teljesebben mutatkozott meg a burzsoá demokrácia igazi arculata. A burzsoá demokrácia több európai országban, elsősorban Németországban és Olaszországban, lefektette a fasiszmus győzelmére vezető utat. A fasiszták új háborút kezdtek szítani. A „demokratikus” országok kormánykörei, különösen Anglia konzervatív kormánykörei, a fasiszták „megbékítésének”, a fasiszta „Führerekkel” való megállapodásnak politikáját folytatták, engedményeket tettek a fasisztáknak és a Szovjetunió ellen uszították őket. Az Egyesült Államok kormánykörei pedig finanszírozták az imperialista Németország fegyverkezését. A fasiszták ennek eredményeképpen új világháborút robbantottak ki, amely tíz meg tízmillió ember életébe került és veszélybe sodorta egész Európa és az egész világ népeinek szabadságát és függetlenségét, a dolgozó tömegek demokratikus vívmányait.

De a második világháborúból sem tanultak sokat a mai burzsoá „demokratikus” országok kormánykörei, amelyek ma is kitartóan támogatják a fasiszta elemeket. Az Egyesült Államok reakciós csoportjai népellenes belpolitikát folytatnak, amely a munkásszervezetek, a haladó társadalmi eszmék és a haladószellemű közéleti férfiak ellen irányul. Az imperialista államok kormányai politikájukkal támogatják a világ reakciós erőt és elfojtják a gyarmati országokban folyó nemzeti szabadságharcot. Óriási méretű militarizálás folyik a régi burzsoá demokráciák országaiban, amelyeket annakidején, a monopolkapitalizmus előtti korszakban, a militarizmus és a katonauralom fejletlensége jellemzett.

1947 januárjában a *New Republic* című liberális irányzatú politikai és irodalmi hetilapban megjelent Wallace, volt alelnök, egyik cikke, amely Amerikában nagy port vert fel. Wallace ebben a cikkében feltárja, hogy az Egyesült Álla-

mokban növekednek a militarista törekvések. Katonai körök uralkodnak a tudományos kutatás terén és ellenőrzik a tudósokat. A katonák megvásárolják a tudományt és a tudósokat. Sok amerikai egyetem nagyobb összegeket kap a katonai hivataltól, mint valamennyi többi forrásból együttesen.

„Az Egyesült Államok a háború előtt évente több mint 50 millió dollárt költött kutatásokra. Az elmúlt évben csaknem 1 milliárd dollárból körülbelül 90 százalékot katonai célokra fordítottak... A tudomány a nácik vadállati színvonalára süllyed le, s a legtöbb időt gyilkoló módszerek kidolgozására fordítja.”

„Nem engedhetjük meg— folytatja Wallace — hogy békeidőben katonai szempontok vezérelhessék a tudományt. Ha megengedjük, hogy a mai helyzet továbbra is kiéleződjék, akkor az Egyesült Államokból rendőrállam lesz.”

Hasonló szemrehányásokkal illeti a burzsoá demokráciát Stafford Cripps „Demokrácia a mai követelmények színvonalán” című könyvében, amely nemrég jelent meg Angliában. A szerző arról beszél, hogy Angliában hanyatlik a demokrácia. Erről tanúskodik szerinte az a tény, hogy a választók közömbösek, hogy nem érdekli őket az alsóház és annak munkája. Cripps elismeri, hogy az angol demokratikus rendnek komoly fogyatékoságai vannak s ezek a fogyatékoságok „azokból az előnyökből adódnak, amelyeket a vagyon a választási harcban egyik vagy másik félnek biztosíthat”.

Cripps, aki az angol „munkáspárti” kormány egyik vezető személyisége, ma igen sokat tesz annak érdekében, hogy a tőkések jövedelmei növekedjenek, a munkások pedig elszegényedjenek.

Ezek a mai burzsoá demokrácia alapvető bajai, amelyekről még a burzsoá rendszer hívei és védelmezői is írnak.

Az amerikai „demokrácia” igazi vezetői az Egyesült Államok olaj-, vegyi, acél- és egyéb mágnásai, nagy monopóliumok és trösztök tulajdonosai; ezek közé tartozik Herbert Hoover, az Egyesült Államok volt elnöke, du Pont, annak a vegyi és robbanóanyag-termelő társaságnak igazgatósági tagja, amelynek vezető szerepe van az atombombák gyártásában, a Rockefellerek — Morganok csoportja, Eugen Meyer

bankár, a „General Motors“ és a „General Electric“ főreszvényesei, Ford és Whitney, Mellon, Harkness és mások.

1946-ban az Egyesült Államokban újra kiadták Lundberg „Amerika 60 családja“ című könyvét. Ebben a könyvben Lundberg leírja az Egyesült Államok mai pénzüligarchiáját — „a pénz kormányát“ — amely körülbelül hatvan családból áll és nem hivatalosan, látatlanul, a színpalak mögül kormányozza az országot. „A legtekintélyesebb amerikai vállalkozók — írja Lundberg — magasabb társadalmi állást foglalnak el, mint XIV. Lajos, Miklós cár, Vilmos császár és Ferenc József idején az arisztokrácia, és sokkal nagyobb gazdasági erejük van. Richelieu bíborosnak, Metternichnek, Bismarcknak vagy Disraelinek nem volt nagyobb hatalma, mint Morgan, Mellon, Rockefeller, Ford és du Pont polgároknak.“ Ezek Amerika koronázatlan királyai. Óriási hatással vannak a kormány politikájára, munkásellenes és szakszervezetellenes irányvonalat követnek. Ezek a koronázatlan királyok a színpalak mögött állanak, de a hivatalos kormánysszervek figyelmesen engedelmeskednek parancsaiknak, akarataiknak.

A mai amerikai demokrácia az ország munkásmozgalmának elfojtására, a világ legreakciósabb elemeinek támogatására, féktelen imperialista terjeszkedésre törekvő „demokrácia“. Truman, Hartley és Taft munkásellenes törvényei, a reakciónak az a kísérlete, hogy szétzúzza a munkásszervezeteket és jogaiktól megfoszsa a munkásokat, a négerekkel szemben alkalmazott tömeges terror, az antiszemitizmus szítása és a kommunisták üldözése — mindez élesen megvilágítja a mai amerikai „demokrácia“ fogyatékoságait.

A reakciós sajtó hasábjain és a kongresszusban egyre gyakrabban követelik a Kommunista Párt tevékenységének betiltását. Például a kongresszus 1947 január 23-i ülésén a köztársaságpárti Dirksen azt követelte, hogy a kormány „fogantossítson intézkedéseket az Egyesült Államok Kommunista Pártjának tevékenysége ellen“. MacCormick még továbbment: nemcsak az amerikai Kommunista Párt betiltását követelte, hanem azt is, hogy Európában „hadjáratot indítsanak a kommunizmus ellen“. Arra szólította fel az amerikai kormányt, hogy erélyesebben és tevékenyebben támogassa Franciaországot,

Olaszország, Spanyolország és más országok reakciós elemeit. Schwellenbach, az Egyesült Államok munkaügyi minisztere, 1947 márciusában, a képviselőház munkaügyi és közoktatásügyi kérdésekkel foglalkozó bizottságában az Egyesült Államok Kommunista Pártjának törvényen kívül helyezéséért szállt síkra. Azt követelte, hogy a kommunistákat zárják ki minden társadalmi intézményből és fosszák meg őket attól a jogtól, hogy a szakszervezetekben funkciókat töltsenek be. Ezt az egész kampányt a Mundt-féle reakciós törvényjavaslat koronázta, amely a munkások és általában a dolgozók leg-
elemibb polgári jogai ellen irányult.

Az Egyesült Államok szélsőséges reakciósai nyíltan a fasizmus felé sodorják az országot. Sok állami szerv alkotmányellenes tevékenységet folytat a kommunisták és az egész munkásosztály ellen irányuló szervezett ideológiai és politikai kampány érdekében. Sok reakciós lap azt követeli, hogy számolják fel a Kommunista Párt, a szakszervezetek és más haladó szervezetek helyi szervezeteit, számoljanak le a munkásmozgalom aktív harcosaival. Az Egyesült Államok reakciós sajtójának ez a hadjárata a német fasiszták „híres” kampányaira emlékeztet, amelyeket a hatalomrajutásuk előtti években folytattak.

Thomas, a hírhedt Amerikaellenes Tevékenységeket Vizsgáló Bizottság elnöke kijelentette: „A következő két évben az a feladatunk, hogy teljesen kiirtsuk a kommunizmust.” (*New York Times*, 1946 november 27.)

Thomas és Hoover sürgetésére 1946 november végén külön bizottságot jelöltek ki a „gyanús tisztviselők” kinyomozására és az államgépezetnek „vörösöktől” való megtisztítása céljából.

A *P M* című newyorki lap, e bizottság tevékenységének megindulásával kapcsolatban ezt írta: „Az a kísérlet, hogy a tisztviselők alkalmazásával foglalkozó bizottságot Szövetségi Nyomozóirodával helyettesítsék, igen nagy veszélyt rejt magában. Ha ez a helyettesítés megtörténik, további veszélyes lépést fog jelenteni azon az úton, hogy a Szövetségi Nyomozóiroda politikai rendőrséggé, az amerikai állam pedig rendőrállammá

váljék. Ez sokkal inkább «aknamunka», mint mindaz, amit bármely hivatalnok végezhet.”

1947 márciusában Truman azonnal hatálybalépő rendeletet adott ki, amely szerint felül kell vizsgálni az Egyesült Államok állami tisztviselőit és el kell bocsátani azokat, akik „nem lojálisak” ehhez az államhoz, vagyis azokat, akikkel szemben felmerül a gyanú, hogy kommunista vagy más demokratikus szervezetek tagjai, vagy, hogy rokonszenveznek ezekkel a szervezetekkel. Truman ebben a rendeletében, a demokratikus szervezetek ellen indított hadjárat elkendőzése céljából, a fasiszta szervezetekkel vonja egy kalap alá a kommunista és egyéb demokratikus szervezeteket. A rendelet azt követeli, hogy a Szövetségi Nyomozóiroda segítségével vizsgálják felül az amerikai államgéppezet 2 300 000 tisztviselőjét.

Nem kell külön hangsúlyoznunk, hogy ez a rendelet egyáltalán nem érinti a fasiszta és félfasiszta elemeket, akik az Egyesült Államokban gyakran igen magas állásokat töltenek be. A rendelet éle és gyakorlati megvalósítása a haladószellemű, demokratikus elemek ellen irányul.

Ezek az adatok visszatükrözik a mai amerikai „dollár-demokráciát”. Formálisan dicsőítik és hirdetik a demokratikus szabadságjogokat, de ezek a jogok a gyakorlatban csak a dollár urai számára vannak meg. Himnuszokat zengenek a „szó-lásszabadságról”, „sajtószabadságról”, „gyülekezési szabadságról”, a gyakorlatban azonban csak a pénzmágnások támogatását élvező reakciós körök és szervezetek élvezik korlátlanul ezeket a szabadságjogokat. A haladószellemű szervezetek és politikusok, a haladószellemű sajtószervek munkája elé mindenféle akadályokat gördítenek.

S mi legyen a véleményünk az amerikai imperializmus reakciós és hódító politikájáról, amelyet a demokráciáról szóló mesékkel lepleznek? Az amerikai imperialisták minden erejükkel támogatják Japán reakciós elemeit, az Egyesült Államok és Anglia imperialistái segítik az európai, közel- és középkeleti, görög és török reakciós elemeket. A holland „demokrácia” csapatai az angolok és amerikaiak segítségével elfojtják Indonézia nemzeti szabadságharcát.

Lenin 1918 novemberében, „Pityirim Szorokin értékes val-

lomásai“ című cikkében rámutatott arra, hogy „...az angol-amerikai imperializmus, amely az egész világon helyreállítja a reakciót és amely nagyszerűen megtanulta, hogyan kell a demokratikus köztársaság államformáját felhasználni“,^{*} elfojtja a kis és gyenge népeket.

Leninnek ez a jellemzése most is teljes egészében alkalmazható az Egyesült Államok és Anglia reakciós köreinek politikájára.

Az angol „munkáspárti“ kormány engedékenysége arra vezet, hogy a fasiszta szervezetek szabadon fejthetik ki aknamunkájukat. Mosleynek, az angol fasizmus egyik vezetőjének, saját könyvkiadója van. 1946-ban kiadta „Válaszom“ című könyvét, amelyet még a konzervatívok is Hitler „Mein Kampf“-jával hasonlították össze. Angliában számos fasiszta szervezet alakult és működik, olyan szervezetek, mint például az Európai Szabadság Lígája, amelynek élén Atoli hercegnő áll és amely Jugoszlávia, Lengyelország, Csehszlovákia fasiszta és fehérgárdista söpredékét gyűjti soraiba. Anglia új fasiszta szervezetei, a Brit Néppárt, a Keresztény Reformisták Légiója, a Birodalmi Fasiszta Liga, nyíltan és rendszeresen propagálják a faji gyűlölködést. Mindezek a szervezetek a fasiszta „kongresszusban“ egyesültek. A fasiszta „kongresszus“ által 1946 december 10-én, Londonban megrendezett nagygyűlésen bizonyos John Backet cinikusan és szemérmetlenül dicsőítette a hitlerista pártot és annak rablópolitikáját.

S ugyanilyen kijelentéseket tesznek most is, amikor az egész szabadságszerető emberiség már meggyőződött arról, hogy a fasizmus a népek leigázását és kirablását, a világ kultúrájának megsemmisítését jelenti!

Dél-Afrikában is egyre nyíltabban dolgoznak a fasiszta elemek. Az államgépezet mindjobban fasiszta jelleget ölt, érvényben van a faji megkülönböztetés. Mind gyakoribbak a munkásszervezetek elleni kirohanások és sorozatosan tartóztatják le a munkásszervezetek vezetőit. Mindezt a délafrikai kormány teszi, amelynek élén faji gyűlölködést szító fasiszta intrikusok állnak.

Kanadában törvényesen elismerték a fasiszta pártot.

^{*} *Lenin* Művei. 3. kiad. XXIII. köt. 293. old. (oroszul).

Vezetője, Adrien Arcand, nemrégiben kijelentette, hogy a fasizmus Kanadában most erősebb, mint valaha. Kapcsolatot tart fenn Anglia, a Délafrikai Unió, Új Zealand stb. fasisztáival.

A burzsoá demokratikus országok történelmi tapasztalatai arra tanítanak, hogy a fasiszták cselekvési szabadságának biztosításával a legnehezebb jármot húzzák a dolgozók nyakára és a népek létét veszélyeztetik. Ha cselekvési szabadságot adnak a demokrácia ellenségeinek, ez nem demokrácia, hanem a demokrácia tagadása. Ha cselekvési szabadságot adnak a demokrácia ellenségeinek, ez azt jelenti, hogy kedvező feltételeket teremtenek a fasizmus kifejlődése számára.

Elmúltak azok az idők, amikor Nagybritannia kapui nyitva voltak a különböző országok forradalmi emigránsai előtt, amikor Angliában aránylag akadálytalanul dolgozhattak olyan emberek, mint Marx, Engels, Gercen, Kossuth, Mazzini. Ezzel szemben ma Angliában a Labour Party van hatalmon, amely a demokrácia támaszának tekinti magát, menedéket ad a legreakciósabb fasiszta és fasisztabarát elemeknek, akiket a népi demokratikus rendszerek elkergettek hazájukból.

A jugoszláv csetnikek, a román, bolgár, lengyel fehérgárdisták kiköthettek Nagybritanniában és ott jó bánásmódban részesülnek. Ennek a fasiszta csöcseléknek, a népek ez ádáz ellenségeinek, Angliában lehetőséget adnak arra, hogy gyűléseket rendezzenek, kiadják piszkos röpirataikat, provokációkkal foglalkozzanak és uszító, bomlasztó munkát végezzenek. S mindezt a demokratikus elvek, a „szólásszabadság“, „sajtószabadság“ stb. zászlaja alatt teszik. Kell-e ennél világosabban rámutatnunk a mai burzsoá demokrácia bűneire és fekélyeire!

A konzervatívok kudarca és a „munkáspárti“ kormány hatalomrajutása azt a tényt tükrözte, hogy Anglia munkástömegei erősen balra tolódtak. Az angol munkásosztály, amikor Churchill és a konzervatívok politikája ellen szavazott, azt remélte, hogy a labouristák hatalomrajutása eredményeképpen komoly változások mennek majd végbe az angol kormány politikájában. Ezek a változások azonban nem következtek be. Tény az, hogy Anglia, amelynek élén az angol

„Munkáspárt“ áll, a gyakorlatban elfojtja India, Egyiptom, Indonézia, Palesztina és más országok nemzeti szabadságmozgalmát, de támogatja Görögország, Spanyolország, Nyugat-Németország, Ausztria és más országok reakciós elemeit.

A labouristák, akik szocialista kormánynak tekintik magukat, megtartják a régi, burzsoá államgépezetet, amely csak imperialista politikát tud folytatni. Megmarad a kapitalizmus gazdasági rendszere. Az angol szénipar és néhány más iparág államosítása nem szünteti meg az angol monopoltőke uralmát, a brit kormány imperialista politikája pedig eléggé világosan megmutatja Anglia mai burzsoá demokráciájának jellegét.

*

A szovjet demokrácia szöges ellentéte a burzsoá demokráciának.

A szovjet szocialista demokrácia, amely 1917 októberében született meg, nagy éltető és átalakító erőnek bizonyult. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme azt jelentette, hogy a „tőkések parlamentarizmusának korszakát“ a „szovjet államintézmények korszaka“ váltotta fel. (*Lenin.*)

Melyek a szovjet demokrácia sajátosságai?

Először, a szovjet demokrácia gazdasági alapja a termelési eszközök társadalmi tulajdona. A szocializmus győzelme országunkban és a kizsákmányoló osztályok megszüntetése az az alap, amelyen a szocialista demokrácia felvirágzik. Ez olyan demokrácia, amely alapelveiben is különbözik a burzsoá demokráciától. A szocialista demokrácia magasabbrendű demokrácia.

A történelemben először jött létre és szilárdult meg egy szocialista állam, amelyben az egész lakosság tevékenyen résztvesz az ország politikai életében. Olyan politikai rendszer jött létre és szilárdult meg, amelyben a legnagyobb tömegek is ténylegesen résztvesznek az ország kormányzásában.

Másodszor, a szovjet demokrácia szocialista demokrácia. A Szovjet Alkotmánynak az a sajátossága, hogy nem elégszik meg a polgárok formális jogainak lerögzítésével, hanem e jogok gyakorlásának biztosítására helyezi a fősúlyt. A Szov-

jetunióban nemcsak proklamálták, hanem — azáltal, hogy megszüntették az embernek ember által való kizsákmányolását — biztosították is az emberek jogegyenlőségét. A Szovjetunióban nemcsak proklamálták, hanem a gyakorlatban is biztosítják a munkához való jogot. A szocialista demokrácia egyszerűsmindenkorra végetvetett a formális burzsoá demokráciának.

Harmadszor, a szovjet demokrácia most a szovjet társadalom teljes morális és politikai egységén alapszik. A szovjet népnek ez a morális és politikai egysége, amelyet országunk kizsákmányoló osztályainak felszámolása és a Bolsevik Párt nevelőmunkája eredményeképpen értünk el, korunk legnagyobb vívmánya. A kapitalizmus viszonyai között, amikor a társadalom ellenséges osztályokra tagozódik, elképzelhetetlen a társadalom egysége. A nép morális és politikai egysége, amely országunkban a szocializmus győzelmének eredményeképpen keletkezett — ez a szovjet társadalom fejlődésének mozgótereje, az igazi szocialista demokrácia kifejezője és továbbfejlődésének záloga.

Negyedszer, a szovjet szocialista demokráciának az a sajátossága, hogy országunk vezető ereje, népünk élcsapata, a Bolsevik Párt, Lenin és Sztálin pártja. Azt a tényt, hogy a Szovjetunióban egyetlen egy párt van, amely előbbreviszi a Szovjetek köztársaságát és a lehető leghívebben tükrözi a szovjet állam érdekeit, a burzsoá ujságírók számtalanszor felhasználták a szovjet demokrácia elleni támadás alapjául. A burzsoá demokrácia lovagjainak véleménye szerint a demokrácia egyik fő ismertetőjele az, hogy az államban több párt van és hogy ezek a pártok harcolnak egymással. Az a tény viszont, hogy a Szovjetunióban nincs meg ez a harc és hogy itt csak egy párt van, szerintük demokráciánk fogyatékosságairól tanúskodik. De a burzsoá demokráciának ezek a lovagjai tudatosan elkendőzik azt a tényt, hogy az ellentétes osztályérdekek által osztályokra tagolt és a különféle társadalmi csoportok harcától szaggatott burzsoá társadalom viszonyai között elkerülhetetlen, hogy sok, egymással harcban álló párt legyen. Emellett elhallgatják, hogy az olyan pártok között, mint az Egyesült Államok Republikánus és Demokrata Pártja, nincsenek elvi nézeteltérések. Ez a két párt ténylegesen egy párttal

egyenlő, s nem más, mint a burzsoázia két frakciója, amelyek felváltva nyomják el a népet.

Az osztályellentétektől mentes szovjet társadalomban nincsen alapja annak, hogy több párt legyen: itt csak egy párt működik, amely a legjobban fejezi ki a nép érdekeit. Az ilyen párt megérdemelten élvezi a nép osztatlan bizalmát. Ez a Bolsevik Párt, amely a gyakorlatban bebizonyította, milyen odaadóan szolgálja a népet és milyen jól tudja vezetni ezt a népet nagy történelmi feladatainak teljesítésében.

Sztálin elvtárs 1936-ban ezt mondta: „Ami a különböző politikai pártok szabadságát illeti, e ponton mi némileg más véleményen vagyunk. A párt az osztály egy része, élenjáró része. Több párt, tehát szabadság több párt részére, csak olyan társadalomban lehet, ahol antagonisztikus osztályok vannak, melyeknek érdekei ellenségesek és összeegyeztethetetlenek, ahol vannak, mondjuk, kapitalisták és munkások, földbirtokosok és parasztok, kulákok és szegényparasztok és így tovább. A Szovjetunióban azonban olyan osztályok, mint kapitalisták, földbirtokosok, kulákok stb. már nincsenek. A Szovjetunióban csak két osztály van, munkások és parasztok, akiknek érdekei nemcsak nem ellenségesek, hanem éppen ellenkezőleg — barátiak. Vagyis a Szovjetunióban nincs talaj több párt létezése számára, tehát ilyen pártok szabadsága számára sincs. A Szovjetunióban csak egy párt, a Kommunista Párt számára van talaj. A Szovjetunióban csak egy párt létezhetik, a kommunisták pártja, amely bátran és mindvégig következetesen védi a munkások és parasztok érdekeit. S hogy ez a párt nem rosszul védelmezi ezeknek az osztályoknak érdekeit, abban aligha lehet valakinek kétsége.“*

A szovjet állam a társadalom olyan politikai szervezete, amely milliószor demokratikusabb a legdemokratikusabb burzsoá köztársaságnál. „Csak Szovjetország — írta Lenin — adott a proletariátusnak és Oroszország egész hatalmas dolgozó többségének olyan *szabadságot és demokráciát*, amelyet egyetlen burzsoá demokratikus köztársaságban sem lát-

* Sztálin A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmánytervezetéről. Lásd Sztálin, A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 618—619. old.

tak, amely minden burzsoá demokratikus köztársaságban lehetetlen és elképzelhetetlen, amikor is a burzsoáziától elvette a palotákat és nyaralókat (enélkül képmutatás a gyülekezési szabadság), amikor a tőkésektől elvette a nyomdákat és a papírt (enélkül a nemzet dolgozó többségének sajtószabadsága hazugság), amikor a burzsoá parlamentarizmust azoknak a *szovjeteknek* demokratikus szervezeteivel helyettesítette, amelyek *ezerszer* közelebb állnak a «néphez», *ezerszer* «demokratikusabbak» a legdemokratikusabb polgári parlamentnél.“*

Lenin, a szovjet állam elméleti alapjainak kidolgozása során, már közvetlenül az Októberi Forradalom előtt rámutatott, hogy a Szovjetek, mint a proletárdiktatúra államformája, újtipusú államgépezetet jelentenek, amely olyan szoros, könnyen ellenőrizhető és felújítható kapcsolatot tart fenn a néptömegekkel, hogy ehhez foghatónak nyoma sem volt a korábbi államgépezetben. „A burzsoá parlamentarizmushoz viszonyítva — mondotta Lenin — ez a demokrácia fejlődése terén olyan lépés előre, amelynek világtörténelmi jelentősége van.“**

A szovjet államrend védi meg a legjobban a szovjet népek érdekeit. Ez az oka annak, hogy a néptömegek oly hön szeretik szovjet rendszerüket, hogy olyan odaadóan szolgálják szocialista hazájukat, amely hőstettekre serkenti őket. A szovjet hazafiság a szovjet társadalom fejlődésének egyik hatalmas mozgatóereje. A munkások, parasztok és értelmiségiek hazafisága a Nagy Honvédő Háború éveiben megmutatta óriási erejét.

Sztálin elvtárs a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulóján mondott beszédében klasszikusan meghatározta a szovjet hazafiság lényegét és erejét:

„A szovjet hazafiság ereje abban áll, hogy nem faji vagy nacionalista előítéletekre, hanem a népeknek a Szovjet Haza iránti lelkes odaadására és hűségére, az országunkban élő valamennyi nemzet dolgozóinak baráti szövetségére támaszkodik. A szovjet hazafiságban harmonikusan olvadnak egybe a

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXIII. köt. 221. old. (oroszul).

** *Lenin Művei*. 3. kiad. XXI. köt. 258. old. (oroszul).

népek nemzeti hagyományai és a Szovjetunió minden dolgozójának közös érdekei.“*

Sztálin elvtársnak ez a tétele, amely általánosítja a szovjet népek baráti szövetségének, államuk és kultúrájuk fejlődésének rendkívül gazdag tapasztalatait, kiváló felfedezéssel gazdagítja a lenini elméletet és igen nagy jelentőségű a nép politikai nevelése, a szovjet hazafiság szellemében való nevelése szempontjából.

A szovjet hazafiság a szovjet demokrácia viszonyai között keletkezett és fejlődött. Mint ahogyan a szovjet szocialista demokrácia magasabbrendű demokrácia, amely teljesen eltér a burzsoá demokrácia régi formáitól, ugyanúgy a szovjet hazafiság is új, magasabbrendű hazafiság. Ennek a hazafiságnak a forrásai: a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme és a szocializmus felépítése országunkban. A szovjet hazafiság új társadalmi-gazdasági alapon, új társadalmi viszonyok talaján fejlődik.

A szovjet állam hatalmas átalakító erőként hatott és hat. Azok az átalakítások, amelyeket a Szovjetunióban megvalósítottak és amelyek rövid idő alatt hatalmas ipari és kolhoz-országgá változtatták hazánkat, megmutatják, milyen óriási erőt tud a szovjet szocialista demokrácia mozgósítani. A szovjet demokrácia hatalmas erő volt a szocialista társadalom felépítésében, a szocialista haza megvédésében és hozzájárult ahhoz, hogy a szovjet társadalom tovább haladhasson a kommunizmus felé.

Az egész szovjet államrendnek az a célja, hogy a szocialista építés feladatainak megoldására a lehető legnagyobb mértékben mozgósítsa a néptömegek alkotó erőit. A sokmilliós néptömegek az emberiség történetében először a Szovjetunióban ébredtek tudatos politikai életre, itt fogtak hozzá egy új, kommunista társadalom építéséhez. Feléledt a nép alkotó ereje. „A nép eleven alkotása — mondta Lenin — ez az új közszellem fő tényezője.“**

* Sztálin. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulója. Lásd Sztálin. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949. 154—155. old.

** Lenin Művei. 3. kiad. XXII. köt. 45. old. (oroszul).

Gorkij, „Anya“ című regényének egyik alakján keresztül azt mondja, hogy „Oroszországban lesz a földkerekség leg-
ragyogóbb demokráciája“. A nagy proletár írónak ez az álma
beteljesedett.

Hogy a szovjet demokrácia valóban népi demokrácia, ezt
többek között az is bizonyítja, hogy a néptömegek ténylegesen
résztvesznek az állam kormányzásában, hogy nálunk nincs
áthághatatlan válaszfal az államgépezet és a nép között.
A tömegek alkotó kezdeményezése, a társadalmi szervezetek
pezsgő élete, a dolgozók egyre nagyobb részvétele a gazdasági
és kulturális építésben, a nép politikai aktivitása — mindez
kitűnően jellemzi a nagy szovjet demokráciát. Éppen a nép-
tömegeket, amelyeket a legdemokratikusabb burzsoá köztársasá-
ságokban is távoltartanak az ország kormányzásától, noha
formálisan egyenjogúak, a szovjet rendszerben bevonják „az
állam demokratikus kormányzásában való állandó és feltétlen,
mégpedig döntő részvételbe“.* A szovjet állam építése során
állandóan növekszik a néptömegek politikai aktivitása s a nép-
ből egyre újabb szervező erőket és tehetségeket, kiváló állam-
férfiakat választanak ki.

Az 1936-os Sztálini Alkotmány elfogadása óta a Szovjet-
unióban négyszer választottak felső államszerveket: két ízben
választották meg a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjét és két
ízben a szövetségi köztársaságok Legfelsőbb Szovjetjeit.

1937-ben a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjének megvá-
lasztásában a választók 96,8 százaléka vett részt. A szavaza-
tok 98,6 százalékát a kommunisták és pártunkívüliek blokkjá-
nak jelöltjei kapták. Csaknem 90 millió ember egyhangúlag
szavazott a kommunisták és pártunkívüliek blokkjának jelölt-
jeire.

1938-ban rendeztek választásokat a szövetségi köztársasá-
gok Legfelsőbb Szovjetjeibe. A választók 99,4 százaléka sza-
vazott a kommunisták és pártunkívüliek blokkjára.

1946-ban a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjének meg-
választásában a választók 99,7 százaléka vett részt és a szava-
zatok 99,18 százalékát a kommunisták és pártunkívüliek blokk-

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXIV. köt. 13. old. (oroszul),

jának jelöltjei kapták. Több mint száz millió ember egyhangúlag szavazott a Bolsevik Pártra, a szovjet állam további megszilárdítására.

1947 elején rendeztek választásokat a szövetségi köztársaságok Legfelsőbb Szovjetjeibe. Ezeknek a választásoknak az eredménye a szovjet demokrácia újabb ragyogó győzelme.

	A választáson résztvett	A kommunis- ták és párton- kívültek blokk- jának jelölt- jeire szavazott
Oroszországi Szovjet Föderatív		
Szocialista Köztársaság	99,95%	99,29%
Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság	99,96%	99,47%
Belorussz „ „ „	99,97%	99,57%
Azerbajdzsán Szovjet Szocialista Köztársaság	99,98%	99,79%
Grúz „ „ „	99,97%	99,94%
Örmény „ „ „	99,99%	99,81%
Üzbek „ „ „	99,99%	98,86%
Kazah „ „ „	99,97%	99,70%
Kirgíz „ „ „	99,95%	99,62%
Tadzsik „ „ „	99,99%	99,90%
Turkmen „ „ „	99,96%	99,77%
Moldva „ „ „	99,92%	99,69%
Karél-Finn „ „ „	99,96%	99,26%
Lett „ „ „	99,75%	99,13%
Litván „ „ „	97,91%	98,05%
Észt „ „ „	99,33%	96,17%

Miről tanúskodnak ezek az adatok?

Először arról, hogy a szovjet országban elenyésző kivétellel valamennyi választó él választójogával. Ez pedig arról tanúskodik, hogy a szovjet emberek öntudatos állampolgárok, hogy a néptömegeknek igen nagy a politikai aktivitása. A Szovjetunió dolgozóinak ünnep a választás. Mindez elképzelhetetlen a burzsoá rendszerben. Ez a tény a szocializmus győzelmének eredménye.

Társadalmi szervezeteink következetesen és teljesen demokratikusan végzik el a jelöléseket, megvitatják a jelöléseket, az

állam biztosítja, hogy mindenki ott tehessen eleget állampolgári kötelességének, ahol a választások idején éppen tartózkodik. A választások megszervezésének ezt a rendszerét a dolgozók iránti sztálini szeretet, a dolgozók érdekeiről és szükségleteiről való gondoskodás hatja át, az a törekvés, hogy a lehető legnagyobb mértékben vonják be a tömegeket az állam tényleges kormányzásába.

Másodszor, a szavazásban résztvevő választók kevés kivétellel a kommunisták és pártonkívüliek blokkjára adták le szavazatukat. Ebben az egyhangú szavazásban kifejezésre jut *a nép teljes morális és politikai egysége*, amelyet a szocialista társadalmi rend hozott létre és szilárdított meg. A nép a szó szoros értelmében egy emberként lép fel.

Moszkva Sztálin-kerületében, ahol 1947 február 9-én Sztálin elvtársat jelölték az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság Legfelsőbb Szovjetje küldöttjének, a választók 100 százaléka szavazott. Egyetlen érvénytelen szavazat, egyetlen ellenszavazat nem volt. Sztálin elvtársat egyhangúlag választották meg küldöttnek. Valamennyi szövetségi és autonóm köztársaság dolgozói egyhangúlag Sztálin elvtársat tették meg első jelöltjüknek. Sztálin elvtársat az egész szovjet nép választotta meg. Ebben a tényben ragyogóan kifejezésre jutott a szovjet nép akaratának és céljainak egysége.

Sztálin elvtárs neve — ennek az egységnek szimbóluma. Minden győzelmünk Sztálin elvtárs nevéhez fűződik. A szovjet emberek arra szavaztak, aki a kommunizmus felé vezeti a szovjet népet, aki a szovjet népek vágyainak és reményeinek megtestesítője — hön szeretett tanítójukra, Sztálin elvtársra.

A szovjet nép a választások idején új erővel mutatta meg, milyen szorosan zárkózik fel Lenin és Sztálin pártja mögé, milyen odaadóan szolgálja a szocialista haza érdekeit.

Az állampolgárok ilyen öntudatossága és hazafisága csak a szocializmus országában lehetséges, ahol szocialista demokrácia uralkodik, ahol a Sztálini Alkotmány lapjaira aranybetűkkel írták fel vívmányainkat. Ilyen egységes szavazás, ilyen egyhangú választás csak a szovjet társadalomban lehetséges, ahol a nép a kizsákmányolás minden formájától mentes. Csak a nép teljes morális és politikai egysége talaján lehet-

séges olyan egyhangú szavazás, mint amelyet a Szovjetunió legfelsőbb szerveibe való választásoknál tapasztalunk.

A Kommunista Párt — a szovjet állam lelke, vezetője és irányító ereje — az ország fejlesztését célzó világos programmal, szabatosan meghatározott feladatokkal lép a nép elé. Ez a program a leghívebben fejezi ki a nép érdekeit, vágyait és reményeit. A Kommunista Párt minden tőle telhetőt megtesz, hogy minden választó minél jobban megértse és minél alaposabban megismerje politikáját, amely a szovjet rendszer létalapja, hogy minden választó tevékenyen résztvegyen az állami kérdések megvitatásában, hogy tudatosan szavazzon a kommunisták és pártonkívüliek blokkjára. Lenin azt mondta: „Szerintünk az állam ereje a tömegek öntudatában rejlik. Az állam akkor erős, ha a tömegek mindent tudnak, mindenről véleményt tudnak alkotni és mindent tudatosan tesznek.“*

Sztálin elvtárs 1946 február 9-i, történelmi jelentőségű beszédében ezt mondta: „Úgy vélem, hogy a választási kampány, a választók bírósága a Kommunista Párt mint kormányzó párt felett. A választások eredménye pedig a választók ítélete lesz.“** A választások a Szovjetek országában minden egyes alkalommal megmutatják, hogy mennyire szeretik a tömegek a Bolsevik Pártot. A Szovjetunió néptömegei húsból és vérből való pártnak tekintik ezt a pártot. Önként rábízák sorsukat, mert meggyőződtek arról, hogy Lenin és Sztálin pártjának nincsenek más érdekei, mint a nép érdekei, nincs más feladata, mint az, hogy előre vezesse a népet az egyre jobb élet, a kommunizmus felé. A Bolsevik Párt tudományosan fejezi ki a nép létérdekeit és ez az az elengedhetetlen feltétel, amely a Bolsevik Pártnak vezető szerepet biztosít a szovjet államban. Sztálin elvtárs „megfoghatatlan morális kötelékekről“ beszélt, amelyek a pártot összekapcsolják a pár-

* A Munkás- és Katonaküldöttek Szovjetjeinek II. Összoroszországi Kongresszusa. 1917 november 7—8. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 267. old.

** *Sztálin*. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 215. old.

tonkízüliekkel, beszélt arról, hogy a Szovjetunió néptömegei mély bizalommal fogadják a pártot és a párt vezetését. A szovjet állami szervek megválasztásában ezt juttatja kifejezésre a kommunisták és pártonkízüliek blokkja. Sztálin elvtárs azt mondotta: „Nincs és soha nem volt még a világon olyan hatalmas és tekintélyes hatalom, mint a mi hatalmunk, a Szovjet-hatalom. Nincs és soha nem volt még a világon olyan hatalmas és tekintélyes párt, mint a mi pártunk, a kommunista párt.“*

A választás a Szovjetunióban a politikai tevékenység nagy iskolája, a tömegek óriási politikai aktivitásának megnyilvánulása. A választások előkészítésében többszázezer aktivista, agitátor, propagandista, több ezer kerületi, körzeti választási bizottság és választási megbízott vesz részt. A választás a sikerek és vívmányok országos szemléje s egyszersmind az államgépezet egyik-másik részének munkájában felmerülő fogvatékokosságok bírálata. A nagyszámú gyűléseken megvitatják az egész államra vonatkozó kérdéseket, megvitatják a jelöléseket. A Kommunista Párt a választások előkészítésével kapcsolatos politikai munkájában minden egyes választóval foglalkozik. Ennek alapján mondhatjuk, hogy nálunk a politikai élet új formája keletkezett, olyan forma, amely a burzsoá országokban teljesen elképzelhetetlen: *az egész nép részt vesz az állami ügyek megvitatásában, a legfontosabb állami kérdések megoldásában.* A szocializmus lehetőséget adott valamennyi dolgozónak arra, hogy minden különösebb nehézség nélkül részt vegyen az állam kormányzásában.

Az a tény, hogy a szavazóknak több mint 99 százaléka egyhangúlag a kommunisták és pártonkízüliek blokkjára, a lenini-sztálini párt politikájára adta le szavazatát, rendkívül nagy történelmi jelentőségű. Ebben nyilvánulnak meg a Bolsevik Párt nagy munkájának kiváló eredményei.

A burzsoá jogászok és államférfiak erejüket nem kímélve igyekeztek bebizonyítani, hogy a nép nem képes a kormányzásra, a népkormányzat lehetetlen, hogy a képviseleti intézmények elkerülhetetlenül elszakadnak a néptől, hogy még a leg-

* Sztálin A falusi munkáról. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései.* Szikra 1950. 487. old.

jobb képviselői intézmények is végeredményben elfajulnak. Rámutattak arra, hogy a demokrácia megvalósítása nagy államban lehetetlen. Rousseau, mint tudjuk, „Társadalmi szerződés“ (Contract Social) című munkájában azt a tételt hirdette, hogy az igazi demokrácia csak kis államokban lehetséges, ahol valamennyi állampolgár résztvehet az állami ügyek megvitatásában.

A burzsoá rendszerben, ahol az ellentétes osztályok harcolnak egymással, lehetetlen az igazi népkormányzat. De az, ami a kapitalista társadalomban elképzelhetetlen és lehetetlen, elképzelhető, lehetséges és valóban meg is van a szocialista társadalomban.

Lenin „Állam és forradalom“ című művének előmunkálatai során már a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme előtt azt írta, hogy a szocialista társadalomban teljes, általános és korlátlan demokrácia lesz. Ez, mondotta Lenin, „sajátos, új típusú «közvetlen népi törvényhozás» lesz, amelyet Engels a kapitalizmus idején visszautasított“.*

S ez a lenini gondolat az új típusú demokráciáról, amely a termelési eszközök társadalmi tulajdonán alapszik, egyre teljesebben valósult meg mindennapi életünkben.

A szovjet demokrácia nagyságának egyik ragyogó bizonyítéka a nők teljes egyenjogúsága. Lenin azt mondotta, hogy a nők társadalmi helyzete különösen szemléltetően mutat rá a burzsoá és a szocialista demokrácia között fennálló különbségre.

A nők egyetlen burzsoá országban sem élveznek teljes egyenjogúságot. A nők a polgári országokban vagy egyáltalán nem, vagy csak egészen korlátozott mértékben vesznek részt az ország társadalmi és politikai életében; a nők munkáját ott kizsákmányolják, mert egyenlő munkáért nem kapnak egyenlő bért. A női munka százalékaránya a legfontosabb iparágakban, a vezető szakmákban és a kultúra különböző területein elenyésző. Egyetlen burzsoá állam nem egyenjogúsította a nőket a férfikkal, sem formálisan, sem ténylegesen.

Egészen más kép tárul elénk a Szovjetunióban. A szovjet

* Lenin. Marxizmus és az állam. Partizdat 1934. 77. old. (oroszul).

államban a nők ugyanazokat a jogokat élvezik, mint a férfiak. A legtevékenyebben vesznek részt az ország gazdasági, politikai és kulturális életében, a szocialista építés legkülönbözőbb területein fejtik ki alkotó erőiket. A szovjet állam fejlődésének története megmutatta, milyen óriási szervező erők és tehetségek rejlenek a dolgozó nők tömegeiben. A kolhozokban és az iparban, a kultúra és a tudomány minden területén, politikai és társadalmi szervezetekben a nők komoly helyet foglalnak el és a férfiakkal együtt megoldják a szovjet ország előtt álló feladatokat. „Örök időkre bevonulnak a történelembe — mondotta Sztálin elvtárs 1944 november 6-án, a nők háborús szerepének elemzése során — a gyárakban és üzemekben, a kolhozokban és szovhozokban végzett munka terhének neheztét saját vállalkra vevő szovjet nők és dicső ifjúságunk példátlan munkahőstettei.”*

Demokráciánk igazi szocialista jellegét az is bizonyítja, hogy a Szovjetunióban sikeresen megoldottuk a nemzeti kérdést. A nemzeti kérdés és a nemzetek együttműködésének problémáját a soknemzetiségű államok történetében a Szovjetunióban — a szocializmus országában — oldották meg először. Tudjuk, hogy a nemzeti kérdés igen bonyolult. A kapitalizmus talaján lehetetlen a nemzeti kérdés megoldása. A kapitalizmus fennállása a népek elfojtása, a nemzeti elnyomás nélkül ugyanolyan lehetetlen, mint ahogy a szocializmus elképzelhetetlen a nemzeti elnyomás felszámolása nélkül, nemzeti szabadság nélkül. Ausztria-Magyarország, Törökország tapasztalatai, a mai brit birodalom bizonytalansága igen szemléltetően tanúskodik arról, hogy milyen gyenge lábon állnak a burzsoá soknemzetiségű államok.

A Szovjetunió nemzeti kérdésének megoldása századunk egyik legnagyobb vívmánya. Az Októberi Szocialista Forradalom eredményei nemcsak abban jutottak kifejezésre, hogy országunkban megszűnt a nemzeti elnyomás, hanem abban is, hogy állami formákat dolgoztak ki a nemzeti kérdés megoldására, olyan formákat, amelyekben a nemzetek egy egységes,

* *Sztálin.* A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949. 154. old.

szilárd és legyőzhetetlen soknemzetiségű szovjet államban egyesülhetnek.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a szovjet demokrácia jótékony hatása jutott kifejezésre abban is, hogy számos, korábban elnyomott népet a történelem porondjára léptetett, hogy új életre keltették és fejlesztették ezeket a népeket. A nemzetek régebben a burzsoázia vezetése alatt keletkeztek és erősödtek meg. Ez arra vezetett, hogy minden nemzetben két nemzeti kultúra fejlődött ki és kizsákmányoló, nacionalista kultúrává tette az uralkodó nemzeti kultúrát.

A szovjet rendszer, a szovjet demokrácia legyőzhetetlen ereje abban rejlik, hogy nálunk sok nép nem a burzsoá rend, hanem a szovjet hatalom védőszárnyai alatt vált nemzetté. Sztálin elvtárs azt mondotta, hogy ez a történelemben egyedülálló tény. Olyan új folyamat ez, amelyet a történelem régebben nem ismert. Új jelenség, amely a szovjet rendszer talaján, az új társadalmi és politikai viszonyok között keletkezett, olyan viszonyok között, amikor megszűnt már a kizsákmányolás és megszűnt az elnyomás. Ezek olyan nemzetek, amelyeket a szovjet rendszer teremtett meg. E nemzetek fejlődő kultúrája, mint valamennyi szovjet nép kultúrája, formájára nemzeti és tartalmára szocialista.

A szovjet szocialista társadalom építése során szerzett tapasztalatok tehát arról tanúskodnak, hogy a szocializmus korántsem jelenti a nemzetek lassú elhalását, amint ezt a marxizmus meghamisítói elképzelték, hanem azt jelenti, hogy a nemzetek a burzsoá rendszerrel homlokegyenest ellenkező talajon fejtik ki belső erőiket.

A szovjet demokrácia nagyszerűségéről tanúskodik továbbá az a tény, hogy a gazdasági és kulturális tekintetben elmaradott népeket a fejlettebbek színvonalára emeli. Központi hatalom a soknemzetiségű államok történetében először fogatosított határozott és következetes rendszabályokat, amelyek arra irányultak, hogy a nemzeteket ténylegesen egyenjogúvá tegye és ezzel felszámolja a korábban elnyomott nemzetek és népek gazdasági, politikai és kulturális elmaradottságát. S ez ismét rámutat a szovjet demokrácia és a burzsoá demokrácia gyökeres különbségére.

A kapitalista országok politikájukkal arra törekszenek, hogy az elnyomott népek továbbra is elmaradottak maradjanak. Mesterségesen fékezik ipari és kulturális fejlődésüket és kíméletlenül kizsákmányolják őket. A szovjet demokráciában tervszerűen olyan intézkedéseket hoznak, amelyek arra irányulnak, hogy az élenjárók színvonalára emeljék a korábban elnyomott és elmaradott népeket. Nehéz felbecsülni ennek a ténynek világtörténelmi jelentőségét. A korábban elnyomott népek maguk tapasztalták a nemzeti kérdés terén folytatott bolsevik politika nagy felszabadító eszméinek megvalósulását. A szovjet demokrácia azt jelenti, hogy az évszázados nemzeti elnyomást a szovjet népek nagy barátsága váltotta fel, az a barátság, amely új korszakot nyit a nemzetközi kapcsolatok fejlődésében.

Az orosz nép, mondotta Sztálin elvtárs „a Szovjetunió valamennyi nemzete közül a legkiválóbb nemzet“. Az orosz nép nagy szerepet töltött be 1917 októberében, majd a külföldi intervenciók és a fehérgárdisták ellen folytatott háború éveiben; az orosz nép világtörténelmi jelentőségű szerepet töltött be az 1941—1945-ös Nagy Honvédő Háborúban s így kiérdemelte, hogy országunk valamennyi népe között a Szovjetunió vezető erejének tekintsük.

Sztálin elvtárs a burzsoá föderációkat és a kapitalista társadalom különféle államformáit jellemözve, rámutatott, hogy ezek az államformák nagyobbára erőszak és elnyomás eredményeképpen keletkeztek és fejlődtek. A XVIII. századbeli francia forradalmi burzsoázia, amely az „Emberi és polgári jogok kiáltványá“-ban kihirdette, hogy minden ember születésénél fogva egyenlő és ezért egyenlő jogokat élvez — még ez a burzsoázia is szükségesnek tartotta 1791-es alkotmányába belevenni, hogy „ez az alkotmány nem vonatkozik az ázsiai, afrikai és amerikai francia gyarmatokra és birtokokra, noha ezek is a francia birodalom részét alkotják“. Az olyan szövetségi állam, mint az Egyesült Államok, amely államainak szabadságával dicsekszik, korántsem az önkéntesség alapján, hanem a szövetség erőszakos megszilárdítására vonatkozó rendszabályok, számos állam erőszakos hozzacsatolása eredményeképpen keletkezett.

Az Amerikai Egyesült Államok 1803-ban Franciaországtól megvette Louisianát, 1819-ben Spanyolországtól Floridát, 1845-ben pedig a Mexikóval folytatott háború eredményeképpen erőszakosan magához csatolta Texast stb. Mindez igen kevésbé hasonlít önkéntes szövetségre, amelyről nagy hangon oly sokat beszélnek az amerikai demokrácia védelmezői. Briese, aki jól ismerte az amerikai köztársaságot, azt írta, hogy az északiak győzelme az 1861—1865-ös háborúban haladó jelenség volt, mert felszámolta a rabszolgarendszert, de ugyanakkor ez a győzelem óva intette a szövetség államait a különválástól, s így még arra sem volt szükség, hogy az Egyesült Államok alkotmányában külön pontokban megfosszák az államokat a különválás jogától.

Teljesen más, valóban önkéntes szövetségi államot tükröz a Sztálini Alkotmány. Hogy megértsük a szocialista demokrácia lényegét, hogy megértsük azoknak az elveknek a jelentőségét, amelyeket a Bolsevik Párt soknemzetiségű szovjet államunk építésében vallott, utalnunk kell arra a Sztálin elvtárs által kifejtett tételre, amely leszögezi, hogy a szövetségi köztársaságok szabadon kiléphetnek a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségéből. Sztálin elvtárs helytelenítette azokat a módosításokat, amelyeknek az volt a lényegük, hogy ezt a pontot ki akarták rekeszteni az Alkotmányból, és rámutatott arra, hogy „a Szovjetunió — egyenjogú Szövetségi Köztársaságok önkéntes szövetsége. Kihagyni az Alkotmányból azt a cikkelyt, mely a Szovjetunióból való szabad kiválás jogáról szól — ez a szövetség önkéntes jellegének megsértését jelentené.”* Sztálin elvtárs utalt arra, hogy nálunk nincsenek olyan köztársaságok, amelyek valóban ki akarnának lépni a Szovjetunióból, de — mivel a Szovjetunió az önkéntesség elvén épül fel — az Alkotmánynak magában kell foglalnia egy olyan pontot, amely hangsúlyozza a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének ezt az önkéntes voltát.

Sztálin elvtárs továbbá rámutatott arra, hogy nemcsak hivatalosan kell proklamálni a szövetségből való szabad kilépés

* Sztálin. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmánytervezetéről. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 623. old.

jogát, hanem úgy kell megszervezni a dolgot, hogy ez a jog ne csak papíron legyen meg. Ez az oka annak, hogy a köztársaságnak, két másik ismertető jel mellett, a szövetség határán kell elterülnie, hogy autonóm köztársaságból szövetségi köztársasággá válhasson. Sztálin elvtárs ezt mondta: „...kell hogy az illető köztársaság határszéli köztársaság legyen, hogy ne legyen minden oldalról a Szovjetunió területétől körülvéve. Miért? Mert ha a szövetségi köztársaságnak joga van a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségéből való kiválásra, akkor kell, hogy ennek a köztársaságnak, amely szövetségi köztársasággá lett, logikus és tényleges lehetősége legyen arra, hogy a Szovjetunióból való kiválása kérdését fölvesse. Ezt a kérdést azonban csak olyan köztársaság vetheti fel, amely, mondjuk, határos valamelyik külföldi állammal, vagyis nincsen minden oldalról a Szovjetunió területétől körülvéve.”*

Nálunk nincs egyetlen olyan köztársaság, amely ki szeretne lépni a Szovjetunióból. Nemzeti köztársaságainknak csak a Szovjetunió kebelében nyílt lehetőségük arra, hogy soha nem látott ütemben fejlődjenek. Az Alkotmány kihirdeti a szövetségi köztársaságok önkéntességének és egyenjogúságának elvét, de ugyanakkor ennek az önkéntességnek és egyenjogúságnak szükséges feltételeit a gyakorlatban is biztosítja.

Kell-e a Sztálini Alkotmánynál világosabban kifejeznünk a szocialista demokrácia elveit?

Csak a szocialista demokrácia oldotta meg teljesen és véglegesen az egységes soknemzetiségű szovjet államban a nemzetek testvéri együttműködésének kérdését. Csak a kérdés ilyen megoldása teremtette meg azt a szilárdságot és megingathatatlanságot, azt az erőt és hatalmat, amely a soknemzetiségű szovjet államot jellemzi.

A Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjének X. ülészakája, amely még a Honvédő Háború idején, 1944 január 28-a és február 1-e között zajlott le, rendkívül fontos határozatot fogadott el, amely újabb lépést jelentett soknemzetiségű szovjet szocialista államunk fejlődése útján. Az ülészak törvényeket

* Sztálin. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmánytervezetéről. Lásd Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 624. old.

hozott, amelyek értelmében a szövetségi köztársaságok külön katonai alakulatokat szerveznek s ezzel kapcsolatban a Szovjetunió honvédelmi népbiztosságát szövetségi köztársasági honvédelmi népbiztosságokká (most minisztériumok) alakítják át; ezek a törvények jogot adnak a szövetségi köztársaságoknak arra, hogy közvetlen kapcsolatot teremtsenek külföldi államokkal és megegyezéseket kössenek ezekkel az államokkal, s ezzel kapcsolatban a Szovjetunió külügyi népbiztosságát szövetségi köztársasági népbiztosságokká (most minisztériumok) változtatják át. Mindez most a szövetségi köztársaságok politikai, gazdasági és kulturális fejlődése eredményeképpen vált lehetségessé és szükségessé. A szovjet államnak ezeket az új vívmányait, a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetje 1947-ben megtartott III. ülészakának határozata értelmében, belevették a Sztálini Alkotmányba.

*

Ezek a szovjet szocialista demokrácia legfontosabb vonásai és sajátosságai. A szovjet demokrácia erejét és életrevalóságát a tapasztalat bizonyította be. A szovjet demokrácia vezető szerepet töltött be a fasizmus ellen vívott harcban. Most, a háború után, a szovjet szocialista demokrácia a világ haladó erőinek élén harcol a reakciós elemek, az új háború gyújtogatói ellen, harcol azok ellen, akik meg akarják őrizni és fel akarják éleszteni a fasizmust. Ez az oka annak, hogy a világ haladószellemű elemei olyan rokonszenzvel, helyesléssel és lelkesedéssel fogadják a szovjet szocialista demokráciát.

A szovjet nép becsülettel leküzdötte a Nagy Honvédő Háború nehézségeit és megpróbáltatásait s most önfeláldozóan harcol a Szovjetunió népgazdaságának helyreállításáért és továbbfejlesztéséért, az új sztálini ötéves terv teljesítéséért és túlteljesítéséért. A szovjet szocialista demokrácia erejének és életrevalóságának egyik legjobb bizonyítéka, hogy a szovjet emberek, a Bolsevik Párt vezetésével, megvalósítják a népgazdaság gyors fellendítésére vonatkozó sztálini útmutatásokat.

LENIN ÉS SZTÁLIN PÁRTJA — A SZOVJET TÁRSADALOM FEJLŐDÉSÉNEK VEZETŐ ÉS IRÁNYÍTÓ EREJE

Lenin és Sztálin pártja már közel félévszázad óta vezeti a munkásosztályt és az egész dolgozó népet a nagy történelmi feladatok megvalósításáért folyó harcban. Lenin és Sztálin pártjának vezetésével vívtuk ki a szocialista forradalom győzelmét, e párt vezetésével teremtettük meg és szilárdítottuk meg a világ első szocialista államát, e párt vezetésével építettük fel országunkban a szocialista társadalmat és törtünk magunknak utat a dolgozók hön óhajtott célja, a kommunizmus felső foka felé.

Pártunk félévszázados fennállása alatt a hősies harc dicsőséges útját tette meg és hatalmas erővé nőtt. A Bolsevik Párt ebben a harcban soraiba tömörítette a munkásosztály legjobb erőit, megtestesítette a nép legjobb tulajdonságait és a nép szabadságáért vívott harc hatalmas tényezőjévé lett.

Pártunk abban az időszakban keletkezett és alakult ki, amikor a kapitalizmus új, imperialista fejlődési szakaszába lépett. Ez „az új periódus — mondotta Sztálin elvtárs — az osztályok nyílt összeütközéseinek periódusa, a proletariátus forradalmi fellépéseinek periódusa, a proletárforradalom periódusa, az a periódus, melyben az erőket közvetlenül elő kell készíteni az imperializmus megdöntésére, arra, hogy a proletariátus a hatalmat kezébe ragadja“.* Oroszország volt

* Sztálin. A leninizmus alapjairól. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 86. old.

az imperializmus ellentmondásainak csomópontja. Oroszországnak volt meg az a reális ereje, amely forradalmi úton meg tudta oldani ezeket az ellentmondásokat. Ez az erő a világ legforradalmibb proletariátusa volt, amelyet szövetségesként a forradalmi parasztság támogatott. Oroszország ezek között az új viszonyok között a forradalmi mozgalom központjává és a leninizmus bölcsőjévé lett. Lenin, a munkásosztály új történelmi feladatainak megvalósítása érdekében, az új típusú marxista párt felépítésének zseniális tervét dolgozta ki és valósította meg. „E terv győzelme — mondotta Sztálin elvtárs — vetette meg az alapját annak a tömör és edzett kommunista pártnak, melyhez hasonlót nem ismer a világ.“*

Lenin és Sztálin új típusú pártként szervezte meg pártunkat, harcos, forradalmi, bátor pártként, amely feltétlen odaadással harcolt a munkásosztály hatalomrajutásáért, a proletariátus diktatúrájának megteremtéséért és a szocializmus felépítéséért. Marxista pártként építették ezt a pártot, amelynek politikája a társadalom fejlődési törvényeinek alapos ismeretén, az osztályerők tudományos elemzésén alapult, olyan pártként, amely eszmeileg és szervezetileg egységes volt és kibékíthetetlen harcot folytatott az opportunizmus és a revizionizmus ellen.

Pártunk a marxizmus elméletének sziklaszilárd talaján épül fel s mint ilyen, a II. Internacionále pártjaival ellentétben — amelyek opportunizmusba és az imperialista burzsoázia előtti hajbókolás mocsarába süllyedtek — felfelé ívelő párt, amely a nép legszélesebb tömegeivel való kapcsolatából meríti erejét

Pártunk az egyetlen párt, amely fejlődésének első napjától kezdve haladó, tudományos, forradalmi elmélettel van felvértezve.

Csak a Bolsevik Párt, a munkásosztály élenjáró, öntudatos, szervezett csapata, amely a legszorosabb kapcsolatot tartja fenn osztályának és osztálya útján valamennyi dolgozónak az életével, ez a párt, amely a tömegek teljes bizalmát élvezzi, csak

* Sztálin Lenin mint az OKP szervezője és vezére. Lásd *Lenin—Sztálin. Párt és pártépítés*. Szikra 1950, 10. old.

ez tudta a munkásosztályt és a dolgozó tömegeket vezetni, mert egész tevékenységében a leghaladottabb elméletre, a társadalmi fejlődés törvényeit és a társadalom fejlődő anyagi életének szükségleteit híven tükröző elméletre támaszkodik.

„... a proletariátus pártjának, hogy a társadalom anyagi életviszonyaira befolyást gyakorolhasson, s azok fejlődését, javulását meggyorsíthassa, olyan társadalmi elméletre, olyan társadalmi eszmére kell támaszkodnia, amely helyesen tükrözi vissza a társadalom anyagi élete fejlődésének szükségleteit és ennek folytán a népnek széles tömegeit képes mozgásba hozni, mobilizálni s belőlük a proletárpárt nagy hadseregét megszervezni, amely hadsereg kész a reakció erőit szétverni és a társadalom haladó erői számára utat törni.“*

A párt, az élenjáró tudományos elméletre támaszkodva, szocialista tudatot visz a munkásosztályba és a legszélesebb néptömegekbe, megindítja, mozgósítja és a reakció erői ellen folytatandó harcra szervezi ezeket a tömegeket, hogy utat törjön a társadalom haladó erőinek és meggyorsítsa előrehaladásukat.

„... a proletariátus csak ilyen párt vezetésével tudja teljes erővel kibontakoztatni forradalmi támadását..., csak így tudja kifejteni egész erejét, amely, a kapitalista társadalom gazdasági berendezése folytán, mérhetetlenül nagyobb a lakosságban való százalékarányánál.“**

Lenin a munkásosztály élenjáró, szervezett csapatának, az osztályszervezet legmagasabb formájának tekintette a pártot s ezért az ideológiai és szervezeti alapelvek megbonthatatlan egységének talaján építette fel. Ez az egység a történelmi fejlődés hatalmas vezető erejévé tette a pártot abban a harcban, amelyet a régi rendszer ellen, a szocialista forradalom győzelméért vívtunk.

„A proletariátusnak — írta Lenin — a hatalomért folytatott harcban nincs más fegyvere, mint a szervezet... a proletariátus legyőzhetetlen erővé csak akkor lehet és elkerülhetetlenül lesz is, ha a marxizmus elvei által való eszmei egyesíté-

* Sztálin. A dialektikus és a történelmi materializmusról. Lásd Sztálin. A leninizmus kérdései. 647—648. old

** Lenin Művei. 3. kiad. XXV. köt. 315. old. (oroszul).

sét megszilárdítja a szervezet anyagi egysége, a szervezeté, mely a dolgozók millióit a munkásosztály hadseregévé tömöríti. Ennek a hadseregnek sem az orosz önkényuralom korhadt hatalma, sem a nemzetközi tőke korhadozó hatalma nem tud ellenállni.“*

A Bolsevik Párt a tömegek forradalmi harcának vezetése során nagy harci készségre és rugalmasságra tett szert. A párt soraiban uralkodó vasfegyelem annak eredményeképpen keletkezett és fejlődött, hogy a pártban igen magasfokú az öntudat, hogy pártunk következetes, önfeláldozó, hősies párt, hogy szoros kapcsolatot tud fenntartani a dolgozó tömegekkel, hogy helyes a párt politikai vezetése, helyes a stratégiája és taktikája.

Hosszú évekig tartó munka és komoly tapasztalatok felhasználása eredményeképpen alakultak ki ezek a tulajdonságok, amelyek a forradalmi tevékenység példátlanul hatalmas tényezőjévé, a történelmi haladás óriási mozgató erejévé változtatták pártunkat.

„A marxizmus — írta Lenin — amikor munkáspártot nevel, a proletariátus élcsapatát neveli, amely a hatalmat megtudja ragadni, az *egész népet* a szocializmushoz tudja *vezetni*, tudja az új rendet irányítani és megszervezni és képes arra, hogy valamennyi dolgozó és kizsákmányolt tanítója, irányítója és vezére legyen társadalmi életüknek a burzsoázia nélkül és a burzsoázia ellen való berendezésében.“**

Az első orosz forradalom időszakában, amikor a forradalmi mozgalom még csak fejlődőben volt, mind nagyobb szerepe lett a forradalom vezérének, a munkásosztálynak és élcsapatának, a Bolsevik Pártnak.

A párt aktív forradalmi harcba vonta be a munkásosztály tömegeit. A párt vezette és irányította ezt a harcot s ezáltal a fejlődés hatalmas mozgató erejévé lett. „1905 tavaszán pártunk földalatti körök szövetsége volt; ősszel a proletariátus milliós tömegeinek pártjává lett.“***

* Lenin. Egy lépés előre, két lépés hátra. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 1. köt. Szikra 1949. 552. old.

** Lenin. Állam és forradalom Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 175. old.

*** *Lenin Művei*. 4. kiad. 15. köt. 132. old. (oroszul).

A Bolsevik Párt Lenin és Sztálin vezetésével, a reakció, a renegátság és az opportunizmus ellen folytatott ádáz harcban megvédte és megszilárdította a bolsevik ideológia, elmélet, szervezettség és taktika alapelveit, megszilárdította a munkásosztály forradalmi mozgalmában betöltött vezető szerepét, s a szocializmus és a proletárforradalom eszméinek odaadó szolgálata szellemében nevelte a munkásosztályt.

A párt a szocialista forradalomról és a szocializmus egy országban való győzelmének lehetőségéről szóló lenini tanítás alapján mozgósította a munkásosztályt és a dolgozók tömegeit. Megszervezte ezeket a tömegeket arra a harcra, amelyet az államhatalomért, Oroszország történelmi fejlődése gyökeres, forradalmi átalakulásának megvalósításáért kellett folytatniok.

Lenin és Sztálin pártja a forradalom törvényeinek alapos ismeretére támaszkodva vezette a tömegeket. A Bolsevik Párt a hatalomért vívott harc legfőbb vezető ereje lett.

„...nincs a földkerekségén olyan erő — írta Lenin — amely útjába tudna állni a bolsevikoknak, *ha nem ijednek meg semmitől*, ha kezükbe tudják venni és a szocialista világforradalom győzelméig meg tudják tartani a hatalmat.“*

A lenini-sztálini párt-vezette munkásosztály, országunk dolgozó tömegeivel szövetségben, 1917 októberében megdöntötte a kizsákmányolók hatalmát. új társadalmi rendet teremtett, nagvszabású történelmi fejlődés útjára vezette hazánkat. Az Októberi Forradalom megvalósította Oroszország dolgozó tömegeinek álmait és vágyait. Megoldotta a földkérdést és a béke kérdését, felszabadította Oroszország elnyomott népeit. A történelemben először teremtett meg egy új állam típust: a szovjet államot. A termelési eszközöket, az ország minden vagyonát annak adta át, akit ezek valóban megillettek: a népnek. Állami tulajdonná, az egész nép tulajdonává változtatta a termelési eszközöket s ez lett a szovjet társadalmi rendszer gazdasági alapja.

A proletariátus diktatúrájának megteremtésével óriási mértékben megnövekedett a Bolsevik Párt szerepe. Pártunk a hata-

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXI, köt. 279. old. (oroszul).

lomért harcoló pártból uralkodó párttá, a proletárdiktatúra rendszerének vezető erejévé lett.

A párt az emberek tízmillióit vonta be az ország kormányzásába, az állam építésébe, „történelmi alkotásra emelte fel a legalsóbb néprétegeket“ (Lenin), s így a tömegek olyan támogatását biztosította az új államrend számára, olyan aktivitását, amilyennel eddig egyetlen állam sem dicsekedhetett.

Lenin és Sztálin pártja mélységesen hitt abban, hogy a nép, a tömegek az alkotás, a kezdeményezés és energia kiapadhatatlan forrása; ezért bízott a Szovjetek erejében és legyőzhetetlenségében.

Lenin azt tanítja, hogy „csak az győz és tartja meg a hatalmat, aki hisz a népben, aki elmerül az eleven népi alkotás bővizű forrásában“.*

Az egész későbbi történelem, amelynek folyamán a szovjet országnak számos megpróbáltatást kellett kiállnia és számos nehézséget kellett leküzdenie, bebizonyította a lenini előre látás helyességét. A szovjet állam, Lenin és Sztálin pártjának vezetésével, mindig megedződve, megerősödve és diadalmasan került ki a megpróbáltatásokból.

A polgárháború tüzeiben és forगतagában, a külföldi intervenciók ellen folytatott harcban megerősödött és megszilárdult a munkások és parasztok szövetsége, kialakult és egyre szorosabb lett országunk népeinek nagy barátsága.

Az Októberi Forradalom utáni időszakban és a polgárháború éveiben pártunk kivívta a nép osztatlan bizalmát. A Bolsevik Párt harcolt az áruló pártok, az ellenforradalmi burzsoázia zsoldjába szegődött mensevikek és eszerek ellen, harcolt Gyenyikin, Kolcsak és a külföldi intervenciók ellen. És ebben a harcban lerántotta az álarcot az ellenség förtelmes képéről. Megmutatta, hogy a mensevikek és eszerek lakájok módjára csúsznak-másznak a burzsoázia és a külföldi intervenciók előtt. A Bolsevik Párt teljesen szétverte a burzsoázia zsoldjába szegődött áruló pártokat.

„A helyzet úgy alakult — mondotta Sztálin elvtárs — hogy az eszerek és mensevikek, akik burzsoá forradalmárok-

* *Lenin Művei*, 3. kiad. XXII. köt. 48. old. (oroszul).

ból burzsoá ellenforradalmárokká lettek, az Antantot támogatták az új, szovjet Oroszország elfojtásában, míg a Bolsevik Párt, amely maga köré gyűjtött mindent, ami eleven és forradalmi volt, egyre újabb és újabb munkás- és parasztszervezeteket szervezett arra a harcra, amelyet a szocialista haza védelmében az Antant ellen meg kellett vívni. Egészen természetes, hogy a kommunisták győzelmének ebben az időszakban az eszerek és mensevikek teljes vereségére kellett vezetnie és valójában arra is vezetett. Csoda hát, hogy a Kommunista Párt mindezek után a munkásosztály és a paraszti szegénység egyetlen pártja lett?“*

Az intervenciósok és fehérgárdisták állig felfegyverzett és kitűnően felszerelt csapatai ellen folytatott harcban nőtt, erősödött és férfiasodott a párt által megteremtett Vörös Hadsereg. A párt a hadseregbe küldte legjobb fiait. A Bolsevik Pártnak mint szervezőnek óriási szerepe volt a polgárháborúban.

„... győzelmeink szervezőjének nagy tisztsége — mondotta Sztálin elvtárs — országunk öntudatos munkásainak nagy kollektíváját: az Oroszországi Kommunista Pártot illeti meg.“**

Ebben, a forradalom sorsa szempontjából döntő jelentőségű harcban a párt volt a legfőbb vezető és irányító erő, a párt biztosította a győzelmet, a párt biztosította azoknak a milliós munkás- és paraszttömegeknek akarategységét és óriási lelkesedését, amelyek saját testükkel védték meg történelmi vívmányaikat.

„... csakis azért, mert a párt megállta a helyét, mert a pártban a legszigorúbb fegyelem uralkodott, és azért, mert a párt tekintélye minden hivatalt és intézményt összefogott és mert azokat a jelszavakat, amelyeket a Központi Bizottság kiadott, tízezrek, százak, ezrek és végeredményben milliók követték egy emberként és csakis azért, mert hallatlan áldozatokat hoztunk — csakis ennek köszönhető, hogy megtörténhetett az a csoda, ami megtörtént. Csakis ezért tudtunk győzni az

* Sztálin. A leninizmus kérdései. 10. kiad. 183. old. (oroszul).

** Sztálin Művei. 6. köt. 336. old. (oroszul).

Antant imperia'istáinak és az egész világ imperialistáinak két-fizbeni, háromfizbeni és négyfizbeni hadjárata ellenére.“*

A polgárháború után a pártnak meg kellett valósítania a szocializmus felépítésére vonatkozó lenini tervet: országunkban meg kellett építenie a szocialista gazdaság alapzatát, meg kellett szüntetnie a kizsákmányoló osztályokat, a modern technika alapján át kellett építenie népgazdaságunkat, villamosítania kellett az országot és a nagyüzemű, kollektív, szocialista mezőgazdaság medrébe kellett terelnie az egyéni parasztgazdaságot.

Ez a lenini terv világosan megmutatta, hogyan alakul át az ország történelmileg igen rövid idő alatt szocialista országgá. Ezt a tervet csak a Bolsevik Párt vezetésével lehetett megvalósítani, annak a pártnak a vezetésével, amely a nép határtalan bizalmát élvezi, amely a győzelmes szocialista építés érdekében mozgósította, megszervezte és nevelte a nagy tömegeket.

Lenin és Sztálin szétzúzta a Trockistákat és más olyan ellenséges csoportokat, amelyek meg akarták bontani a Bolsevik Párt egységét és ezzel gyengíteni a proletariátus diktatúráját. Lenin és Sztálin szorosabbra forrasztotta a párt sorait és előkészítette a pártot az új gazdasági politikára való átmenetre. Az új gazdasági politika feladata volt a munkásparaszt szövetség megszilárdításával és a munkásosztály vezetésével biztosítani a szocialista gazdaság alapjainak lefektetését. Csak ezen feladatok megvalósítása után tudtuk történelmileg rövid idő alatt felépíteni a szocializmust.

„Itt — mondotta Lenin — a marxizmus egyik legmélyrehatóbb és egyben legegyszerűbb és legerőteljesebb alaptétele igazolódik be. Minél nagyobb a történelmi cselekmények lendülete és mérete, annál nagyobb azoknak az embereknek a száma, akik ezekben a cselekményekben résztvesznek, viszont minél mélyrehatóbb az az átalakulás, amelyet végre akarunk hajtani, annál inkább a nép érdekévé kell tenni, annál inkább el kell érni azt, hogy újabb meg újabb milliók és tízmilliók ön-

* Az OK(b)P IX. kongresszusa. Lásd *Lenin. Válogatott művek. 2. köt.* Szikra 1949. 659. old

tudatosan viszonyuljanak hozzá és megértsek szükségességét. Hogy forradalmunk messze túlszárnyalt minden más forradalmat, ennek végeredményben az az oka, hogy a szovjet hatalom útján, az államépítésben való tevékeny részvételre emelte fel azokat a tízmilliókat, amelyeknek régebben nem volt érdekükben ez az építés.“*

*

A történelem azt a feladatot tűzte az új szovjet állam, a Bolsevik Párt elé, hogy felépítse a szocialista társadalmat abban az országban, amely technikai és gazdasági tekintetben száz évvel elmaradt a fejlett kapitalista országok mögött. A munkásosztálynak és pártjának az ellenséges imperialista államok gyűrűjével körülvett Oroszországban hatalmas nehézségeket, éles belső és külső ellentéteket kellett leküzdeni.

De Lenin és Sztálin pártja, a világ legforradalmibb munkásosztályának pártja, hitt nagy népünk törhetetlen akaraterejében, hitt titáni erejében, hősiességében, világos elméjében és alkotniakarásában, s ezért bátran és határozottan hozzáfogott a nagy, szocialista forradalmi átalakulások megvalósításához.

„Mindenünk van hozzá — mondotta Lenin — természeti kincsek, emberi erőtartalék és a népi alkotóerőnek az a nagyszerű lendülete, melyet a nagy forradalom hívott elő —, hogy megteremthessük az igazán hatalmas és mindenben bővelkedő orosz hazát.“**

A párt kifejezésre juttatta a népnek azt a törekvését, hogy minél hamarabb leküzdje országunk évszázados gazdasági és kulturális elmaradottságát és hozzáfogjon az új, szocialista társadalom megteremtéséhez, s ezért egész politikáját a történelmi fejlődés meggyorsítására irányította. A szovjet társadalom fejlődésének meggyorsítására a szovjet rendszer természete és a párt vezető szerepe ad lehetőséget. Nem ok nélkül mondotta Lenin, hogy nálunk, a szovjet rendszerben, „több erőt fordít-

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXVI. köt. 33. old. (oroszul).

** Lenin. Napjaink legfontosabb feladata. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 357. old.

tunk“ a gazdaság és a kultúra fellendítésére, „mint bármely más államban; mi küzdünk azért, hogy olyan gyors ütemben utóljérjük a többi államokat, amilyenről azok nem is álmodhattak“.*

Lenin attól tette függővé ezt a gyorsaságot, országunk fejlődésének ezt az ütemét, hogy milyen erőt fejtenek majd ki a dolgozó tömegek, amelyeket a Bol'sevik Párt vezet és amelyek minden téren kihasználják a szovjet rendszer előnyeit.

Az a harc, amelyet a párt országunk gazdasági fejlődésének gyors üteméért, a technikai és gazdasági elmaradottság mielőbbi felszámolásáért, a szovjet rendszer előnyeinek és a nép alkotó aktivitásának e célból való felhasználásáért folytat, a szovjet szocialista rend történelmi haladásának hatalmas tényezője.

Sztálin elvtárs hirdette és továbbfejlesztette Leninnek azt a tételét, hogy a szovjet rendszer és a párt politikája a Szovjetunióban biztosítja a szocialista társadalom felépítését. Sztálin elvtárs vezetésével a Bolsevik Párt megíúsította a párt és a szovjet rendszer ellenségeinek, a trockistáknak, a jobboldali kapitulánsoknak és a kapitalizmus visszaállítására törekvőknek azt a kísérletét, hogy megfékezzék győzelmes haladásunkat.

Sztálin elvtárs a párt XIV. kongresszusán feladatul tűzte ki az ország szocialista iparosítását, megindokolta annak szükségességét és megállapította, hogy ez az iparosítás pártunk politikájának fő irányvonala. Sztálin elvtárs megvizsgálta, hogy milyen komoly hatása van az iparosításnak a szocializmus termelőerőinek fejlesztése és a szocialista átalakulások, az ország gazdasági önállóságának és védelmi képességének megszilárdítása szempontjából. Ugyanakkor hangsúlyozta, hogy „... az iparnak és különösen a termelési eszközök termelésének gyors-ütemű fejlesztése a kezdete és a nyitja az ország iparosításának, ez a kezdete és a nyitja annak, hogy egész népgazdaságunk a szocialista fejlődés talaján átalakuljon“.**

A párt letörte a trockistáknak és buharinistáknak — az osztályellenség és az imperialista környezet ez ügynökségének

* *Lenin* Művei. 3. kiad. XXVII. köt. 318. old. (oroszul).

** *Sztálin*. A leninizmus kérdései. 9. kiad. 357. old. (oroszul).

— elkeseredett ellenállását s minden erejével azon dolgozott, hogy megvalósítsa a XIV. pártkongresszus által megjelölt iparosítási politikát és a XV. kongresszusnak a mezőgazdaság kollektivizálására vonatkozó határozatait. Ebben a munkájában olyan sikereket ért el, amelyek lehetőséget adtak arra, hogy minden vonalon kifejlessze a szocializmus támadását, meggyorsítsa a népgazdaság fejlődésének ütemét és felszámolja a kapitalista elemeket.

Sztálin elvtárs, a forradalmi dialektika nagy mestere, zseniálisan elemezte azokat a külső és belső feltételeket, amelyek országunk fejlődésének gyors ütemét és ennek a fejlődésnek az irányát meghatározzák. Megjelölte az ellentmondások megoldásának útját s ezzel megmutatta a pártnak, hogyan kell a marxista dialektika módszerét alkotó módon alkalmazni. Sztálin elvtárs visszautasította a szubjektivizmust és a fejlődésünk ütemével kapcsolatos kérdések elvont felvetését s rámutatott, hogy nem szabad figyelmen kívül hagynunk azokat a külső és belső feltételeket, amelyek iparunk fejlesztésének gyors ütemét szükségessé teszik.

„Utólértük és túlszárnyaltuk a fejlett kapitalista országokat abban az értelemben, hogy új politikai rendszert, szovjet rendszert teremtettünk — mondta Sztálin elvtárs. — Ez rendszerben van. De ez még nem elegendő. Ahhoz, hogy végleges győzelmet arassunk, technikai és gazdasági tekintetben is túl kell szárnyalnunk ezeket az országokat. Vagy elérjük ezt, vagy pedig elpusztítanak bennünket.“*

Lenin és Sztálin tudományosan elemezte a történelmi fejlődésnek és a társadalom történelmi haladásának törvényszerűségeit, kiderítette ennek a fejlődésnek anyagi és eszmei alapjait, rávilágított e fejlődés sajátosságaira. Így nemcsak arra nyílt lehetőségük, hogy helyesen megállapítsák a fejlődés fő irányát, hanem arra is, hogy előre lássák és konkrétan meghatározzák, milyen úton, milyen ütemben és mikor győzik majd le az új társadalom haladó erői a régi társadalmat.

Mint Lenin mondta, azzal, hogy a társadalmi fejlődés törvényeit elsajátítottuk, „...most módot kaptunk arra, ami

* Sztálin. A leninizmus kérdései. 9. kiad. 358. old. (oroszul).

ritkán fordul elő a történelemben, hogy megállapítsuk azokat a határidőket, melyek a gyökeres szociális változások végrehajtásához szükségesek, és most világosan látjuk, hogy *mit* lehet megcsinálni öt év alatt és mihez kell sokkal hosszabb idő“.*

A Kommunista Párt fáradhatatlanul dolgozott annak a lenini-sztálini tervnek a megvalósításán, amelynek alapján az ország szocialista iparosításával felépítettük a szocializmust. Visszautasította a „szokásos“ hosszadalmas, néhány évtizedet igénylő iparosítás útját, amely először a könnyűipart fejleszti. Az iparosítást a nehézipar fejlesztésével kezdte. Csak a szocialista rendszerben volt lehetséges az ipar ilyenirányú fejlesztése s ezen az alapon sikerült országunkat egészen rövid idő alatt iparosítanunk.

Sztálin elvtárs megokolta az iparosítás szocialista módszerének haladó jelentőségét és megmutatta, miben különbözik az iparosítás kapitalista módszerétől. Míg az utóbbi a milliós dolgozó tömegek elszegényedése útján megy végbe, addig a szocialista módszer összeegyezteti az iparosítás érdekeit a dolgozók érdekeivel: az iparnak és a mezőgazdaságnak, a népgazdaság e két fő ágának fejlődése olyan irányban halad, hogy ez a két ág egy egységes szocialista gazdaságba olvad össze és „...nem a milliós tömegek elszegényedését, hanem e tömegek anyagi helyzetének javulását, nem a belső ellentmondások kiéleződését, hanem azok elsímulását és leküzdését eredményezi..., állandóan bővíti a belföldi piacot és növeli e piac felvevőképességét, ígyképpen szilárd belső bázist teremtve az iparosítás fejlesztéséhez“.**

A párt, a társadalmasított szocialista népgazdaság kulcspozícióira és fő emelőire támaszkodva, következetesen megvalósította az ország iparosításának politikáját és elsöpörte útjából a szocializmus ellenségeit, a trockistákat és a kapitalizmus visszaállítására törekvőket. A párt rövid idő alatt le tudta küzdeni az ország évszázados elmaradottságát és ipari nagyhatalommá változtatta hazánkat.

* Lenin. Hogyan szervezzük át a Munkás- és Paraszt-Ellenőrzést? Lásd *Lenin*, Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 1011—1012. old.

** Sztálin. Az ellenzéki blokk hibái a politikai és szervezeti kérdésekben. Lásd *Sztálin*. A Szovjetunió agrárpolitikájáról. Szikra 1949. 159. old.

„Kétségtelen — mondotta Sztálin elvtárs — hogy országunkat enélkül nem lehetett volna ilyen gyorsan ipari országgá átváltoztatni.“*

A párt az ország iparosítása terén és az osztályellenesség ellen folytatott harcban elért sikerek alapján hihetetlenül rövid idő alatt elő tudta készíteni és át tudta nevelni a dolgozó parasztság tömegeit, meg tudta valósítani a mezőgazdaság kollektivizálását, fel tudta számolni a kulákságot mint osztályt. „Mély jelentőségű forradalmi átalakulás volt ez, ugrás a társadalom régi minőségi állapotából új minőségi állapotba, amely következményeiben egyenlő értékű volt az 1917-es októberi forradalmi átalakulással.“**

Sztálin elvtárs megállapította ennek a forradalomnak sajátosságát, amely abban áll, hogy ezt a forradalmat felülről, a párt és a kormány kezdeményezésére és vezetésével hajtották végre, oly módon, hogy a sokmillió szovjet parasztság alulról közvetlenül támogatta. Ezzel kapcsolatban rámutatott arra, hogy ez a forradalom megoldotta a szocialista építés alapvető feladatait, megszüntette a kulákság osztályát, a kapitalizmus visszaállításának ezt a támaszát, a parasztságot a szocialista kolhozgazdaság útjára vezette és a mezőgazdaságban, ebben a rendkívül fontos, de régebben elmaradott népgazdasági ágban, megteremtette a szovjet hatalom szocialista bázisát.

Sztálin elvtárs, a mezőgazdaság kollektivizálására irányuló politika óriási haladó történelmi jelentőségét értékelve, ezt mondotta:

„A kollektivizálás módszere a leghaladóbb módszernek bizonyult, nemcsak azért, mert ez nem követelte meg a parasztok kifosztását, hanem főleg azért, mert lehetővé tette, hogy néhány év alatt az egész országot ellepjék a kollektív gazdaságok, amelyeknek minden lehetőségük megvan az új technika alkalmazására, fel tudják használni az agronómia összes vívmányait és az országnak sokkal több áruterméket tudnak adni.

* Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 212. old.

** A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának története. Szikra 1949. 320. old.

Kétségtelen, hogy a kollektivizálás nélkül nem tudtuk volna ilyen rövid idő alatt felszámolni mezőgazdaságunk évszázados elmaradottságát.“*

Sztálin elvtárs az első öt éves terv eredményeiről szóló beszédében kifejtette, hogy milyen eredményekkel járt a párt politikája, amely országunkat agrárországból ipari országgá, a világ legnagyobb üzemű mezőgazdaságának országává változtatta, és rámutatott azokra az erőkre, amelyek ezt a történelmi jelentőségű győzelmet lehetővé tették.

Ezek között az erők között szerepel „... a párt és a kormány biztoskezü vezetése, mely a tömegeket erre az előrenyomulásra felhívta s a célhoz vezető úton minden néven nevezendő akadályt legyőzött“.**

„... az öt éves terv eredményei megmutatták — mondotta Sztálin elvtárs — hogy a párt legyőzhetetlen, ha tudja, hogy milyen irányban kell vezetnie az ügyeket és nem fél a nehézségektől.“***

A hősiesszovjet nép és pártja hatalmas akaraterejének és óriási erőfeszítéseinek köszönhető, hogy rendkívül rövid idő, alig több mint tíz év alatt sikerült véglegesen felszámolni országunk évszázados elmaradottságát s így országunk szocialista nagyhatalommá változott.

„A szocialista rendszer teljes győzelmet aratott a népgazdaság valamennyi területén“ (Sztálin). Felszámoltuk a kizsákmányoló osztályokat. A Szovjetunióban lényegében felépítettük a kommunizmus első szakaszát: a szocializmust. Az ország a szocialista építés befejezésének és a kommunizmus második szakaszára való fokozatos átmenetnek az időszakába lépett.

A szovjet nép azért tudta ezt a világtörténelmi jelentőségű győzelmet aratni, mert az élén álló Bolsevik Párt szigorúan megvalósította Leninnek és Sztálinnak a szocializmus építésére vonatkozó tanításait és a nép ellenségei — a

* Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 212—213. old.

** Sztálin. Az első öt éves terv eredményei. Lásd Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 473. old.

*** Ugyanott, 474. old.

trockisták és a kapitalizmus jobboldali visszaállítói — ellen folytatott harcban megőrizte zseniális politikai irányvonalát.

„A trockisták és jobboldaliak minden pártellenes cselekedete, kormányunk rendelkezéseit szabotáló minden «munkájuk» egy célt követett: megakadályozni a párt politikáját és fékezni az iparosítás és kollektivizálás végrehajtását. De a párt nem engedett sem egyesek fenyegetéseinek, sem mások siránkozásainak és mindennek ellenére magabiztosan haladt előre.

A párt érdeme, hogy nem alkalmazkodott az elmaradot-takhoz, nem félt az ár ellen úszni és állandóan kezében tar-totta a vezetést. Kétségtelen, hogy a Kommunista Párt ilyen kitartása és állhatatossága nélkül nem tudta volna keresztül-vinni az ország iparosításának és a mezőgazdaság kollekti-vizálásának politikáját.“*

A szovjet nép a Bolsevik Párt vezetésével óriási sikereket ért el. Már 1940-ben négyszer annyi nyersvasat, négy és fél-szer annyi acélt, öt és félszer annyi szenet, három és félszer annyi ásványolajat, 17 millió tonnával több árugabonát és három és félszer annyi gyapotot termeltünk, mint 1913-ban.

„A termelés ilyen hallatlan növekedését — mondotta Sztá-lin elvtárs — lehetetlen az ország egyszerű és szokásos fej-lődésének tartani a haladás útján az elmaradottságból. Ez ugrás volt, amellyel hazánk elmaradott országból élenjáró országgá, agrárországból ipari országgá lett.

Ez a történelmi fordulat a három ötéves terv folyamán ment végbe s 1928—1932-vel, az első ötéves tervvel kez-dődött.“**

Ha figyelembe vesszük, hogy az első ötéves tervet négy év alatt teljesítettük és hogy a harmadik ötéves terv teljesíté-sét a negyedik évben megszakította a háború, akkor kitűnik, hogy körülbelül 13 évre volt szükségünk ahhoz, hogy leküzd-jük az ország elmaradottságát és elsőrangú ipari és kolhoz-hatalommá változtassuk hazánkat.

* Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 213. old.

** Ugyanott, 211. old.

„El kell ismerni — mondotta Sztálin elvtárs — hogy tizenhárom év hihetetlenül rövid idő egy ilyen nagyméretű változás keresztülvitelére.“*

A párt azért tudta ezt a hallatlanul gyors fejlődési ütemet elérni, mert a társadalmi fejlődés törvényeinek, a szocialista építés törvényeinek ismeretére építette fel politikáját és mert a dolgozók milliós tömegeit bevonta az új élet aktív és öntudatos alakításába.

A lenini-sztálini párt világtörténelmi jelentőségű győzelme a Sztálini Alkotmányban jutott kifejezésre, amely törvénybe iktatta a szocializmus győzelmét a Szovjetunióban.

A szovjet nép az ellenség ellen folytatott harcban és a nehézségek leküzdése során a párt vezetése alatt megedződött, kiváló erkölcsi tulajdonságokat fejlesztett ki magában: a szovjet nép hisz alkotóerejében, kész dolgozni a haza felvirágoztatásáért, hatalmának megszilárdításáért és kész körömszakadtáig védeni nagy vívmányait, becsületét és szabadságát.

Amikor a hitlerista hordák hitszegő módon és váratlanul megtámadták hazánkat és az a veszély fenyegetett, hogy fegyűjtják és lerombolják városainkat és falvainkat, rabságba döntik népünket, a párt igazságos Honvédő Háborúra mozgósította az ország lakosságát. A hatalmas és haragjában félelmetes szovjet nép Lenin és Sztálin győzelmes zászlaja alatt a Bolsevik Párt vezetésével hősiecs harcot vívott szabadságáért, becsületéért és ezzel a harccal megmutatta a világnak hihetetlen erejét és bátorságát.

A fasizmus, hadigépezetének egész erejével, a legmodernebb gyilkolási technikával felfegyverzett hordáival rávetette magát országunkra, s az a háború, amelyet ez ellen a fenevad ellen kellett megvívunk, példátlanul kemény próbára tette szovjet rendszerünk, a szovjet állam életrealitását. A háborúnak kellett eldöntenie, hogy a párt és az állam meg tudja-e szervezni a honvédelmet és a háború követelményeinek megfelelően át tudja-e szervezni a gazdasági életet és valamennyi szervezet munkáját.

* Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kertületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 211. old.

Lenin és Sztálin pártja egyesítette, megszervezte és győzhetetlen zászlaja alá sorakoztatta a lángoló hazafiságtól lelkesített szovjet népet.

A Bolsevik Párt arra serkentette a munkásosztályt, a parasztságot és az értelmiséget, hogy harcoljon a fasiszta megszállók ellen, hogy önfeláldozóan, hőiesen dolgozzon az ellenség legyőzése érdekében.

A háború és a velejáró súlyos megpróbáltatások éveiben a párt még közelebbi kapcsolatokat teremtett, még szorosabban egybenőtt a szovjet néppel. A „szovjet népet vezető és irányító erő — mondta Sztálin elvtárs — a békés építés és a háború napjaiban egyaránt, Lenin pártja, a Bolsevik Párt volt. Egyetlen pártnak sem volt és nincs olyan tekintélye a néptömegek előtt, mint a mi Bolsevik Pártunknak. S ez érthető is. Országunk munkásai, parasztjai és értelmisége a Bolsevik Párt vezetése alatt vívták ki szabadságukat és építették fel a szocialista társadalmat. A Honvédő Háború napjaiban a párt állt előttünk, mint a fasiszta hódítók ellen folyó népi harc lelke és szervezője. A párt szervező munkája egyesítette és irányította a közös cél felé a szovjet emberek minden erőfeszítését, az ellenség megsemmisítésének szolgálatába állítva minden erőnket és eszközünket. A háború alatt a párt még jobban egybeforrt a néppel, még szorosabb kapcsolatot épített ki a dolgozók széles tömegeivel.

Ez a forrása államunk erejének.“*

Sztálin elvtárs a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulóján mondott beszédében nagyra értékelte a szovjet nép történelmi szerepét, annak a szovjet népnek a szerepét, amely a Kommunista Párt vezetésével teljesen szétzúzta a hitleri Németországot és megmentette az emberiséget a barbárságtól és a civilizáció pusztulásától.

„Most — mondja Sztálin elvtárs — amikor a Honvédő Háború győzelmes befejezéséhez közeledik, egész nagyságában domborodik ki a szovjet nép történelmi szerepe. Ma már mindenki elismeri, hogy a szovjet nép önfeláldozó harcával

* Sztálin. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 26 évfordulója. Lásd *Sztálin*. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949 113—114. old.

megmentette az európai civilizációt a fasiszta pogromlovagoktól. Ez a szovjet nép nagy világtörténelmi érdeme.“*

A második világháború kimenetele ismét bebizonyította, hogy a szocializmus óriási fölényben van a kapitalizmussal szemben, hogy a szocialista fejlődés megmenti az embereket az elnyomástól és kizsákmányolástól, megszilárdítja a demokráciát és erősíti a munkásosztályt. A szocializmus erői mérhetetlenül megnöttek, a kapitalizmus erői pedig megfogyatkoztak. Bulgáriában, Romániában, Csehszlovákiában, Magyarországon, Albániában győzött és megszilárdult az új, demokratikus hatalom, ezekben az országokban új államtípust teremtettek: népköztársaságot. Ezeknek az országoknak a néptömegei a munkásosztállyal az élükön, a kommunista pártok vezetésével, olyan haladó demokratikus reformokat hajtanak végre, mint például a földosztás, a nagyipar, a bankok államosítása stb., amelyek felszabadítják a tömegeket a burzsoázia és a földbirtokosok szolgasága alól és amelyek lerakják a szocialista fejlődésre való áttérés alapjait. Ebben megmutatkozott a Szovjetunió tapasztalatainak óriási világtörténelmi jelenlősége, megmutatkozott az a haladó vezető szerep, amelyet a Szovjetunió a társadalmi fejlődésben betölt.

A párt a Nagy Honvédő Háború győzelmes befejezése után a következő feladatként azt a célt tűzte a szovjet nép elé, hogy sikeresen teljesítse a népgazdaság és a kultúra helyreállítására és fejlesztésére irányuló új, háborúutáni tervet. Ennek a feladatnak a megoldása új hatalmas lépés a szocialista társadalom felépítésének befejezése és a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet útján.

A szocializmusból a kommunizmusba való átmenet időszakában ugyanúgy, mint a szocializmus győzelméért vívott harc valamennyi előző szakaszában is, Lenin és Sztálin nagy pártja, a szovjet társadalom fő vezető és irányító ereje.

A párt azt a rendkívül nagyjelentőségű feladatot tűzte a nép elé, hogy a lehető legrövidebb idő alatt építse újjá a fasiszta barbárok által szétrombolt gazdaságot és biztosítsa azt,

* Sztálin. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949. 156. old.

hogy ez a gazdaság olyan méretekben és olyan rövid idő alatt fejlődjék tovább, ami minden más ország számára lehetetlen.

A szovjet nép egyöntetű elhatározása, hogy fáradhatatlanul harcol a sztálini tervek határidő előtti teljesítéséért, a párt és a nép megbonthatatlan egységét és a népnek a Bolsevik Párt tapasztalt vezetésébe vetett megingathatatlan hitét tükrözi.

A népgazdaság helyreállítását és fejlesztését célzó állami terv teljesítésének 1946. évi eredményei arról tanúskodnak, hogy már az új öt éves terv első évében is óriási sikereket értünk el. Az iparban nagyjában sikerült befejezni a háborúutáni átszerelést és egy év alatt 20 százalékkal növeltük a béketermelést. Csak 1946-ban körülbelül 800 állami vállalatot építettünk és helyeztünk üzembe. Jelentősen megnövekedett a napi teherforgalom. A beruházások 40 százalékkal felülmúlták az 1940. évi beruházásokat. Országunk ipari termelése 1947 végén már elérte a háborúelőtti színvonalat, sőt, egyes iparágakban túl is szárnyalta.

A SzK(b)P Központi Bizottságának februári plénuma határozatot hozott a mezőgazdaság fejlesztéséről s a párt e határozat alapján a kolhozparasztság milliós tömegeit bevonta a háborúutáni nehézségek leküzdéséért és a magas terméseredményekért folytatott tevékeny harcba. A kolhozparasztok óriási lelkesedéssel vették ki részüket ebből a harcból és jelentős sikereket értek el. A gabonafélék össztermése 1947-ben 58 százalékkal túlszárnyalta az 1946-os termést.

Szocialista országunk a háború után áttért a haditermelésről a békés célokat szolgáló termelésre. Ha összehasonlítjuk az Egyesült Államokkal, amelyet nem szállt meg az ellenség és amely a háború idején még jobban meggazdagodott, azt látjuk, hogy óriási különbség van a két rendszer között. Az Egyesült Államokban az ipari termelés 1946-ban — összehasonlítva az 1943-as ipari termeléssel — több mint egyharmaddal csökkent. A munkanélküliek száma 1946-ban meghaladta a 3 milliót, s ezek közül 1 millió hadviselt. 1946-ban 5 millió munkás sztrájkolt. A munkások reálbére 60 százalékkal csökkent. Ugyanilyen jelenségeket figyelhettünk meg 1947-ben is.

Országunk mentes az ilyen ellentmondásoktól. Nálunk nem fenyeget válság, nincs munkanélküliség s az egész nép komoly építőmunkát végez, hogy helyreállítsa országunk népgazdaságát és a termelőerők további gyorsított ütemű fejlesztése érdekében leküzdje a felmerülő nehézségeket.

Az 1946. és 1947. évi tervek teljesítésének eredményei azt mutatják, hogy népünk, a szovjet társadalom megszilárdult morális és politikai egységének eredményeképpen, a legnehezebb feladatokkal is meg tud birkózni, hogy népünkben valóban kimeríthetetlen alkotóerő rejlik.

Hogy sikeresen leküzdhessük a háborúutáni nehézségeket, és megjavíthassuk dolgozóink anyagi és kulturális helyzetét, gyorsított ütemben kell helyreállítanunk és fejlesztenünk a népgazdaságot.

A munkásosztály, a kolhozparasztság, országunk valamennyi dolgozója forró lelkesedéssel fogadta a pártnak azt a felhívását, hogy gyorsítsuk meg a népgazdaságunk helyreállítását és fejlesztését célzó terv teljesítését. Lenin városának, a hősök városának munkásai azt vállalták, hogy négy év alatt teljesítik a háborúutáni ötéves tervet. Kiváló kezdeményezésüket az egész ország munkássága követte. Az egész szovjet nép, az alkotó és építő nép, a párt vezetése alatt komoly munkával tör utat magának a kommunizmus győzelméhez.

Az egész országban új lendületet vett a tömegek munkaversenye. Üzemek és egész iparágak munkásai, mérnökei és műszaki dolgozói, a területek, határterületek és köztársaságok kolhozparasztjai azt vállalják, hogy határidő előtt teljesítik és túlteljesítik az évi terveket és az ötéves tervet. Ezeket a vállalásaikat elkövetik a párt és a szovjet nép vezérének, barátjának és tanítójuknak, Ioszif Visszarionovics Sztálinnak, mert Sztálinban, Lenin és Sztálin nagy pártjában és a párt kipróbált vezetésében látják sikereik és győzelmeik zálogát.

A terv sikeres teljesítése közelebb hoz bennünket annak a nagy feladatnak a teljesítéséhez, amelyet a nép vezére, Sztálin elvtárs jelölt meg, amikor megrajzolta országunk fejlődésének távlatait, azt a hatalmas fejlődést, amelyen országunk kultúrája és termelőerői a kommunizmusra való áttérés során keresztülmennek majd.

El kell érünk azt, mondotta Sztálin elvtárs, hogy évente 50 millió tonna nyersvasat, 60 millió tonna acélt, körülbelül 500 millió tonna szenet, 60 millió tonna ásványolajat termeljünk. Ez lehetőséget ad arra, hogy nagy léptekkel haladjunk tovább a kommunizmus felé, hogy még magasabbra emeljük népünk anyagi és kulturális színvonalát, hogy fokozzuk országunk védelmi képességét.

„Csak e feltételek mellett mondhatjuk, hogy hazánk minden meglepetés ellen biztosítva van. Lehet, hogy ehhez három újabb ötéves terv kell, esetleg több. De ezt meg lehet csinálni és nekünk ezt meg kell csinálnunk.“*

A szovjet nép nagy lelkesedéssel fogadta vezérének ezt az útmutatását és saját programjának, saját ügyének tekinti. A háborúutáni ötéves terv határidő előtti teljesítéséért folytatott harc eredményei meggyőznek arról, hogy országunkban minden szükséges előfeltétel megvan az építés ütemének meggyorsítására és a termelés növelésére, mert nálunk az ipar és a mezőgazdaság elsörendű technikával van felszerelve, az újjáépített és a háborúutáni termelésre átépített vállalatokat új technikával szerelik fel és ezek a vállalatok fokozzák termelő-képességüket.

De a technika a gyorsütemű fejlődést csak akkor tudja biztosítani, ha olyan emberek kezében van, akik azt elsajátították. Az emberektől, kezdeményezésüktől, újításaiktól, munkafegyelmüktől és munkájuk megszervezésétől függ, hogy teljesen kihasználják-e azokat a lehetőségeket, amelyeket országunkban megteremtettek.

A szovjet emberek örömmel végzik munkájukat, teljesen tudatában vannak annak, hogy milyen szerepet töltenek be, minden dolgozóban kifejlődnek az igazi hazafinak, az ország gazdájának, a kommunizmus építőjének nemes és magasztos tulajdonságai. Ez adja meg azt az erőt, amely lehetővé teszi, hogy országunk tervezett fejlődési ütemét biztosítsák és túlszárnyalják.

A bolsevik „...termelési terv — mondja Sztálin elvtárs

* Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 215. old.

— az emberek millióinak eleven és gyakorlati tevékenysége. Termelési tervünk realitása — a dolgozók milliói, akik új életet alkotnak. Programunk realitása — az eleven emberek, mi mindannyian, a mi munkaakaratom, készségünk, hogy új módon dolgozzunk, eltökéltségünk, hogy ezt a tervet teljesítsük.“*

A párt a Sztálin elvtárs által kitűzött feladat sikeres teljesítésére, népgazdaságunk gyorsabb ütemű helyreállítására és továbbfejlesztésére buzdítja a szovjet népet.

A párt a békés építésre, a nehézségek leküzdésére és az ország anyagi és kulturális színvonalának felemeléséért folytatandó harcra lelkesíti a népet.

Sztálin elvtárs azt mondta, hogy országunk munkássága, parasztsága és értelmisége lélekeinek megfelelő harci programként fogadta az ötéves tervet.

A szovjet nép óriási lelkesedéssel küzd a győzelemért és új módszerekkel dolgozik. Ez abban jutott kifejezésre, hogy óriási lendületet vett a tervek határidő előtti végrehajtásáért, az ötéves terv négy év alatt való teljesítéséért folyó szocialista munkaverseny, hogy növekszik a tömegek társadalmi és politikai aktivitása.

A szovjet emberek. élükön a Kommunista Párttal, minden erejüket és munkájukat latbavetik, hogy ne csak teljesítsék, hanem túl is teljesítsék az új ötéves tervet.

*

Lenin és Sztálin pártja a munkásosztály osztályszervezetéknek legmagasabb formája, s mint ilyen, a hatalom magva, a proletárdiktatúra rendszerének fő, vezető és irányító ereje. „... a párt gyakorolta vezetés a proletárdiktatúrában a legfontosabb...“** Ez az oka annak, hogy a párt politikája, mely a kommunizmus győzelméért harcol, a fejlődő szovjet rendszer éltető alapjává és döntő erejévé válik.

Lenin és Sztálin pártjának politikája a szocialista társa-

* Sztálin. Új helyzet — új feladatok a gazdasági építőmunkában. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 419. old.

** Sztálin. A leninizmus kérdéseire. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 161. old.

dalom fejlődési törvényszerűségének alapos ismeretén épül. Az az alapja, hogy objektíven számbaveszi a szocialista társadalom fejlődési fokát, számbaveszi az osztályok kölcsönös viszonyát, a szovjet társadalom élenjáró, vezető erejének, a munkásosztálynak és a vele szövetséges parasztságnak, valamint ennek a két osztálynak és a szovjet értelmiségnek kölcsönös viszonyát. Másfelől számbaveszi a szovjet társadalom és más társadalmak, más országok kölcsönös viszonyát. Az országon belül fennálló kapcsolatokat, valamint a többi országgal való kapcsolatokat a párt mozgásukban, fejlődésükben vizsgálja, nemcsak a múlt, hanem a jövő szempontjából is.

A fejlődés objektív feltételeinek számbavétele, a történelmi fejlődés törvényszerűségeinek megértése képezi a tudományos előrelátás alapját. A Kommunista Párt politikája tudományos politika. Ez a politika a kommunizmus felé való haladásában azért alkotja a szovjet társadalom létalapját, mert megvalósítása arra épül, hogy felismerjük a társadalmi fejlődés törvényeit és tudatosan, tudományosan használjuk fel ezt a felismerést a párt gyakorlati tevékenységében.

A szocializmus győzelme a társadalmi fejlődés szervezetlen, ösztönös erőinek leküzdését jelenti. Országunkban a párt tudatosan irányítja a társadalom fejlődését.

Az emberiség történetében először nyílt lehetőség arra, hogy tudatosan irányítsuk a társadalmi fejlődés törvényeit.

A párt a marxizmus-leninizmus eszméivel vérteli fel a népet, szervezi és vezeti tevékenységét s ezáltal tudatosan a kommunizmus felé irányítja a társadalom történelmi fejlődését.

A párt politikájának szervező és átalakító szerepe, amely arra irányul, hogy a marxizmus-leninizmus eszméit a gyakorlatban megvalósítsa, abban jutott kifejezésre, hogy a párt vezette az ország iparosítására, a mezőgazdaság kollektivizálására irányuló tervek megvalósítását, hogy a párt irányította és irányítja a nagyszabású sztálini ötéves tervek teljesítését és túlteljesítését.

A Kommunista Párt politikája teljesen új típusú politika.

A politika, mondta Lenin, régebben az uralkodó, ki-

zsákmányoló osztályok kezében volt, s ezek azt hatalmuk megszilárdítására, a munkásosztály és a dolgozó tömegek forradalmi szabadságmozgalmának elfojtására, más népek leigázására és elnyomására használták fel. Ilyen politikát folytatnak most is a tőkés országok, például az Egyesült Államok és Anglia imperialista csoportjai és osztályai. Egészen más politikát folytat a Szovjetunióban a Kommunista Párt vezetésével a munkásosztály, a dolgozó nép. A politika a munkásosztály és pártja kezében a dolgozó tömegek, az egész nép ügyévé lesz, mert ez a politika fejezi ki a nép alapvető érdekeit, azokat a nagy történelmi feladatokat, amelyeket új, osztálymentes, kommunista társadalmat, a történelem leghaladóbb társadalmát építő szovjet népünk old meg.

A legfontosabb ebben a politikában a Kommunista Párt vezetése. Politikai vezetését a párt a marxizmus-leninizmus alapján, a társadalmi fejlődés törvényeinek, a szocialista építés fejlődési törvényeinek ismerete alapján valósítja meg. Hogy helyesen, tudományosan irányíthassuk a politikát, tudnunk kell, hogy milyen irányban fejlődnek az események. Nem elegendő, hogy a mai helyzetben tudjunk tájékozódni, előre is kell látnunk. „Hogy vezethessünk — mondotta Sztálin elvtárs — előre kell látnunk.“

Lenin és Sztálin pártja, mint a munkásosztály osztályszervezetének legmagasabb formája, a proletárdiktatúra rendszerének vezető ereje, egybefogja és a kommunizmus felé irányítja a munkásosztály és a dolgozók valamennyi tömegszervezetének — a szakszervezetek, Szovjetek, az ifjúsági szövetség, szövetkezetek stb. — munkáját.

„A párt vezetőszeropének legfőbb kifejezése, például nálunk, a Szovjetunióban, a proletárdiktatúra országában, az a tény, hogy szovjetszervezeteink és más tömegszervezeteink egyetlen fontos politikai vagy szervezeti kérdést sem döntenek el a párt vezető utasítása nélkül.“*

Sztálin elvtárs rámutatott, hogy a munkásosztály diktatúrája „... a párt vezető utasításai, plusz ez utasítások végre-

* Sztálin. A leninizmus kérdéseire. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950, 153—154. old.

hajtása a proletár tömegszervezetek által, plusz megvalósításuk a lakosság részéről.“.*

A párt vezető utasításai és megvalósításuk közt — mondja Sztálin elvtárs — a vezetettek akarata és cselekvése van. A vezető utasítások megvalósítása attól függ, hogy az osztály akarja-e támogatni ezeket a vezető utasításokat, hogy a konkrét helyzetre alkalmazni tudja-e ezeket a vezető utasításokat. A vezető pártnak tehát számba kell vennie a vezetett munkásosztály akaratát, helyzetét és tudatosságának színvonalát.

A pártnak ahhoz, hogy vezethessen, tekintéllyel kell rendelkeznie a tömegek előtt: ezt a tekintélyt a munkásosztály bízalma támogatja. Lenin ezt a viszonyt úgy határozza meg, mint „kölcsonös bízalmat a munkásosztály élcsapata és a munkástömegek között“.**

A pártba vetett bizalom alapja „...a párt helyes politikája. a pártnak az osztály iránti odaadása, a munkásosztály tömegeivel való kapcsolata s ama készsége és képessége, hogy a tömegeket jelszavai helyességéről *meggyőzze*“***

A párt tekintéllyel azon alapszik, hogy a munkásosztály bízik a pártban és támogatja.

A párt sok éven keresztül végzett tömegmunkával, helyes politikájával szerzi meg ezt a bizalmat, azzal, hogy tapasztalatok alapján meg tudja győzni a tömegeket politikájának helyességéről, hogy ki tudja vívni a munkásosztály támogatását és maga mögé tudja sorakoztatni a tömegeket. A pártnak ezért éberén kell figyelnie a tömegek hangjára, alaposan tanulmányoznia kell a tömegek harci gyakorlatát és ezen kell kipróbálnia politikájának helyességét. Lenin és Sztálin a párt helyes politikájának bizonyítékát a tömegek forradalmi harcában látta. Mindig arra tanították a pártot, hogy a munkásosztály vezetője, vezére, tanítója legyen és ugyanakkor tanuljon a tömegektől.

„A párt helyes politikája nélkül, melyet a tömegek har-

* Sztálin. A leninizmus kérdéseihez. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 155. old.

** *Lenin* Művei. 3. kiad. XXVI. köt. 235. old. (oroszul).

*** Sztálin. A leninizmus kérdéseihez. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 158. old.

cának tapasztalata támaszt alá, s a munkásosztály bizalma nélkül a párt nem vezet és nem vezethet igazán*** — mondotta Sztálin elvtárs.

Ha helyesen megoldjuk a párt — az osztály élcsapata — és a munkásosztály közötti kölcsönös viszony alapfeltételeinek kérdését, akkor ezzel helyesen megoldottuk azt a kérdést is, hogy milyen módszerrel vezesse a párt az osztályt. Arra a kérdésre, hogy mit jelent a vezetés, ha a párt politikája helyes s az élcsapat és az osztályok közti helyes viszony zavartalan, Sztálin elvtárs ezt válaszolta: „A vezetés ilyen feltételek mellett azt jelenti, hogy meg tudjuk győzni a tömegeket a párt politikájának helyességéről, olyan jelszavakat tudunk kiadni és megvalósítani, amelyek a tömegeket elviszik a párt álláspontjához s megkönnyítik nekik azt, hogy saját tapasztalatuk alapján felismerjék a párt politikájának helyességét, azt jelenti, hogy a tömegeket a párt öntudatának színvonaláig tudjuk emelni, s ekként biztosítjuk a tömegek támogatását, készségüket a döntő harcra.

Ezért a meggyőzés módszere a fő módszere annak, hogy a párt az osztályt vezesse.“***

De a meggyőzés módszere, mint a tömegek irányításának alapvető módszere, amely a tömegek feletti vezetést biztosítja, nem zárja ki, hanem feltételezi, hogy a kisebbséggel szemben kényszert alkalmazzunk, amikor a párt a munkásosztály többségét meggyőzte és amikor ennek a többségnek a bizalmát és támogatását élvezi. Csak így lehet, mondotta Sztálin elvtárs, biztosítani a párt cselekvésbeli egységét, amikor a pártról van szó, és az osztály cselekvésbeli egységét, amikor az egész osztályról van szó.

A vezetés minden más alkalmazása letérést jelent a leninizmus útvjáról, átváltást jelent a szindikalizmus, az anarchizmus stb. vágányára. Mint Sztálin elvtárs mondotta, fő parancs pártunk számára, hogy éberren figyeljen a tömegek igényeire, halgassa meg a nép hangját és tartson szoros kapcsolatot a néppel. A tömegektől való elszakadás és az elbizakodás a leg-

* Sztálin. A leninizmus kérdéseihez. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 161. old.

** Ugyanott, 165. old.

komolyabb veszélyek egyike, amely a tömegek helyes vezetését fenyegeti.

A bolsevikok eszméiket, jelszavaikat azért tudták olyan erővé változtatni, amely milliós tömegeket mozgat meg, mert az egész népet meg tudták győzni politikájuk helyességéről. A népet pedig azért tudták meggyőzni, mert mindig megértették azt a szoros kapcsolatot, amely a párt tudományos politikája és a nép milliós tömegeinek harca között fennáll, mert a párt, politikájában azt juttatja kifejezésre, amit a nép gondol.

„*«Helyesen kifejezni azt, amit a nép gondol»* — ez az a múlhatatlanul szükséges feltétel, amely a párt számára biztosítja a proletárdiktatúra rendszerében a fő vezető-erő megtisztelő szerepét.“*

A marxizmus-leninizmusnak ezeken az alaptételein, amelyek meghatározzák a párt és a munkásosztály, a dolgozó tömegek kölcsönös kapcsolatát, amelyek meghatározzák, hogyan kell a Kommunista Pártnak a tömegeket vezetnie, ezeken az alaptételeken épül fel az az óriási, mindent átfogó, sokrétű építőmunka, amelyet a párt azáltal végez, hogy a munkásosztályt és a dolgozó tömegeket neveli, hogy szervezi és mozgósítja őket, politikája megvalósítására. E politika szovjet társadalmunk történelmi fejlődésének, a kommunizmus felé való haladásának tényleges, reális szükségleteit tükrözi.

A szovjet társadalomban — ahol minden dolgozónak jogot és lehetőséget biztosítanak arra, hogy fejlődjék és gazdasági, politikai, társadalmi és kulturális téren kifejtsék képességeit — a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja egyesíti a legaktívabb és legöntudatosabb munkásokat és dolgozókat. A párt „... a dolgozók élcsapata a szocialista rend erősítéséért és fejlesztéséért folytatott harcukban és vezető magva a dolgozók összes szervezeteinek, a társadalmiaknak éppúgy, mint az államiaknak“.**

A szovjet nép e párt tapasztalt vezetésével világtörténelmi

* Sztálin. A leninizmus kérdéseire. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 171. old.

** A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmánya. (A marxizmus-leninizmus kis könyvtára. 53. szám.) Szikra 1949. 70. old.

jelentőségű győzelmet aratott és magabiztosan halad célja: a kommunizmus felépítése felé.

A szocializmus felépítése után mérhetetlenül megnőtt a Bolsevik Párt mozgósító, szervező és átalakító ereje.

A párt magábaszívja a tömegek élettapasztalatait, éberen figyeli a nép hangját, minden ötletét, akarátát és energiáját a népnek szenteli, tanul tőle, lelkesen felkarol és szeretettel nevel mindent, ami új és eleven, amit a nép alkotó törekvései szülnek, s így bölcsen vezeti s Lenin és Sztálin nagy eszméi szellemében tanítja, neveli a népet.

Mint a hatalmas, legyőzhetetlen Anteusz, pártunk is azért erős. és legyőzhetetlen, mert elszakíthatatlan kapcsolatban van a néppel, mert a nép bizalmából és támogatásából meríti hatalmát, eszményeinek diadalába vetett biztos hitét, ebben látja a bolsevik vezetés legyőzhetetlenségének kulcsát.

A nép bizalommal fordul pártja felé. A szovjet népnek ez a bizalma és szeretete abban jut kifejezésre, hogy az ország legöntudatosabb elemei lépnek a párt soraiba. A párt tagjainak és tagjelöltjeinek száma csak a háború idején három és fél millióról több mint hatmillióra emelkedett.

A párt, amikor a szocializmus felépítéséért küzdött és megszilárdította az új, szovjet társadalmi rendszert, biztosította a szovjet nép egységét, biztosította azt, hogy a szovjet társadalom minden tagjának közősek legyenek az érdekei, az eszményei és céljai. A szovjet emberek, akik Lenin és Sztálin pártjával együtt és e párt tapasztalt vezetésével harcolnak a győzelemért, hazánk nagyságának és hatalmának megszilárdításáért, elválaszthatatlanul egybenőttek a párttal, egybeforrtak vele, elfogadták eszméit és lobogója alá sorakoztak.

A párt a szovjet társadalom, a szovjet nép morális és politikai egységének létrehozója és megtestesítője.

Országunk szovjet társadalmi rendszere most védőbástya, amely a pártonkívüli szovjet embereket elzárja a burzsoáziától.

„S ugyanez a korlát — mondotta Sztálin elvtárs — egye-síti a pártonkívülieket a kommunistákkal a szovjet emberek-nek egységes közösségében.“*

* Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 215. old.

Sztálin elvtárs leleplezte társadalmi és állami rendünk burzsoá kritikussait, akik olyan rendszernek tekintik a demokráciát, amelyben különböző pártok vannak és azt állítják, hogy különböző pártok létezése nélkül a demokrácia nem teljes. Ezek a „kritikusok“ a burzsoá demokráciában — a burzsoázia álcázott uralmában — látják az igazi demokrácia mintaképét. Tudjuk azonban, hogy az angol-amerikai imperializmus képviselői a demokráciáról szóló hazug frázisok leple alatt a finánc-tőke diktatúrájáért szállnak síkra, a reakciót juttatják hatalomra és a reakció hatalmát támogatják, amely alig vagy egyáltalán nem különbözik Hitler és Mussolini fasiszta rendszerétől. Támogatják az olyan rendszereket, mint a monarchofasiszta kormányzat Görögországban, Franco tábornok rezsimje Spanyolországban stb.

Demokráciájuk abban merül ki, hogy az országban több politikai párt működik, amelyek, a nép becsapása céljából, a választások idején hazug ígéretekkel és programokkal lépnek a politikai élet porondjára. Az Egyesült Államok kétpártrendszere a kapitalista monopóliumok diktatúrájának formája. A Demokrata és a Republikánus Párt egyaránt egy osztály, a burzsoázia érdekeit képviseli. Angliában is lényegében azonos a konzervatívok és a labouristák politikája. Mindkét párt ilyen vagy amolyan formában, a kapitalizmus alapjainak szilárdságát hirdeti. Az igazi demokrácia lényege az, hogy a néptömegek valóban résztvegyenek az ország kormányzásában. De éppen ez nincs meg a burzsoá demokrácia országában. Az ellenséges osztályokra tagolt társadalomban elkerülhetetlen, hogy több párt legyen, köztük az elnyomott osztályok pártjai is, bármennyire üldözik is ezeket az agyondícsért burzsoá demokrácia országában, amelyek most a nemzetközi reakció tüzfészkévé lettek.

A Szovjetunióban, ahol a törvény biztosítja a polgárok demokratikus szabadságjogait és ahol a népnek megvannak az anyagi lehetőségei e jogok gyakorlására — itt valósult meg először az igazi demokrácia, a dolgozók, vagyis az egész nép demokráciája. Csak a Szovjetunióban jutott diadalra az igazi szocialista demokrácia.

A marxizmus-leninizmus azt tanítja, hogy a párt az osztály élenjáró része. Több párt csak olyan társadalomban lehet, ahol ellenséges osztályok vannak, amelyek érdekei kibékíthetetlen ellentétben állanak egymással, ahol tőkésék és munkások, földbirtokosok és parasztok, kulákok és szegényparasztok vannak.

„A Szovjetunióban azonban olyan osztályok, mint kapitalisták, földbirtokosok, kulákok stb. már nincsenek. A Szovjetunióban csak két osztály van, munkások és parasztok, akiknek érdekei nemcsak nem ellenségesek, hanem éppen ellenkezőleg — barátiak. Vagyis a Szovjetunióban nincs talaj több párt létezésére számára, tehát ilyen pártok szabadsága számára sincs. A Szovjetunióban csak egy párt, a Kommunista Párt számára van talaj. A Szovjetunióban csak egy párt létezhetik, a kommunisták pártja, amely bátran és mindvégig következetesen védi a munkások és parasztok érdekeit. S hogy ez a párt nem rosszul védelmezi ezeknek az osztályoknak érdekeit, abban aligha lehet valakinek kétsége.“^{*}

A szovjet népnek azt a nagy bizalmát, szeretetét és odaadását, amelyet Lenin és Sztálin pártja iránt érez, ragyogóan kifejezi a párt diadala a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjébe, a szövetségi köztársaságok Legfelsőbb Szovjetjébe és a helyi Szovjetekbe való választásokon, amikor a kommunisták és pártonkívüliek blokkjának győzelme fényesen bebizonyította a szovjet nép megbonthatatlan morális és politikai egységét, a Bolsevik Párttal való elszakíthatatlan kapcsolatát, azzal a párttal való kapcsolatát, amely következetesen védelmezi érdekeit.

*

A szovjet társadalomban a politika a nép ügye. A párt és a szovjet állam politikája a nép érdekeit juttatja kifejezésre és az anyagi termelés és a társadalmi tudat mindenirányú fejlesztésére, a nép kultúrájának fejlesztésére és kommunista öntudatra való nevelésére irányul.

* Sztálin. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmánytervezetéről. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 619. old.

A szovjet társadalmi rend új viszonyai között a társadalmi fejlődést tudatosan irányítják. A szocializmusból a kommunizmusba való átmenet csak a kommunizmus építőinek egyre nagyobb méretű öntudatos tevékenysége eredményeképpen mehet végbe. Ezzel kapcsolatban a párt egyik legfontosabb feladata, hogy kommunista szellemben nevelje a tömegeket.

Ez az oka annak, hogy a párt ideológiai munkájának olyan rendkívüli jelentősége van, hogy a párt vezető és irányító szerepet tölt be a szovjet társadalom szellemi életének fejlődésében, a szovjet társadalom kultúrájának fejlődésében.

Országunk nagyszabású reformjainak eredményeképpen a szovjet emberek társadalmi tudatában, e tudat eszmei tartalmában gyökeres változások mentek végbe.

A szovjet társadalomban, amelyben nincsenek ellenséges osztályok, amelyben „... a munkások, parasztok és az értelmiség...”, akik a szovjet társadalmat alkotják, barátságos együttműködés alapján élnek és dolgoznak“,* közösek a szovjet emberek anyagi és szellemi érdekei, közös a tudatuk, az akaratuk, közösek az eszményeik. E közösség alapján „... bontakoztak ki olyan mozgatóerők, amilyenek: a szovjet társadalom erkölcsi és politikai egysége, a Szovjetunió népeinek barátsága, a szovjet hazafiság“.**

A szovjet társadalomban megvan minden előfeltétel ahhoz, hogy véglegesen kiküszöböljük az emberek tudatában megrekedt kapitalista csökevényeket. Népgazdaságunk, szovjet államunk, szovjet kultúránk gyors fejlődése a szovjet rendszer előnyei és a benne rejlő lehetőségek mellett tanúskodik. Ugyanakkor megmutatja, milyen rohamosan növekszik a tömegek szocialista öntudata, amely óriási hatással van társadalmunk fejlődésére és gyorsítja a kommunizmus felé való haladást.

A párt kommunista szellemben neveli a népet, a kommunista társadalom öntudatos és tevékeny építőivé alakítja a dolgozókat, s ez fejlődésünk egyik hatalmas mozgatóereje.

A szocialista tudat állandó és gyors növekedése nélkül,

* Sztálin. Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 694. old.

** Ugyanott, 694—695. old.

a szocialista társadalomban élő dolgozók erejének és képességeinek mindenirányú fejlődése nélkül, az étellel lépést tartó szovjet kultúra, tudomány és művészet fejlődése nélkül lehetetlen a kommunizmus termelőerőinek fejlődése, a szovjet társadalmi és állami rend fejlődése.

Zsdanov elvtárs a *Zvezda* és a *Leningrad* című folyóiratokról tartott előadásában ezt mondta: „A párt Központi Bizottsága azt akarja, hogy a szellemi kultúra bősége legyen országunkban, mert a kultúrának ebben a gazdagságában látja a szocializmus egyik legfőbb feladatát.”*

Különösen nagy jelentősége van a kommunista öntudatnak most, amikor felépítettük a szocializmust, amikor nálunk véglegesen kialakult és megszilárdult a szocialista állam, amikor a szovjet társadalom a szocializmusról áttér a kommunizmusra. Most, amikor „annyi előfeltételt, annyi lehetőséget teremtettünk társadalmunk további fejlődésére és teljes felvirágzására... most — mondta Molotov elvtárs — az a legfontosabb, hogy öntudatos kommunistákként dolgozzunk és különösen, hogy sikeresen dolgozzunk hatalmas mértékben felduzzadt szovjet értelmiségünk eszmei nevelésén”. „A szó tág értelmében vett kommunista neveléstől, a dolgozók tömegeit és az egész szovjet értelmiséget átfogó kommunista neveléstől és elsősorban az ezen a téren elért sikereinktől függ valamennyi többi feladat megoldása.”**

A párt, amikor a kommunizmus szellemében neveli a népet, fejleszti tudatát, Lenin és Sztálin eszméivel, a társadalmi fejlődés törvényeinek, valamint a kommunista társadalom felépítését biztosító feltételeknek és eszközöknek ismeretével vértézi fel. A párt a szovjet hazafiság szellemében neveli a népet, arra neveli, hogy büszke legyen szovjet hazájára, a Szovjetunióra, hogy odaadóan szolgálja a pártot és a szovjet államot.

A Bolsevik Párt eszméi, a marxizmus-leninizmus eszméi, amelyek a tömegek gyakorlati tevékenységében valósultak meg, társadalmunk fejlődésének hatalmas anyagi és szellemi erőivé lettek.

* Zsdanov. A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1949. 132. old.

** Molotov. A Szovjetunió népgazdaságának fejlesztését célzó harmadik ötéves terv. 1939. 52., 47. old. (oroszul).

„A szocialista tudat — mondotta Zsdanov elvtárs — meggyorsítja a szovjet társadalom előrehaladását, gyarapítja erejének és hatalmának forrásait. A nép politikai és kulturális színvonalának állandó emelése tehát a szovjet rendszer lét-szüksége.”*

Pártunk és államunk politikája a szovjet szellemi kultúra fejlesztésére, a társadalmi tudat minden formájának kifejlesztésére irányul.

A párt a szovjet nép előtt álló életbevágóan fontos feladatok megoldására irányította ideológiai munkáját. Ehhez széles körben felhasználja a szocialista kultúra eszközeit: a szovjet sajtót, propagandát és agitációt, tudományt, szépirodalmat és művészetet.

A párt nagy figyelmet fordít irodalmunk, színjátszásunk, filmművészetünk, zenénk stb. fejlődésére, az ezeken a területeken mutatózkodó fogyatékok kiküszöbölésére és a szovjet művészet fellendítésére. Nagy gondot fordít arra, hogy ez a művészet megfeleljen a nép megnövekedett igényeinek, hogy nevelje ifjúságunkat, s magasabb színvonalra emelje népünk szellemi és erkölcsi életét.

Lenin és Sztálin pártja a szovjet kultúra, a szovjet ideológia fejlesztése során, a bolsevik hagyományok szellemében, eszmeileg és erkölcsileg állhatatos, fegyelmezett, edzett, nehézségektől vissza nem riadó harcosokká neveli a szovjet embereket, olyan harcosokká, akik a kommunizmus útján minden akadályt le tudnak küzdeni. Előrehaladásunk kemény harccal jár, amelyet a züllött burzsoá kultúra és ideológia befolyása ellen, az emberek tudatában élő kapitalista csökevények ellen, a régi nézetek és a munkával, a szocialista tulajdonnal szemben tanúsított régi viszony ellen, a munkafegyelem megsértése és a régi szokások és hagyományok ellen, a nacionalizmus, a vallás és a kapitalizmus más csökevényei ellen kell folytatnunk.

Nevelőmunkájában a párt, a mindennapi életből vett tények alapján feltárja a szovjet rendszer előnyeit a kapitalista kizsákmányolás rendszerével, a dolgozók elnyomásának, a gyar-

* Zsdanov. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 29. évfordulója. 1946. 16. old. (oroszul).

matokon és függő országokban élő népek elnyomásának rendszerével szemben. Feltárja a szovjet demokrácia fölényét a hamis, képmutató burzsoá demokrácia fölött és a szovjet kultúra fölényét a bomlófélben levő burzsoá kultúra fölött.

A párt azt a feladatot tűzi a szovjet emberek elé, hogy küzdjék le a mult egyik legundorítóbb csökevényét, amely egyes szovjet emberekben még ma is megvan: a külföld előtti csúszás-mászás maradványait.

„Vajjon méltó-e hozzánk — mondotta Zsdanov elvtárs — az élenjáró szovjet kultúra képviselőihez, szovjet hazafiakhoz — a burzsoá kultúra előtti hajlongás, vagy a tanítványok szerepe?! Természetes, hogy a mi irodalmunknak, amely bármely burzsoá demokratikus rendszernél magasabbrendű rendszert, bármely burzsoá kultúránál sokszorta magasabbfokú kultúrát tükröz vissza, joga van arra, hogy másokat az embe-
riség új erkölcsére oktasson.”*

Aki csak valamennyire is el tudja képze-
lni azokat a körülményeket, amelyek között a kapitalista társadalomban az emberek élnek, az joggal állíthatja, hogy a szovjet polgárok büszké-
kék lehetnek legfejlettebb és leghaladottabb társadalmi rendszertükre, amelyben már régen végetvetettek a kizsákmányolásnak és az emberi egyéniség elfojtásának.

A „... legutolsó szovjet polgár is magasabban áll — mondotta Sztálin elvtárs —, mint bármely külföldi magasállású hivatalnok, aki vállán hordja a kapitalista rabság igáját...”**

Azok a feladatok, amelyeket a párt népgazdaságunk és kultúránk fejlődésének meggyorsítása terén kitűzött, hogy hamarabb leküzdhezzük a nehézségeket, az ellentmondásokat, a régi rendszer csökevényeit és hogy gyorsabban győzelemre juthasson az, ami új és haladó — ezek a feladatok azt követelik meg, hogy gyorsabb ütemben fejlesszük a szovjet tudományt, többek között a társadalomtudományt és hogy növeljük tudományos kádereink számát.

A tudományt országunkban teljes egészében a nép alap-

* Zsdanov. A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1949. 129. old.

** Sztálin. Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 695. old.

vető érdekeinek szolgálatába kell állítani. Legyen az olyan tudomány, „... amely nem kerüli el magát a néptől, nem tartja magát távol a néptől, hanem kész szolgálni a népet, kész a népnek a tudomány minden vívmányát átadni, amely a népet nem kényszerből, hanem önkéntesen, szívesen szolgálja“.*

A kultúra fejlesztésével és azzal, hogy a kultúra vívmányait átadjuk a népnek, kultúrátakká és műveltekké akarjuk tenni hazánk munkásságát és parasztságát, így akarjuk ezen a téren is biztosítani teljes győzelmünket. Sztálin elvtárs nagy meggyőzőerővel beszélt erről, amikor összefoglalta Pártunk munkájának eredményeit és megjelölte azokat az új hatalmas feladatokat, amelyek a kommunizmusért folyó harcban előttünk állanak.

„Bizonyos vagyok abban — mondotta Sztálin elvtárs — ha megfelelő segítséget nyújtunk tudósainknak, akkor ők nemcsak elérik, hanem a közeljövőben túl is haladják az országunk határain túl elért tudományos eredményeket.“**

E feladat sikeres megoldásának az a záloga, hogy a szovjet tudomány a marxizmus-leninizmus talaján, a világ leghaladottabb elméletének sziklaszilárd alapján növekszik, hogy a szovjet tudományt a Bolsevik Párt hatalmas lelkesítő és vezető ereje irányítja, az a Bolsevik Párt, amelynek élén a tudomány vezéralakja, Sztálin elvtárs áll.

*

A szocializmus győzele és a kizsákmányoló osztályok felszámolása után országunkban nem maradtak többé antagónisztikus, ellenséges osztályok. Ezzel kapcsolatban a történelmi fejlődés jellege is megváltozott. A szovjet társadalom, Sztálin elvtárs szavaival élve, „... mentes az osztályösszetűkötésektől s a munkások, parasztok és az értelmiség baráti együttműködésének képét tárja elénk“***

* Sztálin. Beszéd a főiskolák tudományos munkássainak fogadásán a Kreml'ben. 1938 május 17-én. Lásd *Sztálin Leninről*. (A marxizmus leninizmus kis könyvtára. 36. szám.) Szikra 1950. 48. old.

** Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kerületének választói gyűlésén. 1916 február 9. Lásd *Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására*. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 214. old.

*** Sztálin. Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról

A szovjet társadalom morális és politikai egysége az új társadalmi és állami rend soha nem látott megszilárdulását biztosítja és lehetőséget ad arra, hogy a lehető leggyorsabb ütemben haladjunk előre, a kommunizmus felé.

A szocialista társadalomban, amelyben nincsenek többé ki-
zsákmányolók. amelyben nincsen lehetőség osztályösszeütke-
zésekre, gyökeresen megváltozott az osztályellentétek termé-
szete. Az országban nincsenek többé kibékíthetetlen ellentétek.
Ezek az ellentétek csak a kapitalista országokkal szemben
maradnak meg. A szocialista társadalomban nincsenek antago-
niztikus osztályok, ami azt jelenti, hogy nincsenek antago-
niztikus osztályellentétek sem. Lenin azt írta, hogy „az anta-
gonizmus korántsem azonos az ellentétekkel. Az antagoniz-
mus a szocializmusban eltűnik, de az ellentétek itt is meg-
maradnak.”*

A kapitalista társadalomban kibékíthetetlenek az ellent-
mondások, antagoniztikusak, a kapitalista rendszer keretein
belül megoldhatatlanok és a rendszer pusztulására vezetnek.
A szocialista építésünk során felmerülő ellentmondások saját-
tossága ezzel szemben abban rejlik, hogy ezek nem kibékít-
hetetlen ellentmondások, hanem a növekedés nehézségei, ame-
lyek leküzdésük lehetőségét is tartalmazzák. A fejlődésünk
ellentmondásait tükröző nehézségek ellen folytatott harcban,
ezeknek a nehézségeknek a leküzdéséért és megoldásáért foly-
tatott harcban nőtt az erőnk, ebben szilárdult meg a szovjet
rendszer hatalma és itt ébredtünk feltétlen győzeimünk tuda-
tára, mert „minden nehézség újabb erőket mozgósított, újabb
erőforrásokat tárt fel és új utakat mutatott”.**

A párt az új, haladó és a régi, elhaló harcát látja fejlődé-
sünk ellenmondásaiban, nehézségeiben: feltárja ezeket az
ellentmondásokat és nehézségeket s az egész munkásosztály, az
egész nép erőt mozgósítja sikeres leküzdésükre és a szovjet
társadalom haladásának meggyorsítására. Ezáltal teszi lehe-

a XVIII. pártkongresszuson. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései, Szikra
1950. 694. old.

* *Lenin*-gyűjtemény. 11. köt. 357. old. (oroszul).

** *Lenin* Művei. 3. kiad. XXVI. köt. 418. old. (oroszul).

tövé, hogy a szovjet társadalom minél gyorsabban jusson el a szocializmusból a kommunizmusba.

A fejlődésünkben mutalkozó ellentmondások feltárásának és leküzdésének, a régi és az új harcának új formája nálunk a bíráló és önbírálat.

Sztálin elvtárs a SzK(b)P XV. kongresszusán tartott beszámolójában tudományosan megokolta fejlődésünk főbb törvényszerűségeit és kimutatta, milyen szerepe és jelentősége van az önbírálatnak, mint a szovjet társadalom fejlődése mozgató erejének.

„Harcban — mondotta Sztálin elvtárs —, az ellentmondások kibontakozása, ezeknek az ellentmondásoknak leküzdése, ezeknek az ellentmondásoknak feltárása és felszámolása útján haladunk előre...

Életünkben mindig elhal valami. De az, ami elhal, nem akar egyszerűen meghalni, hanem harcol a létéért, védelmezi idejétmúlt ügyét.

Életünkben mindig születik valami új. De az, ami születik, nem születik egyszerűen, hanem visít, kiabál, védelmezi a léthez való jogát.

A régi és az új, az elhaló és a keletkező közötti harc — ez fejlődésünk alapja. Ha nem vesszük észre és nem tárjuk fel nyíltan és becsületesen, ahogyan bolsevikokhoz illik, munkánk fogyatékoságait és hibáit, akkor elzárjuk magunk előtt az előrehaladás útját. De mi előre akarunk haladni. És éppen azért, mert előre akarunk haladni, egyik legfontosabb feladatként kell kitűznünk a becsület és forradalmi önbírálatot. Enélkül nincs előrehaladás. Enélkül nincs fejlődés.“*

A bíráló és önbírálat új formában juttatja kifejezésre azt a harcot, amelyet az, ami új, haladó és alkotó, a régi és elhaló ellen, az elmaradottság, megcsontosodás, a vaskalapos szokás ellen folytat, vagyis az ellen, ami akadályozza és fékezi előrehaladásunkat. A bírálóban és önbírálatban jut kifejezésre az a folyamat, melynek során a társadalmi rend, a kommunizmus sokmillió aktív építőjének bevonásával fejlődik, átalakul.

„Szovjet társadalmunkban — mondotta Zsdanov elvtárs —

* *Lenin—Sztálin, Párt és pártépítés. Szikra 1950. 590—591. old.*

ahol már nincsenek egymással ellentétes osztályok, ... az alacsonyabbrendűtől a magasabbrendű felé való fejlődés nem az egymással ellentétes osztályok harcának és kataklizmáknak formájában megy végbe, amint ez a kapitalizmusban történik, hanem bírálat és önbírálat formájában, ami fejlődésünk igazi mozgatóereje, hatalmas fegyver a párt kezében. Ez feltétlenül újfajta mozgás, újípusú fejlődés, új dialektikus törvényszerűség.**

A bírálat és önbírálat Bolsevik Pártunk, újípusú pártunk kipróbált fegyvere, amelyet fennállásának első napjaitól alkalmaz.

Lenin és Sztálin úgy szervezte meg pártunkat, hogy az forradalmi párt, bátor, semmiféle ellentmondásoktól és nehézségektől vissza nem rettenő párt legyen, újítók pártja, amely engesztelhetetlen a konzervatizmussal, a megcsontosodással, a vaskalapossággal szemben, amely mindig kritikusan tudja fogadni az elért sikereket és amely nem elégszik meg azzal, amit elért, amely észre tudja venni az életben keletkező újat, a jövőt és amely támogatni tudja ezt az újat, minden erejével elő tudja mozdítani növekedését és fejlődését.

Az önbírálat, hangoztatta Sztálin elvtárs, a Bolsevik Párt egyik a'apelve. „Az önkritika valójában elmaradhatatlan és állandóan használt fegyver a bolsevizmus arzenáljában, elválaszthatatlanul kapcsolódik egybe a bolsevizmus lényegével, forradalmi szellemével.“**

Az önbírálat az újípusú párt, a leninista párt megkülönböztető sajátossága. Az önbírálatban jutott kifejezésre a leninizmus módszerének egyik legfontosabb követelménye, egyik legfontosabb követelménye annak a módszernek, amely Marx kritikai és forradalmi módszerének továbbfejlesztése.

Sztálin elvtárs a leninizmusról adott klasszikus jellemzésében hangsúlyozza, hogy a leninizmus módszere megköveteli „... a proletárpártok önkritikáját, saját hibáikon való nevelé-

* Zsdanov. A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1949. 41. old.

** Sztálin. Az önkritika jelszavának elsőkélyesítése ellen. Lásd *Lenin-Sztálin*, Párt és pártépítés. Szikra 1950. 625. old.

sét és tanítását, mert csak így lehet előkészíteni a pártok igazi kádereit és igazi vezéreit“.*

A Bo'sevik Párt, amely a legszorosabb kapcsolatban van a munkásosztály forradalmi mozgalmával, amely gyökereivel mélyen behatol a társadalmi életbe és a nép legalapvetőbb érdekeit, szükségleteit és óhajait fejezi ki, ebből a kapcsolatból meríti erejét és a győzelembe vetett megingathatatlan hitét. Pártunk ezért nem fél hibáinak és fogyatékoságainak bírálásától, hanem ellenkezőleg, éppen a bírálattal szilárdítja meg sorait és hívja ki a dolgozók legszélesebb tömegeinek bizalmát és támogatását.

A burzsoá pártok, a mai jobbo'dali szociáldemokrata pártok hanyatlanak, pusztulásuk felé haladnak. Ezeknek a pártoknak nincs jövőjük, mert a nép ellenségei, s ezért félnek a fénytől, félnek az igazságtól és igyekeznek a nép elől elrejtetni ezt az igazságot. A rend látszatával próbálják elkendőzni hibáikat, fogyatékoságaikat. A burzsoá pártok hanyatlanak és pusztulásra vannak kárhozhatóak, mert azok az osztályok, melyeknek érdekeit védik, hanyatló, pusztulásra kárhozható osztályok.

Ezek a pártok „... félnek a fénytől, mert mihelyt csak valamennyire is komoly önkritikát engednének meg, mihelyt saját hiányosságaiknak csak valamelyest is szabad kritikáját tennék lehetővé, a polgári rendből kő kövön nem maradna“.**

Csak a Kommunista Párt, a munkásosztály pártja, a nép érdekeit képviselő párt tudja következetesen és határozottan bírálni hibáit, mert ez a párt felfelé ível, a győzelem felé halad.

„Az önbírálat — mondotta Sztálin elvtárs — pártunk erejének, nem pedig gyengeségének jele. Csak az életben gyökeres és a győzelem felé haladó erős párt engedheti meg magának saját hiányosságainak azt a kíméletlen kritikáját, amelyet a párt az egész nép szemeláttára lehetővé tesz és mindig lehetővé fog tenni.“***

* Sztálin. A leninizmus alapjairól. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 19. old.

** Sztálin. „Az OK(b)P XIV. konferenciája munkájának eredményeihez“ című előadás 5. fejezete. Lásd *Sztálin. A Szovjetunió agrárpolitikájáról*. Szikra 1949. 80. old.

*** Sztálin. „Az OK(b)P XIV. konferenciája munkájának eredményei-

A bírálát és önbírálát különös jelentőségre tett szert, miután pártunk hatalomra került. Mivel országunkat egy párt, a Bolsevik Párt vezeti és mivel politikája a szovjet rendszer létalapja, a párttól és a párt gyakorolta vezetésétől függ elsősorban egész fejlődésünk. Ez az oka annak, hogy az önbírálátnak a szocialista forradalom győzelme után olyan rendkívüli jelentősége van. „Ha országunk a proletárdiktatúra országa — mondotta Sztálin elvtárs —, a diktatúrát pedig *egy* párt, a kommunisták pártja vezeti, amely nem osztja és nem oszthatja meg a hatalmat más pártokkal — akkor világos, hogy saját magunknak kell feltárnunk és kijavítanunk hibáinkat, ha előre akarunk haladni, akkor világos, hogy rajtunk kívül senki sincs, aki feltárja és orvosolja azokat. Nem világos-e, elvtársak, hogy az önbírálátnak az egyik legkomolyabb erőnek kell lennie, amely előrehajtja fejlődésünket?”*

Még nagyobb jelentősége lett a forradalmi bolsevik bírálátnak és önbírálátnak akkor, amikor a szovjet nép a Bolsevik Párt vezetésével dön'ő sikereket ért már el a szocialista építésben, a kizsákmányoló osztályok felszámolásáért folytatott harcában, amikor országunkban már felépítette a szocializmust.

A szocialista társadalomban a párt fejlődésének feltételei is megváltoznak. Amikor országunkban még voltak kizsákmányoló osztályok és amikor a szocializmust még nem építettük fel, a párton belül antileninista csoportosulások és opportunisták elhajlások keletkeztek és keletkeztek is. Olyan csoportosulások és elhajlások, amelyek az ellenséges osztályoknak a pártra gyakorolt nyomását tükrözték. A párt ezért belső ellentmondásainak leküzdése útján, harc útján fejlődött és növekedett. A párt Lenin és Sztálin vezetésével, kitartó harc eredményeképpen, leküzdötte a nézeteltéréseket, szétzúzta az ellenzéki csoportosulásokat, szétverte a trockistákat, zinovjevistákat, buharinistákat és egyéb elfajult elemeket, akik később a nép ellenségei lettek, a külföldi kémirodák szolgálatába szegődtek s

hez" című előadás 5. fejezete. Lásd *Sztálin*. A Szovjetunió agrárpolitikájáról. Szikra 1949. 80. old.

* Sztálin „Az önkritikáról. A KB és a KEB áprilisi együttes plenumának munkájáról" című beszéd 1. fejezete. Lásd *Lenin—Sztálin*. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 598. old.

kémek és diverzánsok bandájává váltak. Sztálin elvtárs már a SzK(b)P XVII. kongresszusán kijelentette: „Míg a XV. kongresszuson még bizonyítanunk kellett a párt vonalának helyességét és harcot kellett folytatnunk bizonyos antileninista csoportok ellen, a XVI. kongresszuson pedig meg kellett adnunk a kegyelemdöfést e csoportok utolsó híveinek, addig ezen a kongresszuson már nincs is mit bizonyítanunk, sőt, azt mondhatnám: nincs is már, akit üssünk. Mindenki látja, hogy a párt vonala győzött.”* A kizsákmányoló osztályok felszámolásával megszüntettük azokat a forrásokat, amelyek a párt soraiban opportunisták elhajlásokat idéztek elő. Óriási mértékben megszilárdult a párt egysége, a párt sorai még jobban egybeforrtak. Sztálin elvtárs rámutatott, hogy a pártban kialakult antileninista csoportosulások legyőzése után figyelmeztetni kell a kommunistákat arra, hogy ne pihenjenek meg babérjaikon, ne hunyjanak szemet a munkában mutatkozó fogyatékokosságok* felett. „De mit jelent az, ha megpihentünk babérainkon? Ez azt jelenti, hogy lemondunk további előrehaladásunkról. Ahhoz pedig, hogy ez meg ne történjék, önkritikára van szükségünk, de nem arra a rosszindulatú és lényegében ellenforradalmi kritikára, amelyet az ellenzék gyakorolt. hanem becsületes, nyílt kritikára, bolsevik önkritikára.”**

Ebből világosan kitűnik, hogy az önkritika különösen nagy jelentőségre tesz szert akkor, amikor a párt már egységes egésszé forrt össze. Ezek között a viszonyok között a bírálat és az önbírálat rendkívül fontos mozgatóerő, s ez a mozgatóerő lehetőséget ad arra, hogy feltárjuk és megoldjuk azokat az ellentmondásokat, amelyek a szervezet formái és a szervezeti munka tartalma között a párt fejlődése során kialakulnak; lehetőséget ad arra, hogy a párt organizmusát megtisztítsuk mindattól, ami lanyha és alkalmatlan. A bírálat és ön-

* Sztálin Beszámoló a párt XVII. kongresszusán. Lásd Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 552—553. old.

** Sztálin. Az önkritikáról. „A KB és a KEB áprilisi együttes plénumának munkájáról” című beszéd 1. fejezete. Lásd Lenin—Sztálin. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 598. old.

bírálat elősegíti, hogy a párt megszilárdítsa és elmélyítse a tömegekkel való kapcsolatát.

A párt a szocialista társadalom fejlesztésének szolgálataiba állította a bírálatot és önbírálatot, a párt kipróbált módszerét az ellentmondások feltárására és leküzdésére. A bírálat és önbírálat különös jelentősége, hogy a szovjet társadalom fejlődésének mozgatóereje és társadalmunk morális és politikai egységéből adódik. A szocializmus viszonyai között már nincsenek kizsákmányoló osztályok. A kizsákmányoló osztályokkal együtt az országon belül megszűntek az antagonisztikus ellentmondások. Jelenleg a szovjet társadalom továbbfejlődése úgy megy végbe, hogy az egész szovjet népnek a kommunizmus építésében való tevékeny és öntudatos részvétele alapján feltárjuk és kiküszöböljük munkánk fogyatékoságait. Most mutatkozik meg teljesen, milyen óriási jelentősége van a bírálatnak és önbírálatnak, mint a régi és az új, az elhaló és a keletkező között folyó harc külön formájának és mint az új fejlődését meggyorsító eszköznek.

Amikor már felszámoltuk azokat az osztályokat és politikai csoportokat, amelyek kibékíthetetlen ellenségei az újnak és visszafelé rángatják a társadalmat, az újnak lehetősége nyílik arra, hogy minden irányban kifejlődjék. Most már nem az országon belül működő ellenséges osztályok gördítenek akadályokat a társadalom fejlődésének útjába, mivel ilyen osztályok már nincsenek, hanem azok a kapitalista csökevények, amelyek a mi körünkben, a szovjet emberek körében megrekedtek és amelyeket a burzsoá ideológia befolyása fel-felmelenget. Ezeket az akadályokat viszont másképpen kell már leküzdeni, mint a régebben felmerülő nehézségeket; ezeket az akadályokat a fogyatékoságok bírálata útján kell leküzdeni, azáltal, hogy feltárjuk és kiküszöböljük mindazt, ami akadályozza előrehaladásunkat.

A bírálatnak és önbírálatnak elsősorban az a jelentősége, hogy kitűnő eszköz a szocialista társadalom ellentmondásainak feltárására. A bírálat és önbírálat segítségünkre van abban, hogy a munkánkban mutatkozó hibákat és fogyatékoságokat, mindenféle beteges jelenségeket kiküszöböljünk,

lehetőséget ad arra, hogy ezeknek a jelenségeknek a mélyére, a lényegébe hatoljunk és meglássuk, mi az, ami fejlődésünket akadályozza.

A régi társadalomban a megérett ellentmondások végeredményben ösztönösen utat törtek maguknak: az osztályok nyílt összecsapására vezettek. A mi társadalmunkban, amely milliós dolgozó tömegek öntudatos, közös erőfeszítéseinek eredményeképpen halad előre, a fejlődés nem haladhat ezen az úton. Magunknak kell feltárnunk az ellentmondásokat, mielőtt még megérhetnének és ösztönösen utat törhetnének maguknak. Ez pedig csak nyílt és becsületes, bátor bolsevik önbírálattal érhető el.

Alulról jövő tömeges önkritika nélkül nem lehet a megérett ellentmondásokat, fogyatékosságokat időben észrevenni és feltárni, enélkül nem lehet időben leleplezni okaikat és megtenni a megoldásukhoz, leküzdésükhöz szükséges lépéseket. Ezért hangsúlyozta Sztálin elvtárs, hogy az önbírálat, mint az ellentmondások feltárásának eszköze, elválaszthatatlan kapcsolatban van a bolsevik vezetés előrelátásával és éleslátásával.

„Ülni a kormánynál és nézelődni, hogy semmit se lássunk mindaddig, amíg a nyakunkba nem szakad valami baj — ez még nem vezetés — mondta Sztálin elvtárs. — A bolsevizmus nem így értelmezi a vezetést. Hogy vezethessünk, előre kell látnunk. Előrelátni azonban nem mindig könnyű, elvtársak.

Más az, amikor tíz-húsz vezető elvtárs figyel és vesz észre fogyatékosságokat munkánkban, a munkástömegek pedig nem akarnak vagy nem képesek sem figyelni, sem észrevenni fogyatékosságokat. Ebben az esetben minden esély megvan arra, hogy holtbizonyosan elkerüli valami a figyelmünket, nem veszünk mindent észre. És ismét más az, amikor tíz-húsz vezető elvtárssal együtt a munkások százezrei és milliói figyel és vesz észre munkánk fogyatékosságait, tárják fel hibáinkat, gyürköznek neki az építés közös ügyének és jelölik ki a javítás útját. Ez utóbbi esetben biztosabbak lehetünk, hogy nem lesznek meglepetések, hogy a hátrányos jelensége-

ket idejében észreveszik és idejében intézkednek ezeknek a jelenségeknek felszámolása érdekében.“*

Társadalmunk egyik sajátossága, amely gyökeresen megkülönbözteti a kapitalista társadalomtól, az, hogy nem önmagától, nem ösztönösen, hanem tervszerűen, tudatos vezetés alapján fejlődik. Éppen ezért mi nem várhatunk, míg az ellentmondások önmaguktól, váratlanul, kirobbanásszerűen elénk tárulnak. A bírálat és önbírálat az ellentmondások feltárásának új módszere, amely lehetőséget ad arra, hogy idejében észrevegyük és feltárjuk az ellentmondásokat és ezzel biztosítsuk a társadalom fejlődésének tervszerű, tudatos irányítását.

A bírálatnak és önbírálatnak, továbbá az a jelentősége, hogy a szocialista társadalomban felmerülő ellentmondások *leküzdésének* különleges módszere. A szocialista társadalomban a régi mögött ugyan nem állnak már ott az idejüket leélt osztályok, de a régi mégsem engedi át harc nélkül a helyét az újnak. A régít nálunk olyan emberek képviselik, akik nem szakítottak a kapitalizmus csökevényeivel, akik konzervatizmusra hajlamosak stb. Ha ki akarjuk őket szorítani és arra akarjuk őket kényszeríteni, hogy adják át a helyüket az újnak, mozgósítanunk kell a tömegek alkotó kezdeményezését, az új építőinek kezdeményezését. A bírálat és önbírálat az az eszköz, amely, a régi leküzdése során, biztosítja a tömegek alkotó kezdeményezésének mozgósítását.

A tömegek forradalmi önbírálatának szemléltető kifejezője a szocialista munkaverseny, amely lerombolja a régi normákat, a régi munkamódszereket és szokásokat, amely a termelés minden területére beviszi a forradalmi újítás szellemét, amely leküzdí az ellentmondásokat, nehézségeket és nem békül meg a vaskalapossággal, a megcsontosodással, a konzervatizmussal.

„A szocialista versenyben — mondotta Sztálin elvtárs — a tömegek tevékeny forradalmi *önkritikája* jut kifejezésre, amely a dolgozók millióinak alkotó *kezdeményezésére* támasz-

* Sztálin. Az önkritikáról. „A KB és a KEB áprilisi együttes plénumának munkájáról“ című beszéd 1. fejezete. Lásd *Lenin—Sztálin*. Párt és pártépítés. Szikra 1950, 603. old.

codik. Mindenkit, aki akár tudatosan, akár öntudatlanul korlátozza a tömegeknek ezt az önkritikáját és ezt az alkotó kezdeményezését, el kell távolítani az útból, mint nagy ügyünk kerékkötőjét.“*

A szocialista munkaverseny — bírálat és önbírálat a munkában, gyakorlati kritika. A szocializmus élenjáró építői gyakorlati munkájukkal megdöntik az elavult normákat és ezzel elvetik azt, ami idejét múlta, ami elavult és ami szükségképpen átadja helyét az újnak. Ez különösen szemléltetően mutatkozott meg a Sztahanov-mozgalomban.

A Sztahanov-mozgalomban kifejezésre jut az a törvény, hogy a keletkező és fejlődő újnak harcolnia kell az elhaló régi ellen, továbbá, hogy a fejlődés az alsóbbrendűtől a felsőbbrendű felé visz bennünket. A Sztahanov-mozgalomban kifejezésre jut az a törvény, amely szocialista társadalmunk fejlődésének alapja.

„Ez a mozgalom — mondotta Sztálin elvtárs — megdönti a technikára vonatkozó nézeteket, a régi technikai normákat, a régi tervekben szereplő teljesítőképességeket, régi termelési terveket és új, magasabb technikai normák, teljesítőképességre vonatkozó tervek és termelési tervek létesítését követeli meg. Ennek a mozgalomnak az a hivatása, hogy forradalmat idézzon elő iparunkban. Éppen ezért ez a mozgalom, a Sztahanov-mozgalom, alapjaiban mélyen forradalmi mozgalom.“**

Tudjuk, hogy a Sztahanov-mozgalom kezdeményezőinek az elmaradott, vaskalapos emberek ellenállását kellett leküzdeniök, azoknak az ellenállását, akik kigúnyolták a sztahanovistákat újításaikért.

„... a Sztahanov-mozgalom nem fokozatosan fejlődött ki, hanem robbanásszerűen, mintha gátat szakított volna át.“*** Ennek a mozgalomnak olyan akadályokat kellett leküzdenie,

* Sztálin. A verseny és a tömegek munkalendülete. Lásd *Lenin—Sztálin*. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 642. old.

** Sztálin Beszéd a sztahanovisták első szovjetuniói tanácskozásán. 1935 november 17. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 585. old.

*** Sztálin. Beszéd a sztahanovisták első szovjetuniói tanácskozásán. 1935 november 17. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 593. old.

mint a régi technikai normák. Le kellett küzdenie azoknak az embereknek konzervatizmusát és vaskalaposságát, akik a régi normákat védik és akik megszokták, hogy a régi módon dolgozzanak.

A bírálát és önbírlát ereje éppen abban rejlik, hogy lehetőséget ad az előrehaladásunkat akadályozó okok feltárására és kiküszöbölésére. Lehetőséget ad arra, hogy leleplezzük a vaskalapos és bürokratikus elemeket, akik béklyókat vernek a tömegek alkotó kezdeményezésére. Lehetővé teszi, hogy megszüntessük a fejlődést gátló okokat és így szabaddá tegyük az utat az új, mindenirányú fejlődéséhez, társadalmunk mozgatóerőinek egyre teljesebb feltárásához.

A Sztahanov-mozgalom példáján láthatjuk, mik a sajátosságai annak a módszernek, amellyel a szocialista társadalom az ellentmondásokat leküzdi. A Sztahanov-mozgalmat *alulról* indították meg: azoknak az élenjáró munkásoknak a kezdeményezésére született, akik eleget tettek Sztálin elvtárs felhívásának és elsajátították az új technikát. De a Sztahanov-mozgalom nem tudott volna annyira kifejlődni és nem tudott volna az egész országra kiterjedni, ha a párt és a kormány *felülről* nem támogatta volna. A párt, Sztálin elvtárs személyében értékelte a Sztahanov-mozgalom nagy, világtörténelmi jelentőségét, a párt és a kormány támogatta a sztahanovistákat és segítségükre volt abban, hogy félreökljék az útjukban álló akadályokat. Így tehát, az alulról jövő alkotó kezdeményezés és a felülről jövő tudatos vezetés egyesítésével, sikerült a termelésünk fejlődésében mutatkozó ellentmondásokat leküzdeni. Megdöntöttük a régi hagyományokat és a régi normákat, a munkáosztály új alkotóerői pedig teljesen kifejlődtek.

A nem antagonisztikus ellentmondásokat tehát másképpen kell megoldani, mint az antagonisztikusakat; nem osztálykonfliktusok és osztályösszeütközések alapján, hanem a társadalom szellemi és politikai egysége alapján. De vajjon azt jelenti-e ez, hogy itt nincsenek semmiféle konfliktusok, nincs semmiféle harc, hogy itt minden simán és békésen megoldódik? Természetesen nem. Az elvtársi meggyőzés módszerével, az elmaradottak támogatásával dolgozunk, de ugyanakkor kényte-

lenek vagyunk félrelökni útunkból a vaskalaposság, a konzer-
vatizmus képviselőit, akik makacsul szembeszállnak az újjal
és akadályozzák fejlődését. Ez volt a helyzet a Sztahanov-moz-
galom fejlődése során és ez történik meg mindig, amikor a
rég, az elhaló híveinek ellenállását kell megtörni, azoknak az
embereknek az ellenállását, akik nem akarnak lépést tartani
az élettél, akik nem akarják észrevenni az újat és nem akarják
elősegíteni fejlődését.

Ellentmondásaink egyik sajátossága tehát az, hogy más-
képpen küzdjük le őket, mint a kapitalista rendszerben.
A kapitalista társadalomban az ellentmondások és antagonisz-
tikus ellentétek képezik, az ösztönös mozgás egyetlen forrását,
ami a válságokban jut kifejezésre. A mi társadalmunkban
viszont a tervszerűen dolgozó szovjet állam tudatosan oldja
meg és küzd le a társadalom fejlődése során keletkezett ellent-
mondásokat.

A Bolsevik Párt tudományos politikája, amely a szovjet
társadalom fejlődéstörvényeinek ismeretén alapszik, arra írá-
nyul, hogy idejében feltárja a szovjet társadalomban felme-
rülő ellentmondásokat és nehézségeket, hogy megjelölje fejlő-
dési tendenciájukat és tudatosan megjelölje azokat az eszközö-
ket, amelyekkel ezek az ellentmondások gyorsan megoldhatók
és leküzdhetők. A párt felhasználja erre az ország anyagi lehe-
tőségeit, felhasználja az erő és alkotó kezdeményezés új forrá-
sait, amelyek az ellentmondások és a nehézségek leküzdéséért
folyó harc eredményeképpen keletkeztek a tömegekben.

A bolsevik bírálat és önbírálat hatalmas erő az ellentmon-
dások, nehézségek, fogyatékosságok és hibák kiküszöbölésé-
ben, mert a párt vezetése alatt maguknak a tömegeknek a
munkamódszerévé lesz.

„A bolsevizmus ereje — mondotta Sztálin elvtárs — éppen
abban rejlik, hogy nem fél beismerni hibáit. Hadd tárja fel a
párt, hadd tárják fel a bolsevikok, hadd tárja fel országunk
minden becsületes munkása és dolgozója munkánk fogyatékos-
ságait, építésünk fogyatékosságait, hadd jelöljék meg fogyaté-
kosságaink kiküszöbölésének útját, hogy munkánkban és épí-
tésünkben ne legyen tespedés, mocsár, rothadás, abból a célból,

hogy egész munkánk, egész építésünk napról-napra javuljon és sikert sikerre halmozzon. Ez most a fődolog.“*

A bírálatnak és önbírálatnak, fejlődésünk e mozgatóerejének, nemcsak az a jelentősége, hogy segítségünkre van a régi, elhaló leküzdésében. Jelentősége abban is rejlik, hogy elősegíti az új fejlődését, az alkotók és újítok nevelését, olyan emberek nevelését, akik nem ismerik a vaskalaposságot és a lanyhaságot.

Ez az oka annak, hogy a fogyatékosságok és hibák bírálata a bolsevikoknál szerves kapcsolatban van az alkotó munkával. Kalinyinnak igaza volt, amikor azt mondta, hogy kommunista világnézetünk „sehogyan sem egyeztethető össze a szkepticizmussal, s senki sem bírál olyan élesen, mint a kommunisták. Ez a dialektika, amikor saját tevékenységünk éles bírálata, sőt, ostromozása közben dicsőítjük az alkotó munkát.“**

A legfontosabb követelmény, amelyet a párt a bírálattal és önbírálattal szemben támaszt, az, hogy ne szorítkozzék a hibák és fogyatékosságok feltárására. A hibák beismerése egy magában rendszerint nem eléggé hatásos. A bírálatnak és önbírálatnak csak akkor van valóban óriási jelentősége, amikor a tapasztalaton alapuló gyakorlati következtetésekkel jár együtt, amikor megmutatja, hogyan lehet a fogyatékosságokat és hibákat kiküszöbölni, amikor a bírálat után valóban meg is javítják a munkát.

Óriási jelentősége van a bírálatnak és önbírálatnak a káderek bolsevik nevelésében. Lenin és Sztálin a pártmunka alapjának, a bolsevik kádernevelés egyik legfontosabb eszközének tartotta az önbírálatot, mert önbírálat nélkül nem nevelhető helyes irányban sem a Bolsevik Párt, sem a munkásosztály és a dolgozók nagy tömege.

A bírálat és önbírálat a legjobb gyógyszer az elbizakodás ellen. Lenin és Sztálin mindig arra tanította a bolsevikokat, hogy ne bizakodjanak el. Nagy veszélynek tekintették az elbizakodottságot és felfuvalkodottságot, amelyet a szocialista épí-

* Sztálin. Az önkritikáról. Lásd *Lenin—Sztálin. Párt és pártépítés*. Szikra 1950. 599. old.

** *Kalinyin*. Az ifjúságról. 1940. 73. old. (oroszul).

tésben és az ellenség ellen vívott harcban elért sikerek idéztek elő egyes kommunisáknál.

Sztálin elvtárs 1946 február 9-i választói beszédében röviden beszámolt arról a munkáról, amelyet a Kommunista Párt a Nagy Honvédő Háború idején végzett. Megjelölte a háborúutáni időszakban reánkiváró feladatokat és ezzel kapcsolatban megemlékezett arról, hogy milyen jelentősége van a párt számára a bírálatnak és önbírálatnak:

„Azt szokták mondani, hogy a győztesek felett nem ítélik, hogy a győzteseket nem szabad bírálni, nem kell ellenőrizni. Ez nem igaz. A győztesek felett lehet és kell ítélni, a győzteseket lehet és kell bírálni és ellenőrizni. Ez nagyon hasznos nem csupán az ügy, hanem a győztesek számára is: kevesebb lesz az önteltség és több lesz a szerénység... Nem sokat érne országunk Kommunista Pártja, ha félne a bírálatól, az ellenőrzéstől.“*

A bírálat és önbírálat a bolsevik kádernervelés döntő feltétele. Hozzájárul ahhoz, hogy a kádereket magasfokú elvűség és a fogyatékoságokkal szemben való engesztelhetetlenség szellemében neveljük. Sztálin elvtárs arra tanítja a szovjet társadalom tagjait, hogy őszinték és becsületesek legyenek, hogy ne féljenek nyíltan, bolsevik módon nyilvánítani véleményüket. Sztálin elvtárs ostromozza a türelmetlen bírálatot, de ugyanakkor, egyeseknek azt a törekvését is, hogy „békében éljenek, ne sértsék meg egymást és ne teregezzék ki szennyesüket“.

Csak a határozott bírálat, a hibák feltárása és határozott bolsevik leküzdése szolgálhatja a kádernervelés ügyét. A hibák elkenése csak árthat a kádernervelésnek.

„Kímélni és óvni a kádereket hibáik elkenése segítségével — mondotta Sztálin elvtárs — annyi, mint feltétlenül tönkretenni ezeket a kádereket... Aki kádereink önértetét hibáik elkenése útján akarja kímélni, az tönkreteszi mind a kádereket, mind a káderek önértetét, mert hibáik elkenésével megkönnyíti új, talán komolyabb hibák megismétlődését, amelyek

* Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kertületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. I. rész. Szikra 1949. 215 old.

bizonyára a káderek teljes kudarcát idézik elő, ami nem válik majd «önérzetük» és «nyugalmuk» egészségére.”*

A bolsevik elvhűségnek, az igényességnek és a becsületességnek kell áthatnia egész munkánkat. Minden bolseviknak az legyen jelszava, amit Sztálin elvtárs a párt- és szovjet ellenőrzés munkásairól mondott, akiktől azt követelte, hogy kifogástalan legyen a magatartásuk és hogy kíméletlenül megvédjék a maguk igazát, mert így lehet nemcsak törvényadta joguk, hanem erkölcsi joguk is arra, hogy másokat ellenőrizzenek és tanítsanak.

Az elhű bolsevik bírálat ragyogó mintaképei azok a határozatok, amelyeket a SzK(b)P Központi Bizottsága az eszmei és politikai munkával kapcsolatban hozott. Ezekben a határozatokban feltárták a *Zvezda* és *Leningrád* című folyóiratok munkájában, a drámai színházak repertoárjában, a „Nagy élet” című filmben és Muradeli „Nagy barátság” című operájában tapasztalható komoly fogyatékokat és durva politikai hibákat. A SzK(b)P Központi Bizottsága megállapította, hogy ezek az irodalmi művek sok tekintetben elvtelenek, apolitikusak és ellaposítják a szovjet ember ábrázolását. A Központi Bizottság továbbá megállapította, hogy vannak irodalmi és művészi alkotások, amelyek ideológiailag idegenek és ellenségesek a szovjet népnek, megállapította, hogy az írók és művészek sokszor a rothadt liberalizmusba esnek s baráti kapcsolataik oltárán feláldozzák a párt és az állam érdekeit, s ezzel kapcsolatban rámutatott, hogy ezek a jelenségek csak azért fordulhattak elő, mert a művészszervezetekben és művészeti intézményekben nem volt meg a bátor, határozott, elhű bírálat, mert nem fejlődött ki kellőképpen a káderekkel való eszmei és politikai munka.

A párt megengedhetetlennek tartotta, hogy az éberség el-
tompuljon és hogy ne legyen meg a hatékony önbírálat. A hibák és fogyatékok határozott kijavítását követelte.

„Csak a merész és nyílt kritika — mondotta Zsdanov elvtárs — segít tökéletesebbé válni embereinknek, buzdítja őket

* Sztálin A pártmunka fogyatékságairól s a trockista és egyéb két kulacsosok felszámolását célzó rendszabályokról. Lásd *Lenin—Sztálin*, Párt és pártépítés. Szikra 1950, 734—735. old.

arra, hogy előrehaladjanak, hogy leküzdjék munkájuk hiányosságait. Ahol nincs kritika, ott gyökeret ver a renyheség és a restség, ott nincs előrehaladás.“*

A bolsevik bírálatra és önbírálatra példát mutat G. F. Alekszandrov „A nyugateurópai filozófia története“ című könyvével kapcsolatos filozófiai vita, amely 1947-ben, a SzK(b)P Központi Bizottságának vezetése alatt zajlott le. Ennek a vitának nagy jelentősége volt az ideológiai munka szempontjából, mégpedig nemcsak a filozófia területén, hanem a tudomány minden más területén is. Kifejezésre juttatta azokat a rendszabályokat, amelyeket a párt foganatosít, amikor az ideológia frontján forradalmi átalakulást hajt végre az irodalom, művészet, filozófia stb. területén. Zsdanov elvtárs, a filozófiai vitához hozzászólva, példát mutatott a tudományos munkásoknak a pártszerűsége és a filozófiai munka alkotó, bolsevik bírálatára, s rámutatott arra, hogy milyen úton kell kiküszöbölni a fogyatékokat.

Molotov elvtárs a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 31. évfordulója alkalmából mondott beszédében megállapította, hogy a biológia kérdéseivel kapcsolatos tudományos vita felvetette azt a nagy elvi jelentőséggel bíró kérdést, hogy hogyan kell a valóban élenjáró tudománynak a tudományban található reakciós, idealista csökevények ellen harcolnia. Molotov elvtárs megállapította, hogy „nagy jelentőségük van a materialista elveknek a tudomány valamennyi területén, ami feltétlenül előmozdítja majd, hogy országunkban meggyorsuljon a tudományos elméleti munka előrehaladása“.** Ez a vita pártunk irányítása alatt zajlott le.

A tömeges kritika és az alulról jövő ellenőrzés a leghatékonyabb eszköz arra, hogy feltárjuk munkánk fogyatékságait és hibáit, hogy kijavítsuk és kiküszöböljük ezeket a fogyatékokat és hibákat, hogy növeljük a párt tekintélyét a dolgozó tömegek körében.

A bírálat és önbírálat kádernevelésünk bolsevik iskolája,

* Zsdanov. Beszámoló a „Csillag“ és „Leningrád“ c. folyóiratokról. Lásd Zsdanov. A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1949. 123. old.

** Molotov. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 31. évfordulója. Szikra 1948. 13. old.

a szervezés iskolája, a vezetés iskolája, a magasabbrendű bolsevik tulajdonságokra való nevelés iskolája. Mint ilyen iskolának, az a legfontosabb feltétele, hogy állandó eleven kapcsolatban legyen a tömegekkel és hogy nap mint nap dolgozzunk kádereink eszmei és politikai színvonalának emelésén.

A bátor, határozott, elvhű, nyílt bírálat és önbírálat hatalmas eszköz kádereink eszmei és politikai megedzésére, a bolsevik pártszerűség szellemében való nevelésükre. Bírálattal és önbírálattal nevelhetjük kádereinket arra, hogy kibékíthetetlen harcot folytassanak a régi ellen és az egyes szovjet emberek-nél ma is megtalálható egyik legundorítóbb csökevény, a külföld előtti hajbókolás ellen.

A bírálatnak és önbírálatnak a szovjet hazafiságra, a szovjet hazára való büszkeségre kell nevelnie a szovjet embereket. A szovjet embereknek a bírálat és önbírálat útján fel kell ismerniök, hogy milyen óriási fölényben van a szovjet társadalmi és állami rend a burzsoá rendszerrel szemben és hogy milyen óriási fölényben van a szovjet kultúra a szétzüllő burzsoá kultúrával szemben.

A bírálat és önbírálat tehát kiküszöböli a fogyatékoságokat, leküzdí a nehézségeket, megoldja a fejlődésünkben felmerülő ellentmondásokat s így óriási erővel segíti elő a kommunista társadalom győzelmes felépítését. Hozzájárul a tömegek alkotó kezdeményezésének kifejlődéséhez, elősegíti népgazdaságunk fellendülését, a népgazdaság helyreállítását és fejlesztését célzó sztálini öt éves terv négy év alatt való teljesítését, a szocialista kultúra további felvirágzását, elősegíti azt, hogy társadalmunk sikeresen és egyre gyorsabb ütemben menjen át a szocializmusból a kommunizmusba.

*

Azok a győzelmek, amelyeket a szovjet nép a Kommunista Párt vezetésével a szocialista népgazdaság építése és a kultúra terén aratott, lelkesítik az egész haladószellemű emberiséget, valamennyi szabadságszerető népet a kapitalista iga lerázásáért és a szocializmus győzelméért folytatott harcában.

Minden országban növekszik és terjed a demokratikus vívmányok megvédéséért, a nemzeti függetlenségért és szuveré-

nitásért megindult demokratikus népmozgalom. Ez a mozgalom a fejlődés kerékkötőjévé vált kapitalizmus ellen irányul. A kapitalizmus mozgósítja a reakció sötét erőit és új háborút készít elő. De a történelem kerekét nem tudja visszafelé fordítani. A jövő a szocializmusé.

Országunk Lenin és Sztálin pártjának vezetésével a népek közötti békének és a népek biztonságának támaszává lett. A szovjet nép a haladószellemű emberiség élén, az imperialistaellenes, demokratikus tábor élén halad, és maga mögé sorakoztatja az új demokrácia országait.

Az amerikai és angol imperializmus kalandor politikájával, a háborús uszítók politikájával szembenáll a Szovjetunió politikája, amely a békéért, a demokráciáért és a szocializmusért harcol. Az erőviszonyok most, a második világháború után, úgy alakultak, hogy a demokrácia és a szocializmus egyesült erői, a demokratikus, imperialistaellenes tábor erői sokkal hatalmasabbak, mint az imperialisták, demokráciaellenes táborának erői. A demokrácia és a szocializmus erői napról-napra növekednek és gyarapodnak, az imperialista reakció erői pedig állandóan gyengülnek. Az imperializmus aljas lakásai és ügynökei, a jobboldali szocialisták, a Blumok, Bevinnek, Saragatok és a munkásosztály egyéb árulói, meg akarják bontani a munkásosztály egységét, meg akarják fosztani önbizalmától. Az amerikai monopóliumok könyöradományaiért hajlandók elárulni a munkásosztály érdekeit, de kísérleteik kudarcot vallanak majd, mert a tömegek harci lendülete a kommunista pártok vezetése alatt állandóan fokozódik.

Nincs a világon olyan erő, amely megállíthatná a demokrácia és a kommunizmus egyre növekvő és egyre jobban terjedő mozgalmát. A kommunizmus legyőzhetetlen, mert a munkásosztályban ölt testet, a munkásosztálynak abban a harcában, amelyet az a kommunista pártok vezetésével a kommunizmusért folytat. Ezt a mozgalmat semmiféle elnyomás, semmiféle üldözés nem tudja megállítani.

Betejasednek Lenin látnoki szavai: „Hiába tobzódik a burzsoázia, hiába dühöng az eszeveszettségig... úgy cselekszik, mint ahogy a történelem által pusztulásra ítélt minden osztály cselekedett... A kommunizmus... minden esetben és

minden országban egyre jobban acélosodik és nő; gyökerei oly mélyek, hogy az üldözések nem gyengítik, hanem fokozzák erejét.“*

Az imperialistákkal és lakájaikkal, a jobboldali álszocialistákkal szemben a kommunista pártok sokmillió hadserege áll, azoknak a pártoknak a hadserege, amelyek harcban születtek, erősödtek és edződtek, amelyek a munkásosztály és a dolgozó tömegek bizalmát és támogatását élvezik.

A marxista-leninista elméleten nevelkedett kommunista pártok a bolsevizálódás nagy iskoláját járták ki és hatalmas munkáspártokká lettek, amelyek óriási szerepet töltenek be az országok életében és amelyek vezetik a munkásosztály és a dolgozó tömegek harcát az imperialista burzsoázia, a reakció ellen.

A kommunisták felhasználják Lenin és Sztálin pártjának óriási tapasztalatait, országuk konkrét viszonyaira alkalmazva, megvalósítják a marxizmus-leninizmus eszméit és élére állnak annak a mozgalomnak, amelyet a néptömegek az imperialista terjeszkedési politika ellen folytatnak.

„...a bolsevizmus nemzetközi erővé lett...“** — mondotta Lenin. Ezek a látnoki szavak különösen nagy erővel hangzanak most, amikor óriási méretű harc bontakozik ki azért, hogy a kommunizmus legyőzze a régi rendszer erőit, amikor a kapitalizmus korszaka végéhez ér, amikor minden út a kommunizmushoz vezet.

A kommunista pártok bolsevizálódásában, a különféle országok kommunista pártjai és dolgozói közötti kapcsolat helyreállításában és megszilárdításában, a munkásosztály egységéért folytatott harcban, a jobboldali szociáldemokrácia áru-lása ellen folytatott harcban óriási szerepe volt a Lenin és Sztálin által megszervezett Kommunista Internacionálnak.

Amikor a Kommunista Internacionále már teljesítette történelmi feladatát, amikor a kommunista pártok tömeges munkáspártokká lettek és amikor nem volt lehetséges és nem volt célszerű, hogy ezeket a pártokat egy közös központból vezes-

* Lenin. „Baloldaliság“ — a kommunizmus gyermekbetegsége. Lásd Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 756. old.

** Lenin Művei, 3. kiad. XXVII. köt. 294. old. (oroszul).

sék, a Kommunista Internacionále helyett újfajta kapcsolatok teremtettek ezek között a pártok között.

A kommunista pártok óriási sikereket értek el a munkáoszta és a dolgozók harcának vezetésében, mert mindig szem előtt tartották a tömegek forradalmi vezetésének azokat a tapasztalatait, amelyeket a Bolsevik Párt halmozott fel és általánosított. Erről a pártról Lenin ezt mondta: „... mi hiszünk ebben a pártnak, benne látjuk korunk elméjét, becsületét és lelkiismeretét...“*

A világ kommunistái előtt az a feladat áll, hogy egyre inkább a tömegek vezérének és tanítójának szerepét töltsék be. „A kommunistáknak — mondta Zsdanov elvtárs — vezetőerőknek kell lenniök abban, hogy az Európa leigázását célzó új amerikai terjeszkedési tervek ellen harcbavonják az összes antifasiszta, szabadságszerető elemeket... Saját kezükbe kell venniök nemzeti függetlenségük és országaik szuverenitásának védelmét.“**

A kommunistáknak le kell küzdeniök a forradalmi munkásmozgalmat fenyegető legkomolyabb veszélyt, amely az adott idősorokban abban áll, hogy egyesek alábecsülik az imperialista-ellenes erőket, a szocializmus és a demokrácia erőit és túlbecsülik az ellenség erőit.

A kommunisták azért fogják sikerrel teljesíteni ezt a történelmi feladatukat, mert alkotó módon alkalmazzák a bolsevizmus elveit, mert hívek maradnak a marxizmus-leninizmus nagy eszméihez.

Bolsevik pártunk Lenin és Sztálin vezetésével világtörténelmi jelentőségű győzelmet aratott, leküzdötte az útjában álló óriási nehézségeket és akadályokat, megtörte az ellenség ellenállását.

Pártunk, Sztálin elvtárrsal az élén, sikeresen vezeti a szovjet népet a kommunizmus végső győzelme felé, mert mindig magasra emeli és becsületesen előreviszi Lenin és Sztálin legyőzhetetlen zászlaját.

„Csak a mi pártunk tudja, merre kell vinni az ügyet, s

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXI. köt. 95. old. (oroszul).

** *Zsdanov*. A nemzetközi helyzetről. Szikra 34., 35. old.

viszi is előre sikerrel. Minek köszönheti pártunk ezt az előnyét? Annak, hogy marxista párt, hogy lenini párt. Annak köszönheti, hogy munkájában Marx, Engels, Lenin tanítása vezeti. Nem kétséges, hogy amíg ehhez a tanításhoz hívek maradunk, amíg ezzel az iránytűvel rendelkezünk, munkánk sikeres lesz.“*

* Sztálin. Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a párt XVII. kongresszusán. Lásd *Sztálin*, A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 575. old.

A SZOCIALIZMUS ÉS AZ EGYÉN

I

A TÖMEGEK FELSZABADÍTÁSA —
AZ EGYÉN FELSZABADÍTÁSÁNAK LEGFONTOSABB FELTÉTELE

A tudományos kommunizmus megalapítói „A Kommunista Párt kiáltványá“-ban azt írták, hogy a munkásosztály hivatott felépíteni a szocialista társadalmat, amelyben „minden egyes ember szabad fejlődése az összesség szabad fejlődésének feltétele“.

Ilyen társadalmat építettünk fel a Szovjetunióban. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom, amely új korszakot nyitott a történelemben, az emberiség igazi történelmének korszakát, teljes egészében bebizonyította a tudományos kommunizmus elméletének helyességét.

A szocializmus győzelme a Szovjetunióban arra vezetett, hogy a dolgozó ember egyénisége, alkotóerői, tehetsége és képességei soha nem látott fejlődésnek indultak, hogy a nép mélyéből *tömegesen* bukkantak fel a tehetségek. Az Októberi Forradalom a történelemben először szabadította fel a dolgozó embert az elnyomás és kizsákmányolás alól, először adott neki lehetőséget arra, hogy kiegyenesítse meggörnyedt hátát, hogy szabad ember, életének tudatos irányítója, sorsának *ura és intézője* legyen.

A szovjet emberek Lenin és Sztálin hősies pártjának vezetésével fejlődtek és edződtek a forradalmi osztályharc tüzeiben, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom viharában, a polgárháború és az intervenciók ellen vívott háború heves csatáiban, és abban a harcban, amelyet az éhínség, a gazdasági rom-

lás, a nyomor, a gazdasági elmaradottság és a kultúrátlanság ellen, a szocialista iparosításért és a mezőgazdaság kollektivizálásáért, a kizsákmányoló osztályok felszámolásáért, a szocializmus felépítéséért folytattak. És mégjobban megerősödtek és megedződtek a fasiszta megszállók ellen vívott Nagy Honvédő Háborúban.

A Szovjetunió világtörténelmi jelentőségű győzelme hazánk és az egész emberiség történelmének legsúlyosabb háborújában, a szovjet társadalmi és állami rend, a kommunista pártok lenini-sztálini politikája, a magasabbrendű harci, erkölcsi és politikai tulajdonságokkal felruházott szovjet ember győzelmét jelentette. A háború időszakában a világ megismerhette az új világ emberét, a szovjet acélból kovácsolt embereket, akik lankadatlan akaraterővel és tiszta lelkiismerettel, magasabbrendű, nemes kommunista eszmékkel és eszményekkel, a szovjet hazafiság és a népek barátságának eszméivel, szovjet, kommunista erkölccsel rendelkeznek.

Csak az az új nemzedék, amely a szovjet rendszerben nőtt fel, amely a Nagy Októberi Szocialista Forradalom tüzeiben, a szocializmusért folytatott harc tüzeiben edződött, csak a Lenin és Sztálin pártja által nevelt szovjet emberek nemzedéke tudott ilyen megpróbáltatásokat becsülettel kiállni, csak ez az új nemzedék volt képes arra, hogy saját szabadsága és függetlensége megvédése mellett még az egész világot is megmentse a fasiszta pestistől. A szovjet ember, a szovjet nép joggal büszke erre. Sztálin elvtárs a szovjet nép nagy győzelmének kiértékelése során arra szólított fel bennünket, hogy figyelmesen tanulmányozzuk a szovjet emberek tetteit és hogy tetteikhez mértén tiszteljük őket.

A szovjet állam a második világháború eredményeképpen még jobban megszilárdult. Kibővültek és megszilárdultak a Szovjetunió nemzetközi kapcsolatai, erősödött nemzetközi befolyása és tekintélye, megszilárdultak a szocializmus állásai.

„A szocializmus kérdése Európa több országában napirendre került. Ez nem tetszik a különböző féle és fajta imperialistáknak, akik félnek a szocializmustól, félnek szocialista

országunktól, amely példaképül szolgál az egész haladó emberiség számára.“*

Az imperialisták és lakájaik a legnagyobb buzgalommal rágalmazzák a szovjet embereket, rágalmazzák a szocializmust, amikor ezer hangnemben szajkózzák azokat a meséket, amelyeket a szocializmus ellenségei száz évvel ezelőtt koholtak.

Ezeknek a meséknek az a lényegük, hogy a szocializmus állítólag elfojtja és megsemmisíti az egyéniséget, az egyéni energiát és kezdeményezést, az egyéni tehetséget és képességeket, a személyi jogokat és szabadságjogokat, hogy kiegyenlíti az emberek szükségleteit és ízlését. Az imperialista burzsoázia, e burzsoázia ideológusai és politikusai a demokrácia haladó erői és a szocializmus ellen folytatott népellenes, reakciós harcukban mindenképpen próbálják kihasználni a lakosság egyes rétegeinek magántulajdonosi gondolkodásmódját és ideológiáját. Azoknak a reakciós, rágalmazó koholmányoknak, amelyek szerint a szovjet társadalomban elfojtják az egyéniséget, az a céljuk, hogy mindenekelőtt a kispolgárság széles köreit elriasz-
szák a szocializmustól.

Az egyéniség felvirágzása a Szovjetunióban porrázúzta mindezeket a rágalmazó koholmányokat, megmutatta a szovjet szocialista társadalom előnyeit, kultúránk előnyeit, a szovjet emberek nemes tulajdonságait, az emberek új, valóban emberi kapcsolatát, az egyén és a társadalom új viszonyát.

Hogyan változik az egyén helyzete és hogyan változnak fejlődésének feltételei a szocialista társadalomban a korábbi társadalmi alakulatokhoz és különösen a kapitalizmushoz viszonyítva? Hogyan változik az egyén tevékenységének jellege és hogyan változnak e tevékenység indító motívumai, s hogyan változik ezzel együtt az egyén egész arculata a szocialista társadalomban?

Ebben a cikkben ezekre a kérdésekre adunk választ.

*

A burzsoá filozófusok és szociológusok álcázzák a ki-
zsákmányoló érdekeinek védelmére irányuló igazi nézeteiket

* Zsdanov. A művészet és filozófia kérdéseiről, Szikra 1949. 128. old.

s elvontan, metafizikusan és idealisztikusan vizsgálják az „általánosságban“ vett társadalmat és egyént. Semmiképpen sem akarják történelmi és osztályszempontból konkrétan felvetni azt a kérdést, hogy milyen egyénről és milyen társadalomról van szó.

A marxizmus visszautasítja az „általánosságban“ vett társadalomról és egyénről szóló elvont, metafizikus és idealista, tudománytalan megítéléseket és a történelmi valóságnak megfelelően azt tanítja, hogy a társadalmat és az egyént konkrétan kell megvizsgálni keletkezésében és fejlődésében, hogy nincsen egyszersmindenkorra adott és változatlan viszony a társadalom és az egyén között, mert minden egyes társadalmi-gazdasági alakulatban meghatározott, csak erre az alakulatra jellemző viszony alakul ki az emberek, osztályok, az egyén és a társadalom között.

A kapitalizmus védelmezői azt állították és állítják, hogy a kommunisták meg akarják szüntetni a munkával szerzett személyi tulajdont, amely minden egyéni szabadság, minden egyéni tevékenység és önállóság alapja, és következésképpen meg akarják szüntetni az egyént is. Marx és Engels, erre a rágalomra válaszolva rámutatott, hogy a kommunisták nem akarják eltörölni sem a tulajdont általában, sem pedig az egyéni munkával szerzett tulajdont, mert ezt nap mint nap eltörölte és eltörli a kapitalizmus. A kommunizmus megszünteti a burzsoá magántulajdont, amelynek az az előfeltétele, hogy a társadalom óriási többségének nincs tulajdona. A burzsoák azt állítják, hogy a kommunizmus a burzsoá tulajdon megszüntetésével megszünteti az egyént.

„Beismeritek tehát — válaszolja nekik Marx és Engels —, hogy akit ti egyénnek tartotok, az nem más, mint a burzsoá, a polgári tulajdonos. És ezt az egyént csakugyan meg kell szüntetni.“*

Szabadságon a burzsoá a kereskedelem szabadságát, a bér-munka kizsákmányolásának szabadságát érti. A burzsoázia az ember egyéni értékeit csereértékekké változtatta s így az embe-

* Marx és Engels. A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd *Marx—Engels*. Válogatott művek. I. köt. Szikra 1949. 25. old.

rek között nem maradt meg semmiféle más viszony, mint a pénz, a haszon, a „kápé“ viszonya. Az ember tiszta és nemes érzelmeit önző számításokba fojtotta. A költőt, művészt, tudóst bérabszolgájává tette. A családi viszonyt, a férj és feleség, a szülő és gyermek viszonyát, a becsületet és lekiismeretet a kereskedelem, adás-vétel tárgyává változtatta. A munkás munkája a burzsoá társadalomban csak a burzsoá tőkéjét gyarapítja, a munkás csak azért él, hogy a tőkést gazdagítsa, csak annyira él, amennyire a tőkések érdekei ezt megkívánják. „A polgári társadalomban a tőke önálló és személyes, a munkálkodó egyén ellenben önállótlan és személytelen.

És ennek az állapotnak az eltörlését nevezi a burzsoázia az egyéniség és a szabadság eltörlésének! Joggal. Valóban a burzsoá egyéniség, a burzsoá önállóság és a burzsoá szabadság eltörléséről van szó.“*

Marx és Engels rámutatott, hogy az antagonisztikus osztályokra bomló társadalmak egész fejlődése a dolgozó tömegek elnyomásán és leigázásán, az egyén alkotóerőinek és képességeinek elfojtásán alapult. Marx „A tőke“ című zseniális művében, a munkásosztály bibliájában, rendkívüli erővel, mélyen-szántóan és konkrétan megmutatta, hogyan fojtja el a kapitalizmus az ember szellemi érdekeinek, hajlamainak és képességeinek egész világát, hogyan változtatja az embert a gép függvényévé, hogyan nyomorgatja testileg és lelkileg a kimerítő gyári rabszolgamunkával, hogyan nyomorgatja a munkást éhséggel, munkanélküliséggel és nyomorral. A munkások nem akarják, hogy a tőke az ókori rabszolga vagy a kínai kuli helyzetébe süllyessze őket, meg akarnak szabadulni az állandóan fenyegető éhínségtől és ezért kénytelenek egyesülni, kénytelenek állandóan erélyes osztályharcot folytatni jogaikért és létérdekeikért, kénytelenek osztályszervezeteket alakítani, pártot és szakszervezeteket, amelyek harcba tudják majd vinni a munkásosztályt a kapitalista bérabság megszüntetéséért, a kommunista társadalom felépítéséért. *A munkás egymagában tehetetlen a monopoltőke hatalmával szemben.* A marxizmus

* Marx és Engels. A Kommunista Párt kiáltványa. Lásd Marx—Engels. Válogatott művek. I. köt. Szikra 1949. 25. old.

azt tanítja, hogy a munkásosztály csak forradalmi harccal szabadíthatja fel magát és az egész dolgozó emberiséget a kapitalista rabság alól.

Sztálin elvtárs az anarchisták ellen folytatott harcban új érvekkel támasztotta alá és továbbfejlesztette a marxizmus elméletét. Azt írta, hogy *a tömeg felszabadítása nélkül az egyén sem szabadítható fel. A tömeg felszabadítása az egyén felszabadításának fő feltétele.* A Szovjetunió szocialista forradalmának gyakorlata a marxizmus-leninizmusnak ezt a tételét is igazolta. Az egyén felszabadulásának és mindenirányú szabad fejlődésének a Szovjetunióban az volt az alapja, hogy a munkásosztály megteremtette államát, hogy a társadalom élére állt és a dolgozó tömegekkel szövetségben felszámolta a kizsákmányoló osztályokat, az embernek ember által való kizsákmányolását, felépítette a szocialista társadalmat, s mindezzel a Szovjetunió dolgozóit történelmük öntudatos és szabad alkotóivá változtatta.

II

AZ EGYÉN A SZOCIALIZMUSBAN

A szocializmus győzelmének eredményeképpen a Szovjetunióban teljesen megváltozott az emberek egymáshoz való viszonya, és következésképpen megváltozott a társadalom és az egyén között fennálló viszony is, megváltozott az egyén fejlődésének jellege és iránya, megváltoztak e fejlődés feltételei.

Az emberek termelési viszonyának és így minden egyéb viszonyának is a Szovjetunióban az az alapja, hogy a termelési eszközök társadalmi, szocialista tulajdonban vannak. A Szovjetunióban felszámolták a kizsákmányoló osztályokat és az embernek ember által való kizsákmányolását, felszámolták azokat az okokat, amelyek osztályokat és kizsákmányolást szülnek. Az emberek termelési viszonya kizsákmányolástól mentes, baráti együttműködés. Sztálin elvtárs a szocialista társadalom jellemzése során rámutatott arra, hogy ebben a társadalomban a termelési viszonyok teljesen megfelelnek a termelőerők állapotának, mert a termelés *társadalmi jellegét* a ter-

melési eszközök *társadalmi tulajdona* támasztja alá. A szocialista termelési viszonyok szabad teret biztosítanak a termelőerők fejlődésének, a legfontosabb termelőerők, a dolgozó tömegek, munkamódszereik, alkotó erők és képességeik fejlődésének. A marxista szocializmus abból indul ki, hogy a dolgozók egyéniségének fejlődése a legfontosabb termelőerő fejlődését jelenti, hogy az ember, *a káder — a világ legértékesebb tőkéje*.

Amikor a szocialista társadalom egyénéről beszélünk, a Szovjetunió egyenjogú és szabad polgárait, a kommunista társadalom építőire gondolunk: a munkásság, kolhozparaszság és szovjet értelmiség milliós tömegeire, amelyek lerázták a rabság és a kizsákmányolás láncait.

A burzsoá társadalom ország-világ előtt hirdeti a különféle szabadságjogokat, de a dolgozók számára ezek a jogok csak üres frázisok, a dolgozók csak papíron élvezhetik ezeket a jogokat. Vajjon szabad-e a kapitalista társadalomban a kizsákmányolt a kizsákmányolótól, a munkás a tőkés vállalkozótól, a paraszt a földbirtokostól, a monopoltőkétől és a burzsoá államtól, amelyek adókkal és monopolárakkal tönkreteszik? Szabad-e az újságíró és az író a burzsoá kiadóktól (a Hearstöktől, MacCormickoktól és a „közvélemény“ hasonló gyárosaitól), akik monopolizálják a kiadást, megvásárolják az újságíró tollát és lelkiismeretét? Szabad-e a tudós a tőke magánasaitól, akiknek a tulajdonában vannak a kutatóintézetek, laboratóriumok és kísérletezési felszerelések?

Milyen személyi jogai lehetnek a kapitalista társadalomban a munkásnak, a dolgozónak, amikor nincsen joga a munkára, a pihenésre, a művelődésre, a gyógykezelésre, az öregégi ellátásra, amikor a társadalmi szervezeteknek nincsenek gyűléstermeik, nyomdáik, nincsen papírjuk, amikor a munkások szervezeteit állandóan elnyomják, üldözik és betiltják, amikor magát a munkást és képviselőit a rendőrség állandóan üldözi, amikor bérelt bandák, fasiszta betörők és gyilkosok terrorizálják őket, amikor az elnyomott nemzetek dolgozóit faji megkülönböztetéssel sujtják, lincselik stb.?

Milyen „személyi szabadsága“ lehet a munkanélkülinek, amikor legjobb akarata és tudása mellett sem találhat munkát és éhesen rója az utcákat, amikor kész bármilyen ígát a nya-

kába venni, hogy megmentse gyermekeit az éhhaláltól? A kapitalista társadalomban pedig állandóan többmillió munkanélküli van, de különösen nagy a számuk válság idején. A munkanélküliek serege nyomasztóan hat a dolgozókra, mert mindegyikük fél, hogy holnap ugyanolyan helyzetbe kerül, hogy ő is elveszti munkáját. Csak fel kell vetnünk ezeket a kérdéseket és máris világosan látjuk, mennyire képmutató és mennyire hamis a burzsoá személyi szabadság. „Igazi szabadság csak ott van, ahol megszűnt a kizsákmányolás, ahol egyik ember nem nyomhatja el a másikat, ahol nincsen munkanélküliség és nyomor, ahol az ember nem retteg attól, hogy holnap esetleg elveszti munkáját, lakását, kenyerét. Csak az ilyen társadalomban lehetséges igazi személyi szabadság és mindenféle egyéb szabadság, amely nemcsak papíron van meg.“*

A szovjet szocialista demokrácia a dolgozók igazi szabadságának tényleges biztosítására helyezi a főszólyt. Nemcsak hirdeti a jogokat és szabadságjogokat, hanem anyagilag, gazdaságilag, a szocialista gazdaság egész rendszerével, a népművelés és szociális biztosítás rendszerével lehetőséget ad e jogok gyakorlására is. A szovjet rendszer minden polgárnak biztosítja a munkára, pihenésre, művelődésre, betegellátásra és öregségi ellátásra való jogot, biztosítja a férfi és a nő, a fajok, nemzetek és népek teljes egyenjogúságát a gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális élet minden területén. A Szovjetunióban minden állampolgár egyenjogú. A Sztálini Alkotmány — a győzelmes szocializmus alkotmánya — a *dolgozók érdekében* szólás-, sajtó-, gyülekezési szabadságot biztosít minden szovjet polgárnak, s nyomdák, papír, gyűléstermek stb. formájában anyagi lehetőséget is adnak e jogok gyakorlására.

A Sztálini Alkotmány lerögzíti azokat a jogokat és szabadságjogokat, amelyeket a dolgozók országunkban a szocializmusért folytatott harcban kivívtak. Ez a szocializmus nagy alapokmánya, amelyről évszázadok és évezredek óta álmo-

* *Sztálin*. Beszélgetés Roy Howarddal, a „Scripps-Howard Newspapers“ amerikai lapkiadó társaság elnökével, 1936 március 1-én. Goszpolitizdat. 1939. 12. old. (oroszul).

doznak az emberek, amelyről a világ elnyomott és kizsákmányolt dolgozói álmodoztak és álmodnak, de ez az álom egyelőre csak a Szovjetunióban valósult meg.

A szocializmus alapelve: mindenki képességei szerint dolgozik s munkájának mennyisége és minősége szerint részesül a társadalom termékeiből. Aki jobban dolgozik, azt jobban tisztelik és többre becsülik. Csak a Szovjetunióban lehetséges, hogy egyszerű munkásokat és parasztokat, akik tegnap még teljesen ismeretlenek voltak, ma egyéni munkájuk, egyéni képességeik és hősiességük eredményeképpen az egész ország megismeri, s az egész ország tiszteli és megbecsüli őket. Ilyen híres emberek nálunk a sztahanovisták, a Szocialista Munka Hősei.

A Szovjetunióban vezető állásokba a nép legodaadóbb, legjobb, legtehetségesebb és legerélyesebb fiait választják. Azokat az embereket, akik nem bizonyulnak méltónak a nép bizalmára, bármikor vissza lehet hívni és más, erélyesebb, tehetségesebb és a nép érdekei iránt odaadóbb emberekkel helyettesíteni.

A nő társadalmi helyzete mutatja meg a legjobban, hogy a valóságban mennyire civilizált és mennyire kultúrált egy társadalom. A nők felszabadítása sokszorosan meggyorsítja a civilizáció fejlődését. Csernisevszkij „Mit tegyünk?” című regényében azt írta, hogy a nőt a természet éles elmével ajándékozta meg, de ebből az elméből semmi haszna a társadalomnak, pedig „az emberiség történelmének kereke tízszer olyan gyorsan forogna, ha ezt az elmét nem rejtenék véka alá és nem fojtanák el, ha ez az elme szabadon működhetne”. Tudjuk, milyen helyzetben voltak a dolgozó nők a cári Oroszországban és milyen helyzetben vannak még ma is a kapitalista országokban, többek között azokban az úgynevezett „nyugati demokráciákban” is, amelyek civilizációjukkal kérkednek. A nő a rabszolgaság, a feudalizmus és a kapitalizmus korszakának hosszú évszázadai és évezredei alatt kettős rabság igáját hordta: az osztályelnyomás és a családi rabszolgaság igáját. A nehéz, kimerítő mezei és üzemi munka, az eltompító házimunka, a nyomor, munkanélküliség, éhség, teljes jogfosztottság és megalázottság, a holnaptól, a gyermekek jövőjétől

való állandó félelem, a család széthullása, a prostitúció, az éhhalál és az öngyilkosság borzalmas tragédiái — így fest a dolgozó nők millióinak helyzete a kapitalizmus „civilizált” országaiban, nem is beszélve már a gyarmatokról. Érthető tehát, hogy a nők, akik az emberiség felét alkotják, nem maradhattak távol a Nagy Októberi Szocialista Forradalom nagy átalakulásaitól, hanem komoly, aktív erőt jelentettek. Lenin és Sztálin azt tanítja, hogy a forradalom sikere többek között attól függ, mennyire tudatosan és mennyire aktívan vesznek benne részt a nők.

Hazánkban a nő a Nagy Októberi Szocialista Forradalom tüzeiben nevelődött és edződött meg. A szocializmusért vívott harc mindenféle elnyomás és kizsákmányolás alól felszabadította és az ország gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális életének minden területén teljesen egyenjogúvá tette a férfiakkal. A Szovjethatalom fennállásának első hónapjaiban hatályon kívül helyezte a burzsoá-földesúri állam aljas családi és házassági törvényeit, amelyek a családban és a társadalomban törvényesítették a nő jogfosztottságát, elrendelte, hogy a nők egyenlő munkáért egyenlő bért kell fizetni és külön anya- és gyermekvédelmi törvényeket hozott.

„Két év alatt — írta Lenin 1919-ben — a Szovjethatalom Európa egyik legelmaradottabb országában, a nő felszabadításáért, a nőknek az «erős» nemmel való egyenlőségéért annyit tett, mint amennyit nem tett 130 év alatt (a XVIII. század végén lezajlott francia polgári forradalom óta — M. K.) a világ valamennyi haladó, művelt, «demokratikus» köztársasága.”* De ez még csak a *kezdet* volt azon az úton, hogy a nők és a dolgozók, általában felszabaduljanak minden elnyomás és kizsákmányolás alól.

Csak a szocializmus felépítése biztosította a dolgozó nők alkotóerejének, képességének és tehetségének valóságos felvirágzását. A kolhozparasztnők milliói csak a kolhozokban válhattak egyenlőjogúakká a férfiakkal, csak itt tehettek szert tényleges egyenjogúságra és szabadságra, csak itt válhattak

* Lenin. A Szovjethatalom és a nő helyzete. Lásd *Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról*. Szikra 1949. 104. old.

életük önálló irányítóivá. Sztálin elvtárs már az élmunkás kolhozparasztok első kongresszusán hangsúlyozta, hogy a kolhozmozgalom számos kiváló és tehetséges nőt helyezett vezető állásokba, hogy a parasztnők már régóta haladókká lettek és óriási erőt alkotnak a kolhozokban. Bűn volna ezeket az erőket véka alatt tartani. Ezért bátrabban kell különféle funkciókat a nőkre bízni, fel kell használni szervező képességüket. A kolhozmozgalom azóta számos nőt állított a kollektív gazdaság és a kulturális építés szervezőinek és vezetőinek posztjára.

1946. évi adatok szerint több mint 350 000 nő vezet mezőgazdasági brigádot és állattenyésztő farmot.

Több mint 250 000 nő vezet traktort és aratócséplőgépet. S ez a sereg állandóan növekszik.

A szovjet rendszer gyökerestől megváltoztatta a nők helyzetét, megteremtette a feltételeket ahhoz, hogy emeljék kulturális színvonalukat, hogy minden irányban fejlődjenek, nemcsak a városban, hanem falun is. A szovjet rendszer nagymértékben fokozta a nők részvételét és szerepét az egész társadalmi életben.

A cárizmus feleslegesnek tartotta, hogy műveltséget adjon a dolgozó nőknek. A főiskolai képzettség tilos terület volt a nők számára. Így tehát elzárták előlük a szakképzettebb munka, a tudomány és a kultúra felé vezető utat.

A szovjet hatalom valamennyi dolgozó előtt megnyitotta a művelődés, a tudomány és a kultúra kapuját. A cári Oroszországban az egyetemi és főiskolai hallgatóknak mindössze 15 százaléka volt nő. A Szovjetunióban 1928-ban az egyetemeken és főiskolákon már 28 százalék volt a nő, 1940-ben 49,3 százalék, a szakközépiskolákban pedig 1928-ban 37,6 százalék, 1938-ban 51,6 százalék.

Nem csoda hát, hogy a Szovjetunióban a nők a szakképzett munka, a tudomány és a kultúra legkülönbözőbb területein gyors ütemben utólérik a férfiakat. A cári Oroszországban csak elvétve találhattunk nőket a tudósok között, de ezeknek is külföldre kellett utazniuk, hogy hozzáférhessenek a tudományhoz. Szofja Kovalevszkaja, a világszerte ismert orosz matematikusnő — „az orosz matematika királynője“ — nem kapott engedélyt arra, hogy tudományos munkát folytasson,

mivel, egyetemeinken nők egyáltalán nem kaphattak tanszéket, bármilyen tehetségesek és bármilyen képzetek voltak is, s ezért — mint Konsztantyin Konsztantyinovics nagyherceg, a cári Tudományos Akadémia védnöke mondotta — „Kovalevszkaja asszonynak nincs helye hazánkban“.* A Szovjetunióban 1929-ben a tudományos munkások között már 22,8 százalék volt nő, 1940-ben pedig 37 százalék. 1945-ben a tudományos munkások között 33 000 nő volt, 1947-ben pedig már 35 000. Csak a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának intézményeiben mintegy 4000 különféle nemzetiségű nő dolgozik, akik közül 9 levelezőtag, 57 a tudományok doktora és 546 a tudományok jelöltje, 237 szovjet nő kapott Sztálin-díjat a tudomány és a technika, az irodalom és a művészet terén végzett kiváló munkáért.

A Szovjetunióban a nők tevékenyen résztvesznek az ország társadalmi és politikai életében. Több mint egymillió nő tagja dicső pártunknak, Lenin és Sztálin pártjának, a szocialista állam vezető és irányító pártjának, körülbelül félmillió (több mint 480 000) nőt választottak be a dolgozók küldötteinek helyi Szovjetjeibe. A szövetségi és autonóm köztársaságok Legfelsőbb Szovjetjébe az első választáson 1504 női küldöttet, a másodikon 1738 női küldöttet, a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjébe pedig az első választáson 227 női küldöttet, a második választáson 277 női küldöttet választottak.

Keleten a nő évszázadokon át rabszolga volt a családban, nem volt joga arra, hogy a férfivel egy asztalhoz üljön, most pedig Turkmen és Üzbek Szovjet Szocialista Köztársaságunkban a helyi Szovjetek küldötteinek egyharmada nő.

Ezek mind „száraz szám adatok“, de ezekből a számadatakból látjuk és érezzük a szocializmus diadalát, ezekből a számokból érezzük, hogy győzelemre jutottak Lenin és Sztálin pártjának nagy eszméi, hogy szabadon kifejlődtek a Szovjetunió dolgozóinak egyéni képességei, egyéni alkotásuk, hazafiságuk és hősiességük. Erről tanúskodik az a tény is, hogy a szovjet kormány a Nagy Honvédő Háború körülbelül 120 000 női hősét tüntette ki kiváló munkájáért és a haza megvédésé-

* N. Popova. A nők a szocializmus országában. 1948. 52. old. (oroszul).

ben, a Szovjetunió hatalmának megszilárdításában teljesített kiváló szolgálataiért, 69 nő pedig megkapta a Szovjetunió Hőse címet. A szovjet nők között a szocialista munka olyan hőseit találjuk, mint Marija Gyemcsenko, Marina Gnatyenko, Praskovja Angelina, Anna Jutkina, A. Ljuzskova, Jekatyerina Barisnyikova. Anna Garmatyuk, Tatjana Bajkova, Jekatyerina Nartova, Pelageja Szerednyicsenko, Vera Csumakova, Pelageja Vargina, Natalija Koroljova és mások.

Soha, egyetlen országban sem fejlődtek olyan gyorsan a dolgozó ifjúság alkotóerői és képességei, mint a szocializmus országában.

A kapitalizmus nemcsak a munkára, pihenésre, művelődésre való jogról fosztja meg a dolgozó ifjúságot, hanem az élet minden örömét, a szép ifjúságot, a szeretet, a boldogságról szőtt álmokat is elveszi tőle, elfojtja benne a legszebb, legnemesebb kívánságot, azt a kívánságot, hogy népét, az emberiséget szolgálja. A kapitalizmus az ifjúságot rabszolgamunkára kényszeríti, nyomorba és munkanélküliségbe dönti. A kapitalista országokban az ifjú dolgozóknak csak az lehet osztályrészük, hogy életfogytiglan a tőke bérhájaiban legyenek, hogy munkájukkal, vérükkel és verítékükkel az elősdiéket és kizsákmányolókat gazdagítsák, hogy ágyútöltelékként szolgáljanak a tőke hódító, imperialista rablőháborúiban, hogy a kizsákmányolók szennyes, bűnös érdekeiért meghaljanak vagy rokkantakként nyomorban tengődjenek és elpusztuljanak.

Másrészt a kapitalizmus egész környezetével, politikájával és nevelési rendszerével züllesztzi az ifjúságot, önzésre, karrierizmusra, kíméletlenségre, embergyűlöletre, faji gyűlölködésre stb. neveli.

Dicső szovjet ifjúságunk boldog nemzedéke, mely az egész szovjet néppel együtt megéremti az új, boldogabb világot, felépíti a fényes kommunista jövőt, ilyesmit nem ismer. Ezt az ifjúságot nem fenyegeti az a veszély, hogy „feleslegesnek” bizonyul és a munkanélküliek seregébe kerül. A szovjet ifjúságnak nem kell félnie attól, hogy nem tudja majd alkotóerőit és tehetségét hasznosítani.

Szocialista hazánk ifjúsága előtt minden út nyitva áll ahhoz, hogy művelődjék, hogy testileg és szellemileg minden

irányban fejlődjék és hogy az élet bármelyik területén kifejtse alkotóerőit és képességeit. Ifjúságunk előtt nyitva áll a fényes jövő kapuja. Ifjúságunkat nagy szeretettel és gondoskodással veszi körül népünk, a szovjet állam, a Kommunista Párt, amely a legszebb, legnemesebb emberi érzésekre és tulajdonságokra neveli, világos, nagy eszményeket állít elé, bátorságra, életvidámságra, optimizmusra, férfiasságra, állhatatosságra, rettenthetetlenségre, aktivitásra és kezdeményezésre, a nép, a szocialista haza iránti forró és feltétlen odaadásra neveli.

Ifjúságunk a kommunizmus aktív építőinek első sorában halad, állandóan feltölti a szlahanovisták, újítkók, feltalálók, tengerészek, repülők, ejtőernyősök seregét, a Szovjet Hadsereg katonáinak és tisztjeinek sorait, a szovjet értelmiség, a tanítók, orvosok, technikusok, mérnökök, építésszek, tudósok, művészek, színészek, zenészek stb. sorait. Ifjúságunk hidakat és csatornákat, bányákat, vasútakat és villanytelepeket, hatalmas üzemeket és egész szocialista városokat épít, mocsarakat csapol le, öntözi a sivatagokat, utakat és alagutakat épít, felderíti a föld méhét és a sztratoszférát, hatalmába veszi az Északi sarkot, a sebes folyókat és vízeséseket, világrekordokat szerez és éberén őrzi szocialista hazáját. Azok a halhatatlan hőstettek, amelyeket a Nagy Honvédő Háború éveiben a szovjet harcosok a fronton, a fiatal partizánok az ellenség hátában és a szovjet ifjak a hátországbán, a munka frontján végrehajtottak, szovjet ifjúságunk példátlan hősiességéről és erkölcsi fölényéről, bátorságáról, férfiasságáról és a szovjet nép, az egész szocialista haza iránti határtalan odaadásáról tanúskodnak. Zoja Koszmogyemjanszkaja, Liza Csajkina, Alekszandr Matroszov, Krasznodon hősei és hősnői — ezek dicső szovjet ifjúságunk képviselői. Sohasem halványul el hőstetteik dicsősége.

Mit ér e tények láttára a szocializmus burzsoá „kritikusainak“ üres fecsegése, akik szüntelenül azt hazudják, hogy a szocializmus az egyén, az egyéni kezdeményezés stb. elnyomását jelenti!

A szocializmus burzsoá „kritikusai“ azt állították és azt állítják ma is, hogy a kommunisták meg akarják szüntetni az egyéniséget, hogy nivellálni. „kiegyenlíteni“ akarják az emberek hajlamait, ízlését, sőt, képességeiket is. Hogy a népet el-

riasszák, a szocializmust szürke kaszárnyának tüntetik fel, melyben mindenki alá van vetve a kiegyenlítés elvének. Ez a szocializmus rágalmazása! Ez azt jelenti, hogy a kapitalizmus visszásságait a szocializmusnak rójják fel. Hiszen éppen a kapitalizmus az, amely kaszárnyarendszerének rendeli alá a dolgozókat, nivellálja és *megfosztja egyéniségüktől* a dolgozókat, amikor minden hajlamukat, képességüket, tehetségüket elfojtja és csereértékké változtatja az ember minden egyéni értékét, amikor nemcsak a munkásokat, hanem a szellemi munka embereit, a költőket, írókat, művészeket, tudósokat is bérabszolgáivá változtatja. Lenin és Sztálin többször is kigúnyolta azokat a kísérleteket, amelyek a kommunistáknak rójják fel az emberek hajlamainak, ízlésének és képességeinek kiegyenlítését és megállapították, hogy ez nem más, mint a kommunizmus ellenségeinek rágalma, ostoba koholmány.

Sztálin elvtárs konkretizálta az egyenlőség marxista-leninista értelmezését és hangsúlyozta, hogy egyenlőségen a marxizmus nem az egyéni szükségletek és a mindennapi élet terén való egyenlőséget, nem a képességek kiegyenlítését érti, hanem az *osztályok megszüntetését*, vagyis „... a) az összes dolgozók egyenlő felszabadítását a kizsákmányolás alól, miután a kapitalistákat megdöntöttük és kisajátítottuk: b) a termelési eszközök magántulajdonának mindenki számára egyenlő megszüntetését, miután az egész társadalom tulajdonába adtuk őket; c) mindenki egyenlő kötelezettségét arra, hogy képességei szerint dolgozzék és minden dolgozó egyenlő jogát arra, hogy ennek fejében mindenből munkájának megfelelően részesedjék (*szocialista* társadalom): d) mindenki egyenlő kötelezettségét arra, hogy képességei szerint dolgozzék és minden dolgozó egyenlő jogát arra, hogy ennek fejében mindenből szükségleteinek megfelelően részesüljön (*kommunista* társadalom). Emellett a marxizmus abból indul ki, hogy az emberek ízlése és szükségletei nem egyenlők és nem lehetnek egyformák és egyenlők, sem minőségre, sem mennyiségre nézve, sem a szocializmus szakaszában, sem a kommunizmus szakaszában.”*

* Sztálin Beszámoló a párt XVII kongresszusán. Lásd *Sztálin, A leninizmus kérdései*, Szikra 1950 558 old.

A szocializmus hatalmas, világtörténelmi jelentőségű lépés a tényleges társadalmi egyenlőség megvalósítása, a nemek, nemzetek és fajták tényleges egyenjogúsága felé.

A kommunizmus első szakaszában nem tudjuk még a teljes egyenlőséget biztosítani, mert a termelőerők még nem eléggé fejlettek ahhoz, hogy teljesen kielégíthessenek minden szükségletet. Ezért feltétlenül meg kell valósítani a munka mennyisége és minősége szerint történő díjazás elvét, szigorú különbséget kell tenni a szakképzetlen és a szakképzett munka díjazása között. Így tehát feltétlenül maradnak még bizonyos különbségek az emberek anyagi ellátottsága terén. Az egyik ember jobb módban él, mint a másik. Ezek a különbségek azonban nem vezetnek már arra, hogy az emberek különböző társadalmi helyzetet foglalnak el, mert a termelési eszközök a társadalom tulajdonában vannak. A társadalom minden tagjának tehát egyenlő joga van a munkára, a pihenésre, a művelődésre, lehetősége van arra, hogy a legszélesebb körben kifejtsen erőit és képességeit. *„Az egyes állampolgároknak a társadalomban elfoglalt helyzetét nem vagyoni helyzetük, nem nemzeti leszármazásuk, nem nemük, nem hivatali állásuk állapítja meg, hanem személyes képességeik és személyes munkájuk.“**

Sztálin elvtársnak ez a tétele továbbfejlészi és konkretizálja a szocializmus alapelvét: mindenki képességei szerint dolgozik és munkájának mennyisége és minősége szerint részesül a társadalmi termékből. Ez a tétel egészen világosan és pontosan meghatározza, hogy milyen *jelentősége* van a szocialista társadalomban *az egyéni képességeknek és az egyéni munkának* és ugyanakkor *meghatározza, hogy milyen törvényszerűség szerint fejlődik az egyén a szocializmus viszonyai között.*

A marxizmus tudományosan megállapította, hogy az emberek társadalmi viszonyát a termelési eszközökhöz való viszonyuk, a tulajdonviszonyok határozzák meg.

Az antagonisztikus társadalmi alakulatban az emberek nem lehetnek *egyenlő* viszonyban a termelési eszközökhöz.

* Sztálin. A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmánytervezetéről. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 611. old. (Az én kiemelésem. — M. K.)

Ebben az alakulatban a társadalom egy része — a kizsákmányolók — birtokában tartja az összes vagy a legfőbb termelési eszközöket és létfenntartási eszközöket. Ezen az alapon alárendeli, leigázza és kizsákmányolja a társadalom többségét, a dolgozókat, akik meg vannak fosztva a termelési eszközöktől és ezért kénytelenek a kisebbségnek alávetni magukat. Ebben a társadalomban tehát nem az egyéni tehetség vagy az egyéni munka határozza meg az emberek helyzetét, mint a kizsákmányolók védelemzői hirdetik, hanem az emberek vagyoni helyzete. Így volt az ókori, rabszolgatársadalomban és a középkori, feudális társadalomban, ahol az emberek politikai helyzetét a birtokukban álló föld nagysága határozta meg. S így van a polgári társadalomban is, ahol az emberek politikai helyzetét, ugyancsak vagyonuk határozza meg. Közismert tény, hogy a rabszolga-, a feudális és a burzsoá társadalomban és államban a vezető állásokat a „felső“, uralkodó osztályok képviselői vagy azok kiszolgálói töltik be. Mivel ezekben a társadalmakban elnyomnak bizonyos osztályokat és nemzeteket, mivel itt a nők meg vannak fosztva minden jogtól, mivel itt az uralkodó osztályok, nemzetek, fajok, vallások tagjai kiváltságokat élveznek, az emberek helyzetét vagyoni, rendi és osztályhelyzetük, hivatali állásuk, nemzetiségük, nemük, vallásuk stb. határozza meg.

Az uralkodó osztályok, rendek, kasztok, nemzetek kiváltságait az egész gazdasági és politikai rendszer, a jogrend, a törvény biztosítja. Ezeket a kiváltságokat az uralkodó erkölcsi felfogás és a vallás is szentesíti. A rabszolga-, a feudális és a burzsoá állam gondolkodói és törvényhozói rendszerüket „örökkévalónak“, „természetesnek“ s az egyetlen „ésszerű“ és egyetlen „elképzelhető“ rendszernek tekintik.

A kapitalizmus szószólói azt állítják, hogy a kapitalizmus viszonyai között minden ember saját erejéből, egyéni kezdeményezésével és tehetségével, minden vagyon nélkül is „meggazdagodhat“, „tekintélyes emberré válhat“ és így elfoglalhatja a társadalomban a képességeinek megfelelő helyet. Itt rendszerint olyan „szerencsés eseteket“ hoznak fel példaként, amikor egyes szegény emberek milliommossokká lesznek, cipőtisztítók pedig tudósokká és feltalálókká. Ugyanakkor azonban nagybölcsen elhallgatják azt a tényt, hogy a kapitalista társadalom-

ban csak egyes emberek „gazdagodhatnak meg“ és „válhatnak tekintélyes emberré“, de azok is csak úgy, hogy a dolgozó tömegeket kizsákmányolják és tönkreteszik.

A tőke olyan apostolai, mint Sombart, Spann és társai, az egekig dicsőítik a Krupp-, Stinnes-, Morgan-, Rothschild-, Rockefeller-, Ford- stb. féle pénzmágnások különös képességeit, s ezzel be akarják bizonyítani, hogy jogosan töltenek be uralkodó helyzetet a társadalomban. De mi másban nyilvánulnak meg a tőkés „képességei“, mint abban, hogy a kizsákmányolt bér munkások munkájából értéktöbbletet tudnak kisajtolni? Ami pedig a társadalomban betöltött uralkodó helyzetüket illeti, azt nem egyéni munkájukkal és egyéni képességeikkel szerezték, hanem tőkájukkal. A kapitalista társadalomban ez szabja meg az ember „értékét“. A tőkés uralkodik a gazdasági életben, irányítja a politikát és kormányozza az államot, s ezt nem egyéni képességeinek köszönheti, hanem annak, hogy termelési eszközöket birtokol. A termelési eszközök magántulajdona lehetőséget ad a tőkésnek arra, hogy az emberek millióinak munkáját kizsákmányolja és hogy a társadalomban uralkodjék. A munkások nem azért dolgoznak a tőkésnek és nem azért tengetik nyomorban az életüket, mert nem akarnak és nem tudnak maguknak dolgozni, hanem azért mert meg vannak fosztva a termelési és létfenntartási eszközöktől.

A szocializmus burzsoá kritikussai azt állították és állítják, hogy a szocializmus nem ad lehetőséget a versenyre, hogy az emberek a szocialista társadalomban nem fejthetik ki egyéni képességeiket és egyéni kezdeményezésüket, hogy az ilyen kezdeményezés csak a kapitalista társadalomban, a magántulajdon és a „szabad“ polgári konkurrencia alapján lehetséges.

A valóságban azonban az a helyzet, mint Lenin rámutatott, hogy a kapitalizmus a „szabadversenyt“ már régen a monopolitőke (a bankok, trösztök, konszernek stb.) uralmával, a fináncitőke urainak diktatúrájával helyettesítette.

„A konkurrencia az *ilyen* kapitalizmusban a lakosság tömegeinek óriási többsége, a dolgozók kilencvenkilenc százaléka számára azt jelenti, hogy a vállalkozó szellemet, energiát, merész kezdeményezést brutálisan elnyomják, és azt is jelenti, hogy a versenyt a pénzügyi szélhámosság, zsarnokság, a tár-

sadalmi lajtorja legtetején állók alázatos kiszolgálása váltotta fel.“*

A szocializmus ezzel szemben megszünteti a kizsákmányoló osztályokat, lehetetlenné teszi, hogy a tőke továbbra is leigázza és kizsákmányolja a dolgozó tömegeket, „...a szocializmus nyitja meg első ízben a valóban tömegméretekben folyó versenyhez vezető utat“.**

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom az emberiség történetében először váltotta fel a *kényszerszermunkát*, a kizsákmányolóknak végzett munkát *valóban szabad és alkotó munkával*, amely a tudomány és a technika vívmányaira támaszkodik. A dolgozó tömegek hosszú évezredek át kényszerszermunkát végeztek, a kizsákmányolóknak dolgoztak, s most vívták ki maguknak *először* azt a jogot, hogy maguknak, saját társadalmuknak, államuknak dolgozzanak, hogy maguk irányítsák életüket, sorsukat és hogy maguk gazdálkodjanak azokkal az anyagi és szellemi értékekkel, amelyeket ők teremtetek. A dolgozóknak a történelemben *először* nyílt lehetőségük arra, hogy kiegyenesítsék meggörnyedt hátukat és hogy valóban szabad emberek legyenek. Ez a kiapadhatatlan forrás táplálja azt a tömeges szocialista munkaversenyt, azt az élmunkásmozgalmat, azt a Sztahanov-mozgalmat, a néptömegeknek azt a versengését, amelynek előfeltételeit a Nagy Októberi Szocialista Forradalom teremtette meg és amely a szocializmus felépítése után bontakozott ki országunkban különös erővel. Szovjet forradalmunknak az a sajátossága, hogy előrehaladása során állandóan *növeli azt a tömeget*, amely résztvesz benne, amikor is a néptömegek legmélyebb rétegeit is bevonja és végül az egész népet magával ragadja. Az első kommunista szombatok 1919-ben, a „nagy fordulat évében“ megindult szocialista munkaverseny és élmunkásmozgalom, s később a Sztahanov-mozgalom, mint a szocialista munkaverseny fejlettebb formája, amely csak a kizsákmányoló osztályok felszámolása és a szocializmus győzelme után fejlődhetett ki, az egész népet magá-

* Lenin. Hogyan szervezzük meg a versenyt? Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 293. old.

** Lenin. A Szovjethatalom soronlevő feladatai. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 380. old.

valragadó hazafias mozgalom a Nagy Honvédő Háború idején és a Sztahanov-mozgalom új, magasabbrendű formái, amelyek a háború után fejlődtek ki, a területek és nemzeti köztársaságok versenye, egész iparvállalatok vállalásai a sztálini ötéves tervek határidő előtti teljesítésére, valamint a munkások és kolhozparasztok egyéni vállalásai az évi terv határidő előtti teljesítésére és a terméseredmények növelésére — ezek szocialista munkaversenyünk fejlődésének legfontosabb határhővei. A munkaversenynek ez a fejlődése kitűnően igazolta a kommunizmus megalapítóinak szavait, akik azt tanították, hogy minél mélyebbreható a társadalmi átalakulás, annál nagyobb tömegek vesznek részt ebben az átalakulásban.

A munkaverseny a leghatalmasabb mozgatóerő, amely előbbreviszi a szocialista társadalom fejlődését, a legszélesebb néptömegek kezdeményezésének, energiájának, erejének, képességeinek és tehetségének fejlődését. A munkaverseny a szocialista és kommunista munka alapvető módszere és formája. Ebből világosan kitűnik, mennyire segíti elő a munkaverseny azt, hogy az ember a munka folyamatában minden irányban kifejlődjék. A munka teremtette meg az embert, a munka az ember egész életének, kultúrájának, tudományának és művészetének alapja, a munka az ember fizikai és szellemi erejének, képességeinek és tehetségének alapja és fő feltétele. A munkaverseny feltárja a szocializmusnak azokat a kiapadhatatlan „rejtett” tartalékait, amelyeket a néptömegek magukban hordoznak. Sztálin elvtárs megállapította, hogy a szocialista munkaverseny *a kommunista építés legfőbb módszere.* Sztálin elvtárs már 1930-ban, a párt XVI. kongresszusán kimutatta, hogy a gyárak szocialista munkaversenye, a széles körben kifejlődött élmunkásmozgalom építésünk igen fontos tényezői. A munkaverseny már akkor is legalább kétmillió munkást ragadott magával, több mint egymillió munkás rohambrigádokban dolgozott.

„A munkaversenyben az a legjelentősebb — mutatott rá Sztálin elvtárs —, hogy az embereknek a munkáról vallott nézeteiben gyökeres fordulatot idéz elő, mert a munkát szégyelnivaló és súlyos teherből, aminek azelőtt tekintették, a *becsület* dolgává, *dicsőség* dolgává, *érdem* és *hősiesség* dolgává vál-

toztatja. A kapitalista országokban semmi hasonló nincs, és nem is lehet. Ott a kapitalistáknál a legkívánatosabb dolog, amely rászolgál a társadalom elismerésére, az, ha valakinek járadéka van, kamatokból él, mentes a munkától, melyet megvetésre méltó foglalkozásnak tekintenek. Nálunk, a Szovjetunióban a legkívánatosabb dolog, amely megérdemli a társadalom elismerését, az, hogy az emberek a munka hőseivé lehetnek, a rohammunka hőseivé, akiket a dolgozók milliói a tisztelt glóriájával öveznek.“*

Ez az a reális lehetőség, amelyet a dolgozók milliói valószínűsággá változtatnak.

A szocialista társadalomban tehát, a kapitalista társadalomhoz és a társadalom minden más antagonisztikus alakulathoz viszonyítva, teljesen megváltozik az egyéni képességek és az egyéni munka jellege, fejlődési iránya és jelentősége.

A szocialista társadalomban az egyéni tehetség és az egyéni munka magukat a dolgozókat, az egész társadalmat, az egész népet szolgálja, nem pedig maroknyi kizsákmányoló meggazdagodását, mint minden antagonisztikus társadalmi alakulatban.

Az antagonisztikus társadalmi alakulatokban minden haladás a termelés terén egyszersmind azt jelenti, hogy fokozódik a dolgozók kizsákmányolása, hogy a kizsákmányolt tömegek helyzete tovább romlik. A tudomány és a technika fejlődése itt csak annak köszönhető, hogy enélkül lehetetlen a tulajdonosoknak és a dolgozók kizsákmányolóinak egyéni gazdagodása. A kapitalista társadalomban végbemenő fejlődésnek ez az antagonisztikus jellege az, amit a burzsoá tudósok elkennek, elhallgatnak és kikerülnek, amikor úgy próbálják feltüntetni a dolgot, mintha minden nagy felfedezés és találmány közvetlenül az egész emberiség érdekeit, nem pedig csak a kizsákmányolók maroknyi csoportjának érdekeit szolgálná. A marxizmus leleplezi ezeket a hamis liberális burzsoá érveléseket és megmutatja, hogy a haladást a kapitalista társada-

* Sztálin. Mi a bolsevik támadás lényege jelenlegi viszonyaink között? A SzK(b)P XVI. kongresszusán mondott politikai beszámoló 2. fejezetének 7. pontjából. Lásd *Lenin—Sztálin*. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 652. old.

lomban elsősorban a meggazdagodásnak, a profit növelésének, a kizsákmányolás és leigázás fokozásának eszközéül használják. Ilyen szerepe van az új gépek feltalálásának, a munka racionalizálásának, új energiaforrások felfedezésének stb.

Korunk egyik legnagyobb felfedezését, az atomenergia felfedezését, amely számos tudós sokéves munkájának eredménye, az Egyesült Államok és Anglia reakciós körői az imperialista politika, a diplomáciai nyomás és zsarolás eszközévé, újabb imperialista, hódító, pusztító háborúk előkészítésének eszközévé változtatták, olyan háborúk előkészítésének eszközévé, amelyek a népek szuverénitása és szabadsága ellen irányulnak. A kapitalista társadalomban a tudósok és feltalálók akarva-nemakarva ezeket a reakciós köröket szolgálják!

A szovjet állam ezzel szemben minden felfedezést és minden találmányt a dolgozók szolgálatába, a nép szolgálatába állít. Lenin már 1918-ban, a Szovjetek III. kongresszusán azt mondta:

„Régen az emberi elme, az ember génusza csak azért alkotott, hogy egyesek a technika és a kultúra minden kincsével rendelkezzenek, mások viszont a legszükségesebbtől, a művelődés és fejlődés lehetőségétől is meg legyenek fosztva. Most viszont a technika minden csodája, a kultúra minden vívmánya a népé lesz s az emberi elme, az ember génusza ezentúl sohasem válik többé az erőszak, a kizsákmányolás eszközévé. Ezt tudjuk — s vajjon nem érdemes-e ennek a hatalmas történelmi feladatnak a teljesítéséért dolgoznunk, nem érdemes-e ennek érdekében minden erőnket latbavetnünk? S a dolgozók elvégzik ezt a hatalmas történelmi munkát, mert bennük a forradalom, az újjászületés és a megújulás óriási erői szunnyadnak.“*

Most már kiváló eredményeket értünk el ezen a téren. Egész életünk, mint Lenin előrelátta, hatalmas megújódáson megy át, szabadon kibontakoznak népünk alkotóerői, képességei és adottságai, s ezen az alapon felvirul a tudomány, az irodalom, a művészet, felvirul a Szovjetunió népeinek formájában nemzeti és tartalmában szocialista kultúrája, szabadon

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXII. köt. 225. old. (oroszul).

fejlődik az egyén és szabadon érvényesül az emberek millióinak tehetsége, kezdeményezése, energiája.

Az elmondottakból nyilvánvaló, hogy *az egyén és az egyéni kezdeményezés szerepe a társadalom fejlődése során nem csökken, hanem ellenkezőleg, a szocialista társadalomban megnő és minőségileg is megváltozik.*

A kapitalista társadalom magától, ösztönösen fejlődött és fejlődik, nem irányítja semmiféle egységes cél, semmiféle egységes terv, az emberek egységes akarata. A kapitalista társadalom nem is fejlődhet másképp, mert a magántulajdon megosztja az embereket, antagonisztikus osztályokra bontja a társadalmat, amelyek érdekei és törekvései kibékíthetetlen ellentétben vannak egymással. Így tehát a társadalomban egységes cél, egységes terv, egységes akarat sem lehetséges. Az emberek különböző, kibékíthetetlen ellentétben álló érdekeinek, céljainak és törekvéseinek összeütközése olyan eredményekre vezet, amelyek gyakran szöges ellentétben vannak céljaikkal. A társadalom önmagától, ösztönösen végbemenő fejlődésének viszonyai között nemcsak a dolgozók, hanem az uralkodó osztályok is a „vak szükségszerűség“, a spontán fejlődéstörvények rabjai maradnak. A kapitalista társadalomban a termelés anarchiája, a verseny, az időszakos válságok és az ebből adódó következmények uralkodnak az emberen. A kapitalista társadalom politikusai — a letehetségesebbektől a letehetségtelenebbekig — igyekeztek megszüntetni, megelőzni vagy legalábbis enyhíteni a gazdasági válságokat. A kapitalizmus alapjainak megtartásával próbáltak tervszerű termelésre áttérni. De mindnyájan kudarcot vallottak, nem értek és nem is érhettek el semmiféle eredményt, mert ez nemcsak ezeknek az embereknek egyéni tulajdonságain múlik, nemcsak azon, hogy nem ismerik a kapitalizmus törvényeit, hanem a kapitalista rendszeren is. A helyzet az, hogy a kapitalizmus, mint minden előző társadalmi alakulat is, a minimumra csökkenti az emberek tudatos, tervszerű tevékenységét, mégpedig nemcsak azáltal, hogy önmagától, ösztönösen fejlődik, hanem azáltal is, hogy a termelőerők nem eléggé fejlettek, hogy a kapitalista munkamegosztás rabságba dönti és megbénítja az embert, hogy az osztályok kibékíthetetlen ellentétben vannak

egymással, hogy leigázzák a dolgozó tömegeket. Ennek következtében csak egyes személyekben, a vagyonos kizsákmányoló osztályok képviselőiben fejlődhetnek ki szabadon az egyéni képességek. Már nem is beszélünk arról, hogy milyen korlátozott számban vannak ezek a „személyek“, milyen ellenségei a tömegeknek stb.

A szocialista forradalom és a szocialista társadalom felépítése hatalmas történelmi ugrás a szükségszerűség birodalmából a szabadság birodalmába. A szocializmus megszünteti a társadalom ösztönös erővel ható fejlődéstörvényeit, megszünteti a termelés anarchiáját, a válságokat és a tervszerű irányítás elvének, az életszínvonal és a kulturális színvonal felemelését hirdető elvnek rendeli alá a gazdaság fejlődését. A szocializmus nem osztja meg, hanem ellenkezőleg, egyesíti az embereket, megdönthetetlen morális és politikai egységbe forrasztja össze az egész társadalmat. Közös nevezőre hozza az emberek céljait, terveit, akaratát. Ez az egység a szocialista társadalom fejlődésének hatalmas mozgatóereje. Lenin és Sztálin pártja a történelem, a társadalmi fejlődés törvényeinek ismeretével vérteli fel a népet, programjában és politikájában érvényre juttatja a társadalom egységét és ezzel lehetőséget ad a tömegeknek arra, hogy szabadon, vagyis a társadalom fejlődéstörvényeinek ismerete alapján alakítsák a történelmet és a nép egységes célját, tervét és akaratát követve, egyre nagyobb sikerrel ériék el a kívánt eredményeket. A szocializmus egyre nagyobb területen állandóan lehetőséget ad a tömegek és az egyes személyek alkotó kezdeményezésének érvényesülésére, egyre nagyobb lehetőséget ad arra, hogy a tömegek valóban szabadon versenyezzenek, hogy a nép egyéni képességei gyorsabb ütemben növekedjenek és fejlődjenek. *A szocialista társadalomban mindig több lehetőség van az emberek egyéni képességeinek érvényesülésére és fejlődésére, mint amennyit az egyén felhasználhat.* A történelemben most alakult ki először egy olyan társadalom és egy olyan állam, amely nem fojtja el a dolgozó tömegek kezdeményezését és alkotó munkáját, hanem ellenkezőleg, a lehető legnagyobb mértékben serkenti. Elősegíti a tömegek kezdeményezésének kibontakozását azáltal, hogy harcol a reakció, mindenféle lanyhaság, minden-

féle megcsontosodás ellen és hogy minden erejéből támogatja az újítók és feltalálók kezdeményezését, hogy felkarolja és támogatja mindazt, ami haladó és új, ami fejlődik, ami fiatal és életrevaló és ami állandóan tökéletesedik. A szocialista társadalomban rendkívüli jelentősége van a *példaadásnak*, annak, hogy jó alkotó munkával példát mutassunk, és meggyőzzük az embereket. A szocialista társadalom a történelemben az első társadalom, ahol a tudomány és technika minden vívmánya, az ember géniuszának minden alkotása az egész népet szolgálja, s mindezt nem a kizsákmányolók, hanem a széles néptömegek használják fel életük megjavítására.

A szocializmus *újípusú embert* teremt, aki minden irányban fejlett, aki irányítani tudja a társadalmi termelést és aki a tömegek alkotó energiájának és kezdeményezésének fejlesztése érdekében egyéni kezdeményezésre képes. Lenin és Sztálin pártja az a szervező, amely ezt a kezdeményezést irányítja és kifejleszti. Ez a párt munkájában mindig szem előtt tartja a káderek kiválogatásának és beosztásának lenini-sztálini elvét, amely szerint az a lényeg, hogy „... minden egyes ember a maga helyén érezze magát, hogy minden egyes funkcionárius a maximumát adja a köznek abból, amit egyéni képességeinél fogva egyáltalán adni képes, hogy a káderelosztás terén végzett munka általános iránya teljesen megfeleljen ama politikai vonalnak, amelynek a megvalósítása érdekében ez az elosztás történik“.*

Itt is az ösztönösség, a véletlen, a magánérdekek helyét a tervszerűség és az egész társadalom érdekében végzett szervezett munka foglalja el. Sztálin elvtárs a SzK(b)P Központi Bizottságának plénumán „A falusi munkáról“ szóló beszédében (1933) és a párt XVII. kongresszusán mondott előadói beszédében kimutatta, hogy a szocializmus győzelme nem csökkenti, hanem növeli szervezeteinknek és vezetőinknek azt a szerepét, amelyet a szocialista társadalom fejlesztésében, előrehaladásunk meggyorsításában betöltenek. Miért? Azért, mert az egész fejlődést a szovjet állam ellenőrzi és irányítja. Ezért

* Sztálin Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 702. old.

növekszik a szubjektív tényező szerepe, és a tömegek tudatosságának, szervezetségének szerepe, valamint a vezetők energiájának, képességeinek és tudásának a szerepe a tömegek erőfeszítéseinek megszervezésében. A kolhozrendszer győzelme után a faluban a gazdaságért viselt felelősség az egyes parasztokról a kolhoz vezetőségére hárult át. A szocializmus tervszerű gazdálkodást követel. A tervszerű irányítás a párt és az állam vezető szerepének növekedését követeli. A szocializmus sikere attól függ, hogy ki áll szervezeteink élén és hogyan vezeti a tömegeket. A szocialista rendszer feltétlenül megköveteli, hogy a párt és valamennyi szervezetünk alaposan tanulmányozza minden egyes munkás értékes tulajdonságait és fogyatékosságait, s így tudja, milyen poszton érvényesítheti a legjobban képességeit és hol használhat a legtöbbet a társadalomnak. A párt arra tanít bennünket, hogy gondosan neveljük a kádereket, mint ahogy a kertész neveli a zsenge palántákat, hogy segítségére legyünk minden fejlődő munkásnak képességei kifejlesztésében és ne sajnáljuk az időt a fiatal káderekkel való „bajlódástól“, hogy bátran és idejében léptessük elő az új kádereket és „... ne hagyjuk őket túlhosszú ideig a régi helyen ülni, ne hagyjuk őket megsavanyodni“.*

Sztálin azt tanítja, hogy a *régi és az új kádereket* be kell vonnunk a párt és az állam vezetésébe, a régi káderek *tapasztalatait* kombinálnunk kell az új káderek energiájával. A szovjet rendszer sajátosságai tehát nem csökkentik, hanem növelik mind a néptömegek, mind az egyes személyek, szervezetek, vezetők szerepét és jelentőségét.

III

AZ EGYÉN MINDENIRÁNYÚ FEJLŐDÉSE ÉS AZ ÚJ EMBER JELLEMVONÁSAI

Az egyén mindenirányú fejlődése, a do'gozó tömegek testi és szellemi erőinek, lehetőségeinek, képességeinek és adottságainak fejlődése — ez az az általános és állandó tendencia,

* Sztálin. Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 701. old.

amely a szocialista társadalom fejlődésének törvényszerűségeiből következik. Ez a tendencia a legteljesebben abban jut kifejezésre, hogy a dolgozók kulturális színvonalát a mérnökök és műszaki alkalmazottak színvonalára emeljük s ezzel megszüntetjük a fizikai és szellemi munka között fennálló ellentétet. Ennek az ellentétnek a leküzdése a kommunizmus építésének történelmi feladata. Ennek a feladatnak a megoldása a legfontosabb előfeltétel ahhoz, hogy a szocializmusból átmelessünk a kommunizmusba.

A szocialista termelésnek, amely terv szerint, az egész társadalom érdekeinek megfelelően, a párt és az állam vezetésével fejlődik, minden irányban fejlett emberekre van szüksége, akik vezetni tudják a termelés folyamatát és tudatosan, aktívan részt tudnak venni a társadalom életében. A szocialista társadalom történelmi *szükségszerűségéből* teremt magának ilyen kádereket, *újítpusú munkásokat*, amikor is tervszerűen megszünteti a régi munkamegosztást, amely testileg és lelkileg egyaránt rabbá tette és megbénította az embert. Ez a régi munkamegosztás a város és a falu, a testi és a szellemi munka között fennálló ellentétben jut kifejezésre, abban, hogy az ember egy életen át szűk szakmájához van láncolva. Az osztálytársadalom egész története ezeknek az ellentéteknek és ellentmondásoknak a keretei között mozog; ezekben az ellentétekben és ellentmondásokban egyidejűleg az osztályok ellentéte és harca is kifejezésre jut. A kapitalizmus a végsőkéig kiélezi ezeket az ellentéteket. A termelőerők fejlődése és a munkamegosztás magántulajdont és osztályokat hozott létre. A munkamegosztás ezután a magántulajdon és a társadalom osztálytagozódása talaján fejlődött tovább és egész súlyával a dolgozó tömegek vállára nehezedett. A kizsákmányolt osztályoknak jutott osztályrészül a testi munka; rengeteg kötelezettségük volt, de semmi joguk. A szellemi munka és a jogok pedig a kizsákmányoló osztályok monopóliumaivá lettek. De a munkamegosztás nemcsak a munkásokat, a dolgozókat teszi rabokká és nyomorékokká, hanem közvetve a kizsákmányoló osztályokat és az értelmiséget is. A burzsoát lelki rabságba dönti a haszonhajtás, vagvis a tulajdon. A profit hajhászásában kivetkőzik emberi mivoltából,

Az úgynevezett „művelt osztályokat“, a burzsoá értelmiségieket, a szakembereket, a szellemi munkát végző embereket rabságba dönti „... a sokféle helyi korlátoltság és egyoldalúság, saját testi és szellemi rövidlátásuk, egyetlen szakmához szabott nevelésük, és az e szakmához való élethossziglani lefáradtságuk által előidézett elnyomorodásuk ... — még akkor is, ha ez a szakma maga a merő semmittevés“.*

Marx és Engels több ízben rámutatott arra, hogy a szocialista termelést és ennek a termelésnek az irányítását nem valósíthatják meg olyan emberek, akik csak saját szűk szakmájukat ismerik. A kapitalizmus a gép függvényévé változtatja a munkást és — ha volna rá mód — teljesen kiszorítaná a gondolkodó, nem engedelmeskedő munkást, a „felesleges lakosság“ soraiba taszítaná és automatákkal helyettesítené.

A szocializmus ezzel szemben a gép függvényéből szakképzett mesterré, szervezővé, mérnökké változtatja a munkást. Az automatizálás itt a munka termelékenységének emelését szolgálja, az a célja, hogy a munkások még jobb ellátásban részesüljenek, hogy rövidebb ideig dolgozzanak és több idejük maradjon a szellemi munkára, a művelődésre és egyéniségük mindenirányú fejlesztésére.

De az egyén mindenirányú fejlődése a szocialista társadalomban korántsem azt jelenti, hogy nincs szükség *specializálódásra*, arra, hogy minden egyes munkás valamilyen szakmát alaposan tanulmányozzon. Az egyén mindenirányú fejlődésének lényege korántsem az, hogy mindentudó dilettánsokat neveljünk. Sztálin elvtárs a XVIII. pártkongresszuson azt mondta:

„A fiatal káderek nevelése és kialakítása nálunk rendszerint az egyes tudományok és technikai ágak szerint, szakmák szerint történik. Ez szükséges és célszerű. Nincs szükség arra, hogy az orvos szakember egyúttal szakember legyen a fizikában, vagy a növénytanban és megfordítva.“**

* Engels. Anti-Dühring. Szikra 1950. 303. old.

** Sztálin. Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkáiáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 704. old.

A szocializmus megköveteli, hogy a tudomány és a technika minden területén kiváló mesterek legyenek. A modern tudomány és technika minden ága rendkívül bonyolult és igen gyorsan fejlődik, ezért sok időre és energiára van szükség ahhoz, hogy teljesen elsajátítsunk valamilyen ágat és állandóan tanulmányozzuk azt, ami a tudomány vagy technika adott ágában új. A tudomány és a technika mai fejlődési fokán nem lehetségesek az olyan univerzális tudósok, mint amilyenek Arisztotelész vagy Leonardo da Vinci korában lehettek.

A szocialista társadalomban szakemberekre van szükség, akik a tudomány vagy technika valamely ágát teljesen elsajátították. De a szovjet szakember gyökeresen különbözik a szűk szakmájának burkába zárkozó burzsoá szakembertől, mert szakmájának alapos tanulmányozását egybekapcsolja a marxizmus-leninizmus alapjainak tanulmányozásával, a társadalom fejlődéstörvényeinek tanulmányozásával; ez a *köz érdekében dolgozó szakember új típusú szakember*. Csak az ilyen szakember fejlesztheti sikerrel a tudományt és a technikát, irányíthatja a szocialista termelést, csak az ilyen szakember tud a termelés fejlődési feltételei között tájékozódni, csak ő értheti meg a társadalmi fejlődés szükségleteit és csak ő építheti sikerrel a kommunista társadalmat. *A szovjet rendszer szakembereket nevelt, új típusú tudósokat, írókat, művészeket, politikusokat, olyan embereket, akik hűségesen szolgálják a szovjet népet.*

Sztahanovistáink *új típusú munkások*, a szocialista társadalom új típusú dolgozói. A sztahanovisták művelt, műszakilag képzett emberek, akik kitűnően értik a szakmájukat; olyan emberek, akik elsajátították a technikát, „megnyergelték a technikát“, akik a legkisebb lehetőséget is szolgálatukba állítják, akik „művészien“ dolgoznak. A sztahanovisták *újítók, forradalmárok* a munka megszervezése és a technika kihasználása terén; állandóan tökéletesítik a munkamódszereket s a termelés megszervezésének újabb, racionálisabb, fejlettebb formáit fedezik fel; megdöntik a régi technikai normákat s ezáltal olyan magas munkatermelékenységet érnek el, amely a kapitalista társadalomban lehetetlen, amely csak a szocialista rendszerben képzelhető el és amely elengedhetetlen a szocializ-

musból a kommunizmusba való fokozatos átmenethez. Ez az átmenet a fizikai és a szellemi munka között fennálló ellentét teljes leküzdését jelenti, azt jelenti, hogy a munkásosztály kultúrája és műszaki képzettsége a mérnökök és műszaki dolgozók színvonalára emelkedik. A Sztahanov-mozgalom nagy történelmi jelentősége éppen abban rejlik, hogy megvalósítja a munkásosztálynak ezt a kulturális és műszaki felemelkedését, hogy előkészíti a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet előfeltételeit és olyan újítusú munkásokká kovácsolja a dolgozó tömegeket, akik meg tudják valósítani ezt az átmenetet — a kommunista társadalom munkásaivá alakítja őket. A Sztahanov-mozgalom ilyen úttörői: Sztahanov, Gyukanov, Krivonosz, Szmetyin. Buszigin, a Vinogradova nővérek, Mazaj, Csajkin, Szemivolosz, Jankin, továbbá M. Gyemcsenko, M. Gnatyenko, P. Angelina. Polagutyin, a mezők sztahanovistái, Aszikin, Konsztantvin Borin, aratócséplőgép-kezelők, Anna Jutkina, Mihail Jefremov, a magas terméseredmények mesterei, Jegor Agarkov, Dmitrij Boszjij, Alekszandr Fedotov, a Nagy Honvédő Háború sztahanovistái, Dmitrij Korobkov gépész, Vaszilij Salajev betonozó, Valejev, Jekatyerina Barisnyikova olvasztárok, Darja Garmas traktorvezetőnő, Alekszandra Ljuzskova és Luhovickaia, sertésenyésztők, Jekatyerina Nartova fejőnő, Bortakovszkij traktorbrigád-vezető és ezer meg ezer más sztahanovista.

Dmitrij Boszjij, marós, technikai újtításának alkalmazásával 10—15 normát teljesített műszakonként s így megindította az 1000 százalékosok mozgalmát. J. Barisnyikova, fiatal munkásnő, oly módon szervezte meg brigádjának munkáját, hogy ez a brigád kevesebb munkással többet termelt. Jegor Agarkov egybeolvasztotta a termelési folyamatban egymáshoz közelálló kisebb brigádokat s ez lehetőséget adott neki, hogy a munkások, mérnökök és műszaki dolgozók egy részét más munka számára szabaddá tegye. A sztahanovisták alkotó kezdeményezése és hősiess munkája a Nagy Honvédő Háború idején komoly mértékben hozzájárult az ellenség legyőzéséhez.

A háború után új lendületet vett a Sztahanov-mozgalom, amelyet a negyedik sztálini öt éves terv feladatai, a kommunista társadalom felépítésével kapcsolatos nagy munkák sztálini

terve lelkesített. Sajtónk nap mint nap közli, milyen kiváló példákat mutatnak az élenjáró munkások a kezdeményezés terén. Geraszim Zaporozsec réselőgépezelő például a háború után termelékenyebb munkát végzett a réselőgéppel (havonta 14 000 tonnát). Szavatar Asumov, az olajkutak földalatti javításának mestere, aki mint frontkatoná, résztvett a Nagy Honvédő Háborúban, a javítás jobb megszervezésével másfél normát teljesített. Ivan Pronyicskin, Csapaj Szozajev, Nigmadzsan Minzaripov bauxitbánya-brigádjának munkásai új vájási módszereket találtak fel s így napi négy-öt normát kezdtek teljesíteni.* A sajtó beszámolt a németek által agyonkínzott Makar Mazaj, híres acélolvasztár barátainak versenyéről és eredményeiről; Makszim Mahortov, kitüntetett donyec-medencei acélolvasztárnak, Mazaj tanítómesterének eredményeiről; Mihail Kucserin, kitüntetett gyorsolvasztár és Kramatorszk, Sztalino, Makejevka, Jenakijev, Konsztantyinovka többi olvasztárainak versenyéről és eredményeiről. Konsztantyinovka acélolvasztárjai kötelezték magukat arra, hogy legalább 70 százalék gyorsolvasztást adnak és túlteljesítették vállalásukat.**

Anna Kuznyecova, az egyik moszkvai autógyár fiatal munkásnője, az alkatrészek gyártási folyamatának megjavítását, néhány szerszám szerkezetének megváltoztatását, a fémvágás gyorsaságának növelését és új szerkezetek alkalmazását javasolta. Csilingarjan főtechnológus, Ivan Kolosjan mester, Szpirin és Taraszov segítségére voltak. Anna Kuznyecova brigádjával együtt „három évvel ugrott előre“ s már 1947-ben elérte az 1950-re tervezett normákat. Ezzel bebizonyította, hogy üzeme túl tudja teljesíteni a tervet. Az üzem dolgozói és az Automobilipari Minisztérium elismerték Anna Kuznyecova kezdeményezésének gazdasági és politikai jelentőségét, elismerték, hogy ezt a kezdeményezést minden üzemben, különösen az új termékek gyártására áttérő üzemekben el kell terjeszteni.

De kicsoda Anna Kuznyecova? Egyszerű lány, az árva-ház nevelte fel, komszomolista, s a Komszomol útján került

* *Pravda*. 1947 április 24.

** *Pravda*. 1947 július 26.

1946 novemberében a gyárba. Mindössze 24 éves. De szovjet hazafi, újjító, a lenini Komszomol neveltje, aki merészen felvetette a kérdést: „Miért ne lehetne már most is az 1950-re tervezett normákat teljesíteni?” Anna Kuznyecova bolsevik módra dolgozik.

Különös figyelmet érdemel Vaszilij Matroszov, moszkvai szabász kezdeményezése és tapasztalata, aki a sztahanovista munkamódszer elterjesztésére műhelytervet terjesztett be és valósított meg.

E terv szerint *általánosítani kell a műhely valamennyi sztahanovistájának tapasztalatait és az egész munkástömegnek át kell adni ezeket a tapasztalatokat, hogy mind az élenjáró sztahanovisták színvonalára emelkedhessenek.*

E terv kidolgozása során 170 javaslat érkezett a műhely munkásaitól, amelyekkel értékes és könnyen megvalósítható javításokat hajtottak végre a gyártási folyamatban, a munka megszervezése és a sztahanovisták tapasztalatainak átadása terén. Ennek a tervnek a kidolgozásában és megvalósításában a szabázmestereken, Matroszovon, Malahován és Guzenyeván kívül, a pártszervezetet és a szakszervezeti csoportot, Zaharov elvtársat, a gyár főmérnökét, Roszinszkij elvtársat, a műhely vezetőjét, valamint a Bőripari Központi Kutatóintézetet is bevonták. Itt tehát már *valóban tudományosan szervezték meg a kollektív sztahanovista munkát.*

Ki ez a Matroszov? Életrajza sok sztahanovistánk életrajzára hasonlít. 1924-ben mint serdülő ifjú jött fel faluról és belépett a „Proletarij“ nyeregüzem ipariskolájába. 1929 óta dolgozik a „Párizsi Kommün“ gyárban, a szocialista munkaverseny egyik élharcosa és az egyik legelső sztahanovista. 1945-ben, amikor brigádvezető lett, kitűnt kiváló szervezőképességével. Brigádja 1946-ban 200 százalékra teljesítette a tervet, Matroszov maga pedig 250, 350 és 400 százalékra teljesítette normáját.

Matroszov olyan munkás, aki munkájában minden másodpercet számba tud venni. A mérnökkel és a műhely vezetőjével tárgyal a termelés megjavításáról, a mérnök legjobb segítő-társa. Matroszov kezdeményezését az országban sok üzem felkarolta. Felkarolták az élmunkások ezrei, akik égnék a vágy-

tól, hogy a munkások egész tömegét az élenjáró sztahanovisták színvonalára emeljék s így teljesítsék és túlteljesítsék a negyedik sztálini ötéves tervet.*

Matroszov és a matroszovisták kezdeményezése különösen értékes azért, mert megnyitja a dolgozó tömegek felemelkedéséhez vezető utat és csakis *az ilyen felemelkedés tudja óriási mértékben növelni a munka termelékenységét*, csak ez segítheti elő a dolgozók életszínvonalának és kulturális színvonalának felemelkedését. Ezen az úton indult el Nyikolaj Rosszijszkij, a „Kalibr“ gyár főmestere, amikor munkaszakaszában megszervezte a *sztahanovisták kollektív munkáját*.

A hatáskörébe tartozó munkaszakaszon jól megszervezte a munkát és a műszaki oktatást; valamennyi munkása tanuló-körökben sajátítja el a minimális műszaki tudást vagy sztahanovista iskolában tanul. Ez a munkaszakasz a futószalagos termelés elve szerint szervezi át a munkáját és ez újabb, még nagyobb távlatokat nyit a kollektív sztahanovista munkához. A Gép- és Műszergyártási Minisztérium, egyik tanácskozáson megállapította Rosszijszkij tapasztalatának országos jelentőségét és elrendelte, hogy ezt a tapasztalatot más gépgyárakban is el kell terjeszteni.

Kalinyin már a Nagy Honvédő Háború idején hangoztatta, hogy nem szabad azoknak a munkásoknak a munkáját sem alábecsülni, akik csak normájukat teljesítik vagy csak kis százalékban teljesítik túl és akik ma még nem sztahanovisták, mert a munkások többsége ilyen és holnap bármelyikük sztahanovista lehet.

A tervek teljesítésében és túlteljesítésében éppen annak van döntő szerepe, hogy a munkások egész tömege felemelje munkájának termelékenységét. Ez meggyorsítja a kommunizmus útján való előrehaladásunkat, felemeli a dolgozók tömegének életszínvonalát és kulturális színvonalát.

Az egyes élenjáró munkások kezdeményezéseinek és rekordjainak minél előbb a tömegek közkincsévé kell válniuk. Ezen a téren nemcsak a mestereknek, hanem a mérnököknek

* Matroszov tapasztalatairól a *Trud* 1947 január 29-i, február 8-i, február 14-i és április 9-i számában olvashatunk bővebben.

és műszaki dolgozóknak is komoly szerepük van, komoly szerepet töltenek be mindazok, akik a gyártási folyamatot és a munkások munkáját szervezik. A mérnökök és műszaki dolgozók Alekszandr Ivanov, urali technikus, kezdeményezését felkarolva, ebben az irányban fejlesztik kezdeményezésüket és versenyüket.

A sztahanovista mozgalomban állandóan viaskodik a szovjet újtók eleven, alkotó gondolata, állandóan újabb meg újabb formákat vesz fel az alkotó kommunista munka, itt hajtanak ki az új rügyei, amelyek munkásosztályunk állandó hatalmas kulturális és műszaki felemelkedésének eredményei. Ennek a felemelkedésnek az üteméről és méreteiről tanúskodnak a negyedik sztálini ötéves terv következő feladatai. 1946-tól 1950-ig 14 millió munkás, termelőmunkája mellett növeli szakképzettségét; 4,5 millió új fiatal szakmunkás kerül ki a munkaerőtartalékok iskoláiból; 2,3 millió traktorvezetőt, aratócséplőgép-kezelőt és más szakmunkást képeznek ki a mezőgazdaság számára; 1 326 000 ember végez szak-középiskolát; 602 000 szakember végez el főiskolát és tölti fel annak a szovjet értelmiségnek a sorait, amely a munkások és parasztok húsából-véréből való, valóban népi értelmiség, amely odadóan szolgálja hazáját és népét. Ez azt jelenti: *a szocializmus lehetőséget ad arra, hogy az egész munkástömeg állandóan fejlődjék, hogy az egyszerű munkások egyre bonyolultabb és nagyobb szakképzettséget igénylő munkára térhessenek át.* Mindez lehetetlen a kapitalista társadalomban.

A szovjet kolhozrendszer azzal tűnik ki, hogy a kis magántulajdonosok, az egyénileg gazdálkodó parasztok millióit a kollektív, közösségi, szocialista gazdaság dolgozóivá változtatta, többszázezer kiváló, tehetséges szervezőt, kolhoznőköket, brigádvezetőt, csoportvezetőt és sztahanovista élmunkást emelt ki a parasztok soraiból, a Szocialista Munka Hőseit, a magas terméseredmények mestereit, az új, szocialista falu építőit, akik egyre jobban átveszik a szocialista város kultúráját. A Szovjetunióban nemcsak az állami hivatalnok, hanem minden munkás és kolhozparaszt is *közéleti személyiség* a maga nemében, mert *a szocialista társadalom és állam dolgozója*, nem pedig a kapitalista vállalkozó bérabszolgája.

Az állami vállalatban dolgozó munkásnak, a kolhozban dolgozó parasztnak, az állami intézményben dolgozó alkalmazottnak és tisztviselőnek egyaránt, nemcsak saját üzemének, kolhozának vagy intézményének érdekeit kell szem előtt tartania, hanem az egész szovjet állam, az egész nép érdekeit is. Meg kell érteniök, hogy munkájuknak *társadalmi, állami jelentősége van*.

Sztálin elvtárs, az élmunkás kolhozparasztok első kongresszusán mondott beszédében hangsúlyozta, milyen óriási jelentősége van az egyszerű emberek munkájának. „Elmúltak azok az idők, amikor azt tartották, hogy a történelmet kizárólag a vezérek csinálják, a munkásokat és parasztokat pedig számításba se vették. A népek és államok sorsát ma nem egyedül a vezérek döntik el, hanem elsősorban és főleg a dolgozók milliós tömegei. A munkások és parasztok, akik minden zaj és lárma nélkül építik a gyárakat, bányákat és vasútakat, kolhozokat és szovhozokat, akik az élet javait létrehozzák, az egész világot táplálják és ruházzák — ezek az új élet igazi hősei és alkotói.”*

Ezeknek az egyszerű embereknek „szerény” és „észre sem vehető” munkája — hangsúlyozta Sztálin elvtárs — „...valójában nagy és alkotó munka, amelynek döntő hatása van a történelem folyására”.** 1935 július 30-án, a vasutasok tanácskozásán, Sztálin elvtárs azt mondta, hogy szovjet közlekedésünk rendszerében nincsenek magas és kis állások, nagy és kis emberek, itt *minden ember egyformán nagy, kezdve a váltóőről egészen a népbiztosig*.

Nyugodtan elmondhatjuk ugyanezt szovjet államunk egész rendszeréről. Különösen szemléltetően mutatkozott ez meg a Nagy Honvédő Háború idején, amikor minden üzemünknek, intézményünknek megszakiítás nélkül, ugyanolyan pontosan és szervezeten kellett dolgoznia, mint a jó óra szerkezetének.

Sztálin elvtárs a győzelem alkalmából rendezett ünnep résztvevőinek fogadásán, 1945 júniusában a Kremlben, a

* Sztálin. Az élmunkás kolhozparasztok első kongresszusán mondott beszédből. Lásd *Lenin—Sztálin*. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 658—659. old.

** Ugyanott, 659. old.

háború tapasztalatainak összefoglalása során ismét hangsúlyozta, milyen nagy szerepe van az egyszerű szovjet embereknek, akiknek nincsen magas állásuk és magas rangjuk, akikről senki sem ír, akik azonban a tudomány, gazdaság és hadügy minden területén mozgásban tartják a nagy állami mechanizmust. Az egyszerű, szerény embereknek ezek a tízmilliói alkotják a népet, rajtuk épül egész szovjet államunk hatalma.

A szovjet rendszer egyszerű munkásokból és parasztokból a szovjet szocialista értelmiség kiváló kádereit nevelte, olyan kádereket, akik odaadón szolgálgják szocialista hazájukat és népüket. Ez új típusú értelmiség. Ezek széles társadalmi és politikai látókörű emberek, akiket munkájukban a kommunizmus, a szovjet hazafiság, a népek közötti barátság, a szocialista humanizmus nagy eszméi, Lenin és Sztálin pártjának nagy eszméi lelkesítenek, s akik elsajátították a legfejlettebb, valóban tudományos, marxista-leninista világszemléletet. „Értelmiségünket, a kultúra munkásait, a tudomány és művészet embereit olyan szovjet hazafiság hatja át, mint még soha”^{*} — mondta Molotov elvtárs. A szovjet értelmiségiek, tudósok, írók, *nem egyedülálló* álmodozók, nem szobatudósok és az élettől, a néptől elszakadt írók, nem valami elefántcsonttoronyba zárkózó kasztot alkotnak. A szovjet értelmiségiek haladószellemű emberek, a nép legjobb képviselői, akik szoros kapcsolatot tartanak fenn a néppel s a mindennapi élet forrágtagában dolgoznak. A szovjet értelmiség komoly szerepet játszik annak a nagy, nemes feladatnak a megvalósításában is, hogy minden irányban a szocializmus szellemében fejlesszünk minden egyes szovjet embert. A szovjet tudósok tanulnak a néptől és tanítják a népet.

Tudjuk, milyen sorsa volt sok zseniális tudósnek, feltalálónak a kapitalista rendszerben, különösen a régi, cári Oroszországban. Tudjuk, milyen sors érte Kulibin, Polzunov, Micsurin, Ciolkovszkij és sok más népi tehetség felfedezéseit és találmányait és mennyire megváltozott ugyanezeknek

^{*} Molotov A Nagy Októberi Szocialista Forradalom harmincadik évfordulója. Lásd *Molotov. A külpolitika kérdései*. Szikra 1949. 596. old.

a Micsurinoknak és Ciolkovszkijoknak a sorsa a szovjet hatalom idején. Ciolkovszkij, halála előtt a következőket írta Sztálin elvtársnak:

„A dolgozók bölcs vezére és barátja, Sztálin elvtárs!

Egész életemben arról ábrándoztam, hogy munkámmal akár csak valamivel is előbbrevigyem az emberiséget. A forradalom előtt nem valósulhatott meg az álmom.

Csak az Októberi Forradalomnak köszönhetem, hogy elismerik az autodidakták munkáját; csak a szovjet hatalom és Lenin—Sztálin pártja volt valóban segítségemre. Éreztem a néptömegek szeretetét s ez erőt adott nekem ahhoz, hogy betegem is folytassam munkámat. De betegsége már nem engedi, hogy befejezzem, amit elkezdtem.

A repülés, rakétarepülés és a bolygók közötti közlekedés terén végzett munkám eredményeit a Bolsevik Pártnak és a szovjet hatalomnak adom át, az emberi kultúra fejlődése igazi vezetőinek. Meg vagyok győződve arról, hogy sikeresen befejezik munkámat.

Fogadja utolsó, őszinte üdvözetemet,

odaadó híve

K. Ciolkovszkij“*

Ez a megható kis levél kötetekre menő írásoknál jobban és világosabban mutatja, milyen feltételeket biztosítanak a Szovjetunióban az egyén fejlődésének. Lenin és Sztálin pártja átvette a zseniális tudós és feltaláló örökségét, mint ahogy általában átvette mindazt, ami pozitív, ami érték és ami valóban nagy alkotás a feudalizmus és kapitalizmus igája alatt tengődő emberiség által teremtetett kultúrában.

Ugyanolyan tanulságos egy másik zseniális orosz tudós, I. V. Micsurin sorsa is. A földesúri-burzsoá Oroszország kormánykörei gúnnyal fogadták Micsurinnak azt a kiváló munkásságát, amit a természet átalakítása terén végzett. A közép-

* „K. E. Ciolkovszkij“, gyűjtemény. Aeroflot könyvkiadási osztálya 1939. 6. old. (oroszul).

kori sötétség lovagjai azt üvöltötték, hogy Micsurin munkája „istenkáromlás“, merénylet az „isten-teremtette“ természet ellen, hogy ezt a munkát meg kell semmisíteni. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom, a Bolsevik Párt és zseniális vezérei, Lenin és Sztálin, megmentették Micsurin munkáit és az egész szovjet nép közkincsévé tették.

Micsurin vetette meg a növényzet természetének irányításával foglalkozó tudomány alapját, ő fedezte fel az organizmusok átöröklésének és változásának törvényeit. A gyakorlatban bebizonyította, hogy az ember irányíthatja ezt a változást és hogy — nem holmi véletlen segítségével, hanem tervszerűen — új, jobb és használhatóbb növényfajtákat teremthet, mégpedig sokkal jobban és sokkal gyorsabban, mint a természet a maga spontán fejlődési folyamata alapján. Micsurin ezzel továbbfejlesztette Darwin tanításait. Darwin tanításai tehát Micsurin-nak és a Lisenko akadémikus vezette micsurinistáknak a kezében váltak igazi alkotó és *hatékony* tanítássá, amely ki-dolgozza, *hogyan lehet az ember érdekében tervszerűen átala-kítani a természetet. Darwin elmélete a micsurinisták kezében vált a szocialista társadalom követelményeinek megfelelő tan-tássá.* Micsurin elméletben és a gyakorlatban megvalósította a dialektikus materializmus elveit és azt tanította, hogy „nem várhatunk, míg a természettől könyöradományokat kapunk; feladatunk az, hogy elvegyük tőle, amit akarunk“. Molotov elvtárs, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 31. évfor-dulója alkalmából mondott beszédében hangoztatta, hogy ezt a micsurini tételt bolsevik szellem hatja át, hogy ez nemcsak a tudományos munkásokat, hanem a mezőgazdaság millió meg millió gyakorlati munkását is arra szólítja fel, hogy — népünk javára és dicsőségére — eleven alkotó munkát végezzenek.

Micsurin és a micsurinisták munkájának eredményeképpen a szovjet nép máris igen értékes növény- és állatfajták-hoz jutott, amelyek a szocialista mezőgazdaságot gazdagítják.

Lisenko akadémikus nagy érdeme, hogy lángoló szenvedéllyel hirdeti és kiváló utódként folytatja Micsurin nagy művét. *A szocialista földművelés gyakorlatával szoros össze-függésben, alkotó módon továbbfejlesztette Micsurin tanítását*

s ebben a munkájában a kolhozparasztoknak, a természet gyakorlati átalakítóinak millióira támaszkodott.

Lenin és Sztálin pártjának hősie története merészségre tanít bennünket, arra, hogy bátor és merész terveket tüsszünk magunk elé és, hogy bátran, határozottan, igazi forradalmi lendülettel, bolsevik eréllyel és gyakorlatiassággal valósítsuk meg ezeket a terveket. A marxizmus arra tanít bennünket, hogy a világot ne csak magyarázzuk, hanem meg is változtassuk. Csak a marxizmus forradalmi elméletével felvértezett párt az, amely vezetni tudja a régi világ átalakításáért folyó harcot, csak ez a párt buzdíthatja és lelkesítheti az új, kommunista társadalom építőit. Lenin és Sztálin pártja forradalmár újtók pártja s ebben a szellemben neveli az egész népet. A szovjet nép a párt vezetésével új világot, új társadalmat épít, s ez az oka annak, hogy minden bolseviknak, minden szovjet vezetőnek és funkcionáriusnak, minden szovjet írónak és tudósnek megvan az a kiváló tulajdonsága, hogy *megérzi az újat*, hogy meg tudja látni, meg tudja érteni és ápolni tudja az új élet hajlásait.

„A tudomány és a termés terén vezetni kell az újtók mozgalmát“ — ez Sztálin elvtárs útmutatása a szovjet tudósok számára. A szovjet tudósok nemcsak bátor és tudnivágyó kutatók, hanem a természet és az emberi társadalom *merész átalakítói* is. Mint újtók, mint a tudomány forradalmárai, nem félnek attól, hogy kezük emeljenek a régi, elavult nézetek, elméletek, hagyományok és tekintélyek ellen. A szovjet tudósok szembeszállnak a megcsontosodással és vaskalapossággal.

Új utakat akarnak törni az elméletben és a gyakorlatban; ezért állandóan ellenőrzik és az élet tapasztalataival gazdagítják tudományukat s egyidejűleg az életbe, a gyakorlati munkába beviszik a tudás, a tudomány fényét, elmélyítik és tökéletesítik az elméletet és a gyakorlatot. *Az elmélet és a gyakorlat egysége* — Lenin és Sztálin pártjának, minden szovjet funkcionáriusnak vezéresillaga. *A szocialista társadalomban minden embernek értenie kell az elmélet és a gyakorlat egybekapcsolásához, mert ez a társadalom nem spontánul fejlődik, hanem a gazdaság tervszerű fejlődése alapján, azon az alapon,*

hogy a társadalmi termelés fejlesztése és a társadalmi élet megszervezése terén tervszerűen alkalmazzuk a tudományt.

A szocialista társadalom dolgozóinak, különösen pedig a vezető kádereknek tanulmányozniuk kell a marxizmus-leninizmus elméletét. Ezeknek a kádereknek marxistáknak-leninistáknak kell lenniök, ismerniök kell a társadalom fejlődésének törvényeit. Sztálin elvtárs a párt XVIII. kongresszusán azt mondta: „Sarkigazságnak kell elismernünk, hogy mennél magasabb az állami és pártmunka bármely területén működő funkcionáriusaink politikai színvonala és marxista-leninista tudata, annál magasabbrendű és termékenyebb maga ez a munka, annál hatékonyabbak a munka eredményei, és — megfordítva — mennél alacsonyabb a funkcionáriusok politikai színvonala és marxista-leninista tudata, annál valószínűbbek a bajok és kudarcok a munkában, annál valószínűbb maguknak a funkcionáriusoknak az elsekélyesedése és kicsinyes, korlátozott emberekké való átvedlése, annál valószínűbb elfajulásuk.”*

Sztálin elvtárs azt tanítja, hogy kádereink ideológiai felkészültségétől, politikai érettségétől és acélosságától függ kilenc-tized részben az ország vezetésével kapcsolatos problémáink megoldása.

A Bolsevik Párt és a szovjet állam újítpusú politikusokat, *Lenin és Sztálin képére formált politikusokat* nevel.

A szovjet politikusoknak, mutat rá Sztálin elvtárs, nem szabad a politikus nyárspolgárok, a burzsoá politikusok és képviselők színvonalára süllyedniök, akik udvarolnak a választóknak, esküdöznek, fűt-fát ígérnek, amíg a választások tartanak, de amint a választások végetérnek, megfélelkeznek az ígéretekről. A választások után úgy érzik, hogy most már teljesen függetlenek a választóktól, mert teljesen a tőkés haszonleső érdekeitől függnék. A szovjet küldöttek ezzel szemben átérzik azt, hogy felelősséggel tartoznak a népnek a vál-

* Sztálin Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 704. old.

lalt kötelezettségeikért, nem törekedhetnek arra, hogy a néptől „függetlenítsék” magukat.

Sztálin elvtárs azt követeli a szovjet politikusoktól, hogy olyan politikusok legyenek, amilyen politikus Lenin volt, hogy ugyanolyan határozottak és rettenthetetlenek legyenek a harcban és ugyanolyan könyörtelenek legyenek a nép ellenségeivel szemben, amilyen Lenin volt, „... hogy mentesek legyenek minden pániktól, mindentől, ami csak hasonlít is a pánikhoz, amikor a helyzet bonyolulttá kezd válni és a láthatáron valamiféle veszély rajzolódik ki, hogy ők is mentesek legyenek a pániknak még az árnyékától is, mint ahogy mentes volt Lenin, hogy bonyolult kérdések eldöntésénél, amikor minden irányú tájékozódásra van szükség és minden kedvező és kedvezőtlen körülményt minden oldalról számba kell venni, ugyanolyan bölcses és megfontoltak legyenek, amilyen Lenin volt... , hogy ugyanúgy szeressék népüket, mint szerette népét Lenin“.* A szovjet politikusoknak mindig szem előtt kell tartaniok nagy példaképüket, Lenint és mindenben Leninre kell hasonlítaniok.

Pontosan ilyen Lenin legjobb, leghűségesebb fegyvertársa és nagy ügyének folytatója, Sztálin elvtárs. Ilyen Lenin és Sztálin típusú politikusok a párt és a szovjet állam vezetői, Sztálin elvtárs hűséges harcostársai.

Ezek egy új típusú párt, egy harcos, forradalmi párt vezetői, amelyet különösen kemény és szilárd anyagból teremtettek, mert a kommunisták elsősorban „a munkásosztály fiai, az ínség és harc fiai, a mérhetetlen nélkülözések és hősi erőfeszítések fiai...”*** Sztálin elvtárs, amikor Lenint, Szverdlovot, Dzerzsinszkijt, Frunzet jellemezte, megállapította, hogy a Bolsevik Párt vezérei egyszerűek és szerények, hogy nem ismerik a fennhéjázást, hogy mindig hívek elveikhez, hogy odaadóan szolgálják a forradalom, a nép ügyét, hogy rettenthetetlenek és hősök, hogy könyörtelenek a nép ellenségeivel szemben, hogy forradalmi optimizmus, a tömegekbe, a forradalom győ-

* Sztálin. Moszkva Sztálin kerületének választói gyűlésén mondott beszéd befejező része. 1937 december 11. Lásd *Lenin—Sztálin*. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 743. old.

** Sztálin Lenin halálára. Lásd *Lenin—Sztálin*. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 491. old.

zelmébe vetett hit hatja át őket, hogy nem ismerik a rémületet, nem vesztik el fejüket vereség esetén és nem bizakodnak el, ha sikereket érnek el, hogy állhatatosan, vasakarattal és lángoló szenvedéllyel küzdenek végső célunkért, a kommunizmusért. Mindezeket a tulajdonságokat hosszú küzdelmekben, a forradalom tüzében, a szocializmusért és kommunizmusért folytatott osztályharcban, a célunk felé vezető úton felmerülő nehézségek és akadályok leküzdése során szerezték. A forradalom a legnehezebb és legfelelősségteljesebb posztokra állította ezeket a vezetőket s óriási erőfeszítéseket, szervezési képességet és tehetséget, óriási erkölcsi kitartást és állhatatosságot követel meg tőlük. Ezek az új tömegek vezetői és vezetői, magasabbrendű, új típusú vezetők. A legteljesebben és a legszemléltetőbben testesítik meg a párt, a szovjet nép jellemvonásait, a szovjet emberek jótulajdonságait. Ezekre a jótulajdonságokra a párt, a Komszomol, a szovjet állam, a szakszervezetek, az egész szovjet társadalmi és állami rend neveli a szovjet embereket.

A szovjet rendszer új morális és új politikai arculatú embereket nevel. A magántulajdonon felépülő társadalom a legaljasabb érzéseket és ösztönöket fejleszti ki az emberekből: a telhetetlenséget, az önzést, azt a törekvést, hogy mások kizsákmányolásából és elnyomásából éljenek, a tolvajlást, életsídséget, karrierizmust, képmutatást, hitszegést, nacionalizmust, sovinizmust, faji gyűlölködést stb.

A „civilizáció“, amely azon épül fel, hogy az egyik osztály kizsákmányolja a másikat, olyan termelőerőket fejlesztett, amelyek az ösközösségben nem fejlődhettek ki, „de a teljesítmények megvalósítására a legszenyesebb emberi ösztönöket és szenvedélyeket kavarta fel és fejlesztette ki a többi emberi hajlamok rovására“.*

A kapzsiság és az egyéni meggazdagodás vágya volt e „civilizáció“ szánalmas egyénének életcélja és egyetlen serkentője. A kizsákmányoló társadalomban a magántulajdon méretei, az egyéni gazdagság, az arany, a pénz, a tőke határozta és

* Engels. A család, a magántulajdon és az állam eredete. Lásd Marx-Engels. Válogatott művek. 2. kötet. Szikra 1949. 321. old.

határozza meg az emberek helyzetét, ez ébreszti az emberekben a nyereségvágyat, a kapzsiságot, a fukarságot stb.

A szépirodalom számos arcképet festett a régi társadalom embereiről, olyan emberekről, akik már teljesen kivetkőztek emberi mivoltukból. Elegendő, ha itt megemlíjük Shakespeare műveinek hőseit, például Shylockot a „Velencei kalmár“-ból, Balzac műveinek hőseit, a puskinsi „Fukar lovagot“, Gogoly „Revizor“ és „Holt lelkek“ című munkáinak alakjait, Szaltikov-Scedrin Juduska Go'ovlevjét, Kl'im Szamgint és Gorkij más műveinek szereplőit. A nagy írók műveik hősein keresztül fáradhatatlanul és kíméletlenül leleplezték a magántulajdonon alapuló társadalom erkölcstelenségét, nvárspolgáriságát és üres burzsoá individualizmusát. Ez a társadalom szült Herosztrátészeket és Nerókat, Pizarrókat és Cortezeket, Talleyrandokat és Fouchékat. Cavaignacokat és Gallifet-eket, Mussolinikat és Hitlereket. Göringeket és Himm'ereket, fasisztágvilkosokat, kémeket és hóhérokat: Pétain, Laval, Quisling, Hortly, Scheidemann, Noske stb. típusú hazaárulókat.

„Az ember embernek farkasa“, „falj, vagy téged fálnak fel“, „nincs igazság — mindent szabad“ — ez a burzsoá társadalom erkölce, filozófiája és politikája. A bomlásnak indult burzsoá kultúra (filozófia, irodalom, művészet), hogy elvonja a tömegek figyelmét az osztályharcról, elvtelenséget, nvárspolgáriságot, burzsoá önzést hirdet, magasztalja a kalandorok, gazemberek, árulók, bűnözők, banditák, tolvajok, homoszexuálisok tetteit.

Marx és Engels már száz évvel ezelőtti azt írta, hogy a kommunista forradalom nemcsak a kizsákmánvoló osztályok uralmának megdöntéséhez, a dolgozóknak a kizsákmányolás alól való felszabadításához szükséges, hanem ahhoz is, hogy *az emberek megtisztuljanak a múlt társadalom, a régi világ szennyeitől.* A Nagy Októberi Szocialista Forradalom története megmutatja, milyen rendszeresen, milyen feltartóztatatlanul megy végbe lépésről-lépésre ez a bonvolult tisztulási folyamat, hogyan született meg a kizsákmányulók és a kizsákmánvoltak, a régi és az új világ erői között folyó harcban, a szocializmusért folyó küzdelemben az úttípusú ember, az új, szocialista egyén, akinek teljesen új világnézete, teljesen új erkölcsi és

politikai felfogása van. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom megmutatja, hogy a szocializmus győzelme nyomán hogyan bontakoztak ki a szovjet társadalom új mozgatóerői: a szovjet hazafiság, a népek barátsága, a szovjet nép megbontathatatlan morális és politikai egysége. *Az egyéniség a szocializmus viszonyai között ennek a morális és politikai egységnek a légkörében alakul, fejlődik és cselekszik.* a szocialista termelési mód és az egész szovjet társadalmi és állami rend befolyása alatt. Egyre jobban áthatják a kommunizmus, a kommunista erkölcs nagy eszméi, a szovjet hazafiság és a népek közötti barátság eszméi, a szocialista humanizmus eszméi.

A szovjet egyén nem áll ellentétben a kollektívával, a társadalommal és a néppel, ellenkezőleg, alkotóenergiájának és lelkesedésének kiapadhatatlan forrása a közösség, a kollektív munkában és az új, fényesebb világért, a kommunizmusért folyó harcban találja meg boldogságát.

A magántulajdonon alapuló társadalomban az egyének érdekei kibékíthetetlen ellentétben állnak a közösség, a társadalom, a dolgozó tömegek érdekeivel. A magántulajdon megosztja az embereket, antagonisztikus osztályokra bontja a társadalmat, kizsákmányolókra és kizsákmányoltakra, akiknek érdekei kibékíthetetlen ellentétben vannak egymással. Itt nincsen semmiféle közérdek, minden osztálynak megvannak a maga érdekei, s a kizsákmányolók érdekei érvényesülnek. Az individualizmuson felépülő „szocializmus” elmélete, amelyet az angol Munkáspárt hívei és a fabiánusok* hirdetnek, reakciós utópia s azt jelenti, hogy a szocializmus leple alatt a burzsoá individualizmus és a burzsoá verseny elveit csempészik az emberek tudatába. Az individualizmuson alapuló „szocializmus” a tőkésék uralmának fennmaradása esetén a gyakorlatban azt jelenti, hogy a burzsoá egyéni érdekei uralkodnak a nép érdekein. A fabiánusok és a labouristák „szocializmusa” nem akarja a tőkésék egyéni érdekeit a dolgozók érdekeinek

* Fabiánusok — a reformista, szélső opportunisták „Fabiánus Társaság” tagjai, amelyet 1884-ben, Angliában alapított a polgári értelmiség egy csoportja.

alávetni. Ez a „szocializmus“ teljesen megfelel a tökéseknek, akik nem akarják magukat alávetni a közösségnek, a népnek, a tömegnek, hanem ellenkezőleg, igyekeznek minden közösséget saját akaratauknak és egyéni érdekeiknek alárendelni.

A Szovjetunióban felépített igazi szocialista társadalomban *a vezető, mozgató erő a közérdek*, vagyis a közösség, a társadalom, a nép érdeke, valamennyi ember közös érdeke, amelynek alá kell rendelni az egyéni érdekeket. Miért? Azért, mert az egyén fejlődésének és jólétének alapja a társadalom fejlődése és jóléte. Ebben a társadalomban nincsen már kibékíthetetlen ellentét az osztályok és nemzetek, a nép és a társadalmi rendszer, a nép és az állam között, mert a szovjet társadalmi és állami rendszer valóban népi rendszer, mert legiőbb képviselői személyében a nép van hatalmon. A szocializmus nem osztja meg, hanem egyesíti az embereket. A szocializmus a közösség, a társadalom, a nép érdekeit állítja előtérbe. Ebből azonban korántsem következik az, hogy a szocializmus megsérti vagy tagadja az egyéni érdekeket. „A szocializmus nem zárkozhatsz el az egyéni érdekek elől. Csak a szocialista társadalom elégítheti ki teljesen ezeket az egyéni érdekeket. Sőt, a szocialista társadalom az egyetlen társadalom, amely az egyéni érdekek védelmét biztosíthatja.“*

A szocializmus nem tagadja az egyéni érdekeket, hanem egybekapcsolja, összeegyezteti azokat a közösség érdekeivel. Ez az egybekapcsolás már a szocializmus alapelveiben is kifejezésre jut: „Mindenkitől képességei szerint, mindenkinek végzett munkája szerint.“ Kifejezésre jut a mezőgazdasági artel alapszabályzatában is, amely „...helyesen kapcsolja össze a kolhozparasztok személves, mindennapi érdekeit társadalmi érdekeikkel..., sikeresen idomítja hozzá a személves, mindennapi érdekeket a társadalmi érdekekhez, megkönnyítve ezzel a tegnap még egyénileg gazdálkodó parasztnak a kollektívizmus szellemében való nevelését“.**

Itt nincsen és nem is lehet kibékíthetetlen ellentét az egyén

* *Sztálin*. A leninizmus kérdései 10. kiad 602 old (oroszul).

** *Sztálin* Beszámoló a párt XVII. kongresszusán. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései, Szikra 1950, 555. old.

és a társadalom között, az egyéni és a társadalmi érdekek között. Az egyén fejlődésének és jólétének alapja a társadalom jóléte és haladása. Ez az oka annak, hogy *a társadalmi érdek a döntő*. Ez az elv vezérelv a szocialista munkaverseny gyakorlatában, a társadalmi jutalmak rendszerében, a Kommunista Párt és az egész szovjet állam politikájában, a kommunista nevelésnek, a kommunista erkölcsre való nevelésnek, a szovjet hazafiság, hősiesség, a népek közötti barátság szellemében való nevelésnek a rendszerében. A szocializmus a történelemben *először* teremt biztos, szilárd alapot az egyéni és társadalmi érdekek helyes, harmonikus egybekapcsolásához.

Az elmondottakból nem az tűnik ki, hogy a szocialista társadalomban már nem lehetséges semmiféle ellentmondás az egyén és a társadalom, az egyén és a közösség, az egyéni és a társadalmi érdekek között. Ezek az ellentmondások megvannak. A szocialista társadalomban megmarad a kultúremlerek megnövekedett és gyorsan növekedő igényei és a termelés elégtelen fejlődése között fennálló ellentmondás. Ennek következtében nem lehet az emberek minden szükségletét teljesen kielégíteni. Ez az oka annak, hogy a munka mennyisége és minősége szerinti díjazást kellett bevezetni; hogy továbbra is megmarad a különbség a szakképzetlen és a szakképzett munkás fizetése között: hogy bizonyos egyenlőtlenség van a dolgozók egyes kategóriái (alacsony- és magasfizetésű kategóriák) anyagi szükségleteinek és érdekeinek kielégítése között: különbség van a létfeltételekben, amennyiben még nem szűnt meg a város és a falu, a szellemi és a fizikai munka között fennálló ellentét. (Ezenkívül szem előtt kell tartanunk, hogy a háború óriási pusztulást idézett elő, a megszállt területekben többmillió családot megfosztott minden vagyonától és hajlékától s óriási kárt okozott az egész országnak.) A munkásság, parasztság és értelmiség közötti gazdasági és politikai ellentmondásoknak is megvannak még bizonyos csökevényei, noha ezek az ellentmondások egyre inkább megszűnnek. Mindezeknek az ellentmondásoknak átmeneti jellegük van és a dolgozók érdekközössége kiegyensúlyozza őket.

Az emberek mindennapi életében és tudatában megrekedtek bizonyos kapitalista csökevények: a magántulajdon-szülte

hagyományok, szokások, a munkához és a tulajdonhoz való régi viszony csökevényei, a burzsoá individualizmus csökevényei, amelyek a volt kistulajdonosok, egyénileg gazdálkodó parasztok és az értelmiség tudatában bizonyos mértékben még ma is megvannak. Ilyenek továbbá a Nyugat burzsoá kultúrája és a múlt idők burzsoá-főúri kultúrája előtti hajbókolás, a magántulajdonosi, burzsoá, nyárspolgári ideológia, filozófia, erkölcs csökevényei, a nacionalizmus, a bürokratizmus maradványai, vallási csökevények és babonák stb., amelyek kibékíthetetlen ellenétben vannak a szocialista rendszerrel és amelyeket teljesen le kell küzdeni. Éppen az ellentmondásoknak ez az utolsó csoportja vezet a leggyakrabban arra, hogy az egyén és a társadalom, az egyéni és a társadalmi érdekek ellentmondásba kerülnek egymással. Ezért fordulnak elő még ma is olyan esetek, hogy egyes elmaradott munkások, kolhozparasztok vagy az értelmiség egyes képviselői szűk egyéni, magánérdekeiket szembeállítják a társadalmi érdekekkel, az állam érdekeivel. Előfordul, hogy munkások, parasztok és tisztviselők nem dolgoznak teljesen képességeik szerint és selejtet termelnek, egyes kolhozparasztok pedig túlságosan megnövelik személyi, házkörüli gazdaságukat és azt tekintik a legfontosabbnak, kerülnek a kollektív gazdaságban végzendő munkát és a piacon üzérkednek. Előfordul, hogy intézmények tisztviselői helyzetük felhasználásával egyéni „jólétiük“ növelésével foglalkoznak, rosszul teljesítik az állammal szemben fennálló kötelezettségeiket és nem törődnek az ellátandó lakosság érdekeivel. Egyes emberek a főiskola elvégzése után egyéni elképzeléseik érdekében nem akarták elfoglalni a számukra kiírt munkahelyet, s megelégednek a társadalmi, állami érdekekről, megelégednek annak a népnek az érdekéről, amely lehetőséget adott nekik a főiskola elvégzésére. Előfordul, hogy a tudományos munkás nem akar a legidősebb, elsőrendű jelenlőségű, nehéz problémákkal foglalkozni, hanem „könnyebb“ és távolabbi problémákhoz nyúl, nem foglalkozik az államnak szükséges fiatal káderek képzésével stb.

Nem is beszélünk már különféle harácsolókról, nanlopókról, élősdiekről, akik megszokták, hogy mások számlájára él-

jenek és másokra hárítsák kötelezettségeiket. Nem beszélünk a megvesztegethető emberekről, rablókról és a kapitalista „hagyományok” egyéb hordozóiról.

E'öfordul, hogy megsértik egyes becsületes és önfeláldozó munkások törvényadta egyéni jogait, hogy intézmények és vállalatok egyes vezetői nem gondoskodnak kellőképpen vagy egyáltalán nem gondoskodnak a munkások és tisztviselők egyéni érdekeiről, a munkatársak helyes megválogatásáról és beosztásáról, fejlődésükről és szakképzettségük növeléséről. Néhol észrevehetjük a bürokrácia, karrierizmus, protekció stb. csökevényeinek meg nyilvánulását. A párt, a szovjet állam és az egész nép harcol a kapitalizmus ilyen csökevényei és csökevények hordozói ellen. a kommunizmus építése során neveli és átneveli az embereket.

A kommunista építés és nevelés legfontosabb eszköze a bolsevik bírálat és önbírálat. A pártmunkások, a káderek nevelésének, a párt megszilárdításának ez a Lenin és Sztálin által felvetett módszere lett egész szovjet államunk fejlődésének alapja, társadalmunk fejlődésének törvénye.

„Szovjet társadalmunkban, ahol már nincsenek egymással ellentétes osztályok. ahol megszűnt a harc a régi és az új között, és következésképpen az alacsonyabbrendűtől a magasabbrendű felé való fejlődés nem az egymással ellentétes osztályok harcának és katalizmáknak formájában megy végbe, amint ez a kapitalizmushoz történik. hanem bírálat és önbírálat formájában, ami fejlődésünk igazi mozgatóereje, hatalmas fegyver a párt kezében. Ez feltétlenül újfajta mozgás, új-típusú fejlődés, új dialektikus törvényszerűség.”*

Bírálat és önbírálat nélkül nem tisztulhatunk meg a régi társadalom szennyétől, nem küzdhetjük le az emberek életében és tudatában megrekedt kapitalista csökevényeket, nem zúzhatjuk szét a burzsoá ideológiát és erkölcsöt, nem lehetünk méltók nagy korszakunkhoz, Lenin és Sztálin korszakához.

Bírálat és önbírálat nélkül megáll az ember fejlődése, az ember enélkül megelepszik az elért sikerekkel, „megpihen a

* A. A. Zsdanov. A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1949. 41. old.

babérokon“, elmarad az általános gyors fejlődéstől és nyárs-polgárrá fajul. Bírálat és önbírálat nélkül nincs előrehaladás. A munka hibáinak és fogyatékoságainak becsületes, éles, bolsevik elvi bírálata és önbírálata az új, szovjet ember elválaszthatatlan jellemvonása.

A szovjet emberek morális és politikai tekintetben sokkal fejlettebbek, mint a régi világ emberei. Sztálin elvtárs rámutatott, hogy a legutolsó szovjet polgár, aki lerázta a tőke láncait, „...magasabban áll, mint bármely külföldi magasállású hivatalnok, aki vállán hordja a kapitalista rabság igáját...“*

Bármilyen szép külső formába is öltöztetik a burzsoá kultúrát (irodalmat, művészetet), a burzsoá kultúra erkölcsi alapjai rothadtak. Ez a kultúra züllesztí az embereket, vadállati ösztönöket fejleszt ki bennük, mert a kizsákmányolók önző, haszonleső érdekeit szolgálja. A szovjet emberekhez nem méltó, hogy a rothadó külföldi burzsoá kultúra előtt hajbókoljanak, mert a mi szocialista kultúránk sokkal magasabbrendű, mint a burzsoá kultúra. A mi rendszerünk a tudománvos kommunizmus nagy eszméinek szellemében tiszta emberi érzésekre, igazi humanizmusra, szovjet hazafiságra és a népek közötti barátságra neveli az embereket. Országunknak, mint Zsdanov elvtárs a *Zvezda* és *Leningrad* című folyóiratokkal kapcsolatban mondott előadásában rámutatott, joga van arra, hogy másokat az emberiség új erkölcsére oktasson.

„Hol található még egy olyan ország, még egy olyan nép, mint a miénk? Hol vannak még olyan kiváló emberek, mint amilyenek a szovjet nép fiai mutatkoztak a Nagy Honvédő Háborúban és amilyeneknek ma is, nap mint nap mutatkoznak a munkában, amióta áttértünk a békés fejlődésre, a népgazdaság és a kultúra újjáépítésére! Népünk napról-napra mind magasabbra és magasabbra emelkedik.“**

Egyetlen más országban sincs olyan szabad politikailag öntudatos, szervezett, hősiességű nép, mint a nagyszámú szovjet

* Sztálin Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 695. old.

** A. A. Zsdanov. A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1949. 129—130. old.

nép, mint a nagy orosz nép, az a nép, amely elsőként lépett a szocializmus útjára. Szovjet népünk megmentette a világot a fasiszta gyilkosoktól. Csak a szabad szovjet nép tudott ilyen rövid idő alatt az egyszerű munkások és parasztok sorából annyi tehetséget, kiváló szervezőt, tudóst, feltalálót, író, festőt, zenészt, színészt, zeneszerzőt, építészt, mérnököt, katonát, államférfit, minisztert nevelni. A népi tehetségek tömeges kiválasztódásáról és fejlődéséről tanúskodnak az olyan tények, mint a Sztálin-díjas dolgozók számának gyors növekedése, a nemzeti szovjet köztársaságok művészi fesztiváljai, a műkedvelő előadások, sakkversenyek, sporttünemények és versenyek, a szovjet művészek és sportolók nemzetközi sikerei, kulturális küldöttségeink hatalmas külföldi sikerei stb.

A szovjet nép joggal büszke a szovjet tudomány és irodalom eredményeire, a szovjet szocialista kultúra vezéregyeniségeire. Pavlov akadémikusnak, a feltételes reflexekről szóló tanítás alkotójának munkái, N. J. Zsukovszkijnek, Sz. A. Csapliginnak, K. E. Ciolkovszkijnek az aerodinamika és a modern repülés mechanikája terén végzett kiváló munkái, A. N. Krilovnak a hajógyártás terén végzett munkássága, Kurnakov akadémikusnak, a vegyészet új szakasza, a fizikai-kémiai elemzés megteremtőjének művei, A. J. Favorszkij és N. D. Zelinszkij akadémikusoknak és tanítványaiknak a szintézisről és az új szerves vegyületekről szóló elmélet terén kifejlesztett munkássága, I. M. Gubkin akadémikusnak a geológia terén végzett munkája, V. I. Vernadszkij akadémikusnak a geokémia területén elért eredményei, Tyimirjazev, Micsurin, Viljamsz, Prjanyisnyikov, Liszenko kiváló agrobiológiai és talajművelési eredményei, Vavilov akadémikus optikai munkássága, I. M. Vinogradov akadémikusnak a matematika terén végzett munkája, Grekov történész és más szovjet tudósok munkái gazdagítják a szovjet tudomány és a világtudomány kincsesházát és a szovjet nép joggal büszke rájuk.

Ugyanúgy Gorkijnek, a nagy proletár írónak, a szovjet irodalom atyjának alkotásai, Majakovszkijnek, korunk legnagyobb költőjének a művei, Szerafimovics, Furmanov, Osztrovszkij, Fagyeev, Solohov, Leonov, Szimonov, Szoboljov, Kornyejsuk, Ticsina, Kolasz, Gorbátov, Katajev, Szurkov,

Izakovszkij, Tvardovszkij, Fegyin, Szergejev-Censzkij, Panfjorov, Gladkov, Vera Inber, Anna Karavajeva, M. Saginyan és mások művei óriási kinccsel gazdagítják nemcsak a szovjet, hanem a világirodalmat is. Ezek az írók az új, szovjet embert ábrázolják, a kiváló tulajdonságokkal és jellemvonásokkal rendelkező embert, akit Lenin és Sztálin pártja nevelt. A tehetségeknek ezt a hosszú névsorát még a kiváló szovjet művészek, festők, építészek, zenészek, színészek stb. nevével is kiegészíthetnők. Mindez arról tanúskodik, hogy a szocializmus országában valóban tömegesen fejlődnek ki a tehetségek.

A szovjet hatalom évei alatt gyökeresen megváltozott *az országunkban élő emberek millióinak morális, politikai és szellemi arculata.*

Lenin és Sztálin rámutatott, hogy azzal az anyaggal kellett megkezdennünk a szocializmus építését, amelyet a kapitalizmus hagyott ránk, hogy a szocializmust azokkal az emberekkel kellett felépítenünk, akik a kapitalista társadalomban nőttek fel, de ugyanakkor meg is edződtek abban a harcban, amelyet a kapitalista rendszerben az elnyomás és kizsákmányolás ellen folytattak. Ezekkel az emberekkel kellett felépítenünk a szocializmust, nem pedig speciális melegágyakban már ilyen feladatok megoldására nevelt emberekkel, akiket nem rontott meg a kapitalizmus, mint ahogy ezt az utópista szocialisták elképzelték. Azzal a proletariátussal kellett megkezdennünk a szocializmus építését, amely nem volt kínai fallal elzárva a burzsoázia és a kispolgárság befolyásától és amely a kapitalizmus barbár törvényeinek érvényesülése idején élt. De a proletariátus annyira megedződött a pártvezette forradalmi harcban, hogy ezerszer több nélkülözést tudott elviselni, mint a régi társadalom legharcosabb hadserege. A munkásosztálynak be kellett vonnia a szocializmus építésébe a műveletlen, elnyomott, szétforgácsolt parasztokat, a földesurak, kulákok, papok és rendőrparancsnokok elnyomása alatt, a falusi élet bárgyúságának viszonyai között tengődő kistulajdonosok millióit. Lenin és Sztálin azt tanítja, hogy a szocialista forradalom legnehezebb feladata: bevonni a dolgozók millióit a szocializmus építésébe és elszakítani őket a magántulajdontól. A pro-

letariátus azonban meg tudja oldani ezt a feladatot. A parasztság a munkásosztállyal szövetségben és a munkásosztály vezetésével kiveszi részét a szocializmus építésében. ha helyes a munkásosztály taktikája. A munkásosztály feladatát megnehezíti az a körülmény, hogy burzsoá szakemberek segítségével kell megkezdenie a szocializmus építést, olyan emberekkel, akik nem tudnak szabadulni a burzsoá világnézettől, a burzsoá szokásoktól és hagyományoktól, a burzsoá individualizmustól. A proletariátusnak olyan katonai szakemberek segítségével kellett megszerveznie hadseregét, akik a burzsoá-földesúri rendszer, a dolgozók ellen irányuló, jobbagytartó korbácsrendszer viszonyai között nevelkedtek. A munkásosztálynak akkoriban még nem volt és nem is lehetett saját értelmisége.

A kapitalizmus bajaitól és fogyatékoságaitól mentes emberek új nemzedéke csak a régi, rothadó burzsoá társadalom erői és hagyományai ellen vívott hosszas, bonyolult és szenvedésekkel teli harc folyamán nőhetett fel. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után, a szovjet rendszer viszonyai között az *emberek* teljesen *új nemzedéke* keletkezett, amely „próbálgatja sas-szárnyait“, mint Molotov elvtárs mondogta, amikor forradalmunk vívmányait és sikereit értékelte. Molotov elvtárs forradalmunk legnagyobb vívmányának tekintette a szovjet emberek, a szovjet hazafiak új szellemi arculatát és eszmei fejlődését, olyan vívmánynak, amelynek világtörténelmi jelentősége van.

A szovjet emberek új szellemi arculata minden munkájukban és minden hőstettükben megnyilvánul.

A történelem folyamán egyetlen háborúban sem fejtettek ki az emberek a háttországban olyan önfeláldozó és lelkes alkotó munkát és a fronton sohasem harcoltak olyan hősiességgel, mint a szovjet emberek a Nagy Honvédő Háború idején. Ez a hősiesség a szovjet hazafiság megnyilvánulása volt és biztosította az emberiség leggonoszabb ellenségének legyőzését. A szovjet hazafiság újabb lendületében ragyogóan mutatkozik meg a szovjet emberek eszmei és szellemi színvonalának további emelkedése. Országunk dolgozóinak kulturális színvonalja harminc év alatt és különösen a szocializmus győzeleme után, minden tekintetben emelkedett. A szovjet emberek

magasrendű szocialista kultúrája és tudatossága abban is kifejezésre jut, hogy a szovjet emberek társadalmi ügynek, a szovjet állammal, a szovjet hazával, a szovjet néppel szemben fennálló szent kötelességüknek tekintik a munkát.

A munkások és kolhozparasztok milliói nagy gonddal gvarapítják szocialista hazájuk vagyonát, növelik munkájuk termelékenységét, racionalizálják és gépesítik a termelési folyamatokat, tökéletesítik a szerszámokat, gépeket, munkamódszereket, bevezetik és elsajátítják az új technikát, áttérnek a futószalagos termelésre, automatizálnak, az iparban és a mezőgazdaságban a tudomány legújabb felfedezéseit alkalmazzák.

Egyre nagyobb területen bontakozik ki a munka és a mindennapi élet magasrendű szocialista kultúrájáért folyó harc. A Sztahanov-mozgalom behatolt a dolgozók legszélesebb rétegeibe, ez a mozgalom valóban tömegmozgalommá vált, a mérnököket és műszaki dolgozókat is bevonja a versenybe. Ebben a mozgalomban a munka megszervezésének egyre újabb, magasabbrendű formáit és módszereit dolgozzák ki, s ezekben az új módszerekben felhasználják a tudomány és a technika legújabb vívmányait. Már 1940-ben az ipari munkások egyharmada, az építőmunkások egynegyede, a közlekedési munkások kétötöde volt sztahanovista. Egész műhelyek és üzemek sztahanovista műhelyekké, illetve üzemekké váltak. A Kaganovics-gyárban például a munkások 92 százaléka sztahanovista.

Minden alkotó munkát végző mérnök vagy technikus körül sztahanovista munkások, újítkók csoportjai alakulnak. Ez azt jelenti, hogy a tudomány, a dolgozók érdekeit szolgáló hatalmas átalakító erőként, egyre inkább behatol a munka folyamatába. Ebben a munkafolyamatban elmosódik a fizikai és szellemi munka közötti határ. Milyen messzire elhagytuk a kapitalista társadalomban uralkodó viszonyokat, ahol a kizsákmányolók maroknyi csoportja és bérenceik monopolizálni akarják a tudományt és a kultúrát, ahol a „tudomány korifeusainak“, „az emberfeletti embereknek“ uralkodó kasztját, a társadalom „agytrösztjét“ akarják megteremteni, a művelődés, a gondolkodás, a vélemény- és akaratnyilvánítás jogától megfosztott dolgozókat pedig mindenképpen rabokká, „gépebbekké“ akarják változtatni! A Szovjetunióban — a szocializ-

mus országában — a szellemi munka már nem bizonyos réteg kiváltsága és monopóliuma. A fizikai munkásoknak nálunk minden lehetőségük megvan arra, hogy tanuljanak és fejlődjenek, hogy munkájukban alkalmazzák a tudomány és a technika vívmányait, hogy alkotó munkát végezzenek, vagyis a termelés folyamatában egybekapcsolják a fizikai és szellemi munkát. Ezzel magyarázható az a tény is, hogy a legszélesebb dolgozó tömegek is alkotó munkát kezdenek végezni, hogy ez a munka lelkesíti, kezdeményezésre ösztönzi őket, kifejleszti képességeiket, szellemi erőiket és tehetségüket.

A kommunizmus építése most alkotó munkára, a szocialista haza felvirágoztatásáért folyó hősie harcra lelkesíti országunk dolgozóit.

A Nagy Honvédő Háború után Lenin hős városának kezdeményezésére az egész ország dolgozói versenyt indítottak, hogy az ötéves tervet négy év alatt teljesítsék. Moszkvában, Leningrádban, a Donyec-medencében és az Uralban, az egész országban új verseny bontakozik ki, amely abban áll, hogy egyes munkások egyéni *vállalásokat tesznek* az évi tervek és az egész ötéves terv határidő előtti teljesítésére. Ez a mozgalom arról tanúskodik, hogy a szovjet hazafiság újabb lendületet vett, hogy továbbfejlődött a szovjet emberek millióinak szocialista tudata és egyéni kezdeményezése, hogy egyre nagyobb felelősségérzettel gondoskodnak a szeretett szocialista haza sorsáról.

Országunk büszkeségei, élmunkásaink, sztahanovistáink, a Szocialista Munka Hősei, a Szovjetunió Hősei, a rettenhetetlen szovjet tengerészek, sarkkutatók, hős repülőink, a sztálini sólymok, a Nagy Honvédő Háború hősei és hősnői, Moszkva, Szevasztopol, Odessza, Sztálingrád és Leningrád hős védői. Országunk büszke a szovjet nőkre és a szovjet ifjúságra, a Lenini Komszomolra, Lenin és Sztálin fiaira és lányaira, akik olyan hősokeket és hősnőket adtak, mint Zoja Koszmogyemjanszkaja, Liza Csajkina, Marija Me'nyikajtye, Krasznodon hősei és hősnői és a Szovjetunió ezer más hőse és hősnője. Ilyen embereket csak szocialista hazánk, szocialista rendszerünk, dicső pártunk, Lenin és Sztálin pártja nevelhetett, amely a forradalom minden viharán keresztül vezette a szovjet

rendszer hajóját. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom óta eltelt harminc év nagy iskola volt az emberek milliói számára, iskola, amelyben megtanultak új világot építeni, amely magukat az embereket is átforgalmazza. Ezekben az években teljesen megváltozott országunk népének arculata.

Nem vagyunk már azok, akik 1917-ben voltunk, és jellemünk sem az.

„Megváltoztunk és felnőttünk azokkal a hatalmas változásokkal együtt, amelyek gyökeresen megváltoztatták országunk arculatát.“* Az ideológiai front néhány munkása nem látta meg a szovjet embereknek ezt a hatalmas fejlődését. Továbbra is olyanoknak vagy csaknem olyanoknak ábrázolták az embereket, amilyenek a forradalom utáni első években vagy a forradalom előtt voltak: politikailag, kulturális és technikai téren elmaradott embereknek.

Ez azt jelenti, hogy a szovjet embereket olykor statikusan, nem pedig forradalmi fejlődésükben ábrázolták. Ezzel szegényítették a szovjet emberek belső szellemi életét, szegényedett magának az irodalomnak és művészetnek eszmei tartalma. A SzK(b)P Központi Bizottsága az irodalom és művészet kérdéseivel kapcsolatos határozatában rámutatott arra, hogy a szovjet irodalomnak és művészetnek nemcsak a szovjet emberek *jelenét* kell ábrázolnia, hanem bele kell tekintenie *jövőjükbe* is. Meg kell mutatnia, milyenek lesznek és legyenek a szovjet emberek holnap; ostromozniuk kell a tegnap csökevényeit, azokat a csökevényeket, amelyek akadályozzák a szovjet emberek előrehaladását.

A szovjet írónak az a hivatásuk, hogy segítségére legyenek a népnek, a pártnak és az államnak a szovjet emberek, különösen pedig a szovjet ifjúság nevelésében. Neveljék őket elvhű, bátor, magabiztos, hazájuk és népük ügyét szolgáló harcosokká, olyan harcosokká, akik nem riadnak vissza semmiféle nehézségtől. Neveljék őket a kommunizmus és a népek közötti barátság szellemében szovjet hazafiságra és szovjet nemzeti büszkeségre.

* A. A. Zsdanov. A művészet és filozófia kérdéseiről Szikra 1919. 130. old.

Bármilyen nagyok is eredményeink, a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet mégis megköveteli, hogy *egész dolgozó népünk* kultúráját még magasabb színvonalra emeljük. Ez az oka annak, hogy a szovjet emberek szellemi kincsei nem kevésbé jelentősek, mint az anyagiak. Ez az oka annak, hogy anyagi gazdagság mellett *fejlett kultúrával* is kell rendelkez-nünk.

A SzK(b)P Központi Bizottságának az ideológiai kérdésekkel kapcsolatban hozott határozatai éppen e fejlett kultúra megteremtésére irányulnak. Egy olyan új, magasabbrendű kultúra megteremtésére, amely megfelel a szovjet emberek megnövekedett igényeinek és a kommunista társadalom építésével kapcsolatos feladatoknak. A szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet a termelés, a tudomány, a technika gyors és hatalmas fejlődését, a dolgozók kulturális és műszaki színvonalának óriási emelését, s ennek eredményeképpen a munka termelékenységének hatalmas növekedését, az anyagi és kulturális javak bőségét jelenti majd. Ebben az átmenetben teljesen leküzdjük a város és a falu, a fizikai és a szellemi munka között fennálló ellentétet. A kommunista társadalom minden dolgozója tevékenységében egyesíti majd a fizikai és a szellemi munkát. A munka minden egészséges szervezet számára létszükségletté válik. Minden ember megszokja, hogy *ne csak kötelelességtudásból, hanem belső ösztönzésből* képességei szerint dolgozzék. Az anyagi és kulturális javak bősége lehetőséget ad majd arra, hogy megvalósítsuk a kommunizmus elvét: mindenki dolgozzék képességei szerint és munkája fejében szükségleteinek megfelelően részesüljön a termelt javakból.

A fejlett technika, az atomenergia felhasználása, a dolgozók magas kultúrája, a munka nagy termelékenysége lehetőséget ad a szükséges munkanap csökkentésére és arra, hogy a dolgozók még több időt fordíthassanak a tudomány, a művészet művelésére, mindenirányú képzésükre.

A tudomány és a művészet felvirágzik majd, minden eddiginél magasabb fejlettségi fokot ér el.

Az egyén, aki megszabadult a mindennapi kenyérért való gondtól, aki kiküszöbölte a mindennapi életben és a tudatában

megrekedt kapitalista csökevényeket, még nagyobb mértékben ki fogja fejleszteni magában a legszebb, legmagasabbrendű és legnemesebb erkölcsi tulajdonságokat, teljesen ki fogja fejleszteni képességeit és tehetségét.

Amikor majd a kommunizmus az egész világon győzött és amikor már eltűnt a régi, kapitalista világ, s vele együtt a véres háború, erőszak, rombolás stb. veszélye, akkor mindenütt bekövetkezik majd a szabadság igazi birodalma. Akkor következik majd be az a világ, amelyről az emberek évezredek óta álmodoztak.

Tudjuk, hogy még nehéz és hosszú harcot kell megvívunk. Hatalmas, megfeszített munkával kell építenünk a kommunizmust. Tudjuk, hogy a szocializmus és a kapitalizmus heves versengésének és kibékíthetetlen harcának viszonyai között, megfeszített munkával kell majd kommunista szellemben nevelnünk és átnevelnünk az embereket. De tudjuk azt is, hogy ügyünk győz és hogy a győzelem már nincs messze. Nem csak gyermekeink, ifjúságunk, hanem közülünk, felnőttek közül is sokan saját szemükkel megláthatják még a kommunizmus diadalát, beléphetnek még a teljes szabadság igazi birodalmába.

Lenin és Sztálin nagy pártja biztosan vezeti a szovjet népet előre, a kommunista társadalom felé. Megmutatja valamennyi népnek, hogyan vívhatják ki az általános békét, hogyan szabadulhatnak meg a véres háborúktól, hogyan dönthetik meg a kapitalista rabságot és hogyan fejlődhet az egész emberiség.

„A nagy Sztálin vezette és vezeti népünket a kommunizmus dicsőséges útján. Sztálin neve, amelyet a népek határtalan tisztelete és szeretete övez, kifejezésre juttatja a győzelmes Szovjetunió nagyságát és harcra hív az emberiség boldog jövőjéért...

A szovjet emberek, az Októberi Forradalom magasztos céljaiba vetett hittel, a haladó emberiség első soraiban haladnak.“*

* Molotov. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom harmincadik évfordulója. Lásd *Molotov. A külpolitika kérdései*. Szikra 1949. 600. old.

A SZOCIALISTA TUDAT SZEREPE A SZOCIALISTA TÁRSADALOM FEJLŐDÉSÉBEN

BEVEZETÉS

Milyen szerepe van a szocialista tudatnak a szovjet társadalom fejlődésében? Ezt a kérdést a szocialista fejlődés törvényszerűségeinek és mozgatóerőinek tágabb és általánosabb problémájával kapcsolatban kell megvizsgálni.

A szocialista társadalmi rendszer győzelme a szocializmusra jellemző új fejlődési törvényszerűségekkel és mozgatóerőkkel együtt világosan bebizonyította a történelmi materializmusnak azt a rendkívül fontos tételét, hogy a társadalmi törvényeknek történelmi jellegük van, hogy minden társadalmi gazdasági alakulatnak megvannak a maga sajátos, jellemző fejlődési törvényei.

Lenin azt mondta, hogy minden történelmi időszaknak megvannak a saját törvényei. Ez a tétel most nemcsak elméletileg, a mult tapasztalatainak tanulmányozása alapján, hanem gyakorlatilag, a Szovjetunió szocialista építésének tapasztalatán is beigazolódott.

A társadalmi törvények, amelyeknek az emberek történelmi, társadalmi tevékenysége alá van vetve, az anyagi javak termelési módjának, a társadalom e reális alapjának megváltozásával párhuzamosan változnak. A társadalmi-gazdasági alakulatok fejlődésének azok a legáltalánosabb törvényei, amelyeket Marx fedezett fel és amelyeket „A politikai gazdaságtan bírálatahoz” című művéhez írt híres előszavában klasszikusan megfogalmazott, minden társadalmi alakulatban az erre az ala-

kulatra jellemző termelési mód történelmi természetétől függően, sajátos formában nyilvánulnak meg.

A szocializmus győzelme az antagonisztikus osztályok megszüntetésére és a társadalmi fejlődés jellegének megváltozására vezetett. Kiküszöbölte mindazt, ami a társadalmi viszonyok antagonisztikus természetével függött össze. Természetes, hogy a szocialista rendszerben a történelmi fejlődés általános törvényei másképpen hatnak, mint az egész eddigi történelemben. Ebben a rendszerben teljesen megváltozott a politika és a gazdaság viszonya, megváltozott az államnak az a szerepe, amelyet a társadalmi életben betölt, s megváltozott az ösztönösség és a tudatosság viszonya is.

A társadalmi tudat mindig a társadalom anyagi életének feltételeit, a társadalmi osztályok létfeltételeit tükrözte. Az emberek tudata a szocialista társadalomban is a társadalmi létet tükrözi. De a tudat más szerepet tölt be a szocialista társadalom fejlődésében, mint a szocializmus előtt bármely más társadalmi alakulatban. A szocialista rendszerben a tudat nemcsak mennyiségileg tölt be nagyobb szerepet a társadalmi életben, hanem ez a szerep minőségileg is megváltozik; teljesen megváltozik az ösztönösség és a tudatosság viszonya a történelmi fejlődésben.

Az emberiség egész eddigi történelmében az ösztönösen ható erők és törvények uralkodtak az embereken. Az emberiség régen megtanulta, hogyan kell hatalmának, akaratának alávetnie a természet elemi erőit. De míg az emberek a természet fölött gyakorolt hatalmukat kiterjesztették, továbbra is tehetetlenül álltak a társadalmi élet ösztönösen ható erőivel, a társadalmi fejlődés spontán törvényeivel szemben, amelyek még titokzatosabbak és még misztikusabbak voltak a szemükben, mint az őseMBER szemében a villámlás, a vulkánok kitörése vagy a földrengés.

Csak a marxizmus-leninizmus rántotta le a titokzatosságot, a misztikum és a fétisizmus leplét a burzsoá társadalmi viszonyokról és mutatta meg a kapitalizmus igazi természetét, ellentmondásait, mozgási törvényeit. Csak a marxizmus-leninizmus mutatta meg az emberiségnek, hogy milyen úton és milyen esz-

közössel tudja megszüntetni a kapitalizmust és hogyan tudja uralmának alávetni saját tevékenységének törvényeit, a társadalmi élet törvényeit, mint ahogy a természet sok törvényét is uralma alá hajtotta.

A szocialista társadalom a világtörténelem új korszakának kezdetét jelenti, annak a korszaknak a kezdetét, amelyben az osztályelnyomás aló! felszabadult emberek saját társadalmi viszonyaik urává lesznek.

A társadalom spontán fejlődését a múltban csak rövid időre, forradalmak idején váltotta fel a történelmüket alakító tömegek tudatos tevékenysége. A dolgozók millióinak tudatos tevékenysége csak a szocialista forradalom után tett szert döntő jelentőségre a társadalmi életben, a társadalom fejlődésében.

A szocialista tudat és a Kommunista Párt által vezetett hordozóia, a nagy szoviet nép, döntő győzelmet aratott a társadalmi élet ösztönösségén és alávetette hatalmának a társadalmi törvényeket. Ez hatalmas ugrás volt a vak szükségszerűség birodalmából a szabadság birodalmába. Ennél nagyszerűbbet nem ismert az emberiség története.

Annak idején, amikor a burzsoá társadalom még egészen fiatal volt, é társadalom apostolai dicshimnuszokat zengedeztek az emberi elméről, amelyen lényegében a burzsoázia korlátolt elméjét értették. Most, amikor a burzsoázia nem tud kijutni a kapitalista társadalom ellenmondásainak útvesztőjéből, amikor elméje nem tudja felfogni a társadalmi törvényszerűségek titkát, amikor erőtllenül áll az általa létrehozott erőkkel szemben, ideológusaival együtt elátkozza az értelmet, magasztalja a misztikumot, a belső sugallatot, a „tudatalatti cselekvést“ és elkeseredetten harcol a „veszélyes gondolatok“ ellen.

Az embereket megalázó és az értelmet gyalázó burzsoá társadalomnak és bomlasztó, káros kultúrájának, misztikumának sötét égboltján napként ragyog a szocializmus országa, ahol az emberi elme, a társadalmi törvények alapos, tudományos ismeretével felvértezett Kommunista Párt irányítja a jelenüket és jövőjüket tudatosan építő milliók tevékenységét.

I

A KAPITALISTA TÁRSADALOM SPONTÁN FEJLŐDÉSE

Első pillantásra úgy tűnhetne, hogy a társadalmi fejlődés legjellemzőbb vonása mindenkor e fejlődés tudatos, célszerű jellege. Ellentétben a külső természettel, amelyben vak, elemi erők hatnak, amelyben nincsen semmiféle tudatos, meghatározott cél, a társadalomban mindig és mindenütt gondolkodó emberek, elmével, tudattal és akarattal rendelkező emberek cselekszenek. Az emberek mindig bizonyos célokat tűztek maguk elé és harcoltak e célok megvalósításáért.

Ez azt az illúziót keltette, hogy az eszmék, célok, törekvések, eszmények harca határozza meg a társadalmi fejlődést, hogy éppen ebben a harcban kell a történelmi események döntő okát keresnünk.

Az idealizmus felhasználta ezt az illúziót a társadalmi fejlődés tudományos, materialista felfogása elleni harcában. A fonák, illuzórikus, idealista történelemfelfogás, a társadalmi életről, a társadalom fejlődéséről vallott visszás, idealista nézet a burzsoá történészek, szociológusok, közgazdászok fejében e'őfítéletté csontosodott.

Ez a történelemfelfogás, ez a társadalmi élettel kapcsolatos nézet teljesen hamis. A társadalmi, történelmi események magyarázatánál csak azt veszi alapul, ami a társadalmi élet felszínén mozog s nem tud behatolni a társadalomtörténeti folyamat lényegébe.

Valójában azonban, amint a marxizmus bebizonyította, a történelmi fejlődés jellemző vonása a múltban, a szocializmus előtt éppen az ösztönösség volt, az, hogy a társadalmi fejlődés spontán törvényei uralkodtak az embereken.

Az emberek társadalmi viszonyai ösztönösen alakultak ki. Az újabb társadalmi alakulatokra való átmenetet nem az emberek előre megfontolt, tudatos tevékenysége, hanem önmaguktól, öntudatlanul és az emberek akaratótól függetlenül ható erők határozták meg. Ennek először is az volt az oka, hogy az emberek minden újabb nemzedéke már kész, e'őtte létrehozott termelőerőket és termelési viszonyokat talált. Másodszor, az emberek, amikor megváltoztatták a munkaeszközöket, amikor

fejlesztették a termelőerőket, nem ismerték fel, hogy milyen eredményekre vezet a munkaeszközök, a termelőerők ilyen vagy amolyan megváltoztatása. A termelési eszközök magántulajdonán alapuló társadalmakban azért uralkodnak ösztönös erők az embereken, mert az emberek érdekei és törekvései összeütközésbe kerülnek egymással; szükségszerűen az a vadállati törvény uralkodik, hogy „mindenki harcol mindenki ellen”. A burzsoá társadalomban nem lehet a társadalom valamennyi tagjának közös célja, egységes terve, egységes akarat, mert a társadalom egymással kibékíthetetlen ellentétben álló osztályokra bomlik.

Az emberek tudata az önmagától, ösztönösen kialakult társadalmakban nem haladja túl a mindennapi élet érdekeinek felismerését. Éppen ezek az érdekek vezették az ősközösség embereit, amikor az évezredek folyamán fokozatosan átérték a durva közszerszámokról a vasból készült munkaeszközökre. Nem tudták és nem ismerték fel azt, hogy ezzel nagyszabású társadalmi átalakulást, a rabszolgatársadalom kialakulását készítették elő. A kapitalizmus is ösztönösen, az egyszerű áru-termelő gazdaság fejlődése alapján keletkezett. Az áruterelő gazdaság belső törvényeinek hatására, ösztönösen hozta létre a kapitalizmust és a burzsoáziát. A XVI., XVII. és XVIII. század burzsoáziája, amikor a kézművességről áttért a manufaktúrára, nem ismerte fel, hogy milyen társadalmi és politikai következményekkel jár majd a termelésnek ez az átalakulása. A burzsoázia csak növelni akarta az áruterelést, hatalmába akarta keríteni a piacot és igyekezett minél nagyobb haszonra szert tenni.

A kapitalista rendszerben erősen érvényesül a társadalmi fejlődés ösztönössége. A gazdasági élet heves harc színterévé válik. Minél szervezettebb a termelés a kapitalista vállalatokon belül, annál nagyobb az anarchia az egész kapitalista társadalomban.

Minél nagyobb sikereket érnek el az emberek a termelőerők fejlesztésében, a természet erőinek leigázásában, minél gazdagabb a kapitalista társadalom, annál nagyobb a milliós dolgozó tömegeknek, a gazdaság megteremtőinek nyomora.

A kapitalizmus fejlődése — a kapitalizmus ellentmondá-

sainak fejlődése és elmélyülése. A keresletnek és a kínálatnak, a társadalom vásárlóképességének és a termelés méretének viszonylagos egyensúlyát, valamint a termelési ágak viszonylagos egyensúlyát erőszakos, spontán úton, túltermelési válságok és a megteremtett javak és termelőerők elpusztítása útján állandóan felrúgják és helyreállítják.

A kapitalista társadalom helyzete az időszakos válságok idején a barbárságra emlékeztet. Ilyenkor különös erővel mutatkozik meg az anarchikus, antagonisztikus, történelmileg idejétmúlt kapitalista rendszer tarthatatlansága. Ezt ma még a burzsoázia ideológusai is kénytelenek elismerni.

Stewart Chase, amerikai közgazdász, „Amerika céljai” című könyvében ismertette az Egyesült Államok 1929—1933-as gazdasági válságát, a munkanélküliség, a nyomor, az éhínség ha' a' mas növekedését. Chase többek között ezt írja:

„Semmi fizikai oka nem volt ennek a nagy nyomornak. Nem volt sem rossz termés, sem aszály, nem pusztított szélvihar és nem törtek be intervenciósok országunkba. A farmok, gyárak, az áramfejlesztők stb. ugyanannyit, vagy talán még többet is termelhettek volna, mint 1929-ben. S a lakosság továbbra is hiányt szenved közszükségleti cikkekben. Ez pontosan olyan, mintha egy farmer, aki gazdag termést takarított be, be' épne a konyhába és kijelen'ené a családnak, hogy nincs mit enni. Az ilyen embert tébolydába zárnák.”

A természet elemi erői által okozott szerencsétlenségeket nem lehet összehasonlítani azokkal a szerencsétlenségekkel, amelyeket a kapitalizmusnak és a kapitalizmus hordozójának, a burzsoáziának ösztönösen ható erői okoznak az embernek.

„A kapitalizmusban lehetetlen az egyes gazdaságok és az egyes államok gazdasági fejlődésének egyenletes növekedése. A kapitalizmusban a megzavart egyensúly időnkénti helyreállítására nincs más eszköz, mint a válságok az iparban, a háborúk a politikában.”*

A kapitalista társadalom spontán törvényei nem állnak az ember ellenőrzése alatt, hanem külső kényszerítő, idegen, ellen-

* Lenin. Az Európai Egyesült Államok jelszaváról. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 1. köt. Szikra 1949. 898. old.

séges, vak erőkként hatnak az emberre. A burzsoázia politikusai hiába próbálják ellenőrzésük alá vonni ezeket az erőket, hiába próbálnak úgynevezett „tervszerű gazdálkodást“ folytatni — mindezek a kísérleteik kudarcot vallottak és mindig is kudarcot fognak vallani.

A kapitalista gazdasági élet „tervszerűsítésének“ kísérletei kifejezésre juttatják a burzsoá politikusoknak a kapitalizmus egyre növekvő belső ellentmondásai leküzdésére irányuló törekvését. De ugyanakkor azt is jelentik, hogy közvetve elismerik azoknak a termelőerőknek társadalmi jellegét, amelyek túlnőttek a kapitalista termelési viszonyok, a kapitalista magántulajdon szűk keretein. A hatalmas, modern társadalmi termelőerők összeegyeztethetetlenek a termelési eszközök magántulajdonával. Mindaddig, míg ki nem kiszöbölték a termelés társadalmi jellege és az egyéni kisajátítás között fennálló ellentmondást, továbbra is megmarad az anarchia, az antagonizmus, megmaradnak a válságok, továbbra is rombolják a meglevő termelőerőket, továbbra is imperialista háborúk fenyegetnek, továbbra is nyomorban tengődnek a dolgozók, az egyszerű emberek milliói.

A kapitalizmus gazdasági alapja szabja meg a társadalmi viszonyoknak, az egyének viszonyának, a proletariátus és a burzsoázia között fennálló viszonyoknak, a nemzetek viszonyának a jellegét, ez szabja meg a kül- és belpolitika jellegét, a burzsoázia ideológiájának jellegét.

A burzsoázia ideológusai, a burzsoá közgazdászok, a kapitalizmus fénykorában sem tudták felfogni a kapitalista termelési mód és a kapitalista társadalom igazi természetét. Ebben osztályérdekük, szűklátókörűségük akadályozta őket, melynek folytán egy történelmi szempontból átmeneti társadalmi formát örökkévaló, természetes, történelemfeletti társadalmi formának tekintettek. Burzsoá szűklátókörűségük folytán a dolgok, az áruk viszonya mögött nem tudták meglátni az emberek viszonyát. A burzsoá ideológusok, mint a kapitalista társadalom többi ügynökei is, bálványimádókként hódolnak az áru hatalmának és érzékfeletti, misztikus tulajdonságokkal ruházzák fel az emberi tevékenység termékeit,

A burzsoá ideológusok ezt a kapitalista társadalomra jellemző fonák nézetet minden társadalmi viszonyra, a gazdasági élet és a politika, a gazdaság és a jog, a lét és a tudat viszonyára is kiterjesztik. A burzsoá ideológia elferdített, fejtegetéjére állított formában tárja elénk ezeket a viszonyokat. És minél tovább fejlődött a kapitalizmus, minél több belső ellentmondása tárult fel, annál jobban gabalyodott bele a burzsoázia ezeknek az ellentmondásoknak a hálójába és annál visszásabb formában ábrázolta a burzsoá „tudomány“, a burzsoá ideológia a kapitalista társadalmat, annál nagyobb miszticizmusba esett.

Minthogy a kapitalizmus már természeténél fogva anarchikus és nincs lehetőség a burzsoá társadalom gazdasági életének tudatos befolyásolására, az illuzórikus, elferdített képet fes'ő. hamis tudat az egész társadalmi élet ösztönösségének, káoszának, ellentmondásos voltának fokozódásához vezet.

Engels megvizsgálta az ösztönösen fejlődő társadalom életét és rámutatott, hogy ebben a társadalomban csak igen ritka esetben történik meg az, amit akarnak, „... a legtöbb esetben a sok szándékolt cél keresztezi egymást és ellentmond egymásnak, avagy a célok maguk eleve kivihetetlenek vagy az eszközök elégtelenek. Így a számtalan egyes akarat és cselekedet összeütközései a történelem terén oly állapotot idéznek elő, amely teljesen hasonló a tudattalan természetben uralkodó állapothoz. A cselekedetek céljait akarják, de azokat az eredményeket, amelyek a cselekedetekből valóban következnek, nem akarják, vagypedig ha eleinte úgy látszik is, hogy ezek az eredmények megfelelnek a szándékolt célnak, végülis egészen más következményekkel járnak, mint amilyeneket akartak.“*

Példaképpen emlíjtük az utóbbi évek eseményeit, amelyek még elevenen élnek mindnyájunk emlékezetében. Vajjon a fasiszta Németország, Japán és szövetségeseik imperialistái, akik világuralmuk megteremtése céljából tudatosan szervezték meg és robbantották ki a második világháborút, vajjon ők voltak-e az egyetlenek, akik e háború kimenetelére vonatkozóan

* Engels. Feuerbach és a klasszikus német filozófia felbomlása. Lásd *Marx—Engels, Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 387. old.*

elszámították magukat? Nem, Anglia és az Egyesült Államok uralkodó osztályai is elszámították magukat. Osztályérdekeiktől vezérelve, gyűlölték a Szovjetuniót s ezért sohasem tudták a Szovjetunió gazdasági, politikai és katonai hatalmának jelentőségét helyesen felmérni és értékelni. Nem tudták számbavenni és nem tudták előrelátni a néptömegek antifasiszta szabadságmozgalmának erejét és jelentőségét, annak a mozgalomnak erejét és jelentőségét, amely a második világháború tüzeiben bontakozott ki. Ezek az erők lényegesen „módosították” az angolszász országok kormányköreinek stratégiai, katonai és politikai számításait, amikor is halomradöntötték azokat az elképzeléseiket, hogy a fasiszta támadókkal elpusztíthatják a szocializmus országát.

A néptömegek antifasiszta mozgalma arra vezetett, hogy számos országban a demokrácia új formái keletkeztek, megnövekedett az európai országok néptömegeinek aktivitása, hatalmas mértékben megnövekedett a szocializmus eszméinek befolyása, megnövekedett az az erkölcsi és politikai tekintély, amit a szocializmus országa a világ népei részéről élvez, s a nemzetközi ügyekben fokozódott a Szovjetunió befolyása.

Az első világháborúból legyengülve került ki a kapitalizmus: elvesztette Európa legnagyobb országát, Oroszországot, amely a szocialista fejlődés útjára lépett. A második világháború kirobbantásával a nemzetközi reakció gyengíteni akarta a szocializmus országát, saját országaiban el akarta pusztítani a munkásmozgalmat és meg akarta szilárdítani a kapitalizmust. De ennek éppen az ellenkezője történt: a reakció erői gyengültek, a szocializmus, a munkásmozgalom, a demokrácia erői pedig még jobban megnövekedtek. Ez a tény természetesen fölöttébb kellemetlen a burzsoázia számára s nyilván nem volt a burzsoázia képviselőinek, a Trumanoknak, Churchilleknek, Vandenbergeknak, Dulleseknek és másoknak szándékában.

A világreakció, az imperialista országok burzsoáziája ma egyre jobban belegabalyodik az ellentmondásokba, saját bel- és külpolitikájának következményeibe.

Ezt többek között meggyőzően bizonyítja az amerikai imperialisták által világszerte reklámozott Marshall-terv.

E tervnek, szerzői elképzelése szerint, hozzá kellett volna járulnia ahhoz, hogy az Egyesült Államokban megelőzzék a közelgő gazdasági válságot, hogy az amerikai imperializmusnak rendeljék alá a nyugateurópai országok gazdaságát és politikáját és hogy Európa országaiban elfojtsák a haladó demokratikus mozgalmat.

A Marshall-terv csak most kezd érvényesülni, de hatása Olaszországban, Franciaországban, Angliában, Törökországban, Belgiumban és más országokban máris a hazai ipar leépítésében nyilvánul meg, azoknak a gazdasági ágaknak a leépítésében, amelyek veszélyes versenytársai lehetnek az Egyesült Államok iparának (hajógyártás, autóipar, repülőgépipar, kohászat, gépgyártás, valamint számos könnyűipari ág). Ez feltétlenül a munkanélküliség növekedését, a proletariátus és a burzsoázia között fennálló ellentmondások további kiéleződését idézi elő. Politikai téren a Marshall-terv megvalósítása arra vezet, hogy egyre jobban csökkentik és végülis felszámolják azoknak az országoknak nemzeti és állami szuverénitását, amelyekre az amerikai imperializmus kivetette hálóját. Ez feltétlenül azt eredményezi, hogy a néptömegek harcot indítanak nemzeti szuverénitásukért, nemzeti függetlenségükért. S mivel ma a munkásosztály a nemzeti és állami szuverénitás legkövetkezetesebb harcosa, elkerülhetetlen, hogy a proletár marxista pártok befolyása, a kommunizmus befolyása növekedjék.

Az angol-amerikai reakció el akarja fojtani Görögország, Kína,* Indonézia, Franciaország, Olaszország és más országok népeinek haladó mozgalmait s ezzel a népek engesztelhetetlen gyűlöletét vonja magára. A reakció szelet vet és vihart arat. A burzsoázia tevékenységének azok az eredményei, amelyeket gazdasági és politikai téren elért, egyre inkább arról tanúskodnak, hogy erkölcsi, politikai és eszmei csődbe jutott.

Dewey, az amerikai reakciós burzsoázia tiszteletreméltó ideológusa, „Az ember problémái” című könyvében 1946-ban ezt írta: „Mondjuk ötven évvel ezelőtt még a legvilágosabban látó emberek sem láthatták előre az események alakulását. A széleslátókörű emberek, akik reményeket tápláltak, látták,

* Kína azóta lerázta magáról az imperialisták igáját. Most a hős koreai nép küzd szabadságáért. — Szerk.

hogy az események alakulása ellenkező irányban halad." A burzsoázia ideológusainak nem adatott meg az a készség, hogy előrelássák az események alakulását. Félnék a jövőtől, mert az semmi jóval nem kecsegteti a kapitalizmust. A történelmi fejlődés tényleges menete ellentmond a burzsoázia érdekeinek, mert a burzsoázia kora alkonyodik.

A munkáosztály nagy ideológusai és vezérei ezzel szemben nemcsak ötven, hanem száz évre is előreláthatták a kapitalizmus sorsát, előreláthatták a kapitalizmus pusztulását és a kommunizmus diadalát. Ennek meggyőző tanúbizonysága „A Kommunista Párt kiáltványa“, amelyet Marx és Engels több mint száz évvel ezelőtt írt. Lenin és Sztálin, Marx és Engels tanításának zseniális folytatói, ötven évvel ezelőtt az Oroszország egét borító sötét felhőkön keresztül meglátták az új világ hajnalhasadását, a szocializmus napjának felkelését. Ebben nyilvánult meg az új, felfelé ívelő osztály, a munkáosztály vezéreinek szellemi hatalma, ebben nyilvánult meg a marxizmus-leninizmus nagy elméletének ereje, alkotóinak hatalmas gényusa.

II

MILYEN SZEREPE VAN A MARXIZMUS-LENINIZMUSNAK,
MINT A SZOCIALISTA TUDAT LEGFEJLETTEBB FORMÁJÁNAK?

Sztálin elvtárs „A dialektikus és a történelmi materializmusról“ című művében azt írta, hogy a társadalom csak bizonyos ideig, bizonyos határig fejlődik ösztönösen, addig, míg a régi társadalom méhében nem érnek meg az új termelődörök, az új társadalom anyagi alapjai.

Amikor a társadalom termelődörői bizonyos fejlődési fokra érve, összeütközésbe kerülnek a régi termelési viszonyokkal, amelyek ölében addig fejlődtek, ezek a termelési viszonyok és hordozóik, az uralkodó osztályok, akadályozzák, fékezik a termelődörök és az egész társadalom fejlődését. Egyre elkerülhetetlenebb a forradalom, egyre elkerülhetetlenebb, hogy a régi termelési viszonyokat és hordozóikat, az idejüket leélt osztályokat, erőszakosan félretolják a fejlődés útjából. A társadalom fokozatos, ösztönösen végbemenő fejlődését az élenjáró, forra-

dalmai osztályok tudatos, forradalmi tevékenységének kell felváltania.

Ez az oka annak, hogy haladó, forradalmi eszmék, társadalmi elméletek, a társadalmi tudat különféle formái keletkeztek, amelyek a haladó osztályok helyzetét és érdekeit tükrözték. Ezek az eszmék és elméletek, egyesítik, szervezik és mozgósítják a tömegeket és ezáltal hozzájárulnak az új történelmi feladatok megoldásához. Megkönnyítik az új társadalom keletkezését és meggyorsítják a társadalom fejlődését.

Ez az az általános törvény, amely a társadalmi eszméknek a társadalom fejlődésében betöltött szerepét meghatározza. Ezt a törvényt Sztálin fogalmazta meg először „A dialektikus és a történelmi materializmusról” című munkájában. Mint minden általános történelmi törvény, ez a törvény is különféleképpen nyilvánul meg az egyes társadalmi alakulatokban. Az eszmék, a tudat, a társadalmi elméletek szerepe az adott társadalmi rendszer jellegétől, e rendszer fejlődési törvényszerűségeitől és mozgatóerőitől, maguknak ezeknek az eszméknek, elméleteknek és a tudatformáknak a jellegétől és társadalmi természetétől függ. Függ továbbá attól, hogy mennyire pontosan tükrözik ezek az eszmék, elméletek és tudatformák a társadalom anyagi életfeltételei továbbfejlődésének szükségleteit, és hogy mennyire terjedtek el ezek az eszmék a tömegek között.

Sztálin elvtárs fejtegeti, hogy milyen szerepük van a haladó társadalmi eszméknek és elméleteknek a társadalom fejlődésében és e fejtegetése során rámutat arra, hogy „... annál nagyobb jelentőségre tesznek szert, minél pontosabban tükrözik vissza a társadalmi anyagi élet fejlődésének szükségleteit”.* Tudjuk, hogy a világtörténelem elmúlt korszakaiban a tudat főképpen vallásos, vagyis fantasztikus, illuzórikus tudat volt. A burzsoázia ideológusai, amint már mondtuk, elferdített, visszás képet festenek a kapitalista társadalomról. Csak a marxizmus-leninizmus tudja tudományosan, pontosan, megfelelően visszatükrözni azokat a szükségleteket, amelyek korunkban a társadalom anyagi életének fejlődése során felmerülnek.

* Sztálin. A dialektikus és a történelmi materializmusról. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 646—647. old.

Csak ez az elmélet vértéz fel bennünket a társadalmi fejlődés törvényeinek tudományos ismeretével. Ez az oka annak, hogy a marxista-leninista elmélet, a marxizmus-leninizmus magasabb eszméi nagyobb szerepet játszanak a társadalmi fejlődésben, mint a múltban bármely más elmélet vagy eszme.

A „természetes jogrendről“ szóló burzsoá elméletnek vagy a „társadalmi szerződést“ hirdető tanításnak annak idején kétségtelenül haladó jelentősége volt és ugyanúgy elősegítette a burzsoá társadalomnak a feudális társadalmon aratott győzelmét, mint a francia materialisták és ateisták eszméi. De ezek az elméletek és eszmék csak a művelt emberek szűk körében terjedtek el. A múltban a leghaladóbb társadalmi elméletek és filozófiai rendszerek is csak egyesek, kis iskolák kincsei voltak. Ez az oka annak, hogy ezek a haladó elméletek hasonlíthatatlanul kisebb hatással voltak a történelmi fejlődésre, mint a marxizmus-leninizmus hatalmas forradalmi eszméi.

Marx az egész addigi materializmus fő hiányosságát abban látta, hogy ez a materializmus szemlélő volt, hogy „... a tárgyat, a valóságot, az érzéki világot csak az *objektum* vagy a *szemlélet* alakjában fogja fel; nempedig mint *emberi érzéki tevékenységet, gyakorlatot*, nem szubjektíven. Ezért történt, hogy a *tevékeny* oldalt, a materializmussal ellentétben, az idealizmus fejtette ki — de csak elvont módon, mert az idealizmus természetesen nem ismeri a valóságos, érzéki tevékenységet, mint olyant.“* A múlt filozófiai rendszereinek fő fogyatékoságát Marx abban látta, hogy „a filozófusok a világot csak különbözőképpen *magyarázták*; de a feladat az, hogy *megváltoztassuk*“.** Világos, hogy e fogyatékoságaik folytán még a materialista filozófiai rendszereknek is csak korlátozott befolyásuk volt a társadalmi fejlődésre. Azt is szem előtt kell tartani, hogy a múltban még a materialista filozófiai rendszerek is a társadalmi életről vallott idealista nézetből indultak ki, abból a nézetből, amely azt állítja, hogy a nagy egyéniségek, királyok, hadvezérek, hősök, ideológusok, csinálják a törté-

* Marx. Tézisek Feuerbachról. Lásd *Marx—Engels*. Válogatott művek 2 köt. Szikra 1949. 399. old.

** Ugyanott, 401. old.

nelmet. Valamennyi idealista társadalmi elmélet mellőzte a néptömegek történelmi szerepét.

A marxista filozófia és általában a marxizmus létrejötte valóságos forradalmat jelentett a tudományban, a filozófiában. A marxizmus filozófiáját és a marxizmus-leninizmust, a munkásosztály ideológiáját, egészében az a hatékony, alkotó, forradalmi átalakító erő jellemzi, amely lehetővé tette, hogy a szocializmusért vívott harcban, a kommunista társadalom építésében a munkásosztály lobogójává váljék.

A marxizmus-leninizmus kezdettől azt tűzte ki feladatául, hogy ne csak egyszerűen megmagyarázza a világot, ne csak feltárja a társadalom fejlődésének törvényeit, a kapitalizmus fejlődésének törvényeit, hanem azt is megmutassa, hogy e törvényekre támaszkodva, hogyan lehet megszüntetni a kapitalizmust, melyik osztálynak történelmi hivatása, hogy ezt a feladatot megvalósítsa és milyen körülmények között tudja a munkásosztály történelmi küldetését teljesíteni. Az elmélet és a gyakorlat, az osztályharc stratégiája és taktikája, a kommunista építés törvényeiről szóló tanítás és a marxista párt által vezetett munkásosztály, s később az egész nép történelmi tevékenysége elszakíthatatlanul összekapcsolódik. Az elmélet belső természete, lényege, rendeltetése folytán vezérfonal a cselekvéshez.

Amikor ezt az elméletet a társadalom forradalmi átalakítására alkalmazzuk, a társadalmi rendszer jellegének megváltozásával ennek az elméletnek a szerepe is megváltozik. A kapitalista társadalomban és a szovjet rendszerben különböző szerepet tölt be a marxista-leninista elmélet, a két rendszerben különböző a társadalmi fejlődésre gyakorolt befolyása. Ez az elmélet a kapitalista társadalomban is a marxista párt fegyvere, a forradalmi munkásosztály ideológiája. De a kapitalista rendszerben a marxizmus-leninizmus az elnyomott, kizsákmányolt osztály ideológiája, annak az osztálynak az ideológiája, amelyet a burzsoázia szellemileg elfojt. Minden egyes kapitalista országban a burzsoázia uralkodó ideológiája áll szemben a marxizmussal.

A szocialista társadalomban a marxizmus-leninizmus eszméi az uralkodó eszmék. A marxizmus-leninizmus a szovjet

államot, az egész szocialista társadalmat vezető párt elméleti fegyvere. A marxizmus-leninizmusnak tehát azért van közvetlen befolyása az egész társadalmi életre, mert a szocialista társadalomban az új társadalmi rendszer, a szocialista állam, a Kommunista Párt egész hatalmával támogatja a marxizmus-leninizmus eszméit, és támogatja ezenkívül annak a sokmillió dolgozónak ereje és hatalma, akik magukévá tették ezeket az eszméket. A marxizmus-leninizmus eszméi, a szocializmus eszméi, amelyek az életben öltöttek testet, amelyek az új társadalmi rendben materializálódtak, a társadalmi fejlődés még hatalmasabb mozgatóerőivé lettek.

A szocialista társadalomban, ahol a társadalmi fejlődés teljesen új törvényszerűségei működnek, a marxizmus-leninizmus, mint a kommunista építés tudománya, a szovjet állam, a Kommunista Párt egész gazdasági, politikai, kulturális és ideológiai tevékenységének elméleti alapja.

A marxizmus-leninizmus már a kapitalista társadalomban is olyan erő, amely meggyorsítja a társadalmi fejlődést, olyan elmélet, amely a marxista párt számára lehetővé teszi a tájékozódást. A marxizmus-leninizmus már a kapitalista társadalomban is a munkásosztály harci zászlaja a kizsákmányolók elleni küzdelmében. A marxizmus-leninizmus elmélete a kapitalista társadalomban olyan erő, amely aláaknázza a kapitalizmust. A kapitalista társadalomban érvényre jut ennek az elméletnek mindent legyűrő ereje. A marxizmus-leninizmus szervező és alkotó tevékenysége a kapitalista társadalomban abban nyilvánul meg, hogy mozgósítja és egybeforrasztja a munkásosztály, a dolgozók erőit és megmutatja ezeknek az erőknek, hogy milyen úton, milyen eszközökkel harcolhatnak a szocializmusért.

A szocialista rendszerben a marxizmus-leninizmus elmélete nemcsak fegyver a régi maradványai ellen folytatott harcban, hanem az új társadalom építésének hatalmas eszköze is. Az új megteremtésének, megszilárdításának és fejlesztésének ereje.

Minél nagyobb körben terjednek el a kapitalista társadalomban a marxizmus-leninizmus eszméi, annál közelebb van a kapitalizmus pusztulása. A szocialista társadalomban a marx-

izmus-leninizmus eszméinek nagy elterjedtsége hatalmas eszköz az új társadalom megszilárdításához és fejlesztéséhez.

Minél kisebb a kapitalista társadalomban a tömegek politikai aktivitása, minél jobban sikerül a burzsoáziának és ideológusainak elaltatni a dolgozók osztálytudatát, annál szilárdabb a kapitalizmus. A kapitalizmus nemcsak azért tudja magát fenntartani, mert erőszakot és kizsákmányolást alkalmaz, hanem azért is, mert a tömegek műveletlenek és meggyőződtek, mert nem hisznek saját erejükben. A szocialista társadalomban ezzel szemben e társadalom hatalma csak akkor növekedhet, és csak akkor gyorsulhat meg fejlődésének üteme, ha a nép a legnagyobb politikai és társadalmi aktivitásról tesz tanúbizonyságot. Ez az aktivitás pedig a tömegek szocialista tudatának növekedésétől, a Kommunista Párt eszméinek és jel-szavainak terjesztésétől függ, s függ továbbá attól, hogy a dolgozók mennyire értették meg a Kommunista Párt politikáját, amely a marxizmus-leninizmus elméletén épül fel.

Azt látjuk tehát, hogy a haladó eszmék nem hatnak mindig azonos erővel és azonos formában a társadalom fejlődésére. A hatás ereje és jellege a társadalom és a társadalom törvényszerűségeinek jellege szerint változik. De a haladó eszmék hatásának ereje és jellege aszerint is változik, hogy milyenek az adott lehetőségek a tudatos tevékenység kifejtésére és mennyire terjedtek el az eszmék a tömegek között.

A szocialista társadalom jellemző sajátossága, hogy a történelem első olyan társadalma, amelyet a milliók tudatos tevékenysége alapján teremtek.

Az a sajátos, specifikus szerep, amelyet a társadalmi tudat, a haladó társadalmi elmélet a szocialista társadalom keletkezésében és fejlődésében betöltött, ennek az új társadalomnak a természetéből adódik, mert e társadalom alapja a magántulajdonnak, a kizsákmányolásnak, az osztályok és nemzetek kibékíthetetlen ellentétének megszüntetése.

A szocialista társadalom más körülmények között alakult ki, mint minden előző társadalmi alakulat. Az előző társadalmi alakulatok már a régi társadalmak méhében keletkeztek, mint többé-kevésbé kész gazdasági alakulatok. Ez annak a következménye volt, hogy ezek a társadalmak -- a rabszolgarend-

szer, a feudalizmus, a kapitalizmus — a termelési eszközök magántulajdonán, kizsákmányoláson és az osztályok kibékíthetetlen ellentétén épültek fel. A kizsákmányolásnak és az osztályok kibékíthetetlen ellentétének csak a formája változott meg, de maga a kizsákmányolás és az ellentét megmaradt.

A polgári forradalmak feladata tehát abban merült ki, hogy a burzsoáziának meg kellett ragadnia a hatalmat és a politikai felépítményt a már kifejlődött kapitalista gazdasághoz kellett alkalmaznia.

A szocializmus a régi társadalmi viszonyokkal és eszmékkel való radikális szakítást jelenti. A szocialista társadalom nem alakulhat ki önmagától, a kapitalizmus méhében, mint ahogy a kapitalizmus a feudalizmus méhében kialakult, bár reformisták, opportunisták, álszocialisták elméleteikben azt állítják, hogy kialakulhat. Az opportunisták, reformisták elméletei, amelyek szerint a kapitalizmus békésen belenőhet a szocializmusba, amelyek szerint a szocializmus a termelőerők fejlődésének automatikus eredményeképpen jön létre, nem veszik figyelembe a kapitalizmus és a szocializmus közötti elvi ellentétet. E két rendszer azonosságából indulnak ki. Az angol „Munkáspárt“ (az álszocializmus egyik legaljasabb válfaja) hívei ezen az alapon szocialista rendszernek nyilvánítják Anglia kapitalista rendszerét, az angol „munkáspárti“ kormány imperialista, reakciós politikáját pedig — szocialista politikának.

A kapitalizmusból a szocializmusba való átmenetnek, mint Lenin és Sztálin tanítja, az a sajátossága, hogy az átmenet kezdetén egyáltalán nincsenek vagy csak alig-alig vannak meg a szocialista gazdasági alakulat kész formái.

A kapitalizmus méhében csak a szocializmus szükséges anyagi és szellemi előfeltételei alakulnak ki; kifejlődnek a termelőerők, kialakul a szocialista termelési viszonyok hordozója, a forradalmi munkásosztály, létrejön a munkásosztály forradalmi pártja és ennek a pártnak tudományos elmélete, a marxizmus-leninizmus.

A szocialista forradalom a munkásosztály hatalomrajutásával nem ér véget, hanem csak akkor kezdődik. A szocialista

állam a régi gazdasági élet tudatos átalakításában és az új, szocialista gazdaság építésében a legfontosabb és döntő mozgatóerőként használja fel a győzelmes munkásosztályt.

Lenin „A Szovjethatalom soronlevő feladatai” című munkájában azt írta: „A polgári forradalmakban a dolgozó tömegek fő feladata negatív, illetve romboló munka volt — a feudalizmus, a monarchia, a középkori viszonyok megsemmisítése. Az új társadalom szervezésének pozitív, illetve alkotó munkáját a lakosság vagyonos, burzsoá kisebbsége végezte. S ez a kisebbség — bár a munkások és szegényparasztsok ellenállást fejtettek ki — aránylag könnyen hajtotta végre ezt a feladatot, nemcsak azért, mert a tőke által kizsákmányolt tömegek ellenállása akkor — a tömegek szétforgácsoltága és fejletlensége következtében — rendkívül gyenge volt, hanem azért is, mert az anarchisztikusan felépített kapitalista társadalom fő szervező ereje a szélességében és mélységében spontán módon növekvő belső, valamint nemzetközi piac.

Ezzel szemben minden szocialista forradalomban, és következőképpen az Oroszországban 1917 október 25-én általunk megkezdett szocialista forradalomban is — a proletariátus és a proletariátus vezette szegényparasztság főfeladata az, hogy pozitív, azaz termelő munkával kiépítse azoknak az új szervezeti viszonyoknak rendkívül bonyolult és finom hálózatát, amelyek az emberek tízmillióinak létfenntartásához szükséges termékek tervszerű termelését és elosztását szabályozzák. Az ilyen forradalmat csak a lakosság többségének, mindenekelőtt a dolgozók többségének, önálló, történelmi alkotó munkája valósíthatja meg sikeresen. A szocialista forradalom győzelmét csak az biztosíthatja, ha a proletariátus és a szegényparasztság elegendő öntudatosságot, eszmei szilárdságot, önfeláldozást és állhatatosságot fog tanúsítani. Azzal, hogy megteremtettük az új, a szovjet államtípust, amely megadta a dolgozó és elnyomott tömegeknek azt a lehetőséget, hogy az új társadalom önálló építésében cselekvően résztvegyenek, a nehéz feladatnak csak kis részét oldottuk meg. A fő nehézség gazdasági téren van: meg kell valósítani a termékek termelésének és elosztásának legszigorúbb és mindenre kiterjedő nyilvántartását

és ellenőrzését, fokozni kell a munka termelékenységét, *társadalmasítani* kell a termelést a *gyakorlatban*.”*

Míg a polgári forradalmakban a tömegek tudatos tevékenysége nem ment túl a régi uralkodó osztályok és hatalmuk forradalmi megdöntésén, a szocialista forradalomban a munkásosztály hatalomrajutása új korszakot nyit meg a tömegek történelmi alkotásában, a társadalmi kapcsolatok új formáinak tudatos, tervszerű építésében. A szocialista társadalom építésének elengedhetetlen, döntő feltétele a szocialista szovjet állam léte vagy — mint a népi demokratikus országokban — a népi demokratikus államforma léte, amely a proletárdiktatúra funkcióit teljesíti és e diktatúra egyik formája.

Az új társadalom tudatos építésének politikai és eszmei kezdeményezője, szervezője és vezetője a marxizmus-leninizmus elméletével felvértezett Kommunista Párt. A szocializmus építése nagy és állandóan növekvő aktivitást, alkotó kezdeményezést, a szocializmus ügyének hűséges szolgálását, önfeláldozást, hősiességet, állhatatosságot, fegyelmet követel a tömegektől, vagyis magasfokú szocialista, kommunista tudatosságot.

Ellentétben a kapitalizmussal, ahol a társadalmi élet a magántulajdon és a magánérdekek által megosztott emberek számtalan törekvésének, kívánságának, érdekének, céljának és akaratának összeütközése és egybefonódása eredményeképpen megy végbe, a szocializmus, a szocializmus építése, a szocializmus megvalósulása és fejlődése azt teszi szükségessé, hogy a milliók akaratát a közös nagy cél, a kommunizmus megvalósítása érdekében egyesítsük. De a szocializmus építése csak akkor lehet a tömegek egységes akarata, ha ezek a tömegek szocialista tudatra ébredtek, ha megértik alapvető érdekeiket.

A millióknak ezt az akarategységét csak a tekintélyes, tapasztalt Kommunista Párt biztosíthatja, az a párt, amely fegyelmének, sorai megbonthatatlanságának, a dolgozó tömegekkel való elszakíthatatlan kapcsolatának köszönheti erejét. annak, hogy ismeri a kommunizmus építésének törvényeit.

* *Lenin. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 362—363. old.*

A Kommunista Párt a szovjet nép lelke, szervezője és vezetője. Kommunista tudatra neveli a népet.

A szovjet nép, melyet a Kommunista Párt, Lenin és Sztálin gényusa vezet, elsőként építette fel a szocializmust, elsőként építette meg az új világ felé vezető utat. Semmiféle könyvből nem tanulhatta, hogy a kapitalizmustól örökölt elemekkel hogyan kell konkrétan felépíteni az új társadalmat, az új gazdasági alakulatot, hogyan kell a társadalmi kapcsolat új formáit létrehozni és hogyan kell az új, tudatos munkafegyelmet megteremteni. Marx és Engels, a kapitalizmus fejlődési tendenciájának elemzése alapján csak egészen általános formában rajzolhatták meg a jövőbeli kommunista társadalmi alakulat körvonalait. Csak általánosságban állapíthatták meg e társadalomalakulat fejlődési szakaszait, fokait, csak elméletben határozhatták meg, hogy a kommunizmus első és második szakaszában hogyan kell majd az embereknek tervszerűen, tudatosan gazdálkodniok, termelniök és a termékeket elosztaniok. Ezek a zseniális elméleti tételek ma is megállják a helyüket. De ezek csak általános elméleti tételek.

Csak Lenin és Sztálin tudta a Szovjetunió szocialista építése terén szerzett tapasztalatok elméleti általánosítása alapján részletesen kidolgozni a marxista-leninista elméletet, a kommunista építésnek ezt a tudományát, csak ők fedezhették fel az új társadalmi alakulat törvényeit és mozgatóerőit.

Minden kezdet nehéz. A többi ország most a Szovjetunió tapasztalatai alapján sokkal könnyebben építheti már fel a szocialista társadalmat, mint mi. Annál nagyobb szerepet töltött be a szocialista elmélet a történelem első szocialista társadalmának építésében. Annál nagyobb szükség volt azoknak a különféle marxistaellenes, opportunistá elméleteknek a leleplezésére, amelyek meg akarták fosztani a munkásosztályt tájékozódóképességétől és attól a hitétől, hogy a szovjet nép felépítheti a szocializmust. Ha nem lepleztük volna le ezeknek a trockista-zinovjevista-buharinista elméleteknek ellenforradalmi lényegét, nem tudtuk volna felkelteni, mozgósítani, szervezni és a szocializmus építésére serkenteni a tömegeket. Ha a milliókat nem győztük volna meg a győzelem lehetőségéről, nem tudtuk volna felépíteni a szocializmust.

A Bolsevik Pártnak, Lenin és Sztálin vezetésével, a szovjet állam fennállásának első napjától kezdve ugyanolyan kíméletlen politikai, elméleti és ideológiai harcot kellett folytatnia a párt irányvonalával szemben ellenséges áramlatok ellen, mint a forradalom előtt. A szovjet állam minden fontosabb politikai kérdésében folyt ez a harc: a béke kérdésében, a nemzeti kérdésben és a parasztkérdésben, az ország iparosításának kérdésében, a mezőgazdaság kollektivizálásának kérdésében, az állam sorsának kérdésében, a kulturális építés kérdésében stb.

E kérdések helyes megoldásától függött az ország sorsa, a szocializmus sorsa. E kérdések megoldásában fontos, kipróbált fegyver volt és marad Lenin és Sztálin pártjának kezében a marxizmus elmélete, amelyet Lenin és Sztálin fejlesztett tovább.

Zsdanov elvtárs azt mondta, hogy a párt politikája szovjet társadalmunk létalapja. *A politika — az osztályok viszonya.* A munkásosztály helyes parasztpolitikájától függött a szovjet hatalom, a szocializmus sorsa. A politika azt jelenti, hogy a szovjet állam és a Kommunista Párt tudatosan vezeti az egész szocialista társadalmat. E vezetés helyességétől függött országunk sorsa, ettől függött a szocializmus győzelme a Szovjet-unióban.

A szocialista állam, a Kommunista Párt, kül- és belpolitikájának megvalósításában az osztályok természetének, a mozgatóerőknek, a szocialista társadalom fejlődéstörvényeinek tudományos megértéséből, a gazdaság és a politika, az alap és a felépítmény helyes kölcsönös viszonyának megértéséből, a marxista elmélet átalakító szerepének helyes megértéséből indul ki.

Szovjet társadalmunk fejlődésének minden éles fordulata-nál, az osztályharc különböző szakaszaiban — az új gazdasági politikára való áttérés időszakában, a szocialista iparosítás politikájának megvalósítása során, majd a mezőgazdaság teljes kollektivizálása idején, a kibontakozott szocialista építés időszakában, a Nagy Honvédő Háború idején, népgazdaságunk helyreállításának időszakában — a gazdasági törvények-

nek, az osztályharc törvényeinek, a szocialista építés törvényeinek ismerete vezette a Kommunista Pártot.

A társadalmi fejlődés, a szocialista építés törvényeinek ismerete lehetőséget adott a pártnak arra, hogy megértse a fejlődési nehézségek jellegét, hogy meglássa fejlődésünk ellentmondásait, ezeknek az ellentmondásoknak a természetét és megoldásuk útjait és módjait. A Kommunista Párt mindig a tudományosan kidolgozott stratégiára és taktikára támaszkodott. Mindig világosan látta a fejlődési távlatokat. Politikája soha, fejlődésünk legélesebb fordulatainál sem tévesztette szem elől a legfontosabbat, a végső célt — az osztályok megszüntetését, a szocializmus, a kommunizmus diadalát.

A földesurak és tőkések kisajátítása, a föld, a gyárak, a bankok, a közlekedési eszközök társadalmazása súlyos csapást mért a kapitalista gazdaságra. De az ország egész gazdaságában továbbra is több gazdasági alakulat volt meg és a kisárutermelő parasztgazdaság volt túlsúlyban. A kisárutermelő gazdaság, természeténél fogva, tömegesen szüli a burzsoáziát és a kapitalizmust. A szocializmusnak a II. Internacionále táborából kikerült ellenségei, a mensevikek, az eszerek, trockisták és az egész külföldi burzsoázia ezen az alapon a szovjet rendszer elkerülhetetlen pusztulását és a kapitalizmus visszaállítását jósolgatták. A Bolsevik Párt és vezérei, Lenin és Sztálin, meglátták a kapitalizmus újjászületésének veszélyét és a kapitalizmus visszaállításának lehetőségét. A marxista-leninista elméletre, az osztályok erőviszonyainak pontos számbavételére támaszkodva, azt is látták, hogy a szocializmus ennek ellenére is győzelmet arathat, ha megvalósítják a helyes bolsevik politikát.

A szocializmus győzelmére épülő politikánk helyességétől nemcsak országunk sorsa, hanem a szocializmus sorsa is függött, ettől függött a világ haladó erői és reakciós erői között folyó harc kimenetele. A szocializmus erői a gazdaság kulcspozícióira, a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségére, a szovjet állam hatalmára támaszkodtak. Minket támogattott a szocialista elmélet ereje, a tudatos vezetés ereje, a tudományosan megalapozott politika, az előrelátás ereje.

Országunk gazdasági elmaradottságát, agrárjellegét, ame-

lyet a trockisták és a mensevikek a szocializmus győzelmének útjában álló leküzdhetetlen akadálnak tekintettek, még csak fokozta az a gazdasági romlás, amelybe először az imperia- lista háború, majd a fehérgárdisták és intervenciósök által ránkényszerített polgárháború sodorta az országot. A gyárak és üzemek legnagyobb része nyersanyag- és üzemanyaghiány miatt nem volt üzemben. A vasúti közlekedés a gördülőanyag rossz állapota miatt sok helyen szünetelt.

Lenin és Sztálin, ennek ellenére, már akkor, 1920—21-ben, a felszabadított nép alkotóerőinek pontos ismeretére támaszkodva, előrelátta, hogy az ország végeláthatatlan térségein tucatjával nőnek majd ki a földből a modern ipari központok, ezrével épülnek majd az új gyárak. Lenin és Sztálin látta, hogy Oroszország csak akkor kerülhet ki a kátyúból, a szocializmus csak akkor győzhet, ha a szovjet nép megvalósítja a szocialista iparosítás politikáját, megteremti a szükséges termelési eszközöket gyártó nehézipart és ha a parasztság mezőgazdasági termelőszövetkezetekbe tömörül.

Lenin nem érthette meg a szocialista iparosítás és villamosítás nagyszabású tervének, a szövetkezeti tervnek s a kultúrforradalom tervének megvalósítását, azoknak a terveknek a megvalósítását, amelyeket nagy vonásaikban ő vázolt fel.

Ezt a munkát Sztálin elvtárs vezetésével a párt, a szovjet nép fejezte be. Sztálin elvtárs konkretizálta és továbbfejlesztette Lenin szövetkezeti tervét. Részletesen kidolgozta a szocialista iparosítás elméletét. A pártnak Sztálin elvtárs vezetésével kemény harcot kellett vívnia ennek az elméletnek a megvalósításáért. Az egész népet mozgósítania kellett arra, hogy a történelem szabta rövid határidők alatt megvalósítsa az iparosítás nagyszerű tervét.

Sztálin elvtárs vezetésével hatalmas szocialista nehézipart teremttünk, olyan nehézipart, amely technikailag az egész ország gazdaságát, többek között a mezőgazdaságot is fel tudta szerelni.

Az ország szocialista iparosításának lenini-sztálini elmélete abból a marxista tanításból indult ki, amely szerint a termelőerők a termelés módjában, az egész társadalom fejlődésében döntő szerepet töltenek be. Csak a marxizmus-leninizmus

elméletére, a gazdasági és társadalmi törvények ismeretére támaszkodva érthettük meg a jelenségek belső kapcsolatát, csak így készíthettük el az ország technikai, gazdasági, társadalmi és kulturális átalakításának nagy tervét, csak így szervezhettük meg a tömegeket és csak így vezethettük el őket ennek a tervnek a megvalósításához.

A szovjet társadalom egész fejlődése az ösztönösség leküzdését és a tudatos, tervszerű vezetés diadalát jelentette.

A Kommunista Pártnak, hogy a szocializmus szellemében átépíthesse a mezőgazdaságot, szét kellett zúznia a kulákoknak és a buharinistáknak azt az elméletét, amely szerint „minden magától megy majd”. Buharin, mint ismeretes, azt az elméletet hirdette, hogy a kulák belenő a szocializmusba, hogy a kisárutermelő gazdaság magától alakul át szocialista gazdasággá. Ez ellenséges, ellenforradalmi, burzsoá elmélet volt, amely a kapitalizmus visszaállítására spekulált. Sztálin elvtárs leleplezte ezt az elméletet és szembeállította vele a mezőgazdaság szocialista átépítésének lenini elméletét.

Sztálin elvtárs, a jobboldaliak kulákelméletét bírálva, azt mondotta:

„A szocialista építés «automatizmusának» elmélete anti-marxista elmélet. A szocialista városnak magával kell *vinnie* a kisparaszti falut, azáltal, hogy a faluban kollektív gazdaságokat és szovjetgazdaságokat *honosít meg* és a falut új, szocialista módon átformálja.“* A szocialista forradalmi átalakulást a mezőgazdaságban tudatosan *felülről*, a szovjet hatalom és a Kommunista Párt kezdeményezésére és terve alapján való-sították meg olymódon, hogy ezt az átalakulást *alulról* a parasztok milliós tömegei támogatták, amelyek meggyőződtek arról, hogy a kolhozok alkalmasabbak, előnyösebbek, mint az egyéni gazdaságok. Ez volt a szocializmus, a kollektívizmus eszméinek nagy diadala.

Mindebben megmutatkozott, milyen óriási szerepe van a szocialista építés lenini-sztálini elméletének. Megmutatkozott a

* Sztálin. A Szovjetunió agrárpolitikájának kérdéseihez. Lásd *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1950 338. old.

zseniális lenini-sztálini bolsevik vezetés bölcsesége és előrelátása.

A hitleri Németország ellen viselt Honvédő Háború nehéz napjaiban az emberek milliói sokszor visszaemlékeztek Sztálinnak azokra a látnoki szavaira, amelyekkel kifejtette, hogy gazdaságilag a legrövidebb idő alatt el kell érünk és túl kell szárnyalnunk a legfejlettebb kapitalista országokat. Amikor a háborúban sikerült gátat törnünk, amikor a tankok és repülőgépek ezrei megindultak, amikor dicső tüzérségünk támadásba lendült és a lövedékek százezreit zúdította az ellenség állásaira, a Szovjet Hadsereg sokmillió katonája azt mondotta: „Ez a sztálini iparosítás eredménye.“ Ha nem valósítottuk volna meg Lenin és Sztálin iparosítási tervét, elpusztultunk volna, oda lett volna függetlenségünk és szocialista rendszerünk.

A sztálini ötéves tervekben testet öltött a leninizmus. Ezek a tervek a leninizmust, a szocializmust építő milliók gyakorlati tevékenységének nyelvére fordították le. Egyesítették, egy irányba terelték és egy célnak, a szocializmus győzelmének rendelték alá a milliók akaratát.

Az egész társadalom tudatos átépítésének nagy és tudományosan megokolt céljai a történelemben először hozták mozgásba az emberek millióit. Ezeket a célokat fokozatosan el is értük. A terveket nemcsak teljesítettük, hanem túl is teljesítettük.

A Kommunista Párt kifejlesztette a tömegek alkotó kezdeményezését és az új, szocialista élet tudatos építésére hívta fel ezeket a tömegeket. Gondosan tanulmányozta a tömegek tapasztalatait, alkotó kezdeményezésüket, tanulmányozta az új rügyeit, az élenjárók kezdeményezésének felkarolására szólította fel a népet, s a leninizmus nagy elméletének fényével világította meg a tömegek tapasztalatait.

A marxista-leninista elmélettel felvértezett Kommunista Párt vezetése világos célokat tűz mozgalmunk elé, szervezettséget, egységet, biztonságot visz e mozgalmunkba, megóvjá a munkásosztályt és az egész népet a hibáktól, a felesleges áldozatoktól, a sötétben való botorkálástól és meggyorsítja végső célunk elérését.

Nem építhetünk új társadalmat, ha nem tudjuk, mit kell építenünk, hogyan kell építenünk, ha nem vagyunk biztosak a győzelemben, ha nincsenek világos távlataink és céljaink. Csak a lenini-sztálini elmélet, amely szerint a szocializmus győzelme *egy* országban is lehetséges, csak ez az elmélet állította világos távlatok elé a tömegeket, csak ez győzte meg őket a győzelem lehetőségéről, ez az elmélet bontakoztatta ki és szervezte meg a tömegek kezdeményezését. A nagy cél nagy energiát szült és növelte a tömegek erejét.

A burzsoá fatalista szociológusok azt állították és állítják, hogy a történelem folyamatát nem lehet meggyorsítani. Ez nem igaz. Nem lehet visszafelé fordítani a történelem kerekét, de meg lehet gyorsítani a történelem haladását.

A szovjet nép szilárd elhatározása, hogy a háborúutáni ötéves tervet négy év alatt teljesíti, meggyőzően bizonyítja, hogy a nép, amely hatalmába kerítette a társadalom termelőerőit, meg tudja gyorsítani a történelem kerekének forgását. S ez a meggyorsítás elsősorban attól függ, hogy mennyire nőtt meg a tömegek szocialista tudata, hogyan vezeti a Kommunista Párt a tömegeket és milyen sikereket érünk el a kommunista nevelés terén.

III

HOGYAN ALAKUL KI A SZOVJETUNIO DOLGOZÓ TÖMEGEINEK SZOCIALISTA TUDATA?

Az ország szocialista átalakulása során maguk az emberek, a szocializmus építői is megváltoztak, óriási átalakulás ment végbe ezeknek az embereknek a tudatában. Ez az átalakulás abban állott, hogy a szocializmus építői leküzdötték a régi, burzsoá és kispolgári tudatot és kifejlődött bennük az új, szocialista tudat.

A tömegek tudatát feltétlenül át kellett alakítani, s ez volt kezdetben az új társadalom építésének egyik nehézsége. Ahhoz, hogy gyökerestől megváltoztassuk a régi nézeteket, erkölcsöket és szokásokat, a kapitalizmus által létrehozott lelkivilágot, a városban és a falun egyaránt meg kellett változtatnunk az emberek életkörülményeit. A szocializmus talaján kellett

átalakítanunk ezeket az életkörülményeket, mert az emberek életkörülményei formálják a társadalmi tudatot. De hogy a szocializmus talaján teljesen átalakíthassuk az emberek életkörülményeit, a tömegek hatalmas alkotó kezdeményezésére, energiájára és magasfokú szocialista tudatára volt szükség. Ez megoldhatatlan ellentmondásnak, fából vaskarikának látszott, s a különféle filiszterek és utópisták megvalósíthatatlannak is tartották. Azt javasolták, hogy először a szocializmus szellemében neveljük át az embereket s csak azután térjünk át a szocializmusra. De a kapitalizmus talaján vagy a kispolgári parasztgazdaság viszonyai között nem lehetett gyökerestől megváltoztatni az emberek lelkivilágát, szokásait és erkölceit, amelyek a kizsákmányoló rendszer, a magántulajdonon alapuló rendszer talaján keletkeztek.

A munkával kapcsolatban vallott régi nézetek, a régi szokások és erkölcsök, a régi gondolkodásmód és az új társadalom építéséhez szükséges szocialista tudatosság követelményei között fennálló történelmi ellentmondást a szocialista forradalom tüzeiben, a szocializmusért folyó harcban oldottuk meg. A szovjet nép megváltoztatta a társadalmi viszonyokat, a szocializmus talaján átalakította a világot s így maga is megváltozott, szellemileg megújódott, lépésről-lépésre megszabadult és megszabadul a tudatában élő kapitalista csökevényektől. Marxnak és Engelsnek igazuk volt, amikor már „A német ideológia” című korai munkájukban azt írták, hogy a kommunizmus születéséhez „az emberek tömeges átalakulása szükséges, olyan átalakulás, amely csak gyakorlati mozgalomban, *forradalomban* mehet végbe, a forradalomra tehát nemcsak azért van szükségünk, mert semmiféle más úton-módon nem dönthetjük meg az *uralkodó* osztályt, hanem azért is, mert *az az osztály, amelyik megdönti*, csak forradalomban szabadulhat meg minden régi szeméttől és csak ott válhat képessé arra, hogy új társadalmat teremtsen“.*

A munkások és parasztok, valamint az értelmiség tömegei felszabadulnak a burzsoá ideológia befolyása alól, megsza-

* Marx—Engels. Die deutsche Ideologie. Lásd MEGA. Berlin 1932. 1. rész. 5. köt. 60. old.

badulnak tudatuk régi, hagyományos formáitól, a kapitalista szokásoktól és erkölcsöktől. De ez a folyamat nem ment és nem mehetett végbe egyidejűleg a társadalmi tudat valamennyi területén. Különbözőképpen ment végbe, aszerint, hogy milyen jellege van a társadalmi tudat különféle formáinak, hogy távolabb vagy közelebb vannak-e ezek a formák a társadalmi bázishoz, hogy milyen szerepet töltenek be az osztályharcban, az új, szocialista társadalom építésében.

Az az átalakulás, amelyet a munkásosztály és a többi dolgozók tömegeiben a termelőerők és a kapitalista termelési viszonyok konfliktusa, a proletariátus és a burzsoázia, a dolgozók összessége és a kapitalista rendszer között fennálló ellentmondások idéztek elő, ez az átalakulás, természetesen, először a politikai tudat terén megy végbe és abban jut kifejezésre, hogy a munkásosztály és a többi dolgozók teljesen új viszonyba kerülnek a régi hatalommal, a burzsoá állammal, az egész burzsoá társadalmi renddel, s felismerték, hogy meg kell dönteniök a burzsoázia hatalmát és meg kell teremteniök a munkásosztály, a dolgozók hatalmát.

Mivel az osztályharc valamennyi formája közül a politikai harc a legfontosabb és a legdöntőbb, a tömegek politikai tudatában végbemenő átalakulás megelőzi azokat az átalakulásokat, amelyek a munkával kapcsolatban vallott nézeteikben, erkölcsükben, a valláshoz való viszonyukban és általában, egész világnézetükben végbemennek.

Természetes, hogy a tömegek tudatának különböző oldalait nem választja el egymástól kínai fal. Ha a tömegek politikai tudatában fordulat áll be, akkor ez a fordulat kihatással van például a vallás kérdéseire is, kihatással van a tömegek egész világszemléletére.

Közvetlenül a szocialista forradalom előtt, a szocialista forradalom előkészítése és végrehajtása időszakában azonban természetesen a hatalom kivívásának politikai céljai kerülnek előtérbe, s így mindaz, ami ezzel közvetlenül összefügg. A munkával kapcsolatos nézeteknek, a tömegek szokásainak és erkölcsüknek a megváltozása, a kizsákmányoló rendszer évezredek fennállása alatt kialakult szokások lerázása, a tömegek lelkivilágának, világszemléletének teljes átalakulása -

mindez bonyolult és mélyreható folyamat. Ez a folyamat már a szocialista forradalom után, az új gazdasági és politikai életberendezésért folyó harcban, az új szocialista társadalom építése során megy végbe. De ez az átalakulás természeténél fogva olyan, hogy nem mehet végbe néhány nap, hónap vagy év alatt. Ez az átalakulás évtizedekre terjed. A szovjet emberek tudatában még ma is vannak kapitalista csökevények. Az emberek tudata mindig elmarad a társadalom anyagi életfeltételeinek változása mögött. Ez a társadalmi tudattal, mint a társadalmi élet *tükröződésével*, e tudat viszonylagos önállóságával függ össze, azzal az önállóságával, amelyre fejlődése során tett szert.

A társadalmi tudat formái, miután kialakultak, mintha megkövesednének, megcsontosodnának; a társadalmi tudatnak ezeket a formáit nemzedékről nemzedékre adják át s így hagyományokká, szokásokká válnak.

Ezeknek a gyermekkorban átvett szokásoknak óriási életerejük van.

Két fő oka volt annak, hogy a szocialista társadalom első fejlődési szakaszában a szovjet emberek tudatában megmaradtak a kapitalizmus régi nézetei és csökevényei. Először, az új rendszer még nem szilárdult meg egészen, a régi, szocializmus előtti gazdasági alakulatok viszont nem voltak még teljesen felszámolva; ezek a gazdasági alakulatok táplálták a régi nézeteket s hozzájárultak a kispolgári és burzsoá nézetek és szokások megőrzéséhez; másodsor, ellenséges erők, ellenséges osztályok, ellenséges csoportok voltak, amelyeknek érdekében állt a régi nézetek, eszmék és szokások megóvása. Napjainkban, amikor a szocializmus már győzött, a kizsákmányoló osztályokat pedig felszámoltuk, a régi nézeteket, eszméket a velünk szemben ellenséges kapitalista környezet akarja feléleszteni.

Országunkban vannak még ingadozó elemek, akik a burzsoázia ideológiájának hódolnak, s ezek az elemek akarva-nemakarva, tudatosan vagy öntudatlanul, az ellenséges burzsoá eszmék szócsöveként lépnek fel. Az emberek tudatában megrekedt kapitalista csökevények, a múlt társadalmi rend-

szertől örökölt régi nézetek, eszmék, szokások, erkölcsök társadalmunk fejlődésének kerékkötői.

Pártunk és vezetői, Lenin és Sztálin ezért szenteltek olyan nagy figyelmet a tömegek kommunista nevelésének, a régi társadalom csökevényei ellen folyó harcnak.

Az emberek tudatában megrekedt kapitalista csökevények különösen a szovjet rendszer első szakaszában voltak veszélyesek, amikor ez a rendszer még nem szilárdult meg eléggé, amikor a szocializmus még nem ment át a mindennapi életbe.

Sztálin elvtárs 1924 június 17-én, az OK(b)P XIII. kongresszusának eredményeiről szóló beszédében azt mondta, hogy: „A régi szokások és szabályok, hagyományok és előítéletek, amelyeket a régi társadalomtól örököltünk, a szocializmus legveszedelmesebb ellenségei. Ezek a hagyományok és szokások a dolgozók milliós tömegeit tartják hatalmukban, néha a proletariátus egész rétegeit behálózzák, néha roppant veszélyt idéznek elő, amely magát a proletárdiktatúra létét veszélyezteti. Ezért a harc ezek ellen a hagyományok és szokások ellen, kötelező leküzdésük munkánk minden területén, végül az új nemzedékeknek a proletár szocializmus szellemében történő nevelése — pártunk ama soronlevő feladatai, amelyek megoldása nélkül a szocializmus győzelme lehetetlen.”*

Nem nehéz megérteni, hogy miért tartotta Sztálin elvtárs olyan nagy veszélynek a régi rendszernek azokat a csökevényeit, amelyek az emberek tudatában megrekedtek. A szocialista állam megmaradásának, a szocializmus győzelmének az volt a feltétele, hogy leküzdjük ezeket a csökevényeket és kommunista tudatosságra neveljük a tömegeket.

A szovjet társadalom számára sokkal veszélyesebbek voltak a múlt csökevényei, amelyek az emberek tudatában megrekedtek, mint bármely más előbbi társadalom számára. Vegyük például a XVIII. vagy a XIX. század polgári társadalmát. Természetes, hogy a tudat területén, az ideológia területén ez a társadalom sem volt mentes a feudalizmus, a jobbagyság, sőt, a rabszolgaság csökevényeitől, ugyanúgy, mint ahogy a kapitalizmus is a kapitalista országokban, de különö-

* *Lenin—Sztálin. Az ifjúságról. Szikra 1950. 147—148. old.*

sen a gyarmatokon, gazdasági téren összefért és összefér a jobbsággal, a féljobbsággal, sőt, még a rabszolgasággal is.

Ezek a csökevények azonban nem veszélyeztették és nem is veszélyeztethették a kapitalizmus létét, mert mindezek a gazdasági alakulatok, és következésképpen ideológiájuk is a fennálló különbségek ellenére, mégis azonos típusúak voltak. A haladószellemű burzsoázia a polgári forradalmak időszakában a feudális társadalom ideológiájának tekintette és bírálta a vallást, a forradalom után pedig széles körben felhasználta a tömegek szeilemi elnyomására. Sok országban pedig, mint például Angliában, az Egyesült Államokban, Németországban, a burzsoázia egyáltalán nem szakított a vallással, hanem megelégedett a vallás megreformálásával.

Csak a szocialista társadalom alakította át gyökerestől az egész társadalmi és politikai rendszert, csak a szocialista társadalom szakított véglegesen a magántulajdon talaján keletkezett régi eszmékkel. Enélkül nem győzhet és nem szilárdulhat meg a szocialista rendszer, enélkül nem tud akadálytalanul fejlődni.

Ez a magyarázata annak, hogy pártunk és vezérei olyan kíméletlenül harcoltak elméletünk, ideológiánk tisztaságáért, a tömegek kommunista neveléséért. Ezzel magyarázható, hogy a kommunista nevelés a szocialista állam egyik legfontosabb feladata lett.

„A cárok, földbirtokosok és kapitalisták megdöntése után most először tisztul meg a tér a szocializmus igazi építésére, az új társadalmi viszonyoknak, a közös munka új fegyelmének, a népgazdaság, majd pedig a világgazdaság új, világtörténelmi jelentőségű alakulatának kidolgozására. Ez azt jelenti, hogy át kell dolgozni, alakítani magukat az erkölcsöket, melyeket hosszú időn át bemocskolt és megrontott a termelési eszközök átkozott magántulajdona, valamint a marakodás és bizalmatlanság, a gyűlölködés, a szétforgácsolódás, az egymás elleni áskálódás légköre, az a légkör, amelyet elkerülhetetlenül állandóan rontanak és táplálnak a kis különálló gazdaságok, a kis tulajdonosok gazdaságai által, a köztük folyó szabad csere mellett...

Minket nem félemlítenek meg a hatalmas nehézségek és a

rendkívül nehéz munka elkerülhetetlen kezdeti nehézségei, mert a munkaszokások és erkölcsök összességének átalakítása — évtizedes munka.“*

Lenin a legnehezebb harcnak tartotta azt a harcot, amelyet a multtól örökölt régi, káros szokások és szabályok ellen kell vívnunk.

„Dolgozni fogunk, hogy kiirtsuk azt az átkozott szabályt: «mindenki önmagáért, egyedül Isten mindenkiért», hogy kiirtsuk a szokást, hogy a munkát csak kötelességnek tartják... Dolgozni fogunk..., hogy tudatosítsunk egy másik szokást, hogy a tömegek mindennapi életébe bevigyük azt a szabályt, hogy «mindenki egyért, egy mindenkiért»... Hallatlanul súlyos tömböt mozdítottunk ki helyéből, a tespedés, a tudatlanság tömbjét és megingattuk azt a csökönyösséget, amellyel ragaszkodtak a szabad kereskedelem szokásához, a munkás és emberi erőnek, mint bármely más árunak adás-vételéhez. Elkezdtuk megingatni és megszüntetni a legbegyökerezettebb előítéleteket, a legkeményebb, évszázados megkérgesedett szokásokat.“**

Ezt írta Lenin a kommunista szombatok megindulásának első évfordulóján. A kommunista szombatokat az emberek tudatában, a munkához való viszonyukban végbemenő rendkívül mély fordulat kezdetének, a burzsoázia megdöntésénél is mélyebbenszántó fordulat kezdetének tekintette. Ez a fordulat a munkához való viszonyban, csak új politikai rendszer, a szovjet rendszer talaján mehetett végbe.

Lenin „«Baloldaliság» — a kommunizmus gyermekbetegsége“ című munkájában azt írta, hogy a szovjet rendszerben, a munkásosztály vezetése alatt kell a parasztok millióit, a kisgazdákat, a tisztviselőket, hivatalnokokat, burzsoá értelmiségieket százezreire átnevelni, ebben a rendszerben kell a dolgozók élcsapatának vezetése alá rendelni őket, ebben a rendszerben kell a bennük élő burzsoá és kispolgári szokásokat, hagyo-

* Lenin. A moszkva-kazáni vasútvonalon szervezett első kommunista szombattól az összoroszországi május elsejei kommunista szombatig. Lásd *Lenin—Sztálin*. A munkáról. Szikra 1950. 202—203. old.

** Ugyanott, 203—204. old.

mányokat leküzdeni. Lenin azt mondta, hogy a szovjet állam talaján, hosszantartó harcban, magukat a munkásokat is átneveljük, akik nem tudják egycsapásra, csoda folytán, isten akaratából, vagy valamilyen jelszó, rendelet vagy határozat alapján kispolgári előítéleteiket levetkőzni. A munkásosztály, s általában a dolgozók tömege, csak a kispolgári, burzsoá befolyás ellen folytatott hosszas, erélyes harcban, a szocializmus építéséért folytatott harcban, a szocialista építés során alakul át, csak itt változtatja meg természetét és csak itt szabadul meg a régi rendszer anyajegyeitől.

A szovjet társadalomban a szocialista építés során gyökereitől megváltozott a szovjet emberek tudata. A szovjet, szocialista ideológia az egész nép ideológiája lett.

A Kommunista Párt a szocializmusért folyó küzdelemben, a szocialista építés nehézségeinek leküzdéséért folytatott harcban, a nép ellenségei, a mensevikek, eszerek, trockisták, buharinisták, zinovjevisták, nacionalisták, és azok ellenséges ideológiája ellen folytatott harcban, a szocializmus szellemében, a szovjet ideológia szellemében, a marxizmus-leninizmus szellemében nevelte és neveli át a népet. A szocializmusért folyó harc gazdasági és társadalmi sikerei tették lehetővé és támogatták a tömegek szocialista tudatosságának növekedését, és viszont. Természetes, hogy ebben a kölcsönhatásban a szocialista termelési mód, a szocialista termelési viszonyok, a baráti együttműködés és a kizsákmányolástól megszabadult emberek kölcsönös segítése voltak a döntők. Az egész szovjet szocialista rendszer alakította és alakítja a szovjet nép szocialista tudatát.

A szocialista tudat, mint a szovjet társadalom fejlődésének egyik leghatalmasabb ereje, abban a viszonyban jut kifejezésre, amelyet a munkások, kolhozparasztnok és értelmiségiek milliós tömege a munkához tanúsít. Az anyagi termelés volt minden társadalomban, többek között a szocialista társadalomban is, a fejlődés legfőbb, meghatározó alapja, s az is marad.

A társadalom fejlődése a munka termelékenységének növekedésében és ugyanakkor a munka ösztönzőinek megváltozásában jut kifejezésre. A rabszolgamunka és a jobbágymunka erőszakon, pusztán kényszeren, a felügyelők korbácsán, boton

és deresen alapult. A kapitalista társadalom munkájának, a kapitalista munkafegyelemnek az az alapja, hogy a dolgozók félnek az éhhaláltól.

Marx „A tőké”-ben azt írta, hogy az éhhaláltól való félelem erősebben láncolta hozzá a munkást a kapitalizmus szekeréhez, mint Zeusz Prometheuszt a sziklához. Ezen a félelmen alapult és alapul a kapitalizmus.

Lord Cuningham, az angol kormány „terv”-bizottságának elnöke, 1947 végén Londonban nagyiparosok előtt beszédet mondott, és kijelentette: „Az angol ipar jövőjét a munkanélküliség, a munkanélküliségtől való rettegés nyomására «természetesen» kialakuló munkabér határozza meg.”

A szocializmus teljesen megszüntette a rabszolgai munka régi ösztönzőit. Szabad munkát és tudatos munkafegyelmet, a munka termelékenységének növekedését elősegítő új, hatalmas forrásokat hozott létre. Ezek a források azzal függnek össze, hogy a dolgozók felszabadultak a kizsákmányolás alól, hogy a termelőket új anyagi érdekek fűzik a munka eredményeihez és hogy a dolgozókat szocialista tudat hatja át. A munkások és kolhozparasztok felismerik, hogy gyárukban, kolhozukban maguknak dolgoznak, nem pedig a tőkéseknek és földesuraknak, hogy munkájuk alapján fejlődik a szovjet társadalom, hogy munkájuk talaján növekszik a szovjet állam hatalma, hogy ez a nép növekvő jólétének forrása, s ez óriási mértékben elősegíti a szocialista társadalom termelőerőinek fejlődését. Ez az ösztönző új értelmet, új jelleget, új társadalmi jelentőséget adott magának a munkának.

A. Mander, ausztráliai újságíró, „Este hattól éjfélig” című könyvében a következőket írja az angolszász országokban és általában, a kapitalista országokban uralkodó munkaviszonyokról: „Az emberek többsége a mai életkörülmények között, minden egyéb mellett, még értelmetlennek, céltalannak is tekinti a munkát. Maguk is látják, hogy *csak* a díjazásért, vagyis ilyen vagy amolyan pénzbeli juttatásért dolgoznak. Vajjon sokan vannak-e közöttünk olyanok, akik a munkát mint munkát megbecsülik? Sokan vannak-e olyanok, akik hajlandók lennének továbbra is dolgozni, ha, mondjuk, 100 000 fontsterlinget nyernének? A munka talán csak háború idején

kap valamilyen értelmet, legalább is azok számára, akik a frontért dolgoznak (az antifasiszta háború idején — *F. K.*) és, természetesen, Oroszországban, ahol az emberek milliói látják, hogy munkájuk, mint az új világ építésére irányuló kollektív munkának része, új jelentőségre tett szert.“ A munka minden kapitalista országban rabszolgai kényszermunka marad. A szocialista munkát minden munkaterületen — kezdve a legegyszerűbb munkától, a legbonyolultabb szakmunkáig — dicsőség övezi, a kommunista építés nagy célja lelkesíti. A milliók szerény, észrevétlen fizikai munkáját soha, sehol nem becsülték meg annyira, mint a szocializmus országában. A történelemben először ebben az országban ismerték el, hogy a munka és a dolgozó ember döntő jelentőségű társadalmi erő.

A munka csak a szocialista társadalomban válik alkotó munkává; csak itt válik a „fizikai és szellemi erők játékává“ (*Marx*). Itt, a szocialista társadalomban, a bányászok nemcsak bányásznak s a kohómunkások nemcsak nyersvasat és acélt olvasztanak. Az érc, a nyersvas mögött mindig ott látják a gépek és munkapadok ezreit, amelyek megkönnyítik a munkát és növelik termelékenységét. A vas, nyersvas, acél újabb ezer meg ezer tonnáiiban a szocialista ország hatalmának alapját látják. Ebben látják azt az eszközt, amelynek segítségével gyorsabb ütemben haladhatunk előre a kommunizmus felé. A szovjet bányász nemcsak pusztán „fekete gyémántnak“ tekinti munkája eredményét. Látja, hogy ez a gyárak erőforrása, a mozdonyok mozgásának forrása, a város és a falu világosságának forrása.

A szövő és a szövőnő a többezer, többmillió méter elkészített szövet mögött ott látja népét, amelyet jobban, tartósabb és szebb öltözékekkel akar felruházni. A kolhozparasztok és kolhozparaszt nők, akik magas terméseredményekért harcolnak, nemcsak saját jólétük forrását látják ebben, hanem az egész nép jólétének és boldogságának, államuk erejének forrását is.

A szocialista munka társadalmi jelentőségében rejlik a munka alkotóerejének forrása, a nagy szocialista munkaverseny, a Sztahanov-mozgalom forrása.

A szocialista munkaverseny újabb lendületét az jellemzi,

hogy országunkban emelkedett a dolgozó tömegek szocialista tudatának színvonala. A szocialista munkaverseny lényege a munka nagyobb termelékenységeért, a magas terméseredményekért, az ötéves terv négy év alatt való teljesítéséért, a vállalatok jövedelmezőségeért, a nyersanyagtakarékoságért, a termelés kiváló minőségéért folyó harc.

A szocialista munkaverseny, a Sztahanov-mozgalom egyre újabb és újabb formákat ölt. A sztahanovisták most már nemcsak egyszerűen a napi termelési normák felemeléséért harcolnak, hanem az évi és ötéves tervek határidő előtti teljesítésére is vállalnak kötelezettségeket. Ez új a Sztahanov-mozgalomban. A különböző köztársaságokban, területeken, a különféle iparágakban, amelyek többévi normát teljesítettek egy év alatt, most már sok a sztahanovista munkás és munkásnő. Ezek a sztahanovisták megmutatják, milyen újabb források rejlenek a szocialista munkában, milyen újabb csodálatos hősiességet és alkotóerőt szül a szocialista munka, milyen óriási erő a szocialista tudat, a tudatos tevékenység.

Nemcsak a munkások, hanem a munkásokkal lépést tartó parasztok tudata is gyökeresen megváltozott.

A mezőgazdasági szocialista munka hősei és hősnői, akik soha nem látott rekordterméseket adtak az országnak — újtók, akik merészen új utakat törnek a mezőgazdaság felvirágzása felé.

1925-ben ellátogattam az irkutszki területen fekvő, bajkálontúli Kudar faluba. Kudar óriási falu, több kilométer hosszú. A falu lakossága a polgárháború idején egész ezredet szervezett és harcolt Kolcsak ellen. A Szovjetek újjáválasztását előkészítő egyik gyűlésen felvetették a kommunának, az artelek kérdését. A parasztság egy része, főképp a szegényparasztok — igaz, hogy még csak félve — az artel mellett foglalt állást, a többiek ellene. Az utóbbiak közé tartozott egy gazdaságilag elég jól álló, iparkodó középparaszt is. Felszólalt a kommuná és az artel ellen. Azt mondotta: „A bolsevikok pártja kifogástalan párt; a bolsevikok ismerik a népet, tudják, mire van szüksége, mik a vágyai. De a kommunákkal valami nincsen rendjén. Ez nem vezet jóra. Vegyük például a mi parasztjainkat: amint felnő a fiú, megnősül és azonnal különválasztja

gazdaságát. Miért? Apa a fiúval, anyós a mennyel, testvér a testvérrel nem tud együttélni. S amikor osztozkodni kezdenek, filléreken összekapnak a testvérek és menyek, egymás torkának ugranak és sokszor késre megy a veszekedés. Ti pedig — fordult a kommunistákhoz — azt akarjátok, hogy idegen emberek közösen dolgozzanak és együtt éljenek. Ez lehetetlen...” Ebben a felszólalásban megmutatkozik a paraszt elmaradott, évszázadokon át kialakult gondolkodásmódja. Ez a paraszt rabja talpalatnyi földjének, rabja a természetnek, a természet eleini erőinek. Rabja saját előítéleteinek, évszázados hagyományok nyomják. Félt mindentől, ami új, amit még nem tapasztalt ki.

Az ilyen paraszt számára a világot faluja és annak környéke jelenti.

A mai parasztot, a kolhozparasztot, ettől a paraszttól, a magántulajdonostól, egész korszak választja el: a mezőgazdaságban, a mezőgazdaság termelési módjában, technikájában, a paraszt lelkivilágában, erkölcsében, világszemléletében végbe ment nagy forradalom korszaka.

A Szocialista Munka Hőseinek egész serege, azoknak a sztahanovistáknak a serege, akik szocialista munkavállalásokat tesznek és ezzel még magasabb terméseredményekért harcolnak — mind bizonyítékai népünk nagy szellemi megújulásának. S valóban, Oroszország már nem az, ami volt 1917-ben és mi sem vagyunk már azok, akik 1917-ben voltunk, sőt, még azok sem, akik 1925-ben voltunk.

Mivel szocialista társadalmunknak forradalmi jellege van, a szovjet emberek szocialista tudatát is forradalmi szellem hatja át. Ez a tudat ellensége a vaskalaposságnak, a megcsontosodásnak, a pangásnak, a mozdulatlanságnak. Nem visszafelé tekint, hanem előre. A szovjet emberek egyik igen értékes tulajdonsága, hogy megérik azt, ami új, s erre a tulajdonságra a Bolsevik Párt nevelte őket. *A szovjet nép szocialista tudatának alakulása a Kommunista Párt vezetésével*, a Kommunista Párt tudományos világszemlélete alapján megy végbe. Ez a világszemlélet, a marxizmus-leninizmus, a szovjet társadalom uralkodó világszemlélete. Ennek a világszemléletnek a szellemében nevelik a szovjet emberek új nemzedékét. A szov-

jet állam kulturális nevelőmunkája arra irányul, hogy a nevelés éppen a kommunista világszemlélet szellemében történjék. Ez a szovjet állam rendkívül fontos feladata és funkciója abban az időszakban, amikor a szocializmusról fokozatosan áttérünk a kommunizmusra.

IV

A SZOCIALISTA TUDAT ÉS A SZOVJET TÁRSADALOM FEJLŐDÉSÉNEK ÚJ MOZGATÓERŐI

A szocialista társadalom fejlődésének új mozgatóerői: a szovjet nép morális és politikai egysége, a népek barátsága, a szovjet hazafiság. Ezek a mozgatóerők a szocialista rendszer talaján keletkeztek. A szovjet nép morális és politikai egysége a szocialista termelési mód jellegét, a kizsákmányolás és az antagonisztikus termelési viszonyok megszűnését tükrözi. A morális és politikai egység juttatja kifejezésre a Szovjetunióban élő népek munkásainak, parasztjainak és értelmiségieinek viszonyát. Ez nemcsak ideológiai és morális egység. Ez egyszersmind politikai egység is. Kifejezésre juttatja azt a tényt, hogy a munkásoknak, a kolhozparasztoknak és az értelmiségieknek, mint egy egységes szocialista társadalom dolgozóinak, közös érdekeik, közös politikai céljaik vannak. Ez a közösség az emberek szocialista tudatában jut kifejezésre.

A kapitalizmus története arról tanúskodik, hogy a munkások bizonyos fejlődési fokon már olyan osztályt képezhetnek, amelynek tagjai egyformán viszonyulnak a termelési eszközökhöz, egyforma helyzetben vannak a termelésben és a társadalomban. lehetnek objektív közös érdekeik és ugyanakkor esetleg nem ismerik fel alapvető érdekeiknek ezt a közösségét. A munkásosztályt megoszthatják szakszervezeti vagy csoportérdekek, szétforgácsolhatják különféle ideológiák, vallási (katolikus, protestáns, szektárius stb.), trade-unionista, reformista ideológiák. Ez volt a helyzet Németországban, Angliában és az Egyesült Államokban. Ezekben az országokban a munkásosztályt még ma is megosztja a burzsoá reformista ideológia befolyása.

A munkásosztály csak a harc során ismeri fel közös érdekeit, csak harc közben szabadul meg a burzsoá ideológia befolyásától és sorakozik saját szocialista, marxista ideológiájának zászlaja alá. Az osztály igazi egységéhez tehát nemcsak a helyzet és az érdekek közössége szükséges, hanem az érdekközösség *felismerése* is.

A szocialista társadalomban a nép morális és politikai egységének megteremtése érdekében először is meg kellett szüntetni a többféle társadalmi-gazdasági forma elemeinek jelenlétét, meg kellett semmisíteni a kizsákmányoló osztályokat, a városban és a falun biztosítani kellett a szocialista termelési mód osztatlan győzelmét; másodszor, szét kellett zúzni a munkásosztállyal, a dolgozókkal szemben ellenséges burzsoá és kispolgári ideológiát, biztosítani kellett a szovjet, szocialista ideológia, a marxizmus-leninizmus osztatlan diadalát, uralmát, el kellett érni azt, hogy az egész nép felismerje politikai céljainak közösségét. Ezeket a célokat a Kommunista Párt juttatja kifejezésre.

A szovjet nép morális és politikai egysége nem önmagától keletkezett. Ez abban a harcban jött létre, amelyet a párt vezetésével a nép ellenségei ellen vívtunk. Ez az egység, az érdekek és célok közösségének felismerése, a szocialista társadalom fejlődésének hatalmas erejévé vált. Ennek az egységnek az ereje kitűnően megmutatkozott a Nagy Honvédő Háború éveiben. Az ellenség meg akarta bontani ezt az egységet, de éppen ezzel az egységgel, amely a háború tüzeiben mégjobban megerősödött, hiúsítottuk meg terveit és erőfeszítéseit.

A Szovjetunió népeinek barátsága ugyancsak kifejezésre juttatja a Szovjetunióban élő nemzetek és népek reális egységét. A szovjet polgárok szocialista tudata a nemzetek egyenlőségét, testvériségét és kölcsönös megsegítését tükrözi.

Bidault, francia külügyminiszter, 1948 márciusában, tizenhat országnak a Marshall-tervvel kapcsolatban rendezett konferenciáján azt mondta, hogy egyes országok, amelyek régen az internacionalizmus zászlaja alatt küzdöttek, most a népek nemzeti szuverénitásának korlátozása ellen harcolnak. Az amerikai imperializmus lakája, a francia nemzeti érdekek elárulója,

minket akart internacionalizmusra tanítani. Ma Franciaország, Olaszország burzsoáziája és politikai vezérei, saját népiüktől való félelmükben elárulják országuk nemzeti és állami szuverénitását. A történelmi fejlődésnek az a dialektikája, hogy a munkásosztály, a proletár internacionalizmus eszméinek hordozója, vezeti a népeket abban a harcban, amelyet a nemzeti függetlenségért az amerikai imperializmus ellen folytatnak.

A Szovjetunió, amely a gyakorlatban megvalósította a szocialista internacionalizmus elvét és biztosította a szovjet népek testvériségét és egyenlőségét, természetesen valamennyi szabadságszerető nép támasza abban a harcban, amelyet a népek nemzeti állami függetlenségükért az amerikai imperializmus ellen folytatnak.

A következőket proletár internacionalizmus napjainkban azt jelenti, hogy a világ szabadságszerető népeinek sorában az egész világ munkásosztályával válllvetve harcolunk a világreakció és támasza, az Egyesült Államok és Anglia imperializmusa és csatlósai ellen. A szovjet nép, amely megmentette Európát a hitleri rabságtól, mindig hű volt és hű is marad a szocialista nemzetköziség elveihez. A Szovjetunió népeinek barátsága, testvérisége, mint a proletár internacionalizmus gyakorlati megtestesítője, hatalmas erő a szocialista társadalom fejlődésében. A szocialista állam lenini-sztálini politikája szovjet köztársaságaink felvirágzására vezetett. A népek egyenjogúságának szocialista eszméje a Szovjetunió népeinek gazdasági, politikai és szociális felvirágzására vezetett.

Az imperialista elméletek, a nemzeti és faji megkülönböztetés eszméi arra vezetnek, hogy a népeket leigázzák, az imperialista államok rabságába döntenek, megakadályozzák a népek anyagi és kulturális fejlődését.

A fajták és népek egyenlőségének szocialista eszméje forradalmi átalakító erő, amely előreviszi a társadalmat a teljes felvirágzás felé.

Társadalmunk mozgatóerői között külön helyet foglal el a szovjet hazafiság.

A hazafiság a hon, a nép szeretete, olyan szeretet, amely abban jut kifejezésre, hogy a haza javáért dolgozunk és hős-

tetteket hajtunk végre. Ez egyik legmélyebb érzés, mely a népben él. Eredete évszázadokra nyúlik vissza. A hazaszeretetnek ezt a nemes érzését a burzsoá társadalomban az uralkodó osztályok saját haszonleső érdekükben használták és használják fel. A burzsoá társadalomban a hazaszeretet jelszavát csak arra használják fel, hogy háborút szítsanak a különféle népek és nemzetek között, hogy agyonhallgassák, elkendőzzék az egyik legfontosabb, döntő jelentőségű tényrt: a kizsákmányoló és a kizsákmányolt osztály érdekeinek teljes ellentétét.

A szovjet hazafiság új, a történelemben eddig soha nem látott jelenség. Az 1917. évi októberi csaták viharában és tüzeiben, az intervenciósok és fehérgárdisták ellen folytatott harc éveiben, a szocialista építés éveiben keletkezett, azokban az években, amikor a nép átalakította kizsákmányolóktól elhódított hazáját, amikor nagy lelkesedéssel új városokat, ipari központokat épített, amikor szovhozokat és kolhozokat szervezett, vasútvonalakat fektetett le, amikor minden erejét és tehetségét a szocializmus építése nagy ügyének szentelte.

Hazánk megújult, teljesen átalakult — szocialista országgá lett. Megújult, teljesen megváltozott a népe is. Megváltoztak a nép gondolatai, érzelmei, megváltozott egész szellemi arculata. A Szovjetunióban élő népek nyelvüket, lelki alkatuk bizonyos vonásait, nemzeti hagyományaikat, nemzeti történelmi multjukat tekintve, különböznek. De mindez semmi a legfontosabbhoz, a döntőhöz képest, ahhoz képest, hogy a szovjet emberek *szocialista* szovjet országban élnek, hogy a *szovjet* népek egy-egy nagy családot alkotnak, hogy mindezeket a népeket közös érzés forrasztja egybe — mindannyian szeretik közös, kizsákmányolóktól mentes hazájukat, szovjet országukat — hogy egy szovjet ideológia egyesíti őket és ez határozza meg helyzetüket, közös céljaikat, törekvéseiket. A szovjet hazafiság nemcsak azt jelenti, hogy az orosz emberek szeretik az orosz népet, az orosz embereket, nyelvüket, kultúrájukat, őseik vérével és verítékkel átitatott szent földjét, hazájuk hatalmas térségeit, erdeit, óriási folyóit és tavait, városait és falvait; ez nemcsak azt jelenti, hogy az ukránok szeretik szülőhazájukat, Ukrajnát, sztyeppés vidékeit, tiszta kék egét, népüket, népük

nyelvét, kultúráját, meghitt dalaít; ez nemcsak azt jelenti, hogy a grúzok szeretik verőfényes Grúziájukat és annak hegyeit, zöldelő völgyeit, kertjeit, sebes folyóit, hogy szeretik népüket, népük nyelvét, kultúráját stb. A szovjet hazafiság mint az óceán gyűjti magába egész országunk népeinek és nemzeteinek mindezeket a nemes, magasabbrendű érzelmeit. Nem szünteti meg a különféle népek érzelmeit és hagyományait, mint ahogy az egységes szocialista kultúra sem szünteti meg ezeket, hanem megóvjá a kultúra nemzeti formáinak sokaságát.

A szovjet hazafiság mélyebb, magasztosabb és mérhetetlenül nagyobb erejű a szovjet idők előtti hazafiságnál, mint ahogy a szocialista, szovjet társadalmi és politikai rendszer és a szovjet ideológia magasabbrendű a tőkés társadalmi rendszernél és annak ideológiájánál. A szovjet hazafiság azt jelenti, hogy a szovjet emberek, a Szovjetunió összes nemzetei forró szeretettel és odaadással szolgálják szabad szocialista hazájukat. Hogy ez a mélyreható érzés, ez az eszme kialakulhasson, forradalomnak kellett végbemennie a társadalmi, politikai életben, gyökerestől át kellett alakulnia az ország gazdasági életének, forradalomnak kellett végbemennie az emberek elméjében, lelkivilágában. A lenini-sztálini politika alapján teljesen meg kellett változnia a nemzetek között fennálló viszonyoknak; a szovjet, szocialista ideológiának kellett uralkodó ideológiává válnia.

„A szovjet hazafiság ereje abban áll, hogy nem faji vagy nacionalista előítéletekre, hanem a népeknek a Szovjet Haza iránti lelkes odaadására és hűségére, az országunkban élő valamennyi nemzet dolgozóinak baráti szövetségére támaszkodik. A szovjet hazafiságban harmonikusan olvadnak egybe a népek nemzeti hagyományai és a Szovjetunió minden dolgozójának közös érdekei. A szovjet hazafiság nem választja el, hanem ellenkezőleg, egységes testvéri családban tömöríti országunk valamennyi nemzetét és népét. Ebben kell látnunk a Szovjetunióban élő népek megbonthatatlan és egyre szilárduló barátságának alapját. A Szovjetunió népei ugyanakkor tiszteletben tartják a külföldi országok népeinek jogait és függetlenségét s mindig készek voltak békében és barátságban élni a szom-

szédos államokkal. Ebben kell látnunk államunk és a szabadságszerető népek növekvő és erősödő kapcsolatainak alapját.“*

A nép morális és politikai egysége, a népek barátsága és a szovjet hazafiság, társadalmunknak ezek a mozgatóerői, kölcsönös kapcsolatban vannak egymással, kölcsönösen táplálják és erősítik egymást. A szovjet hazafiság ugyan korábban keletkezett, mint a szovjet társadalom morális és politikai egysége, de csak akkor mélyült el valóban, csak akkor hatotta át a nagy tömegeket és csak akkor vált a szovjet társadalom fejlődésének hatalmas mozgatóerejévé, amikor kialakult a szovjet társadalom morális és politikai egysége és amikor megszilárdult a Szovjetunió népeinek megbonthatatlan barátsága.

A szovjet hazafiság ereje tömeghősiességet szült és szül, kibontakoztatta és kibontakoztatja a tömegek hatalmas alkotó erejét.

1944 november 6-án, amikor a Honvédő Háború vége felé közeledett, Sztálin elvtárs a következőket mondotta: „A szovjet emberek lemondtak sokminden szükségesről, öntudatosan vállaltak komoly anyagi nélkülözést, csakhogy minél többet juttassanak a frontnak. A mostani háború példátlan nehézségei nem törték meg, hanem még jobban megedzették a szovjet nép vasakarátát és bátor szellemét. Népünk joggal nyerte el a hős népek kijáró dicsőséget...

A szovjet emberek hátszágban véghezvitt munkahőstetteinek éppúgy, mint harcosaink által a fronton véghezvitt hervadhatatlan hadítetteknek forrása a lángoló és éltető szovjet hazafiság.“**

Ez az éltető szovjet hazafiság, a szocialista haza szeretete, a társadalommal szemben fennálló szent kötelességek felismerése hatalmas erő volt, amely előmozdította az ellenség legyőzését. Mindez lehetőséget adott a szovjet népek arra, hogy a háború után két év alatt elérje az ipari termelés háború-

* Sztálin. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulója. Lásd *Sztálin*. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949. 154—155. old.

** Ugyanott, 153—154. old.

előtti színvonalát, lehetőséget adott arra, hogy már 1947-ben csaknem elérje a háborúelőtti terméseredményeket, hogy kitűzze és sikeresen megoldja a háborúutáni ötéves terv határidő előtti teljesítésének feladatát.

V

A SZOCIALISTA TUDAT EGYES FORMÁINAK SZEREPE

A szocialista tudatban, mint az előző korszakok társadalmi tudatában is, meg kell különböztetni *a társadalmi pszichológiát és ideológiát*. A szovjet emberek lelkivilága: érzelmeik, hangulataik, erkölceik, szokásaik, hajlamaik, határozott jellemvonásaik, törekvéseik összessége. A szovjet emberek lelkivilága a szovjet szocialista termelési viszonyok talaján alakult ki. Ez a lelkivilág a Bolsevik Párt vezetése alatt fejlődött. Kiválasztotta és megváltozott formában, a szocializmus talaján felvette a szovjet népek lelki alkatának legjobb vonásait, azokat a vonásokat, amelyeket a népek történelmi fejlődésük során, a kizsákmányolók és a külső ellenségek ellen folytatott harcban teremtettek meg.

Sztálin elvtárs a Nagy Honvédő Háború győzelmes befejezése után felköszöntötte az orosz népet, a Szovjetunió vezető erejét, és megállapította, hogy legnemesebb vonásai: a világos elme, az állhatatos jellem és a bölcs türelem. Ezek a jellemvonások népünk egész története során, a kapitalizmus ellen folytatott harcban, és később, a szocialista társadalom építésében a Bolsevik Párt vezetésével alakultak ki.

A szovjet emberek lelkivilága teljesen különbözik a burzsoázia és a kispolgárság individualista, magántulajdonosi lelkivilágától, a rabszolgai függőségben és elnyomásban tengődő emberek lelkivilágától. A szovjet emberek lelkivilága a Kommunista Párt eszméinek, világszemléletének hatására, a szovjet szocialista ideológia hatására alakult ki.

A szovjet szocialista ideológia ádáz ellensége a burzsoá ideológiának, a kizsákmányoló osztályok ideológiájának. A szocialista ideológia a marxizmus-leninizmus. Ez az ideológia annak a harcnak során keletkezett és fejlődött, amelyet

a munkásosztály a kapitalizmus ellen vívott. Ennek az ideológiának belső tartalma — kritikai, forradalmi, antikapitalista szeleleme.

A szocialista ideológia filozófiai alapja a dialektikus materializmus, a munkásosztálynak és a munkásosztály pártjának tudományos világnézete. Ez a világszemlélet kibékíthetetlen ellensége minden babonának, minden vallásnak, kibékíthetetlen ellensége az idealizmusnak.

Az egységes szocialista tudaton, egységes szocialista ideológián belül a következő kialakult formákat kell megkülönböztetni: *a)* a szovjet tudományt, *b)* a szovjet politikai, jogi tudatot, *c)* a szovjet erkölcsöt, *d)* a szovjet művészetet, ideértve az irodalmat is. A szocialista tudat formái, a szocialista ideológia formái különbözőek, de jellegét és tartalmát tekintve egységes a szovjet szocialista ideológia.

A marxizmus-leninizmus elmélete a szocialista tudat legfelső formája. A szocialista tudat minden egyéb formája a marxizmus-leninizmusnak, ennek az uralkodó tudományos világszemléletnek, uralkodó ideológiának eszmei talaján fejlődik.

A legfontosabb eszmék, amelyek a szocialista tudat minden formáját áthatják és eszmei kincsét alkotják: a szocializmus, a kommunizmus nagy eszméi, a szovjet szocialista demokrácia, a szocialista humanizmus, a szovjet hazafiság eszméi, a népek barátságának és testvériségének eszméi, a szocialista internacionalizmus eszméi.

Ugyanakkor a társadalmi tudatnak mindegyik formája — a szovjet tudomány, erkölcs, jogi tudat, irodalom, művészet — amely a közös talajon fejlődik, külön szerepet tölt be, mind-egyiknek megvannak a maga sajátos feladatai.

A tudomány, az erkölcs, a jogi tudat, az irodalom és a művészet a mi társadalmunkban, a kapitalizmushoz viszonyítva, az új társadalmi rend jellegének és e tudatformák új társadalmi jellegének megfelelően, gyökerestől megváltozik.

Mint tudjuk, a kapitalizmus volt az első, amely az iparban és, bár kisebb mértékben, a mezőgazdaságban alkalmazni kezdte a természettudományokat. De a kapitalista társadalomban a tudomány ellensége a munkásnak, a dolgozónak, és a

kizsákmányolást, a kizsákmányolás fokozását szolgálja. A szellemi munka, és különösen a tudomány, mint a szellemi munka alkotórésze, a kizsákmányoló osztályok monopóliuma s így csak a munkástömeg kibékíthetetlen ellenségeként létezik és fejlődik. A kapitalizmus egyre nagyobb mértékben használja fel a természettudományokat, mégpedig főképpen katonai célokra, rombolásra, s nem alkotásra, építésre. A tudomány a kapitalizmusban a nép leigázásának, az imperialista terjeszkedésnek az eszköze. Ezt a legjobban az a tény bizonyítja, hogy az atomenergiát a hódító imperialista politika céljaira, a békés lakosság irtására akarják felhasználni.

A szocialista rendszer határtalan lehetőségeket nyitott a tudomány fejlődése és alkalmazása előtt a gazdaság és az építés minden területén.

A szovjet tudomány egyre nagyobb szerepet tölt be társadalmunk fejlődésében. Egyetlen társadalom sem függött annyira a tudomány, a természettudományok fejlődésének sikerétől, mint a szovjet társadalom, e társadalom ipara, mezőgazdasága. Itt a természettudomány, a technika minden újabb felfedezése kiterjeszti a természetfeletti uralmunkat és megkönnyíti a milliók munkáját. Nálunk minden újabb találmányt felhasználnak a termelésben és ezzel meggyorsítják fejlődésünket.

A modern tudomány olyan felfedezése, mint az atomenergia, csak a szocialista társadalomban alkalmazható békés célokra, csak abban a társadalomban, amelynek érdeke a béke és a termelőerők határtalan fejlődése.

A tudomány növekvő szerepét szemlélteti a mezővédő erdősávok ültetésére vonatkozó sztálini terv, az állandó magas terméseredmények biztosítására irányuló terv.

Önkéntelenül is Lenin szavai jutnak eszünkbe:

„Régen az emberi elme, az ember gényusa csak azért alkotott, hogy egyesek a technika és a kultúra minden kincsével rendelkezzenek, mások viszont a legszükségesebbtől, a művelődés és fejlődés lehetőségétől is meg legyenek fosztva. Most viszont a technika minden csodája, a kultúra minden vívmánya a népé lesz s az emberi elme, az ember gényusa sohasem válik többé az erőszak, a kizsákmányolás eszközévé.

Ezt tudjuk — s vajjon nem érdemes-e ennek a hatalmas történelmi feladatnak a teljesítéséért dolgoznunk. nem érdemes-e ennek érdekében minden erőnket latbavetnünk? S a dolgozók elvégzik ezt a hatalmas történelmi munkát, mert bennük a forradalom, az újjászületés és a megújulás óriási erői szunnyadnak.“*

A szovjet állam hatalmas segítséget nyújt tudósainknak a tudomány fejlesztésében. S a szovjet tudósok tettekkel bizonyítják, hogy az ifjú szovjet tudomány mérföldes léptekkel halad előre. A szovjet tudósok feltétlenül teljesítik a kormány és Sztálin elvtárs által kitűzött feladatokat s a legközelebbi jövőben túlszárnyalják a burzsoá tudomány vívmányait. Ehhez megvan minden szükséges előfeltételünk.

Társadalmunk fejlődésében a jogi eszméknek is óriási szerepük van. A jog mindenkor a társadalom gazdasági viszonyait tükrözi. A jog, tanítja a marxizmus, az uralkodó osztály törvénybe foglalt akarata. A szovjet jog a munkásosztály, s most már az egész szovjet nép törvénybe foglalt akarata. A szovjet jog a munkások és parasztok uralmának tudatos kifejezése és törvényesítése.

A szovjet jog megvédi a szocialista tulajdont, a szovjet társadalomnak ezt a szent és sérthetetlen alapját. A munkát minden munkaképes polgár kötelességének és becsületbeli ügyének nyilvánítja és a termelés és az elosztás szocialista elvét hirdeti: „Mindenkitől képességei szerint, mindenkinek munkája szerint.“ A szovjet törvényhozás meghatározza a Szovjetunió polgárainak jogait és kötelességeit, s öröködi azon, hogy a szocialista közösségi élet szabályait betartsák.

A szovjet jog alapelvei a Sztálini Alkotmányban jutnak kifejezésre. A Sztálini Alkotmány meghatározza a szovjet törvényhozás irányát, szellemét, a Szovjetunió polgárainak jogi tudatát.

A szovjet joggal elválaszthatatlanul összefügg a szovjet *erkölcs*, amely a szovjet emberek magatartását meghatározza. A szocialista erkölcs megszabja a szovjet emberek egymáshoz való viszonyát, s a munkához, a társadalomhoz, az államhoz,

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXII. köt. 225. old. (oroszul).

a családhoz való viszonyukat. Minél jobban behatolnak ezek az erkölcsi szabályok az emberek tudatába, minél jobban szokássá válnak, annál gyorsabban térhetünk majd át a kommunizmusra. A szocialista társadalomnak nemcsak meggyőzésre, hanem kényszerre is szüksége van. Amíg vannak olyan emberek, akik kerülik a munkát és másokra próbálják áthárítani, amíg akadnak olyanok, akik minél többet akarnak a társadalomtól elvenni és minél kevesebbet akarnak adni, addig kényszerre is szükség van. A szocialista társadalomban szükség van arra, hogy az állam és a társadalom szigorúan ellenőrizze a munka és a fogyasztás mértékét. De mi a kommunizmus felé haladunk. Hogy a szocializmusból fokozatosan átmehezzünk a kommunizmusba, ehhez az szükséges, hogy fokozatosan a mérnökök, mezőgazdászok színvonalára emeljük a munkások és parasztok kulturális színvonalát, hogy megszüntessük a szellemi és fizikai munka közötti ellentétet, hogy olyan mértékben növeljük a kommunista tudatosságot, hogy a kommunista munka szokássá, az egészséges szervezet létszükségletévé váljék. Ez azt jelenti, hogy a kommunista közösségi élet szabályai szokássá válnak.

Lenin azt mondta, hogy a burzsoá társadalomtól örökölt régi szokások ereje, a milliók szokásainak ereje borzalmas erő. De az új, szocialista, s később a kommunista életberendezés által létrehozott szokások a kommunista társadalom fejlődésének hatalmas erőivé válnak.

A tömegek szocialista tudatának megteremtésében és fejlesztésében, a tömegek kommunista nevelésében kiemelkedő szerepe van az *irodalomnak és művészetnek*. A szovjet rendszer talaján fejlődő szovjet irodalom és művészet a reá jellemző sajátos formában, művészi alakok formájában kifejezésre juttatja a szocializmus eszméit, a marxizmus-leninizmus eszméit, világszemléletünket. Ha társadalmunk, népünk, a Kommunista Párt magasrendű, haladó eszméi megfelelő, tökéletes kifejezési formát találnak a művészetben, akkor az ilyen művészi alkotások hatása pótolhatatlan.

A művészet (beleértve az irodalmat, mint a művészet egyik válfaját) az emberi tudat olyan oldalaira is hat, amelyek az ideológia más formái számára nem mindig hozzáférhetőek.

A művészet nemcsak az értelemre, hanem az érzelmekre, az emberek kedélyállapotára is hatással van, neveli az embereket, befolyásolja magatartásukat, kihat társadalmi életükre és tevékenységükre.

A művészetnek mindig óriási társadalmi jelentősége volt, de a szovjet rendszerben, ahol mindenki számára hozzáférhetővé lett, ahol a nép, az egész társadalom szolgálatába állították, mérhetetlenül megnövekedett az életben, a társadalom fejlődésében betöltött szerepe.

A szocialista társadalom életében, a néptömegek tudatának és kultúrájának fejlődésében nemcsak a szovjet irodalomnak és művészetnek, a kor leghaladottabb eszméit tükröző irodalomnak és művészetnek, hanem a múlt klasszikus művészténeke is mérhetetlenül nagyobb szerepe van most, mint a földesúri-jobbágyi társadalomban, vagy a burzsoá társadalomban volt.

A klasszikus orosz irodalom csak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után lett valóban a nép közkinésévé. Puskin és Lermontov, Gogol és Tolsztoj, Belinszkij és Turgenyev, Csehov és Gorkij csak a szovjet hatalom által végrehajtott kultúrforradalom eredményeképpen tett szert sokmillió olvasótáborra.

A szocialista társadalomban, ahol a nép ideológiai és kulturális nevelésének feladatai a szocialista állam legfontosabb feladatai közé tartoznak, az irodalom és a művészet nem magántígy, hanem a legfontosabb állami, társadalmi ügy. Az irodalom és a művészet mindig politikai célokat szolgált. Csak-hogy a burzsoá társadalomban az ideológusok képmutatóan titkolták ezt a tényt. Még a formalizmusnak, a politikamentességnek is politikai jelentősége van a burzsoá társadalomban, mert el akarja vonni a tömegek, a nép figyelmét az égető politikai feladatoktól. Nálunk a szovjet szocialista művészet és irodalom a kommunizmus nagy céljait, a szovjet állam és a Kommunista Párt politikáját szolgálta és szolgálja. Ennél magasabb, nemesebb és haladóbb célokat nem ismert még az emberiség története. Ezek a célok serkentik a szovjet embereket lelkes munkára és eszmei alkotásra. E célok tudatos szolgálata művészetünk és irodalmunk felvirágzásának forrása.

A szovjet írók számtalan elszakíthatatlan szál kapcsolja össze sokmillió olvasótáborával. Az élenjáró író nálunk kifejezésre juttatja a milliók érzelmeit, hangulatát, gondolatait, a legjobbat és leghaladottabbat, ami a népben, az országban található.

Ezért szükséges, hogy az író érezze, milyen nagy erkölcsi felelősséggel tartozik a népnek minden művéért, művének minden alakjáért, minden soráért, minden szaváért.

Ez az oka annak, hogy a Bolsevik Párt, a Bolsevik Párt Központi Bizottsága élesen elítélte íróink és művészeink egy részének formalizmusát, a politikától való idegenkedésüket, a burzsoá kultúra előtti hajbókolást és a hazával szemben fennálló kötelesség elhanyagolását. A párt kíméletlenül ostromozza és leleplezi a gyökértelen kozmopolitákat, akik az ideológiai fronton az ellenség diverzánsaiként működnek.

*

Így tehát hatalmas mértékben megnövekszik a társadalmi tudat szerepe a szocialista társadalom fejlődésében. Ebben a társadalomban sikerült a történelem folyamán először a vak szükségszerűség birodalmából a szabadság birodalmába ugrani.

Természetes, hogy a szocialista társadalomban, és annak fejlődésében is érvényesül a történelmi szükségszerűség: vannak objektív törvények, amelyeket a társadalom nem mellőzhet és nem hatálytalaníthat. De a szocializmusban a társadalom fejlődésének ezek az objektív törvényei az ember ellenőrzése alatt állnak, a társadalom tevékenységében tudatosan használja fel ezeket a törvényeket. Ez egyik jellemző vonása azoknak az új törvényszerűségeknek, amelyek a szocialista társadalmat megkülönböztetik a kapitalista társadalomtól.

Ezzel kapcsolatban a szocialista társadalomban megváltozik azoknak az erőknek a hatása is, amelyek a termelés fejlődésének ösztönösségét előidézték és amelyekre Sztálin elvtárs „A dialektikus és a történelmi materializmusról” című munkájában rámutatott.

Sztálin elvtárs, amikor a termelés harmadik sajátosságát

jellemezte, azt írta: „... az új termelők s a nekik megfelelő termelési viszonyok keletkezése nem a régi rendszer[ő] függetlenül, nem annak eltűnése után megy végbe, hanem a régi rendszer keretei között és nem az emberek szándékos, öntudatos tevékenysége következtében történik, hanem spontánul, öntudatlanul, az emberek akaratától függetlenül. Ennek két oka van.

Először: az emberek nem választhatják szabadon ezt vagy azt a termelési módot, mert minden új nemzedék, amikor az életbe lép, kész termelőket és termelési viszonyokat talál, melyek előző nemzedékek munkájának eredményei, minek következtében egyelőre el kell fogadni mindazt, amit a termelés terén készen talál és alkalmazkodnia kell hozzá, mert csak így kap lehetőséget arra, hogy anyagi javakat termelessen.

Másodszor: az emberek, amikor ezt vagy azt a munkaeszközt, a termelőket ezt vagy azt az elméletét tökéletesítik, nincsenek tudatában, nem értik és nem gondolnak arra, hogy milyen *társadalmi* következményei lesznek ennek a tökéletesítésnek, csak a maguk mindennapi érdekeire gondolnak, arra, hogy megkönnyítsék maguknak a munkát, hogy valamilyen közvetlen, kézzelfogható hasznot húzzanak a dologból.“*

Sztálin elvtárs itt általánosságban jellemzi a termelők és termelési viszonyok keletkezésének és fejlődésének törvényeit. Milyen mértékben vonatkozik ez a szocializmusra, a szocialista társadalom termelőinek és termelési viszonyainak fejlődési feltételeire?

Mint tudjuk, a szocializmusra való áttéréshez szükséges termelők lényegében spontánul keletkeztek a kapitalizmus méhében. A munkásosztály nem tudta tetszése szerint megváltoztatni a kapitalista termelési módot és nem tudta megteremteni a szocialista termelési módot mindaddig, míg nem alakultak ki az ehhez szükséges anyagi előfeltételek. A szocialista társadalomban az új nemzedék már kialakult termelési módot, termelőket és termelési viszonyokat talál. Hogy továbbfejleszthesse ezeket, az új nemzedéknek először meg kell

* Sztálin. A dialektikus és a történelmi materializmusról. Lásd Sztálin A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 660—661. old.

ismernie a meglévő munkaeszközöket, az elért eredményekből kell kiindulnia. Nem ugorhatjuk át tetszés szerint a fejlődés bizonyos szakaszát, nem ugorhatunk például az arteltől a kommunához, a kommunizmus első szakaszától a másodikhoz. Ehhez az átmenethez meg kell teremtenünk a szükséges előfeltételeket, biztosítanunk kell a termelőerők és a munkatermelékenység szükséges színvonalát.

Az előző nemzedékek által teremtetett termelőerők és termelési viszonyok azonban mégsem hatnak úgy az embereinkre, mint egy rájukerőszakolt erő. A tudományos szocializmus megalapozói már több mint száz évvel ezelőtt azt írták: „A kommunizmus minden eddigi mozgalomtól abban különbözik, hogy felforgatja minden eddigi termelési és érintkezési viszony alapját és minden természetszerű előfeltételt most első ízben tudatosan, az eddigi emberek teremtményeként kezel, lehántja róla a természetszerű jelleget és aláveti az egyesült egyének hatalmának.”*

De mennyire ismerik fel a termelők azoknak a változásoknak társadalmi eredményeit, amelyekkel a munkaeszközöket javítják?

A kapitalista társadalomban az új technika és tudományos felfedezés gyakran nyomort jelent a munkások számára, mert kirekeszti őket a termelés folyamatából. Minden új technikai és tudományos felfedezés a kapitalista termelési mód és az egész burzsoá társadalom jellegéből kifolyólag a többség szempontjából egyáltalán nem kívánatos eredményekre vezethet és vezet, mert ezeket a felfedezéseket a kizsákmányoló osztályok önző céljaikra használják fel.

A szocialista társadalomban minden felfedezés és minden találmány a társadalom ellenőrzése alatt áll és az egész nép érdekeit szolgálja. Az öntudatos munkás és paraszt a korábbi sztálini ötéves tervek teljesítése terén szerzett tapasztalatokból tudja, hogy az ötéves terv teljesítése attól függ, milyen lelkiismeretesen dolgozik minden egyes dolgozó, minden gyár, bánya, kolhoz és szovhoz.

* *Marx—Engels. Die deutsche Ideologie. Lásd MEGA. Berlin 1932. 1. rész. 5. köt. 60. old.*

Ez azonban egyáltalán nem jelenti még, hogy a szocialista társadalomban minden munkás, minden kolhozparaszt, vagy akár minden sztahanovista is maga meglátja a munkaeszközök vagy munkamódszerek egyik-másik tökéletesítésének *társadalmi* eredményeit. A Sztahanov-mozgalom kezdeményezői, korszakunk e nagy mozgalmának kezdeményezői, maguk sem látták előre, milyen nagy lendülete és milyen társadalmi jelentősége lesz a szocialista munkaversenyben annak a mozgalomnak, amelynek alapjait megvetették.

„Szembeötlő mindenekelőtt az a tény — mondotta Sztálin elvtárs —, hogy ez a mozgalom valahogyan önerejéből kezdődött, csaknem magától, alulról, anélkül, hogy üzemeink vezetőségei bármi néven nevezendő nyomást is alkalmaztak volna. Sőt: ez a mozgalom bizonyos mértékben üzemi vezetőségeink akarata ellenére született meg és kezdett kibontakozni, sőt, harcban ezekkel a vezetőségekkel.“*

A Sztahanov-mozgalom viharos sebességgel terjedt el az egész Szovjetunióban, s ez még a kezdeményezőit is teljesen váratlanul érte. „Sőt, én úgy látom — mondotta Sztálin elvtárs —, hogy kissé zavarba is hozta őket a mozgalom várokozásuk ellenére kibontakozott nagy lendülete.“**

A Sztahanov-mozgalom azért keletkezhetett és azért terjedhetett csaknem ösztönös erővel, mert teljesen megérett, mert a szovjet társadalom egész fejlődése, az ipar fejlődése, a technika fejlődése, a munkásosztály életszínvonalának és kulturális színvonalának felemelkedése előkészítette. A Sztahanov-mozgalmat ugyanakkor a szovjet állam és a Kommunista Párt is előkészítette. A párt kiadta a jelszót a technika elsajátítására és ez a jelszó az öntudatos munkások körében megfelelő visszhangra talált.

A párt, vezére, Sztálin elvtárs által, már két évvel a Sztahanov-mozgalom keletkezése előtt rámutatott, hogy a modern technikával felszerelt új gyárak építésével még csak félmunkát végeztünk. A lelkes gyárépítést a technika lelkes elsajátításá-

* Sztálin. Beszéd a sztahanovisták első szovjetuniói tanácskozásán. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 589. old.

** Ugyanott, 590. old.

val kell kiegészíteni. A Sztahanov-mozgalom válasz volt a pártnak erre a felhívására.

Sztálin elvtárs a sztahanovisták országos tanácskozásán mondott beszédében világosan megmagyarázta a sztahanovistáknak és az egész szovjet népnek, hogy mi a Sztahanov-mozgalom társadalmi jelentősége és mik a távlatai, mi a jelentősége az új társadalom építése, a munkásosztály kulturális fejlődése, műszaki ismereteinek bővülése és a kommunizmusba való átmenet szempontjából.

Ha minden egyes munkás, feltaláló, tudós nem is tudja *teljesen* felmérni felfedezéseinek, találmányainak, a munkaeszközök tökéletesítését szolgáló újításainak, a munkamódszerek terén végrehajtott változtatásainak jelentőségét és értelmét, a marxizmus-leninizmus elméletével felvértezett Kommunista Párt lehetőséget ad arra, hogy felbecsüljük az egyes munkások, tudósok, feltalálók alkotó kezdeményezését, hogy támogassuk és irányítsuk ezt a kezdeményezést.

A szocialista társadalomban nem tudja a társadalom minden egyes tagja az országban végbemenő jelenségek *összességét* felfogni. A társadalmi fejlődés törvényeinek ismerete azonban lehetőséget ad pártunknak arra, hogy felfogja a társadalmi fejlődés logikáját, lehetőséget ad arra, hogy egyik-másik társadalmi esemény közelebbi és távolabbi következményeit előrelássuk. De nemcsak arra van lehetőségünk, hogy bizonyos társadalmi események következményeit egyszerűen előrelássuk (az előrelátás az ösztönösen fejlődő társadalomban is lehetséges), hanem — ami a legfontosabb — a szocialista rendszerben az államnak, a pártnak, a szovjet népnek lehetősége van arra, hogy a társadalom fejlődéstörvényeinek ismerete alapján, az egész társadalmi fejlődést irányítsa. Ebben rejlik pártunk ereje és jelentősége, ebben rejlik a tudományos elmélet, a szocialista tudat jelentősége.

A Kommunista Párt, mint a szovjet nép legfejlettebb, legöntudatosabb része, állandóan fejleszti és bővíti a szovjet nép tudatosságát és lehetőséget ad neki arra, hogy nagyobb mértékben kapcsolódjék be építésünkbe, fejlődésünkbe. A Kommunista Párt nemcsak utal a mozgalom végső céljára, a kommunizmusra, hanem megmutatja azokat az utakat és fejlődési sza-

kaszokat is, amelyek ehhez a célhoz vezetnek. A párt feltárja a kommunizmus építésének útjában álló nehézségeket és mindenkor rámutat arra, hogy mi a legbiztosabb, tudományosan megokolt eszköz ezeknek a nehézségeknek a leküzdésére.

De nemcsak a párt tanítja a népet. A párt is tanul a néptől. Az új életet alkotó emberek milliói óriási tapasztalatokra tesznek szerit. A párt a néppel való kapcsolatból meríti az erőt, mint ahogy a mondabeli Anteusz, anyja, a Föld érintéséből merítette erejét. Míg a párt, tudományos elmélete alapján feltárja társadalmunk mozgástörvényeit, feltárja a jelenségek belső kapcsolatát, megmutatja a népnek a fejlődés távlatait, a néptömegek, a munkások, kolhozparaszrok és értelmiségiek, a szocializmus ügyéhez való tevékeny, tudatos viszonyukkal segítik a pártot és a szovjet államot abban, hogy meglássa és kiküszöbölje a munkánkban, életünkben mutatkozó fogyatékosságokat.

VI

A SZOCIALISTA TUDAT SZEREPE AZ ÚJ ÉS A RÉGI HARCÁBAN

Szocialista társadalmunkban nincsenek többé ellenséges osztályok, nincsenek kibékíthetetlen ellentmondások, de a fejlődés itt is annak a harcnak az útján megy végbe, amelyet az új a régi csökevényei ellen, a születő, fejlődő, haladó az elhaló, elmaradott ellen vív. Országunkban minden vonalon teljes győzelmet aratott már az, ami új és haladó. De a régi csökevényei ideig-óráig mindentől megmaradnak az újban.

A régi: az egyes kolhozokban tapasztalható magántulajdonosi törekvések, a piaci spekuláció elemei, a magántulajdonosi csökevények, az elmaradott embereknek az a törekvése, hogy minél többet vegyenek el az államtól, a kolhoztól és minél kevesebbet adjanak. Ilyenek továbbá a nacionalizmus csökevényei, a bürokrácia csökevényei az államapparátus egyes láncszemeiben, a dolgozók legerősebb rétegeinek tudatában élő vallási csökevények, a burzsoá Nyugat előtti hajbókolás csökevényei, amelyek az értelmiség egy részénél mutatkoznak meg.

A kozmopolitizmus ideológiája az angol-amerikai impe-

rializmus eszmei lobogója. A párt által leleplezett megvetésreméltó kozmopoliták — az ellenség ügynöksége. A kozmopolitizmus és a kozmopoliták ellen folytatott harc elsőrendű politikai feladat.

A régi feltárásának, lektüzdésének és az új megszüldésének, fejlesztésének egyik legfontosabb módszere a bolsevik bíráló és önbíró, a becsületes, bátor, nyílt és éles kritika. A bolsevik bíráló és önbíró hatalmas eszköz a párt kezében. Ezzel az eszközzel feltárhatjuk a gazdasági életben, az államgépezetben, az irodalomban és művészetben, a szocialista társadalom életének és tevékenységének minden területén mutatkozó fogyatékoságokat. Az önbíró hatalmas eszköz, amellyel a tömegeket bevonhatjuk a gazdasági élet igazgatásába, az ország, az állam kormányzásába, amellyel a nép tudatosan befolyásolhatja a társadalmi életet, a társadalom fejlődését. Az önbíró és bíráló a párt hatalmas eszmei és politikai fegyvere az életünkben és munkánkban mutatkozó hibák lektüzdésére, a régi csökevényeinek kiküszöbölésére, fejlődésünk nehézségeinek és ellentmondásainak lektüzdésére. Az önbíró és bíráló előrehaladásunk fegyvere.

A bolsevik bíráló és önbíró a párt kezében eszköz, amellyel soraiban és a szovjet népben fokozza az éberséget. A bolsevik bíráló lehetőséget ad arra, hogy állandóan fokozzuk a szovjet nép aktivitását, hogy kifejlesszük benne azt az érzést, hogy az ország az övé. A bolsevik önbíró hozzájárul ahhoz, hogy a szovjet népet az ország kormányzására tanítsuk.

A bolsevik bíráló és önbíró életünk és tevékenységünk minden területét felöleli, kezdve a termeléstől, az államgépezettől, egészen az esztétika, az irodalom, a művészet, a zene és a filozófia kérdéseiig.

A bíráló és önbíró fejlődésünk törvénye, a társadalmi fejlődés új, korábban ismeretlen törvényszerűsége.

Zsdanov elvtárs azt mondotta:

„Szovjet társadalmunkban, ahol már nincsenek egymással ellentétes osztályok... az alacsonyabbrendűtől a magasabbrendű felé való fejlődés nem az egymással ellentétes osztályok harcának és kataklizmáknak formájában megy végbe, amint

ez a kapitalizmusban történik, hanem bírálat és önbírálat formájában, ami fejlődésünk igazi mozgatóereje, hatalmas fegyver a párt kezében. Ez feltétlenül újfajta mozgás, új típusú fejlődés, új dialektikus törvényszerűség.“*

A bírálat és önbírálat a fejlődésünk és növekedésünk során mutatkozó nehézségek és ellentmondások tudatos, tervszerű lektüzdésének új típusa. Ebben mutatkozik meg az az elvileg új szerep, amelyet a haladó tudat, a haladó eszmék a szovjet társadalom fejlődésében betöltenek.

A párt Központi Bizottsága mindnyájunknak példát mutat arra, hogy miképpen kell az ideológiai fronton kifejleszteni az alkotó önbírálatot. A protekció, elvtelenség, a politikától való idegenkedés lehetőséget adott az idegen elemeknek arra, hogy a szovjet irodalom területén büntetlenül mesterkedjenek, hogy a szocializmussal, a szovjet néppel szemben ellenséges eszméket csempésszenek be az irodalomba. A párt az önbírálat éles fegyverével feltárta az irodalom, a színháztársaság, a film, a zene terén mutatkozó hiányosságokat és segítette a szovjet művészeket előrehaladásukban.

A párt Központi Bizottsága Alekszandrov elvtársnak „A nyugateurópai filozófia története“ című munkájával kapcsolatos vita példáján megmutatta a tudományos front dolgozóinak, hogyan kell ezen a téren személyi érzékenységgel nem törődve, kifejleszteni az alkotó bolsevik önbírálatot. A Központi Bizottság feltárta, hogy — filozófiai munkákban burzsoá objektivizmus és a politikától való idegenkedés tapasztalható. hogy akadnak emberek, akik a burzsoá tudomány és a burzsoá filozófia előtt hajbókolnak.

A párt bebizonyította a Weismann—Morgan-féle burzsoá idealista biológiai irányzat helytelenségét és szabaddá tette az utat a szovjet, micsurini biológiai irányzat fejlődése számára.

Az emberek tudatában élő kapitalista csökevények fejlődésünk kerékkötői. Ha az ideológiai fronton nem küzdjük le a burzsoá befolyást, nem tudjuk az irodalom, művészet felvirág-

* A. A. Zsdanov. A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1949 41. old.

zását, a közgazdasági tudományok és a filozófia fejlődését biztosítani.

Gazdaságunk rohamos fejlődése, politikai sikereink, a kommunizmusra való áttérés feladatai, a dolgozók kommunista nevelésével kapcsolatos legfontosabb feladatok különleges követeléseket támasztanak az ideológiai front munkásaival szemben.

A szocialista gazdaság rohamos fejlődésével párhuzamosan az ideológiai felépítményeknek is fel kell virágozniuk. Éppen ezt a felvirágoztatást szolgálja a bolsevik önbírálat és az az engesztelhetetlen harc, amelyet a burzsoá ideológia és annak minden megnyilvánulási formája ellen vívunk.

A szocializmus győzelme, mint már fentebb mondtuk, új történelmi korszakot nyit, amelyben tervszerűen, tudatosan irányítják a társadalom fejlődését.

De mondhatjuk-e azt, hogy a szovjet szocialista társadalomban nyomtalanul eltűntek már a társadalmi élet, a gazdasági fejlődés, a társadalmi fejlődés spontán folyamatai? Nem, ezt természetesen nem mondhatjuk. Ezek a folyamatok még nem tűntek el. Erről tanúskodtak például azok a háború előtt, majd később, 1946-ban, feltárt tények, amelyek azt mutatják, hogy egyesek fosztogatják a kolhozvagyon, hogy vannak kolhozparasztiok, akik a közös kolhozgazdaság rovására saját személyi gazdaságukat fejlesztik.

Ezek a tények arról tanúskodnak, hogy a spontán folyamatok még ma is megtalálhatók, mert a kispolgári viszonyok és a kispolgári, magántulajdonosi lelki alkat maradványai még nem tűntek el teljesen. Ha a párt Központi Bizottsága és a kormány nem tárta volna fel időben ezeket a szocializmussal, a közös kolhozgazdasággal szemben ellenséges folyamatokat, ez igen szomorú következményekkel járhatott volna.

Ezért tanítja a Kommunista Párt, ezért tanítja Sztálin elvtárs, hogy az ösztönösség és az automatizmus a szocializmus ellensége. A pártnak és a Szovjeteknek azok a funkcionáriusai, akik mindent a sorsra bíznak, nem vezetnek bolsevik

módon a gazdaság fejlődését, várnak míg az események a nyakukba szakadnak, az ilyen gyász-vezetők elpusztíthatják, tönkretelhetik a közös szocialista gazdaság ügyét. A párt azt követeli kádereitől, hogy bolsevik módon vezessenek a gazdasági életben, a társadalom életében végbemenő folyamatok tudományos tanulmányozása alapján.

A gazdaság szocialista fejlődésének egységes, bonyolult folyamatában vannak még ellentmondásos tendenciák. Fejlődésünk, az újnak, a szocialistának a fejlődése, a régi, a szocializmus előtti ellen folytatott harc útján megy végbe.

Ez a régi, szocializmusellenes tendencia különféle formákban jelentkezik, többek között abban a harcban, amelyet a régi maradványai és csökevényei a szocializmus alapelve, a szocialista tervszerűség, az állami és munkafegyelem stb. ellen folytatnak. A réginek ezek a csökevényei abban a törekvésükben jutnak kifejezésre, hogy a tervvel a munkában való ösztönösség és automatizmus elemeit állítják szembe.

A gazdasági életben mutatkozó ösztönösség elemei a kolhozkereskedelem területén, a kialakuló piaci árakban is tapasztalhatók. A szocialista állam itt a meglevő árukészletek, az egész gazdasági politika útján teljesíti tervező, szervező és irányító szerepét. De mivel egyelőre még korlátozott mértékben rendelkezünk a megfelelő árukészletekkel, a kolhozpiacon időnként a kereslet és kínálat viszonyától függ az áralakulás. Amilyen mértékben fejlődik a szovjet kereskedelem és amilyen mértékben növekednek az állam árukészletei, olyan mértékben küszöböljük ki a kolhozpiacon a spontán folyamatokat.

Az olyan tényező, mint a kapitalista környezet, szintén hatással van a szocializmus országára. Ezt a tényezőt is számba kell vennünk. A kapitalista környezet arra készít bennünket, hogy mindig készenlétben tartsuk fegyvereinket. Tőlünk, a szovjet néptől, a szocialista államtól és a Kommunista Párttól függött, hogy biztosítani tudjuk-e országunk védeőerejét, meg tudjuk-e teremteni a szükséges eszközöket ahhoz, hogy minden támadót szétzúzzunk. A bölcs sztálini külpolitika lehetőséget adott a szovjet népnek a békés építésre, lélekzethez juttatta s így lehetővé tette a szocialista társadalom megteremtését. Ez a bölcs, messzelátó sztálini politika a

lehető legtovább halogatta a katonai összeütközéseket. A tudományos előrelátás lehetőséget adott arra, hogy meghiúsítsuk az ellenség aljas terveit és ezzel halogassuk a háború kitörését. De a szocializmus országa ellen irányuló támadó háború minden lehetőségét nem tudtuk kiküszöbölni. Ez nem a mi akaratunktól és tudatunktól függött.

Most, miután győzelmet arattunk a háborúban, miután nyugaton és keleten szétzúztuk a két legfőbb támadó államot, amikor népi demokratikus országok keletkeztek, amikor fellendült a tömeges demokratikus mozgalom és a munkásmozgalom, a nemzetközi szintén megváltoztak az erőviszonyok. A haladó erők a Szovjetunióra, a béke örére támaszkodva meg tudják zabolázni a támadókat. De ebből a célból engesztelhetetlen harcot kell vívnunk a reakció, a háborús uszítók ellen. Ahhoz, hogy minden eshetőség, a kapitalista környezet részéről fenyegető meglepetések ellen biztosítsuk magunkat, meg kell valósítanunk a párt és Sztálin elvtárs által kitűzött nagy gazdasági építési programot.

„A hosszabb lejáratú tervekre vonatkozólag kijelenthetem — mondotta Sztálin elvtárs —, hogy a párt a népgazdaság újabb hatalmas föllendülését szándékszik megszervezni, amely lehetővé teszi számunkra iparunk színvonalának emelését a háborúelőtti színvonalnak körülbelül háromszorosára. El kell érniünk azt, hogy iparunk évenként ötvenmillió tonna öntöttvasat, hatvanmillió tonna acélt, ötszázmillió tonna szenet és hatvanmillió tonna kőolajat termeljen. Csak e feltételek mellett mondhatjuk, hogy hazánk minden meglepetés ellen biztosítva van. Lehet, hogy ehhez három újabb ötéves terv kell, esetleg több. De ezt meg lehet csinálni és nekünk ezt meg kell csinálnunk.“*

A szovjet állam, a Kommunista Párt politikája tudatosan irányítja a szocialista társadalmat. Ez a politika irányítja a kommunizmus felé való haladásunkat. Ennek a politikának a sikere a szovjet nép szocialista tudatának fokától függ. Társa-

* Sztálin. Beszéd Moszkva Sztálin-kertületének választói gyűlésén. 1946 február 9. Lásd Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. 1. kiad. 1. rész. Szikra 1949. 214—215. old.

dalmunk a nép tudatos öntevékenységevel, a nép alkotóerejével épül fel.

„Szerintünk az állam ereje a tömegek öntudatában rejlik. Az állam akkor erős, ha a tömegek mindent tudnak, mindenről véleményt tudnak alkotni és mindent tudatosan tesznek.“*

Hazánkban a munkások, parasztok és értelmiségiek az ország osztatlan urai. Ők alkotják a társadalom döntő erejét. Ez a tudat jogos büszkeséggel tölti el népünket. A Kommunista Párt mindig arra nevelte a népet, hogy tudatában legyen hatalmas alkotóerejének, tudatában legyen annak, hogy ő kormányozza az államot. Ő irányítja országának sorsát, a történelem menetét. A szovjet nép óriási sikereket ért el a szocializmus építése terén, történelmi jelentőségű hőstetteket hajtott végre, irányította történelmét s emellett mindig tudatában volt gigászi erejének.

Az a tény, hogy népünk, a dolgozók tömege, ismeri tényleges erejét és tudja, hogy milyen szerepet tölt be az új, szocialista társadalom építésében, országának kormányzásában — hatalmas tényező fejlődésünkben.

A szocialista tudatnak, a leghaladottabb osztály, a munkásosztály, a leghaladottabb nép, a szovjet nép tudatának jellemző vonása a bátorság, az életvidámság, az optimizmus, a kommunizmus világméretű győzelmébe vetett hit.

A mai burzsoázia tudatának, reakciós ideológiájának egyik jellemző vonása a pesszimizmus, a bizonytalanság, a jövőtől való félelem. Walter Van-Kirk Chicagóban megjelent „A vallás és a holnap világa“ című könyvében azt írja: „Válság idején reménytelennek látják az emberek helyzetüket. A félelem és a pánik kísértete járja be a földet s mi rémületbe esünk. Érezzük a közelgő katasztrófát és félünk. Megborzadunk, mintha a föld beleremegne a menetelő seregek vaslépteibe.“ Harold Titus „Mi az erkölcs?“ című, 1943-ban New Yorkban megjelent könyvében azt írja: „A bizonytalanság és a zűrzavar századában élünk, amikor sok olyan dolgot, amit az emberek (vagyis burzsoák — F. K.) szeretnek, pusztulás

* Lenin. Zárszó a békéről szóló előadói beszédhez. 1917 november 8. Lásd *Lenin. Válogatott művek.* 2. köt. Szikra 1949. 267. old.

fenyegeti. Mélyrehatóbb és komolyabb válság előtt állunk, mint sokan gondolnák. A civilizáció léte hairszálon függ.“

John Dewey azt írja, hogy az egyik mai amerikai író azt javasolta: „A pesszimisták szervezzenek baráti közösséget és telepedjenek le valamilyen társadalmi oázisban.“

A reakciós misztika, a középkori sötétség és a legnagyobb pesszimizmus hatja át Pityirim Szorokinnak, a Harvard-egyetem szociológia-kari dékánjának könyveit, amelyeket az Egyesült Államok sajtója nagy buzgalommal reklámoz. Egyik könyvének címe: „Korunk válsága“, a másiké: „Az ember és a társadalom a katasztrófák idején“. Az utóbbiban Szorokin azt írja: „Az emberiség történetének egyik legsúlyosabb válságát éljük át. Nemcsak háború, éhínség és járványok, hanem számos más katasztrófa is sanyargatja a világot. Teljes szellemi, erkölcsi, esztétikai és társadalmi anarchia uralkodik, az emberek milliói pusztulnak. Mindenütt válság van és ez a válság csaknem az egész kultúrára és társadalomra kiterjed. Ez a válság a művészetben és tudományban, a filozófiában és vallásban, az etikában és a jogban nyilvánul meg. Áthatja a társadalmi, gazdasági és politikai szervezeteket és az egész életet és gondolkodásmódot...“ Szorokin, a háborúutáni fejlődés távlatait jellemezve, így folytatja: „Ebben a társadalmi földrengésben nemcsak az egyén társadalmi helyzete változik meg, hanem egész társadalmi osztályok fejlődnek vagy hanyatlanak. Az egész társadalmi gúla összeomlik majd...“

Ilyen sötét fejlődési távlatokat ecsetel a burzsoáziának a burzsoázia ideológusa. Mi tehát a kivezető út? Miért dicséri a burzsoázia és sajtója Szorokin könyveit? Elsősorban azokért a receptekért, amelyeket a népnek javasol ahhoz, hogy a nyomorból és a válságból kikecmeregjen. Ime, az orvosság, amelylyel, az obskurus szociológus javaslatára, gyógyítani kellene a háborútól, válságoktól, osztályharcoktól megrázkódott kapitalista világot:

„A válság enyhítésének és megszüntetésének legrövidebb, leghatékonyabb és egyetlen gyakorlati módszere a vallási, erkölcsi, tudományos, filozófiai és más értékek helyreállítása. Ennek a helyreállításnak olymódon kell megtörténnie, hogy az értékek új rendszere nemcsak ennek az érzelmi világnak leg-

nemesebb értékein épüljön, hanem elsősorban az erkölcsi kötelességnek és a mennyek országának értékein. Amíg ezt nem érjük el, igen kevésbé lehet segítségünkre bármilyen háború, forradalom, politikai és gazdasági mesterkedés, «tudományos tanács» és «technikai módszer».”

És utólráhetetlen cinizmussal a következőképpen fejezi be: „A válság felszámolásának legjobb módszerét már régésrégén csodálatos módon fogalmazták meg... Ezért mondom nektek — idézi a reakciós burzsoázia tudós lakája az evangéliumot — ne törődjete az életetekkel, ne törődjete azzal, hogy mit fogtok enni vagy inni, ne törődjete testetekkel, bármibe is öltöztetitek, s keressétek először a mennyek országát és annak igazságát.”

A *New York Herald Tribune* az obskurus tudós e reakciós könyvéről többek között azt írja, hogy ennek a könyvnek kézikönyvnek kell lennie „minden amerikai házában”.

Pityirim Szorokin természetesen nem az európai népek vérének és szenvedéseinek elősködő amerikai milliárdosokhoz intézi tanácsait, hanem a munkásokhoz, akik azért harcolnak, hogy felemeljék munkabérüket, hogy gyermekeik számára kenyeret és ruházatot szerezzenek, azokhoz a népekhez, amelyeket az imperialista rablók kifosztottak és tönkretettek.

A nagy Lenin azt mondta, hogy a burzsoáziának, uralma fenntartása érdekében, két funkciót kell betöltenie: a hóhér és a pap funkcióját. Hóhérnak azért kell lennie, hogy erővel elfojtsa a kizsákmányolt munkások felháborodását, papnak pedig azért, hogy elaltassa a tömegek öntudatát, hogy megrontsa lelküket és hogy kibékítse őket a kapitalizmus fennálló rendszerével. Az amerikai és európai burzsoázia népével szemben betölti a hóhér funkcióját: erőszakkal elfojtja a harcoló munkásokat és parasztokat, gumibottal és géppisztollyal, könnyfakasztó bombákkal, tankokkal és repülőgépekkel harcol ellenük. De ugyanakkor felhasználja a papokat is, akik azt tanácsolják a munkások, a dolgozók millióinak, hogy ne az evéssel és ivással, ne a testükkel és ne a hajlékukkal törődjenek, hanem csak a mennyek országával, a lélekkel és a lelki „értékekkel”.

Ma, amikor világszerte átértékelik az értékeket, amikor

világszerte növekszik a demokratikus mozgalom, amikor a dolgozók a munkásosztály vezetésével egyre nagyobb lendülettel harcolnak a reakció ellen a szocializmusért, szabadságért és függetlenségért, az Egyesült Államok és Anglia imperialista burzsoáziája egyre gyakrabban folyamodik véres leszámolásokhoz és megtorlásokhoz, atombombával fenyegeti azokat a népeket és országokat, amelyek nem hajlandók a Wall Street parancsainak engedelmeskedni. Az amerikai burzsoázia világ-szemléletének és politikájának lényege világosan kitűnik Dornnak, az amerikai képviselőház tagjának, ennek a megrögzött háborús uszítónak a beszédéből. Dorn a Marshall-tervvel foglalkozó képviselőházi ülésen kijelentette: „Bízom abban a politikában, amelyet egyik kézben fegyverrel, a másikban bibliával folytatnak.“ Az Egyesült Államok burzsoáziája fegyvert és bibliát küld azokba az országokba, amelyek felé imperialista terjeszkedő politikát folytat. Egyre több és több fegyvert küld. S a legsötétebb népellenes elemeket és a legreakciósabb kormányzatokat vértetzi fel ezekkel a fegyverekkel. De minél nagyobb mértékben alkalmazza a burzsoázia az erőszakot, minél erőteljesebben csörgeti a fegyvereket, annál bizonytalanabb a talaj a lába alatt. Az Egyesült Államok és más országok imperialista burzsoáziája másokat ijesztget, de maga is rémülettel és aggodalommal néz a jövő elé.

Az amerikai burzsoázia egyik képviselője, Dr. Raymond B. Fosdick, a Rockefeller-alap elnöke, azt írja: „Ha a jövőbe tekintünk, félelmetesnek látjuk... Olyan kérdésekbe ütközünk, amelyek megoldása elől nem térhetünk ki: ellenőrzés alá vonhatjuk-e a tudományt és a technikát? Alárendeli-e az ember akaratának azokat az erőket, amelyeket ő maga teremtett, vagy pedig áldozatukká válik?“

A dolgozó emberiség feltétlenül alárendeli akaratának, hatalmának a termelőerőket, a tudomány, a technika erőit, megszünteti a kapitalizmust és a burzsoáziát és kezébe veszi történelmi fejlődésének irányítását. Ezzel határtalan távlatokat nyit a tudomány és a technika fejlődése előtt s a nép, a dolgozók javára, a béke, nem pedig a háború érdekében használja fel ezt a tudományt és technikát. Ezeknek a távlatoknak

nem örül a burzsoázia, nem örülnek a burzsoá ideológusok, de megvalósulásuk elkerülhetetlen, mint a napfelkelte.

A burzsoázia pesszimizmusával és ideológiájával szembenáll a szovjet nép szocialista tudata, a kapitalista országok munkásosztályának szocialista tudata. A szovjet nép és a kapitalista országok munkásosztálya hisz a kommunizmus győzelmében, népünk szent ügyének, Lenin és Sztálin ügyének, igazában, hisz a szocializmus országának erejében és legyőzhetetlenségében. Ez a hit árad Marx és Engels, Lenin és Sztálin nagy műveinek minden oldaláról. Ezt a hitet, a szocialista optimizmus szellemét, juttatta kifejezésre Molotov elvtárs is.

„A mi időnkben — mondotta — a demokrácia és a szocializmus egyesült erői európai és európántúli méretekben véve összehasonlíthatatlanul hatalmasabbak, mint az imperializmus velük szembenálló demokráciaellenes táborá.

A kapitalizmus az emberiség haladásának fékje lett, az imperializmus kalandor-politikája pedig, amely már két világháborúra vezetett, fő veszedeleme a békeszerető népeknek. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom felnyitotta a népek szemét, hogy a kapitalizmus korszaka végéhez közeledik és megnyílt a biztos út az egyetemes békéhez és a népek hatalmas haladásához. Az imperialisták lába alatt inog a talaj, görcsös erőfeszítéseik nem mentik meg a kapitalizmust a közeledő pusztulástól. Mi olyan században élünk, amelyben minden út a kommunizmushoz vezet...

A nagy Sztálin vezette és vezeti népünket a kommunizmus dicsőséges útján...

A szovjet emberek, az Októberi Forradalom magaslatos céljaiba vetett hittel, a haladó emberiség első soraiban haladnak.“*

Ez a kommunizmus győzelmébe vetett szilárd, megingathatatlan hit hatja át a szovjet emberek tudatát. Ez leküzdhetetlen erőnk legmélyebb forrása.

* Molotov. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom harmincadik évfordulója. Lásd *Molotov. A külpolitika kérdései*. Szikra 1949. 599—600. old.

A SZOVJET HAZAFISÁG A SZOCIALISTA TÁRSADALOM FEJLŐDÉSÉNEK HAJTÓEREJE

Az emberekben már gyermekkorukban felébred a szülőföldjük és honfitársaik iránti szeretet érzése. Ez az érzés később — az egyik emberben erősebben, a másikban gyengébben — a népiükhöz való tartozás tudatává, a szülőföld, a haza tudatos szeretetévé fejlődik. Ez a hazafias érzés a társadalmi tudat különböző formáiban — erkölcsben, művészetben, irodalomban, kultúrában, nemzeti eposzban, történelmi hagyományokban — jut kifejezésre.

A szovjet hatalom előtti idők hazafiságát jellemezve, Lenin rámutatott arra, hogy a hazafiság „egyike a legmélyebb érzéseknek, mely évszázadok és évezredek folyamán az egymástól elszigetelt országokban erősödött meg“.*

A hazafiság nem a fajok és nemzetek „vérében“ gyökerezik és nem a „nemzeti szellem“ vagy a „faji lélek“ titkos szüleménye. A hazafiság, mint ideológiai „felépítmény“, a népek történelmi életének objektív gazdasági és politikai viszonyai eredményeképpen keletkezett; viszonthatást gyakorol a népek életére, fontos tényezője lesz történelmüknek, államok sorsát dönti el.

A hazafiság a társadalom történelmi jelensége, mindig háttározott osztálytartalma és osztályjellege van. Éppen ezért kü-

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXIII. köt. 290. old. (oroszul).

lönbséget kell tennünk a különböző társadalmi osztályok hazafiságának történelmi típusai és formái között.

Hazánk történelmében is meg kell különböztetnünk az egyes társadalmi osztályok hazafiságát. Nézzük például a feudális arisztokráciát. Eltekintve ennek az osztálynak néhány olyan haladószellemű képviselőjétől, aki felismerte az általános nemzeti érdeket, a feudális bojárság hosszú időn át azért hadakozott, hogy megakadályozza a szétdarabolt állam egységesítését; szüntelenül a részfejedelemségekért háborúskodott és viszálykodott: ellene szegült a központosított állam megeremítésének, az országot idegen hódítók könnyű zsákmányául dobta. Az idegen hódítókkal való háborúskodás leginkább a parasztság tömegeit sújtotta, ők keltek harcba hazáik védelmére, föl-lehet a föld és az ország továbbra is kizsákmányolóik kezében maradt. Az orosz parasztok hazafisága elég világosan kitűnt a tatár-mongol háború idején, valamint a német, svéd és a lengyel hódítók elleni harcban és 1812-ben a Napoleon hadai ellen viselt honvédő háborúban. A történelemnek ezekben a kritikus korszakaiban a hazafiság hatalmas tömegmozgalom jellegét öltötte. Így volt az 1611—1613-as években a lengyel-svéd beavatkozással szemben és így volt 1812-ben, a napoleoni támadás ellen vívott harcban. Egyébként azonban a parasztság tudatát és érdekeit falujának, szülőföldje környékének szűk, helyi keretei korlátozták.

A hazafiság, mint a társadalmi tudat legfontosabb eleme, különös politikai jelentőséget nyert a jelenkori nemzetek és nemzeti államok kialakulásának időszakában. A hazafiság különösképpen a polgári demokratikus forradalmak és a nemzeti szabadságharcok idején, a nemzetek megszilárdulása korában fejlődött ki. A nemzetek és nemzeti államok kialakulása a burzsoázia vezetése alatt történt. A burzsoázia abban az időszakban haladó osztály volt és — bizonyos fokig — joggal tartotta magát valamennyi osztály, az egész nemzet közös érdekei képviselőjének.

Mikor azonban a burzsoázia hatalomra került, csak olyan mértékben képviselte és védelmezte a nemzet érdekeit, amennyire az saját osztályérdekeinek megfelelt. A történelem azt bizonyítja, hogy a burzsoázia, miközben a „haza védelméről“

szavalt, a nemzeti érdekekkel kereskedett és spekulált. Ha arról volt szó, hogy saját országa munkásosztályát engedelmességre kellett kényszerítenie, vagy hatalmát kellett megszilárdítania, mindig készségesen dobta oda az országot idegen hódítók prédájául. A burzsoázia hazafisága teljesen hamis és képmutató. Eltekintve a nemzeti felszabadító mozgalmaktól és a nemzeti államoknak a burzsoázia vezetése alatt történt kialakulásától, a burzsoáziát nem a hazaszeretet vezérli, hanem kizárólag saját szűkreszabott, önző érdeke. A kizsákmányoló osztályok „hazafisága” általában abban merül ki, hogy saját országukban és idegen országokban megvédjék és kibővítsék a dolgozók kizsákmányolásának forrásait. Lenin így írt erről: „... a tőke a maga érdekeit, a tőkések világszövetségének a dolgozókkal szembeni megvédését a haza, a nép érdekei... fölé helyezi.”*

Ami korunkat, napjainkat illeti, az imperialista burzsoázia nemcsak hogy teljesen elvesztette a korai kapitalizmus és a nemzeti államok keletkezése korából származó hazafias „csökevényeket”, de már magát a hazafiságot is „reakciós eszmének” minősíti. Leplezetlen hadjáratot visel a népek nemzeti függetlensége és állami szuverénitása ellen és amellet kardoskodik, hogy a határokat el kell törölni s egy „felsőbb” vagy „fölöttes államszervezetet” kell létesíteni. Az Egyesült Nemzetek Szervezete közgyűlésének második ülészakán A. J. Visinszkij, a szovjet küldöttség vezetője, beszédeiben leleplezte az állami szuverénitás eszméje ellen indított hadjárat igazi lényegét: az állandóan új és új piacokat és hódításokat szomjúhozó fejlett kapitalista rendszernek az állami szuverénitásra már nincs szüksége. „Más országok állami szuverénitása — mondotta A. J. Visinszkij — akadályt jelent az expanziós tervek megvalósítása útjában, mert zavarja «progresszív» mozgásában az imperializmust, mely szélesre tátott torokkal és messze előre nyújtott ragadozó karokkal jár világsszerle.”**

Mint ismeretes, a „Néhány kommunista párt képviselőinek tájékoztató értekezlete” által kiadott nyilatkozatban kimondták: „A kommunista pártoknak kell vezetniök az ellenállást

* *Lenin Művei*. 3. kiad. XXIII. köt. 4. old. (oroszul).

** *Pravda*. 1947 október 8.

minden vonalon, az imperialista terjeszkedés és agresszió tervei ellen... tömörülniök kell, egyesíteniök kell erőiket a közös imperialistaellenes és demokratikus állásfoglalás alapján és maguk köré kell gyűjteniök a nép összes demokratikus és hazafias erőit.“*

Most minden országban a kommunista párt az ország hazafiainak a pártja, az viszi a harcot a népellenes, hazaáruló, reakciós erők ellen.

Az őszinte és mélyen gyökerező hazaszeretetet hordozói a dolgozók. Ez természetes is, mert a haza, konkrét anyagi mi-voltában, a dolgozó nemzedékek munkája és gondoskodásának eredménye. Az idegen beözönlésektől éppen a dolgozók szenvednek legtöbbet. Ezért létérdekük hazájuk sorsa, hazájuk mindennemű e'nyomás és kizsákmányolás alól való felszabadulása és azoknak a feltételeknek a megteremtése, amelyek a haza igazi felvirágzásához szükségesek.

A proletariátus megjelenésével, osztályharca fejlődésével és osztályöntudatának növekedésével elérkezett az ideje annak, hogy meghatározzuk a proletariátus viszonyát a hazához és a hazafiságnak a burzsoázia által megfogalmazott ideológiájához.

A burzsoá ideológusok azzal rágalmazták a munkásokat, hogy hazafiatlanok és közömbösek a haza sorsa, a nemzet érdekei iránt.

Marx és Engels „A Kommunista Párt kiáltványá“-ban leplezték ezt a burzsoá rágalmat és kimondták: „... szemükre vetették a kommunistáknak, hogy el akarják törölni a hazát, a nemzetiséget.

A munkásoknak nincs hazájuk. Nem lehet tőlük elvenni azt, amijük nincs.“**

A kapitalista rendszerben a munkásosztályt saját hazájában kizsákmányolják és elnyomják, mert a hatalom és a jólét az uralkodó osztály monopóliuma. Természetes, hogy a proletariátus addig nem szabadulhat fel, amíg nem ismeri fel azt az

* Néhány kommunista párt képviselőinek tájékoztató értekezlete. 10. old. (oroszul).

** Marx—Engels. Válogatott művek. 1. köt. Szikra 1949. 27—28. old.

ellentétet, amely az ő érdekei és az uralkodó osztály érdekei között fennáll.

Ezért törekedett Marx és Engels arra, hogy a proletariátus ne engedje elszédíteni magát azoktól a hazug és álszent burzsoá frázisoktól, melyek, a burzsoázia vezetése alatti „nemzeti egység” és „a haza védelme” nevében, az osztályharcról való lemondást hirdették.

Ez azonban egyáltalán nem jelentette a haza és nemzet tagadását. Marx és Engels szerint csak a proletariátus tudja felszabadítani a hazát, azaz a dolgozó néptömegeket, a nemzeti és társadalmi elnyomás alól. Marxnak és Engelsnek ezt az álláspontját bizonyítják az előbb idézett sorokat követő megállapításaik:

„Mint hogy a proletariátusnak elsősorban a politikai hatalmat kell meghódítania, önmagát nemzeti osztállyá kell emelnie, önmagát nemzetté kell szerveznie, ezért maga is nemzeti még, bár semmiesetre sem burzsoá értelemben.”*

Marx és Engels tehát félreérthetetlenül kimondja, hogy a proletariátusnak el kell szakadnia a hazug és álszent burzsoá hazafiságtól, ki kell ragadnia a hazát a burzsoázia kezéből, meg kell döntenie a burzsoáziát, a nemzet élére kell állnia és meg kell teremtenie a maga proletár államát.

A proletariátus ebben az értelemben nemzeti. De a proletariátusnak ez a „nemzeti” mivolta természetesen nem az a nacionalizmus, ami a burzsoázia sajátja és amit a burzsoázia hazafiságnak nevez. „A munkásoknak nincs hazájuk” — ez a megállapítás helyesen tükrözte vissza a munkásosztály helyzetét a burzsoá társadalomban. a burzsoázia által szervezett igazságtalan és rabló háborúk körülményei között, amelyekben a burzsoázia „a haza védelme” jelszavával a különböző nemzetek proletárjait véres öldöklésre uszította egymás ellen: elgyengítette a proletariátust, elterelte figyelmét a saját kizsákmányolói és az idegen kizsákmányolók elleni forradalmi osztályharcról.

Ebben a kérdésben jellemző Marx álláspontjára, ahogyan 1870-ben megbélyegezte a burzsoá Thiers kormányát, mely a felkelő munkásoktól való félelmében letette a fegyvert a poro-

* Marx—Engels, Válogatott művek. 1. köt. Szikra 1949. 28. old.

szok előtt. Marx „A polgárháború Franciaországban” című művében Thiers kormányát a „nemzeti árulás kormányának” nevezte.

Azt, hogy mit értett Marx és Engels „a munkásoknak nincs hazájuk” kijelentésen, csak akkor érthetjük meg helyesen, ha ezt a kérdést éppen az ő általuk hirdetett jelszóval, a „Világ proletárjai egyesüljete!” jelszóval, hozzuk kapcsolatba. Ez a jelszó a proletár nemzetköziség kifejezése és a burzsoá nacionalizmus és a szociál-sovinizmus hazug ideológiája ellen irányul.

Marx és Engels tételét a marxizmus ellenségei kétféleképpen torzították el. A II. Internacionále jobboldali szociáldemokratái már az első világháború idején, amikor teljesen átpártoltak az imperialista burzsoázia oldalára, elvetették Marx felhívását, melyben nemzetközi szolidaritásra szólítja a világ proletárjait. Ezek a jobboldali szociáldemokraták „a haza védelme” jelszóval kezdték igazolni az imperialista háborúkat és a gyarmati kizsákmányolást.

Az anarcho-szindikalista irányzat képviselői (pl. Hervé és mások) azt hirdették, hogy a munkásnak mindegy, kinek dolgozik és milyen országban él, és a munkásosztálynak közömbös a haza kérdése. Ez egy sajátos nemzeti „nihilizmus” volt, aminek semmi köze a forradalmi marxizmushoz.

Lenin és Sztálin határozottan elítélték azokat, akik a munkásosztály és a haza viszonya tekintetében a forradalmi marxizmust bárhogyan is elferdítették. Marxnak és Engelsnek a munkásosztály és a haza viszonyával kapcsolatos tételeit ők fejlesztették tovább.

Lenin és Sztálin rámutattak arra, hogy a munkások „a haza védelme” nevében nem alkudhatnak meg a burzsoáziával, nem köthetnek vele osztálybékét a rabló és igazságtalan háború folytatására, mert ez a burzsoázia sötét ügyeinek bűnrészeivé tenné őket és a proletár szolidaritás, a proletár nemzetköziség nyílt és aljas elárulását jelentené. Az árulásnak ebbe a mocsarába süllyedtek a II. Internacionále opportunistái az 1914—1918-as, első világháború idején.

Lenin és Sztálin azt hangsúlyozta, hogy az imperialista burzsoázia által előidézett válságot — mint amilyen a háború

— kihasználva, a proletariátus osztályharcot indíthat és kell is indítania a burzsoázia ellen, a haza, vagyis a néptömegek, a proletariátus és valamennyi dolgozó jól felfogott érdekében, azért, hogy hazáját minden társadalmi és nemzeti elnyomás, minden belső és külső elnyomás és kizsákmányolás alól felszabadítsa.

Ennek alapján világos, hogy a proletariátus számára nem lehet közömbös országa sorsa.

Különösen fontos ez napjainkban, amikor a burzsoázia, saját országa proletariátusától való félelmében, lépten-nyomon áruba bocsátja a nemzeti érdekeket az amerikai imperializmus javára.

Különösen fontos ez ma, amikor a kapitalista országok proletariátusa, a marxista pártok vezetése alatt, nemzeti és állami szuverenitásáért harcol, s a nemzeti függetlenségért vívott harcot összeköti a szocializmusért, az igazi demokráciáért, a tartós békéért, a világreakció és a háborús uszítók ellen vívott harccal.

*

A Szovjetunió dolgozóinak hazafiúi tudatát Lenin és Sztálin pártja nevelte.

A Bolsevik Párt a szovjet hazafiak pártja. A szovjet, szocialista hazafiság nemes tulajdonságai a Bolsevik Párt tagjaiban és tagjelöltjeiben, a párttag és a pártönkívüli bolsevikokban mutatkoznak meg a legvilágosabban és legteljesebben. A kommunisták a kezdeményezői annak a hazafias tömegmozgalomnak, mely a szocialista munkaversenyben, a szocializmus építésében való tevékeny részvételben nyilvánul meg és amelyet a Bolsevik Párt, annak Központi Bizottsága és Sztálin elvtárs hívott életre, szervezett meg és vezet.

A hazaszeretet, mely ott él minden dolgozó szívében, a párt tudta egyesíteni, összekapcsolni, egybeforrasztani hazánk nagy szocialista átalakításának feladataival. A párt a szocializmus és kommunizmus építését az egész szovjet nép ügyévé tette. Pártunk egész tevékenysége, fennállásától kezdve arra irányult, hogy megszabadítsa hazánkat a feudális rendszertől és a kapitalista kizsákmányolástól. A polgári demokratikus for-

radalom megvalósítását a párt átmeneti fokozatnak tekintette a szocialista forradalom felé, amelynek a feladata volt, hogy országunkat a szabadság és a függetlenség útjára, a kommunizmushoz vezető útra vezesse.

Lenin—Sztálin pártja megoldotta azt a kérdést, melyen a haladószellemű orosz emberek hosszú évtizedeken keresztül töprengtek. Ez a kérdés: mi lesz Oroszország sorsa, mi lesz fejlődésének történelmi útja?

Az önkényuralom és az orosz kapitalizmus hazánkat idegeneknek adta el és a nyugati imperializmus gyarmatává alacsonyította. A cárizmus politikája gyökeres ellentétben volt az ország és a nép érdekeivel. Csupán az önkényuralom megdöntése menthette meg hazánkat a végleges és teljes szolgaságba süllyedéstől. Az orosz önkényuralom megdöntése — mondotta Lenin — Nyugaton is elindítja a forradalmi mozgalmat és az oroszországi szocialista forradalom, a szocialista forradalom kezdete az egész világon. Ilymódon Lenin és Sztálin országunk nemzeti érdekeit egybekapcsolta a kapitalizmus ellen vívott nemzetközi proletárharc feladataival.

Lenin és Sztálin arra törekedtek, hogy a dolgozók erőt a proletariátus körül egyesítsék, hogy ledöntsék a különféle nemzetek dolgozói között fennálló válaszfalakat. Megmagyarázták, hogy a cárizmus Oroszország minden dolgozó rétegének és minden népének közös ellensége.

A cárizmus alatt úgy gazdálkodtak országunkban a külföldiek, mint saját birtokukon. Vállalatok, bányák, sőt, egész iparágak voltak a külföldi tőke kezén. Egyes külföldi cégek monopolhelyzetet foglaltak el. 1906-ban a francia bankárok két-milliárdos uzsorakölcsönt bocsátottak a cári kormány rendelkezésére a forradalmi mozgalom elnyomása céljából, és azért, hogy mégjobban megerősödjék a külföldi tőke helyzete Oroszországban. A cárizmus nagyban és kicsinyben árusította az ország kincseit. A külföldi függőség hurka egyre szorosabb lett, s Oroszország az angol-francia imperializmus függvényévé vált.

Ugyanezt csinálta 1917-ben a kapitalista miniszterek Ideiglenes Kormánya is. Kerenszkij kormánya — írta Lenin — „hazaárulás dolgában“ csúcesteljesítményt ért el. A kadetpárt

a hazaárulók pártja volt. A mensevikek és eszerek hazánk legádázabb ellenségeinek székértelői voltak. Csak a Bolsevik Párt volt mindig a néppel, csak a Bolsevik Párt viselte szíven hazánk és népünk életfontosságú érdekeit. Ezzel magyarázható, hogy mind a cári zsoldosok, mind Kerenszkij besúgóí éppen a bolsevikok pártját hajszolták és üldözték olyan engesztelhetetlen gyűlölettel, nem riadva vissza semmiféle eszköztől, rágalomtól és provokációtól.

Az első világháború kezdetén a polgári sajtó azzal vádolta a forradalmi szociáldemokratákat (bolsevikokat), hogy nekik, mint proletár internacionalistáknak semmi közük a hazafiság érzéséhez, nem szeretik hazájukat.

Lenin „A nagyoroszok nemzeti büszkeségéről“ című nagy-szerű cikkében méltó választ adott a párt ellenségeinek és leplezte ezt az aljas rágalmat.

Lenin és Sztálin már a kapitalizmus idején is segítették országunk öntudatos munkásait, hogy megértsék a proletariátus nemzeti és nemzetközi feladatainak egységét, hogy meghatározzák *viszonyukat* a burzsoá hazához és lerántsák a leplet a „hazafias“ burzsoá jelszavak álszenteskedő, sovinszta jellegéről. A hazaszeretet mély érzése a legtisztább és legőszintébb formában a nagy néptömegek, köztük a proletárok sajátja. A hazaszeretet — a haza, a nép, a hősi népi tradíciók és a nemzeti kultúra iránti szeretet és ragaszkodás az osztályöntudatos proletároknál abban a törekvésben jut kifejezésre, hogy hazájukat megszabadítsák az elnyomó parazitáktól, a nép ellenségeitől és a hatalmat a haza igazi gazdáinak kezébe adják.

Lenin és Sztálin azt tanította, hogy csak a szocializmus útján ragadhatjuk ki országunkat az elmaradottságból, amelybe erős ellenfelei taszították: csak a szocializmus útján szabadíthatjuk meg hazánkat a külföld anyagi és szellemi függőségéből: csak a szocializmus hozza meg a nép számára a felszabadulást a társadalmi és nemzeti rabság alól.

Sztálin elvtárs már 1917 augusztusában, a párt VI. kongresszusán elítélte a nyugati, az európai „minták“ felé forduló trocki-ta orientációt és kijelentette:

„Nincs kizárva az a lehetőség, hogy éppen Oroszország lesz az az ország, amely utat tör a szocializmushoz... El kell

vetni azt az elavult felfogást, hogy csak Európa mutathat nekünk utat.“**

Sztálin elvtárs szavai, melyeket országunk népeinek alkotóerejébe, a munkásosztály és szövetségesei erejébe vetett hit fűtött át, látnoki szavaknak bizonyultak.

Sztálin elvtárs, az ország jövő fejlődését vizsgálva, a proletárforradalom lenini elméletéből indult ki. A történelmi fejlődés egész későbbi menete tökéletesen igazolta a lenini-sztálini előrelátás helyességét. A párt népünket olyan győzelmek és világtörténelmi vívmányok dicsőséges útjára vezette, melyek az egész világot bámulatba ejtették.

1917 októberében a munkások és parasztok kiragadták Oroszországot a kizsákmányolók, a földesurak és kapitalisták kezéből.

A Kommunista Párt vezette munkásosztály, a dolgozó parasztság támogatásával, megteremtette szovjet hatalmát.

Ettől az időponttól kezdve a munkásoknak van hazájuk és azt mindig és minden körülmények között védelmezniök kell. „Mi most, 1917 november 7-étől (október 25) kezdve, honvédők vagyunk, mi ettől a naptól kezdve a haza védelme mellett vagyunk... Mi az Oroszországi Szovjet Szocialista Köztársaság védelme mellett vagyunk“*** — mondotta Lenin.

A szocialista hazával együtt született meg a szovjet hazafiság, ami azt jelenti, hogy a munkások és parasztok készek testükkal védelmezni szocialista hazájukat a nemzetközi burzsoázia minden támadásával és merényletével szemben.

Az Októberi Forradalom után pártunk minden erőfeszítése arra irányult, hogy leküzdje az ország technikai és gazdasági elmaradottságát, s biztosítsa számára a teljes szabadságot és függetlenséget. Ezeket a feladatokat megoldottuk.

„Talán nem világos, hogy ha harminc évvel ezelőtt a bolsevikok nem tudták volna hazánkat kiragadni Kerenszkij, a men-sevikek, az eszerek, a kadetok és a burzsoázia más kiszolgálói-

* Sztálin. Az OSzD(h) MP VI. kongresszusán mondott beszédek. Lásd *Sztálin Művei*. 3. köt. Szikra 1950 205-206. old.

** *Lenin Művei*. 3. kiad. XXII. köt. 291. old. (oroszul).

nak karmaiból, akkor hazánk elvesztette volna függetlenségét és siralmas tengődés várt volna rá?***

Bár igen sokan voltak, akik a nép lelkében kétkedést, kishitőséget akartak elhinteni, akik azt akarták, hogy a nép ne higgyen saját erejében, akik kudarcot és vereséget jósoltak — a párt és a nép azonban nem hátrált meg, s megtörte az ellenség ellenállását.

A nép ellenségei közül különösen a trockista ellenforradalmárok tűntek ki, akik Lenin és Sztálin pártja ellen vívott leplezetlen, elkeseredett harcuk során arra törekedtek, hogy „a Szovjetuniót fogatlanul, fegyvertelenül, ellenségei előtt hasrasve és meghunyászkodva lássák“.**

A trockisták és a buharinisták szolgamódra csúsztak-másztak a „civilizált“ Amerika és Európa előtt. Nem álltak meg az orosz nép arcátlan rágalmazásánál. Azt vélték, hogy az orosz nép nem tudja saját erejével legyűrni az ország technikai és gazdasági elmaradottságát, hogy a szocializmus építésére irányuló minden erőfeszítése hiábavaló és kudarc-cal végződik, s azt hitték, hogy kénytelen lesz megalázkodni és meghajolni a kapitalizmus előtt.

A párt a szovjet nép egyhangú támogatásával szelízüzte és megsemmisítette a trockista és buharinista kapitulánsokat, akik arra törekedtek, hogy a néptömegeket letérítsék a haladás útjáról és hazánkat ismét kapitalista szolgaságba döntsék.

Sztálin elvtárs a párt XVIII. kongresszusán megbélyegezte ezeket a hazaárulókat. A trockisták és buharinisták kémek, gyilkosok és kártevők maroknyi csoportja — mondotta — „... amely hasravágódott a külföld előtt, amely rab-szolgai alázatossággal kúszik minden külföldi hivatalnokocská előtt és hajlandó kémszolgálatra elszegődni hozzá...“***

Pártunk a néptömegek forradalmi alkotóerejére támaszkodva, Lenin és Sztálin élenjáró tanításának útmutatásai sze-

* Molotov. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom harmincadik évfordulója. Lásd *Molotov. A külpolitika kérdései*. Szikra 1949. 577—578. old.

** Sztálin. Az ellenzékéről. 671. old. (oroszul).

*** Sztálin. Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 695. old.

riní a tömegek lelkét ügyünk vitathatatlan történelmi igazságának tudatával, népünk erejébe és végleges győzelmünkbe vetett hittel töltötte el. A párt az ország dolgozóit a szocialista haza iránti határtalan szeretet, s Lenin és Sztálin bölcs tanításába vetett hit szellemében nevelte. A párt a tömegek tudatába oltotta, hogy a hazaszeretet szép és mély érzése a szocialista társadalom építésében és a kommunizmusért vívott harcban öli testet a legteljesebben.

A párt a szovjet emberek millióit a bolsevik eszmeiség, a szocialista haza iránti határtalan odaadás szellemében nevelte.

„El kell ismerni — mondotta V. M. Molotov 1947 november 6-án, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 30. évfordulóján — hogy forradalmunk legfontosabb vívmánya az embereknek, mint szovjet hazafiaknak, új szellemi arculata és ideológiai fejlődése. Ez az egész szovjet népre vonatkozik, városra és falura, testi munkát végző emberekre és szellemi munkát végző emberekre egyaránt. Ténylegesen ebben van a világtörténelmi jelentőségű Októberi Forradalom legnagyobb sikere.“*

Mindössze három forradalmi évtized alatt népünk hihetetlen akadályok leküzdésével és hihetetlen erőfeszítéssel teljesen átalakította hazáját. Országunk dolgozói a párt vezetésével fejlett ipart és élenjáró földművelést teremtettek. Páratlanul gyors ütemben fejlesztették országunk gazdaságát és kultúráját s munkájuk során nagy öntudatosságról, szervezettségről és fegyelemről tettek tanúbizonyságot.

A történelemben először országunkban teremtették meg a nemzetek nagy baráti szövetségét, mely nem ismer nemzetiségi torzsalkodást; országunkban valószínűtlenül meg a kulturális forradalmat és biztosították a szovjet népek szocialista kultúrájának felvirágzását. Mindezt saját erőnkből, a kapitalisták segítségével nélkül értük el, sőt, a kapitalista környezet és annak országunkban lévő ügynökei hol közvetlen, hol közvetett, hol nyílt, hol titkos ellenállásával szemben.

Lenin és Sztálin pártja a legvállalkozóbb és legnehezebb órákban mindig a nép élén haladt és győzelemre vezette. Ezért

* Molotov. A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 594. old.

a párt megérdemelten élvezi a nép bizalmát. Népünk a nehéz órákban mindenkor még szorosabban zárkózott a párt és Sztálin elvtárs köré. A Nagy Honvédő Háború évei alatt több mint kétszer annyi embert vettek fel a pártba, mint a háború előtt ugyanannyi idő alatt. 1942-ben, abban az évben, amikor a legnagyobb veszély fenyegette hazánkat, amikor az ellenséges hordák Sztálingrádig és a kaukázusi előhegységekig törtek előre, amikor Leningrád súlyos ostromot élt át, akkor özönlöttek legtöbben a pártba! Lehet-e meggyőzőbb bizonyítéka annak, hogy országunk dolgozói Lenin és Sztálin pártját saját pártjuknak, szívékhöz közelálló pártnak tartják?

Hazánk sorsa, a kommunizmus ügye elszakíthatatlanul, elválaszthatatlanul összekapcsolódott Lenin és Sztálin pártjával, a szovjet hazafiak pártjával. Ez a magyarázata annak, hogy az a szeretet, melyet minden szovjet ember a szovjet haza iránt érez, elválaszthatatlan a Bolsevik Párt és Sztálin elvtárs, a szovjet népek tanítója és vezére iránti szeretettől, akinek bölcs vezetésével hazánk megerősödött és magasra emelkedett a világ összes országai között.

Országunk fejlődésében a legnagyyszerűbb és legmagasztosabb a sok-sok millió szovjet ember öntudatos, szocialista viszonya a munkához.

A szocialista munkaverseny a történelemben soha nem látott, nagy hazafias mozgalom, melyet pártunk keltett életre.

„A háterszág dolgozóinak önfeláldozása és hadseregünk hősiessége a fronton, amihez hasonlót a világtörténelem még nem ismert, a ...szovjet hazafiság megnyilvánulása volt és ez biztosította számunkra a győzelmet az ellenség felett — mondotta Molotov elvtárs. — A szovjet hazafiság mostani emelkedésében jelentős mértékben kifejezésre jut a szovjet emberek modern eszmei színvonala és szellemi fejlődése.“*

A párt igen nagyra becsüli a szovjet hazafiságot, mert ebben látja legfontosabb tényezőjét annak, hogy országunkban a kommunizmus felépítésének történelmi feladatait sikeresen megoldjuk.

*

* Molotov. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom harmincadik évfordulója. Lásd *Molotov. A külpolitika kérdései*. Szikra 1949. 595—596. old.

A szovjet hazafiság átveszi és megőrzi a mult legjobb hagyományait. A szovjet hazafiság azonban nemcsak elődeink megerősödött hazaszeretete. A szovjet hazafiság minőségileg különbözik a régi társadalom hazafiságától. Ez új, magasabb típusú hazaszeretet, melyet számos alapvető sajátosság jellemez.

Miben is különbözik a szovjet hazafiság a mult hazafiságától?

Mindenekelőtt abban, hogy a szovjet hazafiság a szovjet szocialista haza iránti szeretet, ahol a kizsákmányolás alól felszabadított dolgozók országuk teljhatalmú gazdái.

Az ország történetének a szovjet hatalom előtti időszakában a dolgozó tömegeket az uralkodó kizsákmányoló osztályok, a földesurak és kapitalisták állama, saját hazájukban elnyomta. A dolgozó tömegeket a volt társadalmi és politikai rendszer ellen, mely nyomorúságuk és szenvedéseik forrása volt, a legmélyebb gyűlölet töltötte el.

A régi orosz értelmiség haladó képviselői, a forradalmi demokratikus táborhoz tartozó íróink, gyönyörűen kifejezték a régi földbirtokos, kapitalista rendszer hazaszeretetének kétféleségét és ellentmondó jellegét. A multban országunk haladó embereinek hazaszeretetét sötét árnyként vonta be az a kínzó tudat, hogy a népet saját hazájában elnyomják és leigázzák. Eszünkbe jut Nyekraszovnak az orosz néphez, Oroszország parasztjaihoz írt szomorú verse:

*Hej nép, kebeledben a sóhaj
Mily vágyakat rajt, milyen óhajt?
Felszűtja vajjon az erőd?
Vagy sorsod a törvényt követve,
Megtette a megtehetőt,
S mint a sóhajt, dalát megteremtve
Meglelte a nagy temetőt?*

Nyomasztó töprengés hatja át N. G. Csernisevszkijnek az 'orosz nép nagy és dicsőséges jövőjébe vetett lángoló hitét, hazaszeretetét, amit Lenin bánatos szeretetnek nevezett.

Az igazi hazafiaknak, akik forrón szerették népüket,

nyelvüket, akiket népük történetének dicső lapjai, a legszebb nemzeti hagyományok büszkeséggel töltöttek el — éppen ilyen izzóan kellett gyűlölniök azt a társadalmi és politikai rendszert, melyet a kizsákmányoló osztályok hoztak létre, hogy megfojtsák a népet.

Joggal írta akkor Nyekraszov:

*Ki nem tölt el bánat és harag,
Hazáját az nem szeretheti...*

Bánat a néptömegek elnyomottsága és jogfosztottsága miatt, harag az elnyomók ellen, szégyenérzet azért, mert az országban vad önkényuralom dúl és az uralkodó osztályok műveletlenséget, babonát és előítéleteket plántálnak a népbe — ilyen volt a régi Oroszország haladó embereinek hazaszeretete.

A burzsoá, földesúri hazában a tömegek hazafisága nem juthatott el hazájuk igazi érdekeinek világos felismeréséig. Az akkori uralkodó osztályok igyekeztek meggátolni azt, hogy a hazaszeretet érzése a tudatosságig, a nép igazi helyzetének felismeréséig fejlődjék s vigyáztak arra, hogy a nép ne gondolkodhasson a haza sorsa fölül. Az uralkodó osztályok a nép nemes hazafias érzelmeit saját érdekükben használták ki s vak, szolgai alázatot követeltek a hatalom birtokosai számára. Ezt az alázatot nevezték ők hazafiasságnak. A haladó körök azonban felháborodással tiltakoztak az ellen, hogy a hazaszeretetet az alattvalói hűséggel, a jobbagyság, az elnyomó önkényuralom, a nép feletti erőszak elismerésével azonosítsák.

P. J. Csaadajev, Puskin barátja, a XIX. század első negyedének neves orosz filozófusa és írója, ezt írta: „...higgyétek el, szeretem országomat, dicsőségét óhajtom, értékelni tudom népem kiváló tulajdonságait, de... nem tudom hazámat behunyt szemmel, lehajtott fővel, néma ajakkal szeretni.”*

A szovjet szocialista haza az emberiség történelmében az első igazi hazája a dolgozóknak. A szovjet társadalmi rendszer igazi népi rendszer. A szovjet állam a munkások, parasztok és

* P. J. Csaadajev Művei és levelei. 2. köt. 1914. 226. old. (oroszul)

az értelmiség érdekeit képviselő és védelmező állam. A szovjet haza iránti szeretet egyúttal a szovjet társadalom, a szovjet állam odaadó szeretetét jelenti. A Szovjetunió népeinek nemzeti büszkesége, az általuk alkotott és a világon a leghaladottabb társadalmi rendszerre, a világ leghaladottabb államára való büszkeség.

A szovjet társadalomban a hazaszeretet nem válik bánatossá, hanem teli van örömmel és megjelenési formájának sokféleségében bontakozik ki. Felöleli az egész népet és nemzetet, hősi erővel tölti el a szovjet embereket, nagyszerűvé és teljessé teszi életüket.

A történelemben először a szovjet népnek van olyan hazája, melyet őszintén, magasraemelt fővel szerethet.

A szovjet hazafiság a kizsákmányolás alól felszabadult és életüket szabadon építő dolgozók tiszta, ragyogó, semmitől el nem homályosuló szeretete szocialista hazájuk, társadalmi és államrendjük iránt.

A szovjet társadalomban a dolgozók hazaszeretete öntudatos szeretet, melyet népünk célkitűzéseinek és feladatainak felismerése világít be és amely elválaszthatatlanul egybefonódik a tömegeknek a kommunizmus építésében való öntudatos részvételével.

A szocialista rendszerben a dolgozók tudatában új fogalmak és elképzelések alakulnak ki a hazához való viszonyról. Felismerik, hogy egyéni érdekeik közösek a Szovjetunió állami érdekeivel.

M. Solohovnak „A hazáért harcoltak” című regényében Lopahin, a Donyec-medence orosz bányásza, amikor megkérdezik tőle, hogy mi a bánata, így válaszol:

„Az, ami manapság megszokott: a németek ideiglenesen elszedték tőlem Belorussziát, Ukrajnát, a Donyec-medencét, most pedig az én városomat is megszállták...”

A Szovjet Hadsereg katonája ezekkel a szavakkal fejezte ki a szovjet hazafiak érzését és gondolatát, akik úgy viselik szívükön hazánk érdekeit, mint személyes érdekeiket. Csak a szocialista társadalomban ismeri az egész nép az igaz hazafiság érzését. A szovjet hazafiság megkülönböztető sajátossága az, hogy egyértelműen és egyenlő mértékben osztozik

benne minden munkás, paraszt és értelmiségi, s éppen ezzel lesz a szovjet társadalom morális és politikai egységének egyik leghatalmasabb kifejezője.

Ilyen hazafiságot nem ismertek a régi világban, mert ez nincs és nem is lehet az osztályellentéteken alapuló társadalomban. A burzsoá társadalomban nem tölti és nem is töltheti el a hazafiság érzése az egész népet, mert abban minden osztály saját érdekeit hajszolja és a politika, a gazdasági élet, a kultúra alapvető kérdéseiben különböző nézeteket vall.

Az Egyesült Államok Közvéleménykutató Intézete 1943-ban, az Egyesült Államoknak a náci Németország elleni háborújával kapcsolatban, ezt a körkérdést tette fel: Mi a véleménye a hazafiságról? A kérdésre adott válaszok többsége üres, tartalmatlan volt. Az emberek a nemzeti lobogó megbecsülésében és hasonlóknban látták a hazafiságot. A vélemények között azonban ott találjuk James Rankin cinikus beismerését a burzsoá hazafiságról. James Rankin így válaszolt a körkérdésre:

„Szemmelláthatóan lelohadt a hazafiságnak az a szép fellobbanása, amit a japánok Pearl-Harbor elleni támadása váltott ki és újból gyökeret vert a mi egyéni és csoportos önzésünk. A Kongresszus tagja azt mondja: «Természetesen a közösség javára törekszem, de mindenekelőtt az az érdekem, hogy újból megválasszanak.» A farmerek képviselője ezt mondja: «Természetesen a közös jólétre törekszem, mindenekelőtt azonban gondoskodni kell arról, hogy a farmer jobb pénzviszonyok között legyen.» A munkásszövetség vezetője ezt mondja: «Magától értetődik, hogy hazafias érzésű vagyok, de elsősorban arra fogok törekedni, hogy a háború után a munkások erősebbek legyenek politikai és gazdasági tekintetben.» Az üzletember ezt mondja: «Természetesen minden tőlem telhetőt megteszek, hogy megnyerjük a háborút, de elsősorban arra fogok törekedni, hogy monopolisztikus kiváltságaim ne szenvedjenek kárt a háború alatt vagy után.» És még igen sokan vannak közöttünk, akiknek cselekedetei azt mutatják: helyénvalónak vélik, hogy a háborúból valamilyen hasznot húzzanak és nem akarnak semmi áldozatot hozni. még olyan jelentéktelen dolgok tekintetében sem, mint a cukor vagy a benzin.“

Természetesen nem érthettünk egyet azzal, hogy Mr. Rankin az Egyesült Államok munkásosztályának érdekeit a „magán“, az önző érdekek közé sorozta és azokat egy kalap alá vette az üzletemberek és képviselők érdekeivel. Ismeretes, hogy a fasizmus elleni harc és a demokrácia megerősítése voltak azok a nemes indítók, melyek az Egyesült Államok munkásosztályát a háború terheinek vállalására készítették, ugyanakkor, amikor a nagy üzletemberek meggazdagodtak a háborún, a Kongresszus sok tagja és a szenátorok pedig az elszigetelődés politikájáról az Egyesült Államok világuralmi gondolatára tértek át.

A tény azonban tény marad: a kapitalista országokban az egyének és csoportok érdekei állnak az élvonalban. Minden csoport és párt elsősorban önmagával, a saját érdekével törődik és a „hazaszeretet“ zászlaja alatt osztályérdekeit igyekszik biztosítani. Magától értetődik, hogy ezek között az érdekek között a nagy üzletemberek, a pénzmágnások érdekei kerekednek felül, akik csak a jövedelemmel, a saját hasznukkal törődnek.

A burzsoá társadalomban minden komolyabb válság megbontja az emberek sorait, mert a burzsoá társadalomban minden egyes ember vagy minden egyes csoport a maga önző érdekeit hajhássza.

„A mi demokráciánk az Egyesült Államokban távolról sem egységes“ — ismeri el Eduard Lindeman, amerikai szociológus, a „Demokrácia, mint a vezetés funkciója“ című könyvében. — „Még a háború kellős közepén is kiütözköztek krónikus viszályaink, amelyeknek mélységét és jelentőségét a mai napig sem fogjuk fel.“

Ezzel szemben a szovjet nép ereje morális és politikai egységében, a Szovjetunió népeinek barátságában rejlik, abban, hogy a dolgozók a párt és a kormány körül tömörülnek. Az osztályérdekeknek a burzsoá társadalomra jellemző ellentmondásai helyett és ezeknek az érdekeknek antagonisztikus összeköttetése helyett a szovjet társadalmat a munkásosztály, a parasztság és az értelmiség baráti együttműködése és kölcsönös segítése jellemzi.

Országunk munkásait, parasztjait és értelmiségi dolgozóit,

a nemzeti köztársaságok, határvidékek és területek valamennyi dolgozóját egyesíti a szovjet szocialista haza iránti forró szeretet. Vállvetve, közösen fejlesztik és állítják helyre a gazdaságot, éppen olyan egyöntetűséggel számolják fel a háború következményeit, mint amilyenel a háborúban küzdöttek. A háború után például a keleti területek és köztársaságok dolgozói páratlan és bármely más országban megvalósíthatatlan mértékben, önzetlenül indultak a fasiszta támadástól legtöbbet szenvedett területek és köztársaságok segítségére. Szibériából és Távol-Keletről, Kazahsztánból és Üzbekisztánból állatokkal, gabonával, építőanyagokkal és berendezési tárgyakkal megrakott szerelvények indultak útnak Ukrajnába, Belorussziába, a Donyec-medencébe és a Baltikumba. Ilyen hatalmas előnyei vannak a szocialista rendszernek, ilyen nagy a szovjet szocialista hazafiság ereje. A kapitalizmus viszonyai között az elpusztított területek évtizedekre visszamaradtak volna fejlődésükben, szomszédaikkal függő viszonyba kerültek volna stb.

Országunk munkásosztálya megdöntötte a burzsoázia uralmát, vállalta a haza sorsáért való felelősséget és a szovjet társadalom fejlődését a kommunizmus felé vezető útra irányította.

Országunk munkásosztálya a Bolsevik Párt vezetésével sikeresen o'dotta meg Oroszország korábbi technikai és gazdasági elmaradottsága felszámolásának feladatát, s gazdaságilag függetlenítette országunkat a nyugateurópai és amerikai imperializmustól. E nagy feladat megoldásában a munkásosztály bebizonyította odaadását a szocialista haza érdekei iránt. A Szovjetunió munkásosztályának hazafisága nagyszerű hőstettekben nyilvánult meg a német fasiszta rablók ellen hazánk függetlenségéért vívott harcban.

A szocialista hazaszeretet sztahanovista munkára lelkesíti gyáraink, építkezéseink, bányáink munkásait. Kezdeményezésekre, újításokra, új munkamódszerek bevezetésére ösztönzi őket, szocialista munkaversenyre, a munka termelékenységének fokozására, a sztálini ötéves terv teljesítésére és túl teljesítésére sarkallja a tömegeket.

Mély szovjet hazaszeretetet hatja át a kolhozparaszságot is. A kolhozrendszer gyökeresen megváltoztatta a parasztság

öntudatát, a társadalomhoz, az államhoz és a hazához való viszonyát.

A német fasiszta banditák elleni Nagy Honvédő Háborúban a szovjet parasztság megmutatta határtalan odaadását a szovjet haza iránt. Az ellenség szétzúzása érdekében nem riadt vissza semmiféle áldozattól. A SzK(b)P Központi Bizottsága 1947 februári teljes ülésén határozatot hozott „A mezőgazdaság fejlesztéséről a háborúutáni szakaszban”. E határozat nyomán bontakozott ki a szovjet parasztság harca a jó termésért s ez valóban az egész népet átfogó, hatalmas hazafias mozgalommá lett. A mezőgazdasági munkásoknak a Szovjetunió különböző területeiről Sztálin elvtárshoz intézett leveleiben visszatükröződik parasztságunk szovjet hazafiságának hatalmas ereje, munkája fontosságának és a termésről való gondoskodás országos jelentőségének tudata.

Nagymértékben megerősödött a szovjet értelmiség hazafias öntudata. A régi, forradalomelőtti értelmiség, különálló csoportokra rétegződött, melyek kiszolgálták a különböző osztályokat — nemességet, polgárságot. A szakmák szerinti versengés is elidegenítette őket egymástól. A forradalomelőtti értelmiség jelentékeny részének lelki világát a polgári és kispolgári individualizmus jellemezte. Az új, szovjet értelmiség szívvel-lélekkel népét, a szovjet államot szolgálja, szívén viseli a szovjet haza érdekeit. A német fasiszta banditák elleni harcban értelmiségünk a munkásoknak és parasztoknak nyújtott önfeláldozó segítségével bizonyította be szovjet hazafiságát.

Tudósainknak és feltalálóinknak az a törekvése, hogy a szovjet tudománynak dicsőséget szerezzenek, hogy elérjék és túlszárnyalják a kapitalista országok legnagyobb tudományos eredményeit és ezzel mégjobban megerősítsék hazánk hatalmát — példaképtül áll a szovjet értelmiség minden rétege előtt és alkotó munkára ösztönzi őket.

A szovjet hazafiság az egész szovjet társadalom morális és politikai egységének kifejezője.

A polgári társadalomban a hazafiság elkerülhetetlenül együttjár faji és nemzeti előítéletekkel, a nemzeti felsőbbrendű-

ség propagandájával és azzal a politikával, mely más nemzetekkel szemben ellenséges érzést, bizalmatlanságot és gyűlöletet olt a népbe. Ez a kapitalista társadalom lényegéből, bel- és külpolitikai életének farkastörvényéből következik. A kapitalizmus a dolgozók társadalmi és nemzeti elnyomásán, a nemzeti kultúra elfojtásán és mind az országban, mind nemzetközi viszonylatokban megnyilvánuló faji megkülönböztetésén épül fel.

Másképpen áll a helyzet a szovjet társadalomban, ahol a hazafiság országunk valamennyi nemzetének testvéri együttműködésén alapul.

Sztálin elvtárs a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulóján mondott beszédében megemlékezett a szovjet nép nagy hősiességéről, melyet a Honvédő Háborúban tanúsított. Rámutatva a szovjet hazafiság jellemző vonásaira és hatalmas erejére, ezt mondta:

„A szovjet hazafiság ereje abban áll, hogy nem faji vagy nacionalista előítéletekre, hanem a népeknek a Szovjet Haza iránti lelkes odaadására és hűségére, az országunkban élő valamennyi nemzet dolgozóinak baráti szövetségére támaszkodik. A szovjet hazafiságban harmonikusan olvadnak egybe a népek nemzeti hagyományai és a Szovjetunió minden dolgozójának közös érdekei. A szovjet hazafiság nem választja el, hanem ellenkezőleg, egységes testvéri családban tömöríti országunk valamennyi nemzetét és népét. Ebben kell látnunk a Szovjetunióban élő népek megbonthatatlan és egyre szilárduló barátságának alapját.“*

Az Októberi Forradalom végetvetett a nemzeti elnyomásnak és a népek barátságán és teljes egyenjogúságán alapuló, soknemzetiségű államot teremtett. A különböző nemzeteknek a szabadságra és függetlenségre irányuló évszázados törekvései a népek együttműködésének abban a nagyszerű szervezetében valósultak meg, melyet Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének nevezünk.

A szovjet rendszer korlátlan lehetőséget tárt fel a nemzeti

* Sztálin. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949. 154—155. old.

kultúrák fejlődése és felvirágzása számára a szocializmus talaján.

A szovjet nemzetiségi politika egyszersmindenkorra végetvetett az erőszakos asszimiláció politikájának, mely a kis és a fejlődésükben elmaradt népek nemzeti kultúráját elnyomta. A szovjet hatalom alatt kibontakozott a Szovjetunió népeinek formájában nemzeti, tartalmában szocialista kultúrája.

Országunk népei a kölcsönös megértés, a kölcsönös segítségnyújtás és a szocialista haza ügyeiben való közös részvétel alapján egységes testvéri családdá forrtak össze. Ezen az alapon keletkezett és fejlődött a soknemzetiségű szovjet állam népeinek szovjet hazafisága. Ebben az államban az egyenjogú nemzetek a szabad köztársaságok önkéntes és megbonthatatlan szövetségét alkotják.

A szovjet hazafiság legfontosabb sajátossága az, hogy megerősíti a szovjet szocialista haza iránti szeretetet. Nem veti el a legjobb nemzeti hagyományokat, hanem az új, a szocialista viszonyok szülte szovjet hagyományokkal fejleszti és gazdagítja azokat. Ez nem jelenti azt, hogy a szovjet hazafiság csak új mennyiségi pótlás a legjobb nemzeti hagyományokhoz. A szovjet hazafiság új történelmi jelenség, az élet szocialista rendjének terméke. A szovjet hazafiság magába fogadja, továbbfejleszti és új alapokon gazdagítja a Szovjetunió népeinek legjobb, haladó hagyományait, ugyanakkor bírálata alá vesz és elutasít mindent, ami idejétmúlt, elavult, ami gátolja előrehaladásunkat. A szovjet hazafiság azoknak a nemzeti hagyományoknak a fejlesztését követeli, amelyek erősítik a népek barátságát, egyesítik és egyetlen soknemzetiségű szovjet néppé fogják össze a Szovjetunió valamennyi népét.

Valamely nép nagyságát az határozza meg, milyen szerepet játszott az emberiség történelmében, mivel gazdagította a kultúra és civilizáció kincsestárát. Az orosz nép óriási kincscsel gazdagította a kultúra kincsestárát s igen fontos történelmi szerepet töltött be. Az orosz népet a történelem folyamán háromszor érték a gögös és hírhedt „világhódítóknak” — Dzsingisz kánnak, Napoleonnak és Hitlernek — legsúlyosabb csapásai. Az orosz nép háromszor zúzta szét hadaikat és ezzel háromszor szabadította meg Európa népeit az elnyomás-

tól és szolgaságtól. Az orosz nép többízben és meggyőzően bebizonyította az egész világ előtt, hogy nem riad vissza semmiféle áldozattól, amikor hazája szabadságát és függetlenségét kell megvédelmeznie.

Az orosz nép hatalmas kulturális értékeket alkotott, melyek nemcsak az egész művelt emberiség közkincsévé váltak, hanem sok tekintetben meghatározták a tudomány, technika, irodalom, művészet és filozófia további fejlődését is. Ma már minden elfogulatlan ember előtt világos, hogy nem beszélhetünk tudományról Lomonoszov, Lobacsevszkij, Mengvelejev, Szecsenov, Pavlov, Tyimirjazev, Ciolkovszkij és Micsurin nélkül. Nincsen világirodalom sem Puskin, Lermontov, Gogoly, Turgenyev, Dosztojevszkij, Tolsztoj, Csehov, Gorkij és Majakovszkij nélkül. Nincs zenekultúra és festőművészet Glinka, Rimszkij-Korzakov, Csajkovszkij, Szurikov és Repin nélkül. Az orosz nép, Gercentől és Belinszkijtől Csernisevszkijig és Plehanovig a nagy gondolkodók egész sorát szülte. Az oroszországi forradalmi mozgalom a legnagyobb teoretikusokat és forradalmárokat, pártunk vezéreit, az egész világ dolgozóinak és elnyomott tömegeinek vezéreit — Lenint és Sztálint adta a világnak.

Már a múlt században, amikor Oroszország a népek börtöne volt, amikor a nép a földbirtokosok és kapitalisták iga-ját nyögte, az Oroszország területén élő népek élenjáró, legjobb fiai a szabadság, a társadalmi igazság és a szebb jövőbe vetett hit éltető forrásaihoz közeledtek, azokért az eszmékért lelkesedtek, melyek a haladó orosz kultúrát áthatották. Tarasz Sevcenko és Ivan Franko (Ukrajna), Ahundov (Azerbajdzsán), Nalbangyan és H. Abovjan (Örményország), Akakij Cereteli és Iija Csavcsavadze (Grúzia), Abaj Kunanbajev és Cs. Valihanov (Kazahsztán), Jan Rajnisz (Lettország), Koszta Hetagurov (Észak-Oszétia), Tukaj (Tatárország) és sok más író, költő, filozófus, Oroszország népeinek élenjáró képviselői, mentesek voltak mindenféle nemzeti előítélettől, fel-léptek a nemzeti elzárkózás és a népek elszigetelődése ellen és az orosz néppel való összefogásra törekedtek. Nem azonosították a cári önkényuralom politikáját az orosz néppel. Lát-ták a különbséget a hivatalos nemesi-burzsoá „kultúra“ és ama

nagyorosz kultúra között, melyet a nép haladó, demokratikus rétegei képviseltek. A forradalomelőtti Oroszország valamennyi népe érezte a haladó orosz kultúra áldásos befolyását.

Az orosz nép segítsége és támogatása nélkül Oroszország népei közül egy sem tudta volna lerázni magáról a társadalmi és nemzeti elnyomás jármát, a felszabadulás után pedig nem tudta volna biztosítani gazdasági életének és nemzeti kultúrájának gyors fejlődését. A nemzetek baráti szövetségében, a soknemzetiségű szocialista államban az orosz népet tisztelettel és rokonszenvvel veszi körül országunk valamennyi népe. A Szovjetunió népei az orosz népet idősebb testvéruknek tekintik az egyenjogú szovjet népek családjában. Sztálin elvtárs, amikor megemlékezett az orosz népnek a Nagy Honvédő Háborúban játszott döntő szerepéről, bölcs türelméről, állhatatosságáról, bátorságáról, józan eszéről, kormányába vetett hitéről — az orosz népet a Szovjetunióban egyesült valamennyi nép között a legkiválóbbnak nevezte.

A Szovjetunió többi népeinek is dicső nemzeti hagyományai vannak. Grúzia például gazdag humanisztikus hagyományairól híres, melyek megkapó kifejezést nyertek Sota Rusztavelinek, a renaissance korában élt nagy humanista hazafinak, „A párdúcőrös lovag” című nemzeti költeményében. A grúz nép szabadságszeretetével tűnt ki, mely az idegen támadásokkal szembeni hosszú évszázadokon át vívott állhatatos harcban és a haladó orosz kultúrával való közvetlen és mély kapcsolatai révén fejlődött ki.

Az ukrán népnek a történelem folyamán kialakult nemzeti vonásai az ukrán dalokban, nyelvben, irodalomban tükröződnek vissza, valamint annak a bátor harnak hagyományaiban, melyet az ukrán nép a török, tatár és a lengyel nemesi elnyomással szemben a szabadságért vívott. Ezeket a haladó hagyományokat az új, szovjet alapon kell ápolni és fejleszteni.

A szovjet hazafiság nem nemzetietlen, hanem egységes szocialista kultúrában egyesíti mindazokat a haladó nemzeti hagyományokat, melyekre büszke országunk valamennyi nemzete és népe.

A szovjet hazafiság előfeltétele, hogy az oroszok szeres-

sék nagy nemzeti kultúrájukat, nyelvüket, nemzeti hagyományait, hogy az ukránok szeressék nemzetüket és kultúrájukat, hogy a grúzok szeressék Grúziát, a grúz nép nemzeti kultúráját, és így tovább. A szovjet hazafiság lényege azonban az oroszoknak, ukránoknak, belorusszoknak, grúzoknak, örményeknek és a Szovjetunió többi népeinek a közös szocialista haza, a szovjet állam és az egységes szocialista kultúra iránti szeretete. A szovjet szocialista hazafiság a szovjet népek nemzetközi testvériségének érzése, közös munka a Szovjetunióért, a szovjet népeknek az a készsége, hogy úgy védelmezzék más szovjet népek érdekét, mint saját érdeküket. A Szovjetunió népeinek szovjet nemzeti büszkesége — büszkeség nemzeti hagyományaira, de egyúttal büszkeség a közös szocialista hazára, az egész szovjet népre, mely közös erővel építi a kommunizmus ragyogó épületét.

A szovjet hazafiságot az a lenini-sztálini nemzetiségi politika nevelte, mely valóra váltotta szovjet hazánk valamennyi népének teljes egyenjogúságát és testvéri barátságát.

A szovjet hazafiság nem korlátozódik egyetlen nemzet szűk kereteire. A szovjet hazafiság természeténél fogva nemzetközi, miként a soknemzetiségű szovjet állam is nemzetközi. A szovjet népek tudják, hogy a Szovjetunió gazdasági, politikai és katonai hatalmának növekedése biztosítja a legjobban valamennyi szovjet nép, valamennyi nemzeti köztársaság és terület szabad fejlődését, jólétének és kultúrájának felemelkedését.

A szovjet hazafiság kizárja a nacionalizmust és a nacionalista maradványokat a népek közötti kapcsolatokban. A nemzeti vagy faji egyenlőtlenség, a nemzeti felsőbbrendűség hirdetése összeegyeztethetetlen a szovjet hazafisággal.

*

A szovjet hazafiság, mint a szovjet társadalom valamennyi nemzetéhez tartozó dolgozók morális és politikai egységének tényezője, minden szovjet polgár magatartásának alapja és tevékenységének serkentője.

A szovjet hazafiság ereje abban rejlik, hogy az nem a hazafiság passzív, elvont eszméje, hanem olyan érzés, mely a

szovjet emberek alkoto tevékenységében, mindennapi munkájában és nagyszerű hőstetteiben nyilvánul meg. Mivel a hazafiság a szovjet szocialista társadalom társadalmi tudatának legfontosabb eleme, ezért messzemenően kihat gazdasági, politikai és kulturális életünkre. Éppen ezért a szovjet hazafiság a szovjet társadalom fejlődésének nagy mozgatóereje is.

A szovjet hazafiság hatalmas és legyőzhetetlen ereje különösen világosan és teljesen nyilatkozott meg a szovjet népnek a német és japán imperializmus ellen vívott Nagy Honvédő Háborújában. „A szovjet emberek hátorszáiban véghezvitt munkahőstetteinek éppúgy, mint harcosaink által a fronton véghezvitt hervadhatatlan haditetteknek forrása a lángoló és éltető szovjet hazafiság.”* A hazaszeretet és a haza iránti hűség magasztos érzésétől áthatva, vezére és tanítója, Sztálin elvtárs felhívásaitól lelkesítve, a szovjet nép nemcsak a maga szocialista hazáját és kultúráját mentette meg a fasiszta pusztítástól és leigázástól, hanem az egész világ civilizációját is.

Népünknek a Nagy Honvédő Háborúban aratott győzelme megerősítette ügyünk történelmi igazságát, megmutatta soknemzetiségű szocialista államunk erejét és életképességét. A háború feltárta az egész világ előtt társadalmi és állami rendünk nagy előnyeit, valamint népünk és kultúránk erkölcsi és politikai fölényét a burzsoá világgal szemben. Népünk a Nagy Honvédő Háborúban ismét bebizonyította, hogy nincs az a hatalom a világon, mely legyőzhetné, vagy letéríthetné a kommunizmusért folyó harc útjáról.

A szovjet emberek hazafias öntudata, hazaszeretete mégjobban kibontakozott az ellenség felett aratott győzelem után. A hőstettek, erőnk és világtörténelmi jelentőségű győzelmünk tudata erősítette meg.

Nehéz volna felsorolni mindazokat a hőstetteket, melyeket népünk a Nagy Honvédő Háborúban véghezvitt. De ugyancsak nagyok és fontosak azok a mindennapos hazafias cselekedetek is, melyek hazánk dolgozóit a háborúutáni időszakban,

* Sztálin. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 27. évfordulója. Lásd Sztálin. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949. 154. old.

a gazdasági élet helyreállításáért és továbbfejlesztéséért, a kultúra felvirágoztatásáért és a kommunizmus felépítéséért folyó harcban jellemzik.

A Szovjetunió minden dolgozója tevékenyen és öntudatosan résztvesz a szocializmus építésében s ez biztosítéka a kommunizmushoz vezető sikeres és gyors előrehaladásunknak. A szovjet hazafiság eszméit minden dolgozó könnyen megérti. Ezek az eszmék ugyanis a legteljesebben és leghatásosabban fejezik ki a dolgozók kommunista öntudatát, az országunk népeire háruló állami feladatok megértését s a szovjet nép által végzett munka történelmi jelentőségének felismerését. A szocialista haza boldogulása — ez a legfőbb törvény, az az eszme, mely beragyogja minden dolgozó munkáját és életét, hatalmas hazánk bármely sarkában éljen és bármely nemzethez tartozék is.

A szocializmus az állampolgárok egyéni érdekeinek és hazánk állami érdekeinek harmonikus egybeolvadásán épül fel. Országunk dolgozói egyre jobban megértik, hogy az állampolgár egyéni boldogulása csak úgy biztosítható, ha közösen munkálkodunk a haza javán. Országunk élenjáró emberei ezt a megértést úgy juttatják kifejezésre, hogy egyéni érdekeiket öntudatosan és önkéntesen társadalmi kötelességük alá rendelik.

Kötelesség! Ez a szó régebben szigorú, parancsoló, külső kényszerítő erőt jelentett. Olyan erőt, amelyet akkor kellett igénybevenni, ha valamilyen feladatot meg kellett oldani. Ott, ahol az egyéni érdekek ellentétben állnak a társadalmi és állami érdekekkel, ma is ugyanez a szó jelentése. Másképp áll a dolog a Szovjetunióban. A szovjet ember kötelességérzete az őszinte hazaszeretet megnyilvánulása. A társadalmi kötelesség tudata itt olyan erőforrás, mely az egyszerű embereket hősi tettekre lelkesíti a haza érdekében.

Millió és millió szovjet ember életében és munkájában vezércsillagként ragyog a szovjet hazafiság érzése. Athatja hazafias kötelességének, a szovjet nép előtti felelősségének tudata és az a törekvés, hogy dicsőséget szerezzen hazájának és önzetlenül szolgálja azt. Országunkban a szovjet polgár

érdemeinek megítélésekor döntő szempont, hogy hogyan szolgálja hazáját.

A szovjet hazafiságra és a szovjet nemzeti büszkeségre való nevelés a kommunista nevelés fontos és elmaradhatatlan alkotórésze.

A szovjet hazafiság kifejlesztése és ébrentartása az öntudat, az ideológiai alaposság és más olyan erkölcsi és politikai tulajdonság megszilárdítását jelenti, amely a szovjet emberek túlnyomó többségének sajátja. A szovjet hazafiság fejlesztése és ébrentartása azt jelenti, hogy megtisztítjuk az emberek tudatát a mult „anyajegyeitől“, hogy mindenkiben kineveljük a kötelesség és becsület, a szovjet büszkeség felemelő érzését. A szovjet hazafi nem szemlélheti közömbösen, hideg közönyt sem hibáinkat, sem eredményeinket. A szovjet hazafiak ellenségei a közönyös munkának, a tétlenségnek, elbizakodottságnak, nemtörődömségnek. A szovjet hazafitól távol áll az idejétmúlt tradíciók szolgai tisztelete és az önhittség. Az újítás, kritika, önkritika, kutatás és merész vállalkozás szelleme jellemzi a szovjet hazafiakat. Feltartóztathatatlan haladás előre és csakis előre — ez a jelszavuk.

A szovjet hazafiság ereje embereink *kommunista öntudatában* rejlik. A szovjet hazafiság — öntudatos szeretet és hűség a haza iránt, öntudatos viszony a társadalom, az állam érdekeihez, felelősségérzet a hazával szemben. Ha embereinkben nem lett volna meg ez az öntudat, soha nem tudtuk volna legyőzni azokat a nehézségeket, melyek útunkban álltak.

Minden egyes dolgozónknak, bárhová állították is, éreznie kell, hogy az egész állam érdekeinek a képviselője, nem pedig szűkebb helyi érdekek szolgálatában áll, mert ebben az esetben lényegében a hazafiatlanság útjára, államellenes útra lép. Lehet, sőt, kell is, hogy a szovjet ember hűséges fia legyen kolhozának, szülővárosának, falujának, gyárának, vagy területének, aki büszke gyárára, kolhozára, területére. De mindezekkel csak akkor büszkélkedhet, ha a gyárban, a kolhozban és a területen az egész ország érdekeit, a nép javát szolgálja. Ha ugyanis az emberek így okoskodnak: ezt magunknak csináltuk, a mi gyárunknak, a mi területünknek és a többihez semmi közünk. akkor az már nem szovjet hazafi

ság, hanem helyi érdekek hajhászása, államellenes jelenség, mely ártalmas a szocialista államra. Vállalataink és hivatalaink munkájában a helyi érdekek előtérbe helyezése összeegyeztethetetlen a szovjet hazafiság fogalmával. A szovjet hazafiság azt jelenti, hogy az állami érdekek szempontjából nézzük mind a saját ügyünket, mind pedig a körülöttünk lévő embereket, tényeket és jelenségeket. Államunk minden egyes polgárába bele kell nevelnünk az egyéni felelősség tudatát, azt, hogy mindenki egyénileg felelős közös ügyünkért, a szovjet élet sikeréért és fogyatékosságaiért, a szocializmusért, hazánk sor-sáért, fejlődéséért és felvirágozásáért.

Vannak még nálunk olyan emberek, akik hazájukkal szemben haszonlesők: úgy tekintik képességeiket és tudásukat, mint személyes tulajdonukat, melyet igyekeznek a legnagyobb haszonnal saját javukra értékesíteni. Minél kevesebbet adni a hazának, de minél többet kapni tőle — ez legfőbb törekvésük. Úgy vélik, hogy minden egyes sikerükért és eredményükért nyomban elismerés és pénz jár. És ha ez az elismerés nem olyan mérvű, mint amilyenre számítottak, akkor megkárosítva érzik magukat. Ezekből az emberekből hiányzik a bolsevik szerénység és a hazával szembeni kötelesség tudata.

P. Versigora vezérőrnagynak, a Szovjetunió Hősének „Tiszta lelkiismeretű emberek” című regényében Rudnyev, a partizánosztág politikai biztosa, ezt mondja: „Vannak bátor emberek. Csak az a hibájuk: bátorságukkal és harcukkal szíveséget tesznek a hazának és a bajtársaknak.” A politikai biztos megmagyarázza: „Harc az ellenség ellen — ez kötelesség a hazával szemben. a bátorság pedig kötelesség lelkiismeretteddel szemben. Nem vagyunk koldusok és nekünk nem kell alamizsna.”

Így gondolkodnak az igazi bolsevikok, az igazi szovjet hazafiak, a tiszta lelkiismeretű emberek.

Az igazi és valódi szovjet hazafiság, melyre pártunk nevel, a haza határtalan és önzetlen szolgálata.

*

A szovjet hazafiság elválaszthatatlan a szovjet nemzeti büszkeség érzésétől és attól a tudattól, hogy a szocialista rend-

nek hatalmas előnyei vannak a kapitalista renddel szemben, hogy a szovjet kultúra, világnézet és erkölcs fölényben van a burzsoá kultúrával, világnézettel és erkölccsel szemben. A világmentesítő törő országokban a burzsoá imperialista reakció, azért, hogy a világ népeinek a Szovjetunió iránti rokonszenvét aláássa, fokozza hazug rágalomhadjáratát a Szovjetunió ellen, ideológiai fronton intéz támadást ellenünk, igyekszik bemocskolni és megrágalmazni a szovjet rendszert, a szovjet demokráciát, a szovjet politikát és a szovjet erkölcsöt. A reakciós burzsoázia igyekszik lekicsinyelni, nem teljes értékűnek nyilvánítani mindazt, ami szovjet, ami szocialista, ugyanakkor pedig a saját rothadtságát úgy dicsőíti, mint a civilizáció legnagyobb vívmányát. A burzsoá propaganda így akarja megrendíteni a hitünket abban, hogy országunkban megvalósíthatjuk a kommunista társadalom felépítését.

A szovjet embereket úgy kell nevelni, hogy büszkének legyenek szocialista társadalmi rendszerükre, szocialista kultúránkra. Ez a büszke-ég fontos fegyver a kapitalista világ bomlasztó befolyása elleni harcunkban. A burzsoázia befolyása ugyanis a szovjet emberek bizonyos részének tudatában még mindig a burzsoá kultúra előtti hódolat régi csökevényeit ébresztgeti.

A külföld előtt való szolgálai hajlongás és csúszás-mászás a hazafiatlanság legmegvetésreméltóbb és legártalmasabb csökevénye.

A gyökértelen kozmopoliták az ideológiai fronton a reakciós burzsoá világnézet hazafiatlan fullajtárjai. Nem harcolhatunk hazafiasságért a tudományban, a filozófiában, a művészetben anélkül, hogy ne harcolnánk a gyökértelen kozmopoliták ellen, ezek ellen a hazátlan csavargók ellen — ahogyan Belinszkij nevezte őket.

Mi már felépítettük a szocialista társadalmat. Népünk világtörténelmi jelentőségű eredményeket ért el. Szocialista kultúránk, politikánk, világnézetünk és erkölcsünk hatalmas fölényben van a burzsoá társadalom süllyedő, hanyatló kultúrájával, erkölcsével, világnézetével és politikájával szemben. Ilyen körülmények között aztán a szolgálai hajlongás és csú-

szás-mászás a szovjet embernél méginkább a mult undorító maradványa.

A szolgai hajlongás veszélyes és ártalmas. Azok az emberek ugyanis, akikben még élnek ezek a csökevények, fogékonyak a burzsoá hírverés iránt, elvesztik a szovjet polgár becsületét és méltóságát, könnyen szándékos vagy akaratlan segítőtársai lehetnek az országba behatoló burzsoá ügynökségnek.

A kommunisták most a világ minden országában tömörítik a haladó, demokratikus elemeket és azért harcolnak, hogy a dolgozó tömegeket felszabadítsák a burzsoá politika, világnézet és erkölcs szellemi elnyomása alól. A burzsoá kultúrával szembenáll az igazán emberi szocialista kultúra, melynek központja és támasza a Szovjetunió. Nem lehetünk azonban a szocialista kultúra terjesztői, ha a burzsoá kultúra szellemi befolyása alatt vagyunk. A szolgai hajlongás azért is ártalmas csökevény, mert megnehezíti haladó eszméink terjesztését, hátráltatja szocialista kultúránk vezetőszerepének megvalósulását.

Ebből világosan következik, hogy ki kell irtanunk a kapitalizmus előtti hajlongást, a lakájkodást, megalázkodást és ki kell nevelnünk embereinkben a szovjet büszkeség és hazafiság érzését, mely bátorságra és a szocialista haza dicsőségét szolgáló harcra lelkesít.

A kapitalista országok előtti szolgai hajlongás visszaszító betegségének gyökerei a multba nyúlnak vissza. A régi, cári Oroszországban a nemzet testén élösködő uralkodó osztályok nem akarták (de nem is tudták) kiragadni az országot az elmaradottság és műveletlenség vasmarkából.

„A régi osztályok közül egyik sem — mondja Sztálin elvtárs — sem a feudális arisztokrácia, sem a burzsoázia nem tudta megoldani azt a feladatot, hogy országunk elmaradottságát felszámolja. Mi több, ezek az osztályok nemcsak hogy nem tudták megoldani ezt a feladatot, de arra sem voltak képesek, hogy ezt a feladatot valamilyen kielégítő formában felvessék.“*

* Sztálin A leninizmus kérdései. 9. kiad. 359. old. (oroszul)

A kizsákmányolók a tömegek elmaradottságában és műveltségében látták uralmuk támaszát és megerősítését.

Ezenfelül, Oroszország földesurait és kapitalistáit közös érdekek fűzték Európa és Amerika kizsákmányoló osztályaihoz; lényegében a nemzetközi imperializmus ügynökei voltak országunkban. Mindez megteremtette annak a szégyenletes és aljas „elméletnek“ feltételeit, mely szerint az orosz nép, Nyugat-Európa népeihez képest „nem teljesértékű“ és „képtelen“ önálló, alkotó történelmi és kulturális életre. Ebből arra következettek, hogy Oroszországnak mindig a nyugati államok mögött kell kullognia.

A XVIII. századtól kezdve Oroszországot elárasztották a külföldiek. Ezek az idegen szerencselovagok magukhoz kapartintották a vezető helyeket az államgépezetben, a tudományos intézményeknél és a gazdasági életben. Egy „felsőbbrendű“ faj ázsiai elmaradottságba és barbárságba csöppent képviselőinek képzelve magukat, arcátlanul és gögösen viselkedtek országunkban. Mindent elkövettek, hogy az orosz társadalomban igaznak tüntessék fel azt az aljas koholmányt, mely szerint az orosz nép szellemileg alsőbbrendű, képtelen önálló állami életre. Azt hirdették, hogy az ország termelőerői nem fejlődhetnek külföldi tőke, külföldi tudósok, mérnökök és technikusok segítségével nélkül.

Ezek az emberek hazájukban mindenféle képtelenségeket terjesztettek az orosz népről. Már Puskin is keserűen jegyezte meg, hogy az orosz nép ostoba rágalmazása örökös témája a külföldi íróknak.

Az orosz néppel és az orosz kultúrával szemben tanúsított gögös és lekicsinylő magatartás történelmi és filozófiai szemlélet lett, amelyet Oroszországban és Nyugaton egyaránt terjesztettek és nemzedékről-nemzedékre adtak.

Hegel például azt írta „Történelemfilozófia“ című művében, hogy „az Elbától keletre egy óriási szláv nemzet él, mely a tudomány fejlődésének folyamatában mindeddig nem jelentkezett önálló momentumként“. Hegel azt állította, hogy a szlávok képtelenek önálló történelmi alkotásra.

És ezt a XIX. század huszas éveiben írták, Nagy Péter reformjai után, Poltava után, Lomonoszov és Radiscsev nagy

alkotásainak megjelenése után, a szuворovi hadjáratok után és Oroszországnak Napoleon felett aratott győzelme után, amikor az orosz fegyverek egész sor európai országot, közöttük Poroszországot is felszabadítottak a napoleoni önkényuralom alól.

A múlt század huszas éveiben jelent meg Guizot francia történetíró, „Az európai civilizáció története” című könyve. Ez a könyv még csak meg sem említi Oroszországot, Oroszország szerepét az európai civilizáció fejlődésében. Szemmel láthatóan a szerző Oroszországot egyáltalán nem sorolja Európához. Guizot elgondolása abból áll, hogy az európai civilizáció három elemből alakult ki: a görög-római klasszikus örökségből, a kereszténységből és a germán kultúrából. Ez a felfogás uralkodóvá lett a nyugateurópai tudományos körökben. Bizonyos mértékben elfogadta ezt az orosz értelmiség is, mely sutba dobta nemzeti méltóságát, megalkudott az orosz állam normann eredetéről szóló „elmélettel” és elfogadta a nyugati tudósoknak azt az állítását, hogy az orosz kultúra a nyugateurópai kultúra átvételéből és utánzásából keletkezett.

Az Oroszországban élő külföldiek buzgó szószólói voltak az efféle nézeteknek és terjesztették ezt a szellemi mérget. A nemesi jobbagyartató kaszt képviselői idegeneket alkalmaztak tanítónak, nevelőnek, uradalmi intézőnek, idegeneket küldtek be a vezérkarba, az akadémiára és a színházakba. Többre becsülték az első, útjukba kerülő francia vagy német semmirekellőt, mint honfitársaikat. Az egyetemi tanszékeken a cári kormány szívesebben látott külföldieket (gyakran egészen kisfelkészültségű embereket, akik csak azért jutottak katedrához, mert külföldiek voltak). Mi sem természetesebb, hogy ezek az idegenek nem rokonszenveztek a diákság forradalmi demokratikus mozgalmával, viszont az orosz tanári testület bizonyára melléjük állt volna. Így például a XIX. század negyvenes éveinek első felében „a kazáni egyetem jogi fakultása... valami teljesen elképzelhetetlen képet... nyújtott. Mégpedig azért, mert az egyetemnek csak kevés tanára volt és ezek is jórészen németek. A tanárok valamennyi fakultás és tanfolyam hallgatóinak gúnylárgyai voltak.”*

* V. Pokrovszkij. L. N. Tolsztoj élete és művei. 1913. 20. old. (oroszul)

A XVIII. és XIX. században odáig fajult a helyzet, hogy a „legfelsőbb társaságban“, az udvarnál már nem oroszul, hanem franciául beszéltek. Lomonoszov, Puskin, Turgenyev, Usinszkij és mások, mikor látták, hogy az orosz nyelvet így lekicsinylik, mélyen felháborodtak, hiszen köztudomású, hogy az orosz nyelv a legfejlettebb, legkifejezőbb, leggazdagabb és leghajlékonyabb nyelvek egyike. Az orosz nyelv kiszorult a tudományos irodalomból. Az az ostoba, esztelen helyzet állt elő, hogy az orosz tudósok saját országukban. Oroszországban, francia nyelven leveleztek egymással! Később V. Majakovszkij kigúnyolta és megbélyegezte ezt a helyzetet:

*És mikor tudós
témákra térnek,
nem férnek
orosz keretek
közé:
a tífliszivel
a kazáni akadémia
franciául vált levelet...*

A külföldiek előtti szolgálai hajlongás, az orosz nemzeti büszkeség megalázása és becsmérlése a nemesi és polgári értelmiségnek a néptől elszakadt legindividuálisabb részét kerítette hatalmába. A mult század hatvanas éveiben N. A. Dobroljubov felháborodással írta:

„A művelt társaságban még mindig sokan vannak nálunk olyan urak, akik csak úgy félvállról azzal vádolják az egész orosz népet, hogy képtelen (polgári életre és) bármilyen önálló berendezkedésre.“*

Ezek az emberek megvetettek mindent, ami orosz, s szolgálai megalázkodással tekintettek a külföld felé. Külföldi folyóiratokban igyekeztek írásaikat elhelyezni, olcsó dicsőséget és népszerűséget hajhásztak. Ez az értelmiség a kapitalista Nyugat ügynöksége lett, részese volt az orosz nép és Oroszország többi népe szellemi szolgaságba süllyesztésének. Fékezte

* N. A. Dobroljubov. Válogatott filozófiai művek. 2. köt. 1946. 310. old. (oroszul).

Oroszország szellemi és kulturális fejlődését és támogatta a külföldiek felsőbbségét az oroszországi intézményekben.

A külföld előtti hajbókolás annak a reakciós, megvesztegethető és megvásárolható, népellenes nemesi és burzsoá értelmiségnek — egy meghatározott rétegnek — volt a sajátja, mely a személyes hírnevet és gazdagodást a haza és a nép szeretete fölé helyezte és amely bűnrészes volt a nép elnyomásának és kizsákmányolásának. Az értelmiségnek ez a csoportja arra törekedett, hogy a trón előtt érdemeket szerezzen és természetesen nem alkotott semmi nagyot és maradandót, semmivel sem gazdagította az orosz kultúrát, hanem eltorzította és meggyalázta azt. Az értelmiségnek éppen ez a része és csakis ez a része nézett elragadtatással, szolgai alázattal a Nyugat felé és nagyképű, öntelt és ostoba volt, az orosz történelemmel és kultúrával szemben. Dobroljubov teljes joggal írta ezekről az emberekről, hogy olyan társadalom képviselői, „mely azon az alapon nevezi magát műveltnek, hogy a német gimnáziumi osztályok mértéke szerint elsajátított öt-hat fejtörő tudományt, azt is ügyel-bajjal, és belevetve magát a korai kozmopolitizmusba, elszakadt a néptől s elvesztette még azt a képességét is, hogy felismerje jellemének alapvető vonásait“.*

Ezek között az emberek között nem volt egyetlen tehetség, nem találunk köztük egyetlen ragyogó nevet.

Meg kell említenünk azt is, hogy ezeket az embereket távolról sem a nyugateurópai kultúra, művészet és filozófia valóban kiváló képviselői büvölték el. Dehogy, számukra egy-két tucat reakciós német professzor testesítette meg a nyugateurópai kultúrát és készítette őket a szolgai talpnyalásra.

Szemükben, mint Belinszkij írta, „minden külföldi szemét könnyen zseniális lett..., honfitársukat pedig, lehetett az bármilyen tehetséges, lefitymálták, pusztán azért, mert orosz“. Ezek az emberek gyűlölték a népet, gögösen megvetettek minden orosz alkotást és arcátlanul tagadták azokat az érdemeket, melyeket az orosz nemzet az emberiség előtt szerzett.

Turgenyev a „Füst“ című regényében megrajzol egy ostoba kozmopolitát, Szozont Ivanovics Potugint. Ebből az

* N. A. Dobroljubov, id. mű 310—311. old

erkölcsi szörnyszülöttből hiányzik a hazaszeretet érzése, az egyházért, az önkényuralomért rajong és gyűlöli népét. Potugin így okoskodik: „Semmink sincs. Oroszország teljes tíz évszázadon át semmi önállót nem alkotott, sem az igazgatásban, sem a bíraskodásban, sem a tudományban, sem a művészetben, de még a kézműiparban sem...”

A haladó orosz értelmiség legkiválóbb képviselői a gyakorlati életben és az elmélet terén egyaránt harcoltak ez ellen a világnézet ellen. Az orosz kultúra abban a harcban bontakozott ki és erősödött meg, melyet az orosz kultúra elnyomására, lebecsülésére irányuló mindenféle kísérlet, a külföld előtt való szolgálai hajbókolás és a hazai eredmények iránti megvetés és közömbösség ellen folytatott. Belinszkij tüzes szavakkal ostromozta a nemzetivel, az oroszokkal szembeni közömbösséget, a nemzeti „nihilizmust” és a kozmopolitizmust:

„Nemzetek nélkül az emberiség halott volna, logikai absztraktum, szó tartalom nélkül, hang jelentés nélkül. Ami ezt a kérdést illeti, én inkább a szlavofilek, mintsem a humanista kozmopoliták oldalán lennék.”*

A kozmopolitizmus és az elvont „humanizmus” burzsoá ideológia, mert — amint Belinszkij írta — éppen a kapitalistáknak „nincs nemzeti becsületérzetük, nem ismerik a nemzeti büszkeséget”.**

Az orosz tudomány sokat szenvedett a külföldi törtétekből basáskodásától és a külföld előtti szolgálai megalázkodástól.

Lomonoszov, a nagy hazafi és a hazai tudomány megalapozója, aki kész volt arra, hogy „a honi tudomány megerősítésére életét áldozza”, szívós harcot folytatott a németek túlsúlya ellen az Oroszországi Tudományos Akadémián. Ezek a középszerű külföldi tudósok minden hivatali tisztséget megszálltak az Akadémián, az orosz tudósokat nem engedték érvényesülni és olyan területek tanulmányozását is ki akarták maguknak sajátítani, mint az orosz történelem, ó-orosz kultúra, orosz népművészet stb. Nem riadtak vissza attól sem, hogy a történelmi forrásokat meghamisítsák, ostoba következte-

* V. G. Belinszkij. Válogatott filozófiai művek. 1941. 355. old. (oroszul).

** Ugyanott 163. old.

téseket vontak le és általánosítottak. Például, amikor a német Schlezer összeállította németnyelvű orosz nyelvtanát, a régi orosz könyvekből és krónikákból kiszedett orosz népnyelv szövegét elferdítette.

Lomonoszov felháborodva jelentette ki: „Milyen gyalázatos baklövések sülnék ki abból, ha ökröket szabadítanak az orosz östörténetre!”

Lomonoszov kémiai kísérleteknél már Lavoisier előtt negyven évvel alkalmazott mérleget; felfedezte az anyag megmaradásának elvét, felállította az anyagok atomszerkezetének hipotézisét. Lomonoszov harminc évvel Herschel előtt bizonyította be, hogy a Vénusz bolygónak atmoszférája van; száz évvel a gázok kinetikai elméletének felállítása előtt, Lomonoszov a hőjelenséget a molekulák forgómozgásával magyarázta „A levegő rugalmassági erejének elmélete” című munkájában.

A hivatalos tudomány mégis közömbös maradt az orosz tudós e nagy felfedezéseinek elsőbbségével szemben. Lomonoszov sok zseniális munkáját ki sem adták és csak 160—200 év múltán jelentek meg először!

A cári önkényuralom bűnös módon nem törődött az orosz kultúrával, a hazai tudománnyal. Számos technikai és egyéb tudományos felfedezés tekintetében elhanyagolta az orosz tudósok elsőbbségének kérdését, ügyet sem vetett arra, hogy a világ tudományos életében az orosz tudósok az őket megillető vezetőhelyet foglalják el.

A XIX. században Oroszországban a hivatalos tudomány csak azokat a tudósokat ismerte el és népszerűsítette, akiket a külföld már „elismert”, de őket sem mindig.

Tudjuk, hogy sok olyan tudósunkat (Polzunov, Popov, Ciolkovszkij és sokan mások), akik világraszóló jelentőségű felfedezéseket tettek, hosszú ideig nem ismerték el és a felfedezések elsőbbségét más, külföldi tudósok javára írták.

Tyimirjazev felfedezését a növények fotoszintéziséről, Sachs és Pfeffer német professzoroknak tulajdonították. A kémiai elemek periodikus törvényét Davy és Meyer, Zsukovszkij felfedezését pedig Zeppelin javára könyvelték el. Lodigin találmányát Edisonnak tulajdonították és így tovább.

Az orosz tudósok eredményeiről és vívmányairól a külföldi

irodalom nem vett tudomást, agyonhallgatta azokat. Így például Danneman, aki a természettudomány történetéről írt négykötetes művében (1921-ben jelent meg) alig ismert német tudósok érdemeit is dicsőíti, éppen csak megemlíti Lomonoszovot és négy oldalacskát szentel Mengyelejev megállapításának az elemek periódusos rendszeréről. A könyv a tudomány és technika többi orosz nagyságáról említést sem tesz. Az orosz tudomány ilyen aljas semmibevevése és agyonhallgatása még ma is tart. Így például Bolton „Kiváló tudósok” című könyve, mely 1926-ban jelent meg New Yorkban és azóta többszöri kiadást ért meg, a világ húsz kiváló tudósának életét és tevékenységét írja le, de egyetlen orosz sem akad közöttük! A külföldi tudósok így „csináltak” tudománytörténetet. Elkerülték és elhallgatták az orosz tudomány eredményeit. Az orosz kultúrát az egyetemes kultúra és civilizáció jelentéktelen félreeső tartományának tekintették. Az egész világ előtt azt hirdették, hogy az oroszok csak követői, utánzóik és átvevői a külföldi, a nyugati kultúrának.

A kultúra más területén is megnyilvánult az orosz kultúra lebecsülése. Így az orosz operák színpadán gyakran szerepeltek közepszerű olasz és francia operák, de nem fogadták el az orosz zeneszerzők nagy zenei alkotásait. Például Szergej Ivanovics Tanyejev „Nyitány orosz témákra” című műve, melyet a szerző 1882-ben komponált és ugyanebben az évben, az oroszországi ipari és művészeti kiállításon mutatott be először és utoljára, rövidesen feledésbe merült. Ez az alkotás csak most került a rádió műsorára. Tanyejev négy szimfóniája közül 1917-ig csak egyet adtak ki.

Az orosz színpadok műsorán sok lapos, ízléstelen, idegenből fordított színdarab szerepelt, a haladó, demokratikus írók pedig nem jutottak szóhoz. A. N. Osztrovszkij, az orosz nemzeti színjátszás megalapítója, azokban az években ezeket írta színész barátjának, Burgyinnak:

„Micsoda világ! Két fővárosunk van és egyikben sem lehet orosz történelmi vagy hazafias darabot színrehozni, mert nincsenek kosztümök és díszletek! Az orosz állami színházakban nincsenek orosz kosztümök! Ehelyett Averkijevnek 4000 rubelt szavaztak meg a «Messalina halála» című darab költségeire.”

Hazánk ellenségei lealacsonyították és lebecsülték az orosz tudományt, s ugyanakkor lépten-nyomon elsikkasztották és kisajátították az orosz tudósok kutatómunkájának és felfedezéseinek eredményeit. A külföldi kapitalista cégek ügynökei járták az országot, hogy magukhoz édesgessék tudósainkat és feltalálóinkat, hogy kipuhatolják, hogyan lophatják el, kaparinthatják meg tudósaink tudományos kutatásainak eredményeit. A külföldi kapitalizmus részéről ez volt az orosz tehetségek kifosztásának és kizsákmányolásának legaljasabb megnyilvánulása. (A Sztálin-díjat nyert Danyilevszkij „Orosz technika“ című, kitűnő könyvében számos idevágó példát sorol fel.)

Ha a találmány szabadalmát nem sikerült ellopni, nem riadtak vissza a megvesztegetéstől sem. Azt ígérték a feltalálónak, hogy „rengeteg aranyat kapnak“, hogy „minden lehetőséget“ megteremtenek számukra és így tovább.

Amikor Popov feltalálta a rádiót, egy francia cég ügynökei ajánlatot tettek Popovnak, hogy adja el találmányát.

Alekszandr Sztjepanovics Popov erre így válaszolt: „Én orosz ember vagyok és minden tudásomat, minden munkámat, mindent, amit elértem, csak hazámnak adhatom... És ha a kortársak nem is, de talán utódaink megértik majd, milyen nagy az én odaadásom hazánk iránt és milyen boldog vagyok, hogy a hírközlés új eszközét nem külföldön, hanem Oroszországban találták fel.“

Az igazi tudós, az igazi hazafi ugyanígy válaszolt az angolok ajánlatára is.

A cári Oroszországban nem voltak meg a tudományos alkotás és a tudományos kutatómunka tökéletesítéséhez szükséges feltételek.

Jablcskov, az elektromos ívlámpa kiváló feltalálója (akinek századik születési évfordulóját 1947 szeptemberében ünnepelte meg a szovjet társadalom), nem kapott támogatást kísérleteihez és találmányából vállalkozószellemű külföldi cégek csináltak üzletet. Jablcskov először Pétervárott, majd Párizsból, hiába igyekezett felkelteni az orosz kormány érdeklődését találmánya iránt. 1876-ban Jablcskov lámpáival világították Párizs, London és más városok utcáit. A német reklámok

„Nernst-lámpáknak“ nevezték ezeket a lámpákat, de a nép nyelvén és tudományos körökben „orosz mécsesnek“, „orosz fénynek“ hívták Jablocskov lámpáját. A pétervári bürokraták csak ezután figyeltek fel Jablocskovra. Jablocskov egész vagyonát feláldozva, megvásárolta a francia cégtől azt a jogot, hogy az általa feltalált villanylámpát Oroszországban is gyártassák... Jablocskov nemcsak tudós kiváló, orosz elektrotechnikus volt, hanem lelkes hazafi is, aki forrón szerette hazáját, népét. A cári kormány mesterségesen korlátozta a tudományos alkotást, nem karolta fel a tudósok kezdeményezéseit, nem hitt az orosz tudományban, nem gondoskodott arról, hogy az orosz nyelvet a tudományban egyenrangúnak ismerjék el más nyelvekkel. Piszarev keserűen írt erről a kérdésről:

„Tegyük fel például, hogy Botkin doktor valamilyen új kutatást végzett az idegbetegségek gyógyításával kapcsolatban. Ha kutatásainak eredményeit orosz nyelven publikálja, akkor nyomtalanul elvesznek. De mihelyt ezek az eredmények európai tudósok kezébe jutnak, száz tevékeny agy nyomban hozzátesz valamit, átdolgozza, kiegészíti saját megfigyeléseivel és doktorunk felfedezése tökéletesített formában kerül vissza hozzánk, Oroszországba... Ha társadalmunk szellemi élete erővel és energiával rendelkezne, akkor szakembereink orosz nyelven írnának, akkor sok szakemberünk lenne és akkor az európai tudósok hasznosnak vélnék a maguk számára, hogy megtanuljanak oroszul, hasonlóan ahhoz, ahogyan most angolul, franciául és németül tanulnak.“*

Csak a hazaszeretet, Oroszország jövőjébe vetett hit adott erkölcsi erőt a tudósoknak arra, hogy megküzdjenek a nehézségekkel, akadályokkal, megvédjék az orosz tudomány becsületét, ne hajbókoljanak és görnyedezzenek a külföld előtt.

Jellemző erre Micsurinnak, a lángeszű biológusnak, a természet nagy átalakítójának sorsa.

A cári Oroszország hivatalos tudományos körei nem méltányolták Micsurin munkásságát. Egészen 1917-ig, negyven év alatt, a tudós kertész egyetlen művét sem adták ki Oroszországban. Micsurin megjelentethette volna őket külföldön, ezt

* D. I. Piszarev. Válogatott művek 2 köt. 1935. 65. old. (oroszul).

azonban nem tette. A forradalom előtt Micsurin keserűen írta: „Nálunk, Oroszországban, megvetnek és kétkedéssel fogadnak mindent, ami orosz, mindent, ami eredeti orosz alkotás.”*

Oroszország hivatalos tudományát nem érdekelték Micsurin kísérletei. Ezzel szemben nagy érdeklődést tanúsítottak munkái iránt külföldön. A külföldi földművelésügyi minisztériumok képviselői, különösképpen az Amerikai Egyesült Államoké, Oroszországba utaztak és lefényképezték növényeit. Új gyümölcsfajtákhoz jutottak, melyeket azután, Micsurin szavai szerint, „ott egészen másképp neveznek el, majd behozzák Oroszországba és itt az idegenektől valószínűleg sokkal szívesebben fogadják el azokat, mint saját honfitársuktól”.**

1913 januárjában az Egyesült Államok földművelésügyi hivatalának képviselője másodszor is meglátogatta Micsurint és ajánlatot tett neki arra, hogy adja el egész növénygyűjteményét az Egyesült Államoknak.

Évi 8000 dollárt ajánlottak fel Micsurinnak és külön gőzhajót a növények átszállítására.

Ivan Vlagyimirovics visszautasította az ajánlatot. noha súlyos nélkülözések között élt.

Ivan Vlagyimirovics nem adta el gyűjteményét, mert kísérleteinek eredményében nem a személyes dicsőség és boldogulás módját látta, hanem eszközt szeretett népe jólétének emelésére.

A Bolsevik Párt, a szovjet kormány mentette meg Micsurin munkáját. Csak Lenin és Sztálin pártja értékelte érdemük szerint a múlt és jelen orosz tudományának nagy technikai eredményeit. Popov, Micsurin, Pirogov, Szecsenov, Ciolkovszkij, Dokucsajev és mások kutatásait és felfedezéseit a szovjet hatalom alatt értékelték először érdemük szerint.

1917-ig, az Októberi Forradalomig, amíg el nem érkezett a szovjet hatalom ideje, rendszeresen lopták el, rendszeresen puhatolták és sajátították ki az orosz tudomány eredményeit. Lenin és Sztálin pártja egyszersmindenkorra végetvetett annak, hogy a külföldiek földünk természeti kincseit, kultu-

* I. V. Micsurin Művei. 1. köt. 1939. 30. old. (oroszul).

** Ugyanott, 31. old.

rális és tudományos értékeinket, felfedezéseinket és találmányainkat elrabolják.

A fiatal szovjet köztársaság fennállásának első napjaiban Leslie Urquhart, angol tőkés, a következő kecssegető ajánlattal fordult kormányunkhoz: „Nem adnának-e nekem lehetőséget arra, hogy a Balhas mellett és távolabb, a kirgiz sztyepén kutassak? Önök amúgysem foglalkoznak ezekkel a helyekkel ötven, vagy talán száz éven belül, én pedig kutatok és valamit majd találok.” Az angol tőkést erélyesen elutasították, mert nem lehet helye országunkban senkinek, aki a könnyű meggazdagodást hajhássza.

A külföld azonban nem nyugodott és nem hagyta abba a tudományos kémkedést. Továbbra is vadászgatott a szovjet tudósok, feltalálók és szakemberek után, hogy megvásárolja, magához csalogassa őket.

1936 nyarán, amikor A. Buszigin, neves zlatanovista, Gagriban üdült, megjelent nála Ford megbízottja, aki beszélgetés közben ezt mondotta: „Miszter Buszigin, megbízást kaptam Fordtól, hogy meghívjam önt Detroitban lévő gyárába dolgozni. Nagyon jó pozíciót biztosítunk az ön számára. Arannyal fogjuk elhalmozni.”

„Közölje Forddal — válaszolta Buszigin — hogy a szovjet munkás nem adja el magát aranyért. Én a szovjet népért, nagy hazámért dolgozom és egész életemen át azt fogom szolgálni. Nem fogok azért dolgozni, hogy pénzzel tömjem meg a tőkések zsebét. Ami pedig a kitűnő feltételeket illeti, azok otthon, hazámban is megvannak.”*

Ez a szovjet ember válasza az idegen ügynöknek! Buszigin elvtárs szavaiból kitűnik, hogy a szovjet ember tudja, mit jelent munkája az állam részére. Válasza az igazi szovjet magatartás, a szovjet becsület és büszkeség bizonyossága. Ugyanígy válaszolt volna Ford ügynökének bármelyik öntudatos szovjet polgár, aki megérti, hogy valamennyiünk munkája a szocializmus ügyét erősíti, gazdagítja, de ezt a „gazdagítást” egyszerűen pénzzel nem lehet lemérni. A szovjet ember országa

* A. Buszigin. Életem és barátaim élete. Profizdat 1939. 74—75. old. (oroszul).

gazdája, szabad, magáért és szovjet embertársaiért dolgozik és nincs szüksége arra, hogy új gazdát keressen magának, legyen az akár Ford, vagy bármelyik más tőkés!

Emlékszünk Cskalovnak arra a büszke nyilatkozatára, amit az amerikai tudósítók előtt tett, mikor repülőgépe a Szovjetunióból — az Északi sarkon át — az Egyesült Államokba érkezett. A tudósítók azt kérdezték tőle, hogy gazdag-e? Cskalov így válaszolt: „Természetesen! Értem a Szovjetunió 170 millió polgára dolgozik, én pedig értük dolgozom!”

Cskalov büszke volt népünkre, szerette és igazi szovjet hazafiként szolgált.

A kapitalista Európa és Amerika ügynökei most arra törekszenek, hogy a gyengébbeket, az ideológiailag ingadozókat befolyásolják és a szovjet embereket arra bírják, hogy megálázkodjanak a burzsoá kultúra előtt.

A Nagy Honvédő Háború alatt és azután is a szovjet emberek milliói jártak külföldön. Láthatták a kapitalista országokban az égbekiáltó igazságtalanságot, mely a földek, erdők, házak és egyéb vagyonok megosztásában nyilvánzik meg a legszembetűnőbben. A szovjet emberek saját szemükkel látták azt a világot, ahol mindent elfojtanak, ami igazán emberi, ahol minden, még a becsület és lelkiismeret is, adás-vétel tárgya. Látták azt a világot, ahol a demokráciáról szóló képmutató frázisokkal palástolják a jogtalanságot és a nemzeti elnyomást, ahol militarizálták a tudományt, ahol az irodalom és művészet lezülleszti és lealjasítja az embereket, ahelyett, hogy nevelné és szellemileg gazdagítaná őket.

Azok a szovjet emberek, akik külföldön jártak, ma még erősebben és határozottabban megérzik és megértik társadalmi rendünk fölényét a burzsoá renddel szemben. Még nagyobb büszkeséggel tölti el őket hazánk, államunk, értelmiségünk és kultúránk. Még világosabban mutatkozik meg előttük a szabad és öntudatos szovjet emberek igazi morális nagysága, felsőbbrendű eszmei, politikai és erkölcsi arculata. Még jobban felismerik Sztálin elvtárs szavainak mély igazságát: „... a tőke láncaitól megszabadult legutolsó szovjet polgár is magasabban

áll, mint bármely külföldi magasállású hivatalnok, aki vállán hordja a kapitalista rabság igáját...“*

Egyes ideológiailag ingadozó emberek, közöttük értelmiségiek is, amikor közelkerülnek a rothadó burzsoá kultúrához, megszádlílnék e kultúra külső cafrangjától. Ezzel azonban csak leleplezik a maguk alacsony eszmei, politikai és morális színvonalát. Elvakítja őket a régi burzsoá kultúra cafrangja, külső fénye, meghunyászkodnak előtte, nem veszik észre e kultúra mély ellentmondásait, bomlását, eszmei tartalmatlanságát és hanyatlását. Ezek az emberek hátrafelé néznek és nem látják, hogy országunk egykori technikai elmaradottsága a múlté, hogy egyes területeken utólértük, más területeken pedig a legközelebbi jövőben utólerjük, sőt, túlszárnyaljuk az összes kapitalista országokat.

Most van a legfőbb ideje annak, hogy megértjük: a tudományt csak a marxizmus-leninizmus módszerével, a dialektikus materializmus világszemlélete alapján lehet eredményesen fejleszteni!

Az ország védelmének egyik része, hogy megóvjuk tudományos felfedezéseinket a külföld elől, hogy biztosítsuk az országunkban tett felfedezések szovjet elsőbbségét, hogy megvédjük szocialista hazánkat a kapitalista világ ellenséges erőinek merényleteivel szemben.

A haza védelme a külső ellenségekkel szemben nem csupán az állam vagy a kormánysszervek külpolitikai feladata, hanem hazafias kötelessége ez minden szovjet polgárnak, amikor más országok polgáraival és politikai szerveivel kerül kapcsolatba.

A kapitalista cégek és felderítő szervek, a burzsoá országok kémei arra törekszenek, hogy megkerüljék állami szerveinket s céljukat az ország polgáraival való közvetlen kapcsolat útján ériék el. Azokat az embereket pedig, akikben nem fejlődött ki a szovjet büszkeség és becsület érzete, megszádlíti a hízelkedés, a dícséret, vagy akár a nyílt megvesztegetés.

Ezek a kétes szovjet polgárok néha azzal akarják meintegetni gyenge jellemüket, hogy a tudomány hamisan értelme-

* Sztálin. Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 695. old.

zett nemzetköziségre, a humanizmusra, emberszeretetükre hivatkoznak.

„A humanizmus — mondják ők — magasabb eszme, mint a hazafiság. Az egész emberiség érdekei — úgymond — fontosabbak és nemesebbek, mint a haza érdeke...“

„A tudomány nemzetközi — mondják — közömbös tehát, hogy ki, mikor, mely országban jött rá a tudományos felfedezésre, vagy a technikai találmányra; a nemzetközi érintkezések és kapcsolatok további fejlődésének korszakában — mondják — minden felfedezés végeredményben úgyis az egész világ közös tulajdona lesz...“

Ezek az emberek mindezeket az „okoskodásokat“, hamis szofizmákat elvtelenségük, ideológiai és politikai elmaradottságuk, tudatlanságuk, megcsontosodott individualizmusuk és a szovjet néppel, a szovjet állammal és a szovjet tudománnyal szemben elkövetett kötelességmulasztásuk, felelőtlenségük igazolására agyalták ki.

A humanizmusra csak akkor hivatkozhatnának jogosan, ha a föld valamennyi állama haladó, békeszerető, demokratikus és szocialista volna, ha nem lennének imperialista államok, melyek a tudomány és technika valamennyi nagy vívmányát új, véres rablőháborúk előkészítésének szolgálatába igyekeznek állítani és nyíltan bevallják, hogy a tudomány eredményeit a népek kiirtására szolgáló fegyverek gyártására fordítják.

Ez az elvont „humanizmus“ és „nemzetköziség“ hazug és elkeni azt a tényt, hogy a világ két táborra szakadt: a szocializmus és demokrácia táborára, valamint a rothadó, haldokló kapitalizmus és imperializmus táborára. Ilyen körülmények között az igazi humanizmus mindenekelőtt abban rejlik, hogy dolgozunk szocialista hazánkért, azért a szocialista hazáért, mely egyedül testesíti meg a humanizmus eszméjét, mely a szabadság és demokrácia bástyája, az egész élenjáró és haladó emberiség reménysége.

Az imperialisták humanizmusa a Shylockok humanizmusa. Ezek a humanisták a népek szenvedései árán gazdagodnak meg.

Tagadhatatlan tény, hogy az Egyesült Államok nem azok-

nak az országoknak nyújt élelmisszer- és egyéb „segélyt“, melyek a legtöbbet szenvedtek a háborúban, a fasiszta betöréstől, hanem azoknak az országoknak, melyekben az Egyesült Államok haditámaszpontokat akar létesíteni az új háború számára.

Vitatható-e az, hogy az angol-amerikai háborús gyűjtő-
gatók militarizálták a tudományt és technikát, azzal a szándékkal, hogy azt nem az emberiség boldogulására, hanem pusztítására használják fel.

Minthogy államok rendszerében élünk, országunknak a tudományos feltalálások és felfedezések terén való elsőbbsége nemcsak a magunk szempontjából nagyjelentőségű, hanem annak az ügynek a szempontjából is, melynek győzelme nemcsak országunk népeinek, hanem az emberiség valamennyi dolgozójának létfontosságú érdeke. Minden szovjet tudós kötelessége, hogy kutatásainak eredményeit szovjet államunknak, hazánknak adja át és minden módon óvja és védje tudományos felfedezéseinket a külföldi kémiszolgálat mesterkedéseitől. Az éberség elmulasztása e téren is óriási kárt okozhat hazánknak.

Korunkban nem lehet valaki igazi humanista és internacionalista, ha nem áll a szovjet szocialista hazafiság alapján. Zsdanov elvtárs kristálytiszta és mélyrehatóan megvilágította ezt a kérdést 1948 januárjában, a SzK(b)P Központi Bizottságában, a szovjet zenei szakemberek tanácskozásán. Zsdanov elvtárs ezt mondta: „A művészet nemzetközisége nem a nemzeti művészet visszafejlesztéséből és elszegényedéséből keletkezik. Ellenkezőleg, a nemzetköziség éppen ott születik meg, ahol a nemzeti művészet virágzik. Ennek az elvnek elfeledése azt jelenti, hogy elvesztettük az irányvonalat, elvesztettük jellegünket és sehová sem tartozó kozmopolitákká lettünk... Mint általában, a zenében sem lehetünk internacionalisták, ha nem vagyunk hazánk hű fiai. Mivel az internacionalizmus alapja más népek tisztelete, nem lehetünk internacionalisták, ha nem tiszteljük és szeretjük saját népünket.“*

Országunk a proletár nemzetköziség és a népek barátsá-

* A. A. Zsdanov. A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1949 69—70. old.

gának támasza. Minél erősebb hazánk, annál biztosabbak jövőjünkben az egész világ dolgozói.

Sztálin elvtárs rámutatott arra, hogy már a Szovjetunió pusztá léte önmagában is megzabolázza a reakció sötét erőit. Az 1941—45-ös háborúban országunk ereje mentette meg Európa népeit a hitleri elnyomástól. A Szovjetunió most is — maga köré tömörítve a haladó demokratikus erőket, a szabadságszerető népek erőit — fékezi a háborús gyújtogatókat bűnös tevékenységük elkövetésében.

„A szovjet hazafiság — mondja V. M. Molotov — egyáltalán nem jelent nemzeti elzárkózottságot. Az igazi szovjet hazafiság a tömegek lelkében azt jelenti, hogy tudatában vannak annak az erőnek, melyet a Szovjetunió munkás-paraszt szövetségének nagy forradalmi ereje képvisel és tudatában vannak annak, hogy a szocializmus építésének a világ dolgozói számára milyen nagy nemzetközi jelentősége van.“*

A szovjet hazafiság és a szovjet nemzeti büszkeség abból a tudatból fakad, hogy a szocializmus építésének országunkban elért eredményei az egész világ dolgozói számára világtörténelmi jelentőségűek, hogy országunk, népünk vezetőszerepet visz az emberiség történetében.

Meg kell érteni, hogy bármilyen tehetséges, kiváló is valamely tudós, mérnök vagy író, mindent népének, hazájának köszönhet.

I. V. Micsurin a párt XVI. kongresszusának ezt írta:

„El kell felejtetni a multat és fel kell hagyni azzal a, sajnos, mélyen belénkgyökerezett felfogással, hogy mindenki csak önmagának él. Mindnyájunknak mindenkéért kell dolgoznia, és ha mindannyiunk sorsa jobbrafordul, akkor az egyesek élete is jobb lesz.“**

A szovjet értelmiség minden tagjában ki kell fejlesztenünk szovjet fölényünk büszke tudatát, népünk, tudományunk erejébe vetett hitét, kultúránk és ügyünk nagyságának és nemeségének megértését.

Aki nem számolja fel magában az olyan becstelen csöke-

* V. M. Molotov. A Szovjet Alkotmány változásairól. Partizdat 1935. 40—41. old. (oroszul).

** I. V. Micsurin Művei. 1. köt. 1939. 396. old. (oroszul).

vényeket, mint a burzsoá kultúra előtti szolgálai hajlongás, „...az nem lehet igazi szovjet polgár. Ime, ezért hatja át a szovjet embereket oly határozott törekvés, hogy minél gyorsabban végezzenek a multnak ezekkel a csökevényeivel, kérlelhetetlen kritikát fejtsenek ki a Nyugat és kapitalista kultúrája előtti hajbókolás és szolgalelkűség mindennemű megnyilvánulásával szemben.“*

A szovjet nemzeti büszkeség alapja az a felismerés, hogy a szocializmusnak hatalmas előnyei vannak a kapitalizmussal szemben, hogy a szovjet kultúra, világnézet, tudomány és erkölcs fölénye elvitathatatlan. A szovjet nemzeti büszkeség mély megvetést és gyűlöletet jelent a kapitalizmussal szemben, a kapitalizmus hazug és álszent politikájával és erkölcsével szemben, a reakció és elnyomás, a kizsákmányolás és a szellemi leigázás minden válfajával szemben.

A szovjet nemzeti büszkeség érzése a szovjet embert a burzsoá világ emberei fölé emeli.

Szovjet népünk alkotó és újjító nép. A Bolsevik Párt és Sztálin elvtárs vezetésével — élvonalban állva a világ demokratikus országai közt — legyőzte az emberiség ádáz ellenségét, a fasizmust. A háború éveiben a Szovjetunió vezetőszerpet játszott a Hitler-elleni koalícióban és most is vezetőszerpet visz a békéért és demokráciáért, a népek állami függetlenségéért és nemzeti szabadságáért folyó harcban. Országunk gyors ütemben halad előre a kommunizmus felé. A szovjet kultúra az egész haladó emberiség világító fáklyája lett.

A Szovjetunió ereje és hatalma láttán hadd tomboljanak fékevesztetten, hadd rágalmazzanak a fasizmus aljas követői, a háborús gyujtogatók, akár az Egyesült Államokban, akár Angliában vagy máshol. Embergyűlölő faji ideológiájuk és imperialista politikájuk csődöt mondott. A kapitalista rendszer idejétmúlta, el kell pusztulnia. Az imperialista kormányférfiak és politikusok csupán eszmei ürességüket, erkölcsi és politikai hanyatlásukat igazolják a hazugsággal, rágalommal és szovjet-ellenes hírveréssel. Egyre nyilvánvalóbb lesz a szovjet nép erkölcsi fölénye az imperialista reakció tudatlan, megvásárol-

* Molotov. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom harmincadik évfordulója. Lásd *Molotov. A külpolitika kérdései*. Szikra 1949. 597. old.

ható diplomás szolgáljaival szemben. Ezt a becsületes emberek az egész világon felismerik és a Szovjetunió felé vetik tekintetüket, hogy eszméket, segítséget és ösztönzést találjanak ott. A szovjet ember élő megtestesítője lett a nemes eszméknek, a hősiességnek, bátorságnak, a merész vállalkozásoknak, a szocialista haza iránti nagy és odaadó szeretetnek, a tudományba és a nép józan eszébe vetett hitnek. A mi országunk, a mi szovjet népünk áll a kommunizmus felé haladó emberiség élén és megszabja az egész világ sorsát. Népünket az emberiség boldog jövőjéért folytatott harcában a lángoló szovjet hazafi, a kommunizmus nagy tanítója és az egész világ dolgozóinak vezére, Sztálin elvtárs vezeti.

*

A Szovjetunió morális és politikai egysége és népeinek barátsága mellett, a szovjet társadalom fejlődésének a szovjet hazafiság a mozgatóereje. Ez a magyarázata annak, miért ilyen fontos a szovjet hazafiság most, amikor országunk a kommunizmus első szakaszából fokozatosan annak felsőbb szakaszába megy át. Ennek az átmenetnek megvalósítása a szovjet társadalom összes mozgatóerőinek további fejlesztését és megerősítését teszi szükségessé.

A szovjet hazafiság, melynek a háború alatt nagy szerepe volt a német fasiszta banditák megsemmisítésében, a szocialista hazát fenyegető veszély elhárításában, most arra hivatott, hogy a Szovjethatalom katonai és gazdasági erejét mégjobban megszilárdítsa és a kommunizmus felépítésének ügyét szolgálja.

A Szovjetunió valamennyi szabadságra és biztonságra törekvő, békeszerető nép biztos támasza. Támasza azoknak a népeknek, melyek szabadságát a világuralom újabb igénylői veszélyeztetik. Ebből következik, hogy a Szovjetunió további megerősítése, fejlődése és virágzása a világ minden becsületes és haladó emberének érdeke.

A szovjet hazafiság és a szovjet nemzeti büszkeség nemes és szent érzéseinek ápolása, a szovjet emberek ideológiai képzésének, politikai öntudatának fokozása hozzájárul szocialista hazánk hatalmának és dicsőségének megerősítéséhez és legfontosabb feltétele annak, hogy elérjünk a kommunizmushoz.

A SZOCIALIZMUSBÓL A KOMMUNIZMUSBA VALÓ ÁTMENET FELTÉTELEI ÉS ÚTJAI

Népünk Lenin és Sztálin pártjának vezetésével felépítette a szocializmust és erre a világtörténelmi jelentőségű vívmányra támaszkodva nemcsak a fasiszta leigázókkal szemben védte meg hazánk becsületét és függetlenségét, hanem a fasiszta támadók szétzúzásával lényegesen meg is változtatta a nemzetközi helyzetet a dolgozók érdekében.

A szovjet nép a felszabadító háború győzelmes befejezése után minden erejét a békés építés feladatainak megvalósítására összpontosította. Sikeresen haladunk a szocialista társadalom építésének befejezése és a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet megvalósítása útján, azon az úton, amelyet a XVIII. pártkongresszus határozatai megjelöltek.

Sztálin elvtárs továbbfejlesztette és elmélyítette Leninnek azt az elméletét, amely szerint a *szocializmus* győzelme *egy* országban is lehetséges, és arra a következtetésre jutott, hogy a *kommunizmust* országunkban még abban az esetben is fel lehet építeni, ha megmarad a kapitalista környezet. Sztálin elvtárs az új társadalom felépítése terén szerzett tapasztalatok általánosítása alapján *feltárta a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet mozgatóerőit, törvényszerűségeit és konkrét útjait.*

Sztálin elvtárs amikor általánosította a Szovjetunió szocialista építésének tapasztalatait, konkretizálta és továbbfejlesztette a kommunizmus két szakaszáról szóló marxista-lenin-

ista tanítást. Harmonikusan felépített és tudományosan megalapozott programot adott a kommunizmus felsőbb szakaszának kivívására és felkutatta azokat a külső és belső feltételeket, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a Szovjetunió a kommunizmus irányában fejlődjék.

Sztálin elvtárs azt tanítja, hogy a szocializmus, és következésképpen a kommunizmus győzelmének lehetőségét taglaló kérdésnek két oldala van: belső és nemzetközi oldala.

A belső viszonyok szempontjából a Szovjetunióban minden reális lehetőség megvan a kommunista társadalom felépítésére. A külső, nemzetközi viszonyokkal függ össze az a kérdés, hogy a kommunizmust építő ország mennyire van biztosítva a külföld katonai támadásával szemben.

Milyen belső lehetőségek vannak arra, hogy a Szovjetunióban felépítsük a kommunizmust? Ezek a lehetőségek a *szovjet társadalom anyagi élelfeltételeiben* rejlenek. A szovjet társadalom anyagi élelfeltételei között a legfontosabb erő a *szocialista termelési mód*. A társadalom olyan anyagi élelfeltételeinek, mint a földrajzi környezet és a lakosság növekedése, csak a kommunista építésnek ezzel a döntő és meghatározó feltételével kapcsolatban lehet bizonyos jelentősége az osztály nélküli társadalom felépítése szempontjából. Lenin egyenként vizsgálta az új társadalom felépítésének ezeket a természeti és társadalmi feltételeit s 1918-ban azt írta: „Mindenünk van hozzá — természeti kincsek, emberi erőtartalék és a népi alkotóerőnek az a nagyszerű lendülete, melyet a nagy forradalom hívott elő —, hogy megteremthessük az igazán hatalmas és mindenben bővelkedő orosz hazát.“*

A Szovjetunió természeti kincsei közé tartoznak a mérhetetlen szovjet ország kimeríthetetlen természeti erőforrásai, amelyek a növekvő társadalmi és egyéni szükségletek teljes kielégítése szempontjából elengedhetetlenek.

Sztálin elvtárs már 1931-ben azt mondta, hogy terveink

* Lenin. Napjaink legfontosabb feladata. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 357. old.

teljesítéséhez „mindenekelőtt az kell, hogy az ország elegendő *természeti kincssel* rendelkezzen: vasércel, kőszénnel, kőolajjal, gabonával, gyapottal. Megvan-e mindez nálunk? Megvan. Több van, mint akármelyik más országban“.*

A szovjet nép és a szovjet tudomány országunk végelethatatlan térségein minden évben újabb és újabb kimeríthetetlen természeti kincseket tár fel. Geológusaink kiterjesztették a geológiai kutatások területét és megállapították, hogy a Szovjetunióban egy lakosra sokkal nagyobb mennyiségű természeti kincs jut, mint a gazdaságilag legfejlettebb kapitalista országban, az Egyesült Államokban. Elegendő megemlítenünk, hogy a huszonhat legfontosabb nyersanyag- és fűtőanyagfajtából az Egyesült Államok csak tízzel, a Szovjetunió pedig hússzal rendelkezik. Ez a húsz nyersanyag- és fűtőanyagfajta a következő: ásványolaj, vas, platina, mangán, aszbeszt, grafit, higany, hamuzsír, króm, wolfram, magnezit, cink, szén, foszfátok, bauxit, fa, gyapot, selyem, len, növényolaj. Országunkban óriási mértékben növekszik más nyersanyagok, különösen a színesfémek, a kaucsuk stb. termelése is. A Szovjetunió ásványolajban, vasércben, mangánban, apatitban, kálisókban, aszbesztben, tőzegben, vízierőben, erdőterület és feketeföldterület stb. tekintetében a világ első helyét foglalja el. A legfontosabb erőforrások közül a Szovjetunió többek között a világ kőszéntartalékainak egyötöd részével rendelkezik. Mennyiségileg elmarad az Egyesült Államok mögött, de minőségileg a szovjet szén a világ legjobb szene. Csak a kuznyeckai szénmedencében 2,5-szer több a szén, mint Angliában. Ezek a felmérhetetlen kincsek országunk egész óriási területén oszlanak meg. A Szovjetunió területe körülbelül 22 millió négyzetkilométer, vagyis a világ lakható szárazföldjének egyhatod része. Ez azt jelenti, hogy a Szovjetunió, területének nagyságát tekintve, túlszárnyalja a világ leghatalmasabb országait. Területe 2,7-szer akkora, mint az Egyesült Államok területe, 2,3-szer akkora, mint Kína területe és több mint négyszer akkora, mint valamennyi nyugateurópai ország területe együtt-

* Sztálin. A gazdasági vezetők feladatairól. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 390. old.

véve. Igaz, hogy a brit birodalom, gyarmataival és domíniumaival együtt, területét és lakosságának számát tekintve nagyobb, mint a mi országunk, de a Szovjetuniónak megvan az az előnye, hogy minden tekintetben egységes egész, amit semmiképpen sem mondhatunk a világ minden részén szét-szórt brit birodalomról, amelyben egyre erősebb az elszakadási tendencia, egyre erősebbek a kibékíthetetlen ellentétek és ellentmondások.

A Szovjetunió nemcsak óriási területtel és kiapadhatatlan természeti kincsekkel, hanem nagyszámú, egyre gyarapodó lakossággal is rendelkezik. Néhány összehasonlító adatot közlök. A Szovjetunió lakossága 12 év alatt, 1926-tól 1938-ig, 23,5 millióval, vagyis 15,9 százalékkal növekedett. Ugyanakkor az egész kapitalista Európa lakossága 32 millióval, vagyis 8,7 százalékkal növekedett. Az 1926 és 1939 között eltelt időszakban a lakosság átlagos évi növekedése a Szovjetunióban 1,23 százalék, az Egyesült Államokban pedig 0,67 százalék, vagyis fele annyi, mint a mi országunkban. A szocializmus győzelme óta a Szovjetunió lakossága évente körülbelül 3 millióval növekszik. A szovjet állam fennállásának harmincadik évfordulóján a Szovjetunió lakosságának 50 százaléka már az Októberi Forradalom utáni nemzedékhez tartozott.

Ezek az adatok arról tanúskodnak, hogy a Szovjetuniónak, a szocializmus országának lakossága sokkal gyorsabb ütemben növekszik, mint a kapitalista országok lakossága. Ezt a tényt az amerikai statisztikusok is kénytelenek elismerni. Az Egyesült Államokban 1944-ben megjelent „Európa és a Szovjetunió jövőbeli lakossága (statisztikai számítások 1940—1970-re)” című könyv szerzői arra a következtetésre jutnak, hogy a Szovjetunió lakossága ez alatt a harminc év alatt 174 millióról 251 millióra növekszik, míg Németország lakosságának száma 69,5 millióról 69,8 millióra, Olaszország lakossága 44,2 millióról 49,5 millióra emelkedik, az olyan nagy országokban pedig, mint például Anglia és Franciaország, csökken a lakosság száma: Angliában 50 millióról 46,8 millióra és Franciaországban 41,2 millióról 36,9 millióra.

A felmérhetetlen természeti kincsek és a lakosság gyors növekedése a szocialista rendszerben hozzájárulnak a termelő-

erők igen gyors fejlődéséhez. De mindennél jobban hozzájárul ehhez az, hogy országunkban megszilárdult az új, szocialista termelési mód.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom, országunk földesúri és tőkés hatalmának megdöntésével megszabadította a társadalom termelőerőit az elavult termelési viszonyok bilincseitől és megvetette az alapját az új termelési módnak, az anyagi és szellemi kultúra tervszerű és állandó növekedésének.

A kommunizmus felépítésének legfontosabb előfeltétele országunkban a világ leghaladottabb társadalmi és politikai rendszere: a szocializmus.

Lenin azt mondta, hogy a kommunizmus csak akkor fejlődhet, amikor a szocializmus már teljesen megszilárdult.

A szocializmus országunkban erős gyökereket vert. Teljesen átment a nép mindennapi életébe. Az elmúlt háború új erővel tárta fel a szocializmus országának leküzdhetetlen erejét, a szovjet államrend életrevalóságát, a szocialista ország fegyveres erőinek hatalmát, a lenini-sztálini párt gyakorolta vezetés bölcsességét, e párt elméletének erejét, a marxizmus-leninizmus ideológiájának fölényét.

A szovjet társadalmi rend, amelynek gazdasági alapja a szocialista gazdasági rendszer és a termelési eszközök szocialista tulajdona, a szocialista társadalom termelőerőinek óriási fejlődését biztosítja. A szovjet társadalmi rend mentes a kapitalista rend bajaitól és visszasságaitól. A szocializmusban új fejlődési törvényszerűségek érvényesülnek: tervszerűen irányítják a népgazdaságot, nincsenek válságok, nincsen munkanélküliség, a munka termelékenységéje állandóan növekszik stb. A szocializmusnak ezek a gazdasági fejlődéstörvényei, amelyeket a párt fedett fel, annak a szocialista államnak az ellenőrzése alatt állnak, amely a kommunizmus útján vezeti társadalmunkat. A szocialista állam tervszerűen irányítja a gazdaságot, kommunista szellemben neveli a tömegeket, kádereket képez ki, s kifejleszti a tudományos és ideológiai munkát. A szovjet állam vezető ereje a Kommunista Párt, s a párt politikája a szovjet rendszer létalapja. Országunk kommunista fejlődésének új mozgatóerői: a társadalom teljes morális és politikai egysége, amely a szocializmus győzelme után kelet-

kezett és az elmúlt háború során és e háború eredményeképpen megszilárdult, továbbá a Szovjetunió népeinek megbonthatatlan barátsága és az éltető szovjet hazafiság.

A szovjet állam, az Októberi Forradalom szülte hatalmas gazdasági és politikai erőkre támaszkodva, döntő szerepet játszik országunk kommunista fejlődésében. A soknemzetiségű szovjet állam, a világ legszilárdabb állama, megbonthatatlan baráti kötelékekkel fogott össze hatvan nemzetet és kis népet, minden lehetőséget megadott a formájában nemzeti és tartalmában szocialista szovjet kultúra fejlődésére, annak a kultúrának a fejlődésére, amelyet a kommunizmus kivívásának magasztos eszméi hatnak át. A szovjet állam az egész nép alapvető érdekeit juttatja kifejezésre és nemcsak gazdasági-szervező és kulturális-nevelő funkcióját látja el, hanem az ország katonai védelmének funkcióját is. A szovjet államnak elsörendű modern hadserege van, amely meg tudja védeni népünk alkotó, építő munkáját és a Szovjetunió állami érdekeit.

A marxizmus-leninizmus országunk uralkodó ideológiája lett. Feltárta a társadalmi fejlődés törvényeit és így lehetőséget adott pártunknak arra, hogy szigorúan tudományos alapon építse fel politikáját. A szovjet nép a Bolsevik Párt politikáját, a kommunista építés politikáját saját politikájának tekinti. Leküzdi a szocializmusból a kommunizmusba vezető úton felmerülő nehézségeket és így megvalósítja ezt a politikát. Országunk szocialista átalakulása folyamán nemcsak a szovjet emberek társadalmi léte, hanem tudata is megváltozott. A szovjet emberek egyre nagyobb odaadással szolgálják a kommunizmus eszméit. Saját egyéni érdekeiket tudatosan alárendelik a szocialista állam érdekeinek, a kommunizmus győzelmének s ez mutatja, hogy milyen hatalmas változások mentek végbe a szovjet emberek világszemléletében. A szovjet nép hatalmas ugrást tett az Októberi Forradalom győzelme óta, politikailag, eszmeileg hatalmasat fejlődött, felemelte termelési, kulturális és műszaki színvonalát.

Országunknak ez a változása és a szovjet nép mindenirányú fejlődése a lenini-sztálini párt bölcs vezetésének köszönhető. Ez a párt a szovjet nép vezető és irányító ereje. A tár-

sadalmi fejlődés törvényeinek ismeretével, a forradalom törvényeinek ismeretével felvértezve, a nagy Sztálin vezetése alatt biztosan vezeti országunkat előre, a kommunizmus felé. Országunk, a szovjet rendszer előnyeinek eredményeképpen, történelmileg rövid idő — 13 év alatt hatalmas ugrást tett az elmaradottságból a haladás felé: a világ legnagyobb ipari és kollektív hatalmává, a leghaladottabb kultúra, a szocialista kultúra országává lett. A szovjet nép, a szocializmus előnyeinek eredményeképpen, a háború időszakában nemcsak megvédte szabadságát és függetlenségét, hanem a világ civilizációját is megmentette a fasiszta rabságtól. A szovjet nép az antifasiszta felszabadító háborúban nemcsak megvédte, hanem meg is szilárdította az Októberi Forradalom nagy vívmányát, a *szocializmust*, megteremtette a feltételeket ahhoz, hogy a *kommunizmus* útján továbbhaladhasson.

Országunk a szocializmus előnyeinek eredményeképpen, a háború után, a kapitalista államokkal ellentétben, válságok és megrázkódtatások nélkül áttért a békés építésre. Ez természetesen korántsem jelenti azt, hogy a háborúutáni helyreállítás nehézségek és áldozatok nélkül megy. Hiszen egyetlen ország sem szenvedett annyit a hitlerista betöréstől, mint országunk megszállt vidékei, ahol a Szovjetunió lakosságának csaknem a fele élt és ahol óriási anyagi értékek voltak.

A szovjet nép komoly áldozatok árán, a háború súlyos következményeinek leküzdésével, a népgazdaság helyreállítására és fejlesztésére irányuló újabb ötéves terv teljesítése során hatalmas lépést tesz a kommunizmus útján. A szovjet nép ezekre a sikerekre támaszkodva, a későbbi ötéves tervekkel harcol majd azért, hogy iparunk színvonalát háromszorosára emelje. Ez fogja biztosítani országunkat minden meglepetéssel szemben. Mindez arról tanúskodik, hogy „a kommunizmus egy országban teljesen lehetséges, különösen egy olyan országban, mint a Szovjetunió“.*

A Bolsevik Párt e programjának teljesítése útján a legfontosabb határhő az 1939 márciusában lezajlott XVIII. pártkongresszus volt, mert ezen a kongresszuson tüzték ki a kom-

* Sztálin. Válasz A. Werth, a *Sunday Times* tudósítója kérdéseire. *Izvesztijja*. 1946 szeptember 24.

munizmus építéséért való harcunk hatalmas gyakorlati feladatát.

Sztálin elvtárs már néhány hónappal a XVIII. pártkongresszus előtt, „A SzK(b)P történeté”-ben mutatott rá arra, hogy a Szovjetunió fejlődésének újabb szakaszába lépett: abba a szakaszba, amelyben befejezi a szocialista társadalom felépítését és fokozatosan áttér a kommunista társadalom építésére.

Sztálin elvtárs ennek megfelelően a XVIII. pártkongresszuson hatalmas programot vázolt fel a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenetre vonatkozóan. Sztálin elvtárs előadói beszéde a kommunizmus legnagyobb elméleti és politikai dokumentuma. Ebben a dokumentumban, mint Sztálin elvtárs többi beszédében is, a kommunista rendszer két fejlődési szakaszáról szóló tanítás továbbfejlesztését találjuk.

Mielőtt a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet alapvető feltételeiről beszélnénk, tisztáznunk kell a kommunizmus két szakaszáról alkotott felfogást, amely a marxizmus százéves fejlődése során jelentősen megváltozott. A tudományos kommunizmus elméletének bővülése teljes összhangban van a marxizmus fejlődési sajátosságaival.

Melyek ezek a sajátosságok?

Először, a marxizmus elvei és alapjai a fejlődés során meggingathatatlanok maradnak.

A társadalmi fejlődés menete és a tudomány új felfedezései nem érvénytelenítik, hanem egyre jobban és jobban gazdagítják a marxizmus elveit, a tudományos kommunizmus elméleti alapjait.

Másodszor, a marxizmus fejlődése megköveteli számos kérdésnek új megvilágításban való felvetését és a marxizmus egyes tételeinek pontosabb megfogalmazását az új történelmi helyzet követelményeinek megfelelően. Sztálin elvtárs rámutatott, hogy „nem haladhatunk előre és nem vihetjük a tudományt sem előbbre anélkül, hogy az ismert tekintélyek elavult tételeit és nyilatkozatait bíráló tárggyává ne tennénk. Ez vonatkozik nemcsak a katonai tekintélyekre, hanem a marxizmus klasszikusaira is.”*

* Sztálin. A német katonai ideológiáról. Lásd Szálin — a győzelem hadvezére. Szikra 1950. 265. old.

Harmadszor, a marxizmus fejlődése megköveteli azoknak a feladatoknak részletes kidolgozását és megoldását, amelyeket a társadalmi fejlődés megérett szükségletei helyeznek előtérbe.

Ma országunkban a legfontosabb helyet azok a kérdések foglalják el, amelyek a szocializmusból a kommunizmusba való gyakorlati átmenet alapvető feltételeinek helyes megértésével, a kommunizmus két szakaszára jellemző vonások magyarázatával függnek össze.

Mi a mai felfogás a kommunizmus két szakaszával kapcsolatban?

Tudjuk, hogy a kommunista társadalmi alakulat két szakaszáról Marx beszélt először, 1875-ben, „A gothai program kritikájá”-ban. Ez előtt a munka előtt Marx és Engels, amikor a kommunizmusról, mint a jövő társadalmi rendjéről beszélt, nem különböztetett még meg két szakaszt. Későbbi munkáikban igyekeztek a lehetőség szerint konkrét fogalmakat alkotni a kommunizmus két szakaszának sajátosságairól és jellemző vonásairól.

Lenin és Sztálin továbbfejlesztette a marxizmust, pontosabb fogalmat alkotott a kommunizmus két szakaszáról. Mi az, amit Marxnak és Engelsnek a kommunizmus két szakaszával foglalkozó fejtegetéseiből a gyakorlat igazolt, és mi az, amit pontosabban meghatároztak vagy módosítottak?

A gyakorlat bebizonyította Marxnak azt a tételét, amely szerint a kommunizmus a termelőerők fejlődésének magasabb foka, mint a szocializmus, amely szerint a szocializmus alapelve a munka szerinti elosztás, míg a kommunizmus alapelve a szükségletek szerinti elosztás, amely szerint a szocializmusban még megtalálhatók a kapitalizmus anyajegyei.

A gyakorlat igazolta Marxnak és Engelsnek ezeket, a kommunizmus két szakaszáról szóló alapvető tételeit. Vannak azonban olyan tételek is, amelyek helyesbítést, pontosabb meghatározást kívánnak.

Marx és Engels először is abból az elméletből indult ki, hogy a szocializmus minden országban vagy az országok többségében egyidejűleg győz, és hogy az állam, a hadsereg elhalása a kommunizmus első szakaszában, a szocialista társadalomban kezdődik.

Marx és Engels „A német ideológiá“-ban vetette fel először azt a tételt, hogy a kommunista forradalom csak akkor juthat győzelemre, ha minden országban egyidejűleg győz. Marx és Engels azt írta, hogy „a kommunizmus empirikusan csak mint az uralkodó népek «egyszerre» vagy egyidejűleg végrehajtott tette lehetséges, ami a termelőerő egyetemes fejlettségét és a kommunizmussal összefüggő világforgalmat feltételez“. És továbbá: „a kommunizmus egyáltalában csak mint «világtörténelmi» lét lehetséges“.*

Ezt a tételt később Engels megismételte „A kommunizmus alapelvei“ című munkájában, „A Kommunista Párt kiáltványa“ eredeti vázlatában. Több mint tíz évvel később Marx is írt ismét erről a kérdésről Engelshez intézett egyik levelében.

Marx és Engels, abból az elméletből kiindulva, hogy a szocializmus egyidejűleg győz minden országban, úgy vélte, hogy a szocializmus felépítésével megkezdődik az állam elhalása.

Az új történelmi helyzet azt követelte, hogy új megvilágításban vessék fel az állam elhalásának feltételeire vonatkozó kérdést.

Sztálin elvtárs a kommunista forradalom új elméletének fényében — annak az elméletnek a fényében, amely szerint a szocializmus és a kommunizmus győzelme *egy* országban lehetséges és amely szerint a szocializmus győzelme egyidejűleg minden országban lehetetlen — új módon vetette fel az állam elhalásához hozzájáruló konkrét történelmi feltételek kérdését.

Lenin elvtárs kidolgozta a szocialista forradalom elméletét és azt az elméletet, amely szerint a szocializmus és kommunizmus felépítése *egy* országban lehetséges, Sztálin elvtárs pedig ezeknek az elméleteknek az alapján bebizonyította, hogy a kommunizmus világméretű végleges győzelméig, a külső katonai támadás veszélyének megszüntetéséig minden erőnkkel meg kell szilárdítanunk az államot.

Továbbá, Marx — mint „A gothai program kritikájá“-ból és „A tőke“ Engels által megszerkesztett 2. kötetéből kitétnik — rámutatott arra, hogy a szocializmusban eltűnik az érték-törvény és általában eltűnnek az ezzel kapcsolatos pénzviszo-

* MEGA. 1. rész. 5. köt. Berlin 1932. 24, 25. old.

nyok, s a társadalom pénz és kereskedelem nélkül tartja majd nyilván és osztja majd el a termékeket.

A gyakorlat, az élet azonban szükségessé tette, hogy új megvilágításban vessük fel az értéktörvény, a kereskedelem, a pénz, a pénzügyi rendszer stb. kérdését. Sztálin elvtárs kifejtette, hogy az értéktörvény, megváltozott formában, a szocialista társadalomban is megmarad, hogy a kommunizmus felső fokának győzelméig, a kommunizmus teljes kibontakozásáig megmarad a pénz. és a kereskedelem, mint a gazdasági fejlődés legfontosabb hajtóereje.

Marx és Engels zseniálisan előrelátta, hogy meg kell szüntetni a fizikai munka és a szellemi munka közötti ellentétet. De sem Marx, sem Engels nem tudta még konkrétan meghatározni e feladat megoldásának útjait. Marxnál és Engelsnél találunk olyan tételket, amelyekben azt állítják, hogy a kommunizmusban megszűnik minden munkamegosztás, minden szakosítás. Marx „A filozófia nyomora” című munkájában azt írta, hogy az automatikus gyár megszünteti a szakmákat.

A gyakorlat e kérdés más megoldását parancsolja. Ezt a megoldást Sztálin elvtárs adta meg a párt XVIII. kongresszusán mondott előadói beszédében, amely a kommunizmus felépítésének programja:

„A fiatal káderek nevelése és kialakítása nálunk rendszerint az egyes tudományok és technikai ágak szerint, szakmák szerint történik. Ez szükséges és célszerű. Nincs szükség arra, hogy az orvos-szakember egyúttal szakember legyen a fizikában, vagy a növénytanban és megfordítva.”*

Sztálin elvtárs ugyanakkor rámutatott arra, hogy minden szakembernek széles látókörűnek kell lennie, ismernie kell a társadalmi fejlődés törvényeit, s értenie kell ahhoz, hogy ezeket a törvényeket felhasználja.

Engels, a város és a falu ellentétének megszüntetéséről beszélve, rámutatott arra, hogy a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet során kisebbednek a nagy városok, s ebben látta egyik feltételét annak, hogy megszűnjék a város és a falu közötti ellentét. A gyakorlat azt követelte, hogy új meg-

* Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 704. old.

világításban vessük fel ezt a kérdést. Mi nem a városok kibebívése útján haladunk a kommunizmus felé, hanem minden erőnkkel azon vagyunk, hogy a falut a kommunizmus felé haladó városok színvonalára emeljük. Ebben jut kifejezésre a város és a falu között fennálló ellentét megszüntetésének törvényszerűsége, a falu állandó fejlődésének törvényszerűsége, amely a város színvonalára, a város technikai felszereltségének és kultúrájának színvonalára emeli a falut.

Ez az a néhány pontosabb megfogalmazás, amellyel a kommunizmus két szakaszáról szóló elméletet továbbfejlesztették. Az új tapasztalatokra támaszkodva, sokkal konkrétabban tisztázhatjuk most a szocializmus és a kommunizmus alapvonásait.

Tisztázzuk először is azt, hogy mi közös a szocializmusban és a kommunizmusban és mi a különbség közöttük, s akkor a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet kérdése is világos lesz előttünk.

A kommunizmus két szakaszában elsősorban a *termelési mód* közös, amelyet az jellemez, hogy a termelőerők teljes összhangban vannak a termelési viszonyokkal. Más szavakkal, a társadalom gazdasági alapja, a termelési eszközök társadalmi tulajdona és a szocialista gazdasági rendszer, a kommunizmus mindkét szakaszában közös.

Ezen az egységes gazdasági alapon épül a második közös vonás: az *elnyomás minden formájának* — a kizsákmányoló osztályoknak és a kizsákmányolásnak, a nemzeti elnyomásnak — *megszüntetése*. S ez érthető is, mert ha nincs többé magántulajdon, akkor nincsenek meg a magántulajdon következményei sem. Míg a magántulajdon megosztja az embereket, ellenséges erőkre bontja a társadalmat, addig a társadalmi tulajdon egyesíti az embereket.

A kommunizmus két szakaszának harmadik közös vonása a *népgazdaság tervszerű irányítása* és az, hogy nincs termelési anarchia, munkanélküliség és nincsenek válságok.

A kommunizmus két szakaszának negyedik közös vonása az általános munkakötelezettség, vagyis az, hogy *mindenki egyformán köteles képességeinek megfelelően dolgozni*.

Hiba volna, ha azt állítanók, hogy a kommunizmusban eltűnik az általános munkakötelezettség, hogy a kommunizmusban a munka már nem a létfenntartást szolgáló eszköz és csak egyszerű kedvteléssé válik.

Ez nem marxista felfogás a kommunizmusról, mert a szocializmusban s a kommunizmusban egyaránt mindenkinek kötelessége, hogy dolgozzék. Az emberek a kommunizmus első és második szakaszában egyaránt kötelesek képességeik szerint dolgozni. Ezzel magyarázható, hogy a szocializmus és a kommunizmus alapelve ugyanazzal a formulával kezdődik: „mindenki képességei szerint...” Sztálin elvtárs „A dialektikus és a történelmi materializmusról” című munkájában, a szocialista rendszer jellemzése során rámutat, hogy a szocialista rendszerben az az elv uralkodik: „aki nem dolgozik, az ne is egyék”. Még korábban, a XVII. pártkongresszuson mondott előadói beszédében, az egyenlőség marxista-leninista értelmezésével kapcsolatban nemcsak azt világította meg, hogy mi a különbség a szocializmus és a kommunizmus alapelve között, hanem azt is, hogy mi a közös bennük. Sztálin elvtárs hangsúlyozta, hogy egyenlőségen a következőt kell érteni: „... mindenki egyenlő kötelezettségét arra, hogy képességei szerint dolgozzék és minden dolgozó egyenlő jogát arra, hogy ennek fejében mindenből munkájának megfelelően részesedjék (*szocialista* társadalom) ... mindenki egyenlő kötelezettségét arra, hogy képességei szerint dolgozzék és minden dolgozó egyenlő jogát arra, hogy ennek fejében mindenből szükségleteinek megfelelően részesüljön (*kommunista* társadalom).”*

Tehát a szocializmusban is és a kommunizmusban is mindenki egyaránt köteles képességei szerint dolgozni.

Ennek a kérdésnek nem csupán elméleti, hanem közvetlen gyakorlati jelentősége is van. Mi most ténylegesen építjük a kommunizmust, s ezzel kapcsolatban mindenkivel meg kell értetnünk, hogy mindenki egyaránt köteles képességei szerint dolgozni és ennek a kötelességnek elsőrendű létszükségletként szokássá kell válnia. A harc, melyet a szovjet emberek azok ellen a naplopók ellen folytatnak, akik nem ismerik el, hogy

* Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 558. old.

mindenkinek egyaránt kötelessége képességei szerint dolgozni — a kommunizmusért folyik.

Végül, a kommunizmus két szakaszának ötödik közös vonása az egységes kommunista ideológia. A marxista-leninista ideológia már most, a kommunizmus első szakaszában, az egész szovjet nép, az egész szocialista társadalom egységes ideológiája. A szovjet társadalomban nincsenek ellentétes világnézeteket valló, antagonisztikus osztályok. Országunkban megvannak a régi, burzsoá ideológia maradványai, de nincsen világszemléletükkel szöges ellentétben álló burzsoá ideológia.

Ezek röviden azok a vonások, amelyek a szocializmust és a kommunizmust egyaránt jellemzik, amelyek mindkettőben közösek.

Mi a különbség a szocializmus és a kommunizmus között?

Lenin, amikor a szocializmusról beszélt, rámutatott arra, hogy amennyiben a termelési eszközök köztulajdonba kerülnek, annyiban alkalmazhatjuk itt is a kommunizmus szót, de nem szabad elfelejtenünk, hogy ez nem teljes kommunizmus.

Ha a szocializmus még éretlen, nem teljes kommunizmus, akkor a kommunizmus felsőbb szakasza azt jelenti, hogy itt az új rendszer vonásai, mindkét szakaszának közös vonásai teljes egészükben kibontakoztak. A szocializmus és a kommunizmus közötti különbség konkrétan a következő.

Először, míg a szocializmusban a társadalmi tulajdonnak két formája van — állami tulajdon (az egész nép tulajdona) és szövetkezeti-kolhoztulajdon — melyek a társadalom gazdasági alapját képezik, addig *a kommunizmusban a társadalmi tulajdonnak csak egyetlen formája van*. Két úton haladunk a kommunista tulajdon egységes formája felé: a gép- és traktorállomások mindenirányú fejlesztésével és a mezőgazdasági artelemszilárdításával.

Másodszor, a kommunizmusban *teljesen eltűnik a régi társadalmi munkamegosztás, vagyis a város és a falu, a fizikai és a szellemi munka között fennálló ellentét*. Ez ellentét alapjainak felszámolása már a szocialista társadalomban megkezdődik, de a munkamegosztás e formáinak teljes megszüntetése csak a kommunizmus felsőbb szakaszában lehetséges.

Harmadszor, a kommunizmusban teljesen megszűnnek az osztálykülönbségek. A szocialista társadalomban a munkások és parasztok, valamint ez osztályok és az értelmiség között még van bizonyos különbség, amelynek az az alapja, hogy a szocialista tulajdonnak kétféle formája van, hogy még megvan a város és a falu, a szellemi és a fizikai munka közötti ellentét. Csak amikor a társadalmi tulajdonnak már egyetlen formája van, amikor már megszűnt a város és a falu, a fizikai és a szellemi munka között fennálló ellentét, csak akkor tudjuk teljesen leküzdeni az osztálykülönbségeket. Akkor nem lesznek már munkások és parasztok, hanem a társadalom valamennyi tagja, mint Sztálin elvtárs mondja, az egységes kommunista társadalom dolgozója, művelt és kulturált ember lesz.

Negyedszer, a kommunizmusban más az elosztás elve, mint a szocializmusban. *A kommunista társadalomban a következő elv uralkodik: „mindenki képességei szerint, mindenkinek szükségletei szerint”*. Ebben az elvben tömören jut kifejezésre az új rendszer, a kommunista társadalmi alakulat alapjának mindenirányú fejlettsége. Ebben a rendszerben mindenből bőség lesz majd, a munka már nemcsak a létfenntartás eszköze lesz, hanem elsőrendű életszükségletté válik.

A kommunizmus és a szocializmus alapvető különbsége tehát végeredményben az új társadalmi rendszer *gazdasági és szellemi* érettsége.

Sztálin elvtárs „Anarchizmus vagy szocializmus?” című korábbi munkájában is utalt már arra, hogy „a szocialista társadalom csak eléggé fejlett termelőerőkön, az emberek szocialista tudatán, szocialista felvilágosodásán épülhet fel”.*

A szocializmusból a kommunizmusba való átmenethez tehát szükséges, hogy a társadalom anyagi alapja, vagyis a termelőerők, és szellemi, ideológiai felépítménye, vagyis a szocialista tudat, magas fejlődési fokot érjen el.

Ezeket a zseniális tetteket Sztálin elvtárs későbbi munkáiban továbbfejlesztette és konkretizálta, különösen az Októberi Forradalom után alkotott műveiben, azokban a művekben, amelyek közvetlenül szovjet társadalmi termelésünk for-

* Sztálin Művei. 1. köt. Szikra 1949. 354. old.

radalmi átalakításának problémáival, a szocializmus és a kommunizmus építésének problémáival foglalkoznak.

A Szovjetunió legfontosabb feladata, hogy az egy lakosra jutó ipari termékek termelése tekintetében utólrérje és túlszárnyalja a legfejlettebb kapitalista országokat. Ennek a feladatnak a teljesítése a legfontosabb gazdasági körülmény, amely a kommunizmusra való átmenet anyagi és technikai feltételeinek kialakulását biztosítja. A tömegek kommunista nevelése a döntő politikai alapja annak, hogy a kommunizmusra való áttéréshez megteremtsük a szellemi előfeltételeket. Nem haladhatunk sikerrel előre a kommunizmus felé, ha csak a társadalom anyagi értékeit fejlesztjük. Zsdanov elvtárs azt mondta, hogy a kommunizmusra való átmenet viszonyai között a szellemi értékek számunkra ugyanolyan fontosak, mint az anyagiak.

A párt Központi Bizottságának ideológiai kérdésekkel foglalkozó határozatai arra irányulnak, hogy felemeljék a nevelőmunka színvonalát, hogy minden irányban fejlesszék a szovjet társadalom szellemi értékeit. A szocializmusból a kommunizmusba való átmenetnek ezek az alapvető feltételei — a Szovjetunió gazdasági feladatának teljesítése és a tömegek kommunista nevelése — a dialektikus materializmus szempontjából indokoltak.

A Szovjetunió alapvető gazdasági feladatának teljesítése a legfontosabb feltétel ahhoz, hogy a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet időszakának egyik leglényegesebb ellentmondását — a tömegek szükségleteinek határtalan növekedése és a termelés elégtelen fejlődése között fennálló ellentmondást — leküzdjük.

A tömegek kommunista nevelése a döntő feltétele annak, hogy leküzdhessük a szocializmus győzelme által előidézett második legfontosabb ellentmondást, azt az ellentmondást, amely egyrészt a szovjet nép már kialakult élenjáró, szocialista társadalmi léte és másrészt az emberek nagy részének elmaradott tudata között fennáll.

A szovjet állam Lenin és Sztálin pártjának vezetésével megteremti a szocializmusból a kommunizmusba való átmenetnek mindezeket a szükséges előfeltételeit. A szovjet állam

társadalmunk fejlődésének fő mozgatóereje, a kommunizmus felépítésének legfontosabb eszköze.

Most vizsgáljuk meg konkrétan a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet említett legfontosabb feltételeit.

*

A szocializmusból a kommunizmusba való átmenet legfontosabb feltétele a Szovjetunió alapvető gazdasági feladatának megoldása. Ez az út vezet a kommunizmus felé. Ennek a feladatnak a megoldásához a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet anyagi és technikai alapjának megteremtése szükséges. Ennek a feladatnak a megoldása az anyagi termelés hatalmas növekedését biztosítja és bőséget teremt közszükségleti cikkekben.

Sztálin elvtárs kidolgozta a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet útjainak kérdését s ennek során azt mondta:

„Csakis abban az esetben, ha gazdaságilag túlhaladjuk a főbb kapitalista országokat, számíthatunk arra, hogy országunk teljes mértékben el lesz látva fogyasztási cikkekkel, hogy bőségesen lesznek termékeink és lehetőségünk nyílik arra, hogy áttérjünk a kommunizmus első szakaszáról a második szakaszra.“*

Sztálin elvtárs, amikor a Szovjetunió legfontosabb gazdasági feladatának jelentőségére rámutat, országunk fejlődésének feltételeire alkalmazva konkretizálja a történelmi materializmusnak azt a fontos tételét, amely szerint a termelőerőknek meghatározó szerepük van a társadalom fejlődésében, azt a tételt, amely szerint a gazdasági élet, az anyagi termelés minden társadalom fejlődésének alapja. A szocialista társadalom termelőerőinek magas fejlettségi színvonala, ezeknek a termelőerőknek állandó fejlődése a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet legfontosabb gazdasági feltétele.

Mivel magyarázható, hogy a legfőbb kapitalista országok és elsősorban az Egyesült Államok fejlődésének gazdasági

* Sztálin. Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950, 682. old.

színvonalát mértéknek vehetjük az anyagi termelés azon színvonalának meghatározásánál, amely elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy a Szovjetunió a szocializmusról a kommunizmusra térhessen át?

Ez először is azzal magyarázható, hogy a kommunizmus, mint a társadalom fejlettebb típusa, magasabb színvonalú anyagi termeléssel rendelkezik és kell is hogy rendelkezze, mint bármely fejlett kapitalista ország. Ezért mondja Sztálin elvtárs, hogy a gazdaságilag legfejlettebb kapitalista országokat *nemcsak utól kell érni, hanem túl is kell szárnyalni.*

Másodszor, azzal, hogy a kapitalizmus fejlődése a legfőbb kapitalista országokban már megteremtette az anyagi előfeltételeket ahhoz, hogy fejlettebb társadalmi rendre térjenek át. Csak a kapitalista rendszer akadályozza ezeknek az előfeltételeknek a felhasználását és éhínségre, nyomorra, munkanélküliségre kárhoztatja a dolgozó tömegeket.

Minden országnak, amely a szocializmus útjára lép, feltétlenül a termelőerők gyorsütemű fejlődésére kell törekednie. De e feladat teljesítésének méretei és történelmi feltételei minden országban mások és mások lesznek. Ez a feladat, méreteit tekintve, a Szovjetunióban különösen nagy. Rendkívül bonyolultak a feladat megvalósításának feltételei is. A Szovjetunióban feltétlenül szem előtt kell tartani két körülményt.

Az első az, hogy a Szovjetunió népei olyan viszonyok között teljesítették és teljesítik ezt a feladatot, amikor ádáz harcot vív egymással a szocializmus, amely egyelőre csak egy országban valósult meg, és a kapitalizmus, amely a földkerekség nagyobb részén még ma is uralkodik. Elegendő, ha megemlíttjük, hogy a szovjet állam, mint Zsdanov elvtárs mondomta, fennállása óta „két véres, pusztító háborút állt ki. Ezek a háborúk, időtartamukat tekintve, a szovjet állam fennállásának körülbelül egynegyedét foglalják el. Ha számbavesszük, hogy a háborúokozta károk helyreállítása óriási erőfeszítéseket követel, mindenki megértheti, hogy államunknak csak igen kevés ideje maradt a békés építőmunkára.“* Továbbá, szem előtt kell tartani, hogy a kapitalista világ fennállása azt köve-

* A. A. Zsdanov. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 29. évfordulója. 1946. 29. old. (oroszul).

telte és követeli meg tőlünk, hogy jelentős emberi erőket és anyagi értékeket az ország védelmére kössünk le.

A második körülmény az, hogy a gazdasági feladat teljesítésének nehézségei összefüggnek a Szovjetunió népeinek évszázados gazdasági elmaradottságával, melyet a cári Oroszországtól örökölték. Tudjuk, hogy Oroszország a burzsoáföldesúri rendszer viszonyai között erősen elmaradt a kapitalista országok mögött. Noha Oroszország, területét és természeti kincseit tekintve, a világ első helyét foglalta el, az egy lakosra jutó ipari termékek termelése terén mégis az egyik legutolsó helyen volt. Oroszország ipari termelése 1913-ban az Egyesült Államok ipari termelésének $\frac{1}{14,5}$ részét, Németország ipari termelésének $\frac{1}{6}$ részét, Anglia ipari termelésének $\frac{1}{4,5}$ részét és Franciaország ipari termelésének $\frac{1}{2,5}$ részét tette ki. Az *egy lakosra* jutó ipari termelés Oroszországban $\frac{1}{21}$ része volt az Egyesült Államokénak, $\frac{1}{14}$ része Angliáénak, az ipari termelés egyes ágaiban pedig még nagyobb volt ez az elmaradás. A cári Oroszországban, egy lakosra számítva, $\frac{1}{33}$ annyi gépet gyártottak, mint az Egyesült Államokban és $\frac{1}{28}$ annyi, mint Angliában.

Különösen fontos megjegyeznünk, hogy *ez az elmaradás egyáltalán nem csökkent, sőt egyre jobban fokozódott*. Az egy lakosra jutó nyersvasolvasztás például Oroszországban 1900-ban $\frac{1}{8}$, 1913-ban pedig $\frac{1}{11}$ annyi volt, mint az Egyesült Államokban. A cári Oroszország agrárország volt, de mezőgazdasági téren is erősen elmaradt az élenjáró országoktól. A mezőgazdasági termelés technikája rendkívül alacsony színvonalon állt. A termés hozam alacsony volt. A cári Oroszországban $\frac{2}{3}$ annyi volt a mezőgazdaság termelése, mint az Egyesült Államokban, noha a régi Oroszország mezőgazdasága négyszer annyi embert foglalkoztatott, mint az Egyesült Államok mezőgazdasága. Technikai és gazdasági téren Oroszország 50—100 évvel maradt el a fejlett kapitalista országok mögött. Csak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom számolta fel a cári Oroszország fejlődésének ezt a régi „törvényszerűségét” és csak ez vetette meg az alapját fejlődésünk új törvényszerűségének, a gyorsított ütemű fejlődésnek, annak az ugrásnak, amit az elmaradottságból a haladás felé tettünk.

A szovjet rendszer a népgazdaság fejlesztésének példátlanul gyors ütemét biztosította. A Szovjetunió az ipari termelés növekedése tekintetében a világ első helyét foglalja el. A Szovjetunió nagyipari termelése 1938-ban már több mint kilencszeresen szárnyalta túl az 1913-as színvonalat. Az Egyesült Államok, Anglia és Németország ipari termelése ugyanakkor csak mindössze 13—30 százalékkal emelkedett az 1913-as színvonal fölé. Ez azt jelenti, hogy az ipar növekedésének üteme a mi országunkban többszörösen túlszárnyalja a kapitalista országok termelésének növekedési ütemét. A Szovjetunió nemcsak a fejlődés üteme, hanem a termelés technikája tekintetében is a világ első helyét foglalja el.

Sztálin elvtárs fejlődésünk ütemét és a Szovjetunió új technikával való felszerelése terén elért sikereket a párt XVIII. kongresszusán mondott előadói beszédében így jellemezte: „Kitűnik tehát, hogy a termelés technikáját és iparunk növekedési ütemét tekintve, már elértük és túlhaladtuk a főbb kapitalista országokat.

Miben maradunk hát el? Még mindig elmaradunk gazdasági tekintetben, vagyis abban a tekintetben, hogy ipari termelésünkől mennyi jut egy személyre...

Túlhaladtuk a főbb kapitalista országokat a termelés technikája és az ipari fejlődés üteme tekintetében. Ez igen jó. De nem elegendő. Túl kell haladnunk őket gazdasági tekintetben is. Mi ezt megtehetjük és meg is kell tennünk.“*

Igy fogalmazta meg Sztálin elvtárs a Szovjetunió legfőbb gazdasági feladatát.

A Szovjetunió legfőbb gazdasági feladata nem a termelésre általában, hanem az egy lakosra jutó *ipari* termelésre vonatkozik, mert a gabonatermelés terén a Szovjetunió már a háború előtt is a világ első országa volt és jelentősen több gabona jutott egy lakosra, mint bármely más országban. Főképpen ebben jutott kifejezésre a kolhozrendszer előnye.

Nem szabad azonban összetévesztenünk az egy lakosra jutó ipari termékek termelését a termékeknek azzal a mennyiségével, amelyet a kapitalista országokban a dolgozó lakosság meg is kap és el is fogyaszt. A termelés és a fogyasztás

* Sztálin, A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 680, 682. old.

között a kapitalista országokban mély szakadék tátong, különösen, ha nemcsak az anyaországok, hanem a gyarmatok lakosságát is figyelembe vesszük. A Szovjetunió legfőbb gazdasági feladata abból indul ki, hogy a főbb kapitalista országokban az iparcikkek *termeléséből* mennyi jut egy lakosra s nem törődik természetesen azzal, hogy milyen magas ez országok lakosságának tényleges életszínvonala, mert ez az életszínvonal a mi szempontunkból nem lehet irányadó.

A Szovjetunió legfőbb gazdasági feladata tehát abban rejlik, hogy az egy lakosra jutó ipari termékek termelése tekintetében utólérjük a fejlett kapitalista országokat. Ebben a tekintetben országunk még jelentősen elmarad. Itt nemcsak a múlt évszázados öröksége mutatkozik meg, hanem az elmúlt világháború okozta kár is, amely jóval túlszárnyalja az európai országoknak okozott kárt. Ami pedig az Egyesült Államokat illeti, tudjuk, hogy semmiféle anyagi kárt nem szenvedett. Az amerikai és angol tőkések, de különösen az amerikaiak, meggazdagodtak a háborún, meggazdagodiak a népek vérén és szenvedésein. Az Egyesült Államok termelési apparátusa a háborúnak köszönhetette, hogy hosszú válságok és pangási időszakok után végre teljes kapacitással dolgozhatott, sőt, bővíthetett.

Míg a háborúelőtti gazdasági mutatószámok alapján lehetőségünk volt arra, hogy a Szovjetunió legfőbb gazdasági feladatát 10—15 év alatt megoldjuk, addig most, a háborúokozta változások figyelembevételével, legalább három ötéves tervre van szükségünk, hogy ezt a feladatot teljesíthessük.* Itt figye-

* N. A. Bulganyin marsall, a Szovjetunió Minisztertanácsának helyettes elnöke a Nagy Októberi Forradalom 33. évfordulóján tartott beszédében a következőket mondta: „Az ötéves terv előírta, hogy a Szovjetunió egész ipari termelésének 1950-re 48%-kal kell emelkednie a háborúelőtti 1940-es évhez viszonyítva. A termelésnek ezt a színvonalát nemcsak hogy elértük, de iparunk jelentékenyen túl is haladta. Mint ismeretes, már 1949 negyedik évnegyedében a bruttó termelés havi átlaga túlhaladta az 1940-es színvonalat 53%-kal. Ez évben az ipari termelés mennyisége még inkább növekedett. Az ipar össztermelésének háborúelőtti színvonalát 1950 tíz első hónapja alatt 70%-kal túlteljesítettük.” (*Bulganyin. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 33. évfordulója. Szikra 1950.*)

Bulganyin beszédéből világosan kitűnik, hogy Sztjepanyan 1948-ban megjelent tanulmányának perspektíváit a szocialista ipar lendülete messze túlhaladta. — *Szerk,*

lembe kell vennünk azt is, hogy ez alatt az idő alatt az Egyesült Államok ipara is esetleg növekszik. Az elkerülhetetlen gazdasági válságok természetesen ismét visszavetik az Egyesült Államok iparát, de elméletileg nincsen kizárva, hogy 15—20 év alatt az Egyesült Államok ipara is bizonyos mértékben fejlődik. De még ha a legfejlettebb kapitalista országokban az ipar némileg fejlődik is, országunkban minden feltétel — minden objektív és szubjektív feltétel — megvan ahhoz, hogy rövid történelmi idő alatt gazdaságilag utólérjük és túlszárnyaljuk ezeket az országokat.

A szovjet gazdaságot nem sujtják válságok és állandóan fejlődik. A szovjet népgazdaságot tervszerűen irányítják, a szovjet társadalomban nincsenek már élösi osztályok és az egész felnőtt és munkaképes lakosság bekapcsolódik a termelő és más, társadalmilag hasznos munkába. Fejlődésünk gyors ütemben halad előre és a tömegek alkotó munkájukkal a fejlődésnek egyre újabb és újabb forrásait tárják fel. A szovjet társadalmi rendnek mindezek az előnyei biztosítják a szükséges feltételeket ahhoz, hogy sikeresen megoldjuk a Szovjetunió legfőbb gazdasági feladatát. A mi országunknak van a legkoncentráltabb és legszervezettebb nagyipara és mezőgazdasága. Ez azt jelenti, hogy a lehaladottabb technika alapján építhetjük iparunkat és mezőgazdaságunkat és hogy ennek eredményeképpen biztosítani tudjuk a munka soha nem látott termelékenységét, a szocialista felhalmozás soha nem tapasztalt ütemét. Gazdaságunk előnyeinek felhasználásával magas fejlődési fokra emeltük termelésünk, s különösen az ipar technikáját. E technika talaján sokmillió szakembert képeztünk ki, akik elsajátították és elsajátítják a modern technikát és tudományt. De nemcsak ezeken az objektív tényezőkön múlik, hogy a főbb kapitalista országokat gazdaságilag utólérjük és túlszárnyaljuk. Lényeges az is, hogy országunkban van egy olyan mozgósító és szervező szubjektív tényező, amely ezeket a lehetőségeket meg is tudja valósítani. Ez morális és politikai egységbe egybeforrasztott népünk akarata. Népünk hajlandó mindent megtenni, hogy megoldja a Szovjetunió legfőbb gazdasági feladatát, hogy országunkban felépítse a kommunizmust. Népünk ezt a feladatot meg is fogja

valósítani. A kommunizmusért folyó harcot a marxista-leninista elmélettel felvértezett és hasonlíthatatlanul nagy politikai, gazdasági, katonai és ideológiai tapasztalattal rendelkező Bolsevik Párt és vezére, Sztálin elvtárs irányítja.

A szovjet nép, attól a pillanattól kezdve, hogy Sztálin elvtárs kitűzte a Szovjetunió legfőbb gazdasági feladatát, óriási léptekkel halad előre, e feladat mego'dása felé. A szocialista ipar termelése a harmadik ötéves terv első két és fél éve alatt (1938—1941) évente átlagban 13 százalékkal emelkedett. Ezen belül a termelési eszközök termelése több mint másfélszeresére, a gépgyártás pedig 75 százalékkal növekedett. Az ipari termelés 1940-ben csaknem másfélszerese volt az 1937. évinek. Mindezek az adatok arról tanúskodnak, hogy országunk már a harmadik ötéves terv első éveiben is óriási léptekkel haladt előre a Szovjetunió legfőbb gazdasági feladatának megoldása útján.

A hitleri Németország orvítamadása megszakította a szovjet nép békés munkáját, akadályozta a Szovjetunió általános gazdasági fellendülését.

Az első háborúutáni ötéves tervnek nemcsak helyre kell állítania a fasiszták által végigrombolt vidékek gazdaságát, hanem azt is biztosítani kell, hogy a Szovjetunió legfőbb gazdasági feladatának teljesítése terén óriási lépést tegyünk előre. Az egész ipari termelés az új ötéves terv utolsó évében 48 százalékkal szárnyalja majd túl az 1940-es színvonalat.

Az új ötéves terv teljesítése lehetőséget ad arra, hogy körülbelül egyharmadát tegyük meg a sztálini program megvalósításához vezető útnak. Ez a program évi 50 millió tonna nyersvas, 60 millió tonna acél, 500 millió tonna szén, 60 millió tonna ásványolaj termelését irányozza elő. Ez azt jelenti, hogy országunk ipari termelésének háromszorosára kell emelkednie.

A körülbelül három újabb ötéves tervre előirányzott hatalmas sztálini program megvalósítása során országunk, ipari termelés tekintetében, messze túlszárnyalja majd valamennyi európai országot és az Egyesült Államokat. S ha figyelembe vesszük a kapitalizmus gyógyíthatatlan bajait, többek között az elkerülhetetlen időszakos válságokat, amelyek vissza-visszavetik a kapitalista országok gazdaságát, akkor határozottan

állíthatjuk, hogy a szovjet népgazdaság válságoktól mentes és egyre gyorsuló fejlődése biztosítja az „utólnéri és túlszárnyalni” történelmi jelszó megvalósítását. Ez pedig azt jelenti, hogy a Szovjetek országában létrejön majd a fogyasztási cikkeknek az a bősége, amely a szocialista elvről — a munka szerinti elosztásról — a kommunista elvre — a szükségletek szerinti elosztásra — való áttéréshez elengedhetetlen.

A Szovjetunió legfőbb gazdasági feladatának teljesítése során kialakul majd a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet anyagi és technikai alapja. Sztálin elvtárs, amikor legfőbb gazdasági feladatunk teljesítésének útjairól és módjairól beszélt, rámutatott arra, hogy ennek a feladatnak a teljesítéséhez magas munkatermelékenységre és a termelési technika állandó tökéletesedésére van szükség. Sztálin elvtárs hangsúlyozta, hogy minél több új gyárat kell építeni, és minél több új ipari kádert kell nevelni.

Sztálin elvtárs ebben az útmutatásában feltárta, hogy mi a lényege a szocializmusból a kommunizmusba való átmenethez szükséges anyagi előfeltételek megteremtésének. Ezeknek az előfeltételeknek a megteremtéséhez az szükséges, hogy

1. nagy kapacitással termeljünk és a legtökéletesebb technikával rendelkezünk;

2. a szocialista ipar, közlekedés és mezőgazdaság dolgozói elsajátítsák a technikát és ezen az alapon felemeljék kulturális és műszaki színvonalukat, és

3. ennek eredményeképpen olyan magasra emeljük a munka termelékenységét, hogy ez biztosítsa a fogyasztási cikkek bőségét és a termékek elosztásának kommunista elvére való áttérést.

A munka nagyarányú gépesítésével, a termelés automatizálásával, a földalatti gázvezetékhalózat kiépítésével, a kémia széleskörű alkalmazásával a népgazdaságban, a villamosítás továbbfejlesztésével teremthetjük meg a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet technikai alapját. A kommunizmus technikai alapjaként a legnagyobb szerep a villamosításnak jut. A villamosításnak ez az óriási szerepe abból adódik, hogy az elektromos energia minden téren használható. Elektromos energia nélkül elképzelhetetlen a munka gépesítése,

a termelés automatizálása és a kémia széleskörű alkalmazása a népgazdaságban. A villanyenergia, amelyet vezetéken továbbítanak, lehetőséget ad arra, hogy a legbonyolultabb termelési folyamatokat is gépesítsük és automatizáljuk. Továbbá, a villanyenergiának az az előnye, hogy, amikor bármilyen más energiává válik, igen magas a hatásfoka. Például a villanymotorokban, amikor mechanikai erővé válik, 95 százalék a hatásfoka.

A villanyáram kényelmes és olcsó energia, s mint ilyen, nemcsak a termelésben, hanem a mindennapi életben is használható. Más szavakkal, a kommunizmus technikai alapjának megteremtéséhez szükséges előfeltételek az ország villamosításának előrehaladásával függnek össze. Ezzel magyarázható, hogy Lenin, a kommunizmus technikai alapjának meghatározásakor zseniális előrelátással rámutatott arra, hogy a kommunizmus: szovjet hatalom plusz az egész ország villamosítása.

A szocializmusból a kommunizmusba való átmenet technikai alapjának megteremtésével kapcsolatos legfontosabb feladatokat a XVIII. pártkongresszus foglalta határozatba. A Szovjetunió népgazdaságának fejlesztésére irányuló újabb ötéves terv arra épül, hogy a népgazdaság minden ágában további technikai haladáson megyünk át. Az új ötéves tervbe foglalt technikai haladás legfontosabb vonalai: a termelés gépesítése, automatizálása és villamosítása, valamint újabb technikai ágak nagyarányú fejlesztése. A technikának ezekhez az új ágazataihoz, a Legfelsőbb Szovjet tervbeszámolója értelmében, a következők tartoznak: a gazifikálás és a szilárd fűtőanyag energiakémiai felhasználása (ezeknek az eljárásoknak segítségével óriási mennyiségű fűtőanyag szállítását azzal helyettesítik, hogy csöveken át gázokat és vezetékeken villanyenergiát továbbítanak); az elektrotechnológia alkalmazása a könnyű- és színesfémek, a keményfémek, vegyicikkek termelésében és a fémfeldolgozásban; szintetikus termékek — mesterséges cseppfolyós fűtőanyag, alkohol, kaucsuk, plasztikus anyagok, rostok — előállítása; bőrfeldolgozás; az oxigén alkalmazása a termelés különféle technikai folyamataiban, különösen a fémiparban és a vegyiparban; magasfeszültségű villanyáram nagy távolságokra való állandó továbbítása; modern berendezések, külö-

nősen rádióberendezések gyártása és a népgazdaságban való felhasználása; a reaktív technika fejlesztésével kapcsolatos munka: olyan újípusú motorok alkalmazása, amelyek új gyorsaságokat és új kapacitásokat érnek el; az ipar és a közlekedés érdekében végzett atomkutatások.

A párt és az állam, a szocializmusból a kommunizmusba való átmenethez szükséges technikai alap fokozatos megteremtése céljából, újabb kísérleti és kutató intézeteket létesített. A párt és az állam minden téren serkenti a tudósok, mérnökök és technikusok tudományos és feltaláló munkáját.

Az új ötéves terv alapján a legnagyobb arányokban automatizálni kell a termelést.

A technika és a termelés automatizálása fejlődésének a szocializmusban elvileg egészen más jelentősége van, mint a kapitalista társadalomban.

A termelés automatizálása a kapitalista társadalomban feltétlenül a munkanélküliség fokozódására, a munkásosztály helyzetének leromlására vezet. Az automatizálásnak itt az a következménye, hogy a burzsoázia fokozottan támadja a proletariátust. Ez az oka annak, hogy a munkások, természetesen, szembeszállnak a termelés automatizálásával.

Egészen más eredményei vannak a technika haladásának és legmagasabb megnyilvánulási formájának, a termelés automatizálásának, a szocializmusban és a kommunizmusban. A termelés automatizálása és a népgazdaság minden ágában való nagyarányú alkalmazása növeli a társadalom gazdagságát, megkönnyíti a munkát, növeli a munka termelékenységét, megjavítja a dolgozók helyzetét, elősegíti a munkások kulturális és műszaki színvonalának emelését és megteremti a feltételeket ahhoz, hogy fokozatosan megszüntessük a fizikai munkát végző és a szellemi munkát végző emberek között fennálló különbséget.

Ezzel magyarázható, hogy nálunk a munkások kezdeményezik a termelés automatizálását. A sztálingrádi traktorgyárban Inocskin lakatos, az Első Csapágygyárban pedig Volkov csiszoló kezdeményezte az első automatikus, futószalagrendszerű termelési folyamatok megteremtését.

A technikai haladás alapján és ezzel a haladással párhuz-

zamosan az ipari, közlekedési és mezőgazdasági munkások kulturális és műszaki színvonala is állandóan emelkedik, míg el nem éri majd a mérnökök és technikusok színvonalát. Az új technika új, művelt, képzett, fejlett munkásokat is követel.

A dolgozók állandó kulturális és műszaki fejlődése elősegíti majd a munka termelékenységének növekedését, a társadalmi vagyon gyarapodását. A társadalmi vagyon gyarapodása pedig hozzájárul majd a munkaidő csökkenéséhez, az ember további gyorsütemű fejlődésének legfontosabb előfeltételéhez. A társadalmi vagyon gyarapodásának és a munkaidő csökkenésének ez a párhuzamosan végbemenő és belső kapcsolatban álló folyamata tehát arra vezet majd, hogy „a társadalomnak és külön-külön a társadalom minden egyes tagjának a szükséges munkaidőn felül *nagymennyiségű szabad ideje lesz...* A gazdagság mértéke akkor már nem a munkaidő, hanem a szabad idő.”*

A Sztahanov-mozgalomnak, az új, haladó technikát elsajátított új emberek mozgalmának az a jelentősége, hogy nemcsak a társadalmi vagyon gyarapodásához, hanem az egyén mindenirányú fejlődéséhez is megteremti az előfeltételeket, mert megteremtette az alapot ahhoz, hogy országunk dolgozói, kultúrájuk és műszaki ismereteik tekintetében a mérnökök és technikusok színvonalára emelkedjenek. A sztahanovisták már most is az ipar, közlekedés és mezőgazdaság dolgozóinak jelentős részét alkotják. Az új ötéves terv dolgozóink kultúrájának és műszaki tudásának fejlesztéséről is gondoskodik. S ez érthető is, mert ahhoz, hogy a népgazdaság minden egyes ágában az új ötéves tervben előírányzott további technikai haladás végbemelessen, képzett káderekre van szükségünk.

A termelési tömegszakmák kádereképzésének kitűnő formái a Sztálin elvtárs kezdeményezésére létesített ipariskolák és vasúti iskolák, valamint a gyári iskolák, amelyek már eddig is többmillió szakképzett ifjúmunkást adtak, olyan ifjúmunkásokat, akik a Honvédő Háborúban óriási szerepet játszottak. Az ötéves terv értelmében az állami munkaerőtartalékok rendszerében 4,5 millió szakmunkást kell kiképeznünk, ami a szak-

* Marx kiadatlan kézírataiból. *Bolsevik*, 11—12. szám. 1939. 63, 64. old.

munkások új nemzedékének kétharmad részét alkotja. Ugyanakkor az ötéves terv alatt 7,7 millió munkás részesül műszaki kiképzésben, 13,9 millió munkás pedig egyéni és brigádtanulással fokozza szakképzettségét.

A termelési tömegszakmák kádereinek képzése a munkáosztály kulturális és műszaki felemelkedésének alapja.

A szovjet értelmiség új kádereinek képzése is jelentős mértékben bővül, elsősorban a középiskolai és főiskolai oktatás útján. 1929-től 1938-ig bezárólag 643 700 szakkádert képeztek ki a főiskolák, és 1 115 400-at szakközépiskolák. Ez összesen 1 759 100 fő. A háború előtt a főiskolát végzett szakkáderek száma körülbelül 1,5 millió volt, vagyis tizenötször annyi, mint a forradalom előtt. A háború megakadályozott bennünket abban, hogy teljesen megvalósítsuk a harmadik ötéves tervnek újabb szakemberek képzésére vonatkozó célkitűzéseit.

De a szakkáderek képzése a háború alatt sem szűnt meg. A főiskolák és szakközépiskolák ezekben az években 290 000 főiskolai és több mint 375 000 középiskolai képzettséggel bíró szakembert adtak az országnak. A háború végén, az új ötéves terv elfogadása előtt, 783 főiskola volt az országban és ezeken a főiskolákon 562 000 ember tanult, vagyis több mint a háború előtt.

Az első háborúutáni ötéves terv, amely újabb lépés a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet útján, a műszaki értelmiség számának további növekedését irányozza elő. A Szovjetunióban az ötéves terv végén körülbelül 2,5 millió embernek lesz főiskolai képzettsége, vagyis 65 százalékkal többnek, mint 1941-ben. Ugyanakkor növekszik a középiskolai képzettséggel bíró szakemberek száma is. A szakközépiskolák tanulóinak száma 1950-ben 1 280 000, vagyis 56 százalékkal több, mint 1940-ben.

De a munkások és parasztok kulturális és műszaki felemelkedésének nemcsak az az útja, hogy a főiskolák és középiskolák szovjet szakembereket nevelnek. A termelésben dolgozó szovjet értelmiség növekedésének van egy másik útja is, az, hogy kulturális és műszaki tekintetben fejlett élmunkások — sztahanovisták és sztahanovista nők — vezető gazdasági pozíciókba kerülnek..

A termelésben dolgozó értelmiségnek ez a növekedése, amely csak a szovjet társadalmi rendszerre jellemző, állandó folyamat.

Országunk technikai, gazdasági és kulturális felemelkedése tehát többek között azt jelenti, hogy a munkások és parasztok kulturális és műszaki tekintetben mennyiségileg és minőségileg gyarapodnak és fokozatosan elérik a mérnökök és technikusok színvonalát. Ez elengedhetetlen előfeltétele annak, hogy növelhessük munkánk termelékenységét és teljes árubséget teremthessünk. Ez érthető is, mert minél magasabb lesz a szovjet emberek kulturális és műszaki színvonala, annál termelékenyebb lesz a munkájuk. És mint Lenin tanította, „a munka termelékenysége, ez, végeredményben, az új társadalmi rend győzelme szempontjából a legfontosabb, a legfőbb dolog“.*

A Szovjetunió legfőbb gazdasági feladatának megoldása és a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet anyagi és technikai alapjának ezzel kapcsolatos megteremtése tehát az első és legfontosabb feltétele annak, hogy országunk továbbra is előrehaladjon a kommunizmus felé.

*

A szocializmusból a kommunizmusba való átmenetnek elengedhetetlen feltétele az osztálykülönbségek maradványainak teljes megszüntetése, ehhez azonban az szükséges, hogy először megszüntessük a város és a falu, a fizikai és a szellemi munka között fennálló ellentétet.

A Szovjetunió legfőbb gazdasági feladatának megoldása és a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet anyagi és technikai alapjának ezzel kapcsolatos megteremtése, a munkások és kolhozparasztok kulturális és műszaki felemelkedése, a tömegek kommunista nevelése elősegíti majd a társadalom osztályokra való tagozódásának — a város és a falu, a fizikai és a szellemi munka között fennálló ellentétnek — megszüntetését, s ezen az alapon a munkások, parasztok és értelmiségiek között fennálló osztálykülönbségek minden maradványának teljes megszüntetését.

* Lenin. A nagy kezdeményezés. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 583. old.

Az osztályok megszüntetése hosszantartó folyamat. A proletárforradalommal kezdődik és eltart mindaddig, míg teljesen át nem térünk a kommunista társadalomra. „... az osztályok teljes megszüntetéséhez — mutatott rá Lenin — nemcsak a kizsákmányolókat, földesurakat és kapitalistákat kell megdönteni, nemcsak az ő tulajdonukat kell megszüntetni, hanem meg kell szüntetni a termelőeszközöknek *mindenféle* magántulajdonát, meg kell szüntetni a város és a falu közötti különbséget, valamint a fizikai munkát végző emberek és a szellemi munkát végző emberek közötti különbséget. Ez igen hosszadalmas dolog. Eléréséhez óriási lépéssel kell előbbrevinni a termelőerők fejlődését, le kell győzni a kisüzem nagyszámú maradványainak ellenállását... le kell győzni az e maradványokkal összefüggő szokások és renyheség óriási erejét.”*

A szocialista társadalom építésének gyakorlata és a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet igazolja Leninnek ezt a mélyenszántó elméleti tételét.

Sztálin elvtárs a szocialista építés tapasztalatainak általánosítása alapján konkretizálta és továbbfejlesztette az osztályok teljes megszüntetésének kérdését. A szocializmus győzelme a városi és falusi kapitalista elemek teljes felszámolására és társadalmunk két fő osztálya, a munkásság és a parasztság között fennálló gyökeres különbség leküzdésére vezet.

De az osztályok teljes megszüntetéséhez az szükséges, hogy elmosódjanak azok a határok, amelyek a munkásosztály, a parasztság és az értelmiség között még ma is megvannak. „A Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének Alkotmánytervezetéről” mondott előadói beszédében Sztálin elvtárs, a szovjet társadalom osztályszerkezetének elemzése során megállapította, hogy az ezek között a társadalmi csoportok között fennálló gazdasági és politikai ellentétek „csökkennek és elmosódnak”. A munkásosztály és a parasztság között fennálló ellentmondás régen abban jutott kifejezésre, hogy a munkásosztály volt a termelés szocialista formájának hordozója, a fejlődés szocialista irányának hordozója, a parasztság pedig a kisárutermelő gazdaságot képviselte és az egyénileg gazdál-

* Lenin. A nagy kezdeményezés. Lásd *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 578. old.

kodó emberre jellemző árutermelői és kapitalista törekvések hordozója volt. A szocializmus győzelme után megszűnt ez a gyökeres különbség, mert a munkásosztály és a parasztság a gazdaság egységes szocialista típusának, a szocialista termelési módnak a hordozója.

A munkásosztály és a parasztság között fennálló ellentmondásokat a fennálló gazdasági ellentmondások idézték elő. A szocializmus győzelme és a Sztálini Alkotmány proklamálása előtt ezeknek az ellentmondásoknak egyik következménye az volt, hogy a munkások több képviselőt küldhettek a legfelső államhatalmi szervekbe, mint a parasztok. A kolhozokba tömörült parasztok már nem voltak egymástól elszigetelt, egyénileg gazdálkodó termelők és ezért ugyanolyan norma szerint választhattak küldötteket a Szovjetekbe, mint a munkások. A kommunizmus első szakaszában azonban nem tűntek még el teljesen a társadalmi csoportok közötti határok. A munkások és parasztok között fennálló gazdasági és politikai ellentétek maradványai lassan-lassan csökkennek, elmosódnak, de nem tűntek még el teljesen, s ez szükségessé teszi, hogy a munkásosztály, mint a legfejlettebb osztály, a kommunizmus győzelméig továbbra is a kezében tartsa a társadalom állami vezetését. Ezt a vezetőszerpet a Kommunista Párt tölti be, amelynek az a feladata, hogy kivívja a munkásosztály végső céljának megvalósulását.

Miben nyilvánulnak meg most az országunk társadalmi csoportjai között fennálló gazdasági és politikai ellentmondások maradványai és hogyan enyhülnek, hogyan tűnnek el? Mik ezeknek az ellentmondásoknak a gyökerei?

A munkásosztály és a parasztság között fennálló gazdasági ellentmondások egyik konkrét megnyilvánulása az, hogy a kolhozparaszt, amikor mint eladó, kimegy a piacra, gyakran felemelt, spekulációs áron próbálja termékeit a munkásoknak és tisztviselőknek eladni.

A kolhozparasztok bizonyos részében megvolt és még most is megvan az az államellenes, népellenes törekvés, hogy egyéni érdekeiket szembehelyezzék a közösség, a társadalom, az állam érdekeivel. Ha ez a törekvés jobban elterjedne, ez az egyéni parasztgazdaságnak és az ebből adódó következmények-

nek az újjáéledésére vezethetne, ami teljesen ellentmond a munkásosztály végső céljának, a nép és az állam érdekeinek. De a munkásosztály, a kezében levő államhatalom útján, éppen azért vezeti a társadalmat, hogy megakadályozza a magántulajdon újjáéledését és felszámolja azokat a kísérleteket, hogy a kolhoztagok a személyes kisegítő gazdaságot a társadalmi gazdaság rovására felduzzasszák.

A párt és a kormány ezzel kapcsolatos határozatait, amelyek mélyreható elemzést adnak a kolhozokban végbemenő folyamatokról, harci programmal vértéznek fel bennünket a magántulajdonosi tendenciák újjáéledése ellen, az ellen, ami a régi visszaállítására vezethetne. Ez a program elősegítette annak az újnak a megszilárdulását, amelynek jövője van és ami napról-napra nő és fejlődik. A kolhozrendszer megszilárdítására irányuló párthatározatok ereje abban rejlik, hogy a kolhozrendszer fejlődését elősegítő mozgatóerők mélyreható tudományos elemzésén épülnek fel, hogy ennek a rendszernek haladó, növekvő erőire támaszkodnak és támogatják ezeket az erőket abban a harcukban, amelyet a megcsontosodás, a konzervatizmus erői, a kolhozrendszerrel szemben ellenséges elemek, a régi, magántulajdonosi életformához visszahúzó erők ellen folytatnak.

Hogy konkrétan hogyan valósítja meg a munkásosztály vezető szerepét, arról többek között a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetje Elnökségének 1940 június 26-i útmutatása és a SzK(b)P Központi Bizottságának 1940 júliusi plénumán hozott határozatok is tanúskodnak. Ezeknek a nagyjelentőségű politikai okmányoknak, amelyek a munkafegyelem fokozására irányulnak, az a céljuk, hogy megvédjék „... a munkásosztály érdekeit azoktól a munkáscsoportoktól, rétegektől, amelyek makacsul ragaszkodnak a kapitalizmus hagyományaihoz (szokásaihoz) és a régi módon viszonyulnak a szovjet államhoz: minél kevesebb és minél rosszabb munkát adni «neki», — minél több pénzt kiszedni «belőle»“.* Mi tehát az alapja, a gyökere ennek a különbségnek, amely a munkásosztály és a parasztság között még ma is fennáll?

* Lenin. Ujságaink jellegéről. Lásd *Lenin—Sztálin*. Párt és pártépítés. Szikra 1950. 332. old.

Az osztálykülönbségeknek ezek a maradványai azzal függnek össze, hogy a szocialista tulajdonnak nálunk két formája van: az állami tulajdon (az egész nép tulajdona) és a szövetkezeti kolhoztulajdon.

Állami tulajdonban vannak: a föld, a gyárak, a bányák, a közlekedés, a bankok, a szovhozok, a gép- és traktorállomások, a községi vállalatok és a városok és ipartelepek lakóházainak zöme (lásd a Sztálini Alkotmány 6. cikkelyét). Az állami vállalatok következetesen szocialista típusú vállalatok, amelyekben a termelési eszközök, a telek, amelyen a vállalat felépült, és általában az egész vállalat állami tulajdon. Országunkban a termelési alap kilencztized része állami tulajdon. Állami tulajdonban van a Szovjetunió területe, több mint 100 000 nagyipari vállalat, körülbelül 4000 nagy szovhoz, körülbelül 7000 gép- és traktorállomás, több mint 113 000 kilométer vasútvonal, a városi lakóházak zöme, a városok közüzemei stb. stb.

Szövetkezeti kolhoztulajdonban vannak a kolhozok kollektív vállalatai, egész élő és holt felszerelésükkel, a kolhozok által termelt termékekkel és az épületekkel együtt.

Az állami tulajdon és a szövetkezeti kolhoztulajdon szocialista *lényegét* tekintve egyforma, de *formájában* különbözik.

A tulajdon e két formájának közös vonása elsősorban az, hogy egytípusú *szocialista* tulajdonformák, amelyek teljesen lehetetlenné teszik, hogy egyik ember kizsákmányolja a másikat. Az állami vállalatokban és a kolhozokban egyaránt megvalósítják a munkára és elosztásra vonatkozó *egységes* szocialista elvet: „aki nem dolgozik, ne is egyék“, „mindenki képességei szerint, mindenkinek végzett munkája szerint“.

A szocialista tulajdon két formája között mutatkozó *különbség* lényegében a következőkben foglalható össze.

Az állami tulajdon az egész népé, amelynek élén a vezető szerepet betöltő munkásosztály áll. Az állami vállalatok jobban vannak megszervezve és technikailag jobban vannak felszerelve, mint a kolhozok. Többek között ezzel magyarázható, hogy a Sztáhanov-mozgalom éppen az iparban született meg. *Az állami tulajdon, amely a népgazdaságban abszolút többségben van és amely a termelési viszonyok magasabbrendű típusa,*

vezető és irányító szerepet tölt be a szovjet társadalom kommunista fejlődésében.

A földnek és a gép- és traktorállomásoknak, mint állami tulajdonnak, döntő jelentőségük van az egész kolhozrendszer fejlődése szempontjából.

A szövetkezeti kolhozüzem a kolhozparasztok bizonyos csoportjának a tulajdonában van. Ez egyes kollektív gazdaságok és szövetkezetek tulajdona. A szövetkezeti üzemek a szovjet hatalom viszonyai között a szocialista társadalmi tulajdon egyik formáját alkotják. Ezeknek az üzemeknek az alapja a föld és a többi termelési eszközök, valamint a gép- és traktorállomások, amelyek az állam tulajdonában vannak. Ez azt jelenti, hogy a kolhoz, mint gazdasági típus, a szocialista gazdaság egyik formája.

Az állami vállalatokban a munkások és tisztviselők államilag rendezett munkabért kapnak, a kolhozokban pedig munkaegységek szerint osztják el a jövedelmet. A kolhozparasztok megkapják a kolhoz anyagi és pénzbeli jövedelmének egy részét s ezenkívül van személyes kisegítő gazdaságuk, amelynek méreteit a mezőgazdasági artel alapszabályzata szigorúan meghatározza.

Az állami vállalatokat a kormány szervei által kijelölt igazgatók vezetik. Az igazgató a felelős egyszemélyi vezetés elve alapján vezeti a gyárat. A kolhozok a gazdaság irányítása céljából az artel közgyűlésén vezetőséget választanak, amelynek élén elnök áll.

A tulajdon két formája között fennálló különbségek, amelyeket itt ismertettünk, a Szovjetunió gazdasági alapját alkotó *egységes* szocialista gazdasági rendszer keretei között vannak meg. Ez pedig azt jelenti, hogy közöttük nincsen és nem is lehet lényeges, elvi különbség. A tulajdon két formája között fennálló különbség, amely a társadalmasítás különböző fokai-ból fakad, megmutatja, hogy milyen sajátos úton halad a munkásosztály és milyen úton halad a parasztság a kommunizmus felé. „Fejlődésükben az a közös, hogy mindkét osztály a kommunizmus irányában fejlődik.“*

* *Molotov. Cikkek és beszédek. 1937. 267. old. (oroszul).*

Ezeket az osztályokat baráti kötelékek fűzik egymáshoz. Szövetségük a társadalom morális és politikai egységének alapja. De ennek az egységnek a keretein belül egyelőre megvan még ez osztályok fejlődésének történelmi feltételeiből fakadó különbség és a szocialista tulajdon formáiban mutatkozó különbség.

A társadalmi tulajdon két formája között fennálló különbség eltűnik, de természetesen nem mesterséges erőszak eredményeképpen. A kolhozok úgynevezett „szovhozosításáról” szóló metafizikus és politikailag ellenséges elméletet a szocialista gazdaság fejlődése már régen megcáfolta.

A társadalmi tulajdon két formája között fennálló különbség csak mindenirányú megszilárdulásuk alapján küszöbölhető ki. Ha fáradhatatlanul fejlesztjük a szocialista tulajdon két formáját, akkor — a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet viszonyai között — egy bizonyos szakaszon áttérünk majd e két forma különbségének eltörlésére.

Amilyen mértékben fejlődnek majd a gép- és traktorállomások és amilyen mértékben gépesítjük ezen az alapon a mezőgazdaságot, amilyen mértékben szereljük fel technikával a mezőgazdaságot, olyan mértékben fog a gazdaság szövetkezeti kolhozformája egyre jobban megszilárdulni, s ezzel egyre jobban csökken majd a szocialista tulajdon két formája közötti távolság. Amilyen mértékben növekszik és fejlődik az ipar, olyan mértékben jut a mezőgazdaság a gép- és traktorállomások útján egyre nagyobb mennyiségű technikai felszereléshez, olyan mértékben növekszik majd a mezőgazdaságban, és többek között a kolhoztermelésben alkalmazott állami termelési eszközök (traktorok, aratócséplőgépek stb.) mennyisége. Továbbá, fokozatosan kialakulnak majd a feltételek ahhoz, hogy a kisegítő gazdaság elhaljon és hogy a mezőgazdasági artelről a kommunára térjünk át. „A jövő kommunája — mutatott rá Sztálin elvtárs — a fejlett és jómódú artelből fog kinőni... Az artelnek a jövő kommunájába való átnövési folyamata fokozatosan kell hogy végbemenjen, olyan mértékben, ahogy az összes kolhoztagok meggyőződnek ennek az átnövés-

nek a szükségességéről.“* Az arteletről a kommunára való átmenet nem a szocialista építés befejezésekor, a szocializmusról a kommunizmusra való fokozatos átmenet első szakaszában megy majd végbe, hanem ennek az átmenetnek további szakaszaiban. Amikor a kommunizmus véglegesen megvalósul majd, megszűnnek a társadalmi tulajdon formái között fennálló különbségek és kialakul az egész nép közös tulajdona: a kommunista tulajdon.

A társadalmi tulajdon két formája között fennálló különbség eltűnése folyamán kialakulnak majd a feltételek a város és a falu közötti ellentét teljes kiküszöböléséhez. Tudjuk, hogy a város és a falu között fennálló ellentét a rabszolgaság korszakában keletkezett. A város és a falu ellentéte állandóan fejlődött; a kapitalizmus korszakában különösen mélyreható és eléri végső határait. Lenin rámutatott arra, hogy a kapitalizmus végleg széttepi a mezőgazdaságot és az ipart összekapcsoló kötelékeket. A város lesz az egyetlen ipari és kulturális központ. A falut pedig elmaradottságra és kulturálatlanságra kárhoztatják. Kialakul, Marx szavaival élve, „a falusi élet bányászata“. Így mélyül el a város és a falu között tátongó szakadék.

Az Októberi Forradalom végetvetett annak, hogy a kapitalista város kizsákmányolja a falut, és lefektette a város és a falu között fennálló ellentét megszüntetésének alapját. A szovjet állam politikai, kulturális, pénzügyi és termelési segítséget nyújt a falunak s e segítség eredményeképpen kialakultak az előfeltételek ahhoz, hogy aláássuk a város és a falu között fennálló ellentét legmélyebb alapjait. A szocializmus győzelme máris aláásta ezt a különbséget, mert a városban és a faluban egyaránt szocialista termelési mód uralkodik, a kultúrforradalom egyaránt ragadta magával a várost és a falut, s a mezőgazdasági munka az ipari munka válfajává vált. Ennek az eredménye, hogy a falu, amely a kapitalista társadalomban egyre jobban elmaradt és elmarad a várostól, a szocialista társadalomban hatalmas léptekkel utóléri a várost. Míg a kapitalizmus gazdasági elmaradottságra, tönkremenésre, nyomorra és

* Sztálin. Beszámoló a párt XVII. kongresszusán. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 556, 557. old.

kulturálatlanságra kárhoztatja a falut, addig a szocializmus, éppen ellenkezőleg, haladó munkaformákat, modern technikát és kultúrát vitt és visz a faluba. A szocialista társadalomban felszámoljuk a proletár város és a kispolgári falu között fennálló ellentmondást és fokozatosan megvalósítjuk a magasabbrendű szintézist: a mezőgazdaság és az ipar szövetségét.

A termelőerők további egyenletes elosztása, a szocialista rendszer állandó erősítése, a mezőgazdasági munka mindenirányú gépesítése, a gépi technika növekedése, a villamosítás fejlődése, a mezőgazdasági dolgozók kulturális és technikai színvonalának emelkedése, az agronómia, talajtan, meteorológia fejlődése, a tudományos és technikai vívmányok alkalmazása a mezőgazdaságban, a közlekedés, rádió, távíró minden formájának bevezetése és különösen minden mezőgazdasági munkafolyamat villamosítása, a kolhozparaszatok szocialista átnevelése, kommunista tudatuk növekedése stb. — a gazdaságnak, tudománynak, technikának, kultúrának ez a fejlődése a falvakban a város és a falu között fennálló ellentét teljes megszüntetésére vezet. Engels rámutatott arra, hogy a mezőgazdaság villanyárammal való ellátása „a város és a falu között fennálló ellentét kiküszöbölésének leghatalmasabb hajtóereje”. Ma a falvakban nemcsak világításra használnak villanyáramot, hanem a termelésben is. Az elektromos energia mindenirányú bevezetése nagymértékben meggyorsítja a mezőgazdaság gépesítését. A sztfálini ötéves tervek éveiben nemcsak mennyiségi, hanem minőségi tekintetben is növekedett a traktorpark. Évről-évre egyre több hernyótalpas és más, speciális szántótraktort vezettek be. A traktorpark mennyiségi és minőségi növekedése, valamint a lokomobilok, gőz- és olajmotorok és más mezőgazdasági gépek számának növekedése egyre fokozza a mezőgazdaság gépesítését.

A város és a falu között fennálló ellentét megszüntetésében hatalmas lépés volt az új ötéves terv. Az ötéves tervről szóló törvény értelmében 1946—1950-ben legalább 325 000 traktort és egyéb mezőgazdasági gépet kell adni a mezőgazdaságnak, összesen 4 milliárd 500 millió rubel értékben (1926—1927-es árakban), 950 új gép- és traktorállomást kell építeni, 510-re kell emelni a gép- és traktorállomások javítóműhelyeinek szá-

mát stb. Az ötéves terv végéig, a tavaszi búza és a szemes-termények vetésének legalább 70 százalékát, a szemes-termények learatásának 55 százalékát, az őszi és az ugarszántás 90 százalékát kell gépesíteni. A mezőgazdaság fokozott gépesítése mellett tovább kell fejleszteni a kolhozok, gép- és traktorállomások és szovhozok villamosítását. A falvakban meg kell kezdeni 1 millió kilowattos kis vízierőművek építését, azokon a vidékeken pedig, ahol nincsen vízierő, a helyszínen található fűtőanyaggal működő lokomobilos vagy gázgenerátoros erőműveket kell építeni. Ez azt jelenti, hogy minden gép- és traktorállomás, minden szovhoz és sokezer kolhoz saját áramfejlesztőhöz jut.

A villanyáramfogyasztás a mezőgazdaságban az ötéves terv végéig körülbelül 3,5 milliárd kilowattra emelkedik. A villanytelepek, gép- és traktorállomások, javítóműhelyek, tejfeldolgozó üzemek stb. számának emelkedése a falusi ipar további fejlődését jelenti. Ennek az iparnak a növekedésével, a mezőgazdaság technikai felszereltségének növekedésével párhuzamosan, az ötéves terv értelmében még több mezőgazdászt, mérnököt, állatorvost stb. kap a mezőgazdaság.

A mezőgazdaság ez alatt az öt év alatt 2 300 000 traktorvezetőt, aratócséplőgép-kezelőt és más szakmunkást kap. A gépesített mezőgazdaságnak a háború előtt több mint 3 millió szakmunkása volt és a háború alatt körülbelül 2 millió szakmunkást képeztek ki, köztük 1 millió nőt. A mezőgazdasági szakmunkások számának ez az állandó növekedése hozzájárul ahhoz, hogy a mezőgazdasági munka egyre inkább az ipari munka válfajává válik, hogy megszűnik a város és a falu között fennálló ellentét. A falu kulturális színvonalának általános emelkedése még jobban meggyorsította ezt a folyamatot.

A város és a falu között fennálló ellentét megszűnése nem azt jelenti, hogy a város a falu színvonalára süllyed le, hanem azt, hogy a város szocialista fejlődése folytatódik, hogy teljesen megváltozik és átalakul a város képe és hogy a falu lassan-lassan utóléri a kommunizmus útján haladó várost. Ez a város és a falu között fennálló ellentét megszűnésének törvényszerűsége.

Az öntudatos kolhozparasztot nemcsak külseje, hanem kulturális és műszaki színvonala tekintetében is gyakran nehéz megkülönböztetni a sztahanovista munkástól, s mindkettőjüket a műszaki értelmiség átlagos képviselőjétől.

Mindezek és az ehhez hasonló tények társadalmunk fejlődésének egy másik mélyenszántó folyamatáról is tanúskodnak, arról, hogy fokozatosan megszűnik a fizikai és a szellemi munka között fennálló ellentét.

A város és a falu általános kulturális és technikai felemelkedése hozzájárul majd ahhoz is, hogy megszűnik a különbség a fizikai és szellemi munkások között.

Ez olyan hatalmas feladat, hogy megoldásához valószínűleg néhány öt éves tervre lesz szükség. De már most is kirajzolódnak előttünk azok az utak, amelyeken haladva, megszüntetjük majd a fizikai és szellemi munkások közötti ellentétet. Az egyik ilyen utat Sztálin elvtárs mutatta meg a sztahanovisták tanácskozásán. Sztálin elvtárs megvilágította, milyen nagy történelmi jelentősége van a Sztahanov-mozgalomnak, amelyben megvannak már a kommunizmus csírái. A Sztahanov-mozgalom megnyitja az utat ahhoz, hogy a munkásosztály a mérnökök és technikusok színvonalára emelkedjék és ezzel aláássa a fizikai és szellemi munka között fennálló ellentét alapjait. Az ipar és a mezőgazdaság sztahanovistái, akik kitűnően ismerik szakmájukat és elsajátították az élenjáró modern technikát, eltüntetik a fizikai és szellemi munka között fennálló határokat.

A társadalmi munkamegosztás ez utolsó maradványának megszűnésével eltűnnek a társadalom osztálytagozódásának nyomai és megvalósul majd a társadalomnak az a tökéletes formája, amelyért a szovjet emberek a Kommunista Párt vezetésével harcoltak és harcolnak.

*

A kommunizmusra való áttérés nemcsak az anyagi termelés magas színvonalával, hanem a tömegek kommunista tudatának magas színvonalával is összefügg. A kommunizmus megvalósításához az szükséges, hogy a termelőerők magas fejlődési fokot érjenek el és hogy az emberek a kom-

munista társadalom öntudatos építői legyenek. A tömegek kommunista tudatának fejlődése, a tömegek kommunista nevelése a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet egyik fő feltétele. Ez a feladat nemcsak azt követeli meg, hogy teljesen kiküszöböljük az emberek tudatában élő kapitalista csökevényeket, hanem azt is, hogy minden irányban fejlett, művelt és kulturált embereket neveljünk, olyan embereket, akik tudatosan építik majd a kommunista társadalmat. A kommunista nevelés éppen akkor tett szert döntő jelentőségre, amikor megteremtettük már a szükséges előfeltételeket ahhoz, hogy az embereket a győzelmes, osztatlanul uralkodó szocialista termelési mód alapján tömegesen átalakítsuk.

A XVIII. kongresszuson mondott előadói beszédében Molotov elvtárs megállapította:

„Annyi előfeltételt, annyi lehetőséget teremtettünk társadalmunk további felemelkedéséhez és teljes felvirágzásához, hogy most már nálunk az a legfontosabb, hogy az emberek öntudatos kommunistákként viszonyuljanak a munkához, és különösen az, hogy a szovjet értelmiségi káderek ideológiai nevelése terén sikeres bolsevik munkát végezzünk.

Elérkezett az az idő, amikor a nevelési feladatok, a dolgozók kommunista nevelésével kapcsolatos feladatok kerülnek előtérbe.“* A kommunista neveléssel elsősorban azt kell elérnünk, hogy minden ember tudatában a munka mint a becsület, dicsőség és hősiesség dolga szerepeljen és minden ember létszükségletévé váljék, hogy minden ember kedvét lelje alkotó képességeinek kifejtésében. A munka a kommunizmusra való átmenet folyamatában a létfenntartás eszközéből az emberek élettartalmává válik. Ez azt jelenti, hogy a kommunizmus építése során meg kell változnia az emberek tudatának, hogy erkölceikből és szokásaikból el kell tűnniök azoknak a vonásoknak, amelyeket évszázadokon át a magántulajdon uralma alakított ki bennük. Az emberek alacsonyszínvonalú tudattal nem léphetnek a kommunista társadalomba. A kommunizmus nem tűri meg, hogy az emberek társadalomellenes viszonyt tanúsítsanak a nép tulajdonához, hogy telhetetlenek legyenek

* A SzK(b)P XVIII. kongresszusa. Gyorsírói jegyzet. 1939. 315. old. (oroszul).

és fosztogassák a nép vagyonát, hogy a régi módon viszonyuljanak a munkához és dolgozó társaikhoz, hogy vadállati ösztönök, mindenféle nacionalista érzelmek, vallási babonák és előítéletek, önzés, elvtelenség, kispolgári nézetek és az emberek tudatában élő egyéb kapitalista csökevények megmaradjanak. A kommunizmusra való áttéréshez szellemileg annyira fejletteknek kell lenniök az egyéneknek, hogy mindenféle kényszer feleslegessé váljék s így a munka és a fogyasztás mértékének ellenőrzésére se legyen többé szükség.

Mindez ismét csak azt bizonyítja, hogy a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet időszakában óriási jelentősége van a kommunista nevelésnek.

A kommunista nevelés hatalmas eszköz abban a harcban, amelyet a munka nagyobb termelékenységéért, a társadalmi tulajdon megszilárdításáért és fejlesztéséért, a társadalmi vagyon megóvásáért és gyarapításáért vívunk, eszköz ahhoz, hogy a termelésben és az egész társadalmi életben meghonosítsuk a kollektív szellemet, fegyver, amellyel megszüntethetjük az emberek tudatában élő kapitalista csökevényeket.

Az új a régivel folytatott harcban születik. A fejlődésnek ez a törvénye érvényesül a nevelés terén is: a tömegek új, kommunista tudata a régi csökevényei ellen folytatott harcban alakul ki. Fejlődésünknek ebből a dialektikájából elsősorban az következik, hogy minél magasabb lesz nevelőmunkánk eszmei színvonala, annál sikeresebb lesz a kommunizmus felé való előrehaladásunk.

A bolsevizmus elsajátítása — a párt jelszava, amelyet Sztálin elvtárs tűzött ki a szocialista társadalom építésének befejezése és a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet időszakában. Ennek a jelszónak elsőrendű jelentősége van a kommunista nevelés feladatainak megoldásában, mert ha ismerjük a kommunizmus győzelmének törvényeit, ez hatalmas fegyver pártunk végső céljának megvalósításáért folytatott harcunkban.

Az eszmei nevelésnek, mint egész nevelőmunkánk alapjának még nagyobb a jelentősége ma, s erről kitűnően tanúskodik a SzK(b)P Központi Bizottságának ideológiai kérdésekkel kapcsolatban hozott határozata.

A tömegek kommunista nevelésével kapcsolatos munka ideológiai színvonalát azért kell minden tekintetben emelnünk, mert országunk kommunista fejlődésének külső és belső feltételei ezt szükségessé teszik. Országunk győzelmesen került ki a világtörténelem legsúlyosabb háborújából s most békés viszonyok között, törvényszerűen halad tovább a szocialista társadalom építésének befejezése felé és a kommunizmus alsóbb szakaszából a felsőbb szakaszba való fokozatos átmenet útján. Ez országunk belső fejlődésének fő tartalma.

De a szocialista rendszer, valamennyi korábbi rendszertől eltérően, nem önmagától jön létre, hanem az egész nép tudatos közreműködése eredményeképpen. Minél tudatosabbak a tömegek, annál sikeresebben haladhatunk előre.

A háborúutáni fejlődéssel kapcsolatos új, nagyszabású feladatok megvalósítása során nemcsak meg kell szilárdítanunk a nép politikai és ideológiai fejlődését, amelyen a háború idején ment keresztül, hanem tovább is kell fejlesztenünk a tömegek tudatát, azt a készségüket, hogy leküzdjék az útunkban álló nehézségeket, hogy sikeresen leküzdjék az emberek tudatában élő kapitalista csökevényeket. Ez annál is inkább fontos, mert a háborús és háborúutáni nehézségek talaján, valamint az ideológiai front egyes szakaszain végzett hiányos munkánk következtében az emberek bizonyos részénél valamelyest fekéledtek ezek a csökevények.

Ezenkívül sohasem szabad elfelejtenünk, hogy a kapitalista világ támogatja a régi csökevényeit. Az imperialisták és lakájaik minden eszközzel és minden módon próbálják rágalmazni országunkat. Ez érthető is. Az imperialista burzsoázia katonai erővel nem tudott bennünket megsemmisíteni, nem tudta legyőzni az új gazdasági és politikai rendet és ezért egyre újabb kalandor támadásokat agyal ki a Szovjetunió ellen, egyre fokozódó erővel támadja kultúránkat, életmódunkat.

Egyes írók műveletlen embereként ábrázolják társadalmunk tagjait. Vannak emberek, akik hason csúsznak minden előtt, ami külföldi. Egyesek az országunkban élő népek történetének megvilágításában burzsoá nacionalista nézeteket próbálnak érvényre juttatni. Vannak emberek, akik idegenkednek a politikától, nem tudnak szabadulni a kispolgári nézetektől, a

burzsoá objektivizmustól, a kozmopolitizmustól. Ezek és az ehhez hasonló tények arról tanúskodnak, hogy az ideológiai front egyes szakaszain munkánkban vannak még fogyatékos-ságok, hogy nálunk egyes emberek nem tudtak még megszabadulni a burzsoá ideológia befolyásától. A szocializmus ellen-ségei meg akarják szilárdítani és fel akarják használni ezeket a kapitalista csökevényeket.

A bolsevik eszmeiség alapja a marxista-leninista párt világszemléletének ismerete, a szovjet állam politikájának meg-értése, s a Lenin és Sztálin nagy ügyének győzelmébe vetett szilárd és megingathatatlan hit.

Hogy elvhű bolsevikok — párttagok vagy pártönkívvüliek — lehessünk, nemcsak meg kell értenünk pártunk politikáját, a szovjet államnak ezt a létalapját, hanem aktívan, merészen és ügyesen síkra is kell szállnunk ezért a politikáért és min-den nehézséggel szembeszállva meg kell valósítanunk.

Az ideológiai és politikai nevelés legfontosabb láncszeme a Bolsevik Párt elméletének és történetének tanulmányozása. A sztálini „Párttörténet“ kitűnő eszköz a bolsevizmus elsajá-títására, kitűnő eszköz arra, hogy növeljük a szovjet emberek-nek és elsősorban azoknak a szovjet értelmiségi kádereknek ideológiai és politikai képzettségét, akik hivatottak arra, hogy a kommunizmusért folyó harcban minden vonalon segédkezet nyújtsanak a munkásoknak és parasztoknak.

Ez indította Sztálin elvtársat arra, hogy a párt XVIII. kongresszusán mondott előadói beszédében, a szocialista tár-sadalom építésének befejezését és a kommunizmusra való foko-zatos áttérést vázoló program ismertetése során, külön ki-emelje a szovjet értelmiség szerepét és helyét az ország álta-lános kommunista fejlődésében.

A szovjet értelmiséghez tartoznak: az állami vállalatok és intézmények, kolhozok és kolhoz-szervezetek vezetői, tanítók, tudományos munkások és művészek, orvosok és más egész-ségügyi munkások, mérnökök, mezőgazdászok, technikusok, kereskedelmi dolgozók és a szovjet értelmiség számos más, fon-tos kategóriája, amelyek nélkül nem tudjuk megszervezni az állami és kolhozgazdaságot, nem tudjuk kielégíteni a lakosság

szükségeit. A szovjet értelmiséghez tartoznak a katonai értelmiség nagyszámú káderei is.

Társadalmunkban mennyiségileg is nagyobb az értelmiségi réteg, mint bármely más társadalomban. A szocializmusból a kommunizmusba való átmenet időszakában sokkal gyorsabb ütemben növekszik az értelmiség, mint a szovjet társadalom bármely más rétege. A szovjet értelmiség gyors növekedése törvényszerűen következik a szocializmus természetéből, kommunista fejlődésünk távlataiból, hiszen a kommunizmusban a társadalom minden tagja magas szakképzettséggel bíró, művelt ember lesz. A kommunista nevelés egyik legfontosabb feladata, hogy kiképezze az új élet, a kommunizmus nagyművelt, kulturált építőit.

A kommunista nevelés alkotórésze a műveltség emelése. Ebből az következik, hogy a kommunista nevelés magában foglalja a tömegek általános műveltségének emelését, az alapfokú, középfokú és felsőfokú oktatás fejlesztését. Mint ismeretes, már a harmadik ötéves terv, amely hozzáfogott a szocialista társadalom építésének befejezéséhez és a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenethez, előirányozta a szovjet iskola minden láncszemének fejlesztését. A terv értelmében az egész országban általánosan kötelezővé kellett tenni a hétosztályos oktatást és ki kellett terjeszteni a középiskolák és főiskolák hálózatát.

A harmadik ötéves terv három éve alatt sikeresen teljesítettük ezt a programot, amely országunk kulturális felemelkedését szolgálta. Elegendő rámutatnunk arra, hogy a háború előtt, 1940-ben, a Szovjetunióban 778 főiskola volt, s ezekben 560 000 ember tanult. A főiskolai tanulók számát tekintve, országunk már akkor is a világ első országa volt.

Az új ötéves terv értelmében nemcsak helyre kell állítanunk az ellenség által szétrombolt kulturális intézményeket (főiskolákat, tudományos kutatóintézeteket stb.), hanem a nép műveltségét és kultúráját is tovább kell fejlesztenünk. Az új ötéves terv értelmében nemcsak utól kell érünk, hanem túl is kell szárnyalnunk a külföldi tudományos vívmányokat, új, nagyképzettségű tudományos és műszaki kádereket kell nevel-

nünk, növelnünk kell a tanulók számát és a népművelés minden láncszemében meg kell javítanunk az oktatást.

1948—1949-ben 198 000 iskola működött, s ezekben az iskolákban körülbelül 33 millió diák tanult — több, mint amennyit az ötéves terv előirányzott. Nagy jelentőségük lesz a munkás- és parasztifjak iskoláinak, amelyek a Komszomol kezdeményezésére alakultak abból a célból, hogy a termeléstől való elszakadás nélkül középiskolai képzettséget adjanak azoknak az ifjaknak, akik a háború következtében iskolában nem igen tanulhattak.

Minden sztálini ötéves terv újabb lépés, amellyel fokozatosan emeljük országunk lakosságának általános műveltségét és kultúráját. Az az állandó és egyre növekvő folyamat, amely lakosságunk általános műveltségének és kulturális színvonalának emelkedését szolgálja, az ipari, mezőgazdasági és közlekedési dolgozók fentemlített kulturális és műszaki felemelkedésével együtt, eltörli majd a fizikai és szellemi munka között fennálló ellentéteket. Sztálin elvtárs a SzK(b)P XVIII. kongresszusán azt mondta, hogy „mi minden munkást és minden parasztot művelt és képzett emberré akarunk tenni és idővel el is érjük ezt“.* Ezt a feladatot a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet során megoldjuk. A munkásosztály, a parasztság és az értelmiség között fennálló határok csak akkor tűnnek majd el véglegesen, amikor ezt a feladatot teljesítjük, s ha ezek a határok eltűnnek, akkor eltűnnek a társadalom osztályokra való tagozódásának utolsó nyomai is és belépünk a társadalom felsőbb fejlődési szakaszába: a kommunizmusba.

*

Amikor ezeket a feladatokat teljesítjük és amikor fokozatosan megvalósítjuk a szocializmusból a kommunizmusba való átmenetet, az emberek társadalmi és egyéni életének minden területén fokozatosan kifejlődnek a kommunizmus jellemző vonásai.

A kommunizmus csírái, amelyek már az Októberi Forra-

* *Sztálin.* A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 716. old.

dalom utáni első években keletkeztek, most, a szocializmus teljes győzelme talaján, a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet időszakában az élet minden területén növekednek és sokasodnak. Vizsgáljuk meg a kommunizmus néhány olyan csíráját, amely életünk minden területén megvan. Vegyük először a munkát, hiszen a munka a társadalom alapja.

Mint már említettük, Sztálin elvtárs a kommunista társadalom jellemzése során rámutatott arra, hogy a kommunista társadalomban mindenkinek egyaránt kötelessége lesz képességei szerint dolgozni, és hogy a kommunizmusban a munka már nemcsak a létfenntartás eszköze, hanem elsőrendű létszükségletté válik. Mi a helyzet ma országunkban? Látjuk, hogy az öntudatos sztahanovisták, az öntudatos kolhozparasztok, értelmiségünk legjobbjai a munkát a társadalommal, az állammal, a hazával szemben fennálló szent kötelességüknek tekintik. Országunk öntudatos emberei munka nélkül el sem tudják képzelni az életet, a munkában találják meg életük értelmét. Ragyogóan tanúskodnak erről a Szocialista Munka Hősei.

Mindez azt mutatja, hogy a legfontosabb területen, a munka területén, a kommunizmusnak már jelentős csírái vannak, mert a szovjet emberek megszokták, hogy a munkát első kötelességüknek tekintsék, mert a munka sokak számára fokozatosan elsőrendű létszükségletté válik.

Amikor a kommunizmus csírái a munka területén fejlődnek, szocialista üzemek is fejlődnek és tökéletesednek. Lenin már a forradalom után eltelt első években a kommunizmus csírái közé sorolta a mintaüzemeket. S milyen sok mintaüzemünk van ma: gyárak, szovhozok, kolhozok, tanintézetek és tudományos kutatóintézetek, amelyek az élenjáró technikán és a munka magas kultúráján alapulnak!

Szmetanyin sztahanovista a következőket mondotta munkájáról:

„Látom, hogy a gyár most megváltozott. Ha az ember végignézi a gyár műhelyeit, azt gondolhatná, hogy nem is műhelyekben jár, ahol emberek fizikai munkát végeznek,

hanem laboratóriumokban. Az emberek tiszta öltözetben állnak a gépek mellett, körülöttük mindenütt ragyogó tisztaság...”

Az ilyen üzemek még jobban serkentik a kommunista munkamódszerek fejlődését. Az új élet építésének kommunista módszere, a szocialista munkaverseny, és magasabb formája, a Sztahanov-mozgalom, állandóan fejlődik és fejlődése során növekszik a dolgozók kultúrája, gyarapodnak műszaki ismereteik és a munkások fokozatosan a mérnökök és technikusok színvonalára emelkednek.

Az ipar és a mezőgazdaság sok sztahanovistája tökéletesen elsajátította a termelés technikáját és a munka kultúráját s így máris felemelkedett átlagos műszaki értelmiségünk színvonalára.

A munka gépesítésével és a termelés automatizálásával párhuzamosan, egyre jobban emelkedik a dolgozók kulturális és műszaki színvonala, mert hiszen a gépesítésnek és az automatizálásnak művelt, kulturált, képzett munkásokra van szüksége.

A fizikai és a szellemi munka közötti ellentétnek ebben a fokozatos megszűnésében is világosan mutatkoznak a kommunizmus csírái.

Továbbá, vegyük például a kommunista társadalmi rendnek azt a jellemvonását, hogy a kommunista társadalom tagjai az objektív világ törvényeinek pontos ismerete alapján, tudatosan irányítják az egész társadalmi fejlődést, s a társadalmi tudat a történelmi haladás hatalmas erejévé válik.

Már most, a kommunizmusba való fokozatos átmenet szakaszában is azt látjuk, hogy a szovjet rendszer fejlődésének ideológiai, morális tényezői — a társadalom szellemi és politikai egysége, a szovjet hazafiság, a bírálat és önbírálat, a munkához való tudatos viszony, amely a szocialista munkaversenyben jut kifejezésre — a társadalmi fejlődés hatalmas mozgatóerőivé váltak. Ezekben az állandóan növekvő mozgatóerőkben a kommunizmus csíráit látjuk, mert mindezek a mozgatóerők azt a társadalmi egységet, a társadalomnak azt a tudatos, tervszerű és rendkívül gyors fejlődését jellemzik, amely csak a kommunista társadalomalakulat viszonyai között lehetséges,

A kommunizmus csírái ragyogóan megmutatkoznak abban is, hogy azok az elvek, amelyeket a Kommunista Párt — a kommunizmus eszményeinek és alapjainak hordozója — tevékenységében vall, fokozatosan az egész társadalom építésének elveivé válnak.

A kommunizmus eszméi magukkal ragadták a néptömegeket, s a nép a Kommunista Párt vezetésével harcol a kommunizmus teljes győzelméért. Ezen az alapon blokkba tömörültek a kommunisták és a pártunkívüliek, mert „mindannyian egy közös ügyért dolgoznak“ (*Sztálin*).

Ez a közös ügy — a kommunizmus építése.

Lenin azt mondta, hogy a kommunista társadalomban óriási szerepe lesz az emberek magatartását szabályozó közvéleménynek. A közvélemény a Kommunista Párt soraiban, pártunk fennállása óta, a párt fejlődéstörvényeként a bírálatban és önbírálatban jutott érvényre. A bírálat és önbírálat, amely eddig csak a Kommunista Párt fejlődésének törvénye volt, most egész társadalmunk fejlődéstörvényévé vált. Ez azt jelenti, hogy a közvélemény, bírálat és önbírálat formájában, társadalmunk fejlődésének óriási ereje. Ebben is a kommunizmus csíráját kell látnunk. A bírálat és önbírálat az egész kommunista társadalmi rend, a szocializmus és a kommunizmus fejlődésének törvényszerűsége.

Lenin a kommunizmus csíráival kapcsolatban, a forradalom utáni első években ezt írta: „Dolgozni fogunk... hogy tudatosítsunk egy másik szokást, hogy a tömegek mindennapi életébe bevigyük azt a szabályt, hogy «mindenki egyért, egy mindenkiért»...“*

A Kommunista Párt tevékenységének ez a legfontosabb elve, hogy „mindenki egyért, egy mindenkiért“, a kommunizmusra való áttérés viszonyai között a szovjet társadalom legfontosabb erkölcsi szabályává válik. Ez az elv annak a társadalomnak lesz legfontosabb erkölcsi szabályává, amely mentes az ellenséges osztályoktól, amely az emberek együttműködésén és kölcsönös megsegítésén épül. Ott, ahol megvan a köl-

* Lenin. A moszkva-kazáni vasútvonalon szervezett első kommunista szombattól az oroszországi május elsejéi kommunista szombatig. Lásd *Lenin—Sztálin*. A munkáról. Szikra 1950. 203. old.

csönös segítség és az együttműködés, ott már egy felelhet mindenkiért és mindenki egyért. A kommunista erkölcsnek ez az elve az ukrajnai kolhozparasztnak Sztálin elvtársához intézett levelében is kifejezésre jutott. Ebben a levélben ezt írják: „Az a nézetünk, hogy minden becsületes, öntudatos kolhozparasztnak... nemcsak sajátmagáért, hanem legalább tucatnyi legközelebbi szomszédjáért is kell felelnie — azokért, akikkel együtt dolgozik.“ A kommunista erkölcsnek ebben az alapelvében nyilvánul meg az, hogy társadalmunk tagjainak egyéni érdekeiket tudatosan alá kell rendelniök a társadalom érdekeinek, hogy tudatosan kell megtartaniok a társadalmi együttélés szabályait. Megvalósul az, amit Lenin előrelátott: a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet során az „... emberek fokozatosan *hozzászoknak* majd ahhoz, hogy a társadalmi együttélés legelemibb, ősidők óta ismert és évezredek óta minden hagyományban ismételt szabályait erőszak nélkül, kényszer nélkül... megtartsák...”*

A kommunizmus lényeges előfeltételeihez tartozik az is, hogy a szovjet emberek megszokták, hogy egyéni érdekeiket alárendeljék a társadalom érdekeinek.

Sztálin elvtárs tanítása szerint a kommunizmusra az jellemző, hogy a kommunista társadalomban felfirágzik a tudomány és a művészet. A Szovjetunióban rohamos és nagyarányú fejlődésnek indult a tudomány minden ága, a művészet minden válfaja, s ebben is a kommunizmus nagyszerű csíráit látjuk. Látjuk, hogy a párt gondosan ápolja, neveli a kommunizmusnak ezeket a csíráit. Lenin az étkezdedéket, bölcsődéket, kisdédóvókat, amelyek *a gyakorlatban felszabadíthatják a nőt*, amelyek a gyakorlatban megszüntethetik a férfi és a nő egyenlőtlenségét, ugyancsak a kommunizmus első megjelenési formái közé sorolta.

Ezeknek a társadalmi intézményeknek állandó növekedése is arról tanúskodik, hogy országunkban fejlődnek a kommunizmus csírái.

Továbbá, a kommunizmusához az szükséges, hogy a gazda-

* Lenin. Állam és forradalom. Lásd *Lenin. Válogatott művek*, 2. köt. Szikra 1949. 228. old.

sági élet és a kultúra irányításához tökéletes apparátussal rendelkezünk. Ez az apparátus a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet viszonyai között fokozatosan fejlődik és alakul.

A gazdasági-szervező és kulturális-nevelő funkció a kommunizmusban is az irányítás legfontosabb funkciója marad, noha jellege megváltozik.

Ez az oka annak, hogy az államapparátus és a gazdasági apparátus további tökéletesedésének arányában a kommunizmusnak egyre újabb és újabb csírái születnek nálunk.

Ebből az következik, hogy a kommunizmusért folyó harc érdekében állandóan tökéletesítenünk kell gazdasági apparátusunkat és fel kell emelnünk az államgépezet minden dolgozójának kulturális színvonalát.

Végezetül meg kell mutatnunk, hogy miképpen térhetünk át a munka szerinti elosztás szocialista elvéről a szükségletek szerinti elosztás kommunista elvére. Természetesen nem lehet bizonyos fejlődési fokon egy szép napon kiadni egyszerűen a parancsot, hogy az egész társadalomnak teljesen át kell térnie a szükségletek szerint történő elosztás kommunista elvére. Nem, itt is fokozatos lesz az átmenet.

Miben nyilvánul majd meg ez a fokozatos átmenet?

A fejlődés dialektikája itt az, hogy az elosztás szocialista elvének mindenirányú megszilárdításával haladunk az elosztás kommunista elve felé. S mit jelent az elosztás szocialista elvének mindenirányú megszilárdítása? Ez azt jelenti, hogy szigorúan és következetesen megvalósítjuk a munka szerinti díjazást, hogy elősegítjük az egyének képességeinek mindenirányú fejlődését, hogy mindenkit szakmai tudásának állandó és rendszeres növelésére, munkatermelékenységének fokozására serkentünk, mert ez végeredményben a kommunizmus győzelmének legfontosabb feltétele. Mindez lehetőséget ad mindenkinek arra, hogy többet adjon a társadalomnak és többet kapjon tőle, hogy fokozatosan egyre teljesebben kielégítse növekvő anyagi és szellemi szükségleteit. Ismeretes, hogy a szocialista társadalomban az emberek annál többet kapnak, minél többet adnak a társadalomnak.

A szocialista társadalom kommunista fejlődésének egyik

legfontosabb mozgatóereje abban rejlik, hogy a társadalom tagjai össze tudják egyeztetni egyéni érdekeiket a társadalom érdekeivel, hogy a társadalom jólétének növekedése arányában állandóan növekednek az emberek egyéni szükségletei. Sztálin elvtárs rámutatott arra, hogy „...a szocializmus, a marxista szocializmus nem a személyes szükségletek csökkentését, hanem azoknak minden irányban való kiszélesítését és felvirágzását jelenti, nem ezeknek a szükségleteknek a korlátozását vagy azok kielégítéséről való lemondást, hanem a kulturálisan fejlett dolgozó emberek összes szükségleteinek mindenre kiterjedő és teljes kielégítését“.*

Ez az oka annak, hogy a szocializmus alapelvének mindenirányú megszilárdítása útján haladunk fokozatosan az elosztás kommunista elve felé. A fejlődésnek ezen a törvényszerű útján rendszeresen csökkennek majd az árak, míg bizonyos fejlődési fokon teljesen át nem térünk a kommunizmus elvére: a termékek szükségletek szerinti elosztására.

A társadalmi élet minden területén láthatjuk tehát a kommunizmus első megjelenési formáit, amelyek egyre sokasodnak és a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet során állandóan növekednek.

A felsorolt példák mind feltárják a szovjet társadalom kommunista fejlődésének legfontosabb törvényszerűségét, azt, hogy a szocializmus elvének mindenirányú megszilárdításával fokozatosan áttérünk a kommunizmusra.

Ez a fejlődés dialektikája.

*

Hogy marxista módon elemezhesük annak a fejlődésnek a törvényszerűségeit, amely a szocializmusból a kommunizmusba viszi a szovjet társadalmat, tisztáznunk kell a szocialista társadalom ellentmondásainak jellegét és ez ellentmondások leküzdésének sajátos módszereit és formáit.

Tudjuk, hogy az emberiség egész története során, az osztályok megjelenése óta az antagonisztikus ellentétek alapján fejlődött. Az osztályharc, mint az antagonisztikus ellentétek

* Sztálin. Beszámoló a párt XVII. kongresszusán. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 562. old.

megnyilvánulása, a termelési eszközök magántulajdonán alapuló társadalmak mozgatóereje.

Az antagonisztikus ellentmondások kibékíthetetlen ellentmondások, amelyeket csak az egymással szembenálló társadalmi erők, az ellenséges osztályok harcával lehet megoldani, olyan harccal, amely a társadalom forradalmi átalakításával ér véget.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom megszüntette a kapitalizmus alapvető ellentmondását: a termelés társadalmi jellege és a kisajátítás magánformája között fennálló ellentmondást. Az új, a szovjet társadalom fejlődésének új mozgatóerőit is létrehozta. Amióta a proletariátus kezébe vette a hatalmat, a szocialista állam a szovjet társadalom hatalmas mozgatóerejévé vált. A szocializmus győzelme után kialakultak a szovjet társadalom fejlődésének olyan mozgatóerői, mint a nép morális és politikai egysége, a szovjet hazafiság. Ezeknek a mozgatóerőknek az alapja a szocialista termelési mód, amelyben a termelési viszonyok teljes összhangban vannak a termelőerőkkel. A történelemben ez az első eset arra, hogy a társadalmi fejlődés mozgatóereje nem az osztályok érdekellentéte és az osztályharc, hanem a szocialista társadalom valamennyi rétegének egységes célja, a gazdasági és politikai érdekek *egysége*. Ez a szocializmusból a kommunizmusba való előrehaladásunk kiapadhatatlan forrása.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme, a szovjet társadalom fejlődése ragyogóan igazolja azt a tényt, hogy a termelőerők és a termelési viszonyok konfliktusának forradalmi megoldása és az új, szocialista viszonyok megszüldésének alapján lehetőségünk nyílt arra, hogy a társadalom gyors, ugrásszerű fejlődésnek induljon.

Helytelen volna azonban, ha úgy vélekednénk, hogy az Októberi Forradalom győzelme után a szovjet társadalomban megszűnt minden ellentmondás. „Az antagonizmus és az ellentmondás korántsem azonos fogalom — írta Lenin. — Az antagonizmus a szocialista társadalomban eltűnik, de az ellentmondás itt is megmarad.”* S ez teljesen érthető is, hiszen

* Lenin-gyűjtemény. 11. köt. 357. old. (oroszul).

ellentmondások nélkül nincs fejlődés. Az ellentmondás minden fejlődés forrása.

„A régi és az új, az elhaló és a születő közötti harc — ez fejlődésünk alapja“* — mondotta Sztálin elvtárs.

Tudjuk, hogy országunknak az Októberi Forradalom győzelme után számos belső ellentmondást kellett leküzdenie. Le kellett küzdenie a leghaladottabb politikai hatalom, a szovjet hatalom, és a társadalomnak a régi Oroszországtól örökölt elmaradott technikai és gazdasági alapja között fennálló ellentmondást. Le kellett küzdenie a kapitalizmust megsemmisítő, egyre fejlődő, élenjáró nagyipar és a kapitalizmust spontánul és tömeges méretekben szülő elmaradott kis egyéni parasztgazdaság között fennálló ellentmondást. Az átmeneti időszakban voltak kibékíthetetlen ellentétek egyfelől a városi dolgozók és a burzsoázia, másfelől a falusi dolgozók és a kulákság között. Ez éles osztályharc volt, amelynek el kellett döntenie, hogy „ki kit győz le“. Az átmeneti időszak ellentmondásait az ország iparosítása, a mezőgazdaság kollektivizálása és a kizsákmányoló osztályok teljes felszámolása alapján leküzdöttük.

A teljes kollektivizálással felszámoltuk a kulákságot mint osztályt, s ez hatalmas forradalmi fordulat volt. Ez volt az Októberi Forradalom után a második lépés, amely országunkban teljesen megszüntette az embernek ember által való kizsákmányolását.

A társadalom tehát új, szocialista elvek alapján forradalmi átalakuláson ment keresztül, felszámolta a Szovjetek országában a kizsákmányoló osztályokat s így megszűntek az antagonisztikus ellentmondások. A szocialista társadalomban azonban továbbra is keletkeznek ellentmondások, csak hogy ezek nem antagonisztikusak, és jellegükben különböznek a kapitalista társadalom ellentmondásaitól. A szovjet állam a Kommunista Párt vezetésével tervszerűen és szervezeten küzdi le ezeket az ellentmondásokat, a dolgozók aktív és tudatos részvételével a termelőerők, a tudomány és a kultúra fejlesztéséért vívott harcban.

* A SzK(b)P XV. kongresszusa. Gyorsírói jegyzet. 1928. 71. old. (oroszul).

A Bolsevik Párt ereje abban áll, hogy a társadalmi fejlődés törvényeinek pontos ismerete alapján a szocialista építés minden szakaszában feltárja a tényleges ellentmondásokat, megjelöli a tudományosan megindokolt utakat és egyben mozgósítja a szovjet népet ezeknek az ellentmondásoknak a leküzdésére, és ezzel biztosítja társadalmunk gyorsított ütemű fejlődését.

Az ellentétek harcának dialektikus törvénye a szocialista társadalomban minőségileg másképpen hat, mint az antagónisztikus osztályokra tagozódott társadalmakban.

Zsdanov elvtárs a filozófiai vita során, felszólalásában hangsúlyozta: „Ha a fejlődés folyamatának belső tartalma — amint azt a dialektika tanítja — az ellentétek harca, harc a régi és az új, az elhaló és a keletkező, az elavult és a fejlődő között, akkor a mi szovjet filozófiánknak kell megmutatnia, hogyan hat a dialektikának e törvénye a szocialista társadalom feltételei között és miben rejlik alkalmazásának sajátossága. Tudjuk, hogy az osztályokra tagozott társadalomban ez a törvény másként hat, mint a mi szovjet társadalmunkban.“*

A szocialista társadalom ellentmondásainak sajátos jellege azt teszi szükségessé, hogy ezeket az ellentmondásokat sajátos módszerekkel és sajátos formákban küzdjük le.

Igy például a Szovjetunióban, a győzelmes szocializmus viszonyai között, fejlődnek és állandóan növekednek a társadalmi és egyéni szükségletek, az elnyomás minden formájától megszabadult néptömegek anyagi és szellemi igényei.

Az a hatalmas ugrás, amelyet a termelőerők fejlődése a szocializmusban tett, lehetőséget adott annak megvalósítására, amit az osztályellentmondásoktól marcangolt kapitalista társadalom nem képes megtenni: lehetőséget ad arra, hogy felszámoljuk a munkanélküliséget és a nyomort, hogy biztosítsuk a társadalom minden egyes tagjának a munkára, pihenésre, művelődésre való jogot stb. A társadalmi és egyéni szükségletek a szocialista társadalomban állandóan növekednek és a szükségletek szakadatlan növekedése „mindíg túlszárnyalja

* A. A. Zsdanov. A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1949. 40—41. old.

a termelés növekedését és serkenti a termelést“.* Ebben az értelemben a társadalmi szükségletek növekedése ellentmondásban van az állandóan növekvő, de viszonylagosan elégtelen termeléssel. A szocializmus megszilárdulásával és fejlődésével, a népi vagyon növekedésével párhuzamosan rendszeresen megjavul a dolgozók anyagi és kulturális helyzete, mégpedig a szocializmus vezérelve alapján: „mindenki képességei szerint, mindenkinek végzett munkája szerint“. A szocializmus anyagi és technikai alapjának hatalmas növekedése eredményeképpen, leküzdjük majd a megnövekedett és növekvő szükségletek és a társadalom termelőerőinek adott fejlettségi színvonala között fennálló ellentmondást, s egyre nagyobb mértékben elégítjük ki a szükségleteket. Az említett ellentmondást akkor küzdjük majd le, amikor a termelés fejlődésének színvonala olyan magas lesz, hogy lehetőséget ad a kommunizmus elvének megvalósítására. A Szovjetunió *legfőbb gazdasági feladatának megoldása*, országunk termékbőségének elérése megteremti az anyagi előfeltételeket ahhoz, hogy áttérjünk a kommunizmusra és megvalósítsuk a kommunizmus elvét: „mindenki képességei szerint, mindenkinek szükségletei szerint“.

A szocialista társadalmi lét alapján a szovjet emberek szocialista tudata, az uralkodó szovjet ideológia is fejlődik. De a szovjet nép új, szocialista létével és szocialista tudatával ellentmondásban vannak a réginek társadalmunkban megrekedt csökevényei: az emberek tudatában élő kapitalista csökevények. Az emberek tudata itt elmarad társadalmi létüktől, a társadalomban elfoglalt tényleges helyzetüktől.

Tudjuk, hogy országunk dolgozóinak óriási többsége az új, kommunista társadalom tevékeny építője, igazi szovjet hazafi, aki szocialistához illően viszonyul a társadalmi tulajdonhoz, a munkához, saját kötelezettségeihez és megtartja a szocialista közösségi élet szabályait.

De az emberek egy részének tudatában megvannak még a kapitalizmus csökevényei, amelyek abban jutnak kifejezésre, hogy ezek az emberek nem szocialista módon viszonyulnak a

* *Sztálin. A leninizmus kérdései. 10. kiad. 398. old. (oroszul).*

munkához, a társadalmi tulajdonhoz, hogy igyekeznek minél többet elvenni az államtól és minél kevesebbet adni. A párt, hogy leküzdje ezt az ellentmondást és minden embert magasfokú kommunista tudatosságra neveljen, a legfontosabb politikai feladatként *a dolgozó tömegek kommunista nevelését tűzte ki.*

A szocializmus eleven valóságában tehát ellentmondások vannak, s ezeket az ellentmondásokat az újnak és a réginek, a keletkezőnek és az elhalónak a harcában küzdjük le.

A szocialista társadalom ellentmondásai nem antagonisztikus ellentmondások, s ez arról tanúskodik, hogy a kommunizmus alsóbb szakaszáról a felsőbbre való átmenet nem társadalmi összeütközések és politikai fordulatok útján, hanem az ellentmondások tervszerű és szervezett leküzdésének útján megy végbe.

Másrészt, a szocialista társadalom új mozgatóerői a legfontosabb tényezők, amelyek a társadalom kommunista fejlődésének *gyorsabb* ütemét biztosítják.

A sikeres előrehaladás feltétele a bolsevik bírálat és önbírálat, amely szintén a szocialista társadalom fejlődésének törvényszerűsége. Sztálin elvtárs feltárta a szovjet társadalom fejlődésének feltételeit és rámutatott, hogy a bírálat és önbírálat az az eszköz, amelynek segítségével feltárjuk és kiküszöböljük a szocialista építés fogyatékoságait és amelynek segítségével előrehaladunk.

Ezért mondotta Sztálin elvtárs: „Nem világos-e... hogy az önbírálatnak az egyik legkomolyabb erőnek kell lennie, amely előrehajtja fejlődésünket?“*

S valóban, a szocialista építés gyakorlata bebizonyította, hogy az önbírálatnak éltető ereje van.

„Pártunk — mondotta Zsdanov elvtárs — már rég megtalálta és a szocializmus szolgálatába állította a szocialista társadalom ellentétei feltárásának és leküzdésének azt a sajátos formáját... a régi és az új, az elavult és a fejlődő közötti harc különleges formáját szovjet társadalmunkban, amit bírálatnak és önbírálatnak neveznek.

* Sztálin. A KB és a KEB áprilisi együttes plenumának munkájáról. Lásd *Sztálin Művei*. 11. köt. Szikra 1950. 32. old.

Szovjet társadalmunkban, ahol már nincsenek egymással ellentétes osztályok... az alacsonyabbrendűtől a magasabbrendű felé való fejlődés nem az egymással ellentétes osztályok harcának és kataklizmáknak formájában megy végbe, amint ez a kapitalizmusban történik, hanem bírálat és önbírálat formájában, ami fejlődésünk igazi mozgatóereje, hatalmas fegyver a párt kezében. Ez feltétlenül újfajta mozgás, új típusú fejlődés, új dialektikus törvényszerűség.“*

A régi és az új közötti ellentmondások a kapitalista társadalomban teljesen különböznek azoktól az ellentmondásoktól, amelyek a szocialista társadalomban a régi és az új között fennállnak.

A szocializmus fejlődése során keletkezett ellentmondásoknak *átmeneti* jellegük van. Ezek az ellentmondások a szovjet gazdaság, a szocialista társadalom *fejlődésének*, hatalmas felvirágzásának ellentmondásai. Más a helyzet a kapitalista országokban, ahol az egyre jobban kiéleződő antagonisztikus ellentmondások feltétlenül erőszakos törésekre, konfliktusokra, összeütközésekre és végeredményben a burzsoá rendszer pusztulására vezetnek. Másképpen nem oldhatók meg a kapitalista társadalom alapvető ellentmondásai. A szocialista társadalomban az építés során keletkezett ellentmondások leküzdése nem ingatja meg a szovjet rendszert, hanem előrelendíti fejlődését, elősegíti megszilárdulását.

Lenin és Sztálin pártja az ellentmondások leküzdéséért folytatott harcban feltárja a munka elavult formáit, módszereit, a gazdasági, politikai és kulturális téren található elmara-dott viszonyokat, gondosan felkutatja és ápolja az újnak, haladónak a csírait. Elősegíti mindannak fejlődését, ami megfelel a szocialista társadalom anyagi és szellemi életének fejlődése által támasztott követeléseknek, a kommunizmus felépítésével kapcsolatos feladatoknak. Így tehát elsőrendű jelentősége van annak, hogy világszerte támogassuk azt, ami új és haladó, amit a nép gyakorlati munkája és alkotó kezdeményezése felvet. Az új megérzése a bolsevik értékes tulajdonsága, tanítja Sztálin elvtárs.

* A. A. Zsdanov. A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1949. 41. old.

Az új és a régi harcának dialektikus törvénye fejlődésünk külső viszonyaira is vonatkozik, mert megmarad a két rendszer, a szocialista és a kapitalista rendszer között fennálló ellentét. Minden, ami országunkban régi és elavult, a kapitalista világ reakciós erőinek támogatását élvezi. Ezek az erők a szovjet emberekre is mindenképpen ki akarják terjeszteni a burzsoá ideológia befolyását, az emberek tudatában fel akarják éleszteni a régi csökevényeit, különösen pedig értelmiségünk tudatában a régi burzsoá-földesúri Oroszország olyan káros csökevényét, mint a külföld előtti hajbókolás.

Országunk kapitalista környezetben építi a kommunizmust. Ez szükségessé teszi, hogy a kommunizmus sikeres építése érdekében továbbra is mozgósítsuk a szovjet társadalom erőit és fáradhatatlan éberségét. Ennek a feladatnak győzelmes megoldásához minden irányban fokoznunk kell a szocialista állam hatalmát, minden irányban ki kell fejlesztenünk szovjet népünk anyagi és szellemi erőit, s a szovjet ideológia, a világ leghaladottabb ideológiája szellemében, a lángoló szovjet hazafiság szellemében kell nevelnünk a népet.

Lenin és Sztálin pártja a kommunizmus felé haladásunk útjában álló akadályok leküzdésére szervezi és mozgósítja a szovjet népet, biztosítja társadalmunk mozgatóerőinek még teljesebb feltárását. Sztálin elvtárs már a XVII. pártkongresszuson kinevette azokat, akik azt gondolták, hogy a szocializmus felépítése után „... sarokba állíthatjuk a fegyvert és leheveredhetünk — aludni és várni az osztálynélküli társadalom eljöveteletét“.*

*

Sztálin elvtárs azt tanítja, hogy amikor a szocializmust és a kommunizmust *egy* országban építjük, egy percre sem hagyhatjuk figyelmen kívül fejlődésünk külső, nemzetközi feltételeit, azt a tényt, hogy nemzetközi viszonylatban antagoniztikus ellentmondások vannak. Bár a kapitalista környezet nem volt és nem is lehetett országunk belső, szocialista fejlődésének leküzdhetetlen akadály, mégis komoly kerékkötője

* Sztálin. Beszámoló a párt XVII. kongresszusán. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 555. old.

volt új társadalmunk építésének. Amint már fentebb megállapítottuk, a szovjet népnek a szovjet állam keletkezése óta eltelt időszak egynegyed részét arra kellett fordítania, hogy visszaverjen két véres és pusztító támadást, amelyet a világreakció sötét erői ellenünk indítottak. Ez alatt az idő alatt egyetlen nagy kapitalista államot sem ért ilyen pusztító támadás.

Ha ezek a kapitalista államok olyan kárt szenvedtek volna, mint a mi országunk az elmúlt háború alatt, egytől-egyig évtizedekre visszaestek volna. A Szovjetunió megerősödve és megacélosodva került ki a háborúból. Ebben ragyogóan megmutatkozik a szocialista rendszer leküzdhetetlen ereje és a Bolsevik Párt előrelátó politikája, amely a lehető legjobban tudta felhasználni azt a drága időt, amikor lélekzethez jutottunk, amikor békében építhettünk és amikor megteremthettük a szükséges feltételeket ahhoz, hogy megsemmisítő csapást mérjünk minden, szabadságunkra és függetlenségünkre törő merényletre.

A szovjet állam sztálini bel- és külpolitikája hazánkat nemcsak a pusztulástól mentette meg, hanem kedvezőbb nemzetközi feltételeket is teremtett ahhoz, hogy országunk a kommunizmus útján továbbfejlődhessen.

Melyek a szovjet nép kommunista fejlődésének ezek a külső, nemzetközi feltételei?

A második világháború eredményeképpen, amelynek győzelmes kimenetelében döntő szerepe volt a Szovjetuniónak, az új demokrácia és a szocializmus javára, a reakció és a kapitalizmus rovására megváltoztak a nemzetközi erőviszonyok. Fejlődésünk külső feltételei most lényegesen különböznek a háborúelőtti feltételektől. Először is, a háború győzelmes befejezése eredményeképpen szétzúztuk a világ két legmilitaristább és legagresszívabb imperialista államát: a hitleri Németországot és a szamuráji Japánt. Az imperializmus legreakciósabb erőinek, az agresszió legfőbb tüzfészkeinek szétzúzása és a szabadságszerető népek győzelme, az egész világon új politikai helyzetet teremtett. Felrázta a néptömegeket, fokozta politikai aktivitásukat és hatalmas lökést adott minden országban

a demokrácia fejlődésének. A demokrácia erői növekedtek és gyarapodtak, a reakció erői pedig, bármennyire igyekeznek is megtartani állásaikat és megfékezni a népek demokratikus fejlődését, legyengültek.

Különösen nagy lendületet vett a demokratikus és szocialista mozgalom a velünk szomszédos országokban, ahol a néptömegek, saját kezükbe véve sorsuk irányítását, kikerültek a világimperializmus ellenőrzése alól, aláásták az imperializmus alapjait és mélyreható gazdasági és politikai reformokat valósítanak meg, amelyek a szocializmus felé vezetik ezeket az országokat. Zsdanov elvtárs azt mondotta, hogy „ezeknek az országoknak népei nemcsak az imperializmus nyomása alól szabadultak fel, hanem a szocialista fejlődés útjára való átmenet alapját is lerakták“.*

Sok európai ország népe az igazi demokratikus fejlődés útjára lépett és politikája legfőbb elvének azt tekinti, hogy örök barátságot köt a Szovjetunióval, felszabadítójával. A Szovjetuniót most baráti országok veszik körül, amelyek a társadalmi élet fejlettebb formájának, a szocializmusnak megteremtése útján haladnak.

Ezeknek a népeknek életében végbemenő mélyreható változások, a Szovjetunió nemzetközi tekintélyének állandó növekedésével együtt, arról tanúskodnak, hogy a demokrácia és a szocializmus frontja nemzetközi méretekben megszilárdult és hogy ily módon megvannak már a kedvező külső feltételek országunk kommunista fejlődéséhez. Külföldön, a haladó elemek üldözése ellenére is, egyre több a barátunk. A reakció bázisa szűkült, a demokrácia bázisa pedig mérhetetlenül megnövekedett. A világháború alatt és e háború eredményeképpen világosan bebizonyosodtak Sztálin elvtárs látnoki szavai, amelyek szerint a szocializmus és a demokrácia legyőzhetetlen.

A demokratikus és haladó erők fejlődésének láttán természetesen aktivizálódik a világreakció, s újabb támadó háború

* Néhány kommunista párt tájékoztató értekezlete. 15—16. old. (oroszul).

terveit szövögeti,* mely a demokratikus mozgalom élcsapata, a Szovjetunió ellen irányul. A nemzetközi reakció ármánykodásairól egy percre sem feledkezhetünk meg, mert a háború eredményeképpen — a demokrácia és a szocializmus, a demokratikus tábor erőinek gyarapodása mellett — a reakciós monopolista csoportok állásai is megszilárdultak a kapitalizmus legfőbb országában, az Egyesült Államokban, amely az imperialista tábor legfőbb, vezető erejévé lett. Az Egyesült Államok szövetségesei Anglia és Franciaország. Nem szabad megfedkezünk Sztálin elvtársnak arról az útmutatásáról, amely szerint mindaddig, amíg monopolkapitalizmus van, amíg megvan a kapitalista környezet, fennáll az a veszély, hogy újabb támadó háborúkat, újabb rablótámadásokat intéznek a Szovjetunió ellen. Mindebből az következik, hogy állandóan növelnünk kell országunk katonai és gazdasági hatalmát, hogy meg kell erősítenünk a Szovjetunió fegyveres erőit.

A szovjet nép a kommunizmus építése során, vezérén keresztül, kifejezésre juttatta azt a meggyőződését, hogy a két rendszer „barátian együttműködhet”. Sztálin elvtárs több ízben rámutatott, hogy az ideológiában és a társadalmi rendszerben fennálló különbség nem zárja ki annak lehetőségét és célszerűségét, hogy a Szovjetunió tartósan barátian együttműködjön más országokkal.

De a tartós béke ellenségei nem törődnek ezekkel a világos útmutatásokkal, amelyek az elmúlt háború idején és számos háborúutáni tényben ragyogóan beigazolódtak, és tudatosan kétkedést szítanak a két rendszer békés együttműködésének lehetőségével szemben. A *Yorkshire Post* című angol lap például nem ártotta ráfogni a szovjet népre, hogy szerinte „a szovjet kommunizmus és a nyugati kapitalizmus” közötti békés együttműködés lehetetlen. A valóságban a szovjet népnek létérdeke a tartós béke és őszintén kívánja a két rendszer „baráti

* Sztjepanyan ezt a cikket két évvel ezelőtt írta és azóta az Egyesült Államok imperialistái és csatlósai a legutóbbi időkben az agresszió előkészítésének politikájáról rátértek a nyílt agressziós cselekményekre. Ennek a politikának a legnyíltabb megnyilvánulása az Egyesült Államok koreai fegyveres beavatkozása.

együttműködését". Országunk népei a kommunizmust építve, példát mutatnak minden népnek arra, hogy miképpen kell az igazi boldogságért és szabadságért önfeláldozó és hősie harcot vívni. Ez feltétlenül felvértezi más országok népeit szellemileg, megerősíti erejükbe vetett hitüket. Nyilvánvaló, hogy országunk fokozatos áttérése a szocializmusról a kommunizmusra, és más országok egyre növekvő demokratikus és szocialista mozgalma arra vezet, hogy egyre újabb és újabb láncszemek szakadnak le az imperializmus láncáról.

*

Amikor a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet feltételeit és útjait vizsgáljuk, természetesen felmerül a kérdés, hogy mennyi idő alatt valósíthatjuk meg ezt az átmenetet.

Tudjuk, hogy a kommunizmus első szakaszát, a szocializmust, körülbelül húsz év alatt építettük fel. Sztálin elvtárs 1936-ban kijelentette, hogy a szocializmust, a kommunizmus első szakaszát, lényegében felépítettük. Kétségtelen, hogy népünk, a nagy Sztálin vezetésével, ugyanilyen sikerrel rövid történelmi időszak alatt a kommunizmus felsőbb szakaszát is megvalósítja.

Noha számolnunk kell társadalmunkban a régi csökevényeivel, a kapitalista világ létezésével, mégis sokkal kedvezőbb bel- és külpolitikai viszonyok között építjük a kommunizmust, mint amilyenek között a szocializmust építettük. Amikor a szocializmust építettük, társadalmunkban több gazdasági alakulat volt, elmaradott technikával rendelkezünk, a belső osztály-ellenségek elkeseredett ellenállást tanúsítottak. Most viszont, amikor a kommunizmust építjük, egységes szocialista gazdasággal rendelkezünk, amelynek alapja a haladó technika, a népet teljes morális és politikai egység forrasztja egybe s építésünkben a szocialista társadalmi rendszer minden előnyére támaszkodhatunk.

A szocializmus építését olyan viszonyok között kezdtük meg, amikor Nyugaton ideiglenesen csökkent a forradalom hulláma és amikor a kapitalizmus részben stabilizálódott, amikor országunkat elszigetelték stb. Ezzel szemben most, amikor a kommunizmust építjük, világszerte óriási lendületet vesz a

demokratikus és szocialista mozgalom, egyre erősödik a hatalmas demokratikus tábor, megszilárdulnak a Szovjetunió külpolitikai állásai és világszerte megnövekedett a tekintélye.

Hogy mennyi időre van szükségünk a kommunizmus felépítéséhez, erre a kérdésre Lenin és Sztálin munkáiban találunk tudományos választ. Lenin a Komszomol III. kongresszusán, 1920-ban, tudományos előrelátással megmondotta, hogy az a nemzedék, amely abban az időben 15 éves volt, még meglátja a kommunista társadalmat és maga fogja építeni ezt a társadalmat. Sztálin elvtárs a szocializmus győzelme alapján továbbfejlesztette a kommunizmus első szakaszáról a második szakaszra való átmenet konkrét útjainak kérdését és, mint tudjuk, hangsúlyozta, milyen óriási jelentősége van ebben a folyamatban a Szovjetunió legfőbb gazdasági feladata teljesítésének. A háború előtt, amint már mondtunk, 10—15 év kellett volna ennek a feladatnak a megoldásához, a háború után pedig újabb három, vagy talán még több öt éves tervre van szükség. Sztálin elvtárs emellett hangsúlyozta, hogy „...mennél magasabb lesz nálunk a munka termelékenységése, mennél inkább tökéletesedik a termelés technikája, annál gyorsabban tudjuk majd végrehajtani ezt a legfontosabb gazdasági feladatot, annál jobban megrövidíthetjük e feladat végrehajtásának idejét“.*

Amikor tehát általános elméleti szemszögből választ adunk arra a kérdésre, hogy mennyi idő alatt sikerül majd a szocializmusról áttérnünk a kommunizmusra, először is hangsúlyoznunk kell, hogy ezek a határidők nemcsak az objektív lehetőségektől függnek, hanem számos szubjektív tényezőtől is.

Sikeresen harcol-e majd a szovjet nép a gazdasági fronton a szocialista ipar és mezőgazdaság újabb hatalmas fellendüléseért, növekedik-e majd a termelési kapacitás, milyen lesz a kádereképzés, növekszik-e majd kellőképpen a munka termelékenységése, sikeres harcot vívunk-e a politikai és kulturális fronton az emberek tudatában élő kapitalista csökevények leküzdéseért, sikeres munkát végzünk-e a technika, tudomány, kultúra mindenirányú fejlődéséért stb.? Sok tekintetben ezektől a kér-

* Sztálin. Beszámoló a SzK(b)P Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson. Lásd *Sztálin. A leninizmus kérdései*. Szikra 1950. 683. old.

désektől függ, hogy milyen rövid idő alatt nő át a szocializmus a kommunizmusba.

De a fennálló objektív viszonyok, és többek között a forradalmunk fejlődésének belső és külső feltételeivel összefüggő újabb nehézségek (a gazdasági fejlődés viszonylag elégtelen színvonala, a háború következményei, a kapitalista csökevények, a kapitalista környezet) jóval meghosszabbítják azt a történelmi időszakot, amely alatt a szocializmusról áttérünk a kommunizmusra.

Már Lenin is írt arról, hogy a kommunizmusra való átmenet nem rövid folyamat. Ezzel kapcsolatban meg kell emlétenünk Leninnek egyik megjegyzését a „kommunizmus... középső szakaszáról“. Lenin ezzel a kifejezésével csak azt a tényt akarta hangsúlyozni, hogy a kommunizmus első, alsóbb szakaszáról második, felsőbb szakaszára való átmenet nem megy végbe azonnal, hogy ez viszonylag hosszú, fokozatosan végbemenő fejlődési folyamat. Leninnek a „kommunizmus... középső szakaszára“ vonatkozó megjegyzését azonban nem szabad leegyszerűsítve értelmeznünk, nem szabad ezt a „középső szakaszt“ a szocializmustól és a kommunizmustól különálló fejlődési szakasznak tekintenünk, amelynek külön elosztási elve van. Marx és Engels, Lenin és Sztálin azt tanította, hogy a kommunizmusnak két szakasza van, amelyek közül mindegyik saját elosztási elvvel rendelkezik. A szocializmus elve: „mindenki képességei szerint, mindenkinek végzett munkája szerint“; a kommunizmus elve: „mindenki képességei szerint, mindenkinek szükségletei szerint“. Az elosztás szocialista elvéről a kommunista elosztási elvre való áttérés természetesen nem egy, hanem több ötéves terv alatt megy végbe. De a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet folyamán, bizonyos szakaszon *kombinálódik* ez a két elosztási elv.

A kommunizmusra való átmenet időpontját természetesen nem lehet pontosan, évre és hónapra megmondani. Az ilyen kérdésfelvetésnek semmi köze sincs a tudományos előrelátáshoz, mert a társadalmi fejlődést nem lehet olyan pontosan megállapítani, mint a menetrendben a vonatok indulását és érkezését. A kommunizmusra való átmenet ideje sok kedvező és kedvezőtlen körülménytől függ: A kommunizmusra való átme-

net időszakának megrövidítése például olyan tényezőktől függ, mint a technika fejlődésének sikerei. A kommunizmusra való átmenet időszakának meghosszabbodása vagy megrövidülése a külső kapitalista világban végbemenő változásokkal is összefügg. Ha Sztálin elvtársnak abból az útmutatásából indulunk ki, hogy a Szovjetunió legfőbb gazdasági feladata a következő három, vagy talán még több ötéves terv alatt valósítható meg, feltehetjük, hogy a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet a legközelebbi évtizedek alatt történik meg. Ha a szovjet hatalom megteremtése után húsz év alatt, a legnehezebb viszonyok között, sikerült alapjában megszervezni a szocialista társadalmat, akkor jogosan feltehetjük, hogy a Honvédő Háború győzelmes befejezése és a szétrombolt népgazdaság helyreállítása után elegendő még két évtized, hogy nagyjában felépítsük a kommunizmus felsőbb szakaszának épületét. *Következésképpen, az a nemzedék, amely 1920-ban 15—20 éves volt, megéri majd a kommunista társadalmat. Ez az a szerencsés és büszke nemzedék, amely közvetlenül résztvett és résztvesz a kommunizmus mindkét szakaszának építésében.*

Ma már a történelem bebizonyította, hogy az új társadalmi rend fölényben van a kapitalizmussal, s minden előző társadalommal szemben.

A szocializmus ádáz ellenségei, többek között a trockisták, mindenképpen be akarták bizonyítani, hogy legalább száz év telik majd el addig, míg kibontakoznak a szocializmus előnyei, a kapitalizmus felett.

Sztálin elvtárs leleplezte a trockistákat és a reakciós burzsoázia táborából való cinkosaikat, tudományosan általánosította a társadalom történelmi fejlődését és ismertette azokat a hatalmas előnyöket, amelyeket a szocializmus a kapitalizmussal és különösen minden előző gazdasági társadalomalakulattal szemben élvez.

„Körülbelül két évszázad... telt el — mondotta Sztálin elvtárs —, míg a feudális gazdasági rendszer bebizonyíthatta, hogy fölényben van a rabszolgarendszerrel szemben. S másképpen nem is lehetett, mivel a fejlődés üteme abban az időben szörnyű lassú volt s a termelés egészen kezdetleges technikával rendelkezett.

Körülbelül száz évbe... telt, míg a burzsoá gazdasági rendszer bebizonyította, hogy fölényben van a feudális gazdasági rendszerrel szemben. A burzsoá gazdasági rendszer már a feudális társadalom méhében megmutatta, hogy magasabbrendű, sokkal magasabbrendű, mint a feudális gazdasági rendszer. A határidőkben mutatkozó különbség itt azzal magyarázható, hogy a fejlődés gyorsabb ütemben haladt és hogy a burzsoá gazdasági rendszer fejlettebb technikával rendelkezett.

Azóta óriási sikereket ért el a technika, a fejlődés pedig valósággal rohamossá lett. Felmerül hát a kérdés: milyen alapon tehető fel, hogy a szocialista gazdasági rendszernek száz évre volna szüksége annak bebizonyításához, hogy fölényben van a kapitalista gazdasági rendszerrel szemben?

Vajjon az a tény, hogy termelésünk élén nem naplopók állnak majd, hanem maguk a termelők, vajjon ez a tény nem lesz-e egyik igen fontos tényezője annak, hogy a szocialista gazdasági rendszernek meglesz minden esélye, hogy mérföldes léptekkel haladjon előre és rövidebb idő alatt bebizonyítsa a kapitalista rendszerrel szemben élvezett fölényét?

Vajjon az a tény, hogy a szocialista gazdaság a legjobban egyesített, koncentrált gazdaság, hogy a szocialista gazdaságot tervszerűen irányítják — vajjon ez a tény nem arról tanúskodik-e, hogy a szocialista gazdaságnak minden esélye meglesz arra, hogy aránylag rövid idő alatt bebizonyítsa a belső ellentmondásoktól marcangolt és válságoktól bomlasztott kapitalista gazdasági rendszerrel szemben élvezett fölényét?*

A multnak ez a mélyenszántó általánosítása és a jövőnek ez a tudományos előrelátása az Októberi Szocialista Forradalom győzelmes fejlődésének tapasztalatai alapján, a sikeres szocialista építés tapasztalatainak alapján ragyogón beigazolódott. Elegendő, ha a következő összehasonlító adatokat közöljük. Az 1917 és 1938 között eltelt időszak alatt, amikor országunkban építettük a szocializmust, az ipar átlagos évi növekedése a Szovjetunióban 15,5 százalék, az Egyesült Államokban 1 százalék és Angliában 0,9 százalék volt. Ez azt jelenti, hogy az ipar országunkban 15-ször olyan gyorsan fejlődik, mint a

* *Sztálin Művei*. 9. köt. 136—137. old. (oroszul).

kapitalizmus iparilag legfejlettebb országában, az Egyesült Államokban, és 17-szer olyan gyorsan, mint a kapitalizmus bőlcsojében, Angliában.

Abból az elemzésből, amelyet Sztálin a világtörténelmi fejlődés üteméről adott, arra is következtethetünk, hogy mennyi időre volt szüksége egy-egy gazdasági társadalomalakulatnak ahhoz, hogy győzelemre jusson.

Míg a feudalizmusnak körülbelül kétszáz évre volt szüksége ahhoz, hogy a rabszolga tartó rendet legyőzze, a kapitalizmusnak pedig több mint százra ahhoz, hogy a feudalizmust legyőzze, addig a szocializmusnak, egy olyan gazdaságilag elmaradott országban, mint Oroszország, mindössze körülbelül húsz évre volt szüksége ahhoz, hogy legyőzze a kapitalizmust.

Törvényszerűség, hogy a világtörténelem kereke, és különösen a szocialista forradalom és a szocialista társadalom fejlődésének kereke egyre gyorsabb ütemben forog.

Ez mindenekelőtt azzal magyarázható, hogy országunk a történelem tudatos és aktív alkotói vá változtatta a dolgozók legszélesebb tömegeit, s hatalmas lökést adott a szabadságmozgalmak megindulásának és fejlődésének a többi országokban is.

*

A szovjet állam a szocializmus és a kommunizmus felépítésének, a Nagy Októberi Forradalom stratégiai terve teljesítésének legfontosabb eszköze.

Zsdanov elvtárs a Szovjetek VIII., rendkívüli kongresszusán meghatározta a szovjet állam történelmi jelentőségét és azt mondta: „Archimédész, ókori gondolkodó és tudós, arról ábrándozott, hogy miképpen találhatna olyan pontot, amelyre támaszkodva, sarkából kidönthetné a világot. Mi megtaláltuk ezt a pontot, amely segítségünkre volt abban, hogy a földkerekség egyhatod részét a szocializmus útjára tereljük. Ez a pont a proletariátus diktatúrája, a Szovjetek hatalma, a Bolsevik Párt vezetése.”* A szovjet állam, keletkezése óta — mialatt a régi társadalmat új társadalommá alakítja át — maga is állan-

* A. A. Zsdanov. A szocializmus győzelme és a szovjet demokrácia felvirágzása. Beszéd a Szovjetek VIII. Összszövetségi (rendkívüli) Kongresszusán, 1936 november 29-én. Partizdat 1936. 22. old. (oroszul).

dóan változik, kiterjeszti bázisát, s a kommunizmus felépítésének egyre rugalmasabb és hatalmasabb eszközévé válik. Államunk fejlődésének ez a dialektikája jutott kifejezésre a szovjet állam legfontosabb szakaszairól és funkcióiról szóló sztálini tanításban.

A háborútól feldúlt vidékek lerombolt gazdaságának helyreállítása, termelőerőink továbbfejlődésének nagyszerű távlatai, hazánk gazdasági és katonai hatalmának növekedése, a lakosság jólétének és kultúrájának emelkedése, valamint a Szovjetunió növekvő élesapat-szerepe a békéért és biztonságért folyó harcban — mindez *új szakaszt nyitott országunk fejlődésében*. A Szovjetunió tevékenységének legfőbb tartalmává válik az a harc, amelyet azért vívunk, hogy országunk sikeresen továbbhaladjon a szocializmus befejezése és a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet útján.

Ennek az új fejlődési szakasznak megfelelően, a szovjet állam gazdasági szervező és kulturális nevelő funkciója nemcsak előtérbe kerül, hanem egyre hatalmasabbá és rugalmasabbá is válik.

A SzK(b)P Központi Bizottságának ideológiai kérdésekben hozott határozata szabja meg a szovjet állam és a Kommunista Párt nevelőmunkájának programját. Ezek a határozatok azt követelik, hogy a szovjet állam szervezetei emeljék fel a *nevelőmunka eszmei* színvonalát és fokozzák a harcot a burzsoá ideológia megnyilvánulásának és befolyásának minden formája ellen.

A szovjet állam gazdasági szervező és kulturális nevelő funkcióinak *kettős feladatot* kell megoldaniok: *meg kell teremteniök a kommunizmusra való átmenet anyagi és szellemi feltételeit*. E feltételek közötti kölcsönös kapcsolat és döntő szerepük a kommunizmusra való átmenetben, a gazdasági szervező és kulturális nevelő tevékenységet a szocialista állam legfontosabb funkcióivá teszik az országon belül.

A szovjet állam gazdasági szervezőmunkájának az a feladata, hogy állandóan fejlessze a szocialista termelési módot és megteremtse a kommunizmus anyagi és technikai alapját. A kommunizmus anyagi előfeltételeinek megteremtése során és alapján egyre gyorsabban megy végbe a tömegek kommunista

tudatának növekedése. A tömegek kommunista tudatának növekedése pedig egyre jobban elősegíti majd országunk gyorsított ütemben való fejlődését a kommunizmus útján. A kommunizmusra való áttérésnek ebből az egységes folyamatából adódik a szovjet állam gazdasági szervező és kulturális nevelő funkcióinak egysége és elszakíthatatlan kapcsolata.

De ezeknek a funkcióknak az egysége egyáltalán nem zárja ki, sőt, okvetlenül feltételezi a szovjet állam szerveinek gazdasági szervező és kulturális nevelő munkája között fennálló különbséget.

A szovjet állam gazdasági szervezőmunkájának feladata abban áll, hogy meg kell valósítania a szovjet állam *gazdasági* politikáját: sikeresen meg kell oldania a Szovjetunió gazdasági feladatát; tovább kell fejlesztenie iparunk termelőképességét; munkaerőt és szakkádereket kell nevelnie és célszerűen el kell osztania ezeket a kádereket az egész népgazdaságban; túl kell szárnyalnia a külföldi tudományos vívmányokat; következetesen meg kell valósítania a munka díjazásának szocialista elvét; a kolhozokban helyes bérrendszert kell bevezetnie; el kell érnie azt, hogy a dolgozókat minél nagyobb érdek fűzze országunk vagyonának gyarapodásához; a bővített szocialista újratermelés érdekében fel kell használnia az összes anyagi készleteket; meg kell szerveznie és ki kell fejlesztenie a szocialista munkaversenyt; el kell érnie a kommunizmus teljes győzelméhez elengedhetetlen magas munkatermelékenységet stb. stb.

A szovjet állam kulturális nevelőmunkájának feladata, melyet a párt vezetésével valósít meg, abban áll, hogy a kommunizmus szellemében nevelje az új, minden irányban képzett embert szovjet hazafiságra, szovjet nemzeti büszkeségre; hogy leküzdje az emberek tudatában élő kapitalista csökevényeket, többek között a burzsoá-földesúri Oroszország olyan reakciós csökevényét, mint a külföld előtti hajbókolás; tovább kell fejlesztenie a munkához, a szovjet emberhez, a társadalmi tulajdonhoz és a nép vagyonához, a szovjet állam törvényeihez és a kommunista együttélés, a kommunista erkölcs szabályaihoz való szocialista, kommunista viszonyt stb. stb. Ezeknek a feladatoknak a teljesítése még jobban növeli a szovjet ember fölényét, minden irányban kifejleszti embereink szellemi

gazdagságát. „Emberek szellemi kincsei — mutatott rá Zsdanov elvtárs — éppen olyan fontosak, mint anyagi javaik.“*

Ez röviden a szovjet állam gazdasági szervező és kulturális nevelőmunkájának tartalma akkor, amikor országunk a szocializmusból átmegy a kommunizmusba.

A szovjet államnak továbbra is be kell töltenie olyan funkciókat, mint a szocialista tulajdon védelme a népi vagyon fosztogatóival szemben. Ennek a funkciónak a megmaradása többek között az elmúlt háború néhány negatív oldalával függ össze, amelyek következtében helyenként feléledtek bizonyos magántulajdonosi és harácsolási törekvések, s amelyek következtében többhelyütt előfordult, hogy egyes emberek a nép vagyonát fosztogatták és államellenes magatartást tanúsítottak. Imitt-amott még az államgépezet, valamint a gazdasági és társadalmi szervezetek funkcionáriusai között is akadnak emberek, akik úgy nyúlnak be az állam raktárába, mint a saját zsebükbé.

A szocialista tulajdon és a népi vagyon védelmére szolgáló funkció megerősödéséről tanúskodik számos törvény, amelyet a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetje a háború után hozott, valamint a párt számos határozata és a kormány számos rendelete.

A szovjet állam katonai funkciója a szocializmus egy országban való győzelme után is megmarad és fejlődik. Ez, mint ismeretes, azzal magyarázható, hogy fennáll a kapitalista környezet és így a külső támadás veszélye. A békés szocialista építés közben soha, egy percre sem szabad megfeledkeznünk a nemzetközi reakcióról, amely a Szovjetunió ellen egy újabb háború tervét szövögeti. Országunk fegyveres erőinek legfontosabb feladata, hogy éberén ővják a kiharcolt békét és a szovjet nép építőmunkáját, a Szovjetunió érdekeit.

A szovjet állam csak akkor tudja országunkban a kommunizmus felépítését biztosítani, ha mindezeket a funkciókat teljesíti.

A szovjet állam fejlődése során hosszú utat tett meg kelet-

* A. A. Zsdanov. A művészet és filozófia kérdéseiről. Szikra 1949. 127. old.

kezésétől a Nagy Honvédő Háború győzelmes befejezéséig, s ennek eredményeképpen *véglegesen kialakult*, mint országunk kommunista építésének hatalmas eszköze.

A szovjet szocialista állam sokoldalú tevékenységét a véglegesen kialakult szovjet államgépezet különféle szervei útján végzi, kezdve a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetjétől és kormányától (Minisztertanácsától) a helyi Szovjetekig, a vállalatok vezetőiig, akik az állam képviselői.

A párt tanítása szerint a legfőbb követelmény, hogy az államgépezet minden funkcionáriusa, valamennyi szovjet ember politikusan, az állam érdekeinek figyelembevételével fogjon hozzá minden kérdés — mind a kis, mind a nagy kérdések — megoldásához. Ez azt jelenti, hogy a Szovjetunió minden polgárának a párt politikája szerint kell eljárnia, annak a pártnak a politikája szerint, amely a szovjet rendszer létalapja, amely a kommunizmus útján vezeti társadalmunkat.

Ezt a politikát a szovjet állam vezető magva, agya és lelke, a Bolsevik Párt, és tapasztalt, bölcs, a modern tudomány minden vívmányával felvértezett vezérkara, a SzK(b)P Központi Bizottsága dolgozza ki és valósítja meg, élén a szovjet nép zseniális vezérével és tanítójával, a kommunizmus hadvezérével, Joszif Visszarionovics Sztálinnal.

Pártunk félévszázados hősie harca, melyet a kommunizmusért folytatott, ragyogó, világtörténelmi jelentőségű eredményekkel járt.

Századunk legforradalmibb munkásosztályának, az orosz proletariátusnak az élén álló Bolsevik Párt, Lenin és Sztálin zseniális vezetésével, a kapitalizmus ellen fordította a világot és a társadalmi fejlődés helyes útjára, a kommunizmus útjára térítette az emberiséget.

A szovjet nép, Sztálin elvtárs vezetésével elsőként tört utat a kommunista társadalom, az emberiség boldog jövője felé. Járatlan utakon haladunk e magas cél felé, de pontosan ismerjük a társadalmi fejlődés törvényeit, amelyeket a marxista-leninista tudomány tárt fel. A nagy Sztálin gényusza fényszóróként világítja meg a kommunizmus felé vezető utunkat. A világ minden népe, a Szovjetunió tapasztalataira támaszkodva, ezen az úton halad majd a kommunizmus felé. Olyan

században élünk, amikor minden út a kommunizmushoz vezet.

Népünk nagysága abban rejlik, hogy az élen halad a kommunizmusért folyó harcban. Nemcsak korunk haladószellemű emberei, hanem a jövő nemzedékei is csodálattal tekintenek majd a szovjet nép hősiességére és önfeláldozására, amely — Oroszország évszázados elmaradottságával és a nemzetközi reakció ármánykodásaival kapcsolatos hihetetlen nehézségeket leküzdve — utat tör a kommunizmus felé.

Ez jogos és kiérdemelt szovjet nemzeti büszkeségünk alapja.

Büszkék vagyunk nagy népünkre, hősies pártunkra és bölcs vezérünkre, Sztálin elvtársra, aki győzedelmesen vezeti az emberiséget a kommunizmus felé.

TARTALOM

Előszó	5
<i>P. F. Jugyin:</i> A szovjet társadalom fejlődésének legfőbb forrása	7
<i>K. V. Osztrovityanov:</i> A szovjet állam szerepe a Szovjetunió gazdaságának szocialista átalakításában	41
<i>G. J. Glezerman:</i> A kizsákmányoló osztályok felszámolása a Szovjetunióban	60
<i>J. A. Dunajeva:</i> A nemzeti együttműködés kérdésének meg- oldása a Szovjetunióban	121
<i>G. F. Alekszandrov:</i> A szovjet szocialista demokrácia	160
<i>M. B. Mityin:</i> A szovjet demokrácia és a burzsoá demokrácia	196
<i>V. F. Beresztnyev:</i> Lenin és Sztálin pártja — a szovjet társa- dalom fejlődésének vezető és irányító ereje	228
<i>M. D. Kammari:</i> A szocializmus és az egyén	284
<i>F. V. Konsztantyinov:</i> A szocialista tudat szerepe a szocia- lista társadalom fejlődésében	341
<i>P. J. Visinszkij:</i> A szovjet hazafiság a szocialista társadalom fejlődésének hajtóereje	406
<i>C. A. Sztjepanyan:</i> A szocializmusból a kommunizmusba való átmenet feltételei és útjai	455

A fordítást ellenőrizte: Mádi János. — Szerkesztette: Pásztor Lajosné.

2993. Franklin-nyomda, Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.

Felelős: Janka Gyula.

HIBAIGAZÍTÓ

45. old.	5. bek.	2. sor	funkciónak	<i>helyesen</i>	funkciójának
92. old.	2. bek.	1. sor	OKP(b)	<i>helyesen</i>	OK(b)P
101. old.	1928 1934 (január 1.)			<i>helyesen</i>	1928 1934 január 1.
385. old.		3. sor	szelleme	<i>helyesen</i>	szellemű
419. old.	vers	2. sor	rajt	<i>helyesen</i>	rejt
445. old.		7. sor	tudós	<i>helyesen</i>	tudós,

ARA: FÜZVE 17—F1
KÖTYE 23—F1

